

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний
університет (ЧНТУ)
Навчально-науковий інститут економіки ЧНТУ
Гомельський державний університет
ім. Ф. Скорины, Білорусь
Інститут менеджменту інформаційних систем (ISMA),
Латвія
Сучасний гуманітарний інститут Республіки Молдова
(м. Кишинів, Молдова)
Карагандинський державний технічний університет,
Республіка Казахстан
Академічне співтовариство Михайла Балудянського,
Словаччина

Министерство образования и науки Украины
Черниговский национальный технологический
университет (ЧНТУ)
Учебно-научный институт экономики ЧНТУ
Гомельский государственный университет имени
Франциска Скорины, Беларусь
Институт менеджмента информационных систем (ISMA),
Латвия
Современный гуманитарный институт Республики
Молдова, Республика Молдова
Карагандинский государственный технический
университет, Республика Казахстан
Академическое сообщество Михайла Балудянского,
Словакия

**III МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

**«ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК І ТРАНСКОРДОННА БЕЗПЕКА:
ЕКОНОМІЧНІ, ЕКОЛОГІЧНІ, ПРАВОВІ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ»**

16 грудня 2014 року

Збірник матеріалів конференції

**III МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
ИНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦИЯ
СТУДЕНТОВ И МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**«ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ И ТРАНСГРАНИЧНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ:
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ, ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ, ПРАВОВЫЕ И
СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ»**

16 декабря 2014 года

Сборник материалов конференции

УДК 3 ББК 6 I 65	«Інноваційний розвиток і транскордонна безпека: економічні, екологічні, правові та соціокультурні аспекти»: III міжнародна науково-практична конференція студентів і молодих учених (м. Чернігів, 16 грудня 2014 року): Збірник матеріалів конференції. – Чернігів: ЧДТУ, 2014. – 362 с.
------------------------	--

Редакційна колегія:

Голова редколегії:

Гонта О.І. – директор Навчально-наукового інституту економіки Чернігівського національного технологічного університету (ННІ економіки ЧНТУ), д.е.н., професор

Члени редакційної колегії:

Остапенко Л.А. – директор ННІ права і соціальних технологій ЧНТУ, к.ю.н., доц.

Стрілець М.І. – директор ННІ управління і адміністрування ЧНТУ, к.держ.упр., доц.

Цибуля С.Д. – директор ННІ технологій, к.т.н., доц.

Ремньова Л.М. – декан фінансово-економічного факультету ННІ економіки, к.е.н., доц.

Юрченко М.Є. – декан обліково-економічного факультету ННІ економіки, к.ф.-м.н., доц.

Пономаренко С.І. – декан факультету проектного менеджменту та управління якістю ННІ управління і адміністрування ЧНТУ, к.е.н., доц.

Ніщимна С.О. – декан факультету господарського права та соціального забезпечення ННІ права і соціальних технологій ЧНТУ, д.ю.н., проф.

Холявко Н.І. – доц. каф. економічної теорії ННІ економіки ЧНТУ, к.е.н.

Кормило І.М. – провідний спеціаліст відділу підготовки науково-педагогічних кадрів ЧНТУ

ISBN 978-966-2188-57-8

© Видавництво ЧНТУ, 2014

© Редакційна колегія, 2014

© Колектив авторів, 2014

УДК 3 ББК 6 I 65	«Инновационное развитие и трансграничная безопасность: экономические, экологические, правовые и социогуманитарные аспекты»: III международная научно-практическая интернет-конференция студентов и молодых ученых (г. Чернигов, 16 декабря 2014 года): Сборник материалов конференции. – Чернигов: ЧНТУ, 2014. – 362 с.
------------------------	---

Редакционная колегия:

Председатель редколлегии:

Гонта Е.И. – директор Учебно-научного института экономики Черниговского национального технологического университета (УНИ экономики ЧНТУ), д.э.н., проф.

Члены редколлегии:

Остапенко Л.А. – директор УНИ права и социальных технологий ЧНТУ, к.ю.н., доц.

Стрелец Н.И. – директор УНИ управления и администрирования ЧНТУ, к.держ.упр., доц.

Цибуля С.Д. – директор УНИ технологий, к.т.н., доц.

Ремньова Л.М. – декан финансово-экономического факультета УНИ экономики ЧНТУ, к.э.н., доц.

Юрченко М.Е. – декан учетно-экономического ф-та УНИ экономики ЧНТУ, к.ф.-м.н., доц.

Пономаренко С.И. – декан факультета проектного менеджмента и управления качеством УНИ управления и администрирования ЧНТУ, к.э.н., доцент

Нищимная С.А. – декан факультета хозяйственного права и социального обеспечения УНИ права и социальных технологий ЧНТУ, д.ю.н., профессор

Холявко Н.И. – доцент каф. экономической теории УНИ экономики ЧНТУ, к.э.н.

Кормило И.Н. – ведущий специалист отдела подготовки научно-педагогических кадров ЧНТУ

SBN 978-966-2188-57-8

© Издательство ЧНТУ 2014

© Редакционная колегия, 2014

© Коллектив авторов, 2014

ЗМІСТ
СОДЕРЖАНИЕ

Секция 1	Сталий розвиток та транскордонна безпека національних соціально-економічних систем	
Секция 1	Устойчивое развитие и трансграничная безопасность национальных социально-экономических систем	
Савицкий А.А.	ОБРАЗОВАНИЕ КАК МЕХАНИЗМ ПЕРЕХОДА К УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ	9
Холявко Н.І., Сорокалетова Ю., Янченко Т.	СУТНІСТЬ ТА ВИДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ	10
Хоменко І.О., Бабаченко Л.В.	КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ МІСЬКИМ ПАСАЖИРСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ	12
Панченко Е.О.	ОСНОВНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ В ПРОВІДНИХ ТНК	12
Гривко С.Д.	КЛАСТЕРИ, ІННОВАЦІЇ І НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	13
Крицкая А. М.	ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ И ТЕХНИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	16
Скрипка Н.О.	ВИЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РОЗРИВІВ В ПРОЦЕСІ ПІДПИСАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ТОРГОВЕЛЬНОГО КОНТРАКТУ НА ПРИКЛАДІ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКОЇ АГРОПРОМИСЛОВОЇ КОМПАНІЇ»	17
Долгополов М.Г.	ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ	18
Драка В.О.	ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВ У КОНТЕКСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	20
Нагорна М.М.	ТРАНСКОРДОННА БЕЗПЕКА ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ	21
Ткачева М.С.	ОБЗОР СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ РАСЧЕТОВ БАНКОВСКИМИ ПЛАТЕЖНЫМИ КАРТОЧКАМИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	22
Гонта С.В.	ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ ТРАНСКОРДОННОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	24
Ананко Я.В.	АНАЛІЗ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПОЛІПШЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ	27
Секция 2	Детермінанти інноваційного розвитку національної економіки	
Секция 2	Детерминанты инновационного развития национальной экономики	
Аппасова М.Ж., Раимбекова Г.А.	ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ	30
Бабко І.С.	ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ, ФУНКЦІЇ, ПРОБЛЕМИ	31
Васильєва М.В.	ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	33
Возна Т.С.	ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІКУ ЧЕРНІГІВЩИНИ	34
Воронкова А.В.	НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ	35
Гальчук А.А.	АНАЛІЗ ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЙ «ІННОВАЦІЯ», «НОВАЦІЯ», «НОВОВВЕДЕННЯ», «ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС» ТА «ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»	37
Горбенко А.Л.	ПЕРЕДУМОВИ РОЗШИРЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ФУНКЦІЙ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ	38
Горбенко К.М.	ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	40
Гордієнко А.М.	СТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	41
Грищенко Є.О.	ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ В УКРАЇНІ	42
Дідок Г.С.	АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ	43
Драка В.О.	ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР ВИПЕРЕДЖАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	44
Дьякова К.В.	СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ	46
Зварич О.В.	ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЛАНУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	47
Кадовба Е.А., Дорина Е.Б.	КАДРОВИЙ АСПЕКТ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНА	49
Клименко Е.А.	ИСТОЧНИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В ОСНОВНОЙ КАПИТАЛ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ, ПУТИ РЕШЕНИЯ	52
Кропельницька С.О.	ФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ КЛАСТЕРІВ	54
Куксенкова О.О.	ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ	57
Курочка В.О.	СУЧАСНИЙ СТАН «ВІДПЛИВУ УМІВ» З УКРАЇНИ	58

Левківський В.В.	РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	59
Ніколаєнко А.П.	ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	61
Пустовойт Д.В.	ЗАРОБІТНА ПЛАТА В УКРАЇНІ І СВІТІ	63
Редько В.О., Чеботар І.О.	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЧЛЕНСТВА В СОТ	64
Росохач О.В.	ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	65
Сакун О.С.	РОЛЬ ЛОКАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	67
Сіренко К.Ю.	ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО КЛАСТЕРА В ЛЕГКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ	69
Смірнова О.І.	РИЗИКИ В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	71
Сутова Ю.В.	ІННОВАЦІЇ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	73
Счѣтчикова І.С.	СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	75
Топал А.С.	ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	77
Черніговцева О.А.	ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ МІСТА ЯК ФАКТОР ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	78
Чижонко Е.А.	ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИИ И МЕХАНИЗМОВ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	81
Шпарун Д.В.	МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ И ИННОВАЦИОННОСТИ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ НА ОСНОВЕ ДИНАМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ПОКАЗАТЕЛЕЙ	82
Холявко Н.І., Шкода О.	РИНОК ПРАЦІ: СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ	84
Шатирко Д.В.	ВЕНЧУРНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ	85
Шегда А.А.	МОБІЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ РОБОЧОЇ СИЛИ	87
Секція 3	Фінансова політика: сучасні проблеми та перспективи вдосконалення	
Секція 3	Финансовая политика: современные проблемы и перспективы усовершенствования	
Аракельянц Н.В.	МЕХАНИЗМ ПРИВЛЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕГИОНЕ	89
Бессонова А.А.	ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КРЕДИТ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ЗНАЧЕНИЕ, ИНСТРУМЕНТЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	91
Богомолова А.С.	ФИНАНСОВОЕ ПОСРЕДНИЧЕСТВО БЕЛОРУССКИХ БАНКОВ НА ФОНДОВОМ РЫНКЕ	93
Болва Ю.М.	НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	95
Воїнова М.В.	СТРАХОВАНИЕ КАК МЕТОД УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИМИ РИСКАМИ	97
Григорович Н.І.	ПОДАТКОВА РЕФОРМА ЯК РУШІЙНА СИЛА ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ	100
Грицишин А.Г.	BENEFITS AND DISADVANTAGES OF UKRAINE'S FINANCIAL SERVICES MARKET DEVELOPEMENT	101
Гришасва Л.О.	МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ: ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	102
Дергун Л. В., Климова Н.П.	ФИНАНСОВЫЙ МЕХАНИЗМ СТИМУЛИРОВАНИЯ МОДЕРНИЗАЦИИ	104
Діковицька Н.О., Крутікова Д.О.	ПРОБЛЕМИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ	107
Дорош Т.С.	ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЦИКЛІЧНІСТЬ ТА ДИСБАЛАНСИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ	110
Ефименко Н.П.	РАЗРАБОТКА WEB-ПРИЛОЖЕНИЯ РЕЙТИНГОВОЙ ОЦЕНКИ УСТОЙЧИВОСТИ БАНКОВ	112
Забаштанська Т.В.	ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ	113
Іванча М.В.	КОНЦЕПТУАЛЬНІ СХЕМИ ЗЛОВЖИВАНЬ ПДВ В УКРАЇНІ	114
Ільченко Т.А.	ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПДВ ЯК ФІСКАЛЬНОГО ВАЖЕЛЯ В КРАЇНАХ СВІТУ	116
Калашников А.Н.	ИНДИКАТОРЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ	118
Козляниченко Ю.М.	САНАЦІЯ ЯК УМОВА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ	119
Король І.В.	ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	121
Коршунова М.І.	ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВОЇ НЕГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	123
Крутікова Д.О.	МОЖЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	125

Ларіна Т.Ю.	ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	126
Лис О.С.	К ВОПРОСУ СТАБИЛЬНОСТИ ВАЛЮТНОГО РЫНКА	127
Манойлова А.Г.	ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	130
Малетич Х.М.	УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ	131
Мисевич І.Ю.	К ВОПРОСУ ЭВОЛЮЦИИ МИРОВЫХ ДЕНЕГ	133
Мисевич І. Ю.	ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И РЕЗЕРВЫ ЕЁ ПОВЫШЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ	135
Михієнко М.М.	ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ	137
Мищенко А.В.	ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КРЕДИТ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ЗНАЧЕНИЕ, ИНСТРУМЕНТЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	140
Мойсюк І.В.	ОСОБЛИВОСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС	142
Мойсюк І.В., Діковицька Н.О.	ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ В УКРАЇНІ	144
Мороз К.В.	ПІДВИЩЕННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	145
Пилипенко М.О.	ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ В УКРАЇНІ	148
Полякова І.В., Панченко В.В.	АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ	149
Постоюк Л.О.	АНАЛІЗ СИСТЕМ ОПОДАТКУВАННЯ РІЗНИХ КРАЇН СВІТУ	151
Пузан Т.А.	ДЕНЕЖНЫЕ РЕФОРМЫ: ИСТОРИЧЕСКИЙ ЭКСКУРС	152
Решетько М.В.	ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	155
Романенко Ю.С.	ЭЛЕКТРОННАЯ ЭКОНОМИКА ГОСУДАРСТВА	157
Савченко С.В.	ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРУКТУРИ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ	159
Самойленко Є.Г.	ПОЗИЦІЮВАННЯ ЛОМБАРДІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У КРИЗОВИЙ ПЕРІОД	161
Сафонова Н.А.	ФАКТОРЫ РИСКА БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ И СПОСОБЫ СНИЖЕНИЯ СУЧАСНИЙ СТАН ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗМЕНШЕННЯ	163
Строга В.В.	НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	165
Свириденко Ю.М.	ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	168
Товстиженко Д.П.	ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	169
Тугарева Д.О.	ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	171
Фока М.М.	К ВОПРОСУ О ВАЛЮТНОМ РИСКЕ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	173
Шурхал К.Г.	СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	176
Юденюк Н.А.	НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ И ПУТИ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	178
Секція 4	Обліково-аналітичні аспекти забезпечення сталого розвитку національної економіки	
Секція 4	Учетно-аналитические аспекты обеспечения устойчивого развития национальной экономики	
Денисенко В.В.	СУТНІСТЬ ТА УЗГОДЖЕННЯ ПОНЯТЬ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ» І «НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ» В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	181
Дуленко І.С.	АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТОВАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБСЯГУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ	182
Іванченко Н.П.	КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ	184
Круль В.Ю.	ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	186
Кулеша Л.Г.	ГРОШОВІ КОШТИ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	188
Маскаль К.І.	ВИЗНАННЯ І ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: МСФЗ ТА П(С)БО	190
Нікішина К.Ю.	КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ	192
Палкіна М.О.	ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ З 2015 РОКУ	193
Романова І.О.	ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	195
Середа У.Р.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	196
Ющишена К.І.	ТИПОВІ ПОРУШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	199
Секція 5	Соціо-гуманітарні, історико-культурні та правові аспекти розвитку суспільства в умовах глобалізації	
Секція 5	Социально-гуманитарные, историко-культурные и правовые аспекты развития общества в условиях глобализации	
Акименко Ю.Ф.	УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА СЛАВУТИЧ)	201
Андрєєва Г.П., Коваль П.Ф.	СТВОРЕННЯ ВІЗИТ-ЦЕНТРІВ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	203

Делик І.С.	МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ВНЗ	204
Бичок А.П.	ЕКОТУРИЗМ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	206
Борисенко Я.В.	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	208
Буцан А.М.	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	210
Величко А.А.	ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	212
Вологжаніна Ю.А.	СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМОК СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	214
Гришко В.В.	ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ІНШИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ	216
Гурин К.О.	ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	217
Данич Д.І.	ЦІНІСНИЙ ВИМІР ТЕХНІЧНОЇ СФЕРИ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	220
Дідок Г.С.	СУЧАСНІ МОДЕЛІ ГЛОБАЛЬНОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ	221
Діхтярук О. П.	ДИСЦИПЛІНА ПРАЦІ ЯК ІНСТИТУТ ТРУДОВОГО ПРАВА	222
Док Л.В.	МАТЕРИНСТВО В РАНЬОМУ РЕПРОДУКТИВНОМУ ВІЦІ ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МОРАЛЬНОЇ КРИЗИ СУСПІЛЬСТВА	224
Заровна С.О.	СПРОБИ РЕФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	226
Зубко Н.М.	КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ	228
Іллїна О.С.	СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ	229
Ісаєнко А.А.	АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	231
Кайрод Т.Г.	ЄВРОПЕЙСЬКА ХАРТІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	233
Количева О.Ю.	ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ	235
Комісаренко С.С.	ВИДИ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ ТА ЇХ РОЗВИТОК У СВІТІ	237
Ковтун Д.Д.	ПРАВА ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СУЧАСНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТЬОГО	239
Колошко Є.М.	ЗАКОННІСТЬ ТА ДИСЦИПЛІНА В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ	240
Коноваленко Н.В.	ПОЛІСЬКА КУХНЯ ЯК АТРАКЦІЙНИЙ ФАКТОР ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ	242
Корнух О.М.	СТАНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	243
Котченко О.П.	СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ СУСПІЛЬСТВА	245
Кривенко З.С.	РОЗВИТОК ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	246
Крупко Я.М.	ПРО ПОНЯТТЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАГАЛЬНО ПРАВОВИХ ПРИНЦИПІВ СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ПРОЦЕСІ РОЗПОДІЛУ КОШТІВ МІЖ ЛАНКАМИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ	247
Кряж І.В.	ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	248
Куліш А.О.	СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	249
Лабедин Ю.І.	ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТНЬО-ДОЗВІЛЛЄВИХ ІНТЕРЕСІВ ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ	251
Макаревич С.Ю.	ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ ЯК ОСНОВНОГО ТА ДОДАТКОВОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ	253
Мишко Д.К.	ТЕРОРИЗМ ЯК ОДНА ІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА ХХІ ст.	255
Ніщимна І.О.	ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО ПРАВА	256
Рева Л.О.	ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	257
Сидоренко М.В.	СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ ЗА КОДОНОМ	259
Симонок Д.С.	ПОЗИТИВНА ПСИХОТЕРАПІЯ У ПРАКТИЦІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	262
Слюсарчук І.В.	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	264
Сміян А.В.	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	266
Сухаренко Н.О.	ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ	268
Ткаченко В.В.	ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖІ ЕКОГОТЕЛІВ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	270
Топал А.С.	МЕНТАЛІТЕТ НАЦІЇ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	271
Топал А.С.	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	272
Холявко О.І.	МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	273
Шерендяк Ю.С.	РОЛЬ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	275
Шило Н.В.	РОЗБІЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХАРТІЇ У ГАЛУЗІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	276
Богдан Ю.М., Заровна С.О.	РИНОК ДЕРЖАВНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ	277

Богдан Ю.М., Кайрод Т.Г.	ПРОЦЕДУРА ЛІСТІНГУ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	279
Шило Н.В.	СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ БІРЖ В УКРАЇНІ	281
Секція 6	<i>Сучасні аспекти маркетингу та менеджменту підприємницької діяльності</i>	
Секция 6	<i>Современные аспекты маркетинга и менеджмента предпринимательской деятельности</i>	
Рященко В., Дегтярь Е.	КОНЦЕПЦІЯ РЕБРЕНДИНГА РЕСТОРАНА	283
Апецько М.О.	КОНЦЕПЦІЯ «ЗЕЛЕНОГО ОФІСУ» ЯК ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	283
Буракова Ю.Н., Чижонко Е.А.	ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ОРГАНИЗАЦИЙ	285
Бут І.А.	ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВВЕДЕННЯ І РОЗШИРЕННЯ ПЛАТНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ	286
Вафіна А.О.	АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО АСОРТИМЕНТУ ПРОДУКЦІЇ РЕСТОРАНУ	286
Ганжа І.В.	УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ ЗМІНАМИ НА БАЗІ МОДЕЛІ В. ХОУП-ХЕЙЛІ І ДЖ. БАЛОГАН «КАЛЕЙДОСКОП»	287
Ганжа М.В.	ВИКОРИСТАННЯ ОРИГІНАЛЬНИХ МОДЕЛЬНИХ РІШЕНЬ ПРИ АНАЛІЗІ ТА ОЦІНЦІ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	289
Дранник В. А.	ОПТИМАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ЗАЛОГ УСПЕШНОЙ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	291
Євтушенко А.С.	СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ	291
Іванова А.О.	ФАКТОРИ ЗАПОЧАТКУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ КОСМЕТИЧНИХ ПОСЛУГ	293
Кизима О.М.	ОСНОВНІ ПІДХОДИ ПРАКТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ	295
Кобылинский А.С.	ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ РАБОТЫ ПРОФСОЮЗОВ	296
Коваль Р.Ю.	УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	297
Коляда К.Г.	ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ДОМОГОСПОДАРСТВІ	300
Коробова Г.О.	ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ В ПРОЦЕСІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ВУГЛЕВИДОБУВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	302
Косенко Ю.В.	ІДЕНТИФІКАЦІЯ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ТАНЦЮВАЛЬНОГО КЛУБА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ	303
Малютіна С.В.	УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ	304
Микитюк О.В.	ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	306
Моротченко В.Ю.	ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	307
Нестеренко А.Г.	АНАЛІЗ СЕРЕДОВИЩА ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛІГРАФІЧНОГО БІЗНЕСУ	309
Підварко О.В.	УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ	312
Соколов О.С.	ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	313
Солонінко Р.Ю.	СТРАТЕГІЧНЕ МАРКЕТИНГОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	314
Сулова Ю.В.	ІННОВАЦІЇ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ	316
Тарасов О.С.	ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	318
Твердохліб В.В.	ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	320
Худоба К.В.	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ	322
Швець К.Р.	ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ ЯКОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	324
Секція 7	<i>Актуальні питання теорії та практики застосування інформаційних технологій і математичних методів та моделей в економіці</i>	
Секция 7	<i>Актуальные вопросы теории и практики применения информационных технологий и математических методов и моделей в экономике</i>	
Бережна М.О.	ПЕРЕВАГИ КОНФІГУРАЦІЇ «1С:БУХГАЛТЕРІЯ 8.2» У ПОРІВНЯННІ З КОНФІГУРАЦІЄЮ «1С:БУХГАЛТЕРІЯ 7.7»	327
Василенко Ю.О.	ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГОТІВКИ У КОНФІГУРАЦІЯХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «1С:ПІДПРИЄМСТВО»	328
Вусик В.В.	АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВІ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЛАТФОРМИ «1С: ПІДПРИЄМСТВО 8.2	329

Гродзіцька К.А.	ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ	331
Давыденко М.С., Харитоненко А.Г.	АНАЛИЗ ПРИМЕНЕНИЯ МОДЕЛЕЙ БРАУНА И ХОЛЬТА ПРИ КРАТКОСРОЧНОМ ПРОГНОЗИРОВАНИИ ЦЕНЫ ЗОЛОТА	333
Ільєнко Г.М.	АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ В СЕРЕДОВИЩІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ	334
Кардаш Т.В.	ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В АВТОМАТИЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	335
Климков В.И.	НЕДОСТАТКИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ VAR-МОДЕЛИ ПРИ ОЦЕНКЕ ФОНДОВОГО РИСКА БАНКА	337
Корзаченко М.М.	ВИЗНАЧЕННЯ КОШТОРИСНОЇ ВАРТОСТІ БУДІВНИЦТВА	338
Кузькін Ю.В.	СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	340
Ляшенко В.О.	ПОРІВНЯННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У КОНФІГУРАЦІЯХ СИСТЕМИ «1С: ПІДПРИЄМСТВО»	341
Лозовська О.В.	ОБЛІК ОПЛАТИ ПРАЦІ У КОНФІГУРАЦІЯХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «1С:ПІДПРИЄМСТВО»	342
Носач Ю.В., Буданова Н.І.	ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	343
Охріменко І.В.	ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКСНОЇ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ	345
Седнівець М.М.	ВИКОРИСТАННЯ 3D-ПРИНТЕРІВ У ПРОМИСЛОВОСТІ	346
Тетерятников Г.В.	ЗАРОБІТОК В ІНТЕРНЕТІ	347
Тимощенко Д.М.	ФРІЛАНС ЯК ОКРЕМИЙ ВИД ЗАЙНЯТОСТ	348
Федина С.М.	ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СКЛАДАННЯ РЕГЛАМЕНТОВАНИХ ЗВІТІВ НА БАЗІ ПЛАТФОРМИ «1С: ПІДПРИЄМСТВО 8.2»	350
Філатова Г.П.	ФОРМУВАННЯ РЕГЛАМЕНТОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ У КОНФІГУРАЦІЯХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «1С: ПІДПРИЄМСТВО»	351
Шевченко Ю.О.	ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В МЕЖАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	352
Якосенко М.С.	ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ	354
Деркач А.П.	МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	356
Сіра Л.В.	МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА	356
Рак П.О.	ОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО Ф БАНКУ НА ПРИКЛАДІ ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	358
Осипенко Є.Л.	ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	359

СЕКЦИЯ 1	СТАЛІЙ РОЗВИТОК ТА ТРАНСКОРДОННА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ
СЕКЦИЯ 1	УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ И ТРАНСГРАНИЧНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ

Савицкий А.А., к.э.н., доцент
Белорусский государственный технологический университет
(г. Минск, Республика Беларусь)
e-mail: uoggpk@gmail.com

ОБРАЗОВАНИЕ КАК МЕХАНИЗМ ПЕРЕХОДА К УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ

В конце XX начале XXI века развитие мирового сообщества за счет неограниченного пользования природными ресурсами достигло пороговых значений. Продолжение хозяйствования прежними способами чревато непредсказуемыми последствиями. Накопилось огромное количество экологических, экономических и социальных проблем, требующих своего безотлагательного и комплексного решения.

Одним из путей решения указанных проблем является переход на принципы устойчивого развития государств и регионов, обеспечение равновесного состояния системы «природа – общество». Для обеспечения равновесного состояния системы «природа – общество» существуют свои пределы насыщения техникой, жилыми массивами, сетью коммуникаций, лесистости территорий, площадей возделываемых земельных границ, плотности населения. Нарушение его оптимальной меры в соотношении отдельных компонентов системы всегда приводит к негативным последствиям как для биосферы, так, в конечном итоге, и для общества.

Обеспечить устойчивое человеческое развитие - это значит обеспечить такое развитие, которое удовлетворяет потребности настоящего времени, но не ставит под угрозу способность будущих поколений удовлетворять свои потребности.

Во всех официальных документах, касающихся проблем устойчивого развития, подчеркивается ключевая роль образования в их решении. Образовательные учреждения являются той средой, в которой зарождаются, формируются, систематизируются знания и умения обучающихся, создается система ценностей, необходимых для понимания и осознания задач устойчивого развития своего региона, страны и мира в целом.

Уровень образования и гарантированные возможности его получения признаны мировым сообществом базовыми показателями развития человеческого потенциала.

Одним из важнейших результатов профессиональной подготовки специалиста является формирование компетенций в области устойчивого развития, предлагающей наличие знаний и умений, позволяющих активно решать проблемы устойчивого развития.

Для эффективного решения проблем устойчивого развития выпускник высшего учебного заведения должен знать:

- факторы, угрожающие устойчивому развитию человечества, причины их возникновения и пути их решения;
- показатели и направления устойчивого развития региона, страны;
- источники проблем устойчивого развития и пути их решения;
- сущность направлений и способы международного и регионального сотрудничества по реализации программ устойчивого развития;
- экологический менеджмент;
- теорию систем.

Для компетентной деятельности по устойчивому развитию выпускник высшего учебного заведения должен уметь:

- прогнозировать и моделировать проблемы, связанные с устойчивым развитием своего региона, предлагать конкретные пути их решения на локальном уровне;
- владеть инструментами информационных технологий и процессов в сложных системах, которыми являются общество и природа;
- использовать потенциал информационно-коммуникационных технологий для поиска, моделирования, анализа и прогноза поведения системы;
- применять системный анализ сложных явлений, определять их взаимосвязи и зависимости.

Принцип непрерывности процесса образования для устойчивого развития означает, что оно должно начинаться на дошкольном уровне и продолжаться на всех его этапах (начальное, школьное, профессионально-техническое, среднее специальное, высшее, последиplomное). Каждый этап образования должен решать свои задачи по переходу к устойчивому развитию.

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

В умовах посилення глобалізації світогосподарських зв'язків актуалізуються питання забезпечення національної безпеки країн (рис. 1-2). Проблеми національної безпеки належать до найважливіших явищ суспільного, соціально-економічного і політичного життя.

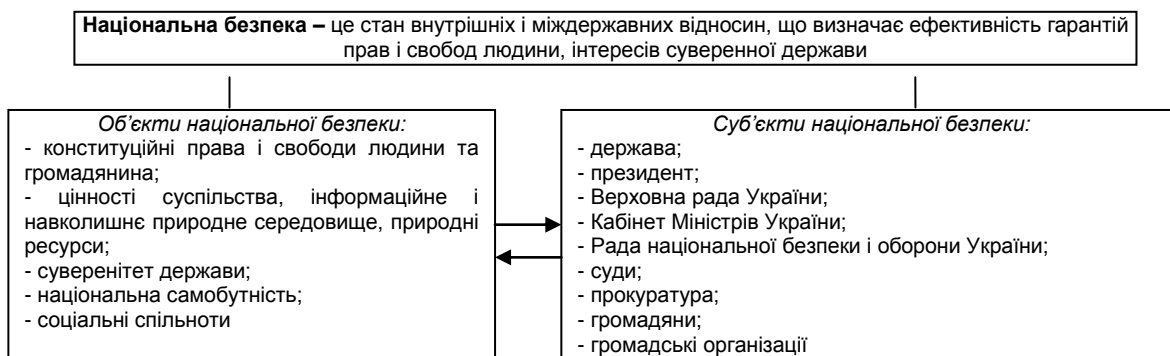

Рис. 1. Об'єкти на суб'єкти національної безпеки

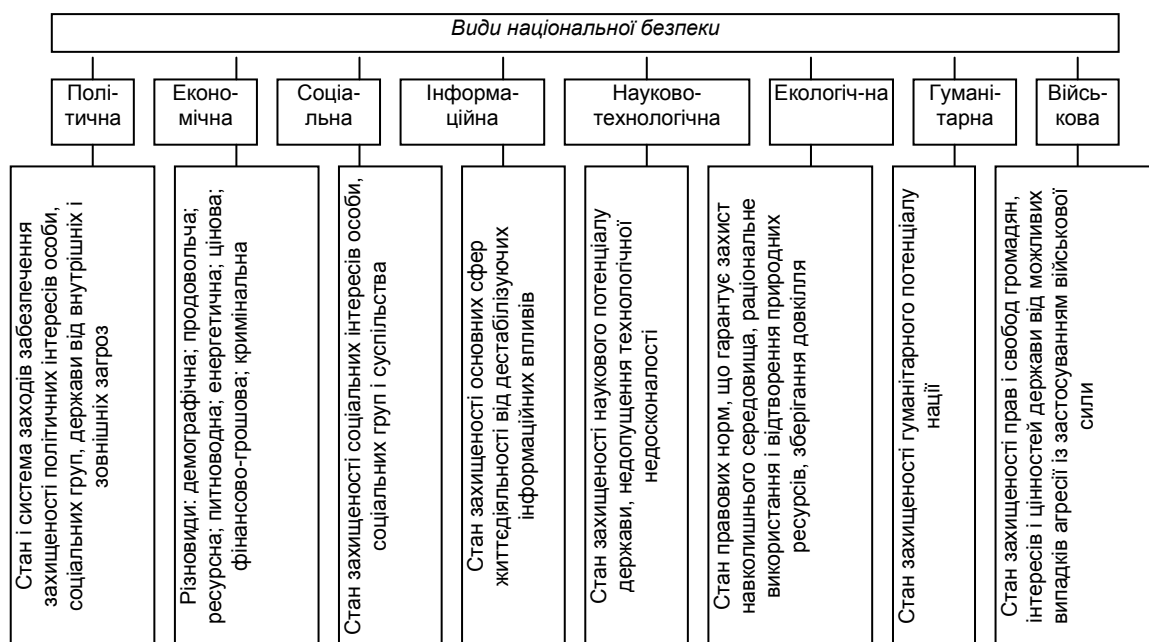

Рис. 2. Класифікація видів національної безпеки за суспільними сферами функціонування

Національна безпека функціонує через систему різноманітних відносин між особою та суспільством, між громадянином і державою, між суспільством і державою, між різними державами. На рис. 3-4 систематизовано основні національні інтереси та загрози національній безпеці країни відповідно.

Оптимальна система національної безпеки передбачає наявність моделей захисту, кількість яких у декілька разів більша, ніж кількість загроз і небезпек. В організаційному відношенні система національної безпеки має тільки три форми: державні й приватні служби безпеки; ринок послуг з економічної безпеки; функції безпеки найманих працівників. Основними функціями держави в системі забезпечення національної безпеки є: по-перше, регулювання відносин всередині суспільства і в його інтересах: по-друге, забезпечення самозбереження.

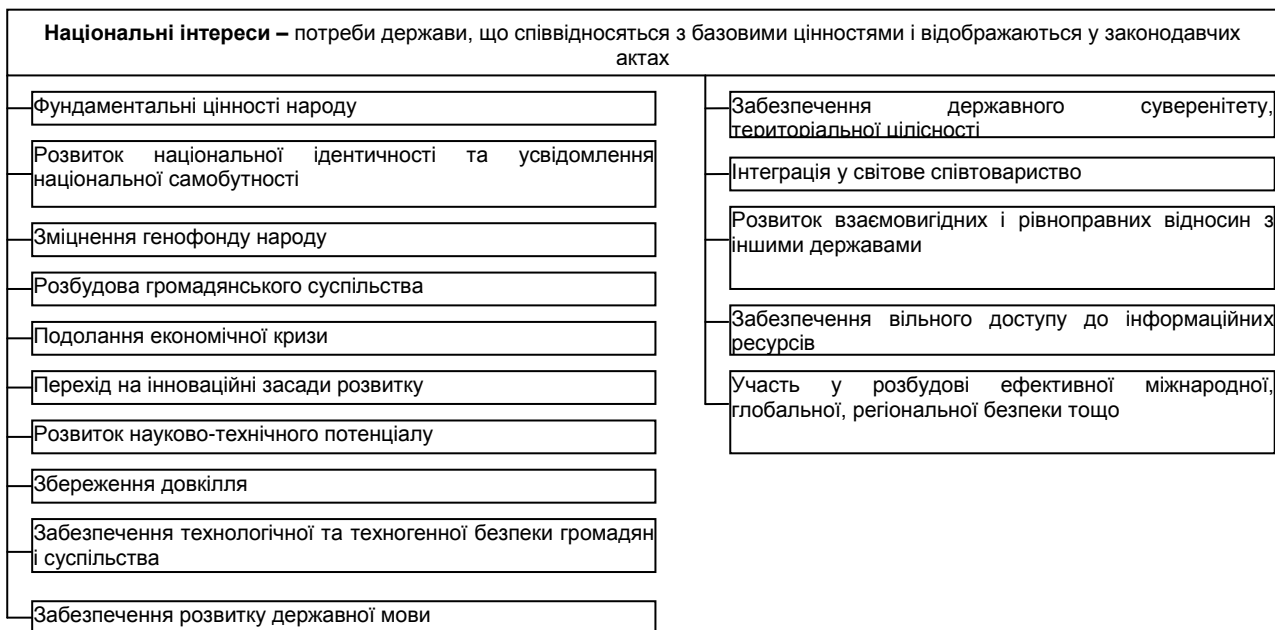

Рис. 3. Національні інтереси

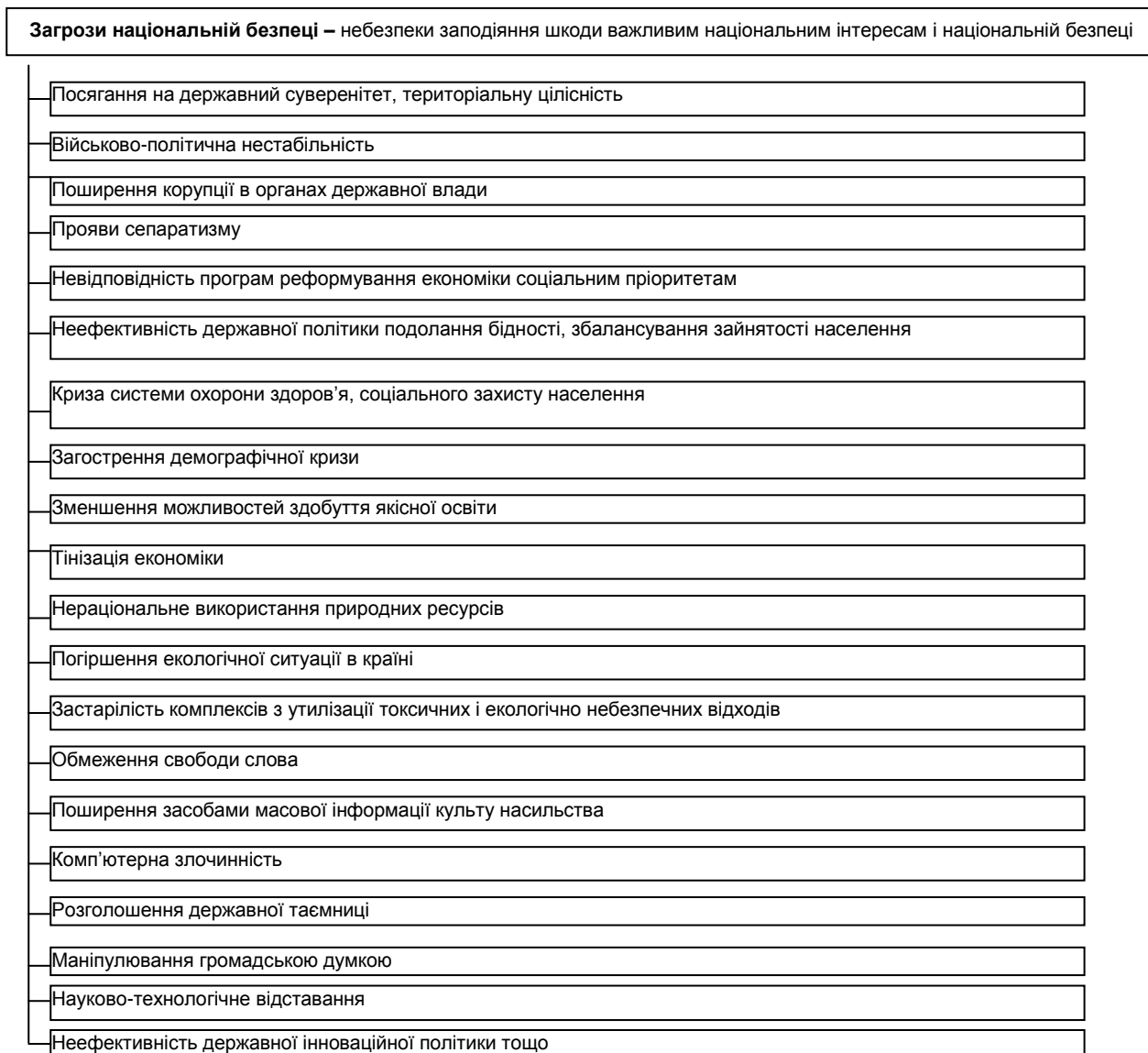

Рис. 4. Основні загрози національній безпеці

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ МІСЬКИМ ПАСАЖИРСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Підвищення ефективності управління міським пасажирським транспортом пов'язано з формуванням сучасних організаційних структур на транспортному ринку, раціональним управлінням автомобільним транспортом і організацією дорожнього руху; впровадженням сучасних систем управління рухом міського транспорту, що забезпечують рівні можливості для усіх перевізників.

Проведені дослідження показали [1], що транспортна мережа міст є неефективною та не забезпечує задоволення всіх потреб споживачів в умовах зростання вимог до якості транспортних послуг.

Ринкове середовище сприяє найбільш ефективному використанню наявних ресурсів суб'єктами ринку, що знижує собівартість виробництва і підвищує конкурентоспроможність товарів та послуг. Це повною мірою стосується транспортної системи, яка є базовою сферою економіки і задовольняє потреби населення і суспільного виробництва в перевезеннях.

В переважній кількості міст склалася розвинена мережа пасажирських перевезень, що забезпечує транспортну інтеграцію районів в єдину систему. Проте наявність великої кількості перевізників і рухомого складу зумовлює значні труднощі в організації процесу перевезень та оперативному управлінні ним. На окремих маршрутах транспортні засоби розподілені нерівномірно. Недостатнє заповнення рухомого складу, вагома частка пільгових категорій пасажирів, великі експлуатаційні витрати, незадовільні дорожні умови, значні витрати на ремонт застарілого парку транспортних засобів є основними чинниками, що визначають збитковість пасажирського громадського транспорту. В таких умовах громадський транспорт перестає відігравати визначальну роль для перевезення пасажирів у місті.

При вивченні транспортної мережі міста досліджувались такі складові, як витрати на утримання самої мережі, якість транспортного обслуговування пасажирів та екологічність. Важливо у процесі розробки оптимальної транспортної мережі знайти таке рішення, яке буде вигідне усім учасникам перевізного процесу. Дуже часто одним з вирішальних чинників удосконалення транспортної мережі є соціальний фактор. Тому перед розробкою нових маршрутів проводилось анкетування, де ставились запитання, щодо якості транспортного обслуговування та попиту на пасажирські перевезення [2-4].

В цілому міська транспортна мережа повинна орієнтуватись на дотримання таких вимог:

- збалансування кількості одиниць тролейбусів, автобусів та маршрутних таксі, що враховує місцеві, соціально-економічні, технічні і екологічні можливості та обмеження;
- забезпечення якості, надійності та безпеки перевезень;
- раціональне використання наявних ресурсів;
- дотримання вимог щодо екологічності транспорту.

Узагальнюючи результати досліджень необхідно відзначити, що при організації міських пасажирських перевезень можна не враховувати розходження в швидкісних параметрах автобусів, тому що характеристики маршрутів мають у кілька разів більший вплив на значення експлуатаційних показників.

Список використаних джерел:

1. Комплексний аналіз транспортної мережі міста: системно-аналітичний підхід : монографія / [Ільчук В.П., Панченко О.І., Шишкіна О.В., Тарасенко А.В. та ін.]; за наук. ред. В. П. Ільчука. – Чернігів : ЦНТІ, 2014. – 870 с.
2. Шинкаренко В.Г. Управление результатами деятельности автотранспортных предприятий. / Шинкаренко В.Г., Криворучко О.Н. – Х.: ХГАДУ, 1999. – 312с.
3. Транспортні технології в системах логістики / [Дмитриченко М.Ф., Левковець П.Р., Ткаченко А.М., Ігнатенко О.С., Зайончик Л.Г., Статник І.М.]. – К.: «Інформавтодор», 2007. – 676 с.
4. Козлов П.А., Миловидов С.П. Оптимизация структуры транспортных потоков в динамике при приоритете потребителей. М: - Экономика и математические методы, 1982, т.ХVIII, вып.3. - С. 521-531.

Панченко Е.О., аспірант кафедри міжнародного менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана» (м. Київ)

ОСНОВНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ В ПРОВІДНИХ ТНК

Дослідження концептуальних положень різних шкіл управління людським капіталом дає можливість констатувати, що в усіх школах робиться акцент на розвитку об'єктно-суб'єктних відносин. Для того, щоб ефективно управляти людським капіталом, керівникам корпорацій слід поєднувати на практиці теоретичні постулати управління людським капіталом, обираючи найбільш продуктивну модель управління.

Вивченню моделей (форм) корпоративного управління людським капіталом присвячені наукові праці В. Антонова, Л. Волкова, Т. Долгопятова, Л. Згонник, І. Івашковської, Е. Капітонова, М. Слипичук тощо [1; 2; 3; 4; 5]. В цих працях розглядаються моделі (форми) управління людським капіталом, які реалізуються в транснаціональних корпораціях США, Японії, країн ЄС (Німеччини) (табл. 1).

Моделі (форми) управління людським капіталом ТНК США, Японії та ЄС мають свої особливості в розрізі пріоритетності трудового стажу в ТНК, рівня спеціалізації робітників, рівня колективізму в прийнятті виробничих рішень, рівня контролю над діяльністю трудового колективу, орієнтації на отримання прибутку. Слід зазначити, кожна з моделей має власні переваги та складності для впровадження в ТНК країн, які розвиваються, зокрема України, а саме:

- японська модель управління людським капіталом передбачає довічний зв'язок корпорації із її персоналом, достатньо широку участь корпорації в житті кожного працівника, високий ступінь довіри, заснований на чесності працівників, їх розумінні власної значущості в житті компанії. Ця модель передбачає орієнтацію на зростання ринкової частки за допомогою впровадження нововведень, в тому числі в розрізі управління людським капіталом;

Таблиця 1

Основні моделі (форми) управління людським капіталом в ТНК США, Японії, країн ЄС (Німеччини) згідно із підходами [1; 2; 3; 4; 5]

Американська модель	Японська модель	Європейська модель
Пріоритетність трудового стажу на корпорації		
Переважно середньострокове наймання	Довічний наймання	Переважно довгострокове наймання
Рівень спеціалізації працівників		
Вузька спеціалізація, яка сприяє вертикальній професійній мобільності	Широка спеціалізація	Професійна стратифікація, яка передбачає горизонтальну і вертикальну мобільність
Рівень колективізму в прийнятті виробничих рішень		
Відсутній колективний взаємозв'язок, рішення приймаються індивідуально, характерний авторитаризм	Корпоративна єдність, рішення приймаються колективно, характерний демократичний спосіб управління	Корпоративна єдність, рішення приймаються колективно, демократичний стиль керівництва
Рівень контролю над діяльністю трудового колективу		
Жорстка регламентація дій, максимальний контроль над діяльністю працівника	Формальний контроль керівників над діяльністю трудового колективу	Неформальний вплив на трудовий колектив
Орієнтація на отримання прибутку		
Максимізація поточного прибутку за допомогою вдосконалення власної продукції	Керівництво корпорації орієнтується на збільшення ринкової частки за допомогою впровадження нововведень	Керівники корпорації прагнуть до отримання довгострокового прибутку

- американська модель управління людським капіталом передбачає середньостроковий найм персоналу, тобто контрактні умови складають близько 3 років. Ця модель передбачає авторитаризм, відсутність єдності серед працівників, існує жорсткий контроль, чітко регламентовані всі рішення, вертикальні зв'язки. Модель передбачає зростання прибутку за рахунок виключно вдосконалення власної продукції, без оптимізації людського капіталу;

- європейська модель управління людським капіталом передбачає середньостроковий найм персоналу, тобто контрактні умови складають близько 10 років. Досліджуваний вид моделі передбачає демократичний стиль керівництва, неформальний вплив керівництва, колективну єдність серед працівників, вертикально-горизонтальні зв'язки. Модель орієнтована на довгострокове зростання корпорації, її прибутку, і, відповідне, довгострокові проекти з оптимізації управління людським капіталом.

На нашу думку, найбільш прийнятною для ТНК України може стати варіант європейської моделі, оскільки має менше складностей для впровадження згідно із основними особливостями та умовами реалізації

Список використаних джерел:

1. Антонов В. Проблемы корпоративного управления в России [Текст] / Антонов В. // Маркетинг. - 2005. - № 6. - С. 3-10.
2. Волков Л.В. Дефекты в системе корпоративного управления как одна из основных причин несостоятельности российского производства [Текст] / Волков Л.В. // ЭКО. - 2000. - № 10. - С. 77-85.
3. Долгопятова Т. Корпоративное управление в российских компаниях: роль глобализации и кризиса [Текст] / Долгопятова Т. // Вопросы экономики. - 2009. - № 6. - С. 83-96.
4. Згонник Л.В. Корпоративный человеческий капитал: проблема переподготовки работников [Текст] / Згонник Л. В. // Трудовое право. - 2008. - № 1. - С. 22-25.
5. Ивашковская И. Проблемное поле корпоративного управления: исследовательские идеи и результаты [Текст] / Ивашковская И. // Экономическая наука современной России. — 2008. — № 1. - С. 132-141.

Гривко С.Д., аспірант кафедри економічної теорії
 Науковий керівник: **Савченко В.Ф.**, д.е.н., професор
 Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
 gsergi8@gmail.com

КЛАСТЕРИ, ІННОВАЦІЇ І НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Україна має вигідне географічне розташування практично в центрі Європи, зосередивши на своїй території важливі міжнародні шляхи і транспортну інфраструктуру. За своїми виробничими та природними ресурсами,

географічними особливостями та іншими можливостями вона також відрізняється значним потенціалом від країн-сусідів.

У загальній концепції інноваційного розвитку, розробленій Європейською комісією, у зв'язку з розширенням Євросоюзу визначені пріоритетні напрями державної політики у сфері економічного розвитку на основі інновацій і знань. Серйозну увагу в ній приділено створенню спеціалізованих організацій підтримки інновацій – технопарків, бізнес-інкубаторів, технологічних центрів, кластерних об'єднань.

Міністерством економічного розвитку і торгівлі України у вересні 2008 року була розроблена Концепція створення кластерів в Україні, і відповідно, був підготовлений проект Розпорядження Кабінету Міністрів, яким вона ухвалена її. Метою Концепції є визначення загальних принципів створення, розвитку та функціонування мережевих систем як виробничих структур нової формації, на відміну від корпорацій, асоціацій, концернів, консорціумів, теоретичне спрямування і практику створення яких Україна вже проходила за часів планової економіки. Істотна відмінна риса кластера від інших організаційно-правових форм об'єднань підприємств – це принцип територіальної локалізації, об'єднання в систему процесів кооперації та конкуренції і зв'язування одним ланцюжком суб'єктів господарювання різних галузей – від вивчення ринку, виробництва і реалізації продукції аж до її супроводу при експлуатації. Невід'ємною частиною кластерного виробництва є його інноваційність, постійне вдосконалення продукції, що випускається.

Поняття «кластер» визначаються по-різному, але всі вони свідчать про позитивний досвід впровадження структур та їх ефективність на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Кластер – це територіальне об'єднання взаємопов'язаних підприємств різних галузей в межах відповідних промислових регіонів, що направляють свою діяльність на виробництво конкурентної продукції світового рівня. Кластери розглядаються як детонатори творчої активності та інноваційності.

Державні органи в розвинених країнах виступають за широке впровадження різноманітних кластерів з метою залучення до них якомога більшої кількості підприємств. Світова методика розрізняє такі види кластерів:

- стратегічні, де акцентують увагу на підйомі економіки відсталого регіону;
- конкурентні, де основа – лідерство в конкурентній боротьбі;
- науково-інформаційні – з високими темпами розвитку;
- потенційні – з високим рівнем компетенції, яка закладається в підйом економіки;
- зрілі – з низьким рівнем працевлаштування;
- стабілізуючі – сприяють диверсифікації економіки і створенню робочих місць.

В розвинених країнах для досягнення поставлених цілей до питання вибору типу кластерів підходять, керуючись наступною мотивацією:

- кластери виступають факторами оздоровлення внутрішньоміських економік;
- розвиток кластерів є основним завданням для підйому високотехнологічних галузей;
- кластери сприяють реанімації діяльності збиткових підприємств;
- кластери забезпечують розвиток експорту виробленої продукції;
- кластери створюють унікальні умови для підготовки фахівців високої кваліфікації за межами галузевої підготовки.

Кластеризація як світова тенденція, що характеризує бажання підприємців, які проявляють ділову ініціативу в суміжних напрямках, до концентрації за географічними принципами, є властивою і можливою практично для всіх типів і форм економіки. Лідери програм економічного розвитку в різних країнах в останні роки оцінюють кластери як потенційні двигуни економічного зростання та інновацій. Вирішальне значення мали програми кластеризації для країн з перехідною економікою і, перш за все, держав Східної Європи, де до пошуку оптимальних шляхів розвитку був притягнутий значний інтелектуальний потенціал.

В Угорщині, наприклад, була створена система кластерів за наступними спрямуваннями: автомобілебудування, будівництво, термальні води, текстильне виробництво, оптична механіка, деревообробка, харчова продукція, електроніка і т.д.

З метою підвищення конкурентоспроможності промисловості Словенії була прийнята національна програма розвитку кластерів на 1999-2003 роки. Програма отримала підтримку як центральної влади, так і активних підприємців, і охоплювала створення кластерів з 55 тис. компаній в 46 галузях промисловості, зосереджених в 12 регіонах країни.

Як видно з інформаційних ресурсів Світового економічного форуму, активізація кластеризації економік Угорщини та Словенії дозволила цим країнам значно підвищити свої рейтинги і увійти в 30-ку країн світу з найбільш конкурентоспроможними економіками[1].

Першою позитивною спробою в Україні було впровадження кластерної моделі у Хмельницькій області. Початок такої роботи відноситься до 1998 року. Формування сучасних партнерських відносин між місцевими органами влади, діловими колами, навчальними та науковими установами, громадськими організаціями виявилось далеко не простим процесом, особливо без підтримки держави. Однак досвід розвитку цих ініціатив на Поділлі, а потім у Прикарпатті та Поліссі підтвердив перспективність і ефективність зусиль, спрямованих на просування в господарську практику України методології формування нових виробничих систем – інноваційних кластерів.

З'явилась потреба у підтримці урядом України створення нових ринкових структур на основі кластерної моделі на таких принципах:

1. Держава не повинна намагатися керувати кластерними ініціативами. Вона має відігравати роль каталізатора і посередника, який сприяє реалізації кластерного та інноваційного процесів.

2. Політика держави повинна бути орієнтована на фінансове стимулювання кластерних ініціатив на початковому етапі.

3. Ефективна кластерна політика держави має базуватися на взаємодії науковців, представників промисловості, бізнесу, громадських організацій з метою створення платформи для конструктивного діалогу з розвитку інноваційної економіки, заснованої на кластерній моделі виробництва.

4. Політика кластеризації – це динамічний процес, що залежить від багатьох факторів і завдань соціально-економічного характеру, передбачає довгострокову взаємодію всіх структур суспільства.

На даному етапі важливим завданням є вивчення досвіду створення кластерів як у світі, так і в регіонах України для прийняття рішення про подальші дії в центрі і на місцях щодо нормативно-правового забезпечення організації та функціонування кластеризованої економіки.

Питаннями теоретичного і практичного характеру впровадження в Україні кластерних структур вже майже 20 років займається Міжнародна фундація сприяння ринку (МФСР), м. Київ. Нею було здійснено ряд заходів із зазначеної тематики, а саме, проведено більше сотні конференцій, семінарів, «круглих столів» у різних регіонах, а також масштабні кластерні дослідження майже в половині областей України. Їх метою було впровадження стратегії економічного розвитку регіонів на основі створення кластерних структур [1].

На сьогоднішній день Україна повинна реалізувати нелегке завдання вибору ефективного шляху майбутнього національного розвитку відповідно до орієнтирів, вироблених цивілізованим і демократичним світовим співтовариством. Нерозв'язані специфічні українські проблеми перешкоджають активним діям з подолання кризи і впровадженню ефективних методів сприяння соціально-економічному розвитку країни.

Після досить довгого періоду теоретичної роботи, коли створювались різноманітні моделі на основі розвинених країн і вони не використовувались на практиці щодо вдосконалення української економіки, настав етап усвідомлення аналітичних результатів і необхідності змін у законодавстві та коректив у практиці ведення господарювання.

Перебуваючи на етапі внутрішньодержавної політичної боротьби, Україна втратила значну частину обсягу промислового виробництва і, що найгірше, найбільш цінні людські ресурси, тобто високоосвічених, інтелектуальних, технічно і технологічно грамотних, які досконало володіють різними ремеслами, фахівців.

В даний час східна частина країни, де в основному базувалася промисловість, заповнена руїнами промислових споруд. У містах та на приміських територіях можна побачити порушені мікрорайони і господарські об'єкти. Ситуація в економіці загострилася до такого ступеня, що подальше зволікання з усуненням існуючих проблем може призвести до незворотних наслідків для держави.

Для розвитку економіки країни, регіону, окремо взятої території необхідно акцентувати увагу на кластерній моделі, так як кластери виконують роль точок зростання внутрішнього ринку, слідом за якими найчастіше утворюються нові виробничі кластери. Тим самим підвищується рівень конкурентоспроможності окремої території і країни в цілому. Держава виконує роль учасника і посередника у системі. Кластерний підхід пропонує їй інструмент ефективної взаємодії з бізнесом, більш глибокого розуміння його сучасних ринкових тенденцій і перспективних спрямувань, дає можливість цілеспрямованого стратегічного планування територіального розвитку.

За своєю сутністю кластер є засобом територіальної організації продуктивних сил, який забезпечує поширення ринкових відносин й відповідає потребам українського сьогодення. При цьому поняття «кластер» не є абсолютно новим для пострадянської науки, оскільки у практиці економічних досліджень закріпилося поняття територіально-виробничого комплексу (ТВК), який являє собою сполучення підприємств і установ і для якого територіальна спільність його компонентів – додатковий фактор підвищення економічної ефективності завдяки: а) стійкості взаємних зв'язків та ритмічності виробничого процесу; б) скороченню транспортних витрат; в) раціональному використанню всіх видів місцевих ресурсів; г) створенню оптимальних умов для поєднання галузевого (міжгалузевого) планування й управління з територіальним плануванням та управлінням [2].

У плановій господарській системі СРСР ідея розміщення виробничих сил на певній території з метою оптимізації використання її природних і трудових ресурсів використовувалася при розробках концепцій територіально-виробничих комплексів (ТВК) з наступним централізованим будівництвом необхідних об'єктів. Як зазначає І.В. Пилипенко [3], на перший погляд простежується схожість зазначених структур. Проте є відмінності між даними формами організації виробництва та здійснення інноваційної діяльності, а також у зовнішньому середовищі підприємств. Основними з них є те, що в ТВК здійснюється управління з єдиного центру (главка, міністерство або Держплану) всіма вертикально-інтегрованими підприємствами, він орієнтується на планове господарство і там відсутні інформаційні потоки між учасниками ТВК.

Подібними характеристиками виділених угруповань є: єдність об'єкта (групи галузей, які в разі ТВК оптимально поєднуються в межах адміністративно-територіальної одиниці, а в разі виробничого кластера – найбільш конкурентоспроможні і взаємопов'язані галузі господарства країни або регіону). На думку І.В. Пилипенко, подібними також є методи виділення ТВК і виробничих кластерів (метод ланцюжка доданої вартості, факторний аналіз, метод міжгалузевих балансів).

Виробничий кластер – це ринкова форма, ефективна взаємодія в рамках підприємницької мережі, що базується на принципах інтересу, ініціативи багатьох компаній, на відміну від централізовано створеного і керованого на державному рівні територіально-виробничого комплексу.

На сьогодні саме кластери є новою перспективною формою інноваційного розвитку, ефективною організацією міжпідприємницької взаємодії та тісної співпраці бізнес-структур із суспільними, урядовими та науковими організаціями. Кластерні об'єднання можна назвати одним з найважливіших елементів ефективно працюючої ринкової економіки, який відкриває нові можливості соціального та економічного розвитку для окремих підприємств, регіонів і держави в цілому. Сьогодні для України, особливо в умовах все більшого загострення конкуренції, питання створення та забезпечення ефективного розвитку кластерних об'єднань набувають особливої актуальності і мають безумовну перспективу.

Список використаних джерел:

1. Чукурна О.П. Зміна факторів маркетингового ціноутворення в умовах переходу до неоіндустріалізації / О.П. Чукурна // Веб-ресурс науково практичних конференцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2014-modernizatciya-natsionalnoj-ekonomiki/7_chukurna.htm (27.11.2014).

2. Пилипенко І.В. Пространственная организация хозяйства: ТПК или кластеры // Сб-к материалов XXIII ежегодной сессии эконом.-геогр. секции Международной академии регионального развития и сотрудничества. - Липецк. - 2-5 июня 2006 г. - С.26-36.

3. Пилипенко И.В. Кластерная политика и конкурентоспособность регионов: развитие существующих или создание новых кластеров / И.В. Пилипенко // Материалы Межрегионального экон. форума "Самарская инициатива: кластерная политика – основа инновационного развития национальной экономики". - Самара. - 6-7 июля 2007 г. [Электронный ресурс]. - Режим доступа <http://www.forum.economy.samregion.ru>. (27.11.2014).

Крицкая А. М., магистр экон. наук
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»
(г. Гомель, Республика Беларусь)
anya1807@ya.ru

ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ И ТЕХНИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В настоящее время обостряется борьба за технологическое лидерство, выигрыш в которой может быть обеспечен повышением эффективности функционирования национальной инновационной системы. Технологическое развитие только на базе привлекаемых зарубежных технологий неизбежно снижает общий уровень конкурентоспособности. Поэтому стратегическим направлением является развитие научно-технического потенциала.

Производство машин и оборудования является наиболее значимым сектором, обеспечивающим технологическое развитие экономики республики. В данном секторе объем промышленного производства составляет 110,7 млрд. руб., удельный вес вида экономической деятельности 9,7 %, в организациях сектора в 2013 году задействовано 14 % всех занятых в экономике [1].

В 2013 году в промышленности были воплощены разработки по следующим областям:

- машины, оборудование и механизмы, электротехническое оборудование, их части;
- реакторы ядерные, котлы, оборудование и механические устройства, их части;
- пластмассы и изделия из них и прочие [2].

Так как производство машин и оборудования является наиболее значимым сектором, первоначально, рассмотрим основные проблемы в данной области. Таковыми являются: высокая доля изношенности основных производственных фондов – 59,1 %; низкие коэффициенты обновления и выбытия основных средств; высокая материалоемкость продукции – 60,3 %, а также импортоспособность. Основная часть используемых технологий относится к IV технологическому укладу.

Что касается числа инновационно-активных предприятий промышленности Республики Беларусь, в 2011 году было зарегистрировано 443 единицы (22,7 %), в 2012 – 437 (22,8 %), в 2013 – 411 (21,7%). Это существенно ниже, чем в странах с высоким (Ирландия – 56,7 %, Канада, Германия – 69,8 %, Австрия – 49,9 %) и средним (Словения – 42,3 %, Франция – 40,2 %, Испания – 33,4 %, Литва, Болгария – 23 %) уровнями экономической активности [3]. Негативные тенденции сокращения инновационно-активных предприятий в научной и инновационной сферах сохраняются.

В Беларуси в 2013 году внутренние затраты на научные исследования и разработки составили 4372305 млн руб. (0,69 % к ВВП). В то время как в западных странах этот показатель (в 2011 году) значительно выше и составляет: Израиль – 4,39 %, Финляндия – 3,78%, Швеция – 3,37% к ВВП.

Следовательно, в сложившихся условиях, к факторам, препятствующим инновациям можно отнести: недостаток собственных платежных средств; высокая стоимость нововведений; высокий экономический риск; неэффективная отраслевая и технологическая структура промышленного комплекса: на долю высокотехнологичных производств в Республике Беларусь приходится порядка 4,4 % выпускаемой промышленной продукции, в развитых странах – 15 %.

В результате проведенного исследования выявлено, что технологическая оснащенность Беларуси является одной из важнейших задач промышленного развития, так как национальные интересы страны тесно связаны с развитием технологической базы. В Республике действует Указ Президента, в котором определена структура приоритетных направлений научно-технической деятельности в Республике Беларусь на 2011–2015 гг., а также Концепция Программы развития промышленного комплекса Республики Беларусь на период до 2020 г.

Необходимо реализовать главные принципы, составляющие основу высокотехнологичного уклада: разработка и внедрение информационно-интеллектуальных систем, переход на современные информационные технологии в различных сферах промышленной деятельности; модернизация традиционных отраслей экономики в целях увеличения производительности труда; импортозамещение, снижение технологической и товарной зависимости от зарубежных стран; разработка технологий, позволяющих наладить выпуск конкурентоспособной на мировых рынках продукции с высокой добавленной стоимостью, освоение модульных и гибких технологических систем по производству конкурентоспособной наукоемкой продукции мирового уровня.

Список использованных источников:

1. Промышленность Республики Беларусь, 2014: статистический сборник / И.А. Костевич, В.А. Богущ [и др.]. – Минск: Национальный статистический комитет РБ, 2014. – 272 с.
2. Каталог высокотехнологичных товаров Республики Беларусь / Под ред. А.Г. Шумилина. – ГУ «БелИСА». – Минск, 2013. – Вып. 6. – 242 с.
3. Наука и инновационная деятельность Республики Беларусь, 2014: статистический сборник / О.А. Довнар, И.Г. Чигирева. – Минск: Национальный статистический комитет РБ, 2014. – 120 с.

ВИЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РОЗРИВІВ В ПРОЦЕСІ ПІДПИСАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ТОРГОВЕЛЬНОГО КОНТРАКТУ НА ПРИКЛАДІ « МЕЛІТОПОЛЬСЬКОЇ АГРОПРОМИСЛОВОЇ КОМПАНІЇ»

Актуальність

Прийняття управлінських рішень в сферах економіки передбачає створення умов для ефективного функціонування і розвитку авіаційного підприємства. Менеджерська діяльність базується на підготовці та здійсненні необхідного управлінського рішення на основі його економічного обґрунтування і подальшій послідовній систематизації дій або висновків, спрямованих на одержання прибутку. Менеджерська діяльність відіграє велику роль у момент підписання контракту, менеджер повинен бути уважним, аби не допустити розривів у контракті, що можуть принести збитків компанії, або навіть банкрутства.

Область дослідження

Об'єкт дослідження: реалізація торговельного контракту.

Предмет дослідження: способи визначення управлінських розривів в процесі підписання і реалізації торговельного контракту.

Змістова частина

Компанія - торговельне або промислове підприємство, торгово-промислове об'єднання підприємств, форма організації підприємства, при якій його правосуб'єктність відрізняється від правосуб'єктності приймаючих у ньому участь осіб. Компанії мають статус юридичної особи. Аналізована компанія спеціалізується на розробці, виробництві і продажі зернозбиральної техніки. Рентабельність виробництва і реалізації визначається собівартістю. Специфічними факторами формування аграрної техніки є матеріали та деталі, які треба закуповувати у інших фірм або підприємств. Від правильності виробу якості деталей залежить подальша ефективних управлінських рішень та дохід даного підприємства.

Створення цінностей - є основна функція підприємства. Процес створення цінностей є задоволення групових чи індивідуальних потреб, в результаті чого підприємство домагається суспільного визнання своєї діяльності. Процвітаюче підприємство - це підприємство одержує стійкий прибуток від своєї діяльності. Власники (або акціонери) підприємства зацікавлені в постійному і все зростаючому потоці доходів і таким використанням власних і залучених коштів, яке збільшує цінність своєї власності (дивіденди, акції). Персонал і постачальники зацікавлені в стабільності підприємства, довгострокових з нею відносин, а також у сприятливій робочій атмосфері. Для споживачів же вищу цінність представляють товари та послуги, що задовольняють їх за якістю та ціною. Суспільне визнання, у свою чергу, дає підприємству можливість розширювати виробництво, нарощувати обсяги продажів і послуг, і в кінцевому підсумку збільшувати свій прибуток. Основним робочим інструментом у реалізації цільових функцій підприємства, є ринкова стратегія, в рамках якої реалізується конкурентні переваги підприємства. У міжнародній теорії та практиці бізнесу розрізняють три основних види ринкової стратегії підприємства.

Керівництво підприємства повинно серйозно проаналізувати наявні конкурентні переваги і вибрати одну із стратегій поведінки на ринку. Після того як ринкова стратегія проведена, таким інструментом реалізації цільової функції підприємства, які забезпечують стійке отримання прибутку, е планування, спрямоване на досягнення цілей підприємства.

I етап планування

Аналіз зовнішнього середовища, тобто політична та економічна ситуація в країні, аналіз галузі (темпи зростання, циклічність, фінансові характеристики), аналіз ринку (тактика продажів, реклама, ціни), аналіз попиту (змінність, тривалість, стійкість), аналіз ресурсів (доступність, заміняємость, зміна цін, вплив навколишнє середовище).

II етап планування

Оцінка потенційних можливостей підприємства. Це дозволяє забезпечити баланс ринкових запитів з реальними можливостями самого підприємства, виробити обґрунтування виробничої програми і поведінка на ринку, забезпечення прийняття грамотних рішень.

III етап планування

Вибір варіантів розвитку підприємства (складання бізнес-плану: опис товарів і послуг, виробничий (організаційний) план, маркетинговий і фінансовий плани).

Мета і завдання дослідження

Мета роботи полягає в дослідженні управлінських розривів в процесі підписання і реалізації торговельного контракту на прикладі Мелітопольської агропромислової компанії.

В практиці цієї компанії був підписаний контракт з китайською фірмою, яка спеціалізувалась на виробництві деталей на зернозбиральну техніку, в результаті чого приніс збитки для компанії. При аналізі контракту були виявлені розриви, тобто пункти контракту, які принесли збиток. Аналіз проблеми показав, що коли фірма підписувала контракт, то увагу директора привернули низькі ціни на сам продукт (деталей на зернозбиральну техніку), які були указані без урахування ціни за експорт. Дали при аналізі виявили, що якість самих деталей не відповідала, тому що буду написано в контракті, та привезено, як зразок. Ще одним розривом, китайська фірма мала малий досвід роботи.

Висновок

Проаналізувавши всі розриви контракту, можна зробити висновок : для того щоб не допустити розривів в контракті в подальшому, треба уточнювати найменші деталі, які піддаються сумніву. Для впевненості у якості деталей, треба завітати на саме підприємство, або фірму ,з якою підписується контракт. І самий головний момент підписання контракту, це те, що підписувати його треба з такими фірмами, які мають перевірену репутацію, достатній досвід роботи, та знаходиться на території країни (для того, щоб ціни на доставку були меншими). Це призведе до більшої вигоди в подальшому, та зменшить збитків.

Долгополов М.Г., студент
група Ф-131, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Савченко В.Ф.**, д.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
dmihailg@ya.ru

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

Сьогодні у світовій економіці практично всі значні процеси відбуваються за участі транснаціональних корпорацій. У результаті збільшення впливуТНК прослідковується проникнення на території іноземних країн їх філій, які корпорації створюють за рахунок прямих інвестицій.Обсяг товарно-грошового обороту деяких найбільших ТНК нерідко перевищує ВВП окремих країн світу, а то і декількох країн, разом узятих.

Оскільки сфера діяльності ТНК розповсюджується майже на всій території та видіє економічної діяльності, функціонування країни на міжнародному ринку без співпраці з ТНК практично не можливе.

Україна зацікавлена в надходженні прямих іноземних інвестицій за рахунок ТНК, а тому співпраця з ними є досить важливою, оскільки вона дозволяє вирішувати питання конкурентоспроможності вітчизняної економіки, розвитку ринку праці та підвищення життєвого рівня населення. Деякі ТНК користуються цією зацікавленістю і досить легко отримують різні пільги, урядові гарантії тощо.

В нашій країні прослідковується від`ємне торгово-економічне сальдо. Однією з причин цього є те, що наша держава більше експортує сировини, ніж готової продукції. Тому, на нашу думку, потрібно зацікавити ТНК будувати в нас свої підприємства. Іноземних підприємців влаштують низькі податки, а тому потрібно провести податкову реформу, скоротити кількість податків та їх сукупну ставку. Необхідно створити сприятливі умови для ведення бізнесу, забезпечити максимальну прозорість проведення тендерів, отримання різних дозволів тощо.

Доцільно скоротити кількість перевіряючих органів і служб. Також необхідно побороти корупцію за рахунок мінімізації контактів з державними службовцями, збільшення міри покарання за хабарництво, підвищення заробітної плати державним службовцям.

Європейською бізнес - асоціацією інвестиційна привабливість України, станом на другий квартал 2014 року, була оцінена дуже низько – в 2,74 бала з 5 можливих[1].

В Україні спостерігається непропорційний розподіл обсягів залучених інвестицій по регіонах, близько 85% всіх залучених інвестицій надходить до семи регіонів, а саме до Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Київської, Львівської, Одеської, Запорізької областей та до м. Київ, які на сьогодні є порівняно економічно розвинутими. Таке спрямування інвестицій, в регіональному розрізі, не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України на 1 жовтня 2014 року склав 48 522,6млн дол. США., що на 6 774,2 млн дол. менше, ніж станом на 1 січня 2013 року.

До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 82,8% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 15 119.6 млн дол., Німеччина – 5 769.6 млн дол., Нідерланди – 5 209.2 млн дол., Російська Федерація – 2 957.2 млн дол., Австрія – 2 676 млн дол., Велика Британія – 2 326.4 млн дол., Британські Віргінські острови – 2 005.3 млн дол., Франція – 1790,5 млн дол., Швейцарія – 1 393,9 млн дол. та Італія – 1 047млн дол.[2].

Лідруючу позицію в інвестуванні в економіку України посідає Кіпр. Другим стратегічно важливим для України інвестором є Німеччина, яка є другою за обсягом інвестицій в Україну.

Високий ступінь інвестування з таких країн як Великобританія та Нідерланди пояснюється суттєвими пільгами для зареєстрованих у них іноземних компаній, а тому їм також притаманні певні елементи офшорності, проте не співставні з Кіпром. Збільшення частки Нідерландів і Британських Віргінських островів пояснюється деякими вигідними пільгами для інвесторів.

Проаналізувавши надані вище дані, можна зробити припущення про схильність деяких інвесторів до фінансових зловживань і відмивання коштів. Навіть просте ранжування країн, з яких в Україну йшли інвестиції, дозволяє виявити серед найбільших інвесторів дві офшорні зони: Кіпр та Британські Віргінські острови. При цьому економіки цих держав занадто слабкі для здійснення потужних інвестицій власними силами.

Аналізуючи іноземні інвестиції в економіку України, слід відмітити, що іноземні інвестори – це не рідко дрібні фірми з обмеженими фінансовими можливостями, які розраховують на швидкий дохід, або ж фірми, що відмивають отримані нечесним шляхом капітали.

З інвестиціями транснаціональних корпорацій склалась дещо інша ситуація. Найбільше в Україну інвестують транснаціональні корпорації з таких країн як США, Японія, Республіка Корея та Велика Британія. До списку глобальних корпорацій, представлених на вітчизняному ринку, можна віднести Coca-Cola, Samsung, Toyota, Nestle, MetroCash&Carry, Hewlett-Packard, BritishAmericanTobacco та деякі інші ТНК. Великі промислові концерни,

такі як, наприклад, Westinghouse, ExxonMobil або General Electric, на українському ринку нажаль відсутні. Винятком є Mittal Steel, для якої її український актив – Криворіжсталь – проміжна, а не кінцева ланка виробничого ланцюга.

Проаналізувавши рис. 1, можна зробити висновок що серед закордонних інвесторів найбільш інвестиційно привабливими в Україні є такі галузі економіки: промисловий сектор – 32% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених до України; фінансовий сектор – 25%.

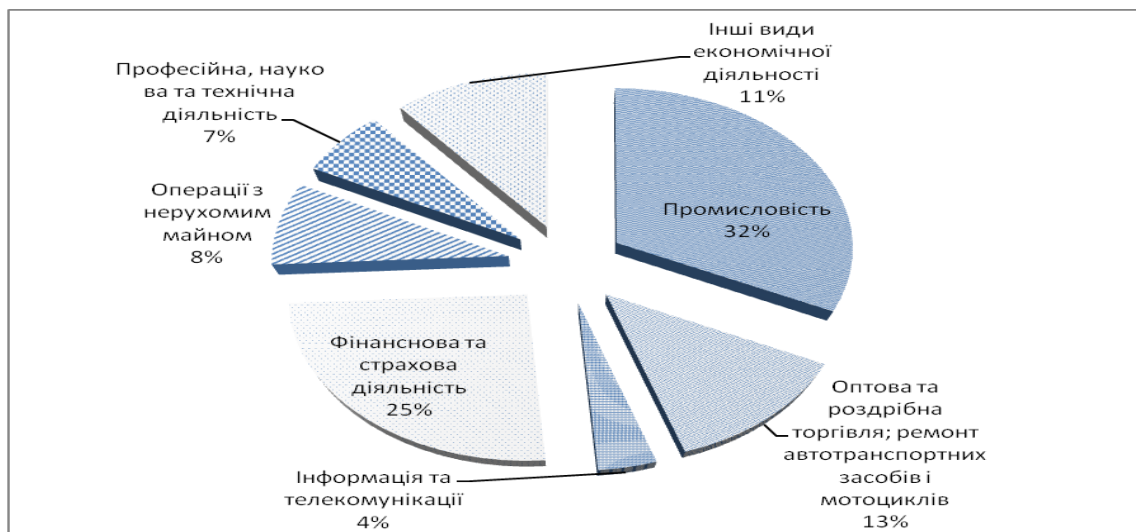

Рис. 1. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за видами економічної діяльності станом на 01.10.2014р.

Джерело: побудовано автором на основі [2]

При цьому для ТНК із країн Європейського Союзу та США найбільш привабливими є українська харчова промисловість, підприємства торгівлі, фінансовий сектор, фармацевтика. В цих галузях обіг капіталу є швидким, а комерційні ризики – мінімальні. Привабливим для ТНК із промислово розвинутих країн є також інвестування в інфраструктуру бізнес-послуг для обслуговування, в першу чергу, підприємств з іноземними інвестиціями.

Російським ТНК властиві інші пріоритети в інвестуванні: паливно-енергетичний комплекс, хімічна промисловість та металургія. Ситуація пояснюється тим, що саме в цих галузях російські ТНК мають конкурентні переваги на світовому ринку і фінансові можливості для закордонного інвестування та розширення ринкової влади за рахунок придбання виробничих потужностей у постсоціалістичних країнах [3].

Діяльність ТНК має як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних наслідків для України можна віднести:

- будівництво нових підприємств та модернізацію існуючих;
- впровадження новітніх технологій у виробництво, внаслідок чого підвищується конкурентоспроможність продукції на міжнародних ринках і збільшується експорт. Також це спонукає до впровадження новітніх технологій у своє виробництво місцевих підприємств;
- сприяння реструктуризації економіки. Діяльність ТНК знаходиться у тісному взаємозв'язку з кон'юктурою світової економіки, яка визначає попит і пропозицію на товари та послуги. Наприклад в Україні з початком діяльності ТНК значного розвитку набули сектори економіки, пов'язані з харчовою та тютюновою промисловістю, торгівлею, фінансами, енергетикою і телекомунікаціями, тобто з галузями зі швидким оборотом капіталу й забезпеченими ринками збуту;

– «втягування» економіки України в міжнародні економічні відносини.

До негативних наслідків можна віднести наступні:

- У багатьох випадках транснаціональні корпорації використовують вітчизняну економіку як сировинну базу, передаючи українським партнерам не відповідаючі їхньому рівню розвитку технології з жорсткими обмеженнями на продаж;
- Ведення бізнесу у видах економічної діяльності, які вигідні міжнародним компаніям, а не економіці України. Поряд з активною діяльністю ТНК у галузях зі швидким оборотом капіталу й забезпеченими ринками збуту спостерігається недостатній рівень інвестицій у інші, дуже важливі для української економіки, види економічної діяльності;
- міжнародні компанії уникають сплати податків шляхом внутрішнього переливу капіталу в країни з нижчим рівнем оподаткування. У 2013 р. Державна податкова служба України порушила питання щодо недопущення ухилення податків національними та міжнародними компаніями через механізми трансфертного ціноутворення;
- спроможність ТНК впливати на ціноутворення в країні, що призводить до поглинання або банкрутства вітчизняних виробників, а також робить українську економіку залежною від діяльності міжнародних компаній [4];
- ТНК, що функціонують на території країни, впливають на її економіку та політику. Вони намагаються коригувати процеси виробництва, реалізації і розподілу продукції, що неминує веде до суперечностей між економічними інтересами країни та інтересами ТНК.

Висновки. На сьогоднішній день ТНК відіграють досить важливе значення в міжнародній економіці. Без співпраці з ними практично неможливий економічний розвиток окремо взятої країни. Водночас діяльність ТНК неоднозначна, з одного боку, вони допомагають економічному розвитку, інтегруванню країни до міжнародної

економіки, з іншого боку – уникають сплати податків, впливають на політику приймаючої країни тощо. Для України залучення прямих іноземних інвестицій за рахунок ТНК необхідне для економічного розвитку, модернізації господарського комплексу, але всього цього буде важко досягнути без системного поєднання двох не завжди одновекторних факторів – створення сприятливих умов діяльності ТНК та забезпеченням національних інтересів. Функціонування транснаціональних корпорацій на території нашої держави повинно сприяти розвитку її економіки, активізації експортних та імпорتنих операцій, впровадженню новітніх технологій, росту наукового потенціалу, соціальному та екологічному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Європейська Бізнес Асоціація [Електронний ресурс] / Індекс інвестиційної привабливості. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/investment-attractiveness-index>
2. Джерело: Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Статистичний довідник. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Рокоча В. В. Транснаціональні корпорації / В. В. Рокоча, О. В. Плотников, В. Є. Новицький. - К.: Таксон, 2001. - 304 с.
4. Ефективна економіка [Електронний ресурс] / Вплив діяльності транснаціональних корпорацій на економіку України | І. В. Пономаренко | Ефективна економіка № 2, 2013. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1798>.

Драка В.О., студентка

група Ф-23, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: фінанси

Науковий керівник: **Хомутенко Л.І.**, к.е.н., доцент

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
miss.draka@mail.ru

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВ У КОНТЕКСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Транскордонне співробітництво (ТКС) є однією з важливих форм європейської інтеграції, що здійснюється на регіональному рівні і посідає особливе місце у процесі формування регіональної політики України. Поглиблення транскордонного співробітництва відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності на прикордонних територіях, підвищення їх конкурентоспроможності шляхом мобілізації природно-ресурсного потенціалу регіонів сусідніх країн, досягнення інтегрального ефекту внаслідок усунення бар'єрів для руху товарів, послуг, капіталу, інформації і технологій.

У контексті забезпечення економічної безпеки транскордонне співробітництво набуває специфічного значення, оскільки рівень безпеки впливає на інтенсивність ділових відносин між прикордонними територіями. Так, при наявності численних загроз потенційні партнери, інвестори не бажають співпрацювати з підприємцями депресивного регіону, оскільки бояться піддати власний бізнес великим ризикам. Високий рівень економічної безпеки навпаки сприяє налагодженню зовнішньоекономічних ділових контактів. З іншого боку, інтенсивність транскордонного співробітництва може мати негативний вплив на стан економічної безпеки регіону. Характер цього впливу залежить від функціональних зв'язків між індикаторами економічної безпеки і рівнем розвитку транскордонного співробітництва, а також від економічної політики в межах кожного співпрацюючого регіону [1].

В умовах посилення інтеграції України у світову економіку, зростання ролі транскордонного співробітництва все більшої уваги потребує зовнішньоекономічна безпека. Товарна незбалансованість експорту та імпорту в Україні, а також їх вплив на рівень життя населення і розвиток економіки свідчать про недосконалість зовнішньоторговельної політики, що, відповідно, негативно впливає на забезпечення економічної безпеки країни. Цим обумовлено необхідність застосування нового механізму посилення економічної безпеки, який полягає у зменшенні залежності виробництва від імпорту, покращанні технологій виробництва, структурних змінах імпорту та покращенні торговельного балансу.

Посилення економічної безпеки стане стійким реальним процесом за умови здійснення цілого комплексу необхідних заходів у різних сферах: у зовнішній торгівлі, в сфері виробництва, фінансів, продовольчого і сировинно-ресурсного забезпечення, інвестиційній, охороні навколишнього середовища тощо.

Визначальний вплив на розвиток ТКС та рівень економічної безпеки держави має інноваційна складова. Інноваційний потенціал України та її прикордонних територій за багатьма параметрами відповідає рівню розвинених країн (наявність висококваліфікованої робочої сили, широкою мережі навчальних, наукових і науково-технічних закладів). Саме тому видається доцільним формування інноваційно-інвестиційної моделі транскордонного співробітництва, пріоритетами повинні стати:

- концентрація ресурсів прикордонних територій на проведенні фундаментальних і прикладних досліджень за напрямками, з яких є наявний науковий, технологічний, виробничий потенціал;
- запровадження програмно-цільового підходу до інноваційної транскордонної діяльності;
- розширення участі малого і середнього бізнесу в інноваційно-інвестиційній співпраці;
- створення нових та удосконалення діючих організаційних форм інноваційно-інвестиційного розвитку прикордонних територій.

При формуванні та реалізації державної політики транскордонного співробітництва необхідно враховувати специфічні особливості ТКС, а саме:

- 1) основні акценти повинні бути звернені на спільну роботу, координацію та узгодження;
- 2) транскордонна співпраця повинна стосуватися всіх сфер життєдіяльності населення;

- 3) одним із основних об'єктів політики повинен бути кордон і стосовно нього повинна вирішуватися двоєка задача: забезпечення необхідного рівня захисту держави та досягнення вільного переміщення через кордон;
- 4) транзитність території;
- 5) раціональне та екологічно безпечне використання спільних природних ресурсів [2].

Розвиток ТКС прикордонних регіонів потребує розробки відповідної законодавчої бази та формування організаційного, фінансового та інформаційного забезпечення, а також підготовки кадрів для здійснення транскордонної співпраці в інтересах країни і регіонів. Відповідно, механізм ТКС на регіональному рівні повинен передбачати такі заходи інституційного та організаційно-економічного характеру:

– створення змішаних комісій з представників відповідних підрозділів регіональних органів влади та експертів

для обґрунтування пріоритетних напрямків співпраці;

- координацію роботи міжрегіональних комісій з відповідними міжурядовими комісіями;
- створення робочих експертних груп за сферами діяльності для розробки спільних програм;
- організацію широкої пропагандистської компанії міжрегіональної співпраці;
- передбачення бюджетного фінансування для здійснення міжрегіональної діяльності;
- залучення коштів міжнародних організацій та програм технічної допомоги, структурних фондів ЄС;
- організацію роботи зацікавлених суб'єктів господарювання в реалізації конкретних проектів спільних програм за умови всебічної і солідарної участі регіональних органів влади.

Реалізація подібних заходів суттєво сприятиме подальшому розвитку транскордонного співробітництва, зміцненню економічної безпеки держави і створенню необхідних соціально-економічних та організаційних умов для досягнення комплексного, сталого розвитку прикордонних регіонів в умовах європейської інтеграції України.

Отже, можна виділити найголовніші цілі транскордонного співробітництва:

- подолання існуючих стереотипів та упереджень по обидві сторони кордону;
- усунення політичних та адміністративних бар'єрів між сусідніми народами;
- створення господарської, соціальної та культурної інфраструктури, за умови формування спільних органів, господарюючих суб'єктів та осередків [3].

Список використаних джерел:

1. Кушніренко О. М. Державна підтримка розвитку транскордонного співробітництва: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з державного упр-ня : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / О. М. Кушніренко. – К., 2007. – 18 с.
2. Чучка І.М. Транскордонне співробітництво в контексті економічної безпеки України / І. М. Чучка, Р. І. Молдавчук // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - №9(111). – С. 92-98
3. Журба І.Є. транскордонне співробітництво країн єнтральної та Східної Європи в умовах розширеного ЄС...- 311 с.

Нагорна М.М., студентка
група Ф-23, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Хомутенко Л.І.**, доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
rinamaryna@ukr.net

ТРАНСКОРДОННА БЕЗПЕКА ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

На сьогодні, в умовах глобалізації та стандартизації світової економіки, посилюється вплив від потрясінь в економіці окремої країни на інші. В Україні підвищується актуальність питання її національної безпеки задля забезпечення її суверенітету, конкурентоспроможності на світовому ринку чи покращення рівня життя населення.

Основною складовою національної безпеки є виробнича безпека, яка є важелем продуктивного функціонування економіки та складовою економічної безпеки.

Під виробничою безпекою розуміється такий рівень розвитку промислового комплексу певної країни, за якого вона здатна забезпечити зростання економіки та її розширене відтворення. Основними складовими, що забезпечують виробництво, є: капітал, людські ресурси, земля та підприємницький хист. Також, до них можна віднести технологію виробництва, інформацію, енергію тощо [1, с. 75]. Отже, на рівень виробничої безпеки будуть впливати:

- рівень розвитку технологій;
- інформаційна забезпеченість;
- наявність необхідних ресурсів;
- якість організації виробництва;
- рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури.

Транскордонна безпека виробничої сфери України – вплив обсягу імпортованих товарів, науково-технічного прогресу, встановлення світових стандартів, якості, цінита обсягів виробництва на вітчизняну продукцію.

Країна може використати заходи щодо пристосування держави до ситуації, яка виникла в результаті впливу зовнішнього фактору. Порівнюючи рівень розвитку технологій таких країн, як Германія чи Японія з Україною, ми бачимо значні переваги для виробництва продукції у високотехнологічних країнах чи її імпорту. Підвищуючи якість продукції та зменшуючи витрати на людські ресурси замінюючи їх високими технологіями, продукт стає конкурентоспроможним на світовому ринку. Споживачі будуть віддавати перевагу даному товару ніж товару вітчизняного виробника.

Наявність інформаційного забезпечення допомагає виробникам створювати таку пропозицію, що користується попитом у даний час на конкретному ринку, конкретними споживачами. Тобто, інформаційна забезпеченість менше ризику, пов'язані із не споживанням продукції за не необхідністю.

Наявність необхідних ресурсів дозволяє виготовляти ту продукцію та в тій кількості, яка необхідна. Проте, беручи за приклад Японію, вона виготовляє широкий асортиментний ряд продукції за відсутності більшості ресурсів, що свідчить про не значний вплив даного фактору на безпеку виробничої сфери за розвинутих комунікативних зв'язків країни, та її фінансовими можливостями для закупівлі ресурсів.

Одним із факторів, що впливає на швидкість створення продукції, продуктивну взаємодію усіх структур організації, розробку, впровадження та просування нової продукції на ринок, та підтримка якості вже існуючої продукції якість організації виробництва. Організація виробництва – процес створення продукту чи послуги для отримання максимального прибутку та задоволення потреб клієнтів.

Рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури – це функціонування ланки взаємопов'язаних виробництв, які, виробляючи свою продукцію, стимулюють виробництво і у інших галузях. Й при цьому на вироблену продукцію існує попит.

Досліджуючи рівень безпеки виробничої сфери України, доцільно розглянути показники експорту та імпорту за 2010-2013 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Зовнішньоторговельний баланс України за період 2010-2013 рр., млн. грн.[2]

Показник	Рік			
	2010	2011	2012	2013
Експорт	549 365	707 953	717 347	681 899
Імпорт	580 944	779 028	835 394	805 662
Сальдо	-31 579	-71 075	-118 047	-123 763

Аналізуючи таблицю, бачимо, що за досліджуваний період імпорт значно перевищує експорт, при чому, спостерігається тенденція до подальшого зростання від'ємного значення сальдо, що свідчить про погіршення безпеки виробничої сфери України.

Отже, враховуючи низький рівень технологій, недостатньою якістю організації виробництва та невисокому рівню розвитку виробничої інфраструктури, можна сказати, що виробнича безпека в Україні знаходиться під загрозою. Одним із факторів її дестабілізації є глобалізація світової економіки, що призводить до не конкурентоспроможності нашої продукції на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Панчишин С. М. Макроекономіка: навчальний посібник / С. М. Панчишин. – К.: Либідь, 2002. – 614 с.
2. Архів статистичної інформації [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України // Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/eximp.php>.

Ткачева М.С., студентка
група ФК-31, економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Научный руководитель: **Банникова З.В.**, старший преподаватель
Гомельский государственный университет имени Ф. Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)
zbannikova@mail.ru

ОБЗОР СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ РАСЧЕТОВ БАНКОВСКИМИ ПЛАТЕЖНЫМИ КАРТОЧКАМИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Платежные системы на основе использования банковских платежных карточек являются основной составляющей системы безналичных расчетов по розничным платежам, включаемой в платежную систему Республики Беларусь [1].

Банковская платежная карточка в Республике Беларусь является платежным инструментом, обеспечивающим доступ к банковскому счету и проведение безналичных платежей за товары и услуги, получение наличных денежных средств и осуществление иных операций в соответствии с законодательством Республики Беларусь [2].

Порядок совершения операций с использованием банковских платежных карточек на территории Республики Беларусь регламентируется Инструкцией о порядке совершения операций с банковскими платежными карточками, утвержденной постановлением Правления Национального банка Республики Беларусь от 18.01.2013 № 34 [2].

Безналичные расчеты банковскими платежными карточками, совершаемые на территории Республики Беларусь, осуществляются:

- 1) в платежных системах банков;
- 2) в платежной системе Национального банка (межбанковские расчеты; расчеты по результатам клиринга).

В Республике Беларусь 23 банка эмитируют банковские платежные карточки внутренних и международных платежных систем.

Платежными системами, в рамках которых банками Республики Беларусь осуществляется эмиссия платежных карточек, являются:

- платежная система «БЕЛКАРТ»;

- международная система «MASTERCARD»;
- международная система «VISA» [3].

К платежным системам, в рамках которых банками Республики Беларусь осуществляется эквайринг платежных карточек, относятся:

- платежная система «БЕЛКАРТ»;
- международная система «MASTERCARD»;
- международная система «VISA»;
- международная система «Union Pay» (ОАО «Белгазпромбанк»);
- международная система «American Express» (ОАО «БПС-Сбербанк»);
- международная частная система «Золотая корона» (ОАО «Белинвестбанк») [3].

Рассмотрим динамику основных показателей, характеризующих расчеты банковскими платежными карточками в Республике Беларусь (таблица 1).

Таблица 1

Основные показатели, характеризующие расчеты банковскими платежными карточками в Республике Беларусь в 2012-2013 годах

Показатель	2012	2013	Отклонение (+; -)	Темп роста, %
1	2	3	4	5
Количество выпущенных в обращение банковских платежных карточек, млн. ед.:	10,4	11,8	1,4	113,2
из них:				
БЕЛКАРТ, млн. ед.;	4,2	5,3	1,1	126,2
доля, %;	40,4	45,0	0,6	111,4
MASTERCARD, млн. ед.;	2,1	2,0	-0,1	95,2
доля, %;	20,2	17,0	-3,2	84,2
VISA, млн. ед.;	4,1	4,5	0,4	109,8
доля, %	39,4	38,0	-1,4	96,5
Количество функционирующих счетов, к которым выданы карточки, млн.	10,2	10,8	0,6	105,9
Количество банкоматов, шт.	3700	4088	388	110,5
Количество платежных терминалов, шт.	56811	73627	16816	129,6
Доля безналичных операций во всех операциях с карточками:				
по количеству, %	62,6	68,4	5,8	109,3
по сумме операций, %	18,9	21,5	2,6	113,8
Доля безналичного денежного оборота в розничном товарообороте, %	15,6	16,0	0,4	102,8
Доля безналичного денежного оборота в объеме платных услуг населению, %	14,0	14,4	0,4	102,6

Источник: разработка автора на основе [3; 4; 5]

Данные таблицы 1 свидетельствуют о незначительной доле безналичного денежного оборота в розничном товарообороте (15,6% в 2012 году; 16,0% в 2013 году), хотя наблюдается некоторое ее увеличение (на 2,8%). Доля безналичного денежного оборота в объеме платных услуг населению также невысока (14,0% в 2012 году; 14,4% в 2013 году), годовое ее увеличение составило 2,6%.

Доля безналичных операций во всех операциях с платежными карточками по количеству преобладает над наличными операциями (62,6% в 2012 году; 68,4% в 2013 году) и имеет тенденцию к увеличению (на 5,8 п.п.). По сумме доля безналичных операций во всех операциях с карточками составляла лишь 18,9 и 21,5% в 2012-2013 годах соответственно, хотя и выросла на 13,8%.

Следует отметить увеличение количества выпущенных в обращение банковских платежных карточек в 2013 году по сравнению с 2012 годом с 11,8 до 10,4 млн. единиц (или на 13,2%). В их объеме преобладает выпуск платежных карточек системы «БЕЛКАРТ» (45% в 2013 году), на втором месте – платежные карточки системы «VISA» (38,0% в 2013 году), далее – платежные карточки системы «MASTERCARD» (17,0% в 2013 году).

Количество функционирующих счетов, к которым выданы карточки, увеличилось в 2013 году на 5,9% по сравнению с 2012 годом и составило 10,8 млн.

Возросло количество банкоматов на 10,5% и платежных терминалов на 29,6% в 2013 году до 4088 и 73627 единиц соответственно.

Таким образом, рынок банковских платежных карточек Республики Беларусь следует охарактеризовать как молодой, однако находящийся на этапе активного своего становления и развития. В Республике Беларусь развитие расчетов банковскими платежными карточками происходит в рамках реализации Концепции развития платежной системы, в частности безналичных расчетов, с учетом мировых тенденций. Перспективными направлениями в данной сфере являются: повышение финансовой грамотности населения в вопросе использования карточек в расчетах, развитие системы дистанционного обслуживания клиентов (интернет-банкинг, мобильный банкинг, смс-банкинг), расширение безналичных переводов через частные платежные системы, обеспечение надежности и безопасности расчетов карточками, расширение рынка электронных денег.

Список использованных источников:

1. Концепция развития платежной системы Республики Беларусь на 2010-2015 годы : постановление Правления Нац. банка Респ. Беларусь от 26.02.2010 № 29 // Бизнес-Инфо : аналитическая правовая система [Электронный ресурс] / ООО

«Профессиональные правовые системы». – Минск, 2011. – Режим доступа : <http://www.business-info.by>. – Дата доступа : 05.12.2014.

2. Инструкция о порядке совершения операций с банковскими платежными карточками : постановление Правления Нац. банка Респ. Беларусь от 18.01.2013 № 34 // Бизнес-Инфо : аналитическая правовая система [Электронный ресурс] / ООО «Профессиональные правовые системы». – Минск, 2011. – Режим доступа : <http://www.business-info.by>. – Дата доступа : 05.12.2014.

3. Официальный сайт Национального банка Республики Беларусь // Режим доступа : www.nbrb.by. – Дата доступа : 05.12.2014.

4. Отчет Национального банка Республики Беларусь за 2013 год : Указ Президента Респ. Беларусь от 16.05.2014 № 221 // Бизнес-Инфо : аналитическая правовая система [Электронный ресурс] / ООО «Профессиональные правовые системы». – Минск, 2011. – Режим доступа : <http://www.business-info.by>. – Дата доступа : 05.12.2014.

5. Отчет Национального банка Республики Беларусь за 2012 год : Указ Президента Респ. Беларусь от 29.04.2013 № 210 // Бизнес-Инфо : аналитическая правовая система [Электронный ресурс] / ООО «Профессиональные правовые системы». – Минск, 2011. – Режим доступа : <http://www.business-info.by>. – Дата доступа : 05.12.2014.

Гонта С.В., аспірант кафедри фінансової діяльності суб'єктів господарювання і державних установ
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЧИННИКІВ ТРАНСКОРДОННОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

За нинішніх умов перед Україною стоїть чимало викликів, зокрема – забезпечення транскордонної економічної безпеки. Транскордонна безпека – інтегральне поняття, що включає в себе різнобічні наслідки того чи іншого стану фінансової, виробничої, науково-інноваційної, військової та культурної взаємодії прилеглих територій сусідніх країн. Розвиваючи сучасні тенденції економічної теорії, та звертаючись до пошуку нових, “гуманних” факторів впливу на динаміку національної та світової економіки, перш за все потрібно звернути увагу на інституціональні чинники.

За однією з класифікацій інституціональних чинників економічного зростання країни (за К. Пічем) правомірно виділити наступні їх групи:

1. загальні (ідея, парадигма, що домінує у суспільстві; рівень історичного розвитку);
2. соціальні та психологічні (відносно сталі характеристики суспільства, що змінюються еволюційно; національна культура, менталітет, характерна етнічна та релігійна поведінка);
3. політичні (рівень якості та узгодженості державних структур, бізнесу та науково-інноваційних закладів; їх відповідність неформальним правилам та традиціям);
4. економічні (чіткі норми, які визначають ефективні та неефективні види діяльності; методи управління; права власності; правила торгівлі; ефективність банківської та фінансової системи; податкова система; формальні економічні інститути) [1].

Проблеми транскордонної безпеки національної економіки загострилися у зв'язку із, по-перше, тривалими наслідками світової фінансової кризи, а, по-друге, із поглибленням сучасних проблем геоекономічного розвитку, викликаних останніми подіями в Україні. Науковці усвідомлюють, що без з'ясування причин глобального та макрорегіонального характеру важко знайти пояснення економічним процесам, які відбуваються на нижчих рівнях ієрархічної системи. Як зазначали М. Хардт та А. Негрі у відомій праці «Імперія»: «Для того, щоб економічна наука сьогодні працювала, вона повинна будуватися навколо загального, глобального» [2].

Інституціональний дискурс транскордонної безпеки як складової геоекономічного розвитку у глобальному вимірі потребує застосування методології, яка охоплює наступні рівні:

- 1) філософської методології, яка враховує структурні компоненти - загальні принципи пізнання і категоріальний устрій науки загалом, а також функціональні компоненти - систему філософського знання;
- 2) методології загальнонаукових принципів дослідження, тобто теоретичних концепцій парадигмального плану;
- 3) конкретно наукової методології, як сукупності методів, принципів дослідження і процедур, що застосовують безпосередньо в межах інституціоналізму;
- 4) методик і техніки проведення прикладних досліджень.

З точки зору виявлення інституціональних чинників транскордонної економічної безпеки України, особливої уваги потребує розгляд гострих проблем щодо її забезпечення через призму філософської методології. Як відомо, центральним елементом філософської методології є спосіб мислення епохи, який має три рівні: 1) загально логічний (*поняття, ідеї*); 2) етичний, моральний (*цінності та ідеали*); 3) практичний (*досвід як форма знання*).

Важлива риса класичного інституціоналізму – визнання еволюційного розвитку найбільш доцільною формою економічного і соціального прогресу. Як правило, інституціоналісти є принциповими противниками різких революційних зрушень. Свого часу представники цього напряму запропонували реформістський шлях оздоровлення ринкового господарства на основі державного регулювання економіки. Так, Торстейн Веблен поставив у центр свого дослідження не «раціональну», як у Сміта, а живу людину й спробував визначити, чим продиктована її поведінка на ринку. Веблен довів, що в ринковій економіці споживачі зазнають суспільного й психологічного тиску різних видів, що змушують приймати нерозумні рішення [3].

Транскордонну безпеку країни не можна розглядати поза межами таких можливих проявів «нераціональності». Адже на людину величезний вплив здійснює суспільна психологія: інстинкт наслідування, інстинкт самозбереження, схильність до суперництва, бездіяльної (бездіяльної) цікавості й т.п.. Веблен піддав сумніву

положення А. Сміта про «економічну людину» (*раціонального егоїста, що прагне до максимізації власної вигоди*), бо був переконаний, що людина не рахункова установа, яка миттєво оцінює корисність того або іншого блага з метою максимізації загального ефекту від використання наявного запасу ресурсів. Проте, якщо неокласика показує людину як істоту гіперраціональну, то неонституціональна теорія характеризує людину більш реалістично - у двох найважливіших поведінкових передумовах: 1) обмеженій раціональності; 2) опортуністичній поведінці.

Опортуністична поведінка становить «слідкування власному інтересу, що доходить до віроломства». Отже, йдеться про ймовірність будь-які форми порушення взятих на себе зобов'язань, прагнення до особистої вигоди з використанням підступності, включаючи заздалегідь прорахований обман, приховування інформації та інші дії, що заважають реалізації інтересів певної організації. У випадку дотримання такої поведінки, індивіди, які максимізують корисність, поводитимуться **опортуністично** (наприклад, надаватимуть послуги гіршої якості чи меншого обсягу), якщо інша сторона не в змозі цього виявити. Значна частина соціальних інституцій (як формальних, так і неформальних), покликана мінімізувати негативні наслідки обмеженої раціональності та опортуністичної поведінки

Зауважимо, що **опортунізм** як економічне явище можна розглядати з різних сторін. Звернемо увагу на наступний аспект опортуністичного поведінки, який ще не є предметом уваги неонституціональних теорій. Йдеться про **конкуренцію економічних суб'єктів**, що вступають в різні форми ринкового обміну. Важливим аспектом, що сприяє виникненню опортунізму, є асиметричність контракту на користь однієї сторони. Наприклад, недостовірність умов угоди, відома одній стороні і невідома іншій, може призвести до дисфункцій в контрактних відносинах, які виникають при їх реалізації. Це, природно, сприяє створенню передумов опортуністичного поведінки, коли одна зі сторін орієнтується на зміну умов контракту (*правомірно стверджувати, що - в т.ч. різного роду попередніх домовленостей, в тому числі, як геополітичних, так і гео економічних*). Природно, що такий напрям аналітичних роздумів спонукає до пошуку відповідних аналогій у сучасному стані транскордонної економічної безпеки України.

До вище вказаного контексту доречно згадати оригінальне трактування закону розвитку універсаму В. Соловйова, який передбачає проходження кількох глобальних фаз: **єдності** (синкретичності); **відособлення** (свободи); **норми; ідеального стану** [4]. Розвиток взагалі класичною економічною наукою трактується як якісна прогресивна зміна структури певної системи. Але з позиції системно-синергетичного підходу, під розвитком може розумітися чергування порядку і хаосу (вислів В. Бранського в контексті тлумачення соціальної синергетики) [5].

У контексті гео економічного розвитку його можна проілюструвати на прикладі синергетики як провідного напрямку в системі методології постнекласичної науки. Найважливіше значення мають два визначальні принципи синергетики - гомеостаз та ієрархічність. Вони характеризують фазу порядку, стабільного функціонування системи, її жорстку онтологію, прозорість та відносно змістовну простоту. Водночас синергізм характеризується такими принципами, як нелінійність, незамкнутість (відкритість), нестійкість.

Принцип гомеостазу (інваріантності) означає здатність системи зберігати свої якості незалежно від змін зовнішнього середовища. Так, світова фінансова криза 1997- 1998 рр. справила певний вплив на економічну систему України, але не змінила її принципів, базові структури, притаманні перехідній стадії суспільного розвитку. Суттєвим доповненням принципу гомеостазу є поняття «атрактор», яке являє собою деяку множинність, до якої притягуються навколишні одиниці. Атрактори існують у відкритих дисипативних системах і характеризують їх сформовані, розвинуті стадії. Можливо, таким атрактором у світовому господарстві є ЄС, який з 50-х рр. ХХ ст. постійно притягує до свого середовища нових учасників.

У межах синергетичної парадигми розрізняють «дивні» атрактори, які, хоч і мають первинну атрактивну здатність, характеризуються внутрішньою динамікою підсилення диференціації між компонентами системи. Прикладом такого атрактора може бути «співдружність» країн СНД, у межах якої зростаючі розбіжності між учасниками у сфері економічних і політичних інтересів, виборі моделей соціально-економічного розвитку, глобальних та регіональних пріоритетів тощо набули характеру гео економічного колапсу і нині прямо загрожують транскордонній економічній безпеці України.

Важливість принципу ієрархічності зумовлена тим, що система гео економічного розвитку є багаторівневою. Між рівнями та елементами ієрархічних систем існують складні вертикальні та горизонтальні зв'язки. Систему вищого рівня формують елементи нижчого рівня, що втрачають самодостатній характер і визначаються «колективними» змінними, які в синергетиці називають параметрами порядку. Саме вони виражають глибинну сутність та цілі атрактора системи. Така природа параметрів порядку і утворює принцип ієрархічності, коли зміна параметрів порядку синхронно диригує поведінкою елементів нижчого рівня. У глобальній економічній системі існує безліч таких прикладів (світові ціни, обмінні курси провідних валют, котирування акцій на міжнародних біржах тощо). Принцип нелінійності зводиться до того, що сума впливів на систему не дорівнює сумі результатів цих впливів. Цей принцип в економічній науці сформулював В. Парето ще на початку ХХ ст. Нелінійна методологія сприяє виявленню і структуризації загальних закономірностей систем, що еволюціують (розвиваються), само реалізуються і виявляються в точках біфуркації.

Нелінійна методологія може бути плідно застосована, якщо:

- біфуркаційні ситуації провокуються зміною або керуючого параметра, або впливами, які надходять від керуючої підсистеми, що зрештою переводить систему в новий стан;
- після виходу системи з біфуркаційного стану неможливо однозначно спрогнозувати, якої вона набуває якості. Це пояснюють, з одного боку, тим, що в системі є безліч потенційних еволюційних траєкторій, а з іншого, - тим, що вона підлягає впливам зовнішнього середовища, які мають випадковий, стохастичний характер;
- схильність системи до певної еволюційної траєкторії зумовлюється її стійкістю. Серед можливих форм розвитку реалізуються лише стійкі; хиткі, якщо й виникають, швидко руйнуються;
- ускладненість еволюційних систем детермінує збільшення варіантів і сценаріїв потенційних шляхів розвитку та кількості станів, за якими можливі катастрофічні прояви;
- кожна катастрофа змінює організованість системи в напрямі, який не завжди передбачає її ускладнення;

- ступінь гетерогенності елементів системи та складності зв'язків між ними прямо впливає на її стійкість. Чим вищим є такий ступінь гетерогенності, тим хиткішою виявляється система і більше ресурсів потребує для своєї підтримки;

- можливі шляхи розвитку відкритої нелінійної системи корелюються зі ступенем її невірноваженості: її вищий ступінь зумовлює ширший спектр еволюційних траєкторій, що концентруються в точці біфуркації;

- близькі стани нерівноважної системи можуть спричинити різні еволюційні траєкторії;

- темпоральну межу катастрофи визначає принцип максимального зволикання, відповідно до якого система здійснює перехід до якісно нового стану лише за умов, коли у неї нема іншого вибору.

Принцип відкритості означає обов'язкову взаємодію системи з оточенням. У гео економічному розвитку, особливо в умовах глобалізації, принципи синергетики набувають вирішального значення, тому що навіть гіпотетично не існує жодної закритої економічної системи, яка б не взаємодіяла із зовнішнім соціально-економічним середовищем.

Принцип нестійкості системи проявляється в тому, що її стан, траєкторія чи програма є нестійкими, якщо будь-які найменші відхилення з часом збільшуються. Такі нестійкі стани прямо корелюють з точками **біфуркації**, за яких на вибір поведінки системи можуть вплинути надзвичайно слабкі впливи, що визначатиме траєкторію її розвитку у подальшому.

Однак важливо брати до уваги і **проблеми стабільності (стійкості)** системи, тобто її стаціонарного стану, що є переважаючим в економічних процесах. При цьому йдеться про два різновиди стійкості - **динамічний та структурний**.

У першому випадку **динамічна** система є нечутливою до малих пертурбацій, тобто незначні відхилення від первинних умов не справляють відчутного впливу на її кінцевий стан, не змінюють її принципових характеристик. Еквівалентом такої системи є атрактор як **«басейн протягування»** соціально-економічних явищ. Динамічній стійкості відповідає стандартний атрактор. Наявність хаотичних чи дивних атракторів свідчить про різномірність динамічних систем.

Але для нас особливий інтерес становить **структурна стійкість динамічних систем**. Вона означає, що система отримала певний імпульс унаслідок слабких впливів, однак, як і в попередньому випадку, її параметри залишаються ізоморфними до первинного стану. У контексті totoжності ця система не підлягає структурним змінам протягом певного часу, зберігаючи якісні інваріанти. Однак завдання полягає в тому, щоб з'ясувати можливість структурних зрушень унаслідок зміни її параметрів або через трансформацію еволюційної траєкторії системи.

Отже, конкретно-наукова методологія гео економічного розвитку пов'язана з визначенням спрямованості економічних систем та їхньої динаміки у просторі й часі, їхнього суспільно-історичного поступу. Існує кілька основних підходів щодо трактування динаміки соціально-економічних систем у їхньому історичному розвитку:

1) **прогресивно-поступальний шлях** розвитку найбільш повно відбитий у творах французьких і німецьких філософів. Серед сучасних авторів представником цього напрямку є індійський філософ Сарвапаллі Радхакришнан [6]. В одній із останніх праць він наголошував, що **«течії прогресу і регресу змішуються. На одній стадії сили прогресу рухаються вперед з постійним розмахом - крива цього руху йде то вниз, то вгору, та інколи здається, що сили занепаду руйнують сили прогресу, але загалом історія просувається вперед»**. Сутність цієї концепції полягає в усвідомленні поступового ускладнення соціально-економічних систем, у зміні періодів революційного та еволюційного розвитку, в якісному вдосконаленні одних елементів і відмиранні інших. Загалом ці системи змінюються й розвиваються в одному прогресивному напрямі, який називають **«стріла розвитку»**;

2) **циклічний (круговий) характер руху соціальних систем** означає, що поряд із поступально-прогресивним розвитком проявляється зворотний рух не лише окремих елементів, а й цілих систем, які переживають стадії стагнації та занепаду, повернення до початкового рівня. Розвиток уявляється у вигляді більш-менш однотипних циклів, через які мають пройти окремі цивілізації, етноси й держави. Інтегральна динаміка такого розвитку має характеристики великого кола, орбіта якого визначає місце й роль певних соціальних утворень. Ця концепція давно зазнає критики. Ще у XVI ст. Святий (Блаженний) Августин наголошував: **«Філософи цього світу вважали... і стверджували, що і в наступному буде здійснюватись кругооберт прийдешніх і минулих віків... Ми виступаємо проти тези, щодо їх існування»** [7];

3) **хвилеподібна структура розвитку** з численною кількістю переходів і критичних поворотних точок біфуркації, у яких подальша еволюція нерідко є невизначеною, стохастичною, тобто - недетермінованою. У цьому полягає своєрідна «унікальність» розвитку, його непередбачуваність та хиткість дискретних «соціальних проектувань». Такий підхід переживають нині т. зв. транзитивні країни, й Україна зокрема. Багатоманітність, різноспрямованість внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на майбутній вибір, надзвичайно ускладнюють відповідь на запитання про те, якою буде остаточна модель соціально-економічного розвитку нашої країни в XXI ст., та структурної трансформації її економіки, зокрема

Але, безперечним є необхідність адаптації інституціональної парадигми економічної науки у прогнозуванні перспектив структурної перебудови національного господарства України. І потужною методологічною основою при цьому має стати системно-синергетичний підхід до побудови стійкої архітектури «каркасу» новітньої економіки нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Piech, K. (ed.), Economic Policy and Growth of Central and East European Countries. London, University College London, 2003, p. 8.
2. Хардт М., Негри А. Империя / Пер. с англ. под ред. Г.В.Каменской. - М.: Праксис, 2004. - 440 с.
3. Веблен Т. Теория праздного класса: экономическое исследование институций. Пер. с англ. под ред. д.э.н. В. В. Мотылева. — М.: 1984. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5890>
4. Соловьев В. История и будущее теократии. - Том 1 / В. Соловьев.: Загреб, 1887 г. - 422 с.
5. Бранський В. Глобалізація і синергетичний історизм/ В.Бранський. - СПб., 2004. -454 с.
6. Аникеев Н. П. Философские и социологические взгляды Сарвапалли Радхкришнана // Современная философская и социологическая мысль стран Востока. М., 1965. С.5-33.

Ананко Я.В., студент
група ЗК-101, інженерно-будівельний факультет
спеціальність: землеустрій та кадастр
Науковий керівник: **Кривоберець С.В.**, викладач
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
e-mail: *ananko-1980@mail.ru*

АНАЛІЗ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПОЛІПШЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Розвиток виробництва і зростання масштабів господарської діяльності, в ході яких людство використовує дедалі все більшу кількість природних ресурсів, зумовлюють тотальне посилення антропогенного тиску на довкілля та порушення рівноваги в навколишньому природному середовищі, що врешті-решт призводить до загострення соціально-економічних проблем. Одночасно з вичерпанням запасів невідновлюваних сировинних та енергетичних ресурсів посилюється забруднення довкілля, особливо водних ресурсів та атмосферного повітря, зменшуються площі лісів і родючих земель, зникають окремі види рослин, тварин тощо. Як наслідок, підривається природно-ресурсний потенціал суспільного виробництва і здійснюється негативний вплив на здоров'я населення [1].

У 1990 році Верховна Рада проголосила Україну зоною екологічного лиха. Через 14 років, у 2004 році уряд в Стратегії економічного та соціального розвитку України (2004-2015 роки) охарактеризував екологічну ситуацію на території України як кризову. Оскільки національна екологічна політика була і залишається неефективною і не забезпечує охорони навколишнього природного середовища від забруднення, збереження необхідної площі територій в природному стані та раціонального використання природних ресурсів, то сучасний стан навколишнього природного середовища та пов'язаного з цим чинника здоров'я населення вже становить загрозу національній безпеці України [1]. Сучасний екологічний та соціально – економічний стан України визначає крайню актуальність постійної уваги з боку держави щодо її діяльності по забезпеченню екологічної безпеки країни. Посилення значення цілеспрямованої діяльності у цій сфері визначається всіма корінними політичними та економічними перетвореннями, що мали місце в останні роки в Україні та всьому світі.

На сьогоднішній день, в Україні надмірно забруднені площі складають понад 61 тис. км², дуже забруднені – майже 116 тис. км², забруднені – 121 тис. км². Крім того, під звалища відходів вилучено з господарського обігу понад 6 тис. км² земельних ресурсів (з урахуванням Зони відчуження ЧАЕС), що становить 1 % території України [2]. Постійне зростання обсягу відходів в Україні свідчить про нераціональне використання сировинних ресурсів.

Головними причинами забруднення довкілля слід вважати ресурсо- та енергоємне, морально і фізично застаріле технологічне і природоохоронне обладнання, а в окремих випадках – відсутність очисних споруд та ефективного контролю за діяльністю екологонебезпечних підприємств, низьку технологічну дисципліну, гострий дефіцит коштів для забезпечення нормальної експлуатації очисного устаткування і споруд. Вкрай негативно позначається на реалізації природоохоронних заходів в Україні й те, що досі належним чином не діють економічні інструменти та важелі, покликані спонукати підприємства, об'єднання й фірми до впровадження екологобезпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій, очисного обладнання нових поколінь, налагодження нормального функціонування очисних споруд тощо.

Перед суспільством стоїть надзвичайно актуальна задача організації використання природних ресурсів таким чином, щоб припинити їх деградацію і спромогтися суттєвого покращення екологічного стану. Це можливе лише за рахунок організації ефективного моніторингу екологічного стану територій та розширеного розвитку особливо охоронюваних територій [3].

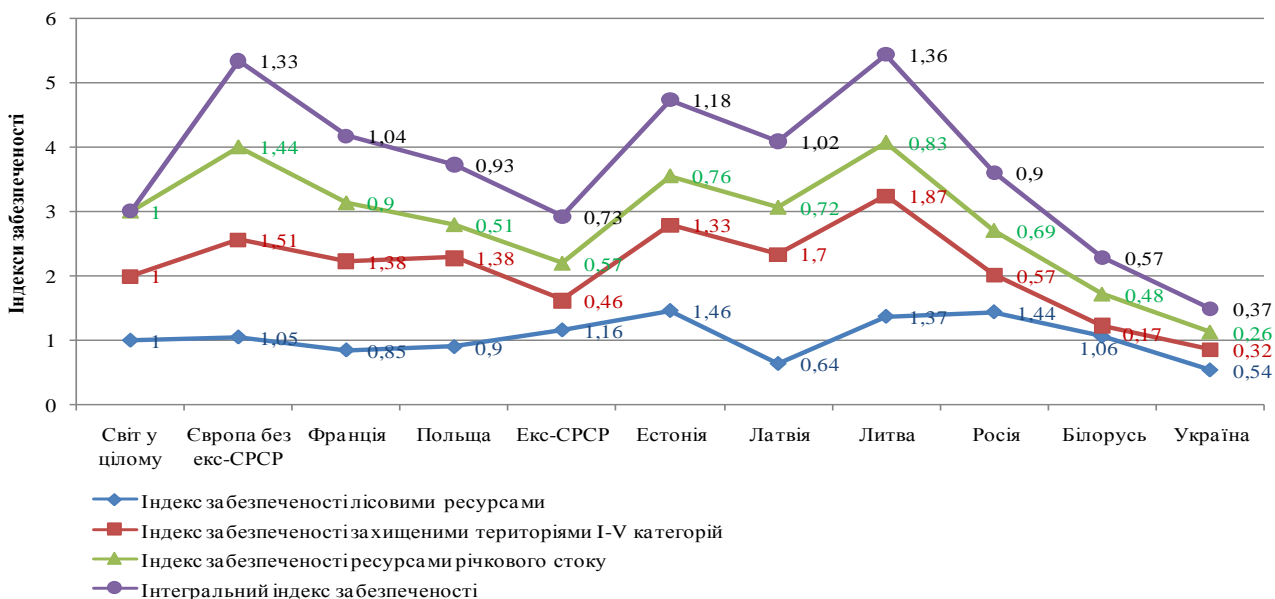
Природно-ресурсний потенціал є багатокomпонентним. Виділяють такі його складові: мінеральні, земельні, водні, лісові, біологічні, рекреаційні, кліматичні та космічні ресурси. За ознакою вичерпності природних ресурсів, яку нерідко називають екологічною класифікацією, вони поділяються на групи: невичерпні, до яких належать сонячна радіація, енергія води, вітру тощо; вичерпні відновлювані: ґрунтовий покрив, водні ресурси, лікувальні грязі, рослинне паливо тощо; вичерпні невідновлювані: мінеральна сировина, природні будівельні матеріали.

Індекси забезпеченості окремих регіонів основними ресурсами навколишнього природного середовища представлені на діаграмі [4].

Як видно з діаграми, Україна має значно нижчі за світові рівні забезпеченості лісовими і водними ресурсами, а також захищеними територіями.

Частка лісів і лісовкритих територій нашої держави становить 17,03 %. Середньосвітовий показник дорівнює 31,83 %; європейський – 33,45 % [4].

Забезпеченість територій окремих країн і регіонів світу основними ресурсами навколишнього природного середовища

Аналіз і оцінювання природно-ресурсного потенціалу території в межах природно-сільськогосподарських районів вираховуються за формулою [2]:

$$K_{36} = E + P + C - T,$$

де K_{36} - еколого-економічний потенціал території, E - природно-екологічний потенціал, P - природно-ресурсний потенціал, C - потенціал стійкості природних ландшафтів, T - величина техногенного навантаження на природне середовище.

Одним з важливих аспектів природно-ресурсного потенціалу території виступає проведення аналізу природно-ресурсного потенціалу сільськогосподарських земель (рис. 1).

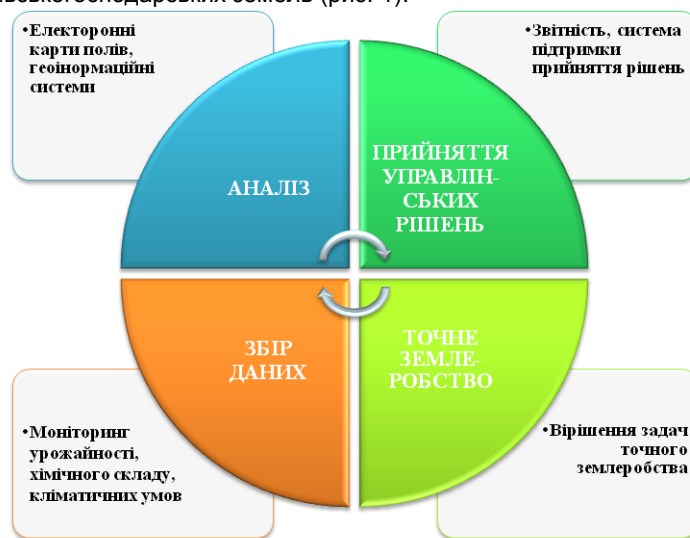

Рис. 1. Аналіз природно-ресурсного потенціалу сільськогосподарських земель

Природно-екологічний потенціал територій (K) характеризує ступінь екологічної рівноваги в інтегрованій геосистемі «суспільство – природа» та її здатність виконувати антропоєкологічну й виробничу функції обчислюють за формулою [2]:

$$K = E + P,$$

де P – природно-ресурсний потенціал (мінеральні, водні, земельні, лісові, фауністичні, природно-рекреаційні ресурси).

Еколого-економічний потенціал територій (E), що представлений на рис.5, обчислено за формулою [2]:

$$E = T + C + H,$$

де T – техногенне навантаження на природне середовище; C – потенціал стійкості природного середовища до техногенного навантаження; H – ступінь ураженості територій несприятливими природно-антропогенними процесами (зсуви, ерозія, заболочення, суфозія лесових порід, дефляція, карст, селі, засолення, підтоплення тощо) – рис. 2.

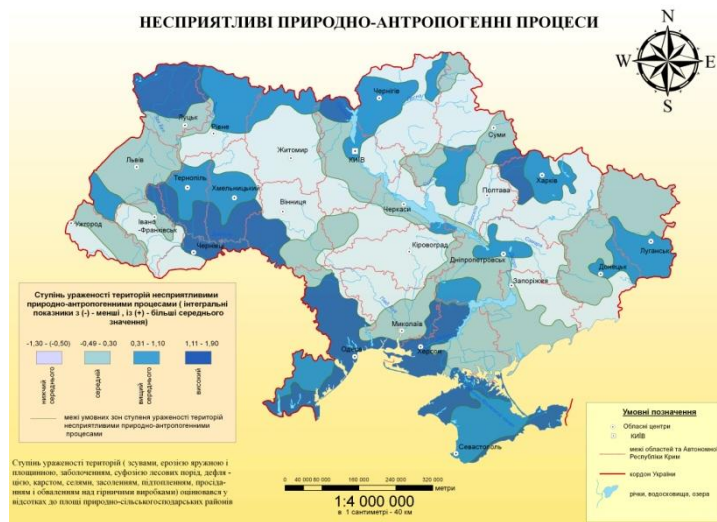

Рис. 2. Несприятливі природно-антропогенні

Вирішення проблеми поліпшення природно-ресурсного потенціалу України слід розпочинати насамперед з тих регіонів, у яких ситуація напруженіша й які мають найбільше соціально-екологічне значення для нашої країни. Такими регіонами є Донецько-Придніпровський, Поліський, Карпатський та Азово-Чорноморський із річкою Дніпро. В усіх цих регіонах наявний цілий комплекс екологічних проблем, проте кожний із них має ще й свою власну головну проблему. В Азово-Чорноморському регіоні – це забруднення вод, у Донецько-Придніпровському – техногенне забруднення атмосфери та ґрунту, на Поліссі – наслідки меліорації й осушування боліт, а також чорнобильської катастрофи, в Українських Карпатах – винищення й деградація лісів і полонин.

Висновки. На сучасному етапі ефективний моніторинг еколого-економічної збалансованості територій, як одне з рішень проблеми поліпшення природно-ресурсного потенціалу України вимагає обробки та аналізу величезної кількості інформації, для отримання достовірних висновків та оцінок, прийняття на їх основі оптимальних рішень і досягнення потрібного кінцевого результату. Ця інформація, зазвичай, дуже різнохарактерна та включає сукупність природних, економічних та соціальних показників, які взаємодіють та впливають один на одного. Для повноцінного багатофакторного аналізу на сучасному рівні необхідні сучасні комп'ютерні засоби та застосування геоінформаційних технологій.

Описана в праці [5] технологія аналізу природно-ресурсного потенціалу дозволяє застосувати багатоваріантну систему оцінки ресурсів. В цій системі землекористувачеві надається право вибору тієї або іншої діяльності у відповідності з потенціалом його земель, а також з урахуванням наявних ресурсів. Реалізація такого підходу на рівні країни і суб'єкта господарювання виступає інструментом формулювання політики використання земель. На рівні окремого господарства система дозволяє уникнути непродуктивні витрати на використання земель, які не відповідають їх ресурсному потенціалу. Такий аналіз необхідний в умовах ринкових методів управління земельними ресурсами країни при розподілі природно-ресурсної ренти, кредитуванні сільгоспвиробників, визначенні повернення кредитів, страхуванні врожаю тощо.

Список використаних джерел:

1. Громадське лобювання першочергових рішень влади для підвищення ефективності екологічної політики. – Київ: ВЕГО «МАМА-86», 2007. – 180 с.
2. Білявський Г. О. Основи екології / Г. О. Білявський, Р. С. Фурдуй, І. Ю. Костіков. – Київ: Либідь, 2005. – 408 с.
3. Зацерковний В. І. Використання геоінформаційних технологій в екологічному моніторингу Чернігівської області / В. І. Зацерковний, С. В. Кривоберець, Ю. С. Сімакін // Аграрний вісник ПРИЧОРНОМОР'Я. – Одеса: ОДАУ, 2009. – Випуск 51. – С. 82-86.
4. Руденко Л. Природно-ресурсний потенціал економічного зростання / Л Руденко, С. Лісовський // Вісник НАН України. – К.: 2001. – N4.
5. Зацерковний В. І. Аналіз еколого-економічної збалансованості та природно-ресурсного потенціалу територій за допомогою геоінформаційних технологій / В. І. Зацерковний, С. В. Кривоберець, Ю. С. Сімакін // Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК. - Львів: Львів. нац. аграр. ун-т, 2010. - № 17(1). – С. 301-312.
- 6.

СЕКЦИЯ 2	ДЕТЕРМІНАНТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ
СЕКЦИЯ 2	ДЕТЕРМИНАНТЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Аппасова М.Ж., гр. ПО 11-5, ВТФ
Раимбекова Г.А., старший преподаватель
 Карагандинский государственный технический университет
 (г. Караганда, Республика Казахстан)

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В последнее десятилетие многие страны, объявили курс на инновационное развитие экономики. Одним из главных факторов эффективного функционирования экономики в современных условиях является форсированная модернизация и развитие инноваций.

Правительства США, Японии, Канады, Великобритании, Ирландии, Швеции и других развитых стран утверждают, что экономический рост в их странах обеспечивается в основном за счет аккумулирования и эффективного использования знаний. Действительно, высокоразвитые страны демонстрируют высокие показатели не только в мировых рейтингах конкурентоспособности, но и в рейтингах инновационного развития. Это позволяет говорить о том, что уровень развития экономики знаний и социально-экономическое развитие страны тесно связаны и взаимозависимы [1].

Развитие инноваций является объективной необходимостью, и задействовать этот процесс может только государство. В свою очередь активная инновационная политика является важным условием диверсификации экономики, что ведет к формированию конкурентоспособной экономики инновационного типа. Однако, активизация инновационной деятельности со стороны государства приводит к двойственному эффекту: с одной стороны, данная позиция государства является объективной необходимостью, с другой стороны, активные действия государства по внедрению инноваций в частном секторе способствуют потере навыков инновационного ведения бизнеса.

Инновации, активизированные таким образом, будут являться инородным элементом в системе функционирования частного бизнеса, навязанным ему сверху. В соответствии с закономерной тенденцией повышения конкурентоспособности инновации являются естественным следствием развития целостной системы хозяйствования. В национальной экономике эти процессы не наблюдаются, имеет место прогрессирующая изоляция, а значит снижение конкурентоспособности. И этот факт является основанием для активизации государственной политики стимулирования инноваций в любом случае.

Инновационная политика будет эффективна в случае обеспечения системной взаимосвязи двух основных направлений: активизация человеческого потенциала и развитие предпринимательского сектора инновационного типа. Другими словами между этими элементами необходимо обеспечить наличие прогрессирующей систематизации, без которой инновационная политика государства будет неэффективной.

При этом основным фактором формирования конкурентоспособной экономики инновационного типа является активизация человеческого потенциала, т.е. создание интеллектуальной нации. Это предполагает развитие образования, науки, фундаментальных и прикладных исследований, что является основой для инновационного развития предпринимательского сектора.

Роль государства связана с содействием развитию экономики. Но эта роль наполняется разным содержанием в зависимости от выбранной модели модернизации. Инновации сверху предполагает определение национальных приоритетов на высших уровнях власти и крупные государственные вложения в приоритетные сектора, предоставление им льгот и субсидий, обеспечивая им ускоренное развитие. Вмешательство государства необходимо в случае, если есть определенное недоверие к бизнесу и рыночным силам. Но такая политика может оказаться бесперспективной при догоняющей индустриализации.

Для инновационной модернизации снизу повышение роли государства в этом направлении также необходимо, но оно должно быть направлено на совершенствование и развитие рыночных механизмов. Это и антимонопольная политика, регулирование лоббистской деятельности, поддержанию системы информации, прозрачность деятельности бизнеса и других организаций.

Важнейшее направление, связанное с экономическими функциями государства -поддержка инноваций и венчурного бизнеса, ориентированных на создание новых рынков, новых продуктов, новых технологий. Несомненный приоритет - вложения в науку и образование. Все названные направления ориентированы на развитие и стимулирование частной инициативы.

Одним из факторов стратегии инновационного развития выступают, прежде всего, институциональные изменения. Речь идёт о приспособлении навыков, норм поведения, соответствующих учреждений и организаций новым условиям развития технологии, экономики, социальной жизни, их способности содействовать или препятствовать позитивным изменениям в экономике. Различия в благосостоянии стран, их конкурентоспособности во многом объясняются гибкостью и изменчивостью институтов. Особенность институтов заключается в медленном изменении. Однако можно ускорить темпы их создания и изменения. Одной из причин неэффективности проводимых реформ в Казахстане является несовершенство институциональной базы.

При введении новых институциональных форм нужно учитывать их влияние на уже действующие институты и опасность возникновения институциональных разрывов с присущим им отторжением новых правил [2, с.34]. В Казахстане формирование и изменение институтов активно инициируется государством, базирясь на изучение хозяйственной среды. Создание институциональной база реформирования экономики в современный период является решением проблемы повышения инновационной активности экономики. Так, большинство институтов в развитых странах, созданных государством, являются инновационными. Их деятельность направлена на повышение конкурентоспособности субъектов хозяйствования, их адаптивности к внешним факторам.

В Республике Казахстан политика, направленная на повышение инновационности национальной экономики реализуется посредством стратегии индустриально-инновационного развития на 2003-2015 годы. На сегодняшний день качество инновационной политики поддерживается широкомасштабной нормативной базой: Закон о науке РК, Патентный закон, Кондиция инновационной деятельности РК, Программа инновационного развития Республики Казахстан, Закон об инновационной деятельности в Республике и др. В рамках «Программы форсированного индустриально-инновационного развития» определены семь основных направлений индустриально-инновационного развития: АПК и сельхоз-переработка, стройиндустрия, нефтепереработка, металлургия, химическая промышленность и фармацевтика, энергетика, транспортная и телекоммуникационная инфраструктуры [3].

Таким образом, необходимо развивать те формы активизации деятельности предприятий, которые будут усиливать их позиции, удовлетворять потребности и интересы отечественных макросубъектов. Смена модели экономического развития должны быть связана с настройкой системы государственного управления всего процесса расширенного воспроизводства, начиная с фазы научно-технической подготовки воспроизводства и заканчивая конечным потреблением. В данной связи необходимо усилить факторы инновационного роста посредством разработки эффективного механизма законодательного, налогового, финансового обеспечения инновационных процессов. Данный этап представляет собой проведение крупного структурного разворота казахстанской экономики с учетом современных тенденций в мировом хозяйстве.

На сегодняшний день необходима разработка стратегии новой индустриализации, рассчитанной на долгосрочный период реализации. В данном случае должен сработать эффект «инновационного мультипликатора», который позволит задействовать совокупность потенциально возможных научных, технологических, институциональных нововведений, благодаря которым сформируется экономика самодостаточного типа.

Список использованных источников:

1. http://science.crimea.edu/zapiski/djvu_econom/2011/econ_2_2011/003_myrava_sereda.pdf
2. Сухарев О.С. Экономическая эволюция и институты. «Инноваторы», «консерваторы» и экономическая политика. - Брянск: БГУ, 2003 - 450 с.
3. Кузенбаева А. Госпрограмма индустриально-инновационного развития набирает обороты. Бизнес&Власть от 5 сентября 2009г.

Бабко І.С., студентка

група БО-131, обліково-економічний факультет

спеціальність: бухгалтерський облік

Науковий керівник: **Полковниченко С.О.**, к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ, ФУНКЦІЇ, ПРОБЛЕМИ

Однією з проблем, які постають перед людством в XXI ст. є загроза втрати природної рівноваги, тобто здатності біосфери та її складових до відновлення при негативних антропогенних впливах на навколишнє середовище. З урахуванням цього актуалізується проблема і зростає значення екологічної відповідальності бізнесу.

Передові країни світу володіють значним досвідом у сфері екологічної відповідальності бізнесу, про що свідчить наявність комплексних державних та міжнародних природоохоронних програм, законів та інших нормативних документів, які регламентують захист навколишнього середовища. Крім того, багато корпорацій розробили та впровадили власні екологічні стандарти, які частіше за все встановлюють більш жорсткі вимоги до екологічної відповідальності, ніж державні нормативні акти.

Історично підходи до екологічної відповідальності розроблялися в рамках декількох напрямів економічної думки. З точки зору класичного підходу, екологічна відповідальність виникла під дією екологічного законодавства. Підприємства з метою уникнення санкцій змушені були переглянути свою екологічну політику і вжити заходів для зменшення негативного впливу господарської діяльності на навколишнє середовище. Представники неокласичного підходу вважають, що екологічна відповідальність є наслідком не лише нормативно-правових обмежень, а й моральної відповідальності виробників за заподіяння шкоди природі.

На основі органічного синтезу класичних та неокласичних підходів концепція сталого розвитку поєднує у собі обмеження, встановлені екологічним законодавством, та моральні зобов'язання представників бізнесу. Згідно цієї концепції, екологічна відповідальність перестає бути чимось примусовим, вона перетворюється у внутрішні правила ведення бізнесу. Проте метою дотримання компанією принципів екологічної відповідальності є не лише збереження навколишнього середовища, а й певна фінансова вигода.

Новим концептуальним підходом до визначення екологічної відповідальності є стратегія екологічного маркетингу, яка базується на основі аналізу екологічної свідомості населення, її розвитку та трансформації.

Згідно даної концепції, потрібно змінювати екологічну поведінку населення за допомогою інструментів маркетингу та гнучких методів трансформації поведінки таким чином, щоб вона стала екологічно орієнтованою. Одним з найважливіших виявів екологічної відповідальності є екологічно орієнтоване споживання [2; 3].

Екологічна відповідальність бізнесу – це дії, які приносять користь навколишньому середовищу (або зменшують негативний вплив бізнесу на навколишнє середовище), і виходять за рамки того, що компанії зобов'язані робити за законом. Екологічна відповідальність бізнесу включає зобов'язання осіб, що приймають рішення, запроваджувати заходи, спрямовані на захист та поліпшення стану навколишнього середовища в цілому, які водночас відповідають їх власним інтересам [4].

Більшість фірм наразі розглядає екологічну відповідальність бізнесу як законні і добровільні види діяльності, які можуть збільшити конкурентоспроможність фірми і закріпити її репутацію під впливом різних соціальних та економічних агентів (стейкхолдерів). Під стейкхолдерами розуміється група людей або індивідів, які можуть впливати на роботу організації та відчувають вплив від діяльності фірми [4].

Отже, під екологічною відповідальністю розуміється усвідомлена і мотивована участь бізнесу, поряд з інтерналізацією зовнішніх негативних ефектів його діяльності, в різноманітних заходах, які попереджують екологічний збиток і нераціональне природокористування, а також у забезпеченні (виробництві) суспільних екологічних благ. Тобто екологічна відповідальність бізнесу – це діяльність, пов'язана з інтерналізацією негативних ефектів бізнесу і з превентивними заходами зі зниження навантаження на навколишнє середовище.

Високий рівень екологічної відповідальності сприяє підтриманню позитивної репутації підприємств, визначає їх конкурентні переваги, а також допомагає управляти ключовими зацікавленими сторонами.

Суть екологічної відповідальності проявляється в її основних функціях: стимулюючій; компенсаційній та превентивній. Виявом стимулюючої функції є наявність економічних та нормативно-правових стимулів до охорони довкілля. Компенсаційна функція екологічної відповідальності полягає у відшкодуванні збитків, завданих навколишньому природному середовищу у грошовому чи натуральному вимірі. Превентивна функція реалізується у формі примусових засобів впливу на поведінку учасників екологічних відносин шляхом застосування покарання та відшкодування завданих збитків [1].

Екологічна відповідальність передбачає, насамперед, відповідні програми захисту навколишнього середовища, економного споживання природних ресурсів, повторного використання й утилізації відходів, організації екологічно безпечних транспортних перевезень, розповсюдження норм і систем екологічної сертифікації продукції і технологій, що забезпечують мінімальний негативний вплив на навколишнє середовище в усьому світі та ін.

Екологічна ситуація в Україні є надто складною. Про це свідчить рейтинг країни за Індексом екологічної ефективності (EPI), який розроблений командою з Єльського і Колумбійського університетів в 2006 році. У 2014 р. Україна посіла 95 місце серед 178 країн світу, а в 2012 р. – 102 місце серед 132 країн (табл.1). Оскільки EPI еволюціонує з кожним новим звітом, а способи розрахунку індексу зазнавали змін протягом практично всіх років, то між рейтингами немає прямої кореляції, не можна відстежити зміни у стані навколишнього середовища в часі.

Таблиця 1

Індекс екологічної ефективності України у 2006-2014 рр.

Рік	Рейтинг	Значення	Кількість країн
2006	51	71,2	133
2008	75	74,1	149
2010	87	58,2	163
2012	102	46,3	132
2014	95	49,01	178

Джерело: [6]

Якщо розглядати Індекс екологічної ефективності за окремими індикаторами, у 2014 особливо складною є ситуація в таких складових як «Біорізноманіття та середовище існування», «Клімат і енергетика», «Сільське господарство» (таблиця 2).

Таблиця 2

Складові Індексу екологічної ефективності України у 2014 р.

Найменування індикатора	Рейтинг	Значення
Наслідки для здоров'я	65	83,06
Якість повітря	71	84,76
Водопостачання і каналізація	62	65,31
Водні ресурси	73	14,7
Сільське господарство	107	62,03
Ліси	67	32,52
Запаси риби	50	25,3
Біорізноманіття та середовище існування	119	41,46
Клімат і енергетика	110	27,78

Джерело: [6]

У зв'язку з цим необхідно запроваджувати механізм стимулювання екологічної відповідальності підприємств, в структурі якого головну роль повинні відігравати економічні інструменти. До основних інструментів стимулювання екологічної відповідальності підприємств можна віднести екологічне оподаткування, екологічне страхування, екологічний контроль, кредитування, створення природоохоронних фондів та інші. Впровадження цих інструментів у практику сприятиме поліпшенню результатів діяльності підприємств, підвищенню ефективності системи управління, формуватиме позитивний імідж корпорацій і фірм, розширюватиме коло потенційних споживачів за рахунок «екологічно свідомих» покупців, підвищуватиме конкурентоспроможність підприємств [5].

Екологічна відповідальність бізнесу може внести вклад у розв'язання екологічних проблем та запобігти можливим конфліктам у взаємовідносинах бізнесу, суспільства і влади, сприйняття вітчизняних товаровиробників на міжнародному рівні.

При цьому для досягнення сталого розвитку країни екологічна відповідальність бізнесу повинна стати життєвою філософією для суспільства, підприємств та уряду.

Список використаних джерел:

1. Баб'як О.С. Екологічне право України / О.С. Баб'як, П.Д. Біленчук, Ю.О. Чирва: навч. посіб. для вищих навч. закладів. – К.: Атіка, 2000. – 216с.
2. Грішнова О.А. Екологічний вектор соціальної відповідальності / О.А.Грішнова, В.П. Думанська // Економіка і управління. – 2011. – №1. – С.32-41.
3. Грішнова О. Впровадження екологічної відповідальності в практику менеджменту вітчизняних підприємств / О.Грішнова, О.Брінцева // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2013. – №10. – С.12-17.
4. Смоленніков, Д.О. Роль екологічної відповідальності бізнесу на шляху до сталого розвитку / Д.О. Смоленніков // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2013. – №4. – С. 35-39.
5. Шаповал В. М. Удосконалення економічного механізму стимулювання екологічної відповідальності підприємств України / В. М. Шаповал, М. В. Бережна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць : у 2-х вип. / ПДТУ. – Маріуполь, 2011. – Вип. 2. – С. 234-239.
6. Environmental Performance Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epi.yale.edu/>

Васильєва М.В., аспірантка

Київський національний університет будівництва та архітектури (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Головна ідея соціальної відповідальності набула завершеного вигляду декілька десятиків років тому. Базуючись на перевазі спільних дій, було поставлено завдання розвитку принципів соціальної відповідальності бізнесу, забезпечення його участі у вирішенні найгостріших питань щодо глобалізації. Таким чином, приватний бізнес, зміг би сприяти реалізації ідеї формування відкритої та стійкої глобальної економіки.

Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) – це відповідальне ставлення будь-якої компанії до своєї послуги або продукту, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що зводиться до гармонійного співіснування, взаємодії та сталого діалогу із суспільством, а також приймання участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем. Соціальна відповідальність бізнесу -

- сприяє постійному розвитку, у тому числі здоров'ю і добробуту суспільства;
- відповідає чинному законодавству і міжнародним нормам поведінки;
- інтегрована у діяльність організації та практикується в її відносинах.

Соціальна відповідальність — це концепція, що спонукає компанію враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив діяльності компанії на споживачів, працівників, стейкохолдерів та навколишнє середовище в усіх аспектах своєї діяльності.

СВБ є добровільною діяльністю компаній приватного і державного секторів по спрямуванню свої ідеї на дотримання високих стандартів операційної та виробничої діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо. Ціллю є налагодження вже існуючих соціальних та економічних диспропорцій; створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою. СВБ тісно пов'язана з досягненням ділової досконалості компанії та якості в організації виробництва.

Основними характеристиками СВБ є добровільність; інтегрованість у бізнес-стратегію компанії, організації; системність; користь для всіх зацікавлених сторін: споживачів, співробітників, акціонерів, громади тощо, а також для самого підприємства. Соціальна відповідальність бізнесу містить у собі формальності і практики компаній, що складаються з семи аспектів діяльності: 1. організаційне управління; 2. права людини; 3. трудові відносини; 4. етична операційна діяльність; 5. захист навколишнього середовища; 6. захист прав споживачів; 7. розвиток місцевих громад і співпраця з ними.

У загальній системі соціально-відповідальна діяльність бізнесу є загальноприйнятною нормою, якої дотримується значна кількість великих, середніх та навіть малих компаній по всьому світу. Для кращого розуміння СВБ може бути представлена як система цінностей, процесів і заходів, що мають на меті поширення позитивного впливу діяльності компанії в економічній, екологічній, соціальній сферах як усередині організації, так і в навколишньому середовищі. Реалізація соціально відповідальних стратегій має орієнтуватися не лише на зменшення та запобігання негативним наслідкам діяльності, а й на досягнення економічного, соціального та екологічного ефектів, що може аналізуватися як основа підвищення конкурентоспроможності окремих компаній і національної економіки загалом.

СВБ стає все більш популярною серед країн Європи. В одних країнах вона інтегрована в громадську політику (Франція, Фінляндія, Данія, Швеція), в інших – соціально відповідальні практики є виключно прерогативами бізнесових компаній (Ірландія, Греція, Нідерланди). В Європейському Союзі основна роль СВБ базується на підтримці сталого розвитку компаній, що призводить до поліпшення ситуації на ринку праці, а також якості продуктів і послуг, що надаються компаніями.

СВБ в Україні перебуває на етапі розбудови. Найактивнішими у цій сфері є представництва іноземних компаній, які переносять на українське підґрунтя сучасні світові практики, принципи і стандарти, а також великі та малі вітчизняні підприємства й організації, які покращують свою діяльність на засадах концепцій загального управління якістю. Однак зазначений процес потребує певного стимулювання та координації, що неможливо без активної участі в ньому держави, яка повинна визначити СВБ як бажану поведінку для бізнесу і розробити комплекс відповідних стимулів.

Водночас, необхідно усвідомлювати, що СББ безпосередньо пов'язана з рівнем ділової досконалості підприємств, організацій і установ. Адже, якщо вони не є досконалими, то навряд чи зможуть системно і протягом тривалого часу задовольняти потреби всіх зацікавлених сторін. На це вкрай важливо зважати в Україні, де рівень ділової досконалості більшої кількості організацій суттєво нижчий за належний рівень у розвинених країнах.

Саме тому в Україні підтримка держави необхідна як для підкреслення важливості етичної і соціально відповідальної поведінки компаній, просування найкращих практик вітчизняних компаній із соціальної відповідальності в Україні та за кордоном, так і для підвищення престижності досконалих організацій і процесів безперервного системного вдосконалення. Це дозволить більшості компаній посилити довгострокову конкурентоспроможність і репутацію через практики відповідального ставлення до своїх співробітників, споживачів та інших зацікавлених сторін.

Возна Т.С., студентка
група ЕКК-131, обліково-економічний факультет
спеціальність: економічна кібернетика
Науковий керівник: **Полковниченко С.О.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
crewmeow@mail.ru

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІКУ ЧЕРНІГІВЩИНИ

Важливим стратегічним напрямком розвитку економіки України на шляху її інтеграції у світові економічні структури є широке залучення інвестиційного капіталу. В умовах дефіциту внутрішніх джерел фінансування саме іноземні інвестиції є тим ресурсом, який може найвагомніше сприяти технологічному переоснащенню виробництва, досягненню стабільного економічного зростання, розвитку експортних і імпортозаміщуючих галузей, підвищенню ефективності функціонування підприємств, а відтак, і розвитку відповідних територій, поліпшенню соціального захисту громадян. Тому залучення та ефективне використання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економіку регіонів України є сьогодні актуальним.

Іноземний капітал може внести в країну досягнення науково-технічного прогресу та передовий досвід управління. Крім того, залучення іноземного капіталу в матеріальне виробництво набагато вигідніше отримання кредитів для закупок необхідних товарів, які лише збільшують загальний державний борг.

Чернігівська область відноситься до регіонів, що характеризуються повільним інвестиційним розвитком. Разом з тим вона належить і до аутсайдерів залучення ПІІ. За 9 міс. 2014 р. в економіку регіону було залучено лише 4,8 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Водночас нестабільна політична та економічна ситуація зумовили продаж або вилучення іноземними інвесторами своїх вкладень, коливання курсової різниці, що призвело до статистичного скорочення обсягів прямих іноземних інвестицій. Упродовж 9 місяців 2014 р. іноземний капітал в економіці Чернігівської області зменшився на 24 млн. дол. (у т.ч. за рахунок курсової різниці – 17,5 млн. дол., вибуття капіталу – 7,2 млн. дол.).

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в економіку Чернігівської області, на 1 жовтня 2014 р. склав 108,5 млн. дол. США (0,2% від всього обсягу ПІІ в економіку України), що в розрахунку на одну особу становить 102 дол. США (при середньому показнику по Україні 1129,2 дол.) [1; 2].

До того ж, у нашій області спостерігається галузева та територіальна диспропорція інвестування. Найбільша увага іноземних інвесторів прикута до промислових підприємств Чернігівської області, де на 1.10.2014 р. було зосереджено 82,2 млн. дол. іноземних інвестицій (75,8% загального обсягу ПІІ), у т.ч. у переробній промисловості – 77,5 млн. дол. Зокрема, суттєві обсяги інвестицій внесено у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 50,4 млн. дол., виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – 17,0 млн. дол. США. При цьому у сільське, лісове та рибне господарство вкладено 6,1 млн. дол. (5,6%), що є недостатнім, враховуючи аграрний напрямок діяльності регіону.

Щодо регіональної структури, провідне місце (70,7% загального обсягу ПІІ) за обсягами вкладеного капіталу продовжують утримувати міста Прилуки – 45,97 млн. дол. та Чернігів – 33,55 млн. дол. США [1]. Незначні вкладення зосереджені на підприємствах Прилуцького, Ріпкинського, Менського, Козелецького, Чернігівського, Городнянського, Ніжинського районів.

Інвестиції в економіку Чернігівської області надходять із 41 країни світу. Найбільший обсяг ПІІ залучено із країн ЄС (80,3% загального обсягу акціонерного капіталу, або 87,1 млн. дол. інвестицій з початку інвестування) [1]. До основних країн-інвесторів, на які припадає 76,4% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Німеччина, Польща, Кіпр, Беліз, Віргінські Острови (Брит.), Італія.

Рівень іноземного інвестування, у першу чергу, залежить від інвестиційної привабливості регіону. Сьогодні Чернігівщина належить до малопривабливих для іноземного інвестора регіонів. Але область має всі можливості перетворитися в інвестиційно привабливий регіон завдяки таким факторам як потужний сировинно-ресурсний потенціал, вигідне географічне розташування та наявність унікальних туристичних об'єктів. Чернігівщина є прикордонним регіоном, розташованим неподалік столиці, а це формує потужні перспективи використання транзитності території, розвитку сервісних служб та бізнес-інфраструктури.

Чернігівська область характеризується розвинутим сільським господарством та значним промисловим потенціалом. Доступ до перспективних ринків збуту, високопрофесійні кадри та багатства нашої землі здатні забезпечити інвестиційну привабливість Чернігівського регіону.

Проте надходженню іноземних інвестицій в сучасних умовах перешкоджають політична та економічна нестабільність в країні, високий рівень корупційності, нерозвиненість виробничої та соціальної інфраструктури,

значний податковий та адміністративний тиск, недостатнє інформаційне забезпечення тощо. Важливо створити механізм, що забезпечить підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів, полегшить діяльність іноземних інвесторів в Україні.

Перспективи залучення ПІІ в економіку Чернігівщини сьогодні пов'язані з реалізацією агропромислового інвестиційного проекту на території Корюківського району, на базі сільськогосподарських підприємств ВСК «ім. Горького» та МКП «Злагода», угоду про який було укладено із Китайсько-українською аграрною компанією «Фанда» у вересні 2014 р. Це найбільша китайська інвестиційна угода за всю історію незалежності України на суму в 58 мільйонів доларів інвестицій на реалізацію проекту. Корюківщина зможе отримати орієнтовно півтори тисячі робочих місць [4].

У листопаді 2014 р. між Департаментом інвестиційного розвитку та капітального будівництва облдержадміністрації, ДП «Центр розвитку державно-приватного партнерства» та ФКК «Стар Консалтинг», а також між ФКК «Стар Консалтинг» та Менською, Сосницькою, Ріпкинською і Щорською міськими радами підписано Меморандуми про співробітництво.

Предметом Меморандумів є співпраця сторін у питаннях залучення іноземних інвестицій та коштів фінансової допомоги Європейської комісії у соціально-культурні проекти, економіку та соціальну сферу Чернігівської області. Кошти залучатимуться у модернізацію та реконструкцію підприємств комунального господарства регіону шляхом підготовки та реалізації відповідних грантових, кредитно-інвестиційних, лізингових, консигнаційних та інших проектів, у тому числі у форматі державно-приватного партнерства [3].

«Стар Консалтинг» пропонує реалізувати найбільш актуальні для невеликих міст нашого регіону проекти реконструкції та подальшої експлуатації підприємств ЖКГ шляхом підготовки та подальшої передачі їх у концесію. Це, зокрема, стосується підприємств водопостачання та водовідведення, тепlopостачання, поводження з твердими побутовими відходами та вуличного освітлення.

Таким чином, основними тенденціями, що характеризують залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Чернігівщини, є: недостатній обсяг надходження іноземного капіталу у формі прямих інвестицій; надходження більшості інвестицій із країн ЄС; інвестування коштів у високорентабельні галузі економіки, які дають швидкі прибутки; зосередження переважного обсягу інвестицій в обласному центрі та у місті обласного підпорядкування (Прилуки). У зв'язку з реалізацією перспективних інвестиційних проектів структура іноземних інвестицій повинна покращитись.

Список використаних джерел:

1. Головне управління статистики у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chernigivstat.gov.ua>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Європейці допоможуть відновити ЖКГ малих міст Чернігівщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cg.gov.ua/index.php?id=119278&tp=0>
4. Під Корюківкою буде «Фанда» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cn.strichka.com/item/14464867>

Воронкова А.В., студентка

група 11719, факультет економіки і права

Научный руководитель: **Емельяненко Я.В.**, магистр экон. наук

Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»

(г. Гомель, Республика Беларусь)

yanina-email@yandex.ru

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ

В современном мире инновации стали важнейшим фактором экономического развития. Основу экономики XXI века составляют знания, которые выступают в качестве главной производящей силы общества. Активизировавшиеся процессы глобализации резко обострили конкуренцию на мировых рынках, усиливая необходимость и стремление национальных экономик и их субъектов хозяйствования вырваться вперед, захватить долю рынка, спрос на нем и получить прибыль.

Для экономики Республики Беларусь, весьма зависимой от внешних рынков и их конъюнктуры, эта проблема становится очень актуальной. Специалисты отмечают, что интегральный показатель инновационной составляющей общей конкурентоспособности Республики Беларусь равен 0,20, в то время как у Финляндии, близкой нам по размерам страны, он равен 0,59 [1]. Основываясь на опыте развитых стран, где вышеназванные процессы обострили технико-технологическое соперничество, отметим, что определяющим фактором современной экономики становятся интеллектуальный капитал и инновации. Именно они, оттеснив традиционно привычные факторы известной производственной функции, занимают в ней лидирующие позиции.

В 2013 году в Беларуси доля государственных расходов на НИОКР в процентах к ВВП составила лишь 0,24 %. Данный показатель ниже, чем у наших ближайших соседей по СНГ (в России – 1,4 %; Украине – 1,2 %). При этом, в Республике Беларусь наряду с Болгарией и Мальтой показатель наукоемкости ВВП (измеряемый долей государственных расходов на НИОКР в процентах к ВВП) один из самых низких.

Рассмотрев такой показатель как внутренние затраты на научные исследования и разработки нашей страны, отметим, что сохраняется тенденция сокращения доли как бюджетных (с 58,1 % в 2005 до 47,6 % в 2013 году), так и внебюджетных источников (с 5,1 % до 0,7 % соответственно). При этом доля коммерческих расходов на НИОКР в процентах к ВВП по-прежнему остаётся низкой (0,45 % в 2013 году). Незначительный удельный вес малых и средних предприятий, участвующих в совместных инновационных проектах 0,69 % в 2012 году и 0,52 %

в 2013 году (от общего числа обследованных организаций), показывает, что отсутствует возможность надеяться на альтернативные источники финансирования инновационных проектов.

Основные показатели инновационной деятельности, достигнутые в Беларуси в 2013 году, к сожалению, не внушают оптимизма. Доля отгруженной инновационной продукции незначительно возросла, но при этом существенно замедлился рост высокотехнологичного экспорта. Если в конце 2012 года высокотехнологичный экспорт вырос на 7,6 млрд дол. США в сравнении с 2011 годом (с 3,2 млрд дол. США до 10,8 млрд дол. США), то по итогам 2013 года – лишь на 0,2 млрд дол. США (до 11 млрд дол. США). При росте удельного веса отгруженной инновационной продукции (в общем объеме отгруженной продукции), доля новой продукции существенно снизилась: для внутреннего рынка – на 15 %, для мирового рынка – на 0,5 %. Незначительное увеличение доли инновационно активных организаций не привело к существенному улучшению в процессе формирования нового сегмента национальной экономики – высокотехнологичных наукоёмких предприятий и производств, соответствующих V и VI технологическим укладам. В то же время продолжился рост количества организаций, выполняющих научные исследования и разработки. Однако при этом присутствует тенденция снижения численности персонала, занятого научными исследованиями и разработками. Численность белорусских исследователей в 2011 г. составляла 19668 человек, к 2013 г. это число уменьшилось и составило 18353 человека [2].

Таким образом, в области инновационного развития Республики Беларусь, можно выделить следующие проблемы:

- недостаточная эффективность национальной инновационной системы, инфраструктуры трансфера технологий из науки в производство;
- замедление роста высокотехнологичного экспорта, снижение удельного веса новой продукции, отсутствие «прорывных» отечественных технологий;
- сокращение научных кадров и разбалансирование механизма воспроизводства кадрового потенциала науки;
- критический уровень наукоёмкости ВВП.

Не так давно на сессии общего собрания Национальной академии наук Беларуси был представлен на обсуждение и утверждение проект Программы совершенствования научной сферы Республики Беларусь. Программа основывается на пяти концептуальных компонентах и предполагает реализацию в три этапа – в краткосрочной (2014–2015 гг.), среднесрочной (2016–2020 гг.) и долгосрочной (2021–2025 гг.) перспективах. Концептуально Программа направлена на решение ключевых проблемных моментов белорусской науки, связанных с: 1) демотивацией учёного, отрицательным имиджем и низким социальным статусом науки; 2) деформацией квалификационной и возрастной структур, угрозой разбалансирования всего механизма воспроизводства кадрового потенциала белорусской науки; 3) неэффективностью организационной структуры, модели управления и экспертизы результатов научно-технической деятельности; 4) анахроничностью модели финансирования.

Кроме этого, в Республике Беларусь разработаны и действуют:

- Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 19 апреля 2010 г. № 585 «Об утверждении перечня приоритетных направлений научных исследований Республики Беларусь на 2011–2015 годы»;
- Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 26 мая 2011 г. N 669 «О Государственной программе инновационного развития Республики Беларусь на 2011–2015 годы»;
- Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 27 декабря 2010 г. № 1900 «Об утверждении Государственной программы развития профессионально-технического образования на 2011–2015 годы» и т.д.

В настоящее время целью государственной политики в области развития науки и технологий является переход на инновационный путь развития экономики, постепенное повышение конкурентоспособности результатов отечественных научных исследований и разработок, ускорение их использования в интересах человека, экономики и окружающей среды [3].

Для решения вышеперечисленных проблем необходимо:

- постоянное повышение научно-технического уровня и новизны научных исследований и разработок в соответствии с потребностями реального сектора экономики и социальной сферы, дальнейшее совершенствование нормативно-правовой базы;
- адаптация научно-технического комплекса к условиям рыночной экономики, привлечение внебюджетных источников, собственных средств научных организаций, банковских кредитов и других источников финансирования;
- рациональное сочетание государственного регулирования и рыночных механизмов, мер прямого и косвенного стимулирования научной, научно-технической и инновационной деятельности;
- создание условий для работы в науке путем оснащения ее современными средствами труда, а также существенное повышение уровня оплаты труда исследователей и разработчиков по отношению к другим категориям специалистов;
- ограничение административного вмешательства в предпринимательский сектор экономики без особой нужды и т.п.

Итак, переход к постиндустриальному обществу предполагает превращение научно-технической политики из комплекса мер по управлению наукой и технологиями, как отдельно взятым объектом, в один из стержневых элементов всей системы государственного регулирования. Инновационные технологии, по мере своего развития, оказывают существенное влияние на траекторию социально-экономического развития в целом. В связи с этим необходимо сочетание научно-технической стратегии с другими составляющими государственного регулирования – промышленной, социальной, информационной и экологической политикой.

Список использованных источников:

1. Особенности инновационной экономики и проблемы ее формирования в Республике Беларусь / Э.А. Лутохина // Минск: ИППОКРЕНА. – 2010. – № 2–3.

2. Наука и инновационная деятельность Республики Беларусь, 2014: статистический сборник / О.А. Довнар, И.Г. Чигирева. – Минск: Национальный статистический комитет РБ, 2014. – 120 с.

3. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 года: научное издание / Т.Л. Шумейко. – Минск: ЗАО: «ЮНИПАК», 2004. – 198 с.

Гальчук А.А., аспірант кафедри політичної економії
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (м. Київ)

АНАЛІЗ ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЙ «ІННОВАЦІЯ», «НОВАЦІЯ», «НОВОВВЕДЕННЯ», «ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС» ТА «ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»

INTERPRETATION AND CORRELATION OF CATEGORIES "INNOVATION", "NOVATION", "INTRODUCTION", "INNOVATION PROCESS" AND "INNOVATIVE ACTIVITY"

Анотація. Розглянуто теоретичні підходи до визначення категорій «інновація», «новація», «нововведення», «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність» і розкрито їх єдність і відмінність. Запропоновано авторське трактування даних термінів та їх ієрархізація.

Annotation. This article considers views of different scientists on identifying the following categories: "innovation", "novation", "innovation", "innovational process" and differences between them. And the authors recommendations for determination of these terms were suggested.

Ключові слова: інновації, нововведення, новація, інноваційний процес.

Key words: innovations, innovations, novelty, innovational process.

Враховуючи умови сьогоденної ринкової економіки, а також стан економічної системи, в якій знаходиться наша держава сьогодні, неможливо навіть і уявити, як побудувати стійку, розвинену економіку без використання інновацій. Крайню необхідність введення інновацій потребують всі, без виключення, галузі на всіх рівнях української економіки. Але вибираючи шлях до розвитку економіки за рахунок впровадження інновацій, треба дійти до єдиного, або вибрати один із запропонованих, визначень даної категорії. Відсутність єдиного, всеохоплюючого та уніфікованого розуміння даної категорії призведе до низки непорозумінь в період їх впровадження та після нього. Тому, такі категорії як «інновація», «новація», «нововведення», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність» потребують глибокого та багатогранного теоретичного аналізу та виведення єдиного уніфікованого визначення.

Інновація – це складна, багатогранна та актуальна для дослідження економічна категорія. Уперше цей термін використав відомий австрійський економіст Й. А. Шумпетер, також дане явище досліджував видатний український економіст М. Туган-Барановський та його послідовник М. Кондратьєв. Дослідженням даного явища також займалися: К. Фрімен, Б. Санто, Ф. Хаберланд, Б. Твісс, М. Портер, <http://ru.wikipedia.org/wiki/Тоффлер>, Елвін Е. Тоффлер, Ф. Ніксон, Дж. Нейсбит, П. Лелон, Е. Менсфілд, К. Найт, Х. Барнет, П. Друкер, С. Валдайцев, Н. Маренков, А. Кругліков, К. Галстян, А. Фатхутдінов, А. Мединський, А. Яковлев, А. Черваньов, Л. Нейкова, Л. Антонюк, В. Савчук, А. Поручник, А. Пригожин та інші.

Й. Шумпетер розглядає інновацію як економічний засіб, застосований «підприємцем-героем», для максимізації прибутку [3]. Згодом дана категорія була розвинута до особливої економічної концепції, яка до сьогодні займає особливе місце у економічній науці. Саме Й. Шумпетер перший узагальнив та дав першу класифікацію інноваціям. Його теоретичні розробки покладені в основу майже усіх сучасних інноваційних концепцій.

Українське законодавство визначає інновації як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Розглядаючи категорію інновація ми натикаємося на наступний казус: латинське слово інновації (оновлення, поліпшення) є основою англійського слова інновації, в перекладі на українську мову має три значення: інновація, нововведення, новація. Тому деякі автори вважають, що термін «інновація» є синонімом до «нововведення» і «новації» і може використовуватися поряд з ними. Але між цими поняттями є суттєві смислові відмінності.

На нашу думку, новація – це оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок або експериментальних робіт у якій-небудь сфері діяльності по підвищенню її ефективності. Новація може оформлятися у вигляді: відкриттів, винаходів, патентів, товарних знаків, раціоналізаторських пропозицій, ноу-хау, понять, наукових підходів чи принципів і т. ін. [2].

Ряд дослідників під нововведенням розуміють процеси виникнення, розвитку, поширення і зміни науково-технічних новацій у різних сферах людської діяльності, тобто, нововведення означає, що новація використовується. З моменту появи на ринку новацій вони одержують нову якість і стають інновацією.

Також, науковці мають два різні погляди на розуміння інновацій. Перший полягає в розумінні інновації як динамічного процесу введення нових виробів, елементів, підходів, принципів замість діючих застарілих. Цієї точки зору дотримуються Б. Твісс, Б. Санто, Ф. Ніксон, К. Галстян та інші. Але у випадку коли інновація є статичним результатом творчого процесу у вигляді нової продукції (техніки), технології, методу і т. ін. Прихильниками цього підходу є такі вчені, як А. Фатхутдінов, А. Мединський, А. Яковлев, А. Плеханов та інші.

Автор дотримується іншої точки зору, вважаючи, що підхід до інновації як до процесу заміною визначення інновації поняттям «інноваційний процес». Слід зазначити, що ці явища не тотожні і між ними є відмінності. Інноваційний процес включає в себе наступні етапи: створення, освоєння і поширення нововведень.

Вивчення різних трактувань поняття «інновація» надає змогу сформулювати деякі висновки. По-перше, специфічним змістом інновації є якісні зміни, які іпрізводять до поліпшення, удосконалення або появи нового продукту або технології. По-друге, інновація завжди успішна. Ефект, який забезпечуватиме інновація може бути технічним, економічним, соціальним та екологічним.

Тобто, інновація – це новація, яка принесла позитивні зміни у виробництво у вигляді зменшення витрат та максимізації прибутку. Ефективність новації виражається в додатковій вигоді, яку отримує інноватор. У зв'язку з цим в економічній літературі з'являється термін «інноваційна рента». Якщо рента визначена як дохід від будь-якого фактора виробництва, пропозиція якого є не еластичною, то інноваційна рента припускає наявність доходу від впровадження новацій, недоступних для інших організацій. По-третє, основними властивостями інновації є: науково-технічна новизна, застосування у виробництві та комерційна вигода від використання данного нововведення. Всі три властивості в рівній мірі важливі для визначення та існування категорії «інновація». Комерціалізація, на відміну від інновації, виступає як потенційна властивість, без якої вона стає простим нововведенням.

Відповідно до міжнародних стандартів, інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового або удосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, який використовується в практичній діяльності, або в новому підході до соціальних послуг. Інноваційна діяльність, в свою чергу, це процес, спрямований на реалізацію результатів наукових досліджень і розробок, або інших науково-технічних досягнень у вигляді нової або удосконаленої продукції, та/або удосконаленого технологічного процесу, який підвищує конкурентоспроможність продукції.

ВИСНОВКИ. Інновація це глибинна та багатогранна економічна категорія, дослідженням якої займалися багато видатних економістів. У науковців склались два погляди на значення даного терміну, деякі з них ототожнюють поняття з категоріями «новація» та «нововведення», інші чітко розмежовують ці категорії. Автор розділяє думку останніх, та вважає, що новація є лише теоретичним відкриттям у вигляді винаходу чи ноу-хау, нововведення, в свою чергу, це спроба практичного застосування новації, а інновація – це вже результат впровадження нововведень, які принесли реальну користь у виробничий процес.

Базове визначення інновації, яке б враховувало всі існуючі розбіжності, а також, перераховані вище недоліки та особливості, має відповідати деяким вимогам: по-перше, необхідно розмежувати поняття «інновація» і «нововведення»; по-друге, поняття «інновація» не має включати етапи розробки, створення і впровадження інновації, які відносяться до поняття «інноваційний процес»; по-третє, обов'язковою умовою інновації є ефективність. Отже, інновація – це результативне впровадження нововведень у виробничий процес, яке забезпечує підвищення прибутку та/або зниження витрат.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про Інноваційну діяльність" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Фатхутдінов А.А. Інноваційний менеджмент: Підручник для вузів. – М.: ЗАТ «Бізнес-школа» Интел-Синтез», 1998. — 17 с.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития: исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер; пер. с англ. Л. И. Кравченко. — М.: Прогрес, 1982. — 455 с.

References:

1. The Law of Ukraine "On innovation" [electronic resource]. - Access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Fahtutdinov A.A. Innovation Management: Textbook for universities. - M.: JSC "Business School" Intel- Synthesis", 1998 - 17 с.
3. J. Schumpeter Theory of the Economic development: Investigations on entrepreneurial profits, capital, credit and cycle of conjuncture / Schumpeter; Transl. from English. L.I. Kravchenko. - M.: Progress, 1982. - 455 p.

Горбенко А.Л., аспірант

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (м. Київ)

ПЕРЕДУМОВИ РОЗШИРЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ФУНКЦІЙ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Багатоаспектність діяльності вищих навчальних закладів спричинює поступове перетворення їх на дієвого і повноправного суб'єкта економіки. У сучасних ринкових умовах освітні установи вимушені все активніше інтегруватись у бізнес-середовище, що невід'ємно супроводжується розширенням їх підприємницьких функцій. Причому останнє є загальносвітовою тенденцією розвитку провідних університетів і глобального освітнього середовища в цілому.

Аналізуючи передумови розширення підприємницьких функцій сучасних університетів, необхідно в першу чергу наголосити на проблемах фінансового характеру. Перспективність диверсифікації джерел фінансування навчальних закладів визначається в якості одного із ключових пріоритетів розвитку. Обґрунтовується це тим, що у переважній більшості випадків державного фінансування недостатньо для забезпечення ефективної діяльності університету в сучасних глобальних умовах. Поряд із актуальністю активізації притоку інвестицій із іноземного та бізнес-сектору, зростає роль підприємницької діяльності, що реалізується самими вищими навчальними закладами, забезпечуючи наповнення їх бюджетів і, відповідно, підкріплюючи їх фінансову автономію та утворюючи таким чином належні умови для перманентного вдосконалення і модернізації діяльності освітніх установ, розвитку й успішної реалізації їх наукового й інноваційного потенціалу.

Іншими словами, потужним стимулом до розвитку підприємницьких функцій університетів є їх зростаючі потреби при порівняно лімітованих можливостях державного сектору з точки зору повного й оперативного задоволення цих потреб за рахунок коштів державного бюджету. Виступаючи цілком рівноправним суб'єктом економічних відносин, вищі навчальні заклади орієнтуються не тільки і не стільки на залучення приватних

інвестицій, скільки на активізацію власних потенційних можливостей ведення економічно вигідної підприємницької діяльності.

Актуальною проблемою розвитку системи вищої освіти в переважній більшості країн світу є відірваність академічної освіти і науки від реального сектору економіки. За таких обставин розширення підприємницьких функцій університетів спроможно забезпечити зближення сфер вищої освіти й науки з бізнес-середовищем. Зокрема, у першу чергу, мова йде про перспективність орієнтації діяльності вищих навчальних закладів на повне врахування запитів та узгодження навчальних курсів і програм з підприємництва, а також на виконання спільно зі студентами не лише фундаментальних, а й прикладних досліджень, націлених на розв'язання поточних проблем економічних суб'єктів. Інтенсифікація підприємницьких функцій сучасних вищих навчальних закладів спостерігається у різних напрямках їх діяльності: навчально-методичному, науково-дослідному, інноваційному, фінансово-господарському, міжнародному і маркетинговому (табл. 1).

Таблиця 1

Структура підприємницьких функцій університетів

Напрямок діяльності університету	Підприємницькі функції університетів	
	Поточні	Перспективні
1	2	3
Навчально-методична, виховна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - навчання студентів, аспірантів і докторантів на платній основі; - перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів за контрактами з підприємствами; - надання освітніх послуг з формування додаткових кваліфікацій; - продаж навчальних підручників і посібників 	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження MBA-програм; - проведення провідними професорами спеціальних курсів і тренінгів; - навчання студентів за тристоронніми договорами (університет – студент – підприємство)
Науково-дослідна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - виконання науково-дослідних робіт на замовлення підприємств; - патентування результатів наукових досліджень; - продаж наукових монографій, отримання гонорарів за публікацію наукових статей тощо 	<ul style="list-style-type: none"> - комерціалізація результатів науково-дослідних робіт; - розробка науково-технічної документації, бізнес-планів, техніко-економічного обґрунтування проектів, проектно-пошукових робіт, дослідження сегментів ринку, діагностика, стандартизація і сертифікація технологічних процесів та обладнання, фахові експертизи тощо; - консультативна діяльність; - надання платних послуг за профілем
Інноваційна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - надання інформаційних та організаційних послуг з підготовки, реалізації інноваційно-інвестиційних проектів; - надання інформаційних послуг щодо юридичних аспектів захисту прав інтелектуальної власності; - створення наукових парків, технопарків, технополісів, бізнес-інкубаторів при університетах 	<ul style="list-style-type: none"> - комерціалізація інновацій; - розробка і реалізація інноваційно-інвестиційних проектів; - розбудова інноваційної інфраструктури і здача в оренду її елементів підприємствам на комерційних засадах; - реалізація студентських інноваційних бізнес-ініціатив на практиці; - участь у створенні наукомістких підприємств
Маркетингова діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - курси підготовки молоді до зовнішнього незалежного оцінювання, вступу до вищого навчального закладу; - співробітництво із рекламодавцями (розміщення реклами в корпусах і на офіційному сайті університету) 	<ul style="list-style-type: none"> - надання на платній основі послуг з організації різноманітних заходів, поліграфії та друку матеріалів на замовлення, розробки веб-сайтів на замовлення тощо; - організація і участь у ярмарках професій, виставках університетів; - пошук потенційних донорів; - робота з випускниками як потенційними меценатами
Фінансово-господарська діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - оптимізація витрат університету; - плата за здачу в оренду приміщень університету; за проживання в гуртожитках; послуги громадського харчування; послуги редакційно-видавничих відділів; - послуги банківським установам 	<ul style="list-style-type: none"> - диверсифікація джерел фінансування; - формування ендаумент-фонду; - розширення фінансової автономії університету
Міжнародна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - стажування і навчання іноземних студентів; - офіційні переклади іноземних текстів на платній основі 	<ul style="list-style-type: none"> - розширення масштабів експорту освітніх послуг; - участь у консорціумах університетів з реалізації міжнародних науково-освітніх проектів; - грантові програми мобільності; - дистанційна освіта.

Джерело: побудовано автором

На нашу думку, найбільш потужні резерви розширення підприємницьких функцій сучасних університетів має їх науково-дослідна діяльність, результати якої вже на поточному етапі розвитку глобального освітнього середовища набувають рис комерційності, що, однак, надалі доцільно активізувати. Завдяки цьому вдається забезпечити перетворення вищих навчальних закладів на повноправних гравців ринкової економіки. Останнє, у свою чергу, створює передумови для посилення фінансової автономії університетів за рахунок реалізації ними власної діяльності з наповнення спеціального фонду бюджету навчального закладу.

Горбенко К.М., студентка
група Ф-141, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Мекшун Л.М.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
karina.gorbenko.97@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Демографічний чинник є одним з визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку держави, а проблеми оптимального демографічного розвитку слід розглядати як першочергові інтереси держави, як фактор і водночас як результат її функціонування.

Демографічна ситуація – це прояв особливостей відтворення населення по основних його процесах в конкретному часі і місці (регіоні, країні). У сучасній Україні демографічна ситуація відрізняється великою гостротою і напруженістю. Вона визначається структурою населення і характером його руху, видами, типами і режимом відтворення, рівнем народжуваності і смертності, кількістю шлюбів та розлучень. У основі всіх цих процесів лежить соціально-економічне становище в країні [1,с.51].

Зміни в чисельності населення відбуваються в результаті природного пересування чи відтворення населення, тобто залежать як від співвідношення народжуваності й смертності, так і в результаті механічного пересування, тобто територіального перерозподілу населення й імміграції [2,с.152].

За даними Державної служби статистики України станом на 1 вересня 2014 року чисельність наявного населення України становила 42977,4 тис. осіб (без врахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя). Порівняно з 1 січня 2014 року, чисельність населення скоротилася на 95,8 тис. осіб. Серед регіональних проблем необхідно відзначити особливо низьку народжуваність в Чернігівській, Волинській, Тернопільській, Кіровоградській, Херсонській областях України [3].

Для сучасної демографічної ситуації в Україні характерні: різке зменшення народжуваності, збільшення смертності і відсутність природного приросту; старіння населення, збільшення «навантаження» на працездатну його частину; скорочення тривалості життя як чоловіків, так і жінок; погіршення здоров'я нації; інтенсифікація міграційних процесів.

Дослідження вчених Інституту демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України свідчать, що з огляду на загальноєвропейські тенденції немає підстав очікувати істотного збільшення сумарних коефіцієнтів у народжуваності в Україні у найближчій перспективі. Також суттєвою демографічною проблемою є старіння населення, особливо якщо врахувати сучасний і очікуваний негативні впливи на його віковий склад міграційних процесів, епідемій туберкульозу і ВІЛ/СНІДу, найбільших втрат від яких зазнають групи молодого і середнього працездатного віку. Рівень постаріння сільського населення в Україні вищий, ніж міського: частка населення післяпрацездатного віку на початок 2013 р. у селах становила 23,2%, в містах - 20,6% [4, с.24].

Регіональний аналіз старіння населення призводить до висновку: чим більше людей похилого віку у регіоні, тим менше дітей. У цілому ж в Україні спостерігається суттєва регіональна варіація рівнів постаріння населення. До «старіших» областей країни відносяться північні та північно-східні, до відносно «молодих» належать західні регіони, столиця та окремі південні. Наразі найвищим рівнем постаріння вирізняється населення Чернігівської області, а найнижчим — Закарпатської [4, с.26].

За причинами смерті структура смертності у 2013 році мала такий вигляд: головні втрати, пов'язані з хворобами системи кровообігу – 61,6 % від усіх померлих, новоутвореннями –12,6 %, нещасними випадками, отруєннями, травмами – 10,1 %. Передчасна смертність чоловіків працездатного віку в Україні у 3-4 рази вище, ніж у Європі [5].

При збереженні нинішніх демографічних тенденцій Всесвітній банк прогнозує, що до 2025 року населення України зменшиться на 20%, а до 2050 року становитиме 26 мільйонів [5].

Серед головних пропозицій щодо поліпшення демографічної ситуації в Україні визначають такі:

- заохочення до створення дво- і тритітних сімей шляхом пропаганди та матеріального стимулювання;
- заборона абортів (однак це не розв'язує проблеми кримінальних абортів, унаслідок яких тільки після війни загинуло 5 млн жінок);
- перенесення уваги держави на дво- та тритітні сім'ї, а не на багатодітні, як основного регулятора демографічної ситуації (наприклад, у Німеччині молодій сім'ї одразу надається кредит, 50 % якого погашається після народження першої дитини, а інші 50 % — після народження другої);
- покращення економічного стану держави, оскільки зубожіння більшості населення негативно впливає на демографічну ситуацію;
- зменшення показника смертності новонароджених (нині рівень народжуваності в Україні та Японії майже однаковий — 11,5 дітей на 1000 мешканців; але в Японії смертність дітей становить 6,2 % на 1000 мешканців, а в Україні — 13,4 %).

З метою стимулювання народжуваності в Україні запровадили соціальне забезпечення молодих матерів, що регулюється Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». Але сучасний стан фінансування соціального забезпечення не дає підстав сподіватися, що зменшення рівня народжуваності можна подолати саме таким шляхом. Необхідно, в першу чергу, стабілізувати макроекономічну і політичну ситуацію в країні, створювати нові робочі місця, зробити дешевими кредити на придбання житла молодим родинам.

Список використаних джерел:

1. Муромцева Ю. І. Демографія: Навчальний посібник / Ю.І.Муромцева. - К.: Кондор, 2006. –С.51
2. Регіональна економіка: Підручник / В. В. Журавель, О. В. Поспелов, Г. П. Рекун, В. Б. Родченко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – С.152

3. Чисельність населення на 1 вересня 2014 року [Електронний ресурс].-режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/ds/kn/kn_u/kn0914_u.html

4. Населення України. Імперативи демографічного старіння / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України. – К.: ВД «АДЕФ – Україна», 2014. – 288 с.

5. Демографическая ситуация в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sociologydeep.ru/sdp-451.html>

Гордієнко А.М., студентка
група Ф-23, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: фінанси
Науковий керівник: **Хомутенко Л.І.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
lina.gordienko.1995@gmail.com

СТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

На сучасному етапі економіка кожної країни прагне вийти на світовий ринок, і закріпити на ньому якомога лідерські позиції. Будь-яка країна не зможе обійтися без виходу на міжнародні ринки, тому що ресурсний потенціал багатьох держав не забезпечить достатнього рівня існування в наш час.

В даному контексті актуалізується питання створення конкурентоспроможної національної економіки для нашої країни. А все це через не виправдані надії на досягнення світових лідерських позицій за роки незалежного існування. За двадцять три роки незалежності Україні не вдалося досягти навіть рівня національного виробництва ще 1990 року.

Для дослідження проблеми конкурентоспроможності національної економіки окремої країни потрібно провести її економічний аналіз, який базується на оцінці потенціалу ресурсної бази і аналізі соціально-економічної ефективності[1].

Україна має достатню матеріальну базу, щоб вийти на передові позиції світової економіки. По-перше, це значні запаси природних ресурсів, що вказує на конкурентні переваги. До даних ресурсів відносяться водні, ґрунтові, значне різноманіття видів рослин, корисних копалин, мінеральних та паливних, запаси будівельних матеріалів та рекреативні ресурси.

По-друге, країна має переваги в приводе трудового потенціалу. При певних економічних реформах можливе створення ефективного ринку праці.

По-третє щоб визначити конкурентоспроможність держави необхідно обґрунтувати ті суспільно-господарські та науково-технічні механізми, що забезпечать високоефективне, відповідне світовим стандартам використання ресурсної і матеріально-технічної базисуспільного виробництва країни та динамічне економічне зростання.

1) найперше, що має зробити Україна – відмовитися від ліберальної

моделі розвитку. Саме в умовах цієї моделі були підірвані регулюючі начала національної економіки.

2) визначальним пріоритетом зміни якості економічної системи України з метою забезпечення високої конкурентоспроможності національної економіки є створення ефективної, соціально-спрямованої системи відносин власності, основою якої мають стати колективні та державна форми власності.

3) стратегічною проблемою забезпечення високої конкурентоспроможності української економіки є її модернізація. Потрібно створити загальнонаціональну програму модернізації економіки, у якій мають бути обґрунтовані: а) мета програми; б) структура і основні пріоритети; в) детально розкритий напрям утвердження інноваційної системи розвитку; г) кадрові і наукові забезпечення програми; д) інвестиційне забезпечення. А після цього має реформуватися господарський механізм.

4) формування конкурентоспроможної національної економіки потребує обґрунтування галузей і сфер, які в першу чергу здатні продемонструвати конкурентні переваги на світових ринках. В Україні це: виробництво зерна, створення національних супутникових систем, участь у реалізації міжнародного проекту «Морський старт» та ін.

5) обґрунтування експортно-імпоротної моделі країни. Нині в Україні утвердилася сировинна експортно-орієнтована модель розвитку, яка постійно виявляє свої істотні недоліки і ризики, втрати макроекономічної стабільності і падіння ділової активності [2].

Як висновок можна сказати, що створення конкурентоспроможної національної економіки для України є цілком реальним завданням. В державі є достатні ресурси, матеріально-технічна база, щоб перетворити ці умови у якісні зміни в економіці.

Список використаних джерел:

1. Конкурентоспроможність національна економіка [Електронний ресурс] : / Науково-практичні конференції. – Режим доступу : http://econom.univ.kiev.ua/konf_KNE14/docs/conf_materials.pdf

2. Теоретичні та прикладні питання економіки: збірник наукових праць / за заг. ред. проф. Ю.І. Єханурова, А.В. Шегди. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. Вип. 24. – 388 с.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Серед безлічі факторів і обставин, що обумовлюють майбутнє будь-якої держави, найвпливовішими можна вважати ті, які безпосередньо пов'язані із зайнятістю молоді. Жодні політичні, технологічні, соціальні чи економічні завдання не можуть бути реалізовані у довготривалій перспективі без залучення трудового потенціалу молодого покоління, яке завжди виступає носієм найпрогресивнішого людського капіталу, сформованого в системі освіти, сімейного виховання та суспільної взаємодії. Неefективне управління зайнятістю молоді протягом більш-менш тривалого періоду може призвести до загальної соціально-економічної та суспільно-політичної кризи у недалекому майбутньому, коли саме від цього прошарку працездатних осіб буде залежати і трудове виховання прийдешніх поколінь, і забезпечення життєдіяльності непрацюючого населення. Будучи незатребуваною в свій час, фактично маргіналізована група нещодавніх молодих фахівців навряд чи зможе впоратися з такими складними завданнями. Тому від того, наскільки ефективно буде розв'язано проблеми працевлаштування молоді сьогодні, залежатиме і майбутнє України в цілому [4].

У міжнародній практиці до молоді належать особи віком 15-24 роки. Відповідно до Конвенції Міжнародної конференції праці «Про мінімальний вік прийому на роботу», нижня межа працездатного віку має відповідати віку здобуття обов'язкової шкільної освіти, але не бути нижчою 15 років. Якщо ж робота може завдавати шкоди здоров'ю, безпеці або моральності дітей, то мінімальним віком для такої роботи є 18 років.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до статті 1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», з 2004 р. в Україні молоддю почали вважати людей віком від 14 до 35 років. До ухвалення відповідного законопроекту Верховною Радою України молоддю вважалися люди віком 14-28 років.

Статистичний аналіз структурних зрушень молодіжного ринку праці в Україні дозволив виявити такі тенденції та закономірності за період 2000-2013 рр.:

- скорочення чисельності економічно активних осіб віком 15-24 роки (з 2915 тис. осіб у 2000 р. до 2216,8 тис. осіб у 2013 р., тобто на 24%);
- незначне зростання рівня економічної активності для осіб 15-24 роки з 2000 р. по 2012 р. (на 0,6 в. п.) та його скорочення у 2013 р. (на 1,4 в. п. порівняно з 2012 р.);
- зростання чисельності економічно активних осіб віком 25-29 років (з 2888,2 тис. у 2000 р. до 3124,7 тис. осіб у 2013 р. або на 8,2%) та скорочення рівня економічної активності цих осіб (на 3,9 в. п.);
- зростання рівня економічної активності сільської молоді віком 15-24 роки з 2000 р. до 2010 р. з наступним скороченням у 2012-2013 рр. при незначних коливаннях відповідного показника для сільської молоді віком 25-29 років;
- скорочення рівня економічної активності для міської молоді обох вікових груп;
- перевищення рівня економічної активності чоловіків порівняно з жінками (гендерний розрив у 2013 році – 10,4 в. п. для когорти 15-24 роки та 20,8 в. п. для 25-29-річних);
- зниження чисельності зайнятих віком 15-24 роки (на 17,1% з 2000 р. до 2013 р.) та зростання відповідного показника для осіб віком 25-29 років (на 15,1%);
- зростання показників рівня зайнятості до 2008 року та поступове його зниження в наступні роки; збільшення гендерного розриву в рівнях зайнятості (переважання чоловіків у 2013 р. на 7,8 та 17,2 в. п. для груп 15-24 та 25-29 років відповідно);
- скорочення показників неформальної зайнятості молоді віком 15-24 роки у міських поселеннях і сільській місцевості і зростання відповідних показників для осіб віком 25-29 років;
- пріоритетними сферами прикладання праці для молоді, як і в попередні роки, є фінансова діяльність;
- найменш привабливими для молоді й досі залишаються сільське господарство, мисливство, рибальство, наукова діяльність та освіта;
- зниження рівня молодіжного безробіття до 2007 року та коливальний характер змін у наступні роки;
- збільшення частки економічно неактивної молоді через виконання домашніх обов'язків, стан здоров'я та пенсії за інвалідністю;
- зростання частки зневірених, зокрема осіб 24-25 років, у чотири рази порівняно з 2000 роком [1; 5].

Статистичні дані свідчать про зростання рівня безробіття серед молоді в Україні. Якщо у 2005 р. рівень безробіття молоді віком 15-24 роки становив 14,9%, то у 2013 р. зріс до 17,4% [5]. Водночас, за даними Світового банку, 20% роботодавців близько 2 місяців не можуть підібрати собі кваліфікованого персоналу. Тоді як у розвинених державах це роблять за 2,5 тижні. Проблема полягає у системі підготовки кадрів, яка не відповідає вимогам ринку і працедавців. Адже в Україні готують дуже багато економістів та юристів. І зовсім мало працівників легкої промисловості, приладобудування тощо. Окрім того, у нас щороку випускають удвічі більше спеціалістів із вищою освітою, ніж робітників [2].

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що вітчизняний моніторинг молодіжної зайнятості потребує вдосконалення, оскільки не дає об'єктивної оцінки молодіжному ринку праці за багатьма аспектами. Так, обстеження економічної активності населення не відображають дані про чисельність молоді, яка працювала без укладання трудових угод, у важких або шкідливих умовах, в умовах неповного робочого дня (тижня) або з подовженою тривалістю робочого дня, виконувала роботу на посаді нижче рівня своєї кваліфікації, а також про безробіття за причинами, тривалістю, категоріями працівників та освітою, видами економічної діяльності,

зневірих за віком тощо. Для повноти характеристики молодіжного ринку праці слід розглядати також частку молоді, що не працює і не навчається. Такий індикатор обчислюється у Великій Британії, Китаї, Японії та Кореї [3].

На підставі проведеного дослідження можна виділити основні проблеми молодіжного ринку праці України: працевлаштування молоді; низька поінформованість абітурієнтів про попит вакансій як на регіональному, так і національному ринку праці; високі професійні вимоги роботодавців до молоді; обов'язкова наявність стажу роботи не менше трьох років; соціальна незахищеність більшості молодих людей державою; неможливість зайнятися підприємництвом через відсутність стартового капіталу та неможливість отримати його у кредит через великі відсотки. Система професійної підготовки кадрів у якісному і кількісному виразі (структура та кількість випускників за професіями) не відповідає потребам ринку праці, що ускладнює працевлаштування молоді.

В Україні розв'язати проблеми зайнятості молоді можна тільки шляхом цілеспрямованих систематизованих і скоординованих дій. При цьому держава повинна піклуватися про розвиток соціальної стабільності та захищеності молоді, у міру зміни ситуації на ринку праці потрібне корегування політики у сфері працевлаштування, перегляд і доопрацювання законодавчої бази, своєчасне фінансування державних програм зайнятості, розроблення системи заохочень та пільг регіонам з низьким рівнем безробіття серед молоді. Для поліпшення рівня ефективної зайнятості в регіонах необхідно також різко розширити інвестування, спрямувавши кошти в першу чергу на розвиток промисловості, підвищення рівня механізації та автоматизації процесів у цих галузях, уведення в дію нових основних засобів, упровадження прогресивних технологічних процесів, суттєву активізацію інноваційної діяльності.

Без створення якісних нових робочих місць та здійснення модернізації існуючих неможливі відповідність попиту та пропозиції робочої сили, розширення зайнятості, зниження безробіття молодіжного сегменту ринку праці. Держава як головна рушійна сила має приділяти більшу увагу цій проблемі та сприяти її розв'язанню, а саме: допомагати професійному становленню молодого фахівця; сприяти у реалізації трудового потенціалу молодих спеціалістів; приділяти особливу увагу розвитку та створенню робочих місць у сільській місцевості, достатньої кількості робочих місць для існування «здорової» конкуренції серед населення країни, зокрема молоді.

Список використаних джерел:

1. Большая О.В. Проблема зайнятості молоді на ринку праці України / О.В.Большая // Економіка і регіон. – 2012. – № 2. – С. 114-118.
2. В Україні зростає рівень безробіття серед молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ubr.ua/uk/tv/novyny/v-ukran-zrosta-rven-bezrobtia-sered-molod-156680>
3. Ільч Л. Розвиток молодіжного ринку праці: сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку/ Л.Ільч // Україна: аспекти праці. – 2011. – №8. – С.12-20.
4. Мельничук Д.П. Зайнятість молоді в Україні: стан, актуальні завдання та пріоритетні кроки [Електронний ресурс] / Д.П.Мельничук, Ю.В.Богоявленська. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evkpi/2009/51.pdf
5. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Дідок Г.С., студентка

група Ф-141, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит

Науковий керівник: **Мекшун Л.М.**, к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

annnadidok@rambler.ru

АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Антиінфляційна політика є важливим компонентом усього комплексу методів державного регулювання економіки країн ринкового господарства. Важливу роль у ній відіграє регулювання державних витрат і надходжень у державний бюджет. Антиінфляційні заходи уряду щодо бюджетних надходжень, з одного боку, сприяють акумулюванню додаткових фінансових ресурсів у державній скарбниці, а з другого – призводять до погіршення господарської кон'юнктури та зростання безробіття.

Антиінфляційна політика – це комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, спрямованих на боротьбу з інфляцією. Втілення в життя такої політики вимагає від уряду розроблення антиінфляційної програми, яка визначає мету, задачі і шляхи її реалізації, що залежить від стадії інфляційного процесу, його інтенсивності та інших факторів. Так, задачі боротьби з інфляцією або обмеження масштабів інфляційних наслідків різні і потребують прийняття неоднакових методів регулювання. Важливою частиною розроблення антиінфляційної програми є встановлення кількісних показників, які визначають її кінцеві результати. До таких належать цінові показники (температура інфляції, індекс споживчих цін, індекси оптових цін та ін.), динаміка грошової маси в обігу, розмір і динаміка державних видатків тощо.

Антиінфляційна політика поділяється на активну та адаптивну. Активна політика спрямовується на ліквідацію причин, що викликали інфляцію, а адаптивна – передбачає пристосування до умов інфляції і пом'якшення її негативного впливу на соціально-економічні процеси. Перераховані варіанти обираються в залежності від пріоритетів розвитку економіки. В цілому мета антиінфляційної політики держави полягає у встановленні контролю за інфляцією і досягненні прийнятних для народного господарства темпів її зростання.

Для боротьби з інфляцією у міжнародній практиці можна виділити такі основні, класичні напрями антиінфляційної політики: дефляційна політика (регулювання попиту); політика доходів (регулювання витрат); адаптаційна політика [1, с. 44].

Дефляційна політика використовує фінансовий і кредитно-грошовий механізми задля регулювання та обмеження платоспроможного попиту. Цю політику проводять за умов, коли переважним чинником інфляції є тиск

зайвих грошей у каналах обігу. Ця політика здійснюється, в першу чергу, за допомогою скорочення витрат державного бюджету, а саме: субсидії підприємствам, виділення на соціальні потреби, інфраструктуру, на потреби військово-промислового комплексу. Щоб вилучити зайві кошти, що надійшли туди раніше, як правило посилюється податковий тиск на доходи. Незалежно від цього мобілізовані в бюджет через податки гроші можуть знову брати участь в обігу у вигляді державних витрат [2].

Політика доходів передбачає державне регулювання заробітної плати й цін. Цей контроль полягає, наприклад, у фіксації заробітної плати і цін на певному рівні, або встановленні темпів їх зростання в певних межах, нерідко саме в межах темпів приросту продуктивності праці.

В антиінфляційній стратегії важливою складовою є тривала монетарна політика. Її невід'ємна риса – введення жорстких фіксованих лімітів на щорічні прирости грошової маси. Таким чином, є очевидним, що здійснення та регулювання антиінфляційної грошової стратегії під силу лише Національному банку України, що не залежить ні від Уряду, ні від Президента України.

Не можна не згадати про ще один напрям антиінфляційної політики – скорочення бюджетного дефіциту, яке можливе двома шляхами – через збільшення доходів і зменшення видатків держави. На думку аналітиків, більш дієвим є другий варіант, тому перевагу слід надати саме йому.

За даними Державної служби статистики України інфляція з січня по жовтень 2014 року досягла 19,8 відсотків. Уряд України на початку року прогнозував інфляцію за підсумками 2014 року на рівні 12-14 відсотків. Міжнародний валютний фонд прогнозував прискорення інфляції у поточному році в Україні до 16 відсотків. Міністерство економічного розвитку і торгівлі до кінця 2014 року очікує інфляцію на рівні 19,5%. ВВП у II кварталі 2014 року порівняно з відповідним періодом 2013 року скоротився на 4,6%, а зниження реального ВВП в III кварталі склало 5,1%, виробництво у промисловості за 10 місяців поточного року знизилося на 7,8%, єдиний вид діяльності, який демонструє позитивну динаміку - це сільське господарство - зростання на 6% [3].

На основі проаналізованих показників, а також враховуючи ситуацію на Донбасі, можна зробити висновок, що інфляція в Україні буде присутня ще тривалий час. Головна увага уряду має бути зосереджена на тому, щоб утримувати інфляцію на достатньому рівні, при якому мав би місце сталий розвиток вітчизняного підприємництва, збільшувався добробут громадян. Регулювання валютного курсу державою займає особливе місце в антиінфляційній діяльності, адже за даними Національного банку України прискорення інфляції відбувалося як за рахунок підвищення адміністративно регульованих цін і тарифів в результаті проведення непопулярних, але необхідних реформ, так і через знецінення обмінного курсу гривні до долара США, яке за січень-жовтень 2014 склало 58,9%. Військова агресія на Сході країни призвела до прискорення відтоку депозитів з банків. Зокрема, в липні-жовтні відтік депозитів населення в національній валюті склав 16,8 млрд грн [4].

Таким чином, зволікання з проведенням антиінфляційної політики нині набуває ваги державної безпеки та виживання абсолютної більшості населення України. Кінцевою метою антиінфляційних заходів має стати формування високоефективного народногосподарського комплексу, поетапний комплексний підхід до соціально зорієнтованої ринкової економіки, розгортання конкурентоспроможних виробництв та формування експортного потенціалу країни.

Список використаних джерел:

1. Марцин В. С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки / В. С. Марцин // Економіка розвитку No 1(65). –2013. –С. 42–48.
2. Кляшов І.С. Аспекти антиінфляційної політики України / І.С.Кляшов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream>
3. Веб-сайт Державного комітету статистики: розділ «Статистична інформація» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index/>

Драка В.О., студентка

група Ф-23, факультет обліково-фінансовий
спеціальність: фінанси

Науковий керівник: **Хомутенко .І.**, к.е.н., доцент

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)

miss.draka@mail.ru

ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР ВИПЕРЕДЖАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тенденції розвитку світової економіки переконливо свідчать, що єдиним можливим шляхом підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародній арені є формування економіки, що базується на знаннях. В умовах глобалізації значення інноваційної складової соціально-економічного розвитку країни постійно зростає, інновації перетворюють на важливе джерело економічного зростання, підвищення рівня та якості життя населення. Переорієнтація економіки на інноваційну модель розвитку потребує формування дієвих механізмів взаємодії між всіма суб'єктами інноваційного процесу, оскільки рівень її ефективності залежить не лише від ефективності окремих самостійних економічних агентів (виробничих підприємств, наукових організацій, вищих начальних закладів, державних установ), але й від того, як вони взаємодіють між собою, а також з суспільними інститутами

Протягом останніх десяти років в українській економіці відбуваються складні трансформаційні процеси, пов'язані з переходом до ринкової організації всього національного відтворення, що і обумовлює пошук інноваційних методів ведення економіки.

Аналіз масштабів та результативності інноваційної діяльності в економіці України свідчить про відносно низьку активність використання на виробництві науково-технічних досягнень, їх слабе залучення до вирішення основних завдань відновлення вітчизняної економіки [1].

Інновації ще не мають вирішального значення для розвитку видів економічної діяльності і забезпечення його економічної стабільності.

Інноваційна діяльність є сьогодні чи не найважливішою умовою створення конкурентоспроможних товарів та послуг як фактора зростання економіки нашої країни, підвищення престижу України на світовому ринку. У міжнародній торгівлі Україна бере участь переважно як експортер, хоча значення є невеликим, а з 2006 року – від'ємним, що характеризує втрату позицій українських імпортерів на світовому ринку. Частка наукомісткої продукції в експорті України незначна, що характеризує сировинну структуру експорту України та низький науково-технічний рівень підприємств-експортерів. Незважаючи на намагання України перейти на інноваційну модель економічного розвитку, суттєвих зрушень у сфері зовнішньої торгівлі високотехнологічними товарами не відбулося, адже експорт високотехнологічних товарів поступається їх імпорту. В структурі експорту високотехнологічних товарів переважають продукція аерокосмічної галузі, електроніка та засоби зв'язку та фармацевтичні препарати – сукупна питома вага цих груп товарів складає 85 % експорту товарів хай-тек [4].

Зростання рівня високотехнологічного експорту – один з важливих чинників розбудови інноваційної складової національної економіки. За даним рівнем Україна має позиції, що значно відстають від країн G7.

Частка високотехнологічних товарів у загальній структурі експорту є досить низькою, на 2013 рік вона становить майже 2,5 %. Тому доцільним є збільшення експорту товарів високотехнологічного сектору шляхом виявлення та освоєння нових ринків збуту продукції, серед яких провідне місце належить азіатському ринку.

Нині важливу роль у визначенні спрямованості дослідницької й інноваційної діяльності відіграє ринок. Тому потрібно здійснювати ретельне, постійне оцінювання потреб ринку, виявляти способи їх задоволення.

Держава повинна здійснювати пряме фінансування інноваційних проектів, стимулювати інвестиції в інноваційні проекти з боку приватних і державних підприємств через створення пільгових умов для тих підприємств, які впроваджують прогресивну техніку і технології, а також займаються науково-дослідною діяльністю.

Проведення інноваційних заходів у складних умовах сучасної економічної ситуації об'єктивно пов'язане зі значними труднощами та фінансовими ризиками. Органи Держкомстату України проводили оцінювання факторів, що стримують інноваційну діяльність на промислових підприємствах. Аналіз статистичних даних свідчить, що фінансові труднощі найбільше впливають на процес науково-технічного розвитку виробництва. На групу факторів, пов'язаних із низькою фінансовою спроможністю, вказують майже всі підприємства. Крім загальних причин недостатчості власних коштів та неможливості залучення державних джерел фінансування, значне місце посідає високий рівень кредитних ставок, що також впливає на відсутність коштів у замовника [2].

Негативний вплив на інноваційну діяльність зовнішніх факторів посилюється і дією внутрішніх недоліків господарювання. Це недосконалість системи управління, відставання організації виробництва від розвитку умов та потреб ринкового середовища.

В Україні відсутні достовірні схеми оцінювання інноваційного потенціалу. Через це багато наших підприємств у процесі приватизації можуть втратити вдвічі, а то і втричі від своєї реальної вартості. Тут потрібно закласти гарантії для підприємств, які б, з одного боку, унеможливили недооцінку нематеріальних активів, а з другого – стимулювали надходження інвестиційних проектів, спрямованих на модернізацію та розвиток інноваційного потенціалу підприємств [3].

Для утвердження ефективної національної інноваційної моделі необхідно зробити наступне:

- а) передбачити державні гарантії послідовної і відповідальної інноваційної політики;
- б) створити ефективну систему інноваційного кредитування та інвестування, прийняти необхідні законодавчі документи щодо її правового і фінансового функціонування.

Важливо зрозуміти, що інноваційний розвиток – це довготривалий національний проект. Його реалізація не повинна залежати ні від політичних, ні від будь-яких інших коливань.

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А., Геєць В., Семиноженко В. Україна: наука та інноваційний розвиток. — К.: Оранта, 1997. — 286 с.
2. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. — К.: ІЕП НАНУ, 1999. — 253 с.
3. Сіренко Н.М. Система державного управління інноваційним процесом в Україні / Н.М. Сіренко, Дубінін В.А. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2007. — вип. 3. — т.1. — С. 190-194.
4. Федулова, Л.І. Україна в міжнародних рейтингових оцінках: чинник інноваційно-технічного розвитку [Текст] / Л.І. Федулова // Актуальні проблеми економіки. -2009. -№5 (95). — С. 39–53.

Дьякова К.В., студентка
група Ф-141, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: Мекшун Л.М., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
ruslan.karamoff@yandex.ua

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Однією з найважливіших проблем державних фінансів є державний борг, величина якого протягом останніх років в Україні постійно зростає. На думку експертів, це призводить до загострення боргової безпеки держави і необхідності пошуку нових шляхів управління державним боргом з метою його оптимізації.

Згідно зі статтею 2 Бюджетного кодексу України державний борг – це загальна сума заборгованості, яка складається з усіх її випущених і непогашених боргових зобов'язань, включаючи боргові зобов'язання держави, що набирають чинності в результаті виданих гарантій за кредитами, або виникають на підставі законодавства чи договору [1].

Під управлінням державним боргом можна розуміти сукупність заходів держави у справі виплати доходів кредиторам і погашенню позик стосовно зміни умов позик, що обертаються, та визначення умов випуску нових позик.

За даними Державної служби статистики розмір загального боргу України на 01.10.2014 року становив 962064,6 млн.грн., з нього зовнішній борг складав 540496,7 млн.грн., а внутрішній - 421567,9 млн.грн [2]. Структура зовнішнього державного боргу України у 2013 році представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Структура зовнішнього державного боргу України у 2013 році

	Частка у державному борзі, %
Державний і гарантований державою борг	100
Державний борг	82,17
Європейський банк реконструкції та розвитку	0,82
Європейський інвестиційний банк	0,69
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	4,2
Міжнародний валютний фонд	7,45
Гарантований державою борг	17,83
Європейське співтовариство з атомної енергетики	0,05
Європейський банк реконструкції та розвитку	0,13
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	0,33
Міжнародний валютний фонд	2,26
Citibank, N.A. London	0,21
Deutsche Bank AG London	0,04
UniCredit Bank Austria AG	0,11
VTB Capital PLC	0,4
Газпромбанк	0,68
Державний банк розвитку КНР	0,12
Експортно-імпорتنний банк Китаю	2,05
Експортно-імпорتنний банк Кореї	0,31
Сбербанк Росії	0,8

Коли країна залучає зовнішні позики, вона повинна сплачувати проценти, як і у випадку із внутрішнім боргом. Зростання боргу супроводжується зростанням процентних платежів, які необхідні для обслуговування боргу. Тому зовнішні позики мають покривати не лише різницю між державними доходами та видатками, але й процент по боргу. У 2014 році Україна повинна погасити 16,3% із більше ніж 70 мільярдів доларів США державного боргу. Йдеться про заборгованість перед кредиторами, яка складає близько 9,78 млрд.доларів США. Зовнішні борги в цих виплатах становлять 6 млрд.доларів США із них 3,6 млрд. доларів США – перед МВФ. Станом на 31 грудня 2013 року 57,9% зовнішнього і внутрішнього боргу України було номіновано в іноземній валюті [2].

Політика управління державним боргом є обов'язковим компонентом здійснюваної фінансової політики та важливою складовою процесів макроекономічного регулювання. В процесі управління державним боргом вирішуються такі завдання: мінімізація вартості кредиту для позичальника; недопущення переповнення ринку борговими зобов'язаннями і коливання їх курсу; ефективне використання мобілізованих коштів і контроль за цілковитим використанням виділених кредитів; забезпечення своєчасного повернення коштів.

Сплату доходів за позиками і їх погашення здебільшого проводять за рахунок бюджетних коштів. Зокрема, для фінансування витрат на розміщення, рефінансування, на виплату доходу та погашення боргових зобов'язань уряду України у складі державного бюджету створюється фонд обслуговування державного боргу України.

Стратегічною метою управління державним боргом є забезпечення необхідними обсягами ліквідних коштів загального державного управління та мінімізації витрат, пов'язаних із ризиками, погашенням та його обслуговуванням. В нинішніх умовах в Україні основні засади управління державним боргом полягають в оптимізації структури державного боргу, мінімізації витрат на його обслуговування, сприяння розвитку внутрішнього ринку державних запозичень.

Список використаних джерел:

1. Борисюк О.В. Державний борг України: сучасний стан та проблеми управління / О.В. Борисюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuiv.eenu.edu.ua>
2. Загальний борг України. Матеріали Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/mp.htm

Зварич О.В., студентка

група СКБФК-31, факультет економіки та маркетингу
напрямок підготовки: фінанси і кредит

Науковий керівник: **Осадчук Ю.М.**, викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут (м. Хмельницький)
julia_osadchuk@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЛАНУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасне планування характеризується усвідомленням його необхідності з метою забезпечення ефективного організування, мотивування, контролювання та регулювання діяльності організації, запобігання втратам і зменшення ризиків. Процес планування формує орієнтир майбутньої діяльності організації.

Під плануванням розуміють вид управлінської діяльності (трудових процесів), який визначає перспективу і майбутній стан організації, шляхи і способи його досягнення.

План являє собою постановку точно визначеної мети і передбачення конкретних, детальних подій у досліджуваній організації і її зовнішнім середовищі. У ньому фіксуються шляхи і засоби розвитку відповідно до поставлених завдань, влаштовуються прийняті управлінські рішення. Його головна відмінна риса - визначеність і директивність завдань. Таким чином, у плані передбачення одержує найбільшу конкретність і визначеність. План визначає те, що повинно відбутися з волі людини в обговорений час [1, с. 15].

Види планів розрізняються за цілями, предметом, рівнем, змістом і періодом планування. За цільовою орієнтацією розрізняють стратегічне, поточне й оперативне планування інновацій.

Стратегічне планування як елемент стратегічного управління полягає у визначенні місії організації на кожній стадії її життєвого циклу, формуванні системи цілей діяльності і стратегії поведінки на ринках інновацій. При цьому проводяться глибокі маркетингові дослідження, масштабні прогностичні розробки, оцінки сильних і слабких сторін організації, ризиків і факторів успіху, розробляються інноваційні стратегії і зважаються питання якісно-кількісних характеристик переходів на нові продукти. Стратегічне планування, як правило, орієнтоване на період три, п'ять і більше років. Обрій стратегічного планування залежить від галузевої приналежності підприємства, пов'язаний з циклами зміни технологій і частотою переходу на новий продукт. Воно спрямоване на створення нового інноваційного потенціалу організації для її майбутнього успіху. У галузях, що швидко розвиваються, (електронній, комп'ютерній, фармацевтичній) запланований період розробки стратегічних планів, як правило, менший, а в галузях, більш консервативних до технологічних змін, цей період може бути і більш тривалим (будівництво, сільське господарство) [2, с. 200].

У процесі здійснення стратегічного планування інноваційної діяльності необхідно враховувати такі аспекти:

- ✓ розподіл ресурсів (фондів, технологій, досвіду, управлінських кадрів тощо);
- ✓ адаптацію до зовнішнього середовища (поліпшення стосунків з оточенням);
- ✓ внутрішню координацію (відображення сильних і слабких сторін організації);
- ✓ усвідомлення тенденцій розвитку технологій.

Як правило, стратегічне планування, здійснюється невеликим за чисельністю (5 - 10 осіб) спеціальним плановим відділом, а розроблені ним стратегії повинні розглядатися на нарадах вищого керівництва один раз на рік. Стратегічне планування є складним процесом, який охоплює декілька етапів (рис. 1).

Етап 1. Інформаційне забезпечення стратегічного планування. Полягає в підборі, класифікації та підготовці до використання інформації щодо розроблення стратегії, яка надасть достатньо повну та об'єктивну характеристику факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, можливих стратегій, методичного забезпечення. Особливо важливою при цьому є необхідність використання сучасних інформаційних технологій.

Етап 2. Визначення місії і цілей організації. Місія - це чітко виражена причина існування організації. Формулювання, усвідомлення та проголошення місії організацією є важливим орієнтиром і критерієм оцінки її діяльності.

Місія може охоплювати такі напрями:

- ✓ турботу про працівників;
- ✓ турботу про виробництво;
- ✓ політику зростання та фінансування фірми;
- ✓ виробничі технології;
- ✓ методи виходу й функціонування на ринку, пошуку потенційних ринків;
- ✓ задоволення потреб споживачів;
- ✓ публічне оголошення переконань і цінностей тощо.

Цілі - це конкретний очікуваний стан організації. Вони бувають довгостроковими (5 і більше років), середньостроковими (1 - 5 років) і короткостроковими (до 1 року).

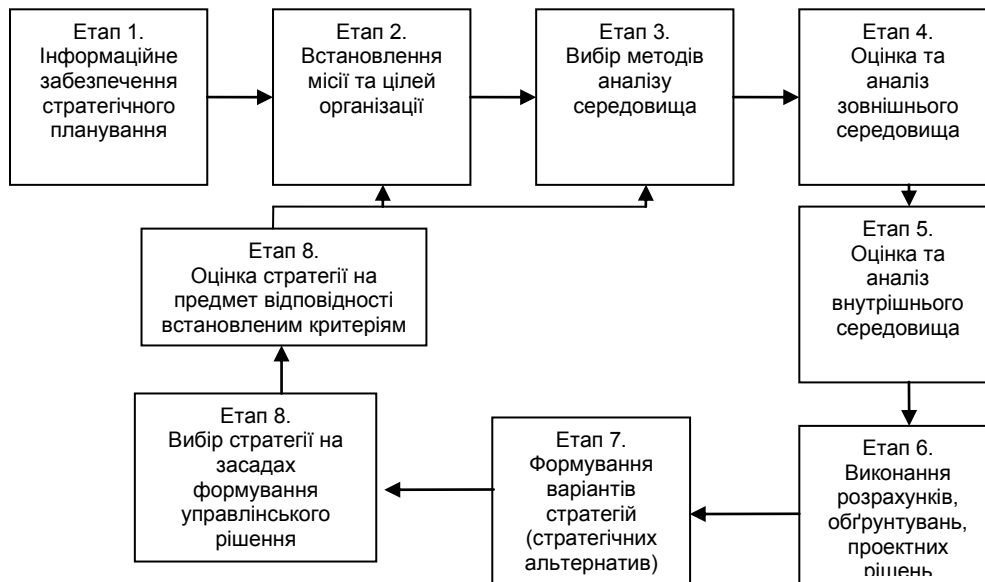

Рис. 1. Схематична модель стратегічного планування

Цілі охоплюють усі сфери організаційного, виробничо-господарського, економічного функціонування організації. Формуючи системи цілей, слід мати на увазі, що вони повинні:

- ✓ бути конкретними і підлягати вимірюванню;
- ✓ охоплювати всі рівні організації (ієрархічні);
- ✓ мати різну тривалість (довгострокові, середньострокові, короткострокові);
- ✓ бути досяжними та зрозумілими;
- ✓ бути взаємодоповнюючими та взаємоузгодженими тощо.

Етап 3. Вибір методів аналізу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

На цьому етапі використовують такі методи дослідження, як порівняння, експертних оцінок, системного аналізу, статистичного і соціологічного дослідження, сукупної думки збутовиків, споживачів тощо.

Етап 4. Оцінка і аналіз факторів зовнішнього середовища. Суть його полягає в дослідженні представлених факторів. Важливо послуговуватися методикою, яка дала б змогу кількісно оцінити вплив кожного з них. Наприклад, силу впливу факторів можна оцінювати за стобальною системою. Максимальні величини балів щодо кожної з груп факторів можуть становити: економічних - 20 балів; політичних - 10; ринкових - 23; соціальних - 8; технічних і технологічних - 12 і т. д. Окремо можна оцінювати позитивний або негативний вплив. На основі отриманих даних можна виводити інтегральну оцінку.

Етап 5. Оцінка і аналіз факторів внутрішнього середовища. Передбачає вивчення стану факторів внутрішнього середовища організації (працівники, цілі, технологія, завдання, структура, ресурси). Це здійснюється шляхом дослідження стану фінансів, обліку, нормування та оплати праці, культурного рівня організації, використання робочої сили тощо, а також можливостей організації на ринку (маркетингові дослідження) тощо.

Етап 6. Виконання розрахунків, обґрунтувань, проектних розробок. Суть його полягає у визначенні найважливіших показників (економічних, соціальних, технологічних тощо), які найповніше характеризують очікувані стратегії та виявлені тенденції їх зміни, а також у доборі необхідних проектних заходів, що забезпечують формування стратегій. Це потребує підготовленої методичної бази, кваліфікованих кадрів, належного технічного забезпечення.

Етап 7. Формування варіантів стратегій (стратегічних альтернатив).

Особливість цього етапу полягає в розробленні можливих для організації варіантів стратегічних планів, тобто базових стратегій або окремих складових одного стратегічного плану.

Етап 8. Вибір оптимальної стратегії. Є найважливішим етапом стратегічного планування. Полягає у виборі оптимальної стратегії діяльності організації на основі оцінювання таких факторів: очікувана ефективність, рівень ризику, ринкова ситуація, вплив минулих стратегій, вплив власників, залежність від факторів часу, вплив внутрішнього і зовнішнього середовища тощо[3, с. 311].

Поточне (середньострокове, річне) планування інновацій має своїм завданням пошук і узгодження найбільш ефективних шляхів і засобів реалізації прийнятої стратегії розвитку організації. Воно передбачає формування продуктово-тематичного портфеля організації, розробку внутріфірмових календарних планів, бюджетування, складання бізнес-планів за окремими програмами, виконання розрахунків потрібних ресурсів, засобів і джерел їхнього покриття. Поточне планування інновацій має своїм завданням реалізацію потенціал) організації у формі досягнутого прибутку, доходів, обсягів реалізації.

Оперативне планування є логічним розвитком поточного планування, способом реалізації стратегії організації з метою утвердження її місії. В американському менеджменті його ще називають плануванням реалізації стратегії.

Оперативне планування - різновид управлінської діяльності, який полягає в реалізації комплексу заходів, пов'язаних із розробленням оперативного плану з метою реалізації обраної стратегії.

Оперативне планування здійснюється у кілька етапів.

Етап 1. Інформаційне забезпечення оперативного планування. Полягає в підборі, класифікації та підготовці до використання інформації щодо формування системи планових параметрів, здійснення процесу бюджетування, формування альтернативних оперативних планів, методичного забезпечення. Ефективність цього етапу відчутно зростає за використання сучасних інформаційних технологій.

Етап 2. Оцінювання та аналізування сильних і слабких позицій організації. Відбувається так само, як за стратегічного планування.

Етап 3. Вибір і формування планових параметрів. Цей етап є одним із найважливіших в оперативному плануванні. Його завдання полягає в розробленні системи економічних, технологічних, соціальних показників, покликаних сприяти реалізації обраної стратегії діяльності з використанням наявного інформаційного забезпечення, виявлених сильних і слабких позицій організації.

Етап 4. Формування бюджету (бюджетування). Процес формування бюджету - збалансованого плану надходжень і видатків - у межах оперативного планування називається бюджетуванням. Передумовою запровадження бюджетних систем є визначення центрів відповідальності, які повинні здійснювати бюджетні процедури та відповідати за результати виконання бюджетів. Виділяють такі різновиди центрів відповідальності: центр вартості, центр видатків, центр обороту, центр прибутків та центр інвестицій. Визначення центрів відповідальності залежить від видів діяльності та типу внутрішньої побудови підприємства. Однак воно є необхідною передумовою для досягнення певних результатів, виявлення розбіжностей між запланованими і фактичними показниками.

Етап 5. Вибір адміністративних важелів. Адміністративні важелі формуються на основі тактики, політики, процедур, правил тощо. Тактика ґрунтується на короткотермінових планах. Тактичні плани розробляють на рівні середньої ланки управління з метою розвитку стратегій. Вони, діючи значно коротший час, ніж стратегії, швидко забезпечують отримання результатів. Політика є загальним керівництвом до дій і прийняття рішень, які полегшують досягнення цілей.

Етап 6. Формування альтернативних варіантів оперативних планів. На цьому етапі здійснюють розроблення альтернативних варіантів методів менеджменту - оперативних планів, тобто конкретних способів впливу керуючої системи організації на керовану з метою досягнення цілей, виконання завдань та встановлених показників. Як правило, альтернативні варіанти формуються з урахуванням оптимістичних та песимістичних прогнозів щодо умов функціонування організації.

Етап 7. Вибір варіанта оперативного плану, який відповідає прийнятій стратегії і є передумовою формування управлінського рішення. На підставі результатів розгляду альтернативних варіантів оперативних планів на відповідність стандартам і критеріям, вибирають найоптимальніший план, тобто найдієвіший економічний метод менеджменту. Крім комплексності, він повинен відповідати обраній стратегії діяльності; враховувати зміни умов зовнішнього середовища функціонування, сильні та слабкі позиції організації; відображати всі сфери діяльності підприємства: виробництво, реалізацію, технічний і технологічний розвиток, матеріально-технічне достачання, охорону праці та довкілля, соціальний розвиток, фінанси тощо[4, с. 128].

Таким чином, інноваційна діяльність є складним процесом трансформації новоотриманих ідей та знань в об'єкт економічних відносин. Зрозуміло, що такий процес становить складну багаторівневу систему економічних відносин щодо дифузії технологій, якій властиві специфічні взаємозв'язки та закономірності. З огляду на значну, часом визначальну роль, яку інноваційні процеси відіграють в сучасній економіці, визначення та врахування цих особливостей є неодмінною умовою забезпечення ефективності економічної стратегії держави.

Список використаних джерел:

1. Гур'єва І.М. Інноваційна діяльність в Україні: бути чи не бути? // Фінансовий контроль. - 2012. - № 4. - С.11-16.
2. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку. - Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2012. - 262 с.
3. Йохна М. А., Стадник В. В. Економіка і організація інноваційної діяльності. - К.: Видавничий центр «Академія», 2011.-400с.
4. Ковальчук В. М. Структурна перебудова національної економіки в контексті інноваційного розвитку. - К., 2013. - 240 с.

Кадовба Е.А., преподаватель-стажер, магистрант, экономический факультет
Научный руководитель: **Дорина Е.Б.**, д.э.н., профессор
УО Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)
E.A.Kadovba@yandex.ru

КАДРОВЫЙ АСПЕКТ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНА

Инновации для многих стран, регионов и отдельных предприятий стали стратегической целью, что особенно характерно и для современного этапа. Успех инновационного развития во многом зависит от наличия инновационного потенциала. Это понятие достаточно сложное и неоднозначное, единого мнения относительно его составных элементов нет. Однако, на наш взгляд, достаточно справедливо предположение о том, что потенциал в области инноваций в большой степени зависит от наличия квалифицированных специалистов, – ученых, исследователей, разработчиков и управляющих, – занятых в данной сфере. В связи с этим, рассмотрим кадровый аспект формирования и развития инновационного потенциала.

В таблице 1 представим информацию о численности персонала, занятого в сфере науки, общей численности населения и результатах инновационного развития стран мира к 2014 г.

Соотношение кадрового потенциала и результатов инновационного развития стран мира [1, 2]

Страны Показатели	Республика Беларусь	Швеция	Финляндия	Норвегия	Эстония
1 Численность населения, тыс. человек	9468	9557	5423	5058	1 308
2 Численность персонала, занятого научными исследованиями и разработками, тыс. человек (2011 год)	31,194	78,480	54,526	36,882	5,666
3 Соотношение персонала, занятого научными исследованиями и разработками, и численности населения, %	0,33	0,82	1,01	0,73	0,43
4 Выпуск аспирантов и докторантов на 1 000 человек населения в возрасте 25-34 лет	0,8	2,9	2,6	1,9	0,9
5 Место страны в Рейтинге стран мира по индексу инноваций (TheGlobalInnovationIndex 2014)	58	3	4	14	24

Согласно имеющимся данным, между количеством специалистов в сфере науки на душу населения и общим уровнем инновационного развития государства есть достаточно тесная связь. Такие страны как Финляндия, Швеция, Норвегия и другие, в которых доля работников, занятых исследованиями, в общей численности населения близится к единице, занимают ведущие позиции по индексу инноваций. Понятно, что на уровень инновационного развития и потенциала оказывают воздействие и другие факторы, такие как наличие источников финансирования, законодательной базы, инвестиционный климат, инфраструктура, государственная политика в сфере инноваций и т.д. Вместе с тем, человеческий фактор также является принципиально важным, поскольку идеи рождаются у человека, и без его руководящей позиции создание инноваций затруднительно. При наличии достаточной финансовой базы, но отсутствии кадрового потенциала единственный выход для страны – привлечение зарубежных специалистов. Изучение опыта инновационного развития Японии, Германии, Великобритании, Франции, Южной Кореи показывает, что эти страны также особое внимание уделяют фундаментальным и прикладным исследованиям и подготовке кадров для производства высокотехнологичной, наукоемкой продукции. Именно новые и высокие технологии являются определяющими в развитии экспортного потенциала этих стран.

Одним из направлений развития инновационного потенциала Республики Беларусь и Гомельской области, в частности, в 2011-2015 годы в соответствии с Программой инновационного развития Республики Беларусь является повышение удельного веса инновационно-активных предприятий и организаций различных отраслей народного хозяйства в общей совокупности таких предприятий и организаций. В Республике Беларусь на сегодня наблюдается весьма неблагоприятная тенденция в научной сфере, проявляющаяся в сокращении персонала, который занимается научными исследованиями и разработками (рисунок 1). Интересен, однако, и тот факт, что, согласно прогнозам, численность исследователей и специалистов, выполняющих научные исследования и разработки, в стране в целом и в области в ближайшие годы будет сокращаться еще, что способно весьма неблагоприятно отразиться на уровне инновационного потенциала.

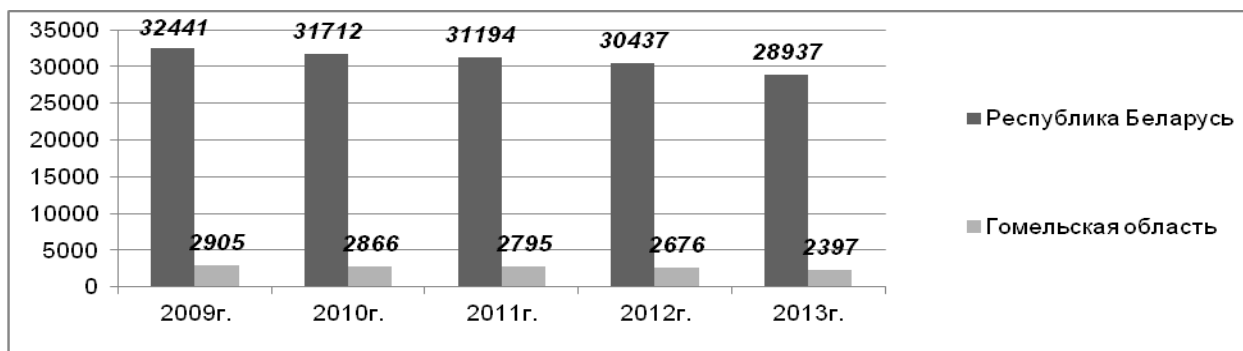

Рисунок 1. Динамика численности персонала, занятого научными исследованиями и разработками в Республике Беларусь и Гомельской области, человек

Немаловажным показателем, характеризующим инновационный потенциал и предопределяющим тенденцию в данной сфере, является мотивация научных сотрудников. Сегодня много говорится об оттоке высококвалифицированных кадров из Беларуси. Социальный статус ученого в нашей стране заметно снизился за последние несколько десятков лет. По заявлению главного ученого секретаря Национальной академии наук Беларуси, члена-корреспондента НАН Беларуси Сергея Килина, зарплата белорусских ученых в среднесрочной перспективе может превысить среднюю зарплату по стране в 2 раза. НАН Беларуси совместно с заинтересованными министерствами и ведомствами разработала проект программы совершенствования научной сферы Беларуси. Программа ставит цель постепенного увеличения средней заработной платы в научной сфере и ее превышение средней зарплаты в целом по стране в среднесрочной перспективе в 1,5 – 2 раза. Это должно будет стимулировать кадровый потенциал страны и предотвратить утечку специалистов за рубеж.

На рисунке 2 представлена прогнозная динамика количества исследователей и работников, выполняющих научные исследования и разработки в Гомельской области на период с 2014 по 2016 гг.

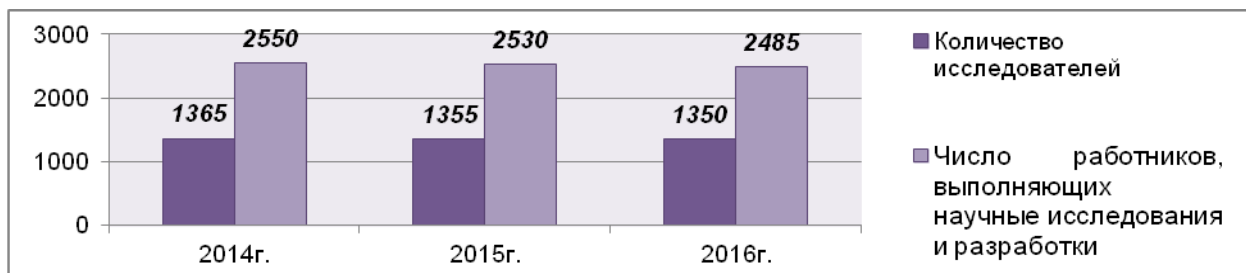

Рисунок 2. Прогнозная динамика количества исследователей и работников, выполняющих научные исследования и разработки в Гомельской области на период с 2014 по 2016 гг.

Как видно из прогнозных данных, общая численность специалистов, занимающихся научными исследованиями и разработками, в ближайшие несколько лет будет снижаться.

Если говорить о кадровом потенциале в целом, то согласно демографическому прогнозу Национального статистического комитета Республики Беларусь на 20 лет, население Беларуси в трудоспособном возрасте сократится более чем на 0,5 млн. за 2013–2020 гг. Соответственно его доля в структуре всего населения снизится с 60,1 до 55,6 процентов. Прогнозы Отдела Народонаселения Департамента по экономическим и социальным вопросам ООН еще более пессимистичны. Базовый сценарий их прогноза предполагает, что сокращение количества трудоспособного населения Беларуси в течение 2010–2020 гг. составит 0,7 млн. человек, а его удельный вес снизится с 66 до 60 процентов.

Согласно мнениям некоторых специалистов, в качестве одного из индикаторов инновационного потенциала региона выступает количество студентов как потенциальных ученых, исследователей и высококомпетентных специалистов. Информация о количестве студентов Республики Беларусь, приходящихся на 10000 человек населения, и выпуске специалистов на 10000 человек населения, занятого в экономике, представлена на рисунке 3.

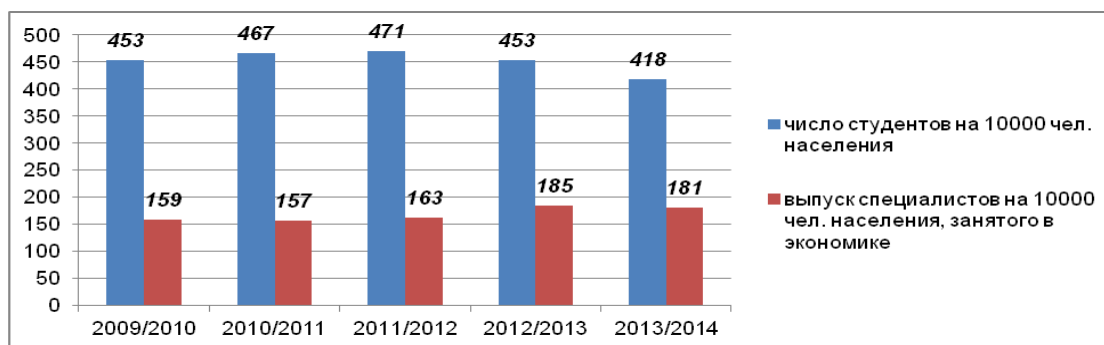

Рисунок 3. Численность студентов и выпуск специалистов учреждениями высшего образования на 10000 человек населения (на начало учебного года, человек)

В Беларуси в расчете на 10 тыс. человек населения численность студентов составляет 418 человек [3]. Это высокий показатель, в Европе людей с высшим образованием на порядок меньше, однако уровень инновационности зачастую выше в несколько раз. Это может свидетельствовать как о разнице в качестве интеллектуального капитала и его направленности, так и служить напоминанием о необходимости его грамотного использования.

Таким образом, инновационные разработки – это результат труда ученых, исследователей, поэтому для повышения потенциала в сфере инноваций необходимо стимулировать научных работников и в материальном плане, и с точки зрения повышения престижа их профессии. Пренебрежение этими мерами усилит отток квалифицированных кадров и талантливых молодых ученых за границу, что способно существенно снизить инновационный потенциал любого региона и страны в целом. Для решения проблем в сфере кадрового обеспечения инновационной деятельности необходима реализация мер, включающих повышение уровня социальной защиты научных работников, социального статуса ученого и престижности научного труда, улучшение материально-технического и информационного обеспечения научной деятельности. Конкретный перечень мероприятий может включать следующие:

- повышение престижа профессии учителя, преподавателя, ученого в обществе;
- расширение международного сотрудничества в области подготовки научных кадров высшей квалификации;
- создание условий, ситуаций, максимально развивающих творческую активность персонала и кадровый потенциал;
- обеспечение мотивации труда ученого с точки зрения материального стимулирования;
- организация системы поощрения научных сотрудников, добившихся наиболее высоких результатов;
- всестороннее вовлечение научных сотрудников в реальные исследования, разработки и программы, пригодные для последующего применения в реальном секторе. Взаимосвязка интересов научного сектора и производства – важный момент, поскольку научные исследования, результаты которых не пользуются спросом со

стороны функционирующих предприятий, не ведут к росту инновационного потенциала стран и регионов, а также не позволяют ученым получить достойную плату за их труд;

–обеспечение защиты прав собственности на результаты научных разработок и т.д.

Эти и другие мероприятия должны постепенно сформировать основу для сохранения и развития кадрового потенциала, способного создавать и управлять инновационным потенциалом регионов Республики Беларусь.

Список использованных источников:

1 Наука и инновационная деятельность в Республике Беларусь [Статистический сборник] / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Минск, 2014. – 121 с.

2 Глобальный индекс инноваций[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/global-innovation-index/info>. – Дата доступа: 06.12.2014.

3 Образование в Республике Беларусь (учебный год 2013/2014) (Пресс-релиз) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://belstat.gov.by/homep/ru/indicators/pressrel/education.php>. – Дата доступа: 03.03.2014.

Клименко Е.А., студентка

группа ФК-31, экономический факультет

Научный руководитель: **Иванова Т.И.**, старший преподаватель

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины г. Гомель, Республика Беларусь)

yekaterina25121994@gmail.com

ИСТОЧНИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В ОСНОВНОЙ КАПИТАЛ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ, ПУТИ РЕШЕНИЯ

В условиях рыночной экономики формирование и совершенствование инвестиционной политики на среднесрочную и долгосрочную перспективу имеет большое значение, так как от ее обоснованности и эффективности зависит состояние производственно-технической базы предприятий и их конкурентоспособность на внутреннем и внешнем рынках. Одним из факторов, определяющим стратегические цели и направления инвестиционной политики промышленных предприятий, является основной капитал.

Основной капитал предприятия – это часть производительного капитала, который полностью и многократно принимает участие в производстве товара, переносит свою стоимость на новый продукт по частям, в течение ряда периодов.

На состояние основного капитала оказывали наиболее существенное негативное влияние процессы падения производства в разных отраслях, инфляция, несовершенная амортизационная политика, нехватка инвестиционных ресурсов для простого и расширенного воспроизводства основных средств и другие факторы. В результате используемые в производстве основные средства характеризуются высокой степенью износа, как морального, так и физического. Это, в свою очередь, влияет на интенсивность обновления и выбытия основного капитала.

По данным 2014 года в Республике Беларусь износ основных средств составил около 80%, а в 2004 году он составлял 50,9%. Как можно заметить основные средства изнашиваются, а это значит, что их нужно модернизировать, реконструировать, а в большинстве случаев предприятиям нужна полная замена устаревшего оборудования.

Инвестиции в основной капитал играют большую роль в развитии и эффективном функционировании как экономики в целом, так и отдельных субъектов хозяйствования. При этом практическая реализация инвестиционных проектов на микроуровне обеспечивается инвестиционной деятельностью предприятия, которая является одним из самостоятельных видов его хозяйственной деятельности и важнейшей формой достижения его экономических интересов.

В таблице 1 представлены данные об инвестициях в основной капитал по источникам финансирования за период 2010 – 2013 гг. [1].

Таблица 1

Инвестиции в основной капитал по источникам финансирования за период 2010 – 2013 гг. (в фактически действовавших ценах)

в миллиардах рублей

Показатели	2010г.	2011г.	2012г.	2013г.
1	2	3	4	5
Инвестиции в основной капитал - всего	55380,8	98664,9	154442,4	209574,6
в том числе за счет:				
республиканского бюджета	5162,4	5859,9	10843,7	20923,7
местных бюджетов	5217,6	6336,3	13956,9	22513,4
собственных средств организаций	18193,2	37254,9	61746,4	79168,8
заемных средств других организаций	558,0	630,8	2352,7	2526,0
средств населения	4201,0	5838,3	10506,1	17387,0
иностранных инвестиций (без кредитов (займов) иностранных банков)	1176,4	2914,3	4960,0	6654,2
кредитов банков	17869,0	35332,8	40917,2	50770,2

Как видно из таблицы, наибольший удельный вес занимают инвестиции за счет собственных средств организаций, а также за счет кредитов банков.

Однако собственных источников финансирования недостаточно для полного переоборудования, так как многие предприятия не получают прибыль. Тогда остается два варианта решения такой проблемы: использовать заемные средства, либо получить бюджетное финансирование. Но и здесь существует ряд проблем, например, таких как высокие процентные ставки по кредитам, что намного усложняет деятельность предприятия. Что же касается бюджетного финансирования, то получить его могут только те предприятия, в эффективности которых может быть уверено государство.

В сложившейся ситуации проблему финансирования воспроизводства основного капитала могут решить государственные и иностранные инвестиции.

По данным национального статистического комитета Республики Беларусь в январе-сентябре 2014 года использовано 149,6 трлн. рублей инвестиций в основной капитал, что в сопоставимых ценах составляет 89,6% к уровню января-сентября 2013 года.

Строительно-монтажные работы в январе-сентябре 2014 г. выполнены на 84 трлн. рублей, что в сопоставимых ценах составляет 94,3% к уровню соответствующего периода предыдущего года. Удельный вес строительно-монтажных работ составил 56,1% от общего объема инвестиций в основной капитал.

За этот период инвестиции на приобретение машин, оборудования, транспортных средств составили 49,4 трлн. рублей (33% общего объема инвестиций), или 85,2% к уровню января-сентября 2013 г. На долю импортных машин, оборудования, транспортных средств приходится 66,9% этих инвестиций. Из импортного оборудования 25,2% приобретено на территории Республики Беларусь.

Основной объем инвестиций вложен в январе-сентябре 2014 г. в обрабатывающую промышленность (27,1%), транспорт и связь (10%), сельское хозяйство, охоту и лесное хозяйство (9,9%), производство и распределение электроэнергии, газа и воды (8,1%).

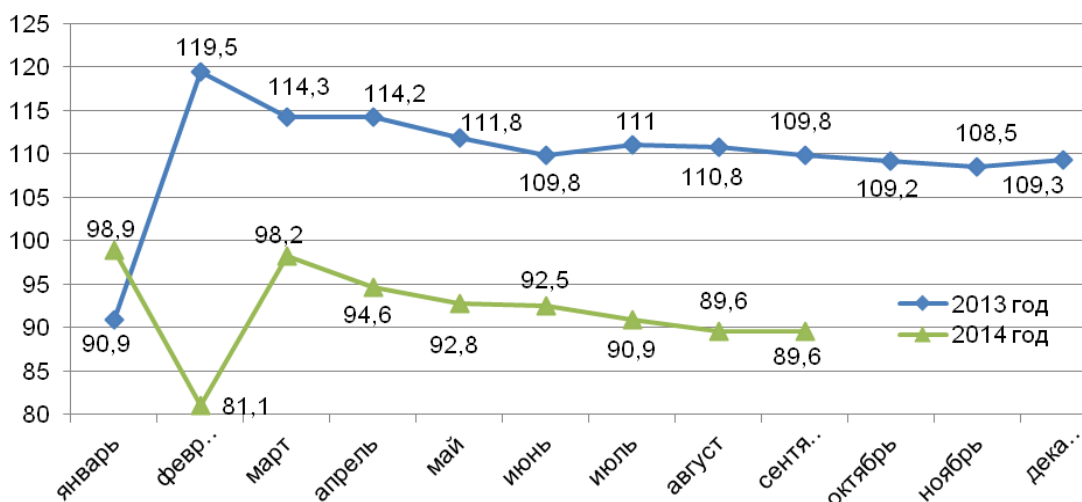

Рисунок 1. Динамика величины инвестиций в основной капитал (в процентах к соответствующему периоду предыдущего года; в сопоставимых ценах) за 2013 – 2014 годы

Как показывает статистика, объем государственных инвестиций в основной капитал предприятий имеет тенденцию к снижению, что отрицательно сказывается на работе предприятий.

Что же касается привлечения прямых иностранных инвестиций, то в Республике Беларусь утверждена стратегия привлечения прямых иностранных инвестиций до 2015 года. Она направлена на стимулирование притока прямых иностранных инвестиций в соответствии с потребностями структурной перестройки экономики и инновационным развитием страны, расширение масштабов и повышение качества их использования на базе постоянного улучшения инвестиционного климата, реформирование государственной собственности и развитие государственно-частного партнерства в Беларуси.

По статистическим данным Республики Беларусь в 2013 году прямые иностранные инвестиции в Беларусь на чистой основе выросли в 1,6 раза — до 2,14 млрд. долларов США [1].

Столь значительное увеличение данных инвестиций обеспечил реальный сектор экономики, в котором чистые инвестиции за год выросли почти в 2 раза, достигнув 1,66 млрд. долларов.

Привлечение инвестиций (как иностранных, так и государственных) в белорусскую экономику является важным средством устранения инвестиционного недостатка в стране в условиях кризиса. Проанализировав методы и инструменты привлечения инвестиций, инвестиционный климат в Республике Беларусь можно выявить следующие проблемы:

- несовершенство законодательства об инвестициях;
- неравномерное распределение инвестиций;
- слабая инвестиционная деятельность банков в Республике Беларусь в сфере долгосрочного кредитования капитальных вложений;
- недостаточная разработанность механизмов страхования инвестиций, особенно иностранных;
- большинство предприятий являются государственной собственностью;
- недостаточность привлечения прямых иностранных инвестиций в Республику Беларусь.

Беларусь, как страна с переходной экономикой в значительной степени заинтересована в активном поступлении прямых иностранных инвестиций из-за рубежа в силу ограниченности внутренних источников поддержания дальнейшего экономического роста.

Задача по более активному привлечению прямых иностранных инвестиций в республику в настоящее время во многом обуславливается и поставленными Правительством Беларуси планами по проведению масштабной модернизации производства.

Так, одной из основных задач Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2011—2015 годы является активизация инвестиционных процессов и стимулирование притока прямых иностранных инвестиций в страну. Также с целью стимулирования притока прямых иностранных инвестиций и повышения инвестиционной привлекательности нашего государства разработана и принята Стратегия привлечения прямых иностранных инвестиций на период до 2015 года [3].

Стратегия направлена на стимулирование притока прямых иностранных инвестиций в соответствии с потребностями структурной перестройки экономики и инновационным развитием страны, расширение масштабов и повышение качества их использования на базе постоянного улучшения инвестиционного климата, реформирования государственной собственности и развития государственно-частного партнерства в Беларуси.

В рамках годовых прогнозов социально-экономического развития Беларуси Правительством утверждаются планы по привлечению прямых инвестиций в экономику. Однако фактические результаты Беларуси в этой сфере остаются на низком уровне.

Реализация стратегии позволит обеспечить ежегодный прирост объемов прямых иностранных инвестиций, привлечь прямые иностранные инвестиции на чистой основе (без учета задолженности прямому инвестору за товары (работы, услуги) в объеме 7-7,5 млрд. долларов в 2015 году, достичь удельного веса иностранных источников в инвестициях в основной капитал не менее 21%.

Планируется обеспечить привлечение прямых иностранных инвестиций на одного занятого в экономике в размере до 1600 долларов США в 2015 году (против 1200 долларов США в 2010-м). Доля наукоемкой и высокотехнологичной продукции в общем объеме экспорта товаров вырастет до 14% [3].

Таким образом, для обеспечения устойчивого экономического роста в республике и привлечения внешних и внутренних инвестиций предусматривается дальнейшее развитие финансовых институтов: банковской сферы, страхования, рынка ценных бумаг и производных финансовых инструментов, лизинговых и небанковских кредитно-финансовых организаций, инвестиционных и иных фондов.

Для обеспечения благоприятного инвестиционного климата наряду с либерализацией и приватизацией необходимы оптимизация налоговой системы и отчетности, изменения в сфере требований при осуществлении административного контроля; обеспечение и соблюдение прав собственности, в том числе интеллектуальной; защита миноритарных акционеров; судебное обеспечение неприкосновенности договоров; дальнейшее упрощение доступа инвесторов к рынку недвижимости и земельным участкам; развитие информационной поддержки инвесторов с созданием специализированных инвестиционных структур.

Список использованных источников:

1. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://belstat.gov.by/>. – Дата доступа: 07.12.2014.
2. Официальные документы «Основные положения программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2011-2015 годы» - специальный выпуск газеты «Советская Белоруссия» № 223
3. Постановление Совета Министров Республики Беларусь и Национального банка Республики Беларусь на 18.01.2012 № 51/2 «Стратегия привлечения прямых иностранных инвестиций в Республику Беларусь на период до 2015 года»

Кропельницька С.О., к.е.н., доцент

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ)
s.kropelnytska@ukr.net

ФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ КЛАСТЕРІВ

На відміну від традиційної форми організації виробництва, функціонування кластерів має свою специфіку.

Обговорення питання про кластери, їх прототипи та аналоги, форми їх фінансової підтримки в економічній літературі проводиться вже давно, та досі не сформовано єдиного погляду щодо сутності цього економічного явища та забезпечення його розвитку. Кластери об'єктивно існують, через них проходять чималі грошові потоки, однак проблемам формування фінансової бази формування та функціонування кластерів не приділено достатньої уваги.

Нагадаємо, що кластер, на думку автора, виступає системою економічних відносин, що виникають між суб'єктами господарювання, які об'єднуються на добровільних засадах, базуються на територіальних, технологічних і/або інституційних (соціальних) зв'язках та спрямовані на досягнення кращого сумарного фінансового результату кластера та кожного його суб'єкта при високому рівні конкуренції [1, с.51].

Такий підхід дозволяє нам серед усієї різноманітності об'єднань суб'єктів господарювання вибрати такий тип, який найбільш прийнятний для організації виробництва в українській економіці. Він повинен характеризуватися наявністю інтеграційних взаємозв'язків усередині конкретної форми об'єднання суб'єктів господарювання у вигляді технологічних ланцюжків і головною метою створення такого виробничого утворення має бути досягнення вагомішого економічного ефекту від їхньої спільної діяльності, аніж проста складова окремих результатів.

Для порівняння з європейськими підходами до розгляду даного поняття у Польській агенції розвитку підприємництва (PARP) кластер визначають як „специфічну форму організації виробництва, яка полягає у концентрації в близькому просторі еластичних підприємств, які ведуть комплементарну господарську діяльність. Ці

суб'єкти одночасно співпрацюють та конкурують між собою, а також мають відносини з іншими інституціями, які діють у даній сфері. Підстава для виникнення кластера – коопераційні зв'язки, які виникають між суб'єктами, які генерують процеси формування специфічних знань і підвищують адаптаційні можливості” [2].

Серед основних джерел фінансування розвитку кластерів виділяють наступні:

- Державні фонди сприяння:
 - o Державні програми сприяння діяльності кластерів;
 - o Кошти регіональних та місцевих організацій сприяння економічному розвитку;
- Приватні джерела:
 - o Внески учасників (суб'єктів кластерів);
 - o Надходження від кластерних послуг (виготовленої продукції);
 - o Комісійні/надходження від посередництва у отриманні замовлень;
 - o Доходи від публічних заходів;
 - o Доходи від отримання державних замовлень (національні та міжнародні тендери);
 - o Участь у розподілі доходів від спільних патентів та ліцензій;
 - o Пайові товариства, венчурний капітал;
 - o Спонсорські кошти великих компаній [3].

До даного переліку, на нашу думку, слід додати кредитні та грантові джерела підтримки кластеризації економіки.

Небагато кластерних організацій спроможні утримувати себе лише за рахунок членських внесків, і майже усі вони постійно шукають джерела фінансування для підтримки кластерної діяльності. Міжнародна, національна або регіональна підтримка, а інколи розподіл витрат, є критично важливими для багатьох з цих структур. Допомагаючи забезпечити багаторічне фінансування, держава може надати кластерним організаціям необхідну підтримку для того, щоб укріпити своє положення в кластері.

Нові ідеї та інновації, створення та розширення нового бізнесу є важливими стратегіями розвитку кластерів. Зародкові кластери включають багато нових та потенційних підприємців. Інвестиції у кластери необхідні і як початковий капітал, і для фінансування розробки продукції, і як венчурний капітал для підприємців, і як оборотний капітал для більш зрілих фірм, що розширюються.

Урядова підтримка може бути надана шляхом створення відповідних механізмів фінансування та забезпечення мінімуму бюрократичного регулювання і перешкод у доступі до цих коштів.

Кластери надають обґрунтування для розподілу ресурсів задля максимізації впливу на економіку. Значні інвестиції у важливий елемент кластеру – часто це науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи або великі індустріальні парки – є звичним засобом посилити репутацію кластеру та залучити нові фірми. Деякі країни намагалися купити кластери за рахунок масштабних інвестицій, але з перемінним успіхом. Способи, якими державні органи розподіляють ресурси поміж кластерами, мають враховувати ступінь зрілості кластеру. Зародкові і зрілі кластери мають зовсім різні потреби. Реорганізація агенцій та установ для зосередження на конкретному кластері виправдана тільки для зрілих кластерів. Індустріальні парки та інкубатори, існуючі в рамках кластеру, допоможуть залучити нових членів до зародкового потенційного кластеру.

Один з найлегших засобів заохотити фірми до співпраці та досягти економії від масштабу – приймати лише колективні заявки від декількох фірм при розподілі конкурсного фінансування. Таке фінансування може бути спрямовано на підтримку:

- скупчень або асоціацій компаній;
- консорціумів компаній з технічних та управлінських послуг, необхідних для підготовки пов'язаних компаній;
- консорціумів малих компаній з розвитку або покращення робочих місць [4].

Зважаючи на різноманіття фінансових джерел підтримки кластерів виникають типові помилки у фінансуванні їх розвитку:

1. Фактичні витрати перевищують заплановані.
2. Фактична потреба у фінансуванні/капіталі перевищує заплановану.
3. Кошти сприяння є основним елементом моделі фінансування.
4. Звернення про отримання коштів сприяння подаються несвоєчасно
5. Під час фінансового планування не закладено достатній запас ліквідності.
6. Неточне планування строків при визначенні потреби у коштах та при наданні коштів.
7. Запланований час для початку повноцінного функціонування кластера, під час якого його робота ще буде безприбутковою, є недостатнім.
8. Запланований розмір членських внесків є недостатнім.
9. Невірні оцінки платіжної дисципліни потенційних клієнтів кластера.
10. Відсутність ефективної системи звітності.
11. Відсутність системи контролінгу [3].

Це пояснюється ще й тим, що кластер є відносно новою інституційною формою організації виробництва, яка може мати свою нетипову структуру залежно від галузі, в якій сформувався кластер, території (внутрішній чи транскордонний), масштабу та інших факторів.

Зважаючи на світовий досвід фінансування створення та функціонування кластерів, в загальному можна виділити три основні джерела їх підтримки:

1. Державний бюджет (нд, Франція, Швеція, Португалія, Норвегія);
2. Регіональні бюджети (нд, Німеччина, Великобританія, Литва, Польща);
3. Структурні фонди ЄС (нд, Німеччина, Великобританія, Литва, Польща) [5].

При цьому у кожній державі, де підтримується кластерна політика, можуть бути створені інституції (фонди, програми), основною метою яких є фінансування розвитку кластерів. Так, наприклад, у Польщі кластери могли звертатися по дофінансування проектів, які реалізувалися:

- 1) на національному рівні:

а) діяльність 5.1 ОПІЕ (операційна програма «Інноваційна економіка») – 55 проектів на загальну суму - 454 млн. зл.

б) діяльність 1.4.3 ОП РСР (операційна програма «Розвиток Східної Польщі») – 17 проектів на загальну суму – 53,9 млн. зл.

2) на регіональному рівні у рамках 16 РОП (регіональних операційних проектів) – 104 проектів на загальну суму 118,8 млн. зл.

Всього дофінансування отримали 176 кластерні проекти на загальну суму дофінансування 626,7 млн. зл. [2].

У Японії фінансову підтримку кластерів здійснює Міністерство економіки, торгівлі і промисловості, в Італії – Національний інститут зовнішньої торгівлі, у Литві – Литовський державний інноваційний центр сприяння розвитку кластерів, у Норвегії – Науково-дослідна Рада Норвегії надає державні цільові гранти кластерам [5].

В Україні теж існує значний досвід у розвитку кластерних ініціатив і їх фінансуванні. Водночас, немає єдиної державної політики та інституції, яка б взяла на себе відповідальність за фінансове забезпечення хоча б перших кроків функціонування кластерів.

Зважаючи на вищесказане, вважаємо, що на даному етапі структурних перетворень в економіці України і кризовий період її розвитку, на перший план виходять грантові механізми підтримки кластерів.

До грантових механізмів відносять:

1) Міжнародну технічну допомогу, яка представляє собою ресурси, які, відповідно до міжнародних договорів, надаються донорами (урядами іноземних держав, уповноваженими ними організаціями, а також міжнародними організаціями) на безоплатній та безповоротній основі для вирішення пріоритетних завдань суспільної трансформації та економічного розвитку. Надається у вигляді майна, робіт чи послуг, інтелектуальної власності, а також фінансових ресурсів. Цей механізм відіграє важливу роль у забезпеченні потреб економічного розвитку багатьох міст та інших територій у країнах, що розвиваються чи знаходяться в стані трансформації. А отже, відіграватиме вагомий роль у забезпеченні кластерного розвитку.

2) Гранти міжнародних донорських організацій – ресурси, надані у вигляді безповоротної фінансової допомоги, благодійних внесків та пожертв, що мають цільове спрямування на вирішення певної суспільно значущої проблеми. Гранти, так само як і міжнародна технічна допомога, можуть надаватись у вигляді майна, робіт чи послуг, а також фінансових ресурсів (проте переважає майно та грошова форма). Грантові ресурси також нерідко виконують супровідну та підтримувальну функцію щодо інших механізмів фінансування, зокрема інвестиційних проектів чи кредитів міжнародних фінансових організацій.

3) Проекти корпоративної соціальної відповідальності – добровільні ініціативи приватних підприємств щодо провадження некомерційної діяльності, спрямованої на соціально-економічний розвиток населених пунктів і територій їх бізнесової присутності. Здебільшого такі проекти спрямовані на реалізацію соціальних ініціатив, але так само можливим є фінансування окремих потреб місцевого економічного розвитку. Проекти корпоративної соціальної відповідальності є важливою складовою економічного розвитку багатьох європейських та північноамериканських міст. Вони поступово поширюються і в Україні, насамперед в індустріальних містах на сході країни. Кластери теж створюються на добровільних засадах і, зазвичай, координуючим центром кластера виступає некомерційна організація, яка об'єднує зусилля його учасників (суб'єктів), які належать до різних сфер діяльності, але яких водночас поєднує спільна мета [6,7].

4) Ендавмент – цільовий фонд, призначений для використання у некомерційних цілях, зазвичай з метою фінансування організацій та ініціатив у сфері освіти, охорони здоров'я або культури, що наповнюється за рахунок благодійних пожертв. Цей механізм фінансування потреб місцевого економічного розвитку, насамперед щодо розвитку трудового потенціалу, широко використовується у економічно розвинутих країнах світу. Зважаючи на різногалузеву структуру кластерів, вони можуть утворюватися як у виробничій, так і невиробничій сферах. Для невиробничої сфери ендавмент може бути ключовим на початковому етапі створення кластера.

Для прикладу, наведемо кластер дитячого молочного харчування, який прогнозується створити в Івано-Франківській області. Розробка цього кластерного проекту розпочалася відповідно до рішення обласної ради від 19.09.2008 року №650-25/2008 “Про розробку інноваційно-інвестиційного проекту з виробництва продуктів дитячого харчування на основі екологічно чистого коров'ячого молока” та розпорядження голови Івано-Франківської ОДА від 15.09.2010 №501 “Про впровадження першого етапу інвестиційно-інноваційного проекту: “Виробництво дитячого харчування на основі екологічно чистого коров'ячого молока в Рогатинському районі”. Хоча проект став складовою частиною реалізації Програми розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності області до 2015 р. і узгоджується з іншими програмами розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Івано-Франківської області, а головне, його включено до Державної програми «Здоров'я 2020: український вимір» (розпорядження КМУ від 31 жовтня 2011 року № 1164-р) [8], інвестиційну фазу проекту так і не розпочато до сьогодні. На нашу думку, оскільки сфера охорони материнства і дитинства ніколи не була високоприбутковою, скоріше, - навпаки, тому такі цільові фонди як ендавмент поряд з бюджетною підтримкою можуть посприяти його запуску на початковому етапі.

Список використаної літератури:

1. Крпельницька С.О. Особливості формування фінансових відносин у кластері наприкладних художніх промислів//Актуальні проблеми економіки, 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eco-science.net/archive2008/80--583.html>
2. Пьотр Криюм. Польський досвід, пов'язаний з підтримкою кластерів [koda.gov.ua/...](http://koda.gov.ua/) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Polskiy_dosvid_povyazaniy_z_pidtrimkouy_klasteriv.ppt
3. Бернд Томас. Організація та управління кластерами. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eep.org.ua/.../09_10_17_ClusterOrganisationund-Management_Reihenfolge1Ukr.ppt
4. Передовий досвід розвитку кластерів / for the Programme Sustainable Economic Development and Employment Promotion (SEDEP) in the Ukraine. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eep.org.ua/files/Leading-experience-of-clusters-development.doc
5. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку. [Навч.посібник]. – К.: Центр громадської експертизи, Проект “Місцевий економічний розвиток міст України”, 2013. – 176 с.
6. Ткачук І.Г., Крпельницька С.О. Управління фінансами нових виробничих систем: теорія, методологія, практика: [Монографія]. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2009. – 264 с.

7. Ткачук І.Г., Крпельницька С.О., Петруняк А.Д. Кластер народних художніх промислів «Сузір'я»: методика, коментар, поради. [Посібник]. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2009. – 272 с.

8. Ткачук І.Г. Концептуальні підходи до фінансово-економічного механізму функціонування кластера дитячого молочного харчування / І.Г. Ткачук, С.О. Крпельницька // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник / [за ред. І.Г. Ткачук]. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. – Вип. VII. – Т.2. – С. 175-183.

Куксенкова О.О., студентка
група Ф-23, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: фінанси
Науковий керівник: **Хомутенко Л.І.**, доцент кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
okuksenkova@mail.ru

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток економіки будь-якої країни базується на наукових дослідженнях та аналізі ринку світових конкурентів, а також розробці проектних інноваційних програм, ключові позиції підтримки яких займає держава. Вона намагається фінансувати такі наукові розробки та проекти в різних галузях економіки та втілювати найбільш перспективні в житті країни. Дані схеми мають досить важливе значення в побудові інноваційної економіки, тож, дане питання для України є досить актуальним та першочерговим для розв'язання, адже так ми зможемо підняти свою економіку.

Очевидним є те, що фінансування в області інновацій за останні роки було суттєво знижене, основними причинами яких можна назвати досить складну політичну ситуацію в Україні, девальвацію гривні і ряд інших. Так, внаслідок хаотичного фінансування державою програм в області інновацій та пасивного ставлення до них, відповідальність на себе брали певні підприємства, які були спроможні виділяти певну кількість коштів на новітні технології. Проте, незважаючи на всі проблеми, держава все ж залишається головним гравцем та стоїть за кермом в просуванні нових знань та відкриттів щодо впровадження новітніх технологій на внутрішню і світову арену саме високоякісної продукції та послуг.

Як було сказано вище, нам слід підняти економіку держави, яка за даними 2013 року за розміром ВВП на душу населення займає 111-те місце в світі [1]. Безліч вчених, що досліджували питання інноваційного розвитку, зокрема: Г.І. Мерніков, Л.І. Федулова та інші, стверджують, що на фінансування науки в цій сфері Україні виділяється приблизно 0,5% ВВП хоча, як показує практика світового досвіду, то для того щоб підняти економіку потрібно приблизно 3 - 4% [2].

Доцільно розглянути розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності підприємств у відсотках за 2013 рік. Отже, найбільшу частку по ним, а саме 58,0% склали придбання машин і програмного забезпечення, 24,0% - займають інші витрати, а далі 13,7% - внутрішні науково-дослідницькі інноваційні роботи, потім відповідно зовнішні науково-дослідницькі роботи з 3,4% по структурі, і 0,9% зайняло придбання інших зовнішніх знань. Також варто наголосити на тому, що рівень інноваційної активності серед великих підприємств (понад 250 працюючих) становить від 23% до 49%, серед середніх (50-249 працюючих) - 11-29%, серед малих підприємств (10-49 працюючих) 7-23% [3]. Тож, як можна помітити Україна все ж таки знаходиться на шляху до розвитку своїх інноваційних програм і розробок та проводить дослідницькі роботи.

Зарубіжні вчені стверджують, що Україна має всі необхідні умови для розвитку рекреаційного комплексу, так як ми маємо багато рекреаційних ресурсів: кліматичних, бальнеологічних, пляжних, ландшафтних та пізнавальних. Нам дійсно слід шукати інновації у цій сфері, сфері курортного бізнесу, а не тільки в машинобудуванні і т.д., адже України має такі надзвичайні куточки, до яких з'їжджаються люди зі всього світу, а особливо ми маємо пишатись західною частиною України, де є і чудові заповідні території, і мінеральні води, і курорти. Тож маркетологам, інвесторам, підприємцям слід задуматись над даними порадами [4].

Отже, держава в свою чергу має допомагати вітчизняному підприємству, робити державні замовлення і просувати свій товар на світовий ринок та встановити певний бар'єр щодо ввозу товарів з-за кордону, інвестувати роботу підприємств в складний період та знижувати податки для них, створювати нові робочі місця та стимулювати інноваційний розвиток економіки, а також створювати нові підприємства і організації, а для початку почати з випуску ВНЗ спеціалістів з розвитку ІТ інновацій. Проте, основне завдання - підтримка інтелекту і знань країни, адже вони є одним з головних наших резервів, причому єдиним відновлюваним ресурсом.

Список використаних джерел:

1. Нежибо М. Розвиток інноваційної діяльності та конкуренції в українській економіці /М. Нежибо// Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2013. - № 2.
2. Проект «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.pir.dp.ua/uploads/StrategizInnovRazvitiyaUkr.doc.
3. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
4. Федулова Л. Концептуальні модель інноваційної стратегії України / Л. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 87-100.

СУЧАСНИЙ СТАН «ВІДПЛИВУ УМІВ» З УКРАЇНИ

Міжнародна конкурентоспроможність національної економіки, можливості її модернізації багато в чому залежать від володіння і правильного управління інтелектуальним капіталом. Підготовлені висококваліфіковані кадри набувають ключового значення і стають постійно затребуваним фактором виробництва для економіки, заснованої на знаннях. У зв'язку з цим відбувається швидкий розвиток такого сегменту ринку праці як ринок наукових кадрів і висококваліфікованих фахівців, що супроводжується підвищенням їх мобільності, зростанням інтелектуальної міграції і появою такого специфічного феномена, як «відплив умів».

Явище «відпливу умів» характерне для всіх країн світу, а особливо для тих, що обирають шлях зміни соціального устрою й економічного реформування. В результаті трансформаційних процесів економіка не в змозі забезпечити відповідне працевлаштування фахівців, підготовлених у сфері вищої освіти. Не є винятком і Україна, яка сьогодні стає активним учасником процесів міжнародної інтелектуальної міграції. Проте на міжнародному ринку інтелектуальної праці Україна продовжує залишатися експортером, виступаючи донором висококваліфікованих працівників, серед яких є вчені, професори, інженери, лікарі, інтелектуальна еліта та багато інших професіоналів. Тобто наша держава фактично бере безпосередню участь у вирішенні проблем підвищення конкурентоспроможності національних економік розвинених країн, паралельно допомагаючи долати демографічні проблеми цих країн за рахунок припливу інтелектуального капіталу.

Під «відпливом умів» розуміється безповоротна або довготривала еміграція вчених і висококваліфікованих спеціалістів. Еміграція висококваліфікованих кадрів розглядається в якості втрат не тільки для сукупної робочої сили країни-експортера, але і, як наслідок, зниження в ній рівня життя і потенційних здібностей до розвитку.

Значна частина високоосвічених спеціалістів виїжджає до багатших держав у пошуках кращого життя та гідного матеріального забезпечення. Але немало і тих, хто їде через бажання самореалізації, вдосконалення здібностей та можливості набуття нового досвіду. Адже в Україні і сьогодні продовжуються процеси знецінення статусу науковця, наявність морально застарілого устаткування та відсутність кінцевого споживача науково-технічних розробок обмежують можливість якісного проведення наукових досліджень та експериментів.

Еміграція висококваліфікованих вчених та фахівців наносить значні економічні, соціально-культурні та політичні збитки країні, призводить до занепаду вітчизняної науки та відсутності висококваліфікованих кадрів, що зможуть стати провідними спеціалістами у сфері управління та виробництва, яких гостро потребує наша країна.

Ми втрачаємо не лише капітал, а це, до речі, не один мільярд доларів США на рік, а й можливість для нормального науково-технічного розвитку. Користь, яку висококваліфіковані фахівці приносять країні-реципієнту, є досить вагомою, тому що рівень підготовки наших спеціалістів не гірший за європейський. Українські фахівці мають різнобічні знання і широкую спеціалізацію, чим і відрізнятимуться від інших.

В останні роки відтік кваліфікованих фахівців із України є істотним. Тільки за офіційними даними, за період 1996-2011 рр. з України на постійне місце проживання за кордон виїхало 1 622 вчених. Найчастіше виїжджали чоловіки – 118 осіб у 2007-2011 рр., тоді як жінок за зазначений період виїхало 87 осіб. Щодо вікової структури вчених-емігрантів у 2007-2011 рр., то найбільше з них виїхало у віці 30-40 років – 88 осіб, у віці до 30 років – 11 осіб, старше 70 років – 8 [3]. Сьогодні понад 30% українських вчених працюють на розвиток економіки зарубіжних країн [6].

Як повідомляє Державна служба статистики України, серед сотень вчених, які виїхали у 2007-2011 рр. з України на постійне місце проживання за кордон, найбільше було фахівців-біологів, фізиків і математиків. Зокрема, за цей час Україну залишило 56 фахівців з біологічних наук, 38 – з фізико-математичних, 30 – з медичних наук і лише по одному вченому – з таких галузей, як геологія, ветеринарна медицина, філософія, національна безпека і політика [3].

Динаміка кількості вчених-емігрантів (докторів та кандидатів наук) за 1996-2013 рр. зображена на рис.1.

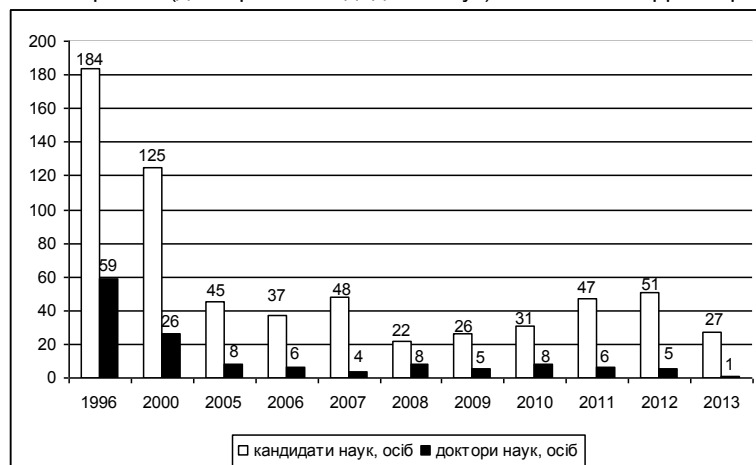

Рис.1. Кількість емігрантів з України з науковим ступенем протягом 1996-2013 рр. (осіб) [4; 5]

Як свідчать наведені показники, найбільший відплив вчених з України спостерігався у 90-х роках ХХ ст. З 2005 р. виїзд вчених зменшився і не перевищував 60 осіб на рік. У 2008 р. виїхало найменше кандидатів наук, а докторів наук – у 2013 р. Та, незважаючи на еміграцію, лави докторів і кандидатів наук з кожним роком поповнюються. Станом на 31 грудня 2013 р. в економіці України працювало 16450 докторів наук, що в 1,69 раз більше, ніж у 1995 р., і 90113 кандидатів наук – у 1,56 раз більше, ніж у 1995 р. [2].

Напрями інтелектуальної еміграції з України в основному були спрямовані до США, Німеччини, Польщі, Росії, хоча щодо останньої країни, в світлі сучасних подій, на нашу думку, міграційні потоки будуть зменшуватися. Якщо у 1990-і роки значна частина українських вчених осідала в Ізраїлі та Канаді, то з 2000 р. їх виїзд до цих країн значно скоротився.

За експертними оцінками, витрати на підготовку одного фахівця з вищою освітою становлять близько 20 тис. доларів США. Це означає, що кожний висококваліфікований трудовий мігрант збагачує країну свого нового перебування на цю суму [1].

До основних причин, що спонукають мігрантів покинути нашу країну, відносяться: низький рівень життя та заробітної плати, нестабільна політична та економічна ситуація, недостатнє матеріально-технічне забезпечення, недостатнє фінансування та інші.

Факторами, які могли б служити стимулом для повернення висококваліфікованих фахівців в Україну, є: високий рівень заробітної плати; достойна та стабільна зайнятість; наявність високого рівня професійного середовища; умови для професійного росту та кар'єри; закордонні відрядження та міжнародні професійні контакти; доступ до передового обладнання; широкі можливості для дослідницької діяльності. На даний момент більшість з цих факторів ще недоступні. Тому проблема «відпливу умів» залишається актуальною та серйозною на сучасному етапі економічного розвитку України, її вирішення вимагає як фінансування, так і участі державних структур в організації та регулюванні міжнародних міграційних потоків із країни, включаючи молодь.

Список використаної літератури

1. Бараник З. П. Інтелектуальна міграція як об'єкт статистичного дослідження [Електронний ресурс] // З.П.Бараник, І.О.Романенко. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3096>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Найчастіше з України за кордон виїжджають вчені-біологи, математики й медики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://t-pravda.net/society/science/150806-najchastshe-z-ukrani-za-kordon-vizhdzhayut-vchen-bologi-matematiki-j-mediki.html?lang=ru>
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 році. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики, 2014. – 314 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2012 році. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики, 2013. – 287 с.
6. International Migration Outlook 2013. OECD publishing – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd-ilibrary.org/>

Левківський В.В., аспірант

Науковий керівник: **Кирилюк Ю.В.**, к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
vova_levkovsky@mail.ru

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Найважливішою та найбільш розвиненою складовою потенціалу українсько-китайського співробітництва є торговельно-економічні відносини, які в умовах глобалізації та інтеграції перетворюються в одну з основних рушійних сил розвитку національної економіки.

Історія торговельних зв'язків України і КНР розпочалась у 50-і роки ХХ століття. У той час українські підприємства на замовлення КНР виготовляли технологічне устаткування для заводів, які будувалися у Китаї в таких галузях промисловості, як енергетична, хімічна, металургійна, машинобудування та інші.

Але тільки з набуттям нашою державою незалежності українсько-китайське торговельне співробітництво почало розвиватись на новому рівні. Вже у 1992 р. український експорт товарів до Китаю становив 22,8% від загального обсягу (732,0 млн. доларів США). Водночас імпорт з Китаю становив лише 4,7% від загального обсягу (92,1 млн. дол.). Позитивне сальдо становило 639,9 млн. дол. [5]. Але торгівля товарами між двома країнами була нестабільною. Вже у 1993 році порівняно з 1992 роком показники експорту України до Китаю і імпорту з КНР зменшилися у 2,7 і 1,7 рази відповідно. У 1994 році у порівнянні з 1993 роком експорт збільшився в 1,9 рази, а імпорт зменшився у 1,6 рази. В подальші роки експортно-імпортні операції також не мали стабільного характеру. Наприклад, український експорт у Китай зменшився з 1100,9 млн. дол. в 1997 році до 737,4 млн. дол. в 1998 році, або в 1,5 рази. Імпорт з КНР скоротився з 125,6 млн. дол. у 1997 р. до 123,1 млн. дол. в 1998 р. [5].

Певне скорочення абсолютних обсягів українсько-китайської торгівлі наприкінці 1990-х років було зумовлене такими негативними чинниками, як: підвищення цін на енергоносії в Україні, введення тендерних торгів на магnezит і плавиковий шпат у КНР, недосконалість договірно-правової бази тощо [3].

Початок ХХІ століття відзначився значною активізацією українсько-китайського торговельно-економічного співробітництва, нарощування обсягів товарообігу між двома країнами відбувається надзвичайно високими темпами. Спостерігається стрімке зростання імпорту товарів з КНР в Україну.

Сьогодні у географічній структурі українського експорту та імпорту Китай посідає одне з провідних місць. Так, експорт товарів з України до КНР у 2013 році склав 2726,68 млн. дол. США (4,3% від загального обсягу експорту; 3 місце (разом з Єгиптом) після Російської Федерації та Туреччини), а імпорт – 7900,75 млн. дол. США (10,3% від

загального обсягу імпорту; 2 місце після Російської Федерації) [5]. На основі зазначеного можна стверджувати, що Китай є одним із головних та найбільших зовнішньоторговельних партнерів України.

Водночас український вплив на китайську економіку є ледве помітним. Частка України в товарообігу Китаю не дотягує й до 1%. У 2010 році доля України в товарообігу Китаю, за даними Міністерства комерції КНР, складала всього лише 0,26% [4].

Перспективи економічного співробітництва з Україною КНР пов'язує з такими галузями, як машинобудування, військово-промисловий комплекс, високі технології, зокрема космічна техніка, авіа- та суднобудівна галузь, матеріалознавство, радіаційна безпека тощо. Для КНР Україна є також ринком збуту продукції китайських підприємств [2].

Аналіз динаміки експортно-імпортних операцій між Україною та КНР за 2001-2013 роки показує, що сукупні обсяги товарообороту двох країн після скорочення на третину у 2009 р. внаслідок світової фінансової кризи, у 2010 р. почали поступово відновлюватись, майже наблизившись до показника докризового періоду, а з 2011 р. послідовно зростають.

Причому, якщо у 2009 році обсяги імпорту скоротились майже у 2,3 рази при одночасному зростанні експорту на 61,8 % порівняно з 2008 р. (в основному за рахунок зростання експортних поставок чорних металів і руди), то за 2010 рік експорт товарів з України скоротився на 7,2%, а імпорт збільшився в 1,72 рази. В результаті зросло від'ємне сальдо. У 2013 році експорт товарів з України до Китаю збільшився на 53,4% порівняно з 2012 р., а імпорт товарів з Китаю залишився на рівні 2012 р. При цьому загальний товарообіг між Україною та КНР у 2013 році збільшився у порівнянні з 2012 роком на 8,4% і склав 10,63 млрд. дол. США [5].

Найактивніше експортно-імпортні операції здійснювали підприємства м. Києва, Донецької, Дніпропетровської, Київської, Запорізької, Луганської та Одеської областей.

Дещо іншу інформацію подає Головна митна адміністрація КНР, за даними якої в 2013 році обсяг двосторонньої торгівлі становив 11,12 млрд. доларів, що на 7,3% більше, ніж у 2012 році. В Україну з Китаю експортовано продукції на 7,85 млрд. доларів, імпорт з України – 3,27 млрд. доларів, збільшившись на 7,9% (профіцит на користь КНР – 4,5 млрд. дол.) [1].

Та, незважаючи на зростання товарообороту між країнами, який, наприклад, у 1992 р. становив лише 230 млн. дол., в 2005 р. – 2,5 млрд. дол., а в 2013 р. збільшився ще в 4 рази, такі обсяги торгівлі все ще не відповідають можливостям обох країн.

Крім того, починаючи з 2005 року, імпорт товарів переважає над експортом, тобто сальдо зовнішньої торгівлі України з КНР має стійкий негативний характер. Зокрема, від'ємне сальдо України в торгівлі з КНР у 2013 році склало 5,17 млрд. дол. США, імпорт китайських товарів перевищував український експорт у 2,9 рази. Об'єм негативного сальдо взаємної торгівлі демонструє, що наразі Україна підтримує китайських товаровиробників. Наявність від'ємного торговельного сальдо України з КНР посилює і без того складну ситуацію в зовнішній торгівлі нашої держави. У зв'язку з цим, Україна змушена шукати шляхи для зростання експорту, його диверсифікації.

Досліджуючи торгівлю послугами упродовж останніх років, варто зауважити, що їх експорт до 2013 року переважав над імпортом, а сальдо мало додатний характер. Це говорить про те, що порівняно з українськими товарами, наші послуги відігравали більш вагоме значення для Китаю. Але у зв'язку з географічною віддаленістю обсяг зовнішньої торгівлі послугами між двома країнами незначний. У 2013 році експорт послуг становив 75,2 млн. дол. США (0,52% від загального обсягу експорту послуг), а імпорт – 82,6 млн. дол. США (1,08% від загального імпорту послуг), на торгівлю товарами припадало приблизно 98,5%, а на торгівлю послугами – тільки 1,5% [5].

Аналіз товарної структури експортно-імпортних зв'язків за 2011-2013 рр. показує, що найбільшу частку українського експорту в КНР становлять руди, шлаки та зола – 76% у 2011 р., 80,5% у 2012 р., 64,9% у 2013 р. [5]. Ще у 2010 році у структурі експортних поставок до КНР відбулись зміни, які призвели до скорочення обсягів загального українського експорту до КНР, а саме: домінуючим українським експортним товаром замість продукції чорних металів стали залізовмісні руди (зростання показників експорту у попередній період забезпечувалося саме нарощуванням поставок чорних металів). У зв'язку із зростанням власного виробництва багатьох видів товарів китайський ринок металопродукції сьогодні майже втрачений для українських виробників.

Україна експортує також жири та олії тваринного або рослинного походження, деревину і вироби з деревини, органічні хімічні сполуки, продукти неорганічної хімії, різноманітну хімічну продукцію та ін. Експортні постачання соняшникової олії в Китай Україна розпочала в 2010 році. Вже в кінці 2010 року було відправлено перші 35 тис. тонн [7].

У 2013 році у 3,2 рази порівняно з 2012 роком і в 4,5 рази порівняно з 2011 роком зріс експорт українських ядерних реакторів, котлів, машин до КНР. Все ще низькою залишається доля електричних машин – 0,7% у 2013 р. Поставки металургійного обладнання, вантажних автомобілів, залізничних вагонів, електронних комплектуючих, які недавно були помітною статтею українського експорту до КНР, останнім часом значно скоротилися, як внаслідок освоєння виробництва аналогічної продукції китайськими підприємствами, так і посилення конкуренції з боку європейських і японських виробників на внутрішньому ринку Китаю.

У минулому році зросли поставки в Китай зернових культур (у 130,5 тис. раз порівняно з 2012 р.) і суден (у 7,4 тис. раз). Проте доля цієї продукції у загальному експорті є незначною – 1% і 1,9% відповідно [5]. Протягом 2013 року Україна експортувала до КНР також інші товари, але обсяги їх поставок та частка в загальній структурі експорту були незначними.

Щодо китайського імпорту в Україну, то тут переважають електричні машини; ядерні реактори, котли і механічні машини; пластмаси і полімерні матеріали; чорні метали і вироби з них; засоби наземного транспорту; товари народного споживання (одяг, взуття, меблі, іграшки), різноманітна хімічна продукція. Імпорт товарів з КНР до України в цілому можна вважати збалансованим, оскільки в ньому рівно представлені практично всі товарні групи, в той час як український експорт до КНР є переважно сировинним.

Товарна структура зовнішньої торгівлі України з Китаєм, характеризуючись асиметричністю і нееквівалентністю, вузькою номенклатурою експортних товарів і здебільшого сировинним їх характером, породжує низку загроз, які негативно впливають на стан зовнішньоекономічної безпеки України. Водночас наповнення національного ринку китайськими товарами широкого вжитку також становить небезпеку для розвитку економіки нашої країни. Слід

зауважити, що Україна спроможна сама забезпечити виробництво значної частини імпортованих товарів, що послабило б певні загрози для нашої країни.

Деформована структура експорту та імпорту, яка характеризується низькою часткою високотехнологічної продукції в експорті та переважанням високотехнологічного імпорту над експортом, призводить до зовнішньої технологічної залежності і поглиблення структурних диспропорцій економіки України. Технологічна відсталість промислових підприємств, низький рівень наукомісткості продукції посилюється також неефективною державною політикою та недосконалим інституційним забезпеченням міжнародного співробітництва, відсутністю дієвих інструментів підтримки інноваційних підприємств.

Водночас зауважимо, що найвагомішим результатом двостороннього економічного співробітництва стало збереження Україною таких стратегічних галузей як авіабудування та оборонно-промисловий комплекс (ОПК). Так, у 2011 р. 43% експортованої авіатехніки українського виробництва було поставлено саме в Китай [6].

В експорті українських послуг до КНР найбільшу питому вагу становлять транспортні послуги (25% у 2013 році), ділові послуги (23,9%), послуги з переробки матеріальних ресурсів (21,5%), послуги, пов'язані з подорожами (13,6%). В імпорті послуг з КНР до України переважають послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (67,5%), транспортні послуги (11,6%), ділові послуги (10,8%), послуги, пов'язані з подорожами (6,4%) [5].

Торговельні відносини між Україною і КНР повинні пройти структурну перебудову від торгівлі сировинними українськими товарами та товарами широкого вжитку із Китаю до торгівлі високоякісною, високотехнологічною, наукоємною продукцією.

Продаж технологій в Китай – це важлива сфера співробітництва, але тут ми мусимо бути обережними, відстоювати інтереси власного виробника, дотримуватися угоди про співробітництво в сфері інтелектуальної власності, яка існує між нашими державами.

КНР, співробітничавши з високорозвиненими країнами, як правило, переслідує свої корисні цілі. Він клонує відомі моделі, скажімо, літаків, танків тощо, а тому не купує їх у великих обсягах. Може Китай і буде співробітничати з Україною в рамках окремих технічних проектів, але йому передусім необхідна технологічна документація. А далі піде співробітництво так би мовити на свою користь – без України. Тому безоглядна передача технологій – це неприпустимий шлях для України.

Список використаних джерел:

1. Китайсько-українська торговельно-економічна співпраця залишається нормальною [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/kitaysko_ukrainska_torgovelfno_ekonomichna_spirvpratsya_zalishae_tsya_normalnoyu_1919564
2. Ли Чжоу. У Китая и Украины нет никаких препятствий для сотрудничества / Чжоу Ли // Киевский телеграф. – 2009. – № 27 (477). – С. 27-32.
3. Оніщенко А.В. Україна та Китай: нові реалії та перспективи зовнішньоекономічного співробітництва у XXI сторіччі / А.В. Оніщенко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – Вип.33. Ч.2. – С.205-207.
4. Остап'як В.І. Китай крізь призму глобальних трансформацій / В.І. Остап'як // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2013. – Випуск 117 (частина II). – С.23-27.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Сирінський Р. Україна-Китай / Р. Сирінський // Українська призма. Між стратегічним партнерством і безпекою / Аналітична доповідь. – Фонд ім. Фрідріха Еберта: Представництво в Україні, 2013. – 52 с. – С.4-10.
7. Украина и КНР договорились о разработке нефтегазового шельфа Черного моря [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://minfin.com.ua/2010/08/27/217345/>

Ніколаєнко А.П., аспірант

Національний інститут стратегічних досліджень (м. Київ)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Уточнено зміст комерціалізації інтелектуальної власності та обґрунтовано сутність та мету державного регулювання цього процесу. Проаналізовано особливості організаційного, фінансового та нормативно-правового забезпечення державного регулювання комерціалізації інтелектуальної власності у розвинених країнах світу. Визначено основні напрямки вдосконалення державної політики у сфері комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні.

Ключові слова: інтелектуальна власність, комерціалізація інтелектуальної власності, державне регулювання, зарубіжний досвід

State regulation of the commercialization of intellectual property.

The paper specifies the substance of intellectual property commercialization, and the essence and purpose of government regulation of that process. The features of organizational, financial and legal support to the state regulation of intellectual property commercialization in the developed world are analyzed. The main directions of improving public policy in the sphere of intellectual property commercialization in Ukraine are determined.

Key words: intellectual property, commercialization of intellectual property, government regulation, foreign experience.

Перехід України до інформаційного суспільства вимагає суттєвого переосмислення ролі інтелектуальної власності (далі – ІВ), яка перетворюється на механізм створення конкурентних переваг та формування потенціалу виробничо-економічних відносин на національному та міжнародному рівнях. Ринкові відносини важливі при відборі інноваційних продуктів, адекватних потребам суспільства, однак у багатьох випадках вони не здатні забезпечити перетворення результатів інноваційної діяльності на товар. У цих умовах важливим важелем комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності повинно стати ефективне державне регулювання.

Важлива роль інтелектуального капіталу, здатного в сучасних умовах забезпечити Україні сталий економічний розвиток, а також висока динамічність ІВ як необхідного ресурсу країни, зумовлюють необхідність

постійної адаптації теоретичних і практичних засад державного регулювання комерціалізації інтелектуальної власності на різних етапах її відтворення, як на загальнодержавному, так і на рівні окремих економічних суб'єктів. Крім того, у зв'язку з інтеграцією України у світовий економічний простір важливим стає вивчення досвіду розвинених країн у сфері державного регулювання.

Комерціалізація технологій є найважливішим елементом інноваційного процесу, оскільки вона являє собою процес перетворення результатів науково-технічної діяльності на товар і подальшу їх ефективну реалізацію в промислових масштабах. На сучасному етапі розвитку реалізація нововведень є ключовим завданням не тільки для науково-технічної сфери країни, але й для підвищення конкурентоздатності вітчизняної економіки в межах національної інноваційної системи. Кінцевим результатом інноваційної діяльності є створення новації, але процес комерціалізації не лише повинен бути неперервним, як і сам інноваційний пошук, а повинен починатися ще до закінчення розробок. Практика свідчить, що компаніям потрібно в середньому 5–9 років для того, щоб розвинути проект від концепції до комерційного продукту.

Комерціалізації ІВ у площині розробки заходів з чіткого визначення та захисту інтелектуального права власності, що має велике значення з огляду на пошук процесів із залучення патентованих технологій, інвестицій до інноваційних проектів тощо. Від вирішення проблем комерціалізації ІВ залежить міцність фундаменту для інноваційної моделі розвитку країни, її модернізації, сприяння активному використанню інтелектуального потенціалу держави для її прискореного інноваційного розвитку і наближення до рівня передових країн, а також підвищення конкурентоздатності у світовій соціально-економічній системі. Окремі аспекти державного регулювання інтелектуальної власності досить повно висвітлюються у працях зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких В. Базилевич, І. Невінчаний, Т. Голубєва, С. Бондаренко, А. Чухно, А. Прохоров, Г. Ступнікер, Й. Шумпетера, Б. Санто, Б. Твісса, Р. Хафмаєра, Б. Лундвалла, С. Фрімана, Г. Менша, Я. Н. Грика, Є. А. Монастирного та ін.

Однак, зарубіжний досвід державного регулювання інтелектуальної власності та можливості його адаптації в Україні потребує більш глибокого вивчення, що формує актуальність дослідження. Інтелектуальна власність має ряд специфічних ознак, які істотним чином впливають на характер комерціалізації:

- нематеріальність (відсутність матеріально-речовинного змісту) об'єктів ІВ;
- відсутність фізичного зносу;
- можливість одночасного використання одного об'єкту багатьма суб'єктами (множинність (потенційна або фактична) власників майнових прав на ІВ).

Під комерціалізацією об'єктів інтелектуальної власності Г. Ступнікер розуміє процес активної реалізації технологічного капіталу підприємства як складової його інтелектуального капіталу з метою підвищення прибутку і забезпечення зростання ринкової капіталізації підприємства [4].

На думку А. Прохорова, комерціалізація ІВ – це процес виділення коштів на створення об'єктів інтелектуальної власності та поетапного контролю за їх витрачанням, включаючи оцінку і передачу завершених і освоєних у промислових умовах результатів інтелектуальної діяльності [3]. Освоєння нововведень є багатоплановим, досить дорогим і ризикованим процесом, оскільки об'єктом нововведень виступає інтелектуальний продукт.

У загальному вигляді, пропонуємо розуміти комерціалізацію ІВ як реалізацію результатів науково-технічної діяльності, закріплених у вигляді об'єктів інтелектуальної власності, з метою отримання прибутку.

Виділяється три основні схеми комерціалізації результатів ІВ:

- передача прав на об'єкт ІВ;
- створення спільного виробництва;
- вихід на ринок через впровадження результатів ІВ у виробництво (створення малого інноваційного підприємства «під проект»).

Основними формами комерціалізації результатів ІВ є: укладання ліцензійних договорів; франчайзинг; лізинг; інжиніринг; промислова кооперація і передача технологій в рамках спільних підприємств; технічна допомога. Також з метою отримання доходу можуть передаватися ноу-хау (незапатентовані результати науково-технічної діяльності, що охороняється режимом комерційної таємниці), крім того, реклама і просування такого специфічного товару як ІВ мають свої особливості (споживачі товару – нефізичні особи, люди, а інституційні освітні, промислові підприємства, наукові організації тощо) і надають безпосередній вплив на успішність процесу комерціалізації.

Аналіз досвіду державного регулювання процесу комерціалізації інтелектуальної власності за кордоном та визначення ключових недоліків у цій сфері в Україні, дають підстави для визначення напрямів вдосконалення політики у сфері комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Найважливішими серед них є: розробка чітких механізмів нормативно-правового регулювання, а саме кодифікація законодавства (створення та затвердження Кодексу про інтелектуальну власність); поєднання науки з виробництвом, що передбачає запровадження комплексу заходів (дослідження і аналіз ринку, фінансування впровадження об'єктів інтелектуальної власності, дослідження та розробку тощо); створення інфраструктури впровадження результатів науково-технічної діяльності у виробництво; створення замкнених циклів (ідея-виробництво-споживання); створення спеціальних комплексних структур, до функцій яких би входило: проведення експертної оцінки їх комерційного потенціалу, дослідження кон'юнктури ринку, надання новітнім розробкам фінансової підтримки, догляд за виготовленням конкурентоспроможної продукції, просування об'єктів інтелектуальної власності на вітчизняні та іноземні ринки, запобігання несанкціонованому використанню та розповсюдженню об'єктів ІВ; створення національної системи підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з інтелектуальної власності. Прийняття та впровадження цих заходів забезпечить якісно новий рівень економічних відносин та дасть змогу стимулювати розвиток легітимного ринку ІВ шляхом законного використання об'єктів ІВ, їх комерціалізації, підвищити правову культуру населення у зазначеній сфері та розвивати цивілізований ринок об'єктів права інтелектуальної власності. Процес побудови комерціалізації ІВ у різних країнах індивідуальний, що пояснюється насамперед умовами, в яких формувалася науково-дослідна система кожної з країн.

Список використаних джерел:

1. Голубева Т. С. Механізм комерціалізації результатів інноваційної діяльності / Т. С. Голубева // Економічні науки. Серія "Економіка та менеджмент" : зб. наук. пр. ; Луцький нац. техн.ун-т. –Луцьк, 2010. –Вип. 7 (26). –Ч. 1.
2. Невінчаний І. С. Державне регулювання інтелектуальної власності в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / І. С. Невінчаний. – К., 2011. –20 с.
3. Прохоров А. Н. Зарубежный опыт построения процесса коммерциализации интеллектуальной собственности / А. Н. Прохоров // Вестник Тюменского гос.ун-та. –2011. – № 11. –С. 66–70.
4. Ступнікер Г. Л. Комерціалізація інтелектуальної власності як інструменту управління інтелектуальним капіталом / Г. Л. Ступнікер // Економічний простір. – 2008. –№ 15. –С. 163–170.
5. Turning Science Into Business: Patenting and Licensing at Public Research organizations. OECD, 19-Feb.-2003, DSTI/STP (2003)22. – P. 5

Пустовойт Д.В., студентка
група Ф-141, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Мекшун Л.М.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
diannka25@gmail.com

ЗАРОБІТНА ПЛАТА В УКРАЇНІ І СВІТІ

Заробітна плата повинна використовуватися як найважливіший засіб стимулювання зростання продуктивності праці, прискорення науково-технічного прогресу, підвищення ефективності виробництва. Заробітна плата — це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

Як важлива соціально-економічна категорія заробітна плата в ринковій економіці має виконувати такі функції: відтворювальну — як джерела відтворення робочої сили і засобу залучення людей до праці; стимулюючу — встановлення залежності рівня заробітної плати від кількості, якості і результатів праці; регулюючу — як засіб розподілу і перерозподілу кадрів по регіонах країни, галузях економіки з урахуванням ринкової кон'юнктури; соціальну — забезпечення соціальної справедливості, однакової винагороди за однаковою працю.

У сучасних умовах заробітна плата формується не тільки на основі угоди між працею і капіталом. Організація оплати праці в Україні здійснюється на основі Генеральної тарифної угоди, галузевих та регіональних угод, колективних та індивідуальних договорів. Держава впливає на рівень оплати праці, встановлюючи гарантований мінімум, нижче якого капітал не має права оплачувати працю. Також на рівень оплати праці впливають профспілки. Таким чином, держава і профспілки порушують конкурентне середовище на ринку праці, тому тут має місце недосконала конкуренція.

Розміри заробітної плати в різних країнах суттєво відрізняються. Причинами відмінностей у національному рівні заробітної плати є: розмір вартості робочої сили; технологічний рівень виробництва; рівень продуктивності праці; сила й авторитет профспілок; вплив держави на політику доходів [1].

Удосконалення системи оплати праці повинно відбуватися в результаті оцінки величини робочої сили, в основі якої лежить вартість життєвих благ і послуг, необхідних для нормального життя працівника і членів його сім'ї. За оцінкою фахівців на сьогодні, щоб досягти цієї умови, потрібно збільшити середню заробітну плату в Україні приблизно в 5 разів [2].

Згідно з даними Державної служби статистики середня заробітна плата в Україні у 2014 році становить 3400 гривень [3]. Якщо український робітник за годину роботи отримує в середньому 2—2,5 долара США, то німецький — 40 євро, а скандинавський — 80 євро. Частка заробітної плати в собівартості української продукції складає у середньому 8—11 %, а європейської — 40—50 % [2].

Реальна заробітна плата в Україні за останні місяці 2014 року зменшилася на 12,7 % порівняно з цим же періодом 2013 року. Найвища заробітна плата в серпні зафіксована в Києві — 5327 гривень, найнижча в Тернопільській області — 2526 гривень [3].

За рейтингом ООН 2013 року щодо середніх заробітних плат робітників у 72 країнах світу встановлено, що середня платня робітника у світі становить 1480 доларів США за місяць. Найбільше робітникам платять у Люксембурзі — 4 089 доларів на місяць, у Норвегії — 3 678, в Австрії — 3 437, у США — 3 263. Найменше — у Таджикистані (227 дол. США), Пакистані (255 дол. США). Україна зайняла 56-те місце у світі з показником 450 дол. США, розмістившись між Колумбією та Китаєм [2].

Навіть ці невеликі зарплати українці можуть отримати не завжди. За даними Державної служби статистики заборгованість із виплати заробітної плати в Україні у січні 2014 року становила 753 млн.гривень, а у жовтні 2014 року зросла до 1927,7 млн.гривень [3].

У більшості європейських держав робочий день робітника триває 7 годин, в Україні — 8, хоча нині науково доведено, що людина ефективно працює всього шість годин. Тобто, якщо роботодавець хоче максимально експлуатувати найманого працівника, то він має працювати не більше шести годин, бо потім людина починає погано думати, рішення приймає не так ефективно.

За січень—жовтень державний бюджет України недоотримав 27 мільярдів. Валовий внутрішній продукт упав на 4 %. Міжнародний валютний фонд прогнозує скорочення ВВП України в 2014 році до мінус 6,5 %. Водночас експерти МВФ прогнозують зростання споживчих цін у країні на 11,4 % у 2014 році та до 14 % у 2015 році. Показник

платіжного балансу України на цей і наступний рік залишатиметься на рівні мінус 2,5 %. Крім того, рівень безробіття в Україні до кінця 2014 року може зрости до 10 %. Понад 13 млн. працездатного населення, а це майже 50 %, отримують зарплатню в конвертах, тобто працюють нелегально [2].

Порівняльний аналіз рівня оплати праці, тривалості робочого дня та умов виплати заробітної плати свідчить про те, що в сучасних умовах заробітна плата в Україні не може виконати своїх функцій. Її рівень забезпечує не більш як 21 % відтворення робочої сили, що не відшкодовує навіть прямих затрат праці і не викликає зацікавленості в переорієнтації робочої сили на пріоритетні сфери діяльності.

Список використаних джерел:

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. - 7-ме вид., стер. - К.: Знання-Прес, 2008- С.331.
2. Зарплата в Україні – найменша у Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://clipnews.info/newstopic.htm?id=86019>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/gdn/zvz/zvz2014_u.htm

Редько В.О., студентка

Чеботар І.О., студентка

група БО-131, обліково-економічний факультет

спеціальність: бухгалтерський облік

Науковий керівник: **Полковниченко С.О.**, к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

vika-1996@meta.ua; irinka1995chebotarr@ya.ru

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЧЛЕНСТВА В СОТ

Розвиток економіки України значною мірою залежить від результатів діяльності аграрного сектору, який формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки, є базою розвитку сільських територій. Ґрунтово-кліматичні умови, природно-ресурсний потенціал та трудові ресурси нашої держави дозволяють створити ефективне конкурентоспроможне на міжнародному рівні сільське господарство.

Сільськогосподарське виробництво завжди було важливою складовою переговорного процесу в рамках вступу України до СОТ. Основною метою успішного завершення цих переговорів було забезпечення належного рівня підтримки агропромислового комплексу країни та створення умов для конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського виробника після вступу до СОТ.

В силу своєї специфіки сільське господарство вважається складним для регулювання і реформування з боку держави. Не випадково галузь виділена в окрему сферу регулювання в рамках СОТ. Але забезпечення зростання виробництва сільськогосподарської продукції та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств неможливо без державного регулювання та економічної підтримки сільського господарства.

Ставши в 2008 р. членом СОТ, Україна автоматично приєдналася до всіх угод даної організації, в тому числі і щодо державної підтримки сільського господарства (зокрема, угоди про сільське господарство від 15.04.1994 р.). Членство України в СОТ передбачає розподіл державної підтримки сільського господарства за видами «скриньок». В Україні від 75 до 80% сукупної підтримки припадає на програми «жовтої скриньки», на «зелену» – відповідно 20-25% [6].

До "зеленої скриньки" відносяться заходи державної підтримки, які зовсім не впливають або впливають мінімально на виробництво і торгівлю. Зокрема, це: державні програми з інформаційних, дорадчих послуг, науково-дослідні програми, програми боротьби зі шкідниками та захворюваннями, по виведенню нових сортів і порід худоби та ін. Держава має право фінансувати заходи "зеленої скриньки" у будь-якому необхідному обсязі залежно від можливостей свого бюджету. До "жовтої скриньки" належать програми, спрямовані на стимулювання виробництва та підвищення прибутковості через підтримку цін на продукцію, здешевлення вхідних матеріально-технічних ресурсів та ін. Стосовно заходів «жовтої скриньки», держава повинна взяти зобов'язання зі скорочення бюджетного фінансування [5].

Незважаючи на те, що зі вступом до СОТ держава мусила здійснити певну лібералізацію доступу до ринку, Україні вдалось відстояти свою позицію та досягти компромісу стосовно принципових питань, зокрема державної підтримки, тарифної квоти на цукор-сирець з тростини, застосування спеціальних режимів оподаткування податку на додану вартість сільськогосподарських товаровиробників. По-перше, Україна не має зобов'язань перед СОТ по скороченню внутрішньої підтримки, що надається через «жовті» програми. Додатково Україна може кожен рік витрачати на жовті програми до 5% від річної вартості виробництва валової продукції сільського господарства та до 5% від річної вартості по кожному окремому продукту. По-друге, українська сторона відстояла захисний митний тариф зі ставкою 50% поза межами встановленої тарифної квоти на цукор-сирець з тростини. По-третє, Україна зберегла право застосування спеціального режиму оподаткування ПДВ для сільськогосподарських товаровиробників шляхом акумуляції, який передбачає застосування ПДВ за ставкою 20% щодо всієї реалізованої сільськогосподарської продукції, незалежно від того чи вона імпортована, чи вироблена на території України. Почетверте, завдяки консультаціям, проведеним у рамках СОТ, Україна приєдналась до групи країн, які нещодавно вступили до Організації, що дає змогу зберегти незмінним рівень підтримки сільського господарства та тарифів незалежно від результатів раунду «Доха-Розвиток» і додаткові конкурентні переваги на світовому ринку [2].

Членство України в СОТ, безперечно, зумовлює для економіки України й для сільського господарства зокрема, певні як позитивні, так і негативні наслідки.

До переваг можна віднести: розвиток міжнародних відносин; доступ до зовнішніх ринків для вітчизняних виробників; залучення іноземних інвестицій; розширення асортименту та поліпшення якості виробленої продукції

внаслідок посилення конкуренції; отримання підприємствами доступу до більш дешевих імпорتنих ресурсів, а населенням – до більш дешевих товарів і послуг, що сприяє підвищенню рівня життя; модернізацію та розвиток інфраструктури сільського господарства через зважену бюджетну політику; прискорення структурних реформ в аграрному секторі, збільшення передбачуваності, прозорості та послідовності економічної політики уряду у сфері сільського господарства.

Членство у СОТ стало сильним стимулом реформування торгового режиму, що дозволило розширити ринки експорту продукції та збільшити обсяги поставок. Головним чином це стосується основних експортних позицій: зернові, олійні культури і соняшникова олія. Оцінка ємності основних продовольчих ринків України до і після вступу до СОТ показала, що рівень самозабезпеченості внутрішнього ринку України продовольством дуже високий. По більшості видів продовольства показник самозабезпеченості – вище 100%, наприклад, по зерну – 134,5%, по рослинній олії – 465% [3].

Важливою тенденцією останніх років стало зміцнення позиції України як провідного експортера на світовому ринку соняшникової олії. Частка України у світовій торгівлі соняшниковою олією оцінюється на рівні приблизно 60%. Це значною мірою сталося через спрощення з 1 січня 2010 р. процедур імпорту соняшникової олії з України до ЄС [1].

Також одним із позитивних аспектів вступу України до СОТ є загальне зростання конкурентоспроможності аграрного сектору економіки, адже стандарти, за якими почали працювати українські підприємства, враховуючи зміни в законодавстві і впровадження систем ISO та HACCP, підвищили конкурентоздатність продукції українських підприємств на світових ринках. Ще однією перевагою є те, що український аграрний сектор адаптувався до роботи в умовах зростання конкуренції з боку закордонних виробників за рахунок зменшення витрат, модернізації виробництва, запровадження нових, енергоефективних технологій, вдосконалення менеджменту і логістики [7].

Водночас, як наголошують науковці, треба реально оцінювати можливості української економіки, збільшення поставок імпортової продукції загрожує серйозними потрясіннями для вітчизняних виробників, які в рідкісних випадках здатні конкурувати з великими іноземними фірмами. Хоча вступ України до СОТ не спричинив значного зростання імпортних поставок сільськогосподарських товарів, по окремих товарних позиціях спостерігалось значне їх збільшення. У першу чергу, це стосується фруктів, овочів, м'яса і м'ясопродуктів. Позитивним є той факт, що протягом останніх років значні субсидії були направлені на будівництво свинокомплексів, м'ясне і молочне скотарство, будівництво оптових ринків сільгосппродукції, овочесховищ знаходиться в пріоритетах бюджетної підтримки.

Цікаво, що до приєднання до СОТ в Україні діяла середня ставка на сільгосппродукти в розмірі 13,8%, а після вступу максимальна ставка становить 11%. У 2011 р. чинна середня ставка знизилася від рівня, що діяв до вступу до СОТ, майже на третину – до 9,5% [4]. Переважне зниження мит припало на окремі продукти, за якими раніше ставки були досить високими. Серед них найбільш відчутним стало зниження митних зборів на імпорт «чутливих» продовольчих товарів, які виявилися незахищеними перед більш серйозними конкурентами на зовнішньому ринку.

Шість років членства України в СОТ показали, що важливо розвивати внутрішнє споживання експортних товарів з низьким і середнім ступенем обробки, направляти товарні потоки в сектори по виробництву товарів з більшою доданою вартістю, щоб у разі погіршення кон'юнктури на зовнішніх сировинних ринках диверсифікувати ризики, стабілізувати цінову ситуацію на внутрішньому ринку [3].

Список використаних джерел:

1. Бугрій М. Г. Участь України в СОТ: геоекономічний погляд на здобутки та перспективи / М. Г. Бугрій, І. В. Ус. Стратегічні пріоритети. – 2011. – №2. – С.91-97.
2. Довідка щодо адаптації сільського господарства України до умов СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=188042&cat_id=38231
3. Кобута І.В. Оцінка впливу інтеграційних процесів на розвиток сільського господарства та формування аграрної політики (питання членства в СОТ та зони вільної торгівлі з ЄС) [Електронний ресурс] / І.В.Кобута. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/10184>
4. Кривонос К. Україна і СОТ: торгові зобов'язання та попередні результати / К. Кривонос // Пропозиція. – 2013. – №3. – С. 48-51.
5. Макаринська О.В. Особливості підходів державної підтримки сільського господарства України в умовах ринкових перетворень [Електронний ресурс] / О.В.Макаринська. – Режим доступу: <http://mnpik.knau.kharkov.ua/consek/makar.pdf>
6. Сула О.Г. Проблеми сільського господарства в Україні [Електронний ресурс] / О.Г.Сула. – Режим доступу: <http://sworld.com.ua/konfer34/713.pdf>
7. У Києві назвали переваги участі в СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://avm-ua.org/index.php?action=dairynews&id=6942>

Росохач О.В., студентка

група БО-131, обліково-економічний факультет
спеціальність: бухгалтерський облік

Науковий керівник: **Полковниченко С.О.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

lena13061996@mail.ru

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Важливу роль в системі заходів щодо прискорення розвитку сільського господарства, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності відіграє інноваційна діяльність.

Наразі в аграрному секторі зберігається несприятлива макроекономічна ситуація, низькі інвестиційні можливості сільськогосподарських підприємств, що істотно обмежує умови для активізації їх інноваційної діяльності.

Останнім часом інноваційна діяльність у сільському господарстві суттєво уповільнилася, скоротилися як кількість і якість виконаних наукових розробок, так і чисельність науковців, що є наслідком погіршення умов державного фінансування наукової діяльності. Економічні відносини між наукою та виробництвом недостатньо налагоджені, повільно впроваджуються у виробництво наукові розробки [1].

Однією з суттєвих проблем застосування інноваційних розробок у сільськогосподарському виробництві є майже повна відсутність ринку інновацій. Створення та функціонування такого ринку є важливою передумовою ефективності всієї інноваційної діяльності країни. Відповідно до статистичних даних, в інноваціях Україна відстає від багатьох країн світу. Так, приріст ВВП за рахунок впровадження нових технологій в Україні складає 0,7%, а в розвинених країнах – 90% [3].

Перехід до інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва можливий тільки за умови збільшення інвестицій в основний капітал сільського господарства. Підприємства аграрного сектору потерпають від гострої нестачі інноваційних ресурсів, без яких вони ніколи не стануть конкурентоспроможними. Низька платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників і недостатня інформованість їх щодо новітніх досягнень вітчизняної сільськогосподарської науки стримують оновлення аграрного виробництва новими сортами, технікою та технологіями. Дослідження вчених свідчать про те, що майже половина сільськогосподарських підприємств взагалі не вкладала до 2007 року інвестицій, а значить і не фінансувала свою інноваційну діяльність. На жаль, більшість сільськогосподарських товаровиробників, не маючи власних ресурсів, не можуть скористатись кредитами.

Не менш актуальним є питання раціонального фінансового забезпечення науково-технічних інноваційних програм, вирішення якого потребує ресурсної та правової підтримки з боку держави. Відсутність науково обґрунтованої системи інноваційного забезпечення функціонування сільського господарства поглиблює відставання галузі. Навіть наявний інноваційний потенціал сільського господарства України використовується в межах 10 %.

Стимує інноваційний розвиток в аграрній сфері також дефіцит кваліфікованих кадрів, які мають не тільки відповідний рівень професійної освіти, але й готові до інновацій психологічно.

Через недостатність інноваційного забезпечення підприємств якість продовольчих товарів залишається вкрай низькою. На сьогодні джерелом фінансування інновацій залишаються власні кошти підприємств. На жаль, сільськогосподарські підприємства не мають змоги використовувати напрацьовані світовим досвідом заходи для підвищення рівня власного фінансового забезпечення завдяки ринковій інфраструктурі [2]. Інноваційний розвиток аграрної сфери на 30% стримується незадовільним станом підприємств, на 25% – низькою якістю науково-дослідницьких робіт і низьким рівнем інтеграції науки з виробництвом [4].

Необхідність активізації інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств обумовлена такими чинниками, як:

- посилення ролі інтенсивних факторів розвитку аграрного виробництва;
- необхідність зменшення витрат ресурсів на виробництво одиниці продукції;
- фізичне та моральне старіння технологічних і технічних засобів виробництва, що обумовлює високу енергоємність виробництва одиниці продукції та її собівартість;
- відсутність вигідної для товаровиробників кредитної політики, спрямованої на оновлення основних засобів виробництва;
- недостатня ефективність фінансово-економічного механізму державної підтримки аграрного сектору;
- підвищення рівня конкуренції у зв'язку з процесами інтеграції аграрного сектору України у світове господарство;
- невідповідність системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для аграрного сектору потребам її інноваційного розвитку [5].

Використовуючи зарубіжний досвід, в Україні доцільно запровадити комплекс економічних інструментів, які б забезпечили прискорення інноваційних процесів в аграрній сфері.

З метою активізації інноваційної діяльності необхідно:

- сформулювати ефективну систему фінансування фундаментальних і найважливіших прикладних розробок за рахунок державного бюджету з метою наближення їх результатів до потреб практики;
- посилити відповідальність чиновників шляхом контролю за витрачанням бюджетних коштів;
- створити ефективний механізм відпрацювання та просування інновацій у широку виробничу, а також навчальну практику для їх освоєння студентами-аграріями;
- забезпечити вивчення попиту на інновації, перетворивши маркетинг в невід'ємний елемент формування замовлень на наукові дослідження і розробки. При відборі інноваційних проектів проводити глибоку економічну експертизу, оцінюючи показники ефективності і ризик;
- створити сучасне нормативно-правове середовище щодо агроінновацій, де буде враховано інтереси держави, виробника та інвестора;
- створити систему стимулів сприяння інноваційній діяльності;
- для залучення і закріплення кваліфікованих кадрів активно розвивати ринкову і соціальну інфраструктуру на селі.

Проблеми аграрного виробництва можна подолати шляхом доступу до сучасних технологій та налагодження ефективного управління, здатного сприймати і впроваджувати інновації у виробництво. Недостатній рівень інноваційної активності є наслідком слабкої інституційної, фінансової та банківської підтримки.

Однією з форм розвитку інноваційної діяльності в сільському господарстві є створення та підтримка діяльності агротехнічних парків, які функціонують як аграрні підприємства з органічним поєднанням наукової і виробничої складових і можуть відповідно до закону користуватися державною підтримкою. Такі агропарки можна створювати зокрема на базі наукових, дослідних і освітніх закладів аграрного профілю. Проте розвитку інноваційного підприємства на селі заважають значні адміністративно-бюрократичні перешкоди, що супроводжують сумлінних товаровиробників на всіх етапах виробництва [2].

Найбільш ефективним механізмом прискорення інноваційних процесів в економіці в усьому світі визнано венчурне інвестування. У зв'язку з цим Україні варто вивчити і адаптувати зарубіжний досвід використання інституту венчурного інвестування агроінновацій.

Отже, для забезпечення стабільного розвитку і конкурентоздатності сільського господарства необхідне впровадження інноваційної моделі розвитку галузі. Впровадження інновацій та новітніх технологій в аграрній сфері дасть змогу покращити показники її діяльності. Так, за рахунок інноваційного розвитку можна досягти збільшення виробництва валової продукції та покращення її якості, що буде мати безпосередній вплив на ефективність виробництва у сільськогосподарських підприємствах. У той же час інноваційна модель розвитку потребує ґрунтовного реформування всієї аграрної галузі. Необхідною умовою розвитку організаційних форм впровадження інновацій в аграрному виробництві є формування національної інноваційної моделі, що буде підтримуватися як з боку держави, так і з боку суб'єктів сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел:

1. Вініченко І.І. Інноваційна діяльність аграрних підприємств: стан та пріоритети / І.І.Вініченко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2012. – № 1 (5). – Том 1. – С.44-48.
2. Захарін С.В. Удосконалення інвестиційної та інноваційної сфер діяльності в аграрному секторі економіки України / С.В.Захарін // Проблеми науки. – 2006. – №1. – С.38-43.
3. Мазнева М.В. Сучасні проблеми адаптації інновацій в аграрних підприємствах / М.В. Мазнева // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №6. – С.127-131.
4. Наконечна К. В. Формування моделі інноваційного розвитку аграрної сфери / К. В. Наконечна // Вісник аграрної науки. – 2013. – № 6. – С.66-69.
5. Ширма В.В. Інновації як фактор розвитку аграрного сектору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2012_2_2/175.pdf

Сакун О.С., викладач

Коледж економіки і технологій

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

alexandra_sakun@bigmir.net

РОЛЬ ЛОКАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ідеальною моделлю ефективного розвитку національної економіки є безперервне зростання виробництва благ та послуг, яке дозволяло б у максимально можливих межах задовольняти усезростаючі потреби членів суспільства. А це у свою чергу передбачає необхідність забезпечення стійких темпів економічного зростання за умов повного використання обмежених виробничих ресурсів суспільства, насамперед трудових, стабільності цін та стійкого становища національної економіки на світовому ринку.

Отже, розвиток національної економіки можна визначити як процес переходу від одного етапу національної економіки до іншого, коли в новому періоді не тільки збільшується виробництво тих самих товарів і послуг, що вже вироблялися раніше, а має місце й виробництво нових товарів і послуг з використанням нових технологій, порівняно з минулим періодом, тобто виникнення інновацій та інноваційних структур.

Спираючись на це визначення, логічним вважати твердження про відповідну роль локальних інноваційних центрів як осередків виникнення інновацій у розвитку національної економіки. Оскільки у сучасних умовах стійкий довгостроковий розвиток економіки залежить здебільшого не від ресурсних можливостей, які, зрештою, є обмеженими, а від інноваційної активності суспільства та окремих його елементів. Завдяки інноваціям наука стала безпосередньою продуктивною силою, а знання у вигляді нематеріальних активів – основним капіталом економічного розвитку.

Нами були досліджені підходи представників різних наукових шкіл щодо впливу локальних інноваційних центрів на розвиток національної економіки. Як вже зазначалося, Й. Шумпетер трактує масову появу інноваційних центрів як свідчення початку фази піднесення економіки, її виходу з кризи та депресії. Й. Шумпетер висловив гіпотезу, що інновації з'являються в економічній системі нерівномірно, а у вигляді більш-менш одночасно освоєваних поєднаних новацій – кластерів, тобто локальних інноваційних центрів. Кластер інновацій – сукупність базисних нововведень, що визначають технологічний устрій економіки протягом тривалого часу. Основною причиною утворення довгих хвиль в економіці вважав концентрацію важливих нововведень в окремих галузях, тобто їх локалізацію, внаслідок чого від кожного нового базового нововведення утворюються вторинні нововведення, які вдосконалюють існуючі продукти-товари, формуючи вторинну хвилю розвитку національної економіки [1].

М. Д. Кондратьєв переконував, що ключова роль у розвитку національної економіки належить науково-технічному прогресу. Технологічний прогрес пов'язаний з кластерами (концентратами) базисних інновацій, які радикально змінюють технічну і енергетичну бази виробництва, форми його організації, галузеву і просторову структури, і по суті своїй, є інноваційними локалітетами [2].

Х. Барнет, Є. Вітте, Е. Денісон наполягали, що ключовим фактором економічного розвитку є людський капітал, який трансформується у нові знання. Об'єктом дослідження є перешкоди, що виникають у ході впровадження нововведень. Для їх усунення, за даною теорією, варто організувати плідну спільну роботу «владних стимуляторів» (адміністрації) і «кваліфікованих стимуляторів» (фахівців) – своєрідну творчу групу, в якій спеціалісти створюють новації, а адміністрація – умови для їх впровадження та усунення будь-яких перешкод. Дана концепція відображає сутність локальних інноваційних центрів як форми інтеграції освіти, науки, виробництва і держави [3].

Вітчизняний науковець Г. Г. Савіна серед основних завдань, які виконують локальні інноваційні центри в національній економіці, виокремлює:

- сприяння прискоренню процесів передачі результатів фундаментальних і прикладних досліджень у сферу науково-технічних розробок і безпосередньо у виробництво;
- розвиток інноваційного підприємництва, формування ефективно діючих зон за рахунок залучення до цієї діяльності науково-технічних працівників, учителів і студентів вишів, а також колективів, які реалізують власні розробки;
- реалізація державної політики сприяння розвитку експорту наукоємної продукції і на цій основі інтеграції в світову економічну систему;
- задоволення потреб національної економіки в окремих видах високотехнологічної продукції масового попиту, яка в даний час є предметом імпорту [4].

С. О. Тульчинська стверджує, що одним із головних чинників розвитку національної економіки на сучасному етапі є інновації. Таким чином, в умовах глобалізації світової економічної системи, пошуку нових форм і методів господарювання підвищується роль локальних інноваційних центрів як основних об'єктів впровадження інноваційних процесів. Саме ці процеси, на думку автора, сприяють постійному розвитку національної економіки. На нашу думку, це твердження є помилковим лише в тому, що ЛІЦ позиціонуються як об'єкт впровадження інновацій. ЛІЦ є повноправним суб'єктом інноваційних процесів [5].

І. О. Уханова наполягає на тому, що ЛІЦ на сьогодні розглядаються як основний чинник створення та розвитку інноваційної економіки. При становленні економіки інноваційного типу вони сприяють переходу до нового технологічного укладу, прискорюють процес комерціалізації досягнень інноваційної сфери, сприяють більшій ефективності функціонування підприємств малого та середнього бізнесу. В процесі розвитку інноваційного типу економіки в країні ЛІЦ значно посилюють конкурентоздатність країни на світовому рівні, переводять виробництво на новий тип, підвищують інноваційну складову в експорті продукції, що сприяє більш сталому розвитку всіх галузей економіки країни в цілому [6]. Така позиція збігається з авторською і повністю відображає логіку наших тверджень.

Узагальнюючи думки провідних науковців, можна охарактеризувати вплив локальних інноваційних центрів на розвиток національної економіки за наступною схемою (рис. 1.).

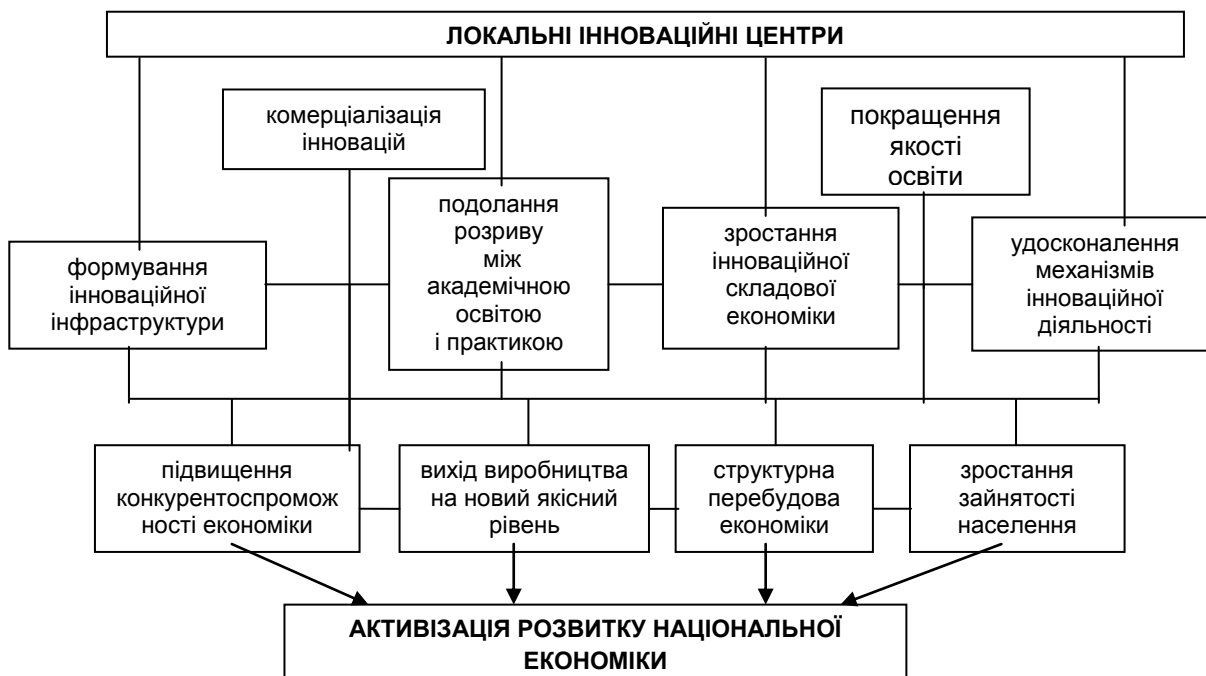

Рис. 1. Вплив локальних інноваційних центрів на розвиток національної економіки*

*Джерело: розроблено автором.

Таким чином, локальні інноваційні центри сприяють розвитку національної економіки, що, на нашу думку, зумовлено наступними їх особливостями:

- вони є ефективною формою зближення науки і виробництва, бо скорочується до мінімуму тривалість циклу «дослідження — розробка — впровадження»;
- у них зосереджуються висококваліфіковані кадри різних спеціальностей — учені, розробники, дослідники, аналітики, інженери, спеціалісти різного профілю, що забезпечує можливість міжгалузевих досліджень;
- вони концентрують унікальне устаткування, обчислювальні центри, лабораторії, що дає змогу проводити дослідження і наукові експерименти;
- у парках фінансовий капітал представлений у формі венчурного капіталу;
- в локальних інноваційних центрах формується «ідеальне середовище» з точки зору як економічних, так і організаційно-географічних умов для створення нових, наукомістких виробництв, що відповідають сучасним вимогам.

Більшість центрів інформаційно-технічної революції зосереджені у метрополісах, здатних генерувати синергію — підсилення результуючої окремих складових системи завдяки їх взаємодії — на базі знань та інформації. Ця здатність безпосередньо пов'язана із промисловим виробництвом і комерційним застосуванням інновацій, із культурною та економічною могутністю метрополісу, що формує його привілейоване становище і приваблює ініціативних творчих людей. Адже для того, щоб інновація реалізувалася, необхідні: конкретне інституційне та

індустріальне середовище; певна кваліфікація для концептуального осмислення і розв'язання технологічної проблеми; економічна ментальність, щоб зробити застосування інновації вигідним; мережа виробників та користувачів, що можуть обмінюватися досвідом, який здобувають у процесі творення базисної інновації. Це і пояснює необхідність територіального наближення всіх суб'єктів інноваційної діяльності, що і задовольняється локальними інноваційними центрами.

Територіальне наближення різнохарактерних за своїм профілем закладів (університети, приватні промислові підприємства, державні заклади), що входять до складу локальних інноваційних центрів, позитивно впливає на діяльність кожного з них, сприяючи зближенню науки і виробництва, підвищуючи ефективність інвестицій. Фірми, які входять до складу локальних інноваційних центрів, виділяють кошти на оснащення навчальних закладів, залучають до роботи у своїх лабораторіях студентів та випускників університетів.

Отже, локальні інноваційні центри складають організаційну основу інноваційних процесів, відіграють важливу роль у перенесенні високих технологій із галузі фундаментальних розробок у виробництво і сприяють комерціалізації науки, позитивним структурним зрушенням в національній економіці, росту конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Такі центри є перспективним механізмом для передачі наукових нововведень від університетів та дослідних лабораторій до інноваційного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития, исследования предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.
2. Кондратьев Н. Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. Избранные труды / Н. Д. Кондратьев; Международный фонд Н.Д. Кондратьева и др. Ред. колл.: Абалкин Л.И. (пред.) и др.; Яковец Ю.В. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2002. – С.767.
3. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / Н. В. Краснокутська – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
4. Савіна Г. Г. Технопарк як фактор забезпечення інноваційного розвитку виробничих підприємств / Г. Г. Савіна, Е. О. Зінченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – №3. – Т.1. – С.46-48.
5. Тульчинська С.О. Роль науково-технологічних парків у розвитку інноваційних процесів / С.О. Тульчинська, Р.В. Тульчинський, М.О. Змієнко // Проблеми науки. – 2008. – № 10. – С. 13-17.
6. Уханова І. О. Технологічні парки як чинник стимулювання розвитку інноваційної економіки в сучасних умовах / І. О. Уханова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць. – Маріуполь: ПДТУ, 2011. – Т. 2. – С. 44-49.

Сіренко К.Ю., аспірантка

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

Kristen88@yandex.ru

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО КЛАСТЕРА В ЛЕГКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Зростання інноваційної активності підприємств можливе за умови застосування нових організаційних важелів, здатних стимулювати підвищення продуктивності праці у промисловості, створення продукції з високою доданою вартістю, розвиток високотехнологічних та наукоємних виробництв, створення замкнених ланцюгів виробництва. Одним з найбільш ефективних засобів підвищення інноваційної активності у промисловості є застосування кластерного підходу організації промислового виробництва, який дозволяє об'єднати у межах кластерів ресурси та компетенції, недоступні для окремих підприємств.

Наразі в Україні розроблена центральними органами державної влади нормативно-правова база формування засад державної кластерної політики залишається незатвердженою. Вона включає проекти «Концепції створення кластерів в Україні» (2008р.), «Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України до 2019 року» (2008р. передбачалося розроблення та впровадження моделі кластерної організації промисловості), «Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів» (2009 р.).

Проведене нами дослідження ефективних світових кластерних систем [1, с.44-68; 2, с.21-28; 3; 5] дозволяє зробити висновок про залежність успіху їх створення і функціонування саме в межах трикутника «державне регулювання і управління – інтелектуальна інфраструктура – виробничий сектор». Така модель «потрійної спіралі» дозволяє поєднувати інтереси держави, науки і бізнесу, стає передумовою формування специфічних соціально-економічних відносини, забезпечує створення сприятливої інфраструктури або бізнес-клімату.

Такий підхід може бути досить корисним для створення національного кластера в легкій промисловості. Формування інноваційного кластера є найоптимальнішим варіантом перебудови економічних відносин у галузі та регіоні, встановлення інтеграційних зв'язків на основі єдності інтересів учасників, тісної кооперації і здорової конкуренції.

На основі вищевикладеного, ми пропонуємо таку організаційну модель інноваційного кластера, створеного на базі легкої промисловості, представлену на рис.1.

Особливістю цієї моделі є розподіл її основних учасників на п'ять секторів: адміністративний, ресурсозабезпечуючий, обслуговуючий, науково-кадровий і виробничий.

Ядром запропонованої нами моделі формування інноваційного кластера в галузі має стати саме виробничий сектор, у якому за умови плідної співпраці всіх інших учасників створюється інноваційна продукція. Представлена модель дозволяє: по-перше, виділити ядро майбутнього кластера і його роль в розвитку цієї регіональної структури; по-друге, виділити конкурентні блоки всередині кластера і, по-третє, окреслити потенційні можливості для розвитку і розширення кластера.

Кластерна структура організаційної моделі надає їй переваги над іншими об'єднаннями підприємств: гнучкість і адаптивність до змін умов функціонування, можливість залучення великої кількості різних учасників, активізація інвестиційно-інноваційних процесів всередині кластера.

Координаційну діяльність з функціонування і розвитку має здійснювати заснована основними учасниками кластера Координаційна рада. Її взаємодія з Агенцією регіонального розвитку, іншими регіональними і державними органами влади забезпечить встановлення тісних партнерських відносин з адміністративним сектором кластера. Особливістю запропонованої кластерної моделі є здійснення його учасниками співробітництва у спільних видах діяльності, розподіленої на основні блоки.

Для прикладу, на даний час, є можливість і потреба створення льняного кластера в Поліських областях (Волинська, Рівненська, Житомирська, Київська, Чернігівська, Сумська). До складу такого кластера, безумовно, повинні входити сільськогосподарські підприємства, для вирішення проблеми сировини, яка сьогодні є найбільш актуальною в цій підгалузі, адже в останнє десятиріччя посівні площі льону-довгунця скоротилися в 7,5 рази. Саме тому занепали льонозаводи, яких на Поліссі нараховувалося близько 40 загальною потужністю 100 – 120 тис. т. волокна за рік [6]. Деякі заводи вже зараз самостійно намагаються рухатися в напрямі створення кооперативних зв'язків.

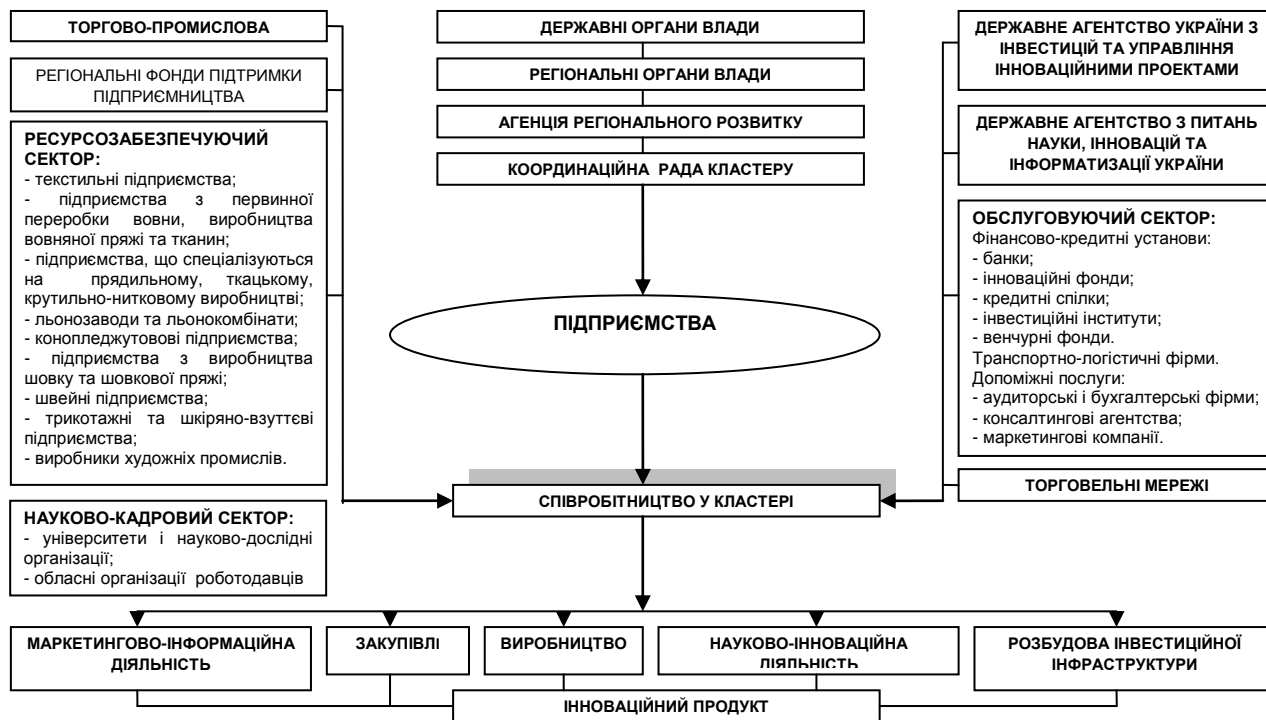

Рис. 1. Модель регіонального інноваційного кластеру легкої промисловості

Так, наприклад, Ємільчинський льонозавод для вирішення сировинної проблеми співпрацює з сільськогосподарськими підприємствами, надаючи їм мінеральні добрива, насіння льону, виконуючи посівні роботи тощо. Крім того, в цьому регіоні розміщені два великих льонокомбінати у містах Рівне та Житомир, загальна потужність яких 100 млн кв. м. тканин технічного та побутового призначення. Регіон має виробничі потужності, що здатні переробити всю вироблену в країні лляну сировину, а також має достатньо високий науково-технічний потенціал галузевої та вузівської науки.

Значний ринок споживання продукції з льону обумовлений тим, що вона застосовується в текстильній, легкій, медичній, машинобудівній, будівельній галузях, а також торгівлі та сфері послуг. У попередні роки 80% виробленого в Україні волокна експортувалося в Росію, країни Балтії, Великобританію, Італію, Угорщину, сьогодні майже весь цей ринок втрачено. Для відновлення втрачених позицій є можливість залучення нових технологій, розроблених вітчизняними вченими. Зокрема, існує національна промислова технологія переробки не тільки довгого, а й короткого волокна з одержанням катоніну на базі модернізації прядильного та ткацького обладнання. Широке використання лляного катоніну у виробництві дає можливість скоротити закупівлю бавовни та значно знизити стратегічну й фінансову залежність України від її імпорту [5, с. 159].

Запропонована модель створення інноваційного кластера легкої промисловості дозволить досягти таких основних результатів:

- зростання конкурентоспроможності галузі в цілому і формування стійких господарських зв'язків між окремими учасниками кластера;
- налагодження кооперації і активної співпраці між державними, регіональними органами влади, науково-дослідними і освітніми установами та приватним сектором економіки;
- сприяння розвитку малого і середнього бізнесу, підвищення їх інноваційної активності;
- підвищення продуктивності праці в галузі за рахунок використання спеціалізованих видів сировини, доступу до інформації, обміну досвідом та знаннями, що призведе до зниження собівартості кінцевого продукту і зростання рентабельності галузі;

- здійснення технічного переоснащення підприємств галузі, підвищення рівня технологічних змін як у легкій промисловості, так і у переробних галузях;
- ліквідація проблеми сировинного дефіциту у результаті незадовільної державної політики і складання не вигідних комерційних договорів;
- зниження собівартості продукції, підвищення її якості;
- скорочення інноваційного циклу впровадження інноваційної продукції всередині галузі;
- підвищення рівня інвестицій і прискорення інноваційної діяльності всередині галузі;
- створення загальної торговельної марки і знаку якості;
- створення Регіонального Центру Моді;
- створення сучасної системи комунікацій як між учасниками кластеру, так і для інформування внутрішнього та світового ринка про продукцію кластера;
- спільна участь у різних виставках, фестивалях і показах мод для населення і потенційних замовників продукції.

Список використаної літератури:

1. Портер М. Международная конкуренция: конкурентные преимущества стран: [пер. с англ]. – М.: Международные отношения, 1993. – 546 с.
2. Мингалеева Ж. Кластеры и формирование структуры региона / Ж. Мингалеева, С. Ткачева. – МЭМО. – 2000. – № 5. – С. 97–102.
3. Заремський Б.В. Кластерна стратегія інноваційного розвитку регіонів в контексті глобальної економіки / Б. В. Заремський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.confcontact.com>.
4. Якобс Д. Меры по развитию инновационных процессов. Материалы сайта «Государственный научно-исследовательский институт информационных технологий и телекоммуникаций» / Д. Якобс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.informika.ru>.
5. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія [Текст] / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук - К.: КНЕУ, 2003. - 394 с.
6. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

Смірнова О.І., студентка
група ОЗ-ОА-9М, економічний факультет
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Маєвська Н.В.**, к.н.держ.упр., доцент
Макіївський економіко-гуманітарний інститут (м. Макіївка)
smirnova.oksana.72 @inbox.ru

РИЗИКИ В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах господарювання, для яких характерна економічна нестабільність з періодичним проявом кризових явищ на загальносвітових, макро – і мікроекономічних рівнях окремих держав в наслідок чого розвиток окремих галузей господарства може змінюватися періодами їх падіння, що вимагає від підприємств додаткових постійних інноваційних заходів з підвищення якості, асортименту та обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції. В Україні, на рівні держави, розроблено вимоги до системи довгострокового управління інноваційною діяльністю в гуманітарній та виробничій сферах, методи та методики фінансового забезпечення, комплексної оцінки ефективності очікуваних результатів за умов можливостей подолання проявів різноманітних ризиків. при її реалізації.

В гуманітарній сфері для створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти України, інтегрованої у Європейський простір вищої освіти та у Європейський дослідницький простір відповідно до інноваційної «Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (проект)» МОН України планується реалізація наступних заходів:

1. Забезпечення конституційних прав громадян на якісну вищу освіту та рівного доступу до неї;
2. Реорганізація системи управління вищої освіти з метою забезпечення захисту національних, регіональних та місцевих інтересів, а також інтересів всіх суб'єктів національної системи вищої освіти України;
3. Трансформація університетів у центри незалежної думки, які здатні дати персонал та ідеї для прискорення модернізації країни;
4. Забезпечення справедливої конкуренції між закладами вищої освіти як запоруки високої якості вищої освіти;
5. Створення належного зв'язку між ринком праці та системою вищої освіти;
6. Інтеграція України у світовий і європейський освітній та науковий простори.

По кожному з наведених стратегічних напрямів інноваційної діяльності МОН визначені ризики, які повністю або частково унеможливають їх реалізацію. До основних ризиків відносяться: макроризики – відсутність довгострокового прогнозування соціально – економічної та науково – технічної діяльності в Україні; відсутність (брак) політичної волі до впровадження ідеології демократизації та автономізації вищої школи; неможливість подолання корупції та формування нового академічного етносу в разі відсутності успіхів у подоланні аналогічних явищ у національному масштабі; бюджетні обмеження та ін.; мікроризики – супротив змінам з боку керівників окремих закладів вищої освіти та наукових установ; консервативність кіл академічного середовища; неможливість викорінення корупції та плагіату персоналом вищої школи; неспроможність швидкої ідентифікації перспективних лідерів та дієвого активу для впровадження локальних інноваційних програм та ін. [1]

На теперішній час Україна за рейтингом Глобального індексу конкурентоспроможності входить до другої десятці світу за загальною кількістю працівників з неповною, базовою та повною вищою освітою (2014 р. – 13 місце, 2013 р. – 10, 2012 р. – 10), розподіл яких за видами економічної діяльності (% до облікової кількості штатних працівників) становить: промисловість – 46,9 %; будівництво – 47 %; транспорт – 42,4 %; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів – 59,2 %; наукові дослідження та розробки – 79,9 %, що свідчить про достатність в державі інтелектуального потенціалу для розробки та практичної реалізації інноваційних проектів, які пов'язані з промисловою сферою виробництва.

Стратегія розвитку інноваційних процесів в промисловій сфері, спрямовується, в першу чергу, на підвищення технічного рівня основних виробничих фондів, ефективності їх використання, може бути представлена тільки як форма цільової орієнтації об'єкта стратегічного планування за допомогою реалізації дій, які найбільшою мірою сприяють досягненню необхідних економічних і соціальних результатів. Інвестування коштів в основні фонди промислового підприємства в умовах безперервних змін галузевої, народногосподарської та загальносвітової кон'юнктури, зростання конкуренції збільшує впливовість активних та пасивних елементів у складі самих основних фондів внаслідок можливості створення і впровадження нововведень технічного та технологічного характеру як в поточній діяльності, так і в реалізації планів і програм стратегічного розвитку виробництва.

Питанням інноваційного розвитку окремих напрямів економічної діяльності в системі державного і галузевого управління та на рівні окремого підприємства в виробничій сфері в залежності присвячені дослідження як вітчизняних, так і закордонних фахівців: П. Бубенко, В. Гейця, А. Гальчинського, А. Гриньова, Г. Задорожного, С. Іляшенко, К. Крістенсена, Б. Кузика, Т.Лепейко, А. Нагієва, Г. Рейна, В. Семіноженко, Ю. Яковця та інших.

Стратегічне орієнтування соціально-економічного та інноваційного розвитку промислового підприємства, галузі, народного господарства має передбачати дотримання принципів цільового перспективного і стратегічного планування. Цільове стратегічне орієнтування інноваційних процесів на промисловому підприємстві передбачає забезпечення безперервності процесу створення, придбання і впровадження нововведень для підвищення фондівіддачі основних виробничих фондів, що забезпечують якість, конкурентоспроможність та збільшення виробництва обсягів продукції

Досягнення максимально можливої фондівіддачі за рахунок впровадження технічних і технологічних нововведень передбачає:

- Раціоналізацію структури основних фондів та життя заходів для своєчасного вирішення проблем, пов'язаних з фізичним зносом і моральним старінням активної частини основних виробничих фондів;
- Підвищення коефіцієнтів змінності роботи і в цілому інтенсивності використання машин та обладнання;
- Скорочення простою машин і устаткування з причин організаційного і технічного характеру;
- Своєчасну оцінку змінюється вартості основних фондів та організацію обліку вибуття і введення в дію різних елементів основних фондів;
- Прискорену амортизацію як засіб оперативної заміни зношених основних виробничих фондів.

Стратегічна цільова орієнтація інноваційних процесів на підвищення рівня ефективності використання основних виробничих фондів промислового підприємства повинна інтегруватися зі стратегічною спрямованістю підвищення технічного і технологічного рівнів виробництва в галузі, в яку входить об'єкт стратегічного планування. При цьому галузева стратегічна орієнтація на модернізацію активних і пасивних елементів основних фондів повинна: передбачати прийняття і здійснення обґрунтованого комплексу заходів з боку суб'єкта управління протягом усього тимчасового періоду стратегічного планування; доповнювати і розширювати сферу стратегічної орієнтації господарюючих суб'єктів; сприяти за рахунок інноваційної діяльності підвищенню технічного та технологічного рівнів виробництва; розвивати конкуренцію на конкретних сегментах товарного ринку і ринку послуг незалежно від форм власності на засоби виробництва у конкуруючих господарюючих суб'єктів; бути спрямована на підвищення рівня інвестиційної привабливості галузі, збільшення обсягів коштів для інвестування, приведення в рівноважний стан попиту і пропозиції капіталу на фінансовому ринку; виступати в якості засобу ідентифікації ресурсних можливостей галузі, що враховує умови її розвитку, нестабільність факторів впливу зовнішнього середовища.[2]

Стратегічної орієнтації на інноваційний розвиток та ефективне використання основних виробничих фондів промислового підприємства можуть сприяти:

- Не використовуваний на підприємстві ресурсний потенціал, включення якого в виробничий процес дозволяє підвищити обсяги виробництва і скоротити темпи зростання загальних витрат;
- Підвищення інтелектуального рівня менеджерів;
- Вдосконалення системи управління поточною діяльністю підприємства та його перспективним розвитком;
- Пріоритетні рішення в області модернізації та оновлення активної частини основних фондів;
- Використання результатів маркетингових досліджень для створення нових видів продукції, диверсифікації виробництва.

Початковий етап процесу досягнення поставленої стратегічної мети робить необхідними планово-розрахункові обґрунтування економічної доцільності створення, придбання і впровадження технічних, технологічних нововведень, що сприяють не тільки підвищенню технічного рівня основних виробничих фондів і якості продукції, що випускається, але й економічному зростанню в перспективному періоді з урахуванням сформованих організаційно-економічних умов діяльності промислового підприємства і стану зовнішнього середовища, а також очікуваних її змін.

Другий етап стратегічної орієнтації промислового підприємства передбачає:

- Формулювання стратегічної мети соціально-економічного розвитку підприємства на основі ефективного використання основних виробничих фондів;
- Економічний аналіз проблем відтворення активних і пасивних елементів основних виробничих фондів, основних факторів впливу зовнішнього середовища на інноваційний та інвестиційний процеси модернізації, реконструкції та оновлення основних виробничих фондів;
- Розробку і реалізацію базової і функціональних (приватних) стратегій економічного, структурно-організаційного, соціального, фінансово-інвестиційного та маркетингового характеру, спрямованих на досягнення необхідних рівнів

ефективності використання основних фондів, матеріальних елементів оборотних фондів, праці персоналу підприємства.

До завершального етапу стратегічної орієнтації на інноваційний та інвестиційний оновлення, реконструкцію та модернізацію основних виробничих фондів промислового підприємства можна віднести:

- Визначення дієвості стратегій, реалізованих промисловим підприємством;
- Корегування і заміну ряду функціональних (приватних) стратегій у зв'язку зі зміною умов в макро-, мікросередовищі економіки;
- Аналіз подальших можливостей досягнення необхідних економічних і соціальних результатів за рахунок впроваджених технічних і технологічних нововведень, фінансування модернізації, реконструкції та оновлення основних виробничих фондів.

Інноваційний процес в результаті поетапно йде від виконання фундаментальних досліджень до створення науково-дослідних, дослідно-конструкторських розробок та їх впровадження у виробництво у вигляді інновацій. При цьому нововведення технічного, технологічного характеру можуть бути реалізовані і на підприємстві, що фінансував науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, і в ряді інших організаційно-правових структур виробничої та соціальної сфер, тим самим скорочуючи терміни окупності коштів, вкладених у створення нововведень і підвищуючи конкурентоспроможність економіки.

Взаємодія інноваційного та інвестиційного процесів в рамках модернізації та оновлення основних виробничих фондів забезпечує досягнення підприємством основної мети - максимізації обсягу прибутку при мінімізації витрат на виробництво продукції, надання послуг, виконання робіт, що визначає його головним важелем інтенсифікації соціально-економічного розвитку господарюючих суб'єктів і держави в цілому. [3]

Разом з тим, процес інноваційного перетворення економіки держави суттєво залежить від моделі її соціально - економічного розвитку. На теперішній час, Україні притаманна модель кланово-олігархічного капіталізму, розвиток інноваційної діяльності в якій характеризується жорсткими макро - і мікроризиками і які практично унеможливають стійкий соціально - економічний розвиток національної економіки на відміну від моделі народного капіталізму.

До основних макроризиків відносяться: інституціональний - низька ефективність діяльності національних, регіональних і місцевих органів влади та організаційних структур; інфраструктурний - застаріла матеріально - технічна база та командно - адміністративні методи управління; податковий - нестабільність самої податкової системи та її великий тиск на середній бізнес; банківський - нестійкість і практична безвідповідальність системи, невідповідність умов кредитування по процентним ставкам доходам малого і середнього бізнесу та домогосподарств, перешкоди в валютних операціях та ін.; корупційний - спекулятивність взаємовідносин у всіх соціально - економічних сферах життєдіяльності країни; територіальний - анексія частини території або ведення на ній військових дій чи антитерористичних операцій.

Природно, взаємодія інноваційного та інвестиційного процесу на підприємстві і в національній економіці прямо залежить від ступеня з'єднання результатів науково-інноваційної діяльності з виробництвом - від збільшення обсягів наукових досліджень і прикладних розробок, орієнтованих на задоволення ринкового попиту на інновації, і від ступеня економічної зацікавленості виробництва в якнайшвидшому впровадженні створених нововведень.

Список використаної літератури:

1. Назімко В.В. Ідентифікація та оцінка ризиків в надкористуванні / В.В. Назімко, Л.М. Захарова, Н.В. Маєвська //
2. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю суб'єктів господарювання : монографія / [під. ред. д.е.н., проф. Білопольського М.Г.] - Донецьк : Вид-во «Східний видавничий дім», 2012. - С.280-295
3. Нагіев А.Г. Стратегическая ориентация инновационных процессов на повышение технического уровня и эффективности использования основных производственных фондов / А. Г. Нагиев // Проблемы современной экономики. - 2010. - № 1(13). - С. 126-129.
3. Джонсон М., Кристенсен К., Кагерманн Х. Изобретая новую бизнес-модель // &Стратегии. — 2009. — № 1–2. — С. 14–24.

Сулова Ю.В., магістрант

група 62-а, факультет економіки та управління

спеціальність: економіка підприємства

Науковий керівник: **Гудзь М.В.**, д.е.н, професор

Бердянський державний педагогічний університет (м. Бердянськ)

mayusu@ukr.net

ІННОВАЦІЇ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою України, тому, що це є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин. Для України європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентної спроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС.

Детермінанти інноваційного розвитку національної економіки є предметом дослідження таких вчених як Ю. Бажал, А. Гальчинський, Л. Федулова та іншими. Різні аспекти інноваційної та науково-технічної діяльності, запропоновані заходи щодо її активізації у вітчизняних умовах є однією з поширених тем в наукових колах. Варто також вказати на значний теоретичний внесок в дослідження питань міжнародного руху капіталу іноземних вчених-економістів У. Шарпа, Р.Холта, Д.Бейлі, М.Портера, Л. Гітмана, М. Джонка, Дж.Майєра, І. Бланка та інших

дослідників. визнання на теоретичному та практичному рівнях важливості інновацій, формування відповідної законодавчої бази, розробка та впровадження державних інноваційних програм України.

Зростання ролі окремих суб'єктів господарської діяльності, необхідність їх цілеспрямованої взаємодії один з одним і зовнішнім середовищем у рамках, окреслених методами державного і регіонального регулювання, ставить проблему формування організаційно – економічного механізму управління інноваційним розвитком. Він повинен орієнтувати маркетингову, а через неї інноваційну, інвестиційну і виробничо – збутову діяльність господарюючих суб'єктів на виявлення і всебічне використання існуючих і перспективних ринкових можливостей, підтримуючи певний баланс зовнішніх і внутрішніх резервів розвитку, з метою досягнення успіху в конкуренції, максимізації поточних і перспективних доходів.

Вирішення зазначеної проблеми дасть можливість трансформувати процеси стихійного інтуїтивного пошуку напрямів розвитку, що сприятиме створенню в Україні умов стабілізації і зростання.

Мета роботи - визначення особливостей розвитку інновацій в господарській діяльності ЗАТ «Азовкабель» Україна, Запорізька обл., м.Бердянськ, та розробка заходів для підвищення її ефективності.

Серед основних критеріїв успішної інтеграції України до світової економіки можна відзначити:

- 1) зростання міжнародного товарообігу із випереджаючим зростанням обсягів експорту;
- 2) зростання обсягів іноземних інвестицій в Україну;
- 3) зростання обсягів операцій із гривнею на світовому валютному ринку;
- 4) мінімізація рівня кореляції між негативними тенденціями розвитку світової економіки та економіки національної.

Найбільш прибутковими у довгостроковій перспективі є не продуктивні, а технологічні інновації, які сприяють економічному зростанню не лише у теперішній час, а дозволяють підвищити конкурентоспроможність підприємства на значно більший період у порівнянні з виробництвом лише нових видів продукції.

Найбільша кількість підприємств, які використовують передові технології, розташована у Харківській області (22,5%), Запорізькій (6,9%), Одеській (6,7%), Житомирській (6,4%) областях.

Закрите акціонерне товариство «Азовкабель» - один з найбільших виробників кабельно-провідникової продукції, як в Україні, так і в СНД. Створене в листопаді 2001 року закрите акціонерне товариство «Азовкабель» є продовжувачем славної історії одного з провідних підприємств у своїй галузі - заводу «Азовкабель». На сьогоднішній день в асортименті продукції, що випускається ЗАТ «Азовкабель» налічується більше 2500 марко-перерізів. Кабелі та проводи з маркою ЗАТ «Азовкабель» широко застосовуються у всіх галузях промисловості: радіопромисловості і електроніці, металургії та верстатобудуванні, зв'язку та сільському господарстві.[1] В умовах, коли доводилося створювати заново буквально все: від виробничої та матеріально-технічної бази до інженерно-технічної інфраструктури - фірма вистояла. Час показав, що динамічно розвиваються підприємствам не страшні ні економічні, ні фінансові кризи, а хороша, стабільна і якісна робота дозволяє навіть в нелегкі часи розширювати ринки збуту продукції та знаходити нових постійних партнерів. На підприємстві використовується сучасна технологія, високоякісні матеріали, що забезпечують відмінну стабільність фізико-механічних та електричних властивостей кабелів і проводів. Технологія виготовлення продукції містить у собі операції по волочінню мідного й алюмінієвого дроту різних розмірів, ізолювання жил, скрутці-опресування і т.д., характерні тільки для випуску кабельних виробів. У свою чергу, це вимагає використання спеціального обладнання та високої кваліфікації персоналу. Вся продукція ЗАТ «Азовкабель» сертифікована Держстандартом України, а також має сертифікати відповідності Автономної некомерційної організації АНОЦ «Секаб».

Нині в акціонерному товаристві працює близько 600 співробітників. Ядро колективу складають висококваліфіковані менеджери. В їх завдання входить не тільки продаж, але й технічні консультації з усіх питань, пов'язаних з виробленою продукцією. Сучасна виробнича база, досвідчені кадри дозволяють колективу гарантувати високу якість кабельних виробів, задовольняти потребу в них найвимогливіших замовників, як в Україні, так і за кордоном.

Перше, що зробили у ЗАТ «Азовкабель», впровадили передові енергозберігаючі технології, а також, ввели суворий облік споживання енергоресурсів. Почали з багато тарифних лічильників обліку електроенергії типу «Альфа», які дозволяють не тільки точно визначити кількість споживаної енергії, але і вести її річний, місячний, добовий і навіть почасовий облік. Завдяки чому можна проаналізувати завантаження робочого дня, тижня або місяця, будувати графіки, вибирати найбільш дешевий режим технологічних процесів виробництва.

Саме на цьому підприємстві вперше в місті була встановлена особливо точна система обліку використання природного газу «Флоукор», що дозволяє через модемний зв'язок використовувати комп'ютер, для визначення кількості газу, спожитого промисловою котельною. Надалі планується весь виробничий облік споживання енергоресурсів в цехах вивести на комп'ютер, щоб начальники цехів та ділянок могли аналізувати щодобову кількість і вартість використаних енергоносіїв. В майбутньому планується зміна графіка роботи підприємства, для того, щоб найбільш енергоємне устаткування працювало вночі, а також використання в технологічному процесі вторинних ресурсів.

Впроваджується передова система виробництва магістральних залізничних кабелів, що не мають аналогів в Україні.

ЗАТ «Азовкабель» розробляє стратегію подальшого розвитку, робить ставку на розширення обсягу виробництва, а також на підвищення якості продукції для того, щоб заволодіти ведучі положення на ринку.

Нововведення в ЗАТ «Азовкабель» будуть найбільш ефективні тоді, коли всі структурні підрозділи, весь колектив, і кожен працівник будуть залучені в усі фази прийняття рішень і впровадження інновацій.

Тому застосування менеджерами ЗАТ «Азовкабель» стилю керівництва «участь в управлінні», підтримка почуття соціальної захищеності, значимості кожного працівника, ступеня його відповідальності і можливості професійного і посадового росту – невід'ємні складові сприятливого інноваційного клімату в колективі.

Використання комплексу мотиваційних систем, що включає різні форми і методи матеріального заохочення, творчої активності працівників є серйозним додатковим компонентом успішної їхньої діяльності в інноваційних процесах ЗАТ «Азовкабель».

Для вітчизняної економіки саме інновації й інноваційний розвиток є тією рушійною силою, що спроможна забезпечити економічну незалежність України і подолання розриву з розвиненими державами за принципом «обганяти не наздоганяючи». Як справедливо, на наш погляд, зазначає В. Полтерович, «подібні реформи, модернізуючи інститути, одночасно виступають інструментом процесу перерозподілу. При цьому створюється ілюзія розвитку, який здоганяє, у той час як країна ледь утримується на попередньому відносному рівні або навіть відстає від розвинених економік [4, с.43]. Кожний новий виток реформ породжує надії, але замість випереджаючого зростання ефективності він приводить тільки до інтенсифікації процесів перерозподілу». В цьому вчений вбачає потрапляння економіки в «пастку інституціональної відсталості». Як свідчить світовий досвід, ті країни, яким вдалось уникнути «пастки інституціональної відсталості» (Японія, Корея, Тайвань, повоєнні Франція, Португалія, Фінляндія), не обмежувались тільки інституційними реформами на першому етапі перетворень, а сполучали їх з державною політикою стимулювання економічного зростання на інноваційній основі. Тобто, не йдучи шляхом, який інші вже пройшли, здобувши при цьому міцні позиції на світовому ринку, а йти, безсумнівно, у руслі світового розвитку, але своїм шляхом, вишукуючи і реалізуючи свої потенційні переваги, займаючи провідні позиції в тих сферах діяльності, де для цього є умови [6].

При унікальних технологіях та могутній заготівельній ділянці в ЗАТ «Азовкабель», парк технологічного устаткування незбалансований, необхідно його розширювати й оновлювати. Для ефективного використання основних засобів треба зменшувати кількість недіючого устаткування, вивести з експлуатації зайве та швидко залучити у виробництво невстановлене устаткування. Нова технологія є пріоритетним напрямком діяльності ЗАТ «Азовкабель», тому що вона стає основою незалежного економічного розвитку як підприємства так і держави в цілому.

Список використаних джерел:

1. Продукція ЗАТ «Азовкабель» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.azovcable.com>.
2. Полтерович В. М. Елементи теорії реформ / В. М. Полтерович. – К.: ЗАО «Видавництво» Економіка », 2007. – 447 с.

Счѐтчикова И.С., студентка
група ФК-31, економічний факультет
Научный руководитель: **Башлакова О.С.**, к.э.н., доцент
Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)
vini_zzzz@mail.ru

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Современная Беларусь – государство с динамично развивающейся экономикой, низким уровнем безработицы, высокой квалификацией трудовых ресурсов, благоприятным инвестиционным и налоговым климатом, а также хорошей инфраструктурой.

Законодательство Республики Беларусь в области инвестиционной деятельности построено на европейских принципах и гарантирует все права инвестора, допускает применение британского, швейцарского, итальянского и любого другого права и арбитража. Приветствуются самые современные формы инвестирования: от создания иностранных и смешанных предприятий до концессионных соглашений. В последние годы правительство Беларуси активно проводит политику, направленную на улучшение инвестиционного климата как для отечественных инвесторов, так и для иностранных.

Поэтому главной экономической задачей Республики Беларусь на данный момент является улучшение и совершенствование инвестиционной деятельности страны с целью привлечения инвесторов. В русле данной задачи 24 января 2014 года вступил в силу Закон Республики Беларусь «Об инвестициях», который предусматривает совершенствование базового инвестиционного законодательства на основе использования мирового опыта, обеспечивает простоту и прозрачность закрепленных в нем норм и понятий, а также предоставление основополагающих гарантий защиты инвесторам. Под инвестициями в Законе понимается любое имущество и иные объекты гражданских прав, принадлежащие инвестору на законном основании, вкладываемые инвестором на территории Республики Беларусь способами, предусмотренными этим Законом, в целях получения прибыли (доходов) и (или) достижения иного значимого результата либо в иных целях, не связанных с личным, семейным, домашним и иным подобным использованием, в частности:

- движимое и недвижимое имущество, в том числе акции, доли в уставном фонде, паи в

имуществе коммерческой организации, созданной на территории Республики Беларусь, денежные средства, включая привлеченные, в том числе займы, кредиты;

- права требования, имеющие оценку их стоимости;
- иные объекты гражданских прав, имеющие оценку их стоимости, за исключением видов

объектов гражданских прав, нахождение которых в обороте не допускается (объекты, изъятые из оборота)[1].

Основными новациями закона «Об инвестициях» стала норма, согласно которой инвестор не ограничивается в отношении способов осуществления инвестиций и видов источников финансирования, также не предусмотрены ограничения по объемам инвестиций и организационно-правовым формам создания инвесторами организаций. Уточнены принципы осуществления инвестиций: недопустимости произвольного вмешательства в частные дела, равенства инвесторов при осуществлении инвестиций, верховенства права, добросовестности и разумности осуществления инвестиций, а также защиты нарушенных прав.

За 9 месяцев 2014 года в РБ использовано 149,6 трлн. рублей инвестиций в основной капитал, что в сопоставимых ценах составило 89,6% к уровню января-сентября 2013 г., что эквивалентно 14,9 млрд. долл. США. При этом доля инвестиций в машины и оборудование в общем объеме инвестиций составила 33%, в том числе без учета инвестиций, направляемых на жилищное строительство, социальную и финансовую сферы – 45,4%, доля строительно-монтажных работ – 56,1%. Снижение темпа роста инвестиций связано, в некоторой степени, с изменением вектора инвестиционной политики, отказом от доведения его в качестве целевого показателя и направлением на повышение эффективности инвестиций, вложение их в модернизацию экономики, реализацию эффективных инвестиционных проектов в увязке с наличием реальных источников финансирования. Удельный вес инвестиций в основной капитал в ВВП остается на уровне, обеспечивающим расширенное производство, - 27,5%. Всего за 9 месяцев 2014 г. в реальный сектор Республики Беларусь (без банков) поступило 11,7 млрд. долларов валовых иностранных инвестиций, из них прямых – 8,0 млрд. долларов (68,7% от общего объема), портфельных – 0,003 млрд. долларов, прочих – 3,6 млрд. долларов[2].

ТОП-10 по итогам 9 месяцев 2014 г. стран-доноров прямых иностранных инвестиций (с учетом задолженности прямого инвестору за товары, работы, услуги) в Республику Беларусь, изображены на диаграмме:

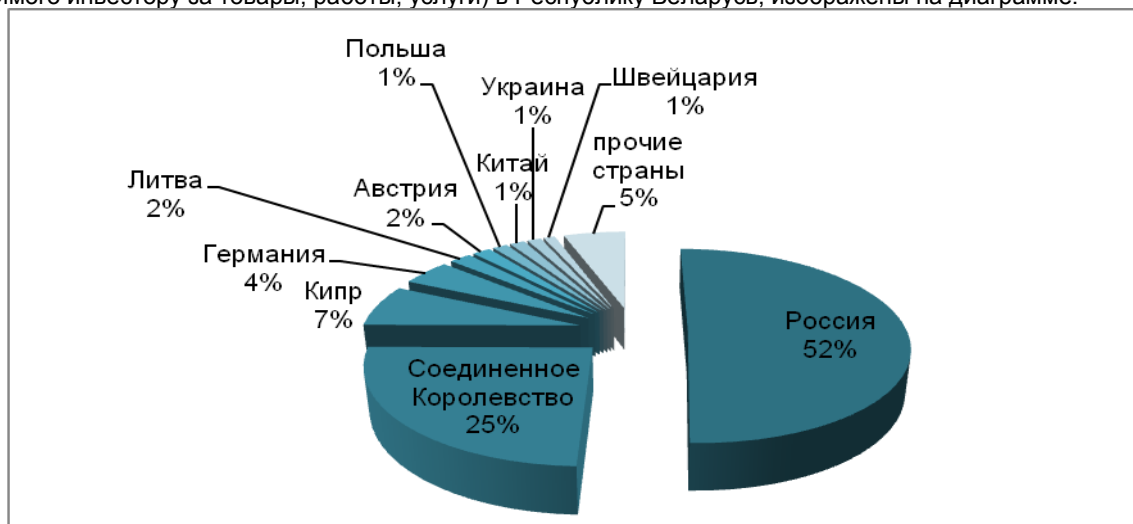

Рисунок 1. ТОП-10 стран-доноров прямых иностранных инвестиций в РБ

Привлечение прямых иностранных инвестиций на чистой основе (без учета задолженности прямому инвестору за товары, работы, услуги) за январь-сентябрь 2014 г. составило 1 510,9 млн. долларов США.

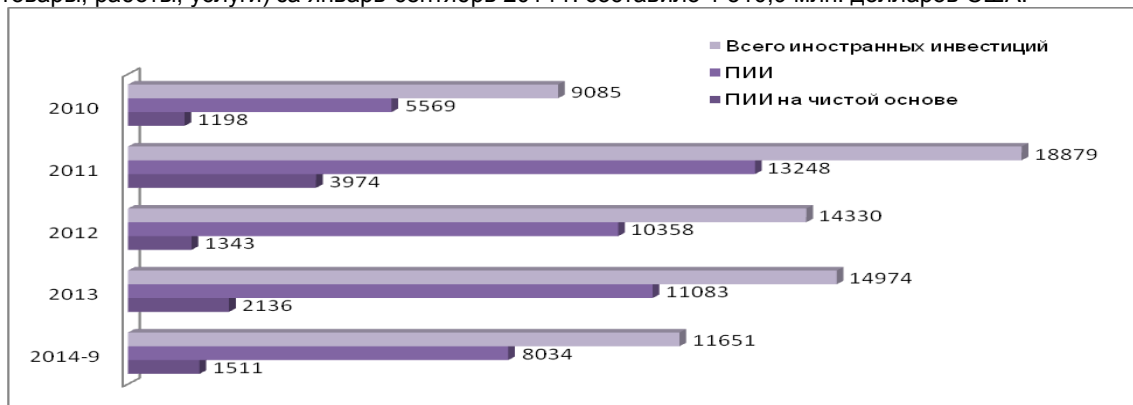

Рисунок 2. Привлечение прямых иностранных инвестиций за период 2010-2014гг

Республика Беларусь сегодня 13-я крупнейшая по территории страна в Европе. Благодаря своему выигрышному географическому положению является важным транспортным и торговым коридором между Европой и странами СНГ, несмотря на отсутствие выхода к морю. По территории Беларуси проходят многочисленные нефте- и газопроводы, железные и автомобильные дороги, водные пути и линии связи между Западной Европой, Россией и азиатскими странами.

Можно выделить следующие основные конкурентные преимущества Республики Беларусь, формирующие её инвестиционную привлекательность:

1) страна обладает мощным инновационным потенциалом. Так, по технологическим возможностям

РБ занимает 2-е место в инновационном индексе агентства Блумберг. Наукоёмкость белорусской экономики отметил Всемирный банк, разместив Беларусь на 45-м месте в мире по индексу знаний, а по индексу знаний в экономике – на 59-м месте;

2) обладает высоким человеческим потенциалом - по индексу развития человеческого потенциала у

Беларуси 50-е место из 187 стран мира. В рейтинге процветания британского независимого научно-исследовательского института Legatum высоко оценены успехи Беларуси в сфере образования (20-е место);

3) в Беларуси создано благоприятное правовое поле - по показателю «гражданское правосудие»

рейтинга «Индекс верховенства закона», опубликованного независимой организацией «ВорлдДжастис Проект» (WorldJusticeProject), Беларусь как правовое государство занимает 26-е место среди 97 стран;

4) в последние годы наблюдается положительная динамика в области создания благоприятных условий для ведения бизнеса – по данным ежегодного рейтинга Doing Business-2014, подготовленном экспертами Всемирного банка и Международной финансовой корпорации, Беларусь заняла 63-е место по условиям ведения бизнеса среди 189 стран. Высоко оценены позиции республики по регистрации собственности и предприятия (3 и 15 позиции соответственно). Задача Беларуси – войти в топ-30 наиболее благоприятных стран для бизнеса и инвестиций;

5) создана развитая транспортная и энергетическая инфраструктура страны, по качеству которой Беларусь занимает 65-е место в мире из 155 стран. В республике уже функционирует 11 логистических центров, еще 40 проектов по строительству – в стадии реализации;

6) Республика Беларусь представляет собой уникальную платформу для развития бизнеса Европы и Евразии с учетом выхода на огромный 170-ти миллионный рынок Единого экономического пространства Беларуси, Казахстана и России[3].

Участие нашей страны в Едином экономическом пространстве (далее - ЕЭП) многократно увеличивает возможности кооперации и инвестиционную активность. Причем как внутри ЕЭП, так и для третьих стран. Инвестор, приходя в любую из стран тройки, получает доступ ко всему рынку ЕЭП, включая рынок нефти, газа, коммуникационных услуг, государственных закупок в национальном торговом режиме. Инвестор на всем пространстве ЕЭП имеет возможность пользоваться единой системой стандартов и разрешительных процедур, едиными принципами защиты прав интеллектуальной собственности. В ближайшем будущем, к 2015 году, в рамках формирования Евразийского экономического союза должны быть созданы условия для свободного перемещения товаров, услуг, рабочей силы и капитала. Будучи участником этого союза, мы одновременно участвуем в крупнейшей экономике мира. Это дает нам огромное преимущество. На наш взгляд, ни один альтернативный проект не дал бы Беларуси таких возможностей.

Правительство Беларуси активно внедряет инициативы по облегчению условий для инвестирования. Сегодня практически вся территория республики (порядка 95%) представляет собой совокупность успешно функционирующих различных преференциальных режимов для осуществления инвестиций, в рамках которых инвесторам предоставляются налоговые, таможенные льготы и иные преимущества для создания и ведения успешного бизнеса. Гарантии зарубежным инвесторам предоставляются также в рамках двусторонних соглашений о содействии осуществлению и защите инвестиций. Эффективным инструментом привлечения инвестиций, в том числе и иностранных, является возможность заключения инвестором инвестиционных договоров с Республикой Беларусь, в результате чего инвестор получает необходимые ему льготы и преференции для удешевления стоимости и сокращения временных затрат при реализации проекта. Ежегодный прирост заключенных инвестдоговоров составляет в среднем 400 договоров на сумму порядка 20 млн. долларов каждый. В целях совершенствования работы по привлечению иностранных инвестиций, повышения эффективности приватизационных процессов в Республике Беларусь и обеспечения взаимодействия инвесторов с органами государственного управления в республике работает государственное учреждение «Национальное агентство инвестиций и приватизации».

Инвестиционная привлекательность страны – это больше, чем благоприятные налоговые и торговые режимы. Это еще и вопросы взаимного доверия государства и бизнеса, частно-государственного партнерства, определенности в экономической политике и стабильности «правил игры». Понимая острую конкуренцию за инвестора на мировом рынке, белорусское государство предпринимает беспрецедентные меры в данном направлении.

Список использованных источников:

1. Об инвестициях: Закон Республики Беларусь от 12 июля 2013 г. № 53-З: с изм. и доп. – Минск.
2. Инвестиционная политика Республики Беларусь / Министерство экономики Республики Беларусь, [Электронный ресурс].—2014.—Режим доступа: <http://www.economy.gov.by/ru/invpolicy/invest-klimat/pezzultat> — Дата доступа: 06.12.2014.
3. Инвестиционная деятельность / Посольство Республики Беларусь в Китайской Народной Республике, [Электронный ресурс].—2014.—Режим доступа: http://china.mfa.gov.by/ru/uslovnia_invest/ — Дата доступа: 06.12.2014.

Топал А.С., студентка
група Мен-132, факультет проектного менеджменту та управління якістю
спеціальність: менеджмент
Науковий керівник: **Шестаковська Т.Л.**, к.е.н.
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
mile.anastasiia@yandex.ua

ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день в кожній сфері суспільного життя України відбуваються перетворюючі процеси. Наша держава стала на шлях модернізації та розвитку шляхом переходу з індустріальної країни в постіндустріальну. За таких умов почалася активна трансформація адміністративно-командної економіки в ринкову. З огляду на це, стимулювання розвитку національної економіки стає пріоритетним завданням держави. Вважається, що одним з основних факторів економічного розвитку є інновації. Питання впливу інноваційної політики держави на загальний стан економіки розглядали такі вітчизняні вчені, як А. Гальчинський, Л.Ганущак, В. Гесць, І.Єременко, О.Лапко,

О.Перерва, В.Переходов, В.Пономаренко, В.Семиноженко, І.Сивицька. Даній темі також приділили увагу такі зарубіжні дослідники, як П.Друкер, К.Крістенсен, Р.Нельсон, Дж.Форестер, П.Хорват, Й. Шумпетер.

Інноваційна політика держави – це діяльність держави з впровадження інновацій та розробки напряму інноваційної діяльності і її забезпечення. Основними елементами даної політики є інновації – новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва [1]. Інновації є основним фактором підвищення продуктивності виробництва, адже вони забезпечують втілення нових ідей безпосередньо на підприємствах. Впровадження інновацій забезпечує конкурентоспроможність національної економіки, оскільки вони покращують технології виробництва і, як наслідок, якість продукції. При розробці інноваційної політики Україні повинні бути використані наступні переваги нашої країни: природні ресурси, розвинута мінерально-сировинна база і транспортна інфраструктура; значний технологічний потенціал оборонних і суміжних із ними цивільних галузей промисловості; резерв виробничих потужностей випуску масової, достатньо дешевої продукції, здатної знайти збут на внутрішньому ринку, а також на ринках ряду країн, що розвиваються; значний науково-технологічний потенціал, велика кількість патентів, наука, висококваліфіковані наукові кадри; система вищої освіти світового рівня тощо [2, с. 6].

Перевагами активної інноваційної політики є розвиток національного виробництва, підвищення продуктивності промислового комплексу країни, скорочення технологічного часу на підприємствах та збільшення асортименту високоякісної продукції. Однак, розробка та впровадження інновацій потребує капітального фінансування. Виходячи зі статистичних даних Державної служби статистики України, можна відмітити тенденцію до зменшення виділених бюджетних коштів на інноваційну діяльність. Так, у 2013 році інвестиційне фінансування зменшилося на 1918 млн. грн. у порівнянні з попереднім роком [3]. Цей факт негативно впливає на інноваційний потенціал нашої країни.

Незважаючи на провідний досвід зарубіжних країн у впровадженні інновацій, Україна не може його використати в повному обсязі. У сучасних умовах національної економіки зазнає наступних проблем щодо реалізації інноваційної політики [2, с. 6]: недостатність грошових коштів, технологічна відсталість національного виробництва, нерозвиненість сфери малих інноваційних підприємств, відсутність розгалуженої інфраструктури в інноваційній сфері.

Для удосконалення інноваційної політики можуть бути використані наступні форми впровадження інновацій [2, с. 7-8]:

- 1) стратегія нарощування – комплекс заходів довгострокового характеру, що полягає у поступовому збільшенні обсягу випуску конкурентоспроможної продукції, виробленої на основі інноваційних технологій;
- 2) стратегія «запозичення» – комплекс заходів, спрямованих на пристосування виробництва наукомісткої продукції, що виробляється в інших державах, до особливостей національної економіки;
- 3) стратегія «переносу» – комплекс організаційно-економічних заходів, спрямованих на освоєння виробництва високоякісної продукції, що є конкурентоспроможною за кордоном, використовуючи зарубіжний інноваційний потенціал шляхом придбання ліцензій на новітні технології.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що інновації є детермінантою економічного розвитку будь-якої країни, оскільки забезпечують перехід національного господарства на якісно новий рівень. З огляду на стратегію розвитку національної економіки України, інноваційна діяльність має стати пріоритетним напрямком державної політики. Проте, останнім часом можна спостерігати, що інноваційна політика розвивається за залишковим методом. Даний підхід до впровадження інновації значно зменшує економічний потенціал нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс]. - [Режим доступу]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Богуславська О.Г. Інноваційна діяльність як фактор забезпечення економічного розвитку [Електронний ресурс]. - [Режим доступу]: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_35_12.pdf.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - [Режим доступу]: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Черніговцева О.А., студентка
група ЕП-206, інститут ЕМПБ, спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: **Норкіна Т.П.**, асистент
Донбаська національна академія будівництва та архітектури (м. Макіївка)
norkinat@inbox.ru

ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ МІСТА ЯК ФАКТОР ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

З розвитком ринкових відносин на регіональному рівні, що супроводжується формуванням відповідної інфраструктури і правових засад, конкуренція стає чинником стимулювання ефективного розміщення і регіонального розвитку продуктивних сил, удосконалення економічних структур регіону, розширення асортименту і поліпшення якості продукції та послуг відповідно до сучасних вимог вітчизняного і світового ринків.

Конкуренція, що є найважливішою ланкою всієї системи ринкового господарства, виступає рушійною силою економіки не лише окремого підприємства, а й міста, регіону, країни. В останні роки в результаті зміни соціально-економічних умов в Україні відбувається зміна концепції управління містом. Змінюються цілі, мотиви, інтереси до

питань розвитку міських територій, підвищуються самі вимоги до управління та ефективності господарювання міст. В цих умовах управління конкурентоспроможністю міста є важливим та першочерговим завданням органів місцевого самоврядування.

На сучасному етапі розвитку економіки України виникла об'єктивна необхідність активізації інвестиційної діяльності, бо саме вона є вирішальною ланкою всієї економічної політики держави, яка забезпечує стабільне економічне зростання країни, підвищення її конкурентоспроможності. Водночас суттєві структурно-технологічні зрушення в економіці, ринковій та інформаційно-комунікаційній інфраструктурі вимагають потужного фінансового забезпечення. Тому в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів проблема визначення пріоритетності їхнього використання є досить актуальною.

Інвестиційна привабливість території визначається факторами інвестиційної привабливості регіону і регіональною інвестиційною політикою. Під факторами інвестиційної привабливості регіону розуміються процеси, явища, дії, переважно об'єктивного характеру, що впливають на інвестиційну привабливість регіону і визначають його територіальні особливості.

Відповідно, регіональна інвестиційна політика розуміється як процес, що визначає територіальні особливості регіону. На практиці це є дії державних і місцевих органів влади і управління щодо розвитку інвестиційного процесу в регіоні, пов'язані з удосконаленням нормативно-правової бази, надання пільг та заохочень для найбільш ефективних та значущих для регіону інвестиційних проектів, розвитком інфраструктури з обслуговування суб'єктів інвестиційної діяльності, гарантування безпеки діяльності підприємницьких структур [1].

До критеріїв інвестиційної привабливості регіону потрібно віднести:

1. Виробничий потенціал (потенціал основних засобів).
2. Трудовий потенціал (вартість, освіченість).
3. Природно-ресурсний потенціал (баланси енергетики, земельних ресурсів, природних ресурсів).
4. Потенціал економічної інфраструктури.
5. Інноваційний потенціал.
6. Потенціал соціальної інфраструктури.
7. Потенціал транспортної доступності.
8. Природозахисний потенціал.
9. Потенціал ємності ринку.
10. Рівень економічного розвитку.
11. Стан довкілля.
12. Рівень загальної безпеки.
13. Економічно-правове середовище (фінансова стабільність, податкові пільги для інвестора, відсутність податку на інвестиції, очікування економічної активності, рентабельність у виробничих галузях та галузях спеціалізації).

14. Активність регіону щодо інвесторів, інвестиційна діяльність у регіоні. [7]

Місто слід розглядати як складну, відкриту, квазірівноважну систему, що виконує промислові, організаційно-господарські, транспортні, культурні та інші функції, на яку впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори.

Зовнішніми факторами, які впливають на місто і потребують вивчення й аналізу, є:

- соціально-політичні та фінансово-економічні умови, що склалися;
- напрями Державної програми стратегічного розвитку;
- діюча законодавчо-нормативна база тощо.

Внутрішні фактори впливу включають:

- демографічну і соціальну структури міста;
- природно-геологічні умови;
- інженерні умови й ресурси;
- рівень управління;
- економічну привабливість галузей міста.

Для забезпечення конкурентоспроможності необхідна систематична робота по підвищенню всіх складових потенціалу міста.

Всі розглянуті складові потенціалу міста, безумовно, є важливими при створенні конкурентних переваг. Проте, в умовах сьогодення особливу увагу слід приділяти зростанню інвестиційного та інноваційного потенціалів міста.

Однією з головних проблем інвестування в Україні є несприятливий порівняно з іншими країнами інвестиційний клімат. До негативних рис інвестиційного клімату в Україні слід віднести:

- нестабільність наявної нормативно-правової бази;
- неврегульованість корпоративних відносин, що виявляється, зокрема, у непрозорості діяльності акціонерних товариств, відсутності ефективною дивідендною політики;
- нерозвиненість фондового ринку та відсутність конкуренції в приватизаційних процесах;
- низька купівельна спроможність населення;
- висока частка тіньового сектору економіки, що робить неконкурентоспроможною продукцію офіційної економіки, корумпованість в органах влади.

Саме усунення цих негативних рис інвестиційного клімату може стимулювати інвестиційну активність в Україні та її регіонах. На макрорівні необхідно вирішувати питання вдосконалення правовідносин в інвестиційній сфері, підвищення інвестиційного іміджу України.

Інвестиційну привабливість регіонів та інноваційну політику, проблеми формування інноваційної моделі розвитку й удосконалення конкурентоспроможності територій досліджували провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких: А.Асаул [1], В.Геєць [4], О. Крайник [5], Мамедов А.М., Осітнянко А.П. [6], Степаненко С.В. [7], Хвищун Н.В., Мороз О.Д. [8].

Інвестиційна привабливість регіонів – незаперечний чинник стабільного соціально-економічного розвитку регіону і країни. Держава в цьому процесі відіграє роль координуючого центру, запобігаючи економічній

відокремленості регіонів. Тільки у співпраці виробничих структур та органів влади центрального та місцевого рівнів і органів місцевого самоврядування можливо досягти максимально ефективних результатів

Подолання економічної кризи й формування об'єктивних передумов стійкого розвитку економіки України та її регіонів неможливе без реального інвестування, оновлення основного капіталу, реструктуризації всієї фінансово-інвестиційної сфери й створення сприятливого інвестиційного клімату як важливої конкурентної переваги подальшого економічного розвитку регіону. [7]

Інвестиційна політика виступає важливим напрямом забезпечення належного рівня конкурентоспроможності міста, вона повинна бути спрямована на:

- розвиток інвестиційної інфраструктури;
- створення сприятливої нормативно-правової бази для залучення іноземних інвестицій в економіку;
- стимулювання інвестиційної активності шляхом встановлення пільгового оподаткування для суб'єктів підприємницької діяльності, які інвестуються із внутрішніх джерел;

Складові потенціалу міста (чинники конкурентоспроможності):

- Природно-ресурсний потенціал – земельні ресурси; корисні копалини та мінеральна будівельна сировина; водні та лісові ресурси; рослинний і тваринний світ; кліматичні умови.

- Трудовий потенціал – демографічні фактори (чисельність та структура населення, природний приріст, стан здоров'я, міграційна рухливість); зайнятість; якість робочої сили

- Економічний потенціал – розвиток видів економічної діяльності, матеріального виробництва; обсяги виготовленої продукції; рівень зношеності основних засобів, тощо

- Інвестиційний потенціал – підрядні будівельні організації, проектні підприємства; обсяги незавершеного будівництва; розвиток пріоритетних галузей, виробництва будівельних матеріалів; розвиток будівельної бази.

- Інноваційний потенціал – обсяги інновацій; кількість підприємств, що впроваджують інновації; рівень розвитку науки і техніки; використання передових технологій.

- Інфраструктурний потенціал.

- Фінансовий потенціал – розвиток банківської системи; кількість банків і страхових організацій; транспортна система; інженерна та соціальна інфраструктура; благоустрій. Доходи та видатки бюджету міста, доступність фінансових ресурсів з державного й регіонального бюджетів, фінансовий стан підприємств

- Туристично-рекреаційний потенціал – рекреаційні ресурси; пам'ятки архітектури та мистецтва; місця відпочинку; історичні та заповідні зони.

- Організаційно-управлінський потенціал – наявність стратегії розвитку; доступність інформації; рівень професіоналізму місцевої адміністрації; ділові якості та етика місцевих підприємців;

- складання планів, розробка регіональних програм залучення інвестицій;

- поліпшення корпоративного та державного управління, реформування адміністративної системи;

- усунення обмежень для залучення міжнародного капіталу та з метою активізації інвестиційної діяльності;

- удосконалення фінансової системи;

- проведення антикорупційних заходів;

- мінімізації політичних ризиків [2, 8].

Для підвищення інвестиційної привабливості міст необхідно мінімізувати дію негативних і депресивних факторів, стабілізувати політичну та економічну ситуацію; активізувати інформаційне ведення бізнесу в Україні; організувати бізнес-форуми та конференції в тих містах країни, які є недостатньо охоплені співробітництвом, проте потребують залучення зовнішнього капіталу. Такі заходи дозволять підвищити інвестиційну привабливість регіонів України, разом з тим інвестиційний імідж країни в цілому.

Інвестиційний розвиток міста досягається шляхом переорієнтації виробничого потенціалу на створення нових чи поліпшення існуючих виробів та технологій, розширення технологічних можливостей виробництва. Інноваційна діяльність спрямована на впровадження наукових розробок і досліджень у виробничу діяльність підприємств та випуск нової конкурентоздатної продукції й одночасно підвищення конкурентоспроможності міста, де зосереджене виробництво. [6]

Для активізації інноваційних процесів необхідними є наступні заходи держави:

– створення ефективного механізму фінансування інноваційного розвитку підприємств та використання диверсифікованого інструментарію державної підтримки впровадження науково-технічних досліджень у виробництво;

– формування та розвиток інтелектуального потенціалу країни;

– розвиток інститутів інноваційної інфраструктури.

На рівні міста необхідно посилити науково-технічний потенціал шляхом:

- підтримки та сприяння розвитку інноваційно-активних підприємств;

- підвищення рівня співпраці підприємств різних галузей з науково-дослідними і дослідно-конструкторськими організаціями;

- зміцнення матеріально-технічної бази науково-дослідних і дослідно-конструкторських організацій, установ;

- впровадження сучасних інформаційних технологій;

- обґрунтування інноваційної стратегії міста;

- проведення семінарів, круглих столів спільно з підприємцями та інноваторами.

Таким чином, складні умови розвитку економіки характеризуються конкуренцією як всередині країни, так і на рівні регіону, міста. Посилення конкуренції виставляє нові вимоги до управління розвитком міст на основі забезпечення їх конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі. Створення і підтримання конкурентних переваг міста можливе через формування і реалізацію усіх складових його потенціалу: природно-ресурсного, трудового, економічного, інвестиційного, інноваційного, інфраструктурного, фінансового, туристично-рекреаційного, організаційно-управлінського. Підвищення конкурентоспроможності міста сприятиме його соціально-економічному розвитку, забезпечить самофінансування та активізацію інвестиційно-інноваційних процесів на рівні регіону та країни.

Список використаної літератури

1. Асаул А. Систематизація факторів, що характеризують інвестиційну привабливість регіонів / А. Асаул // Регіональна політика. – 2008. – №2. – С. 53–62.
2. Багрова І.В. Складові та фактори конкурентоспроможності / І.В. Багрова, О.Г. Нефедова // Вісник економічної науки України. - 2007. - № 1. - С. 11-16.
3. Балик Т.В. Підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах фінансової нестабільності / Т.В. Балик // Актуальні проблеми ринкової економіки: Вісник Львів. держ. ін-ту новітніх технологій та управління ім. В'ячеслава Чорновола. Вип.6. – Луцьк, 2009. – С.14-20.
4. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України / В.М. Геєць, В.П. Семіноженко.– Х.: Константа, 2006.– 272 с.
5. Крайник О. Економічний розвиток регіону : монографія / О. Крайник; за ред. акад. М.І. Долішнього. – Л. : Ліга - Прес, 2002. – 294 с.
6. Мамедов А.М. Методологія управління територіальним розвитком міста/А.М. Мамедов, А.П. Осітнянко // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2004. – №17. – С.178-183.
7. Степаненко С.В. Інвестиційна привабливість регіонів та інноваційна політика в контексті сталого економічного зростання./С.В. Степаненко // [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/.../10.pdf>
8. Хвищун Н.В. Фактори конкурентоспроможного розвитку міста / Н.В. Хвищун, О.Д. Мороз // Матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. «Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика». – Луцьк, 2009. – С.429-430.

Чижонек Е.А., студентка

група 1171Ф, факультет економіки і права

Научный руководитель: **Калашников А.Н.**, магистр экон. наук

Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»

(г. Гомель, Республика Беларусь)

kalashnik-gomel11@yandex.by

ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИИ И МЕХАНИЗМОВ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Экономический рост стран и отдельных регионов, уровень жизни населения во многом определяются эффективностью научной и инновационно-технологической деятельности. В странах-лидерах мировой экономики до 85 % прироста валового внутреннего продукта приходится на долю наукоемких товаров и технологий. В течение последних двух-трех десятилетий в этих странах проводится политика, направленная на создание конкурентных преимуществ национальных и региональных экономических систем. Только за счет постоянного обновляющегося производства качественных товаров и услуг, создания принципиально новой наукоемкой продукции, снижения затрат на производство путем совершенствования и оптимизации технологических процессов может быть построена эффективная экономика на микро- и макроуровнях.

Переход Республики Беларусь и ее отдельных регионов на инновационный путь развития является стратегической задачей национальной и региональной экономики. Для реализации стратегии перехода экономики на инновационный путь развития необходимо научно обосновать, разработать и применить на практике арсенал законодательных, нормативно-правовых, инфраструктурных, инвестиционно-кредитных, образовательных и организационных механизмов инновационной деятельности.

Важными научными и практическими проблемами являются изучение и совершенствование методов государственной поддержки инноваций и методов повышения эффективности инновационной деятельности, включая развитие понятий, моделей и методов инновационной деятельности, формирование региональных инновационных структур, совершенствование методов отбора и инфраструктурной поддержки инновационных проектов, стимулирование инвестиций в инновационную сферу.

Проведенный анализ опыта экономически развитых стран показал, что опорными организационно-экономическими элементами региональной инновационной инфраструктуры являются региональные научно-технологические парки, инновационно-промышленные центры, включающие в себя бизнес-инкубаторы инновационных фирм, центры трансфера новых технологий и другие. Эти элементы инновационной инфраструктуры необходимы и для формирования эффективных региональных систем в Республике Беларусь.

Под инновационной стратегией развития региона понимается согласованная концепция, программные направления, основные механизмы и мероприятия органов власти, значительной части крупных региональных компаний, среднего и малого бизнеса, научных, проектных и образовательных организаций, организаций инфраструктуры инноваций, направленные, при поддержке населения, на среднесрочное и долгосрочное устойчивое экономическое развитие региона путем масштабного системного развития конкурентоспособных наукоемких производств и формирования инновационной среды, основанной на новых знаниях и технологиях.

В регионе, который принимает инновационный путь развития, должна быть выработана концепция, включающая научный анализ социально-экономической ситуации, генеральную цель – устойчивое развитие территории на основе использования возобновляемого научно-технического и кадрового потенциала. Инновационная стратегия должна быть направлена на создание предпринимательской среды со значительной долей инноваций в технологиях, управлении и др., повышение конкурентоспособности крупных фирм, поддержку малого и среднего инновационного бизнеса, увеличение на территории налогооблагаемой базы, повышение уровня жизни населения за счет увеличения общего объема доходной и расходной частей бюджета, создания новых рабочих мест, улучшения среды обитания и уровня сервисного обслуживания. Выполнение сформулированных стратегических целей позволяет региону решить задачи по обеспечению существенного роста валового продукта, повысить инвестиционную привлекательность, создать условия для развития существующих и привлечения новых крупных компаний, создавать новые секторы экономики в сфере

малого и среднего инновационного бизнеса, сформировать кластеры инновационных предприятий, обеспечить интеграцию науки, власти и бизнеса путем участия их в единой инновационной системе, основанной на коммерциализации знаний и научно-технических достижений.

Методология выбора приоритетных направлений инновационной стратегии выглядит следующим образом:

- 1) стимулирование существующих региональных компаний к созданию и использованию нововведений с помощью интеграционной поддержки научных, инновационных и образовательных организаций;
- 2) стимулирование создания малых инновационных предприятий с помощью региональной инфраструктуры инноваций и методов прямой государственной поддержки наиболее перспективных проектов, отобранных на конкурсной основе;
- 3) привлечение, преимущественно в высокотехнологичную сферу, внешних инвестиций за счет создания на территории благоприятного инвестиционного климата;
- 4) формирование инфраструктуры для поддержки нововведений, без которой невозможен успех реализации инновационной стратегии региона;
- 5) повышение в регионе уровня инновационной культуры при ведущей роли университетов как центров образования, науки, культуры и инноваций;
- 6) привлечение в регион новых наукоемких производств и технологий из других регионов и стран;
- 7) формирование кластеров высокотехнологичных предприятий по ведущим для региона научно-технологическим, образовательным и производственным направлениям;
- 8) развитие крупных научно-технологических комплексов федерального значения;
- 9) создание полигонов новых технологий по приоритетным для региона направлениям;
- 10) формирование инновационных территорий, технополисов как территориально-производственных и поселенческих структур, основанных на постоянно возобновляемых процессах получения, производства и коммерческой реализации для нужд населения и предприятий инновационных продуктов и услуг.

Шпарун Д.В., аспирантка 1-го курса экономического факультета
Научный руководитель: **Короткевич А. И.**, к.э.н., доцент
Белорусский государственный университет
(г. Минск, Республика Беларусь)
dinashparun@mail.ru

МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ И ИННОВАЦИОННОСТИ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ НА ОСНОВЕ ДИНАМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ПОКАЗАТЕЛЕЙ

Исходя из того, что инновации являются определяющими факторами повышения эффективности социально-экономического развития республики, сегодня особую актуальность приобретает разработка методики оценки инновационности развития национальной экономической системы республики.

Можно сформулировать основные требования, предъявляемые в этих условиях к оценке эффективности деятельности и инновационности развития национальной экономической системы Республики Беларусь и ее субъектов:

- оценка эффективности и инновационности должна быть такой, чтобы она могла служить основой для принятия решения по реализации целевой функции экономической системы;
- оценивать изменения в состоянии экономической системы в динамике, т.е. оценивать достигнутые результаты с учетом прошлого состояния;
- учитывать происходящие в процессе производства структурные изменения в экономической системы и их влияние на уровень и качество жизни населения;
- отвечать требованиям объективности и простоты расчета, обладать свойством сводимости и сопоставимости, быть интегральным и доступным для широкого практического применения.

Представление структуры экономической системы как совокупности исходной, промежуточной и замыкающей сфер позволяет сформировать перечень показателей, характеризующих процессы, происходящие в каждой из них. Из выделенной совокупности показателей устраняются те, которые рассчитываются как производные, например производительность труда, рентабельность и др. Полученный перечень показателей является основой для построения критерия эффективности деятельности и инновационности развития экономической системы.

Критерий эффективности (динамическая система показателей эффективности) представляет собой эталонный ряд, в соответствии с которым должна осуществляться динамика показателей, выраженная отношением значения прироста данного года к значению прироста в предыдущем году. Разница (степень совпадения) между эталонным и реальным порядком ускорений значений показателей характеризует эффективность деятельности.

Расчет интегрального показателя эффективности P осуществляется на основе сравнения эталонного порядка изменения значений показателей и реального.

Значения интегрального показателя эффективности P изменяются в диапазоне от 0 до 1. В случае совпадения реального порядка увеличения темпов приростов показателей с эталонным, значение интегрального показателя эффективности функционирования будет равным 1. В случае диаметрально противоположного порядка для значений показателей и эталонного порядка интегральный показатель эффективности будет равным 0.

Предложенная методика оценки эффективности деятельности экономической системы на основе разработки динамических систем показателей включает следующие этапы:

1. Определение целевой функции национальной экономической системы.
2. Определение совокупности показателей, соответствующей функции национальной экономической системы и адекватно отражающей происходящие в ней процессы;
3. Закрепление эталонного порядка показателей, в соответствии с которым должны изменяться значения отобранных показателей, на основе результатов проведения экспертного опроса специалистов и исходя из теоретических представлений – формирование критерия эффективности деятельности (динамической системы показателей);
4. Расчет на основе ранговых статистик интегрального показателя эффективности деятельности на основе измерения динамики изменения значений показателей, включенных в критерий эффективности деятельности, за анализируемый период времени.

Целевой функцией национальной экономической системы как системы жизнеобеспечения человека является построение инновационной экономики с целью повышения уровня и качества жизни населения.

Эффективной можно назвать такую деятельность национальной экономической системы как системы жизнеобеспечения, которая приводит к наиболее динамичному росту значений выделенных показателей.

Порядок закрепления показателей, характеризующих эффективность деятельности национальной экономической системы с позиции домашних хозяйств (эталонный ранг движения), может быть следующим: 1) длительность жизни; 2) реальные денежные доходы населения; 3) чистая прибыль по экономике; 4) валовой внутренний продукт.

Опираясь на данные об инновационности деятельности национальной экономической системы, закрепление порядка показателей (эталонный ранг движения) осуществляется в следующей последовательности: 1) объем выполненных научно-технических работ; 2) внутренние затраты на научные исследования и разработки; 3) инвестиции в основной капитал; 4) списочная численность работников, выполнявших научные исследования и разработки.

Динамика изменения этих показателей в направлении достижения поставленных целей должна обеспечивать повышение инновационности национальной экономической системы и рост длительности жизни.

Для обеспечения деятельности национальной экономической системы необходимо потребление различных видов ресурсов, прежде всего, трудовых и энергетических. Таким образом, дальнейший перечень показателей критерия эффективности деятельности экономики страны как системы жизнеобеспечения (эталонный ранг движения) может быть следующим: 1) численность населения, занятого в экономике; 2) расходы на научно-исследовательские работы; 3) потребление электроэнергии организациями республики; 4) потребление тепловой энергии организациями республики.

После ранжирования показателей и проведения экспертизы необходимо определить степень согласованности экспертов путем расчета коэффициента конкордации для случая строго ранжирования. Полученное значение коэффициента конкордации $W=0,96$ свидетельствует о высокой степени согласованности экспертной группы.

Для оценки эффективности деятельности национальной экономической системы как системы жизнеобеспечения в соответствии с разработанным критерием необходимо:

1. Свести в таблицу за несколько периодов (n) абсолютные значения показателей, входящих в критерий;
2. Определить приросты значений этих показателей за периоды времени $T_2-T_1, T_3-T_2, \dots, T_n-T_{n-1}$: отношение значения показателя последующего года к значению показателя предыдущего года;
3. Определить значения темпов изменения приростов значения показателей за периоды $T_3-T_1, T_4-T_2, \dots, T_n-T_{n-2}$: отношение последующего значения прироста показателя к предыдущему значению прироста;
4. Определить фактический ранг показателей, входящих в состав критерия эффективности деятельности национальной экономической системы как системы жизнеобеспечения.

5. Далее рассчитываются значения коэффициентов ранговой корреляции Спирмена ($K_{откл}$) и Кедала ($K_{инв}$) и интегрального показателя эффективности коэффициентов $K_{откл}$, $K_{инв}$ и интегрального показателя эффективности (P) функционирования национальной экономической системы как системы жизнеобеспечения.

В соответствии с разработанным критерием эффективность и инновационность развития национальной экономической системы Республики Беларусь как системы жизнеобеспечения с 1995 года по 2012 год имели разнонаправленную динамику. Интегральный коэффициент эффективности, при этом, наибольших значений (0,327 и 0,307) достиг в 2007–2010 гг. Однако с 2010 г. по 2012 г. инновационность развития снизилась и составила 0,227.

Результатами деятельности национальной экономической системы как системы жизнеобеспечения в соответствии с предложенными критериями должно стать следующие:

1. Увеличение длительности жизни населения и доходов населения за счет повышения инновационности развития.
2. Сокращение энергоемкости и фондоемкости выпускаемой продукции за счет увеличения затрат на научно-исследовательские работы и внедрение новых технологий в процесс производства.
3. Увеличение производительности труда за счет более быстрого роста инвестиций и расходов на научные исследования.
4. Снижение себестоимости производства продукции на основе обеспечения роста более быстрыми темпами результатов производства по сравнению с затратами.
5. Увеличение оплаты труда и повышение покупательной способности заработной платы и т. д.

Таким образом, методика оценки эффективности и инновационности развития национальной экономической системы Республики Беларусь как системы жизнеобеспечения на основе положений теории хозяйственных систем с использованием динамической системы показателей позволяет измерять эффективность целенаправленной деятельности в динамике и с учетом тенденций развития экономической системы, а также

обоснованно підходить к разработке направлений достижения поставленных целей развития в соответствии с предложенным критерием эффективности.

Холявко Н.І., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

Шкода О., студентка

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

РИНОК ПРАЦІ: СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Ринок праці є одним із основних і найскладніших елементів ринкової економіки, а також одним із основоположних предметів дослідження економіки праці. Особливості формування ринку праці в Україні визначаються історичними, економічними та соціальними умовами, що склалися в державі протягом років. Ринок праці функціонально пов'язаний з іншими її складовими, а саме: ринком товарів і послуг, ринком капіталу, ринками житла, інформації, освітніх послуг тощо. З одного боку, ринок праці безпосередньо залежить від зазначених ринків, а з іншого - впливає на їхнє формування. Актуальність проблем розвитку ринку праці обґрунтовує високий науковий інтерес учених, зокрема: Бандура С., Бараник З., Богиня Д., Васильченко В., Заяць Т., Колот А., Лібанова Е., Лісогор Л., Петюх В. та ін.

На нашу думку, ринок праці – це система соціально-економічних відносин між роботодавцями та найманими працівниками з приводу купівлі – продажу трудових послуг за цінами, що встановлюються під впливом попиту і пропозиції; це ринок, на якому відбувається обмін праці на заробітну плату; це система економічних відносин з приводу використання та відтворення робочої сили.

Специфіка ринку праці полягає в особливому характері його об'єкту – трудових послуг. По-перше, праця є невіддільною від її носія – працівника. По-друге, відносини між роботодавцем і працівниками зазвичай складаються на довгостроковій основі. По-третє, економічні відносини на ринку праці між його суб'єктами базуються на неодмінному врахуванні соціальних, фізіологічних і психологічних факторів. По-четверте, при виборі робочого місця потенційні працівники керуються не тільки ставкою заробітної плати, а й престижністю професії, можливостями кар'єрного росту, безпечністю та умовами праці. Основні елементи та функції ринку праці охарактеризовано на рис. 1.

Рис. 1. Елементи та функції ринку праці

Джерело: складено авторами

На ринку праці конкуренція відбувається на кількох рівнях:

- 1) між безробітними – за робоче місце з привабливими умовами праці та рівнем оплати праці;
- 2) між роботодавцями – за висококваліфікованих фахівців з досвідом, необхідними знаннями і професійними навичками;
- 3) між працівниками – за збереження престижного робочого місця з високим рівнем оплати праці.

Врегулювання проблем ринку праці носить важливий економічний, соціальний, політичний і суспільний характер, оскільки прямо впливає на рівень та якість життя населення, економічну і політичну стабільність у

суспільстві. Скоординована і взаємоузгоджена діяльність органів державної влади, роботодавців, працівників і безробітних як основних суб'єктів ринку праці є невід'ємною умовою його оптимізації та збалансування.

Шатирко Д.В., аспірант
Науковий керівник: **Савченко В.Ф.**, д.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
deivion4ik@mail.ru

ВЕНЧУРНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Основною світовою тенденцією розвитку сучасного суспільства є перехід від парадигми сировинної та індустріальної економіки до "нової економіки" (так званої "інформаційної економіки", "економіки, заснованої на знаннях" або "інноваційної економіки"). Економіка, що базується на інтелектуальних ресурсах, наукоємних та інформаційних технологіях, означає якісно новий технологічний рівень всього народного господарства, включаючи продуктивні сили суспільства. Для даного типу економіки характерний акцент на розвиток не знань, а на перетворення інформаційних технологій в основний фактор зростання та ефективності виробництва. Тому сьогодні економіки провідних країн переходять на принципово новий етап суспільного прогресу – інноваційний шлях розвитку [1].

При цьому інновація розглядається як кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового або удосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, який використовується в практичній діяльності.

Виробництво і комерційна реалізація знань та технологій – головне з того, що може забезпечити країні конкурентоспроможність, а отже, економічну міць, незалежність і добробут громадян. Україна неодноразово доповідала про перехід нашої економіки на інноваційний шлях розвитку. Однак інноваційній активності підприємств перешкоджає складність залучення фінансування для впровадження та здійснення інноваційних проектів.

Згідно з дослідженнями Світового банку, поточний стан інвестиційного клімату в Україні оцінюється як незадовільний, умови для ведення бізнесу недостатньо прийнятні. По простоті здійснення підприємницької діяльності країна займає 120 місце [2].

Реалізація інновацій несе в собі безліч додаткових витрат: на дослідження і розробку нових проектів, на проведення маркетингових досліджень, на придбання та встановлення додаткового обладнання для їх виробництва, тестові випробування. Такі витрати, по суті, є інвестиціями в інноваційні проекти компанії.

Головна характеристика будь-яких інвестицій – співвідношення ризику і прибутковості. У випадку з інвестиціями в інноваційні проекти рівень ризику досить високий. З прибутковістю також багато питань: потенційно прибуток від нових розробок може бути дуже високим, проте практично завжди на початковому етапі потрібні великі капіталовкладення, а віддача відбувається через значний час.

Нестабільність податкового законодавства, слабкий захист інтелектуальної власності, нерозвинена судова система, бюрократичні перепони не сприяють бажанню підприємців вкладати кошти в інноваційні проекти.

Інвестиційна привабливість інноваційних проектів – основна проблема фінансування інновацій. Успіх інноваційної діяльності багато в чому залежить від достатності ресурсного забезпечення, в першу чергу від інвестиційної забезпеченості.

Проблема вибору об'єкта фінансових вкладень для підприємця не обмежується граничною сумою інвестицій. Найбільшу ефективність мають вкладення в інновації, за рахунок яких підприємець зможе монопольно отримати надприбутки. Високий потенціал ефективності інновацій забезпечує попит на нововведення з боку підприємців, формуючи ринок науково-технічних, організаційних, економічних і соціальних нововведень.

Стартове фінансування є найбільш складним етапом у фінансуванні інноваційних проектів. Більшість фінансових установ як України, так і за кордоном взагалі не надає стартового фінансування. Стартовий інноваційний бізнес знаходиться в максимально складному становищі: крім стандартного набору ризиків він володіє додатковим комплексом ризиків, пов'язаних з інноваціями.

Найпростішим рішенням на першому етапі може стати використання власних коштів засновників. Однак у більшості випадків даних коштів на реалізацію проектів не вистачає, а тому доводиться шукати й інші джерела фінансування. Власні кошти необхідно інвестувати таким чином, щоб підвищити привабливість компанії для стороннього фінансування.

Розвиток інноваційного бізнесу неминуче пов'язаний зі збільшенням споживання всіх видів ресурсів: людських, матеріальних, фінансових. Успішність інноваційного проекту і перспективи його розвитку в більшій мірі залежать від результатів конкуренції за залучення фінансових ресурсів.

Для розробки та реалізації інноваційних проектів компанія може залучити такі джерела фінансування:

- державне фінансування (субвенції, гранти, пільгові кредити);
- комерційний кредит;
- цільові інвестиції, стратегічне партнерство;
- венчурні інвестиції.

Сьогодні важко зустріти компанію, яка не намагалася б залучити зовнішні джерела фінансування інноваційних проектів. Особливо це стосується новостворених підприємств. Навіть унікальна бізнес-ідея, здатна провести переворот в науці, не зможе дати гарантій успішної реалізації на практиці і повернення вкладених інвестицій.

Одним з найбільш ефективних інвестиційних інструментів, орієнтованих в першу чергу на малий і середній бізнес, з великим потенціалом зростання, є венчурне фінансування. На відміну від банківського кредитування

венчурні інвестиції надаються без застави або будь-яких гарантій при досить великих шансах на успіх інноваційного проекту. Однак, інвестор, покладаючи на себе високий ризик по проекту, звичайно, очікує і великих доходів.

За визначенням Національної асоціації венчурного капіталу США, "венчурний капітал – це фінансові ресурси, що надаються професійними інвесторами, які інвестують в молоді, швидко зростаючі компанії, що володіють потенціалом перетворення в компанії, які вносять значний вклад в економіку. Венчурний капітал є важливим джерелом власних коштів для компаній на початку розвитку.

Венчурні інвестори купують пакет акцій компаній, в які вони вкладають кошти. Ці інвестиції є довготривалими (зазвичай від 5 до 10 років). Характерною особливістю венчурного фінансування є і те, що інвестор практично ніколи не прагне придбати контрольний пакет акцій інвестованої компанії, чим принципово відрізняється від "стратегічного інвестора" або "партнера".

Венчурні капіталісти не вимагають повного контролю над компанією і не зацікавлені у виплаті дивідендів. Венчурне інвестування засноване на принципах поетапності фінансування, безвідсотковості коштів, що надаються, терплячості до зростання підприємства, тісної співпраці між венчурними капіталістами і створюваними за їх участю підприємствами.

Частка венчурного інвестора повинна дозволяти контролювати діяльність компанії через участь у Раді директорів (з метою зниження ступеня фінансових ризиків). Зниження ступеня технічних, ринкових та інших ризиків досягається за рахунок участі венчурної (керуючої) компанії в процесі управління профінансованим підприємством. Таким чином, контроль над стратегічною спрямованістю діяльності здійснюється через участь в Раді директорів, над поточною діяльністю – через систему бюджетування (управління поточними фінансовими потоками).

Принциповою особливістю венчурного інвестування є те, що венчурний фонд не вкладає власні кошти в компанії, а виступає посередником між групою інвесторів і компаніями.

З одного боку, венчурний фонд самостійно приймає рішення про вибір того чи іншого об'єкта для внесення інвестицій, бере участь в управлінні компанією і всіляко сприяє зростанню та розширенню її бізнесу. Венчурний інвестор, будучи присутнім в раді директорів, забезпечує керівництво компанії консультативною підтримкою. Фактично існують і певні домовленості, що дають інвестору право на заміну керівної команди.

З іншого боку, остаточне рішення про надання інвестицій приймає інвестиційний комітет, що представляє інтереси інвесторів. Зрештою, одержуваний венчурним фондом прибуток належить інвесторам, а не йому особисто. Він має право розраховувати тільки на частину цього прибутку.

Венчурний фонд може бути зареєстрований як самостійна компанія. Директор і управлінський персонал фонду можуть бути найняті як самим фондом, так і окремою компанією, що управляє. Керуюча компанія, як правило, має право на щорічну компенсацію, що звичайно складає 2-3% від початкових зобов'язань інвесторів.

Відзначимо, що в умовах розвинутої ринкової економіки необхідна віддача на венчурні інвестиції повинна становити 30-60%. В Україні ситуація дещо інша: з урахуванням усіх існуючих ризиків норма віддачі повинна бути вище. Вкладаючи кошти у венчурні підприємства, інвестори хочуть збільшити свій капітал не менш ніж у 5-10 разів за 5-7 років [2].

Процес взаємодії компанії з венчурним інвестором можна умовно розділити на кілька стадій:

- попередня оцінка проекту інвестором на основі резюме бізнес-плану;
- вивчення інвестором повного варіанту бізнес-плану при появі інтересу до проекту;
- попереднє обговорення процесу виходу інвестора з проекту: коли підприємство буде досить розвинутим і ризик, а разом з ним і дохід, зменшаться, венчурний інвестор забажає перевести свої гроші в інший високоризиковий проект; підприємство повинно підготуватися до цієї події, щоб інвестор міг отримати свої гроші, не уповільнивши при цьому роботи підприємства і не створюючи великих фінансових проблем.

В процесі прийняття рішення про фінансування інноваційного проекту інвестору необхідно провести ретельний аналіз усіх сторін діяльності компанії. Венчурний інвестор може використовувати таку схему вивчення компанії:

1. Сфера менеджменту (керівництво підприємства, керівники як єдина команда, організаційна структура та прийняття рішень).
2. Персонал (організаційна структура, система винагород, план розподілу прибутку пільги, що надаються, інструкції для керівництва та співробітників, участь у профспілках, програми навчання персоналу, процедура найму, мотивація тощо).
3. Область маркетингу (фахівці з маркетингу, організація служби маркетингу).
4. Продукція (опис кожного виду продукції та її особливостей, формування ціни, життєвий цикл продукту, гарантії на виробі, просування на ринок, упаковка, система вдосконалення продукції).
5. Опис споживача (аналіз споживачів, скарги споживачів, система кредитування).
6. Сервісне обслуговування (організація сервісної служби, аналіз підрядників).
7. Аналіз конкурентів (головні конкуренти, порівняння позицій компанії та конкурентів).
8. Аналіз даної галузі (структура галузі, масштаб і характер ринку, зростання галузі, конкуренти, споживачі, постачальники, трудові ресурси, державне регулювання).
9. Стратегія маркетингу (загальна стратегія, плани продажів, реклама і зв'язки з громадськістю);
10. Продаж продукції (торговельні мережі, дистриб'ютори).
11. Область виробництва (управління виробництвом, персонал, виробничі потужності, процес виробництва, енергозабезпечення, контроль якості, матеріально-виробничі запаси, витрати виробництва, зупинки виробництва).
12. Постачальники (процес закупівлі, основні постачальники, доставка).
13. НДДКР (основні напрямки).
14. Область фінансування (складання кошторисів і контроль, звітність, управління грошовими потоками, кредитно-розрахункова політика, управління інвестиціями, управління запасами, боргова політика).

15. Аналіз фінансових операцій (облікова політика, аналіз співвідношення власних і позикових коштів, документація і т.п.).

За результатами аналізу інвестор вибирає найбільш привабливі для фінансування проекти. Далі приступають до детального розгляду кожного проекту, проводять порівняльний аналіз бізнес-планів. В результаті лише в 2 - 4 проекти з 10 дійсно вкладаються грошові кошти.

Для уникнення помилок в процесі проведення аналізу інноваційних проектів інвестор повинен залучати професійно підготовлених і досвідчених фахівців.

Венчурна схема фінансування сприяє виникненню нових життєздатних господарських одиниць, дозволяє за короткий період долучити до бізнесу і підприємництва значна кількість людей, що потрапляють до так званого "середнього класу", який вважається основою економічної стабільності.

Якщо охарактеризувати стан вітчизняної інноваційної сфери в цілому, необхідно констатувати, що всі ключові ланки інноваційної системи – бізнес, наука, освіта, державна політика, – не є в даний час ні генератором, ні споживачем інновацій. Сама національна інноваційна система має розімкнений характер. Українські розробки комерціалізуються за кордоном, а підприємства купують готові закордонні розробки, посилюючи нашу технологічну залежність, тому що разом з розробками вони купують і технології. Власні інновації не отримують достатнього попиту. У той же час багато чого вже зроблено. Сформована система інститутів розвитку, істотно зросло фінансування науки, прийнято цілий ряд податкових пільг, реформуються ключові ланки національної інноваційної системи (науки і освіти), вводяться адміністративні стимули примусу до інновацій.

Вибір підприємцем того чи іншого виду фінансування залежить від декількох факторів. До них відносяться: доступність джерела капіталу, плата за його надання (відсоток у разі позикового, частка в разі акціонерного фінансування), професіоналізм і амбітність підприємця, склад фінансування (тільки фінансові кошти або в поєднанні з супутніми послугами) і т.п. Венчурний капітал має велику перевагу перед іншими видами фінансування на початкових етапах розвитку компанії, тому що разом з грошовими коштами підприємцю може бути надана організаційна, управлінська та інші види підтримки, особисті зв'язки інвестора, інформація про ринки і аналогічні товари. З розвитком компанії роль людського капіталу, що надається венчурним інвестором, знижується і на зміну венчурним приходять прямі інвестиції [3].

Для сучасної України одним з найбільш важливих факторів, що перешкоджають розвитку інноваційної діяльності, а отже, економічному зростанню країни, залишаються фінансові чинники – недолік і відносна недоступність коштів для фінансування інноваційних та венчурних проектів. Навіть в умовах інвестиційного зростання істотного припливу приватних коштів підприємств у сферу наукових досліджень не спостерігається, в той час як половина платоспроможного попиту на технології задовольняється за рахунок їх імпорту. Важливою проблемою фінансування інновацій в Україні також є втрата зв'язків української промисловості з вітчизняною наукою. Саме венчурні фонди можуть забезпечити цей зв'язок, вирішити проблеми з недостатнім фінансуванням і залучити досвідченого керівника, що в довгостроковій перспективі економічне зростання.

Список використаної літератури

1. Краус Н. М. Венчурне інвестування як пріоритетний напрям інноваційного розвитку економіки країни / Н. М. Краус, Я. О. Копиця // Економічний простір . - 2013. - № 74. - С. 112-121.
2. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/>
3. Заїка С. О. Венчурні інвестиції: світовий досвід залучення та перспективи використання в Україні / С. О. Заїка // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка . - 2014. - Вип. 149. - С. 147-152.

Шегда А.А., аспірант

Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України (м. Київ)

МОБІЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ РОБОЧОЇ СИЛИ

Основними структурними складовими ринку робочої сили є працівники переважно розумової праці (службовці), переважно фізичної праці (робітники) і здебільшого творчої праці (інтелігенція). Такий ринок, у свою чергу, поділяється на ринок висококваліфікованої, кваліфікованої і малокваліфікованої робочої сили.

Робоча сила, здатність людини до праці - це сукупність її потреб, фізичних інтелектуальних і організаторських здібностей, набуття навичок і досвіду, які використовуються в процесі виробництва матеріальних благ і надання послуг. Робоча сила є складовою людської особистості з притаманними їй свідомістю, духовними цінностями і т.д. Робоча сила розвивається в процесі трудової діяльності (де людина змінює власну природу, частково втілює свою свідому мету, удосконалює трудові навички, набуває виробничий досвід, накопичує технічні і виробничі знання), здобуває освіту і кваліфікацію. Категорія «робоча сила» відноситься до загальних економічних понять і категорій, які існують у всіх суспільно-економічних формаціях, поряд з такими категоріями як праця, знаряддя праці, засоби виробництва, споживча вартість, матеріальні блага і т.д. У кожній економічній системі вона досягає певного ступеня свого розвитку - від найнижчої, в рамках первіснообщинного ладу, до найвищою в економічних системах розвинених країн, що базуються в основному на автоматичних виробництвах.

Важливим чинником забезпечення якості робочої сили є створення умов для мобільності працівників. *Трудова мобільність* - це здатність працівників пристосовуватися до мінливих умов виробництва, до зміни трудових функцій, місць прикладання праці, готовність до підвищення кваліфікації, освоєння нових професій, а також сукупність реальних процесів переміщення трудових ресурсів в економічному і географічному просторі.

Рівень мобільності населення в ринковій економіці визначається наступними факторами:

динамікою і характером розвитку економіки. У період підйому, коду створюються нові робочі місця, розширюється потенційний простір для пересування працівників, що збільшує мобільність. Це економічний спад робочі місця скорочуються, зростає безробіття, тобто знижуються можливості пошуку нового і збільшується РЛК втрати існуючого місця роботи, що стримує трудову мобільність;

науково-технічним прогресом. Безперервне зростання технічного та технологічного рівня виробництва, зміна вимог до якості праці змушують працівників швидко пристосовуватися до зміни трудових функцій, освоювати нові професії, підвищувати кваліфікацію;

зміною структури економіки. Поява і зростання одних секторів і галузей економіки, спад виробництва в інших викликають зміни в галузевій структурі попиту на робочу силу, сприяють міжгалузевого руху робочої сили;

рівнем інвестицій. Зростання капіталовкладень призводить до збільшення об'ємів виробництва, до підвищення попиту на працю, до створення нових робочих місць і, отже, розширює економічний простір природного руху працівників;

зміною інфляції. Висока інфляція викликає скорочення реальних доходів, змушує шукати додаткові доходи у сфері вторинної зайнятості, що часто супроводжується освоєнням нових професій і сфер прикладання праці;

зростанням потреб - як матеріальних, так і духовних і соціальних, які викликають прагнення до підвищення кваліфікації, освоєння нових професій, переходу на більш престижні і високооплачувані робочі місця;

порушенням умов відтворення робочої сили. Зниження заробітної плати нижче прожиткового рівня, відмінності в умовах проживання реальних доходів, в можливості одержання освіти і спеціальної підготовки, нерівномірність розміщення населення по території країни є чинниками, ініціювали рух населення. Мобільність робочої сили в перехідній економіці стимулюється посиленням диференціації в умовах, режим і оплати праці, появою нових робочих місць у зв'язку зі зміною форм власності, зростанням неформальної зайнятості, зміною структури зайнятості, пов'язаних в першу чергу із збільшенням числа робочих місць у галузях ринкової інфраструктури.

Зовні мобільність проявляється в індивідуальному акті зміни місця праці та умов життя. Проте по своїй суті, формам і механізму прояву вона являє собою складний комплекс самих різномірних елементів, видів і типів руху трудових ресурсів. Виділяють такі види економічної мобільності:

секторальна мобільність, що включає рух населення між підприємствами державного та недержавного секторів економіки;

галузева мобільність - потенційна можливість і самі переміщення працівників між підприємствами однієї або різних галузей;

професійно-кваліфікаційна мобільність пов'язана зі зміною професії, посади, кваліфікації працівника як на даному підприємстві, так і при переході на інше місце роботи;

територіальна мобільність характеризується переміщенням на нове місце проживання.

Залежно від напрямку мобільність може бути *горизонтальною*, коли при переміщенні працівника його статус не змінюється (наприклад, при переході на нове місце роботи без зміни професії і доходу), і *вертикальної* (зі зміною статусу).

Вертикальна мобільність може супроводжуватися підвищенням статусу працівника, що може виражатися у збільшенні доходів, підвищення кваліфікації, отриманні престижної професії, посадовому зростанні. У цьому випадку говорять про *висхідну* мобільність. Навпаки, зміна місця праці, яка супроводжується зниженням статусу працівника, свідчить про *несхідну* мобільність.

Рух між підприємствами, галузями, регіонами, коли працівники звільняються з одного місця роботи і наймаються на інше, тобто виходять на зовнішній ринок праці, характеризується як *зовнішня* мобільність.

Внутрішня, або *внутрішньофірмова*, мобільність проявляється на внутрішньому ринку - це рух персоналу всередині підприємства між робочими місцями різної кваліфікації, посадового статусу, структурних підрозділів, режимів зайнятості.

СЕКЦІЯ 3	ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
СЕКЦІЯ 3	ФИНАНСОВАЯ ПОЛИТИКА: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Аракельянц Н.В., студентка
группа ЭП-19а, Институт экономики, менеджмента и права в строительстве
специальность: экономика предприятия
Научный руководитель: **ас. Вешневская А.В.**
Донбасская национальная академия строительства и архитектуры (г. Макеевка)
nata.arakeljants@yandex.ua

МЕХАНИЗМ ПРИВЛЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕГИОНЕ

Постановка проблемы. В современных условиях развития экономики страны невозможно без эффективной и успешной региональной политики. Одним из ведущих механизмов экономического роста экономики регионов являются инвестиции, в т.ч. социальные.

Анализ последних исследований и публикаций. Вопросами привлечения социальных инвестиций в регионы занимались такие ученые, как: Винников В., Пустовалов М., Туркин С. и др.

Целью работы является анализ определение механизмов привлечения социальных инвестиций в регионы.

Основной материал. Социальные инвестиции – это форма финансовой помощи, выделяемой компанией на реализацию долгосрочных программ, направленных на снижение социального напряжения в регионе присутствия компании и повышение уровня жизни различных слоёв общества. Международные практики социальных инвестиций бизнес- компаний демонстрируют серьёзный вклад в развитие социальной сферы в регионе своего присутствия, а также значительную поддержку местного сообщества [1].

В современной экономической теории сложилось два подхода к определению источников финансирования социальных инвестиций. Ряд исследователей полагает, что финансирование инвестиций в развитие человеческого ресурса должно осуществляться преимущественно из индивидуальных (частных) источников. В рамках такого подхода государству отводится роль кредитора, обеспечивающего своих граждан долгосрочными кредитами целевого назначения с последующим их погашением за счет личных доходов.

Имеет место и другая точка зрения, согласно которой все расходы, связанные с социальным инвестированием, должно взять на себя государство, поскольку домохозяйства и частный бизнес не способны нести это бремя. На практике оба эти подхода не были реализованы в полной мере ни в одной стране. Однако в большинстве экономически развитых стран в качестве доминирующей тенденции развития отношений между корпоративным сектором и общественными институтами следует отметить возрастающую роль именно корпоративных структур в сфере финансирования проектов, связанных с жизнедеятельностью социума [2].

Для установления отношений между представителями органов власти и бизнеса, необходимо обоюдное принятие интересов и потребностей сторон. Если, в то время как бизнес интегрирует в управление социальными программами элементы социального инвестирования, органы власти будут оставаться на позиции «добровольно-принудительной благотворительности», не будет ни взаимопонимания, ни решения социальных проблем. Общепризнанная классификация участия бизнеса в социальной сфере выделяет три этапа – традиционную благотворительность, стратегическую благотворительность и социальные инвестиции. Отличительные черты каждой из форм представлены в табл.1[2, 3].

Таблица 1

Этапы участия бизнеса в социальной сфере

1	Традиционная благотворительность 2	Стратегическая благотворительность 3	Социальное инвестирование 4
Мотивация	Бескорыстие и желание помочь	Долгосрочный интерес компании, основанный на потребностях сообщества	Долгосрочный интерес компании, интегрирующий интересы компании и потребности местных сообществ
Инициатива	Реакция на запрос, удовлетворение всех запросов	Отбор лучших заявок из числа поданных, руководство внутренними стандартами финансирования компании	Опережающая инициатива компании, связанная с интересами основной деятельности, условия финансирования и критерии отбора доступны
Критерии отбора благополучателей	«прихоть» руководства	Учет интересов благополучателей, социальная эффективность	Социальная эффективность и бизнес выгода
Связь с основной деятельностью	Не связана	Связана опосредованно	Интегрирована в основную деятельность компании

1	2	3	4
Ресурсы	Деньги, материальные ресурсы	Деньги, материальные ресурсы, труд волонтеров	Объединение ресурсов компании (деньги, материальные ресурсы, труд волонтеров), ресурсов партнеров и требование долевого финансирования от получателя средств
Частота реализации	Разовая помощь	Программный подход	Стратегический подход
Используемые механизмы финансирования	Благотворительные пожертвования, спонсорство	Конкурсное финансирование Однако: - Отсутствует требование долевого финансирования - грантовые программы не связаны с основной деятельностью	Социальное партнерство Конкурсное финансирование, ориентация на программы высокой эффективности - Наличие требования долевого финансирования - Портфельное инвестирование
Выгода для компании	Отсутствует	Компания не придает значения существованию бизнес-выгоды, не управляют ею и не оценивают	Бизнес выгода управляема, измерима

Механизм внедрения социальных инвестиционных проектов подразделяется на точечный, массовый, рыночный и агрессивный виды.

Механизм точечного вида социального инвестирования предусматривает создание специальных экспериментальных объектов с режимом наибольшего благоприятствования для реализации социального инвестиционного проекта. При достижении положительных результатов экспериментальные, точечные зоны расширяются, и в процесс реализации проекта втягиваются все новые субъекты инвестирования.

Механизм массового вида социального инвестирования предполагает разработку типовых нормативов, основанных на представлениях разработчиков проекта и инвесторов о свойствах и качествах социального инвестиционного продукта.

Механизм рыночного вида социального инвестирования основывается на рыночной составляющей проекта, предположении, что рынок способен сам отрегулировать стихийный процесс реализации, а экономическая эффективность социального инвестиционного проекта базируется в основном на прибыльности инвестиционного продукта.

Механизм агрессивного вида социального инвестирования характеризуется максимальной активностью при внедрении социального инвестиционного проекта: рекламной кампанией в СМИ, по ТВ и радио, использованием сетевого маркетинга [4].

Можно сделать следующие выводы о эффективности социальных инвестиций в регионе:

- осуществляется ориентация на достижение значимого социального результата при соблюдении бизнес-интересов компании или так называемого «бизнес-эффекта»;
- происходит разработка и реализация социальной программы в результате совместной работы компании, органов государственной власти и местного самоуправления, а не в качестве отклика на «просьбы из территорий»;
- используется комплексный инновационный подход, направленный на поддержку новых социальных технологий и структурных реформ в социальной сфере;
- используются современные механизмы управления, прежде всего конкурсное распределение средств, доленое финансирование, мониторинг и оценка социальных и экономических результатов и т.д.

Итак, осуществление социальных инвестиций в регионах способствует благоприятному и эффективному развитию территорий. Исходя из видов механизмов привлечения социальных инвестиций в регионе, можно сделать вывод о том, что их реализация только способствует улучшению социальной среды региональных территорий.

Выводы. На современном этапе развития социальные инвестиции являются важным стержнем успешного развития экономики государства в целом, и регионов, в частности. Однако, необходимо тщательный анализ, определение, реализация и контроль за привлечением, а далее и исполнением различного рода социальных проектов в государстве с целью обеспечения достойного будущего всему населению страны.

Список использованной литературы

1. Корпоративная социальная ответственность: от европейского эталона к белорусским реалиям: аналитические материалы. – 2012. – 112 с.
2. Винников В.С. Управление социальным инвестированием в корпорациях: теоретико-методологический аспект : автореф. дис. на соискание наук. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством / Винников Виталий Сергеевич; Финансовая академия при правительстве Российской Федерации. — Москва, 2007.
3. Туркин С. «Социальное измерение в бизнесе: Бизнес, общество, власть», Некоммерческое партнерство «Социальные инвестиции», Москва, 2001; Corporate Contributions: The View From 50 Years Research Report 1249-99-RR The Conference Board, Inc 1999
4. Пустовалов М.Н. Механизм привлечения социальных инвестиций в регионе / М.Н. Пустовалов, Н.А. Лебедев // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://safbd.ru/e-library/mehanizm-privlecheniya-socialnyh-investitsiy-v-regione>

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КРЕДИТ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ЗНАЧЕНИЕ, ИНСТРУМЕНТЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАКТИЧЕСКОЙ РЕАЛИЗАЦИИ

Денежно-кредитная политика является важнейшей концепцией регулирования экономики страны. Ее определяет главный банк страны, а локальную кредитную политику формирует конкретный коммерческий банк. Кредитная политика является важной составной частью общей банковской политики и определяет задачи и приоритеты кредитной деятельности банков.

Роль кредитной политики банка заключается в определении приоритетных направлений развития и совершенствовании банковской деятельности в процессе аккумуляции и инвестирования кредитных ресурсов, развитии кредитного процесса и повышении его эффективности.

Кредитная политика необходима банкам потому, что позволяет рационально организовать и регулировать взаимоотношения между банком и его клиентами по поводу предоставления денежных средств в ссуду с последующим возвратом как основного долга по ссуде, так и причитающихся процентов [1, с. 376].

На уровне конкретного коммерческого банка **кредитная политика** — это совокупность факторов, документов и действий, определяющих развитие коммерческого банка в области кредитования своих клиентов. **Целью** кредитной политики коммерческих банков является совершенствование и расширение деятельности в области осуществления активных операций, подверженных кредитному риску, с предприятиями и организациями различных форм собственности, другими банками и небанковскими кредитно-финансовыми организациями, индивидуальными предпринимателями, физическими лицами [2, с. 44].

Методология формирования кредитной политики банка предполагает формулирование основных принципов, используемых для решения рассматриваемой проблемы. Первый из них определяется необходимостью учета многовекового опыта западной банковской системы. Здесь речь идет в первую очередь об использовании эффективных механизмов управления банковской деятельностью в условиях кризиса, высоких финансовых рисков и неопределенности. Второй заключается в необходимости адаптации этих механизмов к белорусской экономике переходного периода.

При формировании кредитной политики банк должен учитывать ряд объективных и субъективных факторов её ориентации. В процессе разработки кредитной политики банки определяют по этим факторам приоритеты формирования кредитного портфеля, рассматривая его диверсификацию с позиций определения оптимальной кредитной политики, что позволяет вести речь о такой её ориентации, как кредитная политика по предоставлению потребительских ссуд, кредитная политика по кредитованию среднего и малого бизнеса и т.д. Кредитная политика в отношении юридических лиц может нести отраслевой акцент и быть подразделена на политику по кредитованию промышленных предприятий, политику банка в области кредитования сельскохозяйственных предприятий, торговых и т.п.

Кредитная политика банка может определять географические регионы, где желательна кредитная экспансия банка. Например, банк может ограничить сферу своей кредитной политики городом, где он расположен, или районом в сельской местности. А крупный банк может ориентироваться в своей деятельности не только на развитие кредитных отношений с частными клиентами на национальном, но и на международном уровне. Таким образом, чтобы выработать оптимальную кредитную политику, необходимо определить приоритетные направления работы банка с учетом состояния рынка банковских операций и услуг, уровня конкуренции, возможностей самого банка [2, с. 46].

Основными **этапами** разработки кредитной политики банка является:

1 **Анализ кредитной деятельности банка в предыдущем периоде**, имеющий целью определения динамики объема, состава и уровня эффективности этой деятельности.

2 **Исследование факторов** внешней кредитной среды и прогнозирование развития подразумевают определение влияния форм государственного регулирования, экономического состояния страны и т.д.

3 **Оценка внутреннего ресурсного потенциала банка** и возможность его развития.

4 **Формирование системы стратегических целей** кредитной политики.

5 **Обоснование типа кредитной политики.**

6 **Разработка основных параметров организации кредитного процесса** и определения степени ответственности кредитных менеджеров разного уровня.

7 **Формирование механизма контроля** за осуществлением кредитной политики

8 **Общая оценка разработанной кредитной политики банка.**

Важную роль играет определение эффективности кредитной политики. В целом *эффективность* — это относительный эффект, результативность процесса, операции, проекта, определяемые как отношение эффекта, результата к затратам, расходам, обусловившим и обеспечившим его получение. Таким образом, эффективность кредитной политики коммерческого банка можно оценить с позиции соотношения процентных доходов, как экономического результата ее проведения, и процентных расходов.

К *процентным доходам* относятся доходы, начисленные и полученные от размещения средств в банках, предоставления кредитов клиентам, проведения операций с ценными бумагами, а также прочие процентные доходы.

Процентные расходы представляют собой проценты, начисленные и уплаченные в течение определенного периода, по средствам банков, по средствам клиентов, по операциям с ценными бумагами, а также прочие процентные расходы [3, с.24].

Таким образом, показатель эффективности кредитной политики можно определить по формуле (1.1):

$$\Theta = Д/Р \quad (1.1)$$

Сегодня особое значение приобретает разработка кредитной политики каждым коммерческим банком, так как в современных условиях перехода к рынку недостаточно следовать по одной концепции организации кредитных отношений. Каждый конкретный банк определяет свою собственную кредитную политику, принимая во внимание всю совокупность внешних и внутренних факторов, влияющих на работу данного банка.

Роль кредитной политики в общем планировании банковской деятельности исключительно велика: в существенной степени именно она определяет эффективность функционирования банка и его взаимоотношения с реальным сектором экономики.

Рассмотрим круг рисков, влияющих на сбалансированность кредитной политики:

1 Недооцененность уровня инфляции.

Данный риск напрямую связан с общей экономической ситуацией в стране и необходимостью его учета при разработке кредитной политики более чем очевидна. Оценка данного риска должна быть в обязательном порядке заложена в основу формирования процентных ставок по кредитам, которые в свою очередь должны быть несомненно выше имеющегося уровня инфляции. Особенностью и одновременно проблемой при учете данного фактора является определение величины, на которую процентная ставка по кредитам должна быть больше уровня инфляции. Переоценка данного риска, и следовательно, необоснованное увеличение величины превышения процентной ставки над уровнем инфляции, приведет к потерям доходов организаций, и как следствие снижению привлекательности кредитования для реального сектора экономики; наоборот, недооценка указанного риска ведет к необоснованно низким процентным ставкам и снижению доходов банка. Сбалансированной кредитной политике отвечает такой уровень превышения процентной ставки по кредитам над сложившимся в стране уровнем инфляции, который обеспечил бы получение адекватных клиентской базе доходов банком при совершении операций по кредитованию и инвестированию, и одновременное поддержание привлекательности кредитов для организаций, участников рынка [4, с. 256].

2 Реальная оценка динамики курсов валют, используемых при совершении активных и пассивных операций банка.

Особо важно определить в какой валюте выгоднее осуществлять кредитование. Сбалансированная кредитная политика банка должна учитывать соотношения курсов валют финансовой системы во избежание возникновения убытков. Реализация принципа сбалансированности в кредитной политике банка с учетом описанного фактора должна осуществляться не только через решение вопроса об увеличении либо уменьшении объемов кредитования в той или иной валюте, а также через установление таких процентных ставок по кредитам, которые позволяли бы компенсировать финансовые потери для банка в результате падения курса иностранных валют и одновременно учитывали долгосрочные потребности в валютном кредитовании.

3 Адекватность процентной – ценовой политики банка в области активных и пассивных операций.

Процентно – ценовая политика является связующим звеном между кредитной и депозитной политиками и находит свое формальное выражение в марже (разнице между ценой размещения и ценой привлечения), которая в свою очередь, и должна обеспечивать возмещение расходов за счет доходов, т.е. сбалансированность.

4 Оценка кредитного риска и объемы активных и пассивных операций.

Этот риск является внутренним, в отличие от первых трех, и данные мероприятия являются, по сути, элементами кредитной политики [4, с. 257].

Одним из направлений совершенствования кредитной политики коммерческого банка является **совершенствование системы управления кредитным риском.**

Кредитный риск находится в прямой зависимости от качества кредитного портфеля. Для анализа качества кредитного портфеля можем использовать следующие коэффициенты:

1 Удельный вес просроченных кредитов (1.2):

$$УВПК = \frac{ПК}{КВ} * 100\% ; \quad (1.2)$$

где УВПК – удельный вес просроченных кредитов;

ПК – просроченные кредитные вложения;

КВ – общая сумма кредитных вложений.

При значении рассматриваемого показателя выше 5% можно утверждать о наличии у банка сложностей со своевременным погашением задолженности.

2 Коэффициент защищенности от кредитного риска (1.3):

$$КЗКР = \frac{Рез}{КВ} * 100\%; \quad (1.3)$$

где КЗКР – коэффициент защищенности кредитного риска;

Рез – созданные резервы на покрытие возможных убытков;

КВ – кредитные вложения банка.

В международной практике рекомендуемое значение этого коэффициента составляет 1 – 5 %.

3 Коэффициент утраченной выгоды по кредитам(1.4):

$$КУВК = \frac{Пн}{Пп} * 100\%; \quad (1.4)$$

где КУВК - коэффициент утраченной выгоды по кредитам;

Пн – недополученный процентный доход;

Пп – полученный процентный доход.

4 **Темп роста кредитных вложений**(1.5):

КВ 2013

$$\text{ТРКВ} = \frac{\text{КВ 2013}}{\text{КВ 2012}} * 100\%; \quad (1.5)$$

где ТРКВ – темп роста кредитных вложений;

КВ – кредитные вложения

Комплексный анализ приведенных выше коэффициентов может дать представление о качестве кредитного портфеля банка, а также о эффективности системы управления кредитным риском. Совершенствование этой системы приведет к повышению эффективности кредитной политики в целом.

Таким образом, кредитная политика коммерческого банка – это совокупность активных и пассивных банковских операций, рассматриваемых на определенную перспективу, обеспечивающих банку достижение намеченных целей и позволяющих решить задачу оптимального распределения кредитного ресурса в условиях реально имеющихся ограничений. Эффективность кредитной политики можно рассматривать с позиции соотношения процентных доходов и процентных расходов. При формировании эффективной кредитной политики банку необходимо учитывать уровень инфляции, реальную динамику курсов валют, адекватность процентно-ценовой политики банка и оценку кредитного риска и провести мероприятия, которые будут способствовать правильному и рациональному формированию, распределению и перераспределению национального дохода, регулированию денежного оборота.

Список литературы:

1. Лаврушин, О.И. Деньги, кредит, банки / под ред. О.И.Лаврушина. - М.: КНОРУС, 2012. – 471 с.
2. Панова, Е.П. Формирование кредитной политики коммерческого банка / Е.П.Панова // Финансовые исследования. – 2007. – С. 43 – 47.
3. Захорошко, С.С. Кредитный менеджмент / С.С. Захорошко, С.Е. Витун. – Гродно: ГрГУ, 2011. – 43 с.
4. Вешкин, А.Г. Экономический анализ деятельности банка / Ю.Г.Вешкин, Г.Л. Авагян - М: Магистр, 2007. - 350с.

Богомолова А.С., студентка

группа ФК-31, экономический факультет

Научный руководитель: **Федосенко Л.В.**, к.э.н., доцент

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины (г. Гомель, Беларусь)

vipnastiya@mail.ru

ФИНАНСОВОЕ ПОСРЕДНИЧЕСТВО БЕЛОРУССКИХ БАНКОВ НА ФОНДОВОМ РЫНКЕ

Фондовый рынок представляет собой процесс движения капиталов в виде обращения эквивалентных им ценных бумаг. Фондовый рынок находится в тесной взаимосвязи с денежно-кредитной и финансовой политикой государства. От состояния фондового рынка зависит и привлекательность инвестиционного климата любого государства.

Уровень инвестиций в значительной мере определяет темпы экономического роста. Анализ ситуации в инвестиционной сфере показывает, что в условиях нехватки собственных источников финансирования у организаций, ограниченности бюджетных средств, недостаточного уровня иностранных инвестиций основной упор в Республике Беларусь делается на наращивание кредитования банками нефинансового сектора экономики. При этом степень капитализации самой банковской системы в Беларуси продолжает оставаться относительно низкой: совокупные активы банковского сектора в 2013 г. составил 61,8 % по отношению к ВВП. В Российской Федерации в 2013г. данный показатель составил 86 % [1, с. 1].

Следует отметить, что на долю банков приходилось более 95 % активов финансового сектора нашей страны, что указывает на значительную поддержку экономики со стороны банков. Вместе с тем кредитование осуществлялось в условиях роста рисков в банковской системе и напряженности с формированием ресурсной базы.

Задачи по ускорению темпов экономического роста и вхождению в течение ближайших лет в число стран с высоким уровнем дохода выдвигают новые требования к расширению функций и направлений финансового посредничества банков, увеличивая тем самым институциональную способность экономики привлекать извне и накапливать в финансовом секторе Республики Беларусь значительные ресурсы.

Достижение европейских стандартов в банковском секторе, в том числе выход белорусских банков по относительным показателям объема активных (кредитных) операций на уровень, сопоставимый с уровнем ряда европейских стран, может быть обеспечено при значительном ускорении всех процессов качественного изменения структуры экономики, масштабном внедрении инноваций и новых технологий технологических решений, развитии эффективного финансового рынка.

Важным направлением расширения финансового посредничества могут стать операции, которые в настоящее время не получили должного развития. Речь идет об увеличении объемов операций с такими активами, как корпоративные акции и облигации предприятий, ценные бумаги, обеспеченные недвижимостью, различные виды долговых инструментов и др.

В рамках развития финансового посредничества в банковской сфере необходимо более широкое использование таких инструментов банкинга, как управление корпоративными финансами, оказание банками консультационных услуг, организация и содействие в выпуске корпоративных ценных бумаг, в том числе

первоначальном публичном предложении акций на продажу широкому кругу лиц и еврооблигаций, андеррайтинг, привлечение для клиентов синдицированного кредитования.

Внедрение названных финансовых инструментов и их активное применение банками будут способствовать более глубокому интегрированию банковской системы и организаций Республики Беларусь в международный финансовый рынок, притоку прямых иностранных инвестиций, повышению инвестиционного имиджа страны [2, с. 34].

В данной связи значительный интерес представляет рассмотрение вопроса состояние корпоративных ценных бумаг и участие банков в данном секторе фондового рынка в Беларуси.

В настоящее время программным документом, определяющим развитие фондового рынка в Беларуси, является Программ социально-экономического развития Республики Беларусь на 2011-2015 годы, утвержденная Указом Президента Республики Беларусь от 11.04.2011 №136. Данным документом определена основная цель развития рынка ценных бумаг – превращение его в эффективный механизм перераспределения ресурсов и аккумуляции денежных средств на инвестиционные проекты.

Основными участниками на фондовом рынке являются банки, поскольку только у них достаточно ресурсов для обеспечения работы на данном рынке.

На основе данных, представленных Национальным банком Республики Беларусь можно проанализировать объем выпуска банками ценных бумаг.

Объем эмиссии акций на 01.01.2014 г. акционерными коммерческими банками составил 31800,6 млрд. руб. и увеличился по сравнению с началом 2011 г. в 2,7 раза, что свидетельствует о положительной тенденции.

Выпускались также депозитные и сберегательные сертификаты. На начало 2014 г. сберегательных сертификатов было выпущено в объеме 223,5 млрд. руб., их выпуск по сравнению с 2011 г. увеличился почти в 24 раза, что обусловлено низкой исходной базой и возрастанием роли данной ценной бумаги как инструмента сбережений граждан. Что касается депозитных сертификатов, которые размещаются среди юридических лиц, то на 01.01.2014 их было выпущено на сумму 12,5 млрд. руб., и в анализируемый период наблюдалась тенденция снижения выпуска (-87,2%) этих ценных бумаг. Данные ценные бумаги являются более чувствительными к изменениям курса белорусского рубля по отношению к иностранным валютам, т.к. согласно Банковскому кодексу Республики Беларусь, данные ценные бумаги выпускаются банками только в белорусских рублях.

Относительно выпуска векселей, отметим, что из-за ограничения данного рынка путем принятия налоговых и иных административных мер (повышение величины гербового сбора, дополнительные требования к процедуре регистрации сделок) выпуск данных ценных бумаг носит эпизодический характер.

Говоря о выпуске облигаций, можно заметить, что выпуск данной ценной бумаги на 01.01.2014 года составил 18676,1 млрд. руб., что по сравнению с началом 2011 г. увеличилось в 2,2 раза.

Важной предпосылкой дальнейшего развития рынка корпоративных облигаций будет принятие Указа Президента Республики Беларусь «О некоторых вопросах финансирования под уступку прав (требований) за счет средств, привлеченных путем выпуска облигаций», разработка которого ведется государственными органами. Основная цель этого документа – создание правовых условий и их локализация в отдельном нормативном правовом акте для рефинансирования организаций посредством использования механизма эмиссии облигаций, эмитируемых специальной организацией. Для банковской системы практическая реализация данной схемы позволит осуществлять рефинансирование кредитов посредством уступки прав по ним специальной финансовой организации и эмиссии облигаций, что будет способствовать активизации кредитования, созданию предпосылок для безопасного функционирования банков [1, с. 51].

Таким образом, роль банков на рынке корпоративных ценных бумаг велика. Объем эмиссии акций по-прежнему остается на доминирующем положении. За эмиссией акций следует эмиссия облигаций, где так же наблюдается положительный результат. Набирают обороты и сберегательные сертификаты, что нельзя сказать об депозитных сертификатах.

Однако, несмотря на большинство положительных показателей, данный уровень не позволяет выйти белорусским банкам на уровень ряда европейских стран.

Ключевым фактором, способствующим развитию посредничества банков на рынке ценных бумаг, является, на наш взгляд, растущая эмиссия корпоративных ценных бумаг, вызванная ростом реального капитала, свидетельствующая об эффективности развития реального сектора экономики.

Литература

1 Раков, А. Рынок корпоративных ценных бумаг и перспективы его развития в Республике Беларусь / А. Раков // Банковский вестник. – 2014. – №9 – С. 1 – 51.

2 Стратегия развития банковского сектора экономики Республики Беларусь на 2011-2015 гг.: Постановление Правления Национального Банка Республики Беларусь, №73 от 3 марта 2011 г./ Национальный банк Республики Беларусь [Электронный ресурс]. Режим доступа // http://elib.bsrb.by/bitstream/123456789/48760/1/yushko_2013_sbormik10_tom1. – Дата доступа 7.12.2014.

НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Українська податкова система формується в складний для країни період переходу до економіки ринкового типу, що супроводжується кризовими явищами практично у всіх сферах громадського життя. Прийняття і дія податків носять непослідовний характер, що само по собі знижує ефективність кожного з елементів податкової системи. [1] З одного боку, податки – фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту громадян. З іншого боку, податки – знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп. [2]

Актуальність обраної теми дослідження на сучасному етапі розвитку економіки обумовлена тим, що необхідно створити ефективну податкову систему, яка б забезпечувала функціонування та розвиток економіки, належним чином регулювала відносини між державою та населенням.

Питаннями податкової політики займалися і займають багато вчених і дослідників, а саме: Артеменко Ю.А., Бронюк О.В., Василевська Г.В., Воронова Л.К., Голишевська Л.В., Мельник П.В., Новосельська Л.І., Процьків А.Р., Тарангул Л.Л. та інші. Але напрямки вдосконалення податкової політики України потребують подальшого вивчення і аналізу.

Податкова система України є досить молодю і тому існують деякі недоліки в функціонуванні податкової системи і податкової політики, які значно впливають на економічну ситуацію у країні. Основним протиріччям, що виникло в процесі формування податкової системи України, є незгодженість потреб у податкових надходженнях з можливостями їх отримання. Крім того, на сьогодні стоїть завдання досягти такого рівня розвитку податкової системи, щоб, забезпечуючи доходи бюджету, не стримувалися процеси накопичення, зростання виробництва, не відбувалося перекосів у частині змін у структурі суспільного господарства, не деформувалися ринкові процеси та, головне, не порушувалась соціальна справедливість стосовно конкретного періоду розвитку нашої держави.

Відсутність науково обґрунтованих підходів до формування національної податкової системи та до аналізу наслідків від її впровадження робили і роблять податкову політику не ефективним антикризовим засобом, а однією із основних причин загострення економічної кризи.

Основними недоліками податкової системи України є: відсутність цілісної концепції її побудови; яскраво виражений фіскальний ухил; низький ступінь збирання податків; скорочення податкових надходжень; можливість ухиляння від оподаткування; сприяння розширенню тіньового сектора економіки. Існуюча податкова система не здатна вирішити завдань перехідного етапу та подолати соціально-економічну кризу в країні, що обумовлює необхідність проведення комплексної податкової реформи.

Саме на подолання цих недоліків має бути направлено реформування сучасної податкової системи України. Подолання комплексу проблем податкової системи становить першочергову складову раціоналізації податкової системи, яка забезпечує підвищення ефективності її функціонування. Процес розв'язання цих проблем включає виконання багатьох взаємопов'язаних завдань, які поділяються на окремі напрями, що характеризуватимуть нову структуру податкової системи.

Держава за рахунок налагодженої податкової політики здатна вирішуватися ряд задач, а саме: стабілізація економіки країни, забезпечення зайнятості населення, створення сприятливого клімату для залучення інвестицій, розвиток соціальної інфраструктури регіонів і країни в цілому. Ефективність податкової політики країни визначається надходженням податків до державного бюджету України. Обсяг податкових надходжень представлений у таблиці 1.

Таблиця 1
Обсяг податкових надходжень до державного бюджету України за 2009-2013 рр. [4,5,6,7,8]

Показники	2009	2010	2011	2012	9 місяців 2013
	млрд. грн.	млрд. грн.	млрд. грн.	млрд. грн.	млрд. грн.
Податкові надходження	148,9	166,9	261,6	274,7	195,8
Податок на прибуток підприємств	32,6	39,9	54,7	55,3	42,2
Збори та плата за спеціальне використання природних ресурсів	2,6	2,9	1,9	2,3	0,9
Податок на додану вартість	84,6	86,3	130,1	138,8	93,9
Акцизний податок	21,3	27,6	30,1	37,2	26,8
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	6,9	9,1	11,8	13,19	9,9
Інші податки	0,5	0,6	2,8	3,2	1,3

Частка податкових надходжень у доходах бюджету в останні роки стабільно утримується на рівні 55-65%. За 2009-2012 роки притік податкових надходжень був нерівномірним, при цьому простежується позитивна динаміка

надходжень до державного бюджету. Це є свідченням того, що податкова політика залежить від економічної ситуації у країні.

Для того, щоб покращити податкову систему і податкову політику уряд країни 1 січня 2011 року ввів в дію новий Податковий Кодекс України. Податковий кодекс погодив не тільки базові принципи податкової та бюджетної політики держави, але, найголовніше, він зобов'язаний забезпечувати баланс інтересів різних груп населення, стимулювати виробників товарів і послуг, і, що не менш важливо, він має створювати передумови для реформування всієї податкової системи країни для підвищення ефективності її функціонування й максимально можливого наповнення дохідної частини державного бюджету й бюджетів регіонів.[3] Проведення ринкових реформ значною мірою залежить від стану фінансів держави та її бюджету, через який держава акумулює кошти для фінансування пріоритетних напрямів розвитку економіки, соціальної сфери, культури тощо.

Проведення податкової реформи в Україні повинно ґрунтуватись на таких засадах реформування системи оподаткування:

1) загальне спрощення правової бази оподаткування, забезпечення зрозумілості норм основного законодавчого акту з оподаткування;

2) уніфікація підходів і методів визначення елементів за всіма податками (зборами) та вимог до ведення обліку нарахування податків (зборів);

3) зменшення кількості податків та скасування податків (зборів, обов'язкових платежів), витрати на адміністрування яких перевищують доходи від їх стягнення;

4) зниження рівня податкового навантаження на суб'єктів оподаткування та зрівняння податкового тиску на різні категорії платників податків;

5) зменшення ставок податків (зборів) з одночасним збільшенням податкової бази, що означає максимальне розширення кола платників податків (зборів) та скасування безпідставних податкових пільг;

6) збільшення розміру суми неоподаткованого мінімуму доходів фізичних осіб;

7) застосування замість податкових пільг системи цільових бюджетних дотацій, направлених на підтримку найменш захищених верств населення та на розвиток пріоритетних галузей господарства України;

8) підтримка розвитку та поширення малого підприємництва шляхом запровадження спеціальних режимів оподаткування суб'єктів малого підприємництва;

9) стимулювання здійснення реінвестицій, а також направлення коштів на інноваційну діяльність, проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень та впровадження нововведень;

10) урахування міжнародних аспектів (оподаткування доходів нерезидентів та іноземних доходів резидентів, дія міжнародних угод в сфері оподаткування) та досвіду побудови податкових систем в розвинених країнах.[9]

Забезпечення реформування податкової системи ще не гарантує її ефективне функціонування в реальних економічних умовах. Для цього держава повинна створити, перш за все, відповідний правовий режим для регулювання відносин суб'єктів економіки та здійснити систему організаційних заходів для впровадження нової податкової системи.

Для поступової адаптації та переходу до застосування і виконання положень нового податкового законодавства України органами виконавчої влади було забезпечено широке ознайомлення громадськості з новою законодавчою базою та відпрацьовано механізм контролю за належним справлянням податків за запропонованими нормами.

Таким чином, можна зробити висновок, що сучасний стан податкової політики України потребує значних реформ. Адже, податкова політика виступає як засіб регулювання макроекономічних процесів і від ефективності функціонування даної політики залежить економічна ситуація країни в цілому.

Список використаної літератури:

1. Процьків А.Р., Томнюк Т.Л. Сучасний стан податкової системи України: проблеми і шляхи їх розв'язку [Електронний ресурс]: стаття / А.Р. Процьків, Т.Л. Томнюк. – Режим доступу: <http://intkonf.org/protskiv-ar-kentomnyuk-tl-suchasniy-stand-podatkovoyi-sistemi-ukrayini-problemi-i-shlyahi-yih-rozvyazku/>

2. Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/11350>

3. Бронюк О.В., Мироненко А.І. Переваги та недоліки Податкового Кодексу України [Електронний ресурс]: стаття / О.В. Бронюк, А.І. Мироненко. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/15_82103.doc.htm

4. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за 2009 рік. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua>

5. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за 2010 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua>

6. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за 2011 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua>

7. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за 2012 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua>

8. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за січень-вересень 2013 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua>

9. Напрямки реформування податкової політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://http://www.minjust.gov.ua/11350>

СТРАХОВАНИЕ КАК МЕТОД УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИМИ РИСКАМИ

Риск - объективное явление в любой сфере человеческой деятельности, он проявляется как множество отдельных обособленных рисков[3]. По своей сущности риск является событием с отрицательными, особо невыгодными экономическими последствиями, которые, возможно, наступят в будущем в какой-то момент и в неизвестных размерах. Точное измерение риска возможно математическим путем с помощью теории вероятности и закона больших чисел.

Многообразие форм проявления риска, частота и тяжесть последствий его проявления, невозможность абсолютного устранения его вероятности вызывают необходимость организации страхования.

Страховой риск — это событие, наступление которого не определено во времени и в пространстве, независимое от волеизъявления человека, опасное и создающее вследствие этого стимул для страхования; это тот риск, который может быть оценен с точки зрения вероятности наступления страхового случая и размеров возможного ущерба.

В настоящее время на страховом рынке Республики Беларусь осуществляют страховую деятельность 24 страховые организации. За январь-июнь 2014 года взносы страховых организаций республики по прямому страхованию и сострахованию составили 3 613,1 млрд рублей. Темп роста страховых взносов за январь-июнь 2014 года по сравнению с аналогичным периодом 2013 года составил 107,4%.

Несмотря на то, что в Республике Беларусь страхование предпринимательских рисков не развито, данные услуги страхования все же предоставляются. Рассмотрим динамику поступления страховых взносов и выплаты страховых возмещений по договорам добровольного страхования предпринимательских рисков в 2009-2013 гг.

Таблица 1

Динамика поступления страховых взносов и выплаты страховых возмещений по договорам добровольного страхования предпринимательских рисков в 2009-2013 гг.

В млн. бел.рублей

	2009	2010	2011	2012	2013
Страховые премии	15 075000,5	37697536,4	65354781	146494986	315936470
Страховые выплаты	24 708000,1	20428898,1	27769249,7	34915387	40856152

Проанализировав предлагаемые услуги страховых компаний в Беларуси можно сказать, что страхование предпринимательских рисков не развито. Предпринимательский риск возникает при любых видах предпринимательской деятельности, связанной с производством и реализацией продукции, товарно-денежными и финансовыми операциями.

Фактор риска в предпринимательской деятельности особенно увеличивается в периоды нестабильного состояния экономики, сопровождаемого инфляционными процессами, сверхдорогими кредитами и т.п., это характерно для Республики Беларусь.

Риск предпринимательской деятельности можно подразделить на следующие виды:

- риск утраты имущества в результате стихийных бедствий;
- риск возникновения гражданской ответственности за ущерб наносимый окружающей среде;
- риск потери прибыли;
- риск, связанный с реализацией продукции на внутреннем и внешнем рынке;
- технический риск, связанный с эксплуатацией оборудования, строительно-монтажных сооружений и т.д.
- коммерческие риски, связанные с недопоставкой продукции, невыполнением финансовых обязательств;
- политический риск, связанный с возможностью возникновения убытков или сокращения размеров прибыли, являющихся следствием изменения государственной политики.

Основной задачей предпринимателя является не отказ от риска вообще, а выборы решений, связанных с управлением риском на основе объективных критериев. Одно из главных правил предпринимательской деятельности гласит: «Не избегать риска, а предвидеть его, стремясь снизить до возможно более низкого уровня». Основной задачей оценки предпринимательских рисков является их систематизация и разработка комплексного подхода к определению степени риска, влияющего на деятельность предпринимателя.

Стратегия и тактика управления рисками рассматривается обычно как система управления риском и экономическими (прежде всего финансовыми) отношениями, возникающими в процессе этого управления, включает стратегию и тактику управленческих действий. Под стратегией управления понимаются направления и способы использования средств для достижения поставленной цели. В соответствии со стратегией выбираются варианты управленческих решений и концентрируются усилия на осуществлении этих вариантов. Тактика — это конкретные приемы и методы, которые служат достижению поставленной цели в реальных условиях. Задачей тактики управления является выбор оптимального решения, приемов и методов управления, наиболее соответствующих конкретной хозяйственной ситуации. [4].

Методы управления рисками весьма разнообразны. Средствами разрешения рисков являются избегание их, удержание, передача, снижение степени.

Избегание риска означает простое уклонение от мероприятия, связанного с риском. Однако избегание риска для инвестора зачастую означает отказ от прибыли.

Удержание риска - это оставление риска за инвестором, т.е. на его ответственности. Так, инвестор, вкладывая венчурный капитал, заранее уверен, что он может за счет собственных средств покрыть возможную потерю венчурного капитала.

Передача риска означает, что инвестор передает ответственность за риск кому-то другому, например страховой компании.

Для снижения степени риска применяются различные приемы. Наиболее распространенными являются:

1. диверсификация;
2. приобретение дополнительной информации о выборе и результатах;
3. лимитирование;
4. страхование.

Диверсификация представляет собой процесс распределения инвестируемых средств между различными объектами вложения капитала, которые непосредственно не связаны между собой, с целью снижения степени риска и потерь доходов.

Диверсификация позволяет избежать части риска при распределении капитала между разнообразными видами деятельности.

Лимитирование - это установление лимита, т.е. предельных сумм расходов, продажи, кредита и т.п. Лимитирование является важным приемом снижения степени риска и применяется банками при выдаче ссуд и прочих операциях.

Сущность страхования выражается в том, что инвестор готов отказаться от части доходов, чтобы избежать риска, т.е. он готов заплатить за снижение степени риска до нуля.

Рассмотрим основные этапы управления риском:

1. Анализ риска выражается в предварительном осознании риска хозяйствующим субъектом или индивидом и его последующей оценке — определении его серьезности с позиций вероятности и величины возможного ущерба. На этом этапе происходит сбор необходимой информации о структуре, свойствах объекта и имеющихся рисках, а также выявляются возможные последствия реализации рисков. Собранной информации должно быть достаточно для того, чтобы принимать адекватные решения на последующих стадиях. Оценка — это количественное описание выявленных рисков, в ходе которого определяются такие их характеристики, как вероятность и размер возможного ущерба. Производится расчет вероятности наступления ущерба в зависимости от его размера.

2. Выбор методов воздействия на риск. Этот этап имеет своей целью минимизировать возможный ущерб в будущем. Как правило, каждый вид риска допускает несколько способов его уменьшения, поэтому необходимо проводить сравнение эффективности методов воздействия на риск для выбора наилучшего из них. Сравнение может происходить на основе различных критериев, в том числе экономических.

3. Принятие решения.

На практике применяется четыре основных метода управления риском: упразднение, предотвращение потерь и контроль, страхование, поглощение, а также возможно использование различных сочетаний этих методов:

– Упразднение. Первый метод управления риском заключается в попытке упразднения риска, т. е. снижения его вероятности до нуля (например, отказаться от инвестирования средств, не заключать договора вообще, не летать самолетом и т. д.). Упразднение риска дает возможность избежать вероятных потерь. Но упразднение риска может привести и к сведению прибыли до нуля.

– Предотвращение потерь и контроль. Метод подразумевает практическое исключение случайностей и ограничение размера потерь в случае, если убыток все-таки произойдет.

– Страхование. Страхование означает процесс, в котором группа физических и юридических лиц, подвергающихся однотипному риску, вносит средства в страховой фонд, члены которого в случае потерь получают компенсацию. Основная цель страхования состоит в распределении убытков между большим количеством участников страхового фонда (страхователями).

– Поглощение. Содержание этого метода управления риском состоит в признании возможности получения ущерба и его допущении. Фактически данный метод является самострахованием, т. е. покрытие убытков производится за счет средств самостоятельно созданных резервных фондов.

4. Воздействие на риск. Подразумевает применение выбранного метода из вышеперечисленных. Если, например, избранным методом управления риском является страхование, то следующий шаг — заключение договора страхования. Если выбранный метод не является страхованием, то возможна разработка программы предотвращения и контроля убытков и т. д.

5. Контроль и оценка результатов. Производится на базе информации о произошедших убытках и принятых мерах по их минимизации. Это дает возможность выявить новые обстоятельства, влияющие на уровень риска, и пересмотреть данные об эффективности используемых мер по управлению рисками.[2].

Рынок страхования предпринимательских рисков в Республике Беларусь в настоящее время только зарождается по сравнению с мировым, где данный вид страхования получил бурное развитие, особенно в части страхования кредитов. Белорусский страховой рынок также все более настраивается на классические, принятые на Западе, традиции ведения бизнеса. Многие страховые компании Беларуси включили в свой пакет услуг страхование предпринимательских рисков. Принимая во внимание мировой опыт, эти виды страхования можно считать весьма перспективными, поэтому именно к ним в последние годы возрос интерес руководителей белорусских предприятий. Однако их развитие ограничивает неинформированность страхователей, а также новизна продуктов.

Страхование предпринимательского риска регулируется статьей 822 Гражданского кодекса Республики Беларусь. По договору страхования одна сторона (страховщик) обязуется при наступлении предусмотренного в

договоре события (страхового случая) возместить другой стороне (страхователю) или третьему лицу (выгодоприобретателю), в пользу которого заключен договор, причиненный вследствие этого события ущерб застрахованным по договору интересам в пределах определенной договором суммы (страховой суммы), а другая сторона (страхователь) обязуется уплатить обусловленную договором сумму (страховой взнос, страховую премию). По договору страхования предпринимательского риска может быть застрахован предпринимательский риск только самого страхователя и только в его пользу. Договор страхования предпринимательского риска лица, не занимающегося предпринимательской деятельностью, ничтожен. Договор страхования предпринимательского риска в пользу лица, не являющегося страхователем, считается заключенным в пользу страхователя.

Существуют различные классификации предпринимательских рисков. Объединим под определением «предпринимательские риски» условно все риски, связанные с финансовыми потерями. Они включают риск непогашения кредита и финансовые риски. Страхование риска непогашения кредита подразделяется на страхование:

- риска непогашения коммерческого кредита;
- риска непогашения потребительского кредита;
- риска непогашения экспортного кредита.

Страхование финансовых рисков включает в себя страхование банковской гарантии, страхование поручительства перед банком, риска неоплаты лизинговых платежей, сделок купли-продажи, сделок поставки товара.

Большое значение страхования рисков непогашения кредитов очевидно. Вполне естественно желание банков заручиться поддержкой на случай возможных потерь при выдаче кредитов предпринимателям, начинающим свою деятельность. Когда банк отказывает небольшому предприятию в выдаче кредита, причиной чаще всего является большой риск. Хотя такие виды страхования, как страхование кредитных рисков, являются традиционными для западных страховых рынков, для отечественных страховщиков они достаточно специфические. Нельзя сказать, что белорусские страховые компании готовы активно страховать риски непогашения кредитов, а малый бизнес традиционно относится кредитующими институтами к объектам повышенного риска. [1].

Популярным является страхование финансовых рисков, но и здесь белорусские компании проявляют осторожность, отдавая приоритет тем предприятиям, которые являются клиентами страховой компании по другим видам страхования. У предпринимателя всегда есть риск, что не все пойдет по заранее намеченному плану и произойдут события, которые повлекут за собой убытки. Один из выходов - страхование рисков, которые, главное, вовремя предусмотреть и сделать все возможное для их минимизации.

Таким образом, страхование предпринимательских рисков позволяет защитить страхователя от возможных потерь при осуществлении им предпринимательской деятельности. К страхованию предпринимательских рисков относятся страхование финансовых рисков, страхование риска непогашения кредита, страхование экспортных контрактов от политических и коммерческих рисков и многие другие.

Страхование предпринимательских рисков является достаточно популярным видом страхования: он присутствует в страховом портфеле у 13 из 24 страховых компаний, велико также разнообразие подвидов данного вида страхования. Лидером на рынке является Белэксимгарант занимая более 60% рынка страхования предпринимательских рисков, занявшие это место благодаря страхованию экспортных рисков. Такая большая доля рынка, принадлежащая одному страховщику, свидетельствует о монополизации отдельных видов страхования. Но даже при исключении данных видов страхования из анализа остается преобладающая доля рынка за государственными страховыми компаниями и компании с долей государственной собственности более 50%. Данный вид страхования развивается с ежегодным увеличением собранных премий, но является нестабильным с непредсказуемым уровнем выплат.

Для улучшения состояния развития страхования предпринимательских рисков в Республике Беларусь необходимо:

- разработать и внедрить новые правил страхования, усовершенствовать существующие и расширить перечень рисков, покрываемых страхованием, а также скорректировать используемые тарифы;
- усовершенствовать нормативно-правовую базу страхования предпринимательских рисков, в частности устранить более благоприятные условия для государственных страховщиков;
- создать и освоить страховщиками республики аналитические системы и базы данных о финансовом состоянии предприятия, разработать национальную рейтинговую систему, расширить круг дополнительных услуг, предоставляемых страховщиками (консультирование по управлению риском, информирование, сопровождение заключаемых договоров);
- активно использовать механизм перестрахования, в том числе финансового перестрахования в сфере страхования предпринимательских рисков.

Список использованных источников:

- 1 Ионицкая К. Классификация финансовых рисков.//Управление риском. - 1997. – №2.
- 2 Страхование: учебник / под редакцией В.В.Шахова.-Москва.-2010.
- 3 Страхование / Ю.Т. Ахвледиани, Е.В. Сарафанова, Т.М. Рассолова, М.А. Ельчанинов ; под ред. Ю.Т. Ахвледиани. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011.
- 4 Корнюшин, В.Ю. Финансовая среда предпринимательства и предпринимательские риски. Учебный курс / В.Ю.Корнюшин. – М.: МИЭМП, 2007. – 180 с.
- 5 Структура поступлений страховых взносов и страховых выплат на 2009-2013гг. Официальный сайт Министерства финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.minfin.gov.by/rmenu/insurance/info-insurance-> Дата доступа: 08.12.2014.

ПОДАТКОВА РЕФОРМА ЯК РУШІЙНА СИЛА ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Особливістю економічної політики держави є те, що життєво необхідний потенціал вона може забезпечити тільки маючи таке важливе прибуткове джерело, як податки. Завдання макроекономічної стабілізації та економічного піднесення має пов'язуватися тільки з податками, їх фіскальною і регулюючою функціями. Мета здійснення фіскального адміністрування – забезпечення держави фінансовими ресурсами, а також ефективне їх використання.

Обов'язкові платежі посідають провідне місце у формуванні доходної частини бюджетів будь-якого рівня. Податки і збори є не тільки головним джерелом формування державного бюджету, але й поштовхом до радикальних змін, виконуючи роль фінансового регулятора виробництва, стають засобом забезпечення соціальної сфери та добробуту країни в цілому.

Сьогодні Україна робить необхідні кроки до вдосконалення податкової системи, її реформації, побудови простої і зрозумілої ліберальної держави. Наразі концепцію податкової реформи України розробляють відразу три відомства: Міністерство фінансів, Міністерство економічного розвитку і торгівлі та Державна фіскальна служба. Залучено значну кількість експертів, що є позитивним явищем. До обговорення також долучаються представники громадськості, територіальних органів Державної фіскальної служби і місцевої влади окремих областей [2]. Основними проблемами української податкової системи, як зазначив Голова Уряду, є кількість податків, система їх адміністрування та податкові ставки. Для вирішення цих проблем Уряд України пропонує комплексний план змін в податковій системі [4].

В цілому зміни торкнуться не тільки ставок оподаткування, кількості податків та фінансової звітності бізнесу – планується, що реформа посприє децентралізації влади і допоможе вивести економіку з тіні. За словами колишнього міністра економічного розвитку і торгівлі України Павла Шеремети, "неможливо реформувати економіку, не реформуючи податкову систему, тим більше таку недосконалу, як в Україні" [2].

Перше, що пропонується Урядом – це суттєве скорочення податків: частину податків передбачається скасувати, а частину розформувати, об'єднавши їх у декілька груп. Сьогодні в Україні існує 22 обов'язкові платежі, які сплачують суб'єкти підприємницької діяльності: 17 загальнодержавних та 5 місцевих. Натомість Уряд пропонує залишити тільки 9 податкових платежів.

Скасовуються [2]:

- збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності;
- рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України;

- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір;
- збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.

Якісно видозмінюється акцизний податок. Тепер до його складу будуть входити сам класичний акцизний податок і додаткові платежі, які по своїй правовій природі прив'язані до акцизу. Адже акциз – це податок на розкіш. У рамки нового акцизного збору також переводиться збір за першу реєстрацію транспортного засобу, екологічний податок з палива і збір у вигляді цільової надбавки по тарифу за електроенергію [4].

Класичний екологічний податок включатиме збір за спеціальне використання лісових ресурсів та екологічний податок (крім палива).

Плата за користування надрами, збір за користування радіочастотним ресурсом України та збір за спеціальне використання води трансформуються у єдиний рентний платіж, встановлюється нова система та база оподаткування.

Що стосується податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та плати за землю, Уряд пропонує перейти в класичну європейську модель і об'єднати в один податок – податок на нерухоме майно, який буде передбачати як оподаткування земельних ділянок, так і нерухомості, яка розташована на земельних ділянках [4].

Також Уряд пропонує в систему єдиного податку перевести фіксований сільськогосподарський податок.

Отже, повинні сформуватися 9 податків: податок на прибуток, ПДВ, податок з доходів фізичних осіб, акцизний податок, рентні платежі, податок на нерухоме майно, екологічний податок, єдиний податок, мито.

Пропонується реформування податку на додану вартість, шляхом запровадження диференційованої ставки: 7% – між платниками ПДВ і 17% – при реалізації неплатникам ПДВ. Єдиний соціальний внесок буде скорочений для платників, які збільшать фонд оплати праці, у 2 рази [3].

А також Верховною Радою України було ухвалено введення тимчасового, до 1 січня 2015 року, загальнодержавного збору з фонду оплати праці – військового збору. Ставка збору становить 1,5% від об'єкта оподаткування [1].

Крім скорочення податків пропонуються й інші принципи нової податкової системи. Згідно Концепції реформування податкової системи України запропоновано скасування податкового обліку і забезпечення ведення єдиного бухгалтерського обліку та реформування податку на прибуток підприємств. Декларувати дохід можна буде через фінансовий облік, за встановленими міжнародними стандартами [2].

Ще однією ключовою пропозицією реформування податкової системи є побудова партнерських взаємовідносин між податковими органами і платниками: запровадження персональної відповідальності посадової особи, скорочення переліку перевірок платника податків, проведення роз'яснювальних робіт тощо [3].

Отже, метою реформи є створення податкової системи, яка забезпечить економічний розвиток країни, достатній рівень надходжень до бюджету, простоту податкової системи та її децентралізацію. Зі слів голови Державної фіскальної служби Ігоря Білоуса, запропоновані Урядом реформи податкової системи дадуть поштовх незворотному процесу змін в інших секторах економіки. Звичайно, концепція має і "плюси", і "мінуси". Проте поміркована податкова реформа – набагато краще, ніж відсутність будь-яких змін. При запровадженні "плюсів", "мінуси" однозначні. Важливо, щоб законопроекти відпрацьовувалися не тільки у надрах податкової служби та міністерств, а ще з експертами та платниками. Потрібні відкриті обговорення. Необхідно поступово спільними зусиллями вводити зміни для підвищення ефективності економічної діяльності, що поведе за собою покращення соціального добробуту населення та прогресивний розвиток держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України" : від 31.07.2014 №1621-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/63291.html>
2. Капустинська К. Податкова реформа в деталях [Електронний ресурс] / К. Капустинська // Сегодня. – 2014. – Режим доступу : <http://ukr.segodnya.ua/economics/enews/nalogovaya-reforma-v-detalyah-542713.html>
3. Проект концепції реформування податкової системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.financforyou.com.ua/wp-content/uploads/2014/07/PodatковаReforma.pdf>.
4. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247504687

Грицишин А.Г., студент
група МБС 2-13, факультет фінансово-кредитний
спеціальність: банківська справа
Науковий керівник: **Гмиря В.П.**, к.е.н., доцент
Черкаський інститут банківської справи (м. Черкаси)
andregrits@yandex.ru

AND DISADVANTAGES OF UKRAINE'S FINANCIAL SERVICES MARKET DEVELOPEMENT BENEFITS

The introduction. The formation and development of financial services is a prerequisite for the effective functioning of all areas and parts of the economy. After completing emergence and establishment stages, the financial sector in Ukraine is under tough competition from both Ukrainian, and foreign financial institutions.

Each participant enters Ukrainian financial market together with complex struggle for resources as well as income opportunities. In addition, there is a tendency of universalization among financial institutions that leads to increasing competition and demands for new areas of their businesses. Particularly relevant is the interaction of financial institutions, including banks and insurance companies as the most active participants of the financial market.

Interaction of banks and insurance companies can take different forms, such as banking insurance, banking risks insurance, and several services, provided to insurance companies by banks – accommodation of costs, settlement services and etc.

Purpose of the article is to examine features of the domestic financial market.

Objective of the article is to offer tools of influence, and define the priority area of development of the financial market of Ukraine.

The body. Marketplace determines the existence of different formations that cover the market elements and economic relations that bind them together, taking into account the nature of economic and legal conditions. The most common form of this is the separation of markets on the basis of the subjects and objects of exchange.

In the current economic conditions consolidation of financial resources is going under mechanisms and instruments of financial markets, together with the acceleration of financial sector reforms complicates the mechanisms of formation, operation and regulation policies of banks, causing an urgent need for additional research.

Today, the financial market has developed a number of trends and directions of development that significantly affected the quality and orientation of services within financial institutions. These include, in particular, dominance of the banking sector over all other financial market. Thus, Ukrainian financial market is developing according to European model. The world economic processes globalization has great impact on the financial sector as well as on trends prevailing in this sector.

Due to globalization at the international level agreements of universalization requirements have been accepted among financial institutions, resulted in high level of transnational financial corporations' cross-border capital movements. An important feature of modern financial market development is a tendency to universalization and comprehensiveness of financial services to customers. With increase of populations' financial literacy the interest for non-bank financial services institutions is growing.

The problem of Ukrainian financial services market is in lack of financial resources for investment demands from the real economy. Thereafter, the solution to this problem involves creation of conditions which would be able to attract

additional domestic financial resources, including savings and "shadow capital" and create favorable conditions for foreign investors. Therefore, is the problem of resource's mobilization still has its place.

Who can mobilize financial resources and what keeps them from doing this? At first there are banks. However, there are too many banks in Ukraine and that's why financial resources are fairly dispersed. Furthermore the huge part of financial resources lies in the form of cash, serving "shadow" capital, and in the form of savings out of banks.

Secondly, with accumulation and investment of financial resources associated lots of financial capital market participants such as investment companies and funds, trust companies (trusts), pension funds etc. In developed countries, pension funds recently are playing evengreater role in investing activities, accumulating and heavily investing primarily in shares of private companies. Banks are also potential players in the securitiesmarket, because they are seen as an attractive source of liquidity.

But all this is true under conditions of developed stock market, which we, unfortunately, do not have in Ukraine. The weaknesses of the Ukrainian stock marketare follows:

1. Lack of liquidity in the stock market.
2. Dominance of government securities.
3. Lack of transparency and professional market participants.
4. Poor legal framework, its inadequacy to the current requirements of financial services market.
5. Low technological level of market infrastructure.
6. Low level of corporate culture.
7. Lack of awareness among the majority of public on the stock market issues.

Ukrainian stock marketlacks of liquidity due to small amounts of cash flows that spin on it. The liquidity of the stock market is determined by how it can provide sufficient demand for certain securities. Today the liquidity of the stock market is very low.

The banking system of Ukraine is the most competitive parts of the financial sector. Therefore, in the course of measures for improving the quality of its operations it can effectively operate in a further liberalization of foreign economic relations. Specific ways of Ukrainian banking sectordevelopment include:

- Creation of a modern banking legislative basis with a focus on EU legislation and international practices;
- Transition of banking accounting system to one based on International Financial Reporting Standards;
- Creation of a national payment system Based on advanced computer technologies;
- Creation and further improvement of Banking Supervision system.

In theory and practice of governmental regulation Central Bank is generally accepted as the supervision, control and regulation core of banking and monetary system. However, some countries, including Ukraine, convinced that Central Bank is not alwaysperform these functions efficiently. For this reason, many European countries CBabandoned several functions, including inflation targeting, transferring to a single supervisory authority. It's pretty profound changes, destroying the established order in the monetary and financial system.

Analyzing the key aspects of national financial policy, the main aspects offinancial security are represented in the Law of Ukraine "TheBasis of National Security of Ukraine" such as overcoming the "shadow" economy through tax reform, rehabilitation of financial and credit sector, reduction of non-banking monetary circulation, providinginternal and external security of national currency, its stability, suspension of capital flight abroad, sensible policy of internal and external borrowing etc.

Conclusions. In general, governmental policy of increasedefficiency in the financial market of Ukraine should include only balanced set of measures aimed at ensuring the stability and resilience of the financial system, effective control of financial flows as well as efficient use of financial resources.

In addition, taking into consideration tendencies of modern financial markets, it is necessary to establish adequate short-term and long-term financial policies at the macroeconomic level. State fiscal policy in order to ensure the effectiveness of market infrastructureshould be directed to improve market pricing and the most importantproductsfor the Ukrainian economy.Great attention as well should be paid to the segments of financial derivatives market, increasing the efficiency of accounting system, combating speculative stock trading.

Effectivederivativesregulation requires formation of modern legislative and regulatory frameworks, principles, standards and participantsregulation technology. It should form state financial policy with the specific aim of increasing the emission activity among corporate sector, especially stock market, whichwill create conditions for capitalization of domestic economy sectors.

Гришасва Л.О., студентка
група ЕП-19б, інститут економіки, менеджменту та права в будівництві
спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: **ас. Вешневська А.В.**
Донбаська національна академія будівництва та архітектури (м. Макіївка)
lyudmila.grishaeva.94@mail.ru

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ: ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток місцевого самоврядування є одним із найважливіших та перспективніших напрямків державної політики. Але збільшення функціональних обов'язків та повноважень органів місцевого самоврядування за останні час не призводить до зростання місцевих бюджетів для виконання їх функцій. Основним джерелом поповнення місцевих бюджетів, що знаходяться розпорядженні органів місцевого самоврядування, є місцеві податки і збори. Вся система фінансування виробничої і соціальної

інфраструктури, комунально-побутового обслуговування населення, здійснення заходів з благоустрою регіонів та ряд інших заходів здійснюється через місцеві органи влади та забезпечуються місцевими бюджетами, але, нажаль, діюча податкова система не дозволяє заощадити необхідні кошти для вирішення цих проблем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми, пов'язані із механізмом місцевих податків і зборів, розглядалися у працях вчених-економістів Алексєєва І.В., Барановського О.І., Біленчука П.Д., Пасічника Ю.В. та ін.

Метою дослідження є визначення ролі місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів.

Основна частина. Як економічна категорія, доходи місцевих бюджетів виражають сферу економічних відносин суспільства, яка пов'язана з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів регіонального рівня і використовується місцевими органами влади для забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку регіону.

Доходи місцевих бюджетів мають відповідну законодавчу базу – Конституція України, Бюджетний кодекс, Податковий кодекс України, Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні", та інші нормативні акти. На сьогодні місцеве оподаткування регулюється Розділом XII «Місцеві податки і збори» Податкового кодексу України [1, 2].

У законі "Про місцеве самоврядування в Україні" передбачено, що доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних, визначених законом джерел та закріплених у встановленому законом порядку загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Доходи місцевих бюджетів районних рад у містах формуються відповідно до обсягів повноважень, що визначаються відповідними міськими радами.

Місцеві ради (сільські, селищні, міські): запроваджують на своїй території місцеві податки, визначають механізм їх справляння та порядок сплати. Виняток становить збір за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон, який встановлюється обласними радами; за кожним видом місцевих податків і зборів розробляють положення, яким регламентується порядок сплати та перерахування до місцевого бюджету податків і зборів відповідно до встановлених переліком та граничних ставок; визначають також органи (підприємства, установи та організації), які повинні вести облік платників податків (зборів) і нести відповідальність за їхнє стягнення та перерахування до місцевого бюджету; затверджують форми звітів за цими податками, порядок і строки їх надання до податкових органів. Контроль за сплатою місцевих податків і зборів покладений на органи Державної податкової служби; мають право надавати пільги за місцевими податками та зборами у вигляді повного або часткового звільнення від їх сплати певних категорій платників або від строчки у сплаті місцевих податків і зборів (Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні"); обов'язково запроваджувати (за наявності об'єктів оподаткування або умов, з якими пов'язане запровадження певних податків і зборів) комунальний податок, а також збори: за припаркування автотранспорту, ринкового, за видачу ордеру на квартиру, за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг, із власників собак.

Місцеві бюджети є фондами грошових коштів, призначені для реалізації завдань і функцій, покладених на органи самоврядування. За рахунок фондів грошових коштів місцевих бюджетів забезпечується фінансування заходів економічного і соціального розвитку на відповідній території [3]. У процесі виконання своїх завдань і функцій між місцевими бюджетами, з одного боку, та юридичними і фізичними особами, що функціонують на даній території, – з іншого, складаються економічні відносини щодо мобілізації і витрачання грошових коштів цих бюджетів. Крім того, між місцевими бюджетами різних рівнів та між ними і державним бюджетом виникають економічні відносини, зумовлені перерозподілом фінансових ресурсів. Останнє пов'язане з необхідністю забезпечення ефективного функціонування кожного бюджету.

Сьогодні спостерігається негативна тенденція щодо недостатньої ресурсної бази місцевих бюджетів. За результатами 2013 року до Зведеного бюджету України надійшло 442788,7 млн. грн.

Проти 2012 року надходження знизилися на 0,6%, або на 2736,6 млн. гривень. У 2013 році місцеві бюджети отримали 221019,4 млн. грн., у т.ч. доходів – 105171,1 млн. грн., офіційних трансфертів – 115848,3 млн. гривень [4]. Лівову частку у надходженнях місцевих податків і зборів (90,8%) становлять надходження єдиного податку.

За 2013 рік із Державного бюджету України до місцевих бюджетів було перераховано трансфертів на загальну суму 117213,8 млн. грн., у тому числі трансфертів із загального фонду – 114472,0 млн. грн., що дало змогу забезпечити виконання соціальних зобов'язань, у тому числі виплату заробітної плати працівникам установ бюджетної сфери, які утримуються з місцевих бюджетів, у повному обсязі, а також здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку регіонів. Порівняно з аналогічним періодом 2012 року обсяг перерахованих трансфертів з державного бюджету до місцевих бюджетів у 2013 році зменшився на 8615,2 млн. грн., або на 6,8 відсотка.

Місцеві податки практично не виконують фіскальну функцію. Бюджетна сфера органів місцевого самоврядування забезпечується лише на 85% від реальної потреби. Ріст видатків місцевого самоврядування в порівнянні з минулими роками значно зменшився. Спостерігається негативна тенденція щодо високої частки міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів. Водночас місцеві податки і збори не виконують фіскальну функцію у повному обсязі. Тому необхідним завданням уряду є централізація влади та розширення повноважень місцевого самоврядування [4, 5].

Висновки. Таким чином, місцеві податки та збори відіграють провідну роль у наповненні місцевих бюджетів, які призначені для фінансування заходів соціально - економічного розвитку на відповідних територіях. Для збільшення надходжень до дохідної частини місцевих бюджетів необхідно посилити фіскальну роль місцевих податків і зборів, а саме за рахунок тих податків і зборів, надходження за якими у даний час порівняно є незначним, а також посилити роль неоподаткованих надходжень.

Список використаної літератури

1. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України / Ю.В. Пасічник // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/96226-161-sutnst-dohodv-mstsevih-byudjetv.html>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1329896557051809>.

3. Про місцеве самоврядування в Україні Верховна Рада України; Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

4. Пояснювальна записка до звіту про виконання Державного бюджету України за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/index>.

5. Держбюджет–2014 – дежавю «покращення»?! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/finances/derzhbyudzheta-2014-dezhavyu-pokraschennya-.html>.

Дергун Л. В., Климова Н.П.

экономический факультет

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины (г. Гомель, Республика Беларусь)

KlimovaN-P@yandex.ru

ФИНАНСОВЫЙ МЕХАНИЗМ СТИМУЛИРОВАНИЯ МОДЕРНИЗАЦИИ

В условиях модернизации отечественной экономики и перехода ее к свободной рыночной экономике Республика Беларусь сталкивается с рядом проблем, одной из которых является необходимость модернизации основных фондов субъектов хозяйствования и поддержание уровня износа фондов на приемлемом уровне. Однако, в последние годы проблема обновления основных фондов усугубляется, главной причиной этого является недостаточность собственных финансовых ресурсов в динамично изменяющейся экономической ситуации и дороговизна заемных источников финансирования. Кроме того, такой важный источник финансирования воспроизводства, как иностранные инвестиции, задействован слабо, несмотря на то, что в целом уровень инвестиций в ВВП Беларуси по итогам 2013 г. находится на приемлемом уровне – около 33% [1] (для сравнения: доля инвестиций в ВВП по итогам 2012 г. в Китае – 48%, в Индии – 33%, в Бразилии и России – около 18% [2]).

В данной ситуации необходимо выработать финансовый механизм стимулирования вложений в основной капитал предприятий, позволяющий предприятиям высвобождать финансовые ресурсы для инвестирования либо мобилизовать их на финансовом рынке на приемлемых условиях с тем, чтобы обеспечить непрерывность процессов простого и расширенного воспроизводства капитала.

Необходимость выработки системы мер стимулирования процессов воспроизводства в рамках действия финансового механизма предприятия обусловлена следующими негативными тенденциями в отечественной экономике:

1) Высокая фискальная нагрузка на реальный сектор при достаточно низкой бюджетной отдаче. Так, удельный вес расходов на экономику в структуре бюджетных расходов составил всего 11,68% в 2013 г., при этом в структуре доходов бюджета поступления от предприятий составили более 23% (без учета НДС). Уровень изъятия в экономике в целом (доля налогов в ВВП) составляет 17,65% в 2013 г. [3].

2) Неразвитый рынок ценных бумаг препятствует объединению частного капитала с промышленным. Показателем, свидетельствующим о неразвитости банковской системы, является отношение совокупных банковских активов к ВВП. Показатель по итогам 2013 г. составил 62% (395 163/ 636 784) [1], в странах Западной Европы он составляет 300-400%.

3) Отсутствие системного и комплексного подхода к стимулированию модернизации. Принимаемые отдельные концепции и стратегии, проводимые частичные мероприятия не дают ожидаемого эффекта, если они не согласуются между собой в рамках комплексной программы диверсификации и модернизации отечественной экономики.

4) высокий уровень износа основных средств – 41,6% в 2013 г.

Современное состояние основных средств промышленности Республики Беларусь можно проиллюстрировать с помощью данных, представленных в таблице 1.

В сложившихся условиях обеспечение непрерывности процессов простого и расширенного воспроизводства основного капитала требует от государства и субъектов хозяйствования проведения активного поиска источников финансирования инвестиционной деятельности как на макро-, так и на микро- уровнях. В прикладном аспекте это вызывает необходимость дальнейшего развития теории и практики финансового менеджмента основного капитала. Финансовый механизм стимулирования модернизации можно рассматривать как часть хозяйственного механизма, представленную совокупностью финансовых методов, рычагов, нормативного, правового и информационного обеспечения.

Система стимулирования воспроизводства основного капитала должна быть направлена на достижение следующих целей:

1) рационализацию структуры основного капитала (снижение количества простаивающего оборудования, уменьшение объемов сверхнормативного незавершенного строительства, избавление от неиспользуемой техники и т.д.);

2) оптимизацию действующей на предприятии амортизационной политики с учетом не только физического, но и морального износа основных средств;

3) высвобождение финансовых ресурсов, которые будут направлены на вложения в основной капитал.

Таблица 1

Данные о состоянии основных средств в промышленности Республики Беларусь

Показатели	Годы									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Стоимость имущества – всего	141428	157042	200050	245774	300010	357958	435191	924290	1290485	1623611
в том числе:										
долгосрочные активы	109254	115366	145229	172 581	202723	237620	295458	629642	930441	1157768
Первоначальная стоимость основных средств, млрд. руб.	201138	207513	250136	285237	319401	360861	431 561	865672	1198019	1469141
Остаточная стоимость основных средств	90512	94626	118564	140051	162575	190535	234338	496896	702039	857978
Удельный вес стоимости основных средств в структуре активов, %	64,00	60,26	59,27	56,98	54,19	53,23	53,85	53,76	54,40	52,84
Удельный вес накопленной амортизации в первоначальной стоимости основных средств, %	55	54,4	52,6	50,9	49,1	47,2	45,7	42,6	41,4	41,6
Удельный вес затрат на приобретение машин, оборудования в ВВП, %	10,07	10,85	12,07	12,07	12,59	12,36	12,94	15,03	11,99	12,12

В системе финансового стимулирования модернизации роль государства должна заключаться не только в установлении законодательной базы для действия рыночных механизмов, государство также является участником рыночных отношений, выступая как инвестор, кредитор, гарант и т.д.

По общепринятому определению в структуру финансового механизма предприятия входят пять взаимосвязанных элементов: финансовые методы, финансовые рычаги, правовое, нормативное и информационное обеспечение. Некоторые авторы дополняют финансовый механизм предприятия следующими элементами: финансовыми инструментами (прямыми и производными), методами финансирования и методами кредитования, как самостоятельный элемент выделяется ресурсное обеспечение [4].

Таким образом, финансовый механизм стимулирования воспроизводства основного капитала предприятий можно представить следующим образом (рисунок 1).

Финансовый механизм стимулирования воспроизводства основного капитала

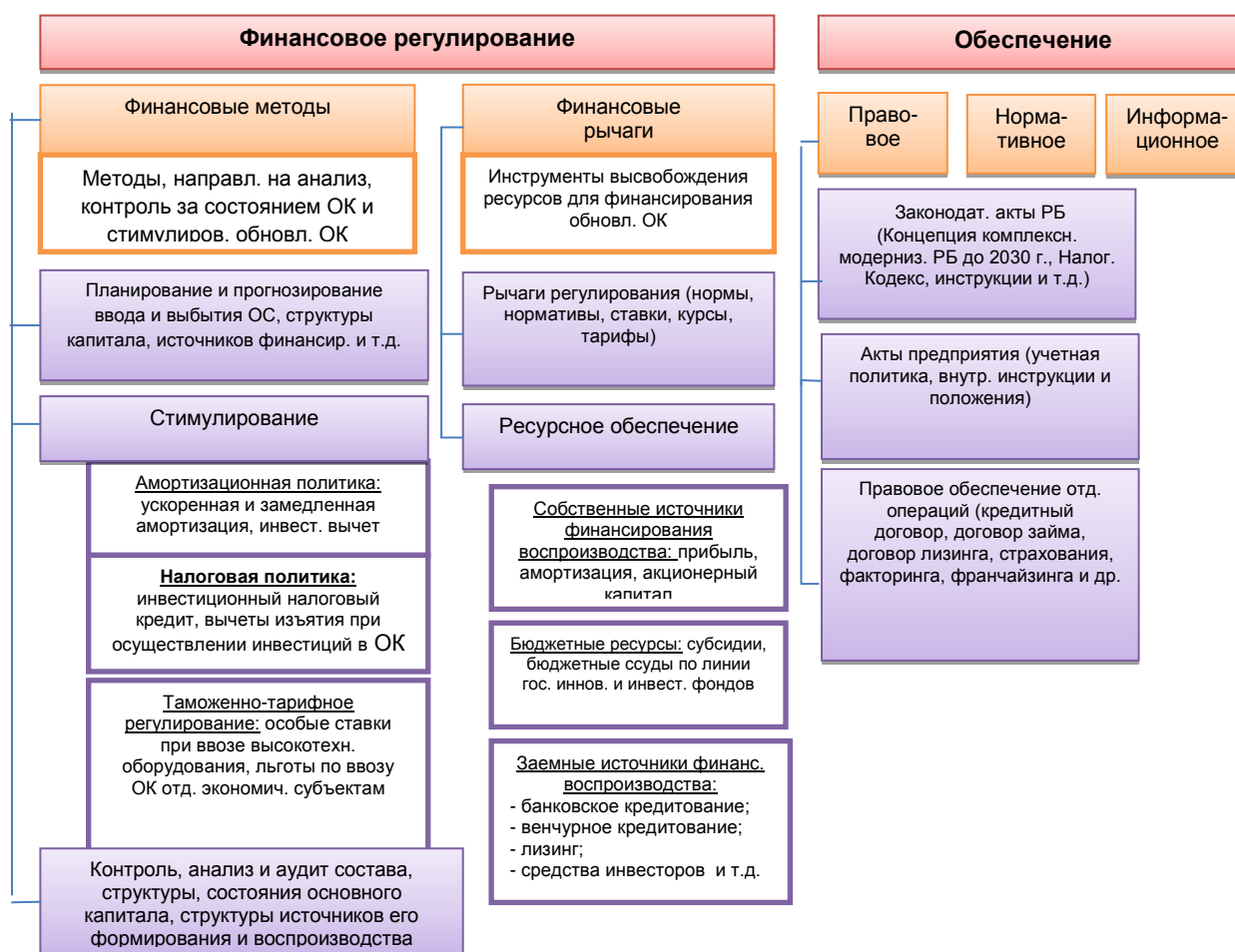
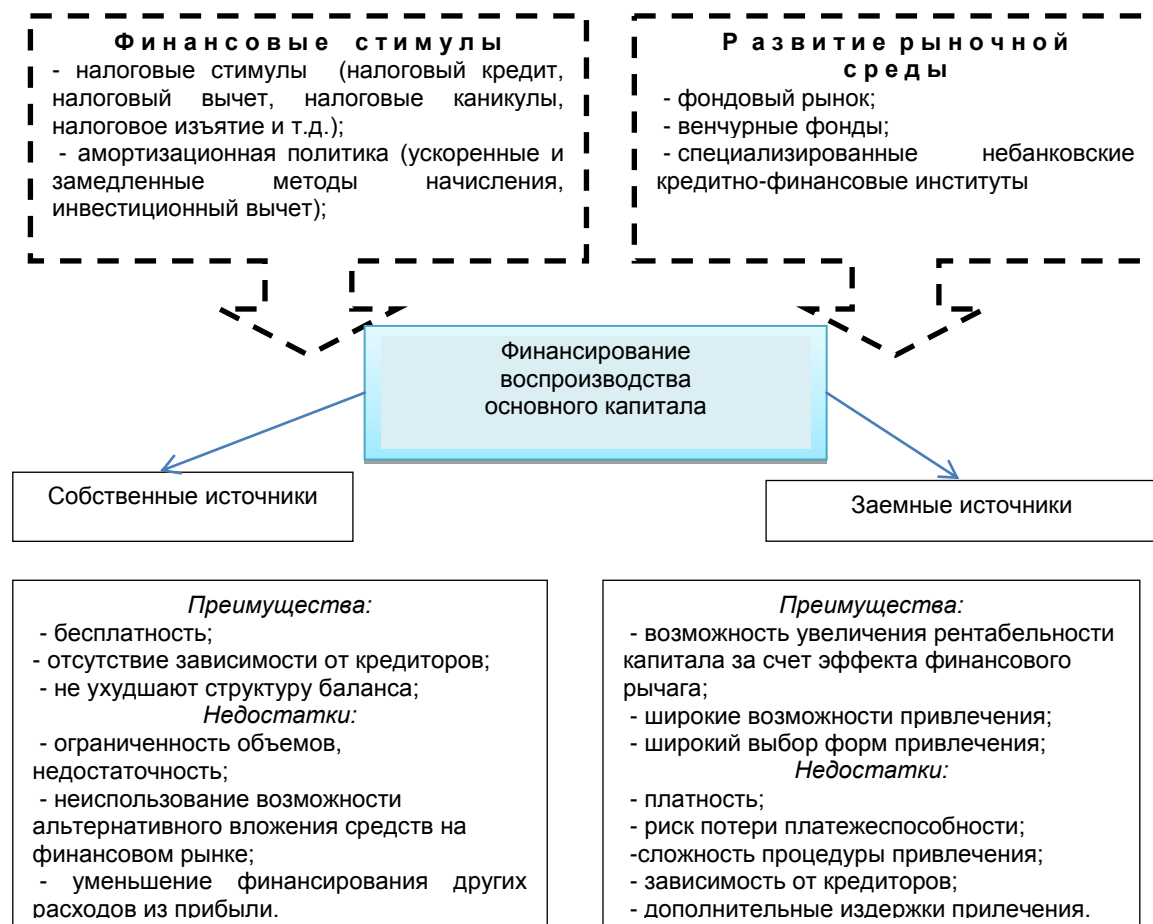

Рисунок 1. Финансовый механизм стимулирования воспроизводства основного капитала

Особенности финансово-кредитного механизма стимулирования модернизации предприятий проявляются в составе практически всех его элементов: в системе методов финансирования и кредитования, методах управления финансовыми ресурсами, направлениях их использования, наборе финансовых рычагов, инструментов, регуляторов.

В целях стимулирования воспроизводства основного капитала необходимо предусмотреть ряд косвенных инструментов стимулирования, направленных на высвобождение у предприятий части собственных источников, которые будут впоследствии направлены на воспроизводство основного капитала, в том числе технологические инновации.

Финансовые методы стимулирования обновления основного капитала - способ воздействия государства на интересы субъектов хозяйственной деятельности, основанный на использовании финансовых отношений, закрепленных в нормативных актах, определяющих конкретные направления формирования, распределения и использования финансовых ресурсов применительно к существующим .

Таким образом, актуальной проблемой для отечественных предприятий является выбор источников финансирования основных средств. Так, заемные ресурсы часто могут оказаться слишком дорогими для предприятия, а объемов собственных средств может быть недостаточно для финансирования. В данном случае со стороны государства целесообразно создать систему стимулов, направленную на увеличение собственных источников у предприятий, которые будут использованы предприятием по целевому назначению.

Уровень самофинансирования предприятия зависит не только от его внутренних возможностей, но и от внешней среды (налоговой, амортизационной, бюджетной таможенной и денежно-кредитной политики государства).

Публикується при фінансовій підтримці Білоруського фонду фундаментальних досліджень

Список использованных источников:

- 1 Официальный сайт Национального статистического комитета [электронный ресурс]/ Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by/>. Дата доступа: 10.09.14 г.
- 2 Вести. Экономика [электронный ресурс]/ Режим доступа: <http://www.vestifinance.ru/infographics/2244>. – Дата доступа: 10.11.14г.
- 3 Официальный сайт Министерства финансов [электронный ресурс]/ Режим доступа: <http://www.minfin.gov.by/>. Дата доступа: 10.09.14 г.
- 4 Попова, Л.В. Финансово-кредитный механизм воспроизводства капитала в агроформированиях : автореф. дис. ... доктора экон. наук: 08.00.10 / Л.В. Попова; ГОУ ВПО «Волгоградский государственный университет». – Волгоград, 2008. – 24 с.

Діковицька Н.О., Крутікова Д.О., студентки
група ЕП-196, Інститут економіки, менеджменту та права в будівництві
Спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: ас. **Вешневська А.В.**
Донбаська національна академія будівництва та архітектури (м. Макіївка)
4natusik141@mail.ru, dianagirl95@yandex.ru

ПРОБЛЕМИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Пенсійне забезпечення є основною складовою частиною системи соціального захисту населення. На сучасному етапі розвитку економіки здійснюється реформування пенсійної системи України, що супроводжується складною демографічною ситуацією, перешкодами та проблемами, перш за все в

сфері фінансування пенсійного фонду країни. Це підтверджує актуальність дослідження проблем фінансового забезпечення пенсійної системи в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем пенсійного забезпечення займаються такі вчені, як: Дарієнко А., Івашук С.С., Линдюк О.А., Панченко І.В. та ін. Праці цих дослідників присвячені аналізу фінансового забезпечення пенсійної системи і виявленню недоліків та шляхів їх подолання.

Мета дослідження. Виявлення основних проблем функціонування пенсійної системи України в сучасних умовах господарювання.

Основний матеріал дослідження. Пенсійна реформа, що розпочалася у 2004 р. запровадженням Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», передбачає суттєве збільшення рівня доходів осіб пенсійного віку; забезпечення максимальної залежності пенсійних виплат від персоніфікованих страхових внесків застрахованих осіб, посилення стимулів до праці та детинізації заробітної плати і зайнятості, а також заохочення застрахованих осіб до заощаджень на старість, диверсифікацію джерел фінансування пенсій шляхом поєднання внесків на соціальне страхування та обов'язкових і добровільних накопичень [1].

В Україні передбачено створення трирівневої пенсійної системи:

I рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного страхування. Іншими словами, це пенсія, яку отримує більшість громадян залежно від трудового стажу та сплачених до Пенсійного фонду України страхових внесків;

II рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Громадяни сплачуватимуть внески із зарплати, у підсумку формуючи своєрідний депозит. Людина в такий спосіб заощаджуватиме кошти, які облікують на рахунку. Відповідні компанії інвестують в економіку, на них нараховують відсотки. З цього рахунку при виході на пенсію, працівник буде одержувати виплати, розмір яких залежатиме від суми коштів, акумульованих на персональному рахунку разом із виплатами з солідарної системи;

III рівень – недержавне пенсійне забезпечення. В країні існують недержавні пенсійні фонди, з якими громадяни укладають відповідні договори та добровільно сплачують внески [3].

Наразі зараз в Україні відбуваються важкі соціально - економічні, політичні і демографічні процеси, які мають об'єктивний і довгостроковий характер і значно впливають на механізми та можливості фінансового забезпечення пенсійної системи. Основною проблемою пенсійної системи України є недостатнє фінансове забезпечення виплат пенсій та інших соціальних виплат, що зумовлено, перш за все, в цілому складним соціально-економічним станом в країні, що відображається в зменшенні виробництва, ВВП, наявності недосконалої системи оплати праці населення, у відсутності мотивації українців до заробляння пенсійних прав, в низьких показниках зайнятості населення та у поширенні практики надання пільг зі сплати пенсійних внесків тощо. Все це має системний та довготривалий характер [2].

Законодавчі засади реформування пенсійної системи також не сприяють залученню фінансових ресурсів до пенсійної системи, оскільки існуюча нормативно-правова база в зазначеній сфері є недосконалою. Нормативно-правове поле пенсійної системи потребує подальшого розвитку та приведення багатьох чинних законодавчих актів у відповідність із базовими законами, що регулюють питання фінансування пенсійного забезпечення. Також в Україні відсутня єдина державна ідеологія, методологічної бази пенсійної політики та соціальних перетворень в українському суспільстві в цілому, тому існуюча пенсійна система не забезпечує належного задоволення потреб пенсіонерів, оскільки, перш за все, працює в умовах значного фінансового дефіциту [2].

Певні загрози викликає демографічна ситуація в країні. Радою з вивчення продуктивних сил України НАН України розроблено комплексний прогноз демографічного розвитку країни з урахуванням даних Всеукраїнського перепису населення та параметрів прогнозу демографічного розвитку до 2026р. За цим прогнозом очікується зростання чисельності населення пенсійного віку на фоні скорочення загальної чисельності мешканців країни та чисельності населення працездатного віку [1].

Уже сьогодні в пенсійній системі України на 10 платників внесків припадає 9 пенсіонерів, а за незмінності рівня участі населення в пенсійному страхуванні до середини 2020-х рр. кількість пенсіонерів може перевищити кількість платників. Такі демографічні перспективи вимагають пристосування суспільства й економіки до особливостей «старого» населення, де кількість споживачів перевищує чисельність економічно активного населення. Зокрема, процеси депопуляції та старіння населення справляють дуже негативний вплив на фінансову спроможність солідарної пенсійної системи, яка ґрунтується на засадах солідарності поколінь, коли покоління працюючих утримує покоління пенсіонерів [3, 7].

Необхідно відмити, що в цьому році у реформуванні пенсійної системи нашої країни є деякі значні зміни. Так, з 1 квітня 2014 було відновлено збір на обов'язкове державне пенсійне страхування за ставкою 0,5% при здійсненні операцій з купівлі іноземної валюти в безготівковій та / або готівковій формі юридичними і фізичними особами. Пенсійний вік для звичайної пенсії - пенсії за віком - для чоловіків в результаті пенсійної реформи не змінився і залишився 60 років при наявності пенсійного (страхового) стажу не менше 15 років. Пенсійна реформа встановила для жінок пенсійний вік також як і чоловікам - 60 років, але не відразу, а після деякого перехідного періоду. Цей період буде тривати до 1 жовтня 2020 року. Під час цього перехідного періоду пенсійний вік для жінок буде підніматися з 55 до 60 років. Необхідний пенсійний стаж при цьому не скорочується і залишається 15 років.

Змінами до Податкового кодексу України з 1 липня 2014 року встановлюється ставка податку на доходи фізичних осіб доходів у формі пенсійних виплат, які досі не обкладалися, якщо їх розмір перевищує десять тисяч гривень на місяць, з суми перевищення.

Важливим напрямом подальшого реформування пенсійної системи залишається остаточне розділення повноважень щодо фінансування різних пенсійних програм між державним бюджетом та Пенсійним фондом. Особливий порядок нарахування розміру пенсій, що встановлюється «спеціальними законами» для представників окремих професій та посад (державних службовців, депутатів, суддів, наукових співробітників та ін), обумовлює їх значно більший розмір і більш високі темпи зростання порівняно з пенсіями, призначеними на загальних підставах. Основна проблема, пов'язана з фінансуванням спеціальних пенсій, полягає навіть не в значному розмірі необхідних коштів, а в «спрямованості» пенсійних витрат, що покриваються за рахунок

державного бюджету. На практиці діюча система державного пенсійного забезпечення не сприяє соціальній згуртованості та консолідації суспільства, а створює передумови для виникнення соціального напруження і відтворення розшарування населення за рівнем доходів.

Ще одним досить вагомим недоліком в роботі управління є відсутність єдиного програмного забезпечення, що безумовно ускладнює роботу з даними і вимагає їх постійної консолідації різними відділами в єдину базу даних в кінці облікового періоду. Створення єдиного програмного забезпечення дозволить уникнути цієї процедури і оптимізувати використання фінансових і трудових ресурсів фонду [4, 5].

Усі зазначені проблеми впливають на те, що в українському суспільстві не достатньою мірою вирішуються питання у сфері пенсійного забезпечення та пенсійного захисту громадян, що призводить до низки соціальних і економічних проблем.

Якщо запровадити економічні стимули для пізнішого виходу людей на пенсію шляхом прогресивного підвищення розміру пенсії за кожен рік праці після досягнення пенсійного віку. Це дозволить зняти навантаження з Пенсійного фонду, яке зумовлене досить високими темпами зростання кількості пенсіонерів в Україні. Необхідно забезпечити звільнення Пенсійного фонду від невластивих йому функцій. Зокрема, передати недержавним пенсійним фондам функції з пенсійного страхування працівників тих галузей, які на сьогодні мають пільги при призначенні пенсій. Потрібно впровадити накопичувальну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, провести модернізацію матеріально-технічної бази. В перспективі можна передбачити і здійснення доставки пенсій. Це дозволить б зосередити в органах Фонду усі функції пенсійного страхування – від збору страхових внесків і призначення пенсій до їх доставки пенсіонерам.

Звичайно, ці заходи будуть ефективними за умови забезпечення професійного росту і кваліфікації працівників Фонду, підвищення дисципліни і якості роботи. Тому, саме роботі з кадрами, підвищенню їх професійного рівня необхідно надалі приділяти особливу увагу. Для цього необхідно продовжити практику навчання молоді у вищих навчальних закладах за направленнями Пенсійного фонду та змінити підхід до продовження роботи кваліфікованих досвідчених кадрів пенсійного віку.

Отже, позитивними результатами у покращенні пенсійного забезпечення України має стати досягнення таких результатів: забезпечення фінансової стійкості та стабільності у сфері пенсійного страхування; зменшення кількості пільговиків; підвищення рівня життя пенсіонерів та впевненості у соціальному забезпеченні; зменшення пенсійного навантаження роботодавців; створення результативної системи управління пенсійними грошовими потоками; заохочення громадян до заощаджень на старість; встановлення чіткого законодавства [4,5].

Наведені проблеми та недоліки розвитку пенсійної системи України не є закінченим переліком, але це першочергові питання, що потребують негайного вирішення.

Висновок: Отже, пенсійне забезпечення населення - це дуже важливий обов'язок держави. На сьогоднішній день Україна переживає значні труднощі в розвитку економіки. Проведені реформи у пенсійному забезпеченні в Україні впродовж 2010 – 2014 років не призвели до стабілізації системи пенсійного забезпечення. Крім того, спостерігається високе фінансове навантаження на платників внесків та Державний бюджет. За таких умов особливої актуальності набуває створення ефективного механізму пенсійного забезпечення пенсіонерів. Пенсійна система лише тоді може вважатись досконалою, коли вона є фінансово стабільною і захищеною від ризиків. В Україні пенсійна реформа рухається, але вкрай повільно.

Успішність функціонування пенсійної системи України обумовлена розробкою та реалізацією розвинутої та доцільної соціально-економічної політики, запровадженням стабільної економічно – політичної ситуації в Україні, вдосконалення системи та форм оплати праці тощо. Головною метою реформування та подальшого розвитку пенсійної системи країни має бути постійне зростання рівня життя та добробуту пенсіонерів, завдяки збільшенню розмірів пенсійних виплат, забезпечення їх на рівні світових соціальних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Дарієнко А. Особливості функціонування системи пенсійного забезпечення в умовах кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04\(7\)/10daozuk.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04(7)/10daozuk.pdf)
2. Линдюк О.А. Шляхи удосконалення механізмів державного регулювання фінансового забезпечення пенсійної системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04\(7\)/10daozuk.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04(7)/10daozuk.pdf)
3. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення у цифрах і фактах / Мін-во праці та соц. політики України. Пенсійний фонд України. - К., 2008. - 56 с.
4. Іващук С.С. Проблеми пенсійного забезпечення: прагматика та шляхи удосконалення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66976.doc.htm
5. Панченко І. В. Фінансовий стан та основні проблеми діяльності пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/48333/14-Panchenko.pdf?sequence=1>
6. Проблеми та шляхи вдосконалення пенсійної системи України // Фінанси України. – 2010. – №6. – С. 15–24. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.idss.org.ua/>

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЦИКЛІЧНІСТЬ ТА ДИСБАЛАНСИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Циклічність розвитку економіки стала характерним явищем з моменту індустріалізації суспільного виробництва. Причини та фактори, що зумовлювали економічні коливання, були детально вивчені та систематизовані корифеями економічної думки [1]. Проте глобалізація, ускладнення та диверсифікація економічних відносин, що особливо спостерігалися у 2 пол. ХХ-поч. ХХІ ст.ст. та продовжуються і нині, змушують по-новому поглянути на природу циклічних коливань, зокрема, виділити роль світового фінансового ринку у формуванні передумов та протіканні сучасних економічних циклів.

На рубежі 70-80-их рр. ХХ ст. провідні капіталістичні країни світу, зокрема Сполучені Штати Америки, переживали глибоку кризу, особливістю якої стало поєднання падіння обсягів виробництва, зростання безробіття з хронічним підвищенням цін. Кейнсіанські інструменти вичерпали свої можливості стимулювання економіки, що призвело до підйому неоконсервативної хвилі в багатьох розвинених країнах ("рейганоміка" в США, "тетчеризм" у Великій Британії). Нові уряди для подолання стагфляційного стану взяли на озброєння головні постулати економічної теорії пропозиції — стимулювання виробництва та інвестицій шляхом суттєвого зменшення фіскального тиску та мінімізації державного регулювання. Незважаючи на другорядність у рамках даної політики, стимулювання платоспроможного попиту відбувалося через кредитування населення, суб'єктів господарювання та держави, нарощуючи тим самим загальний об'єм непогашених боргів (рис. 1). Ефективним інструментом розширення кредитної експансії стала облікова ставка центральних банків, зниження рівня якої дозволяло робити кредитні гроші доступними та сприяти зростанню виробництва. Аналіз даних рис. 2 дає можливість зробити висновок, що політика "дешевих грошей" продовжується протягом тривалого часу, а зниження центральними банками облікових ставок майже до 0-го рівня може свідчити про вичерпання монетарною політикою інструментів стимулювання економіки. Підтвердженням цього також можуть слугувати крайні заходи Федеральної Резервної Системи щодо збільшення пропозиції грошей програмами кількісного пом'якшення, що передбачали придбання центробанком "неякісних" активів комерційних банків після і під час кризи 2007-2008 рр.

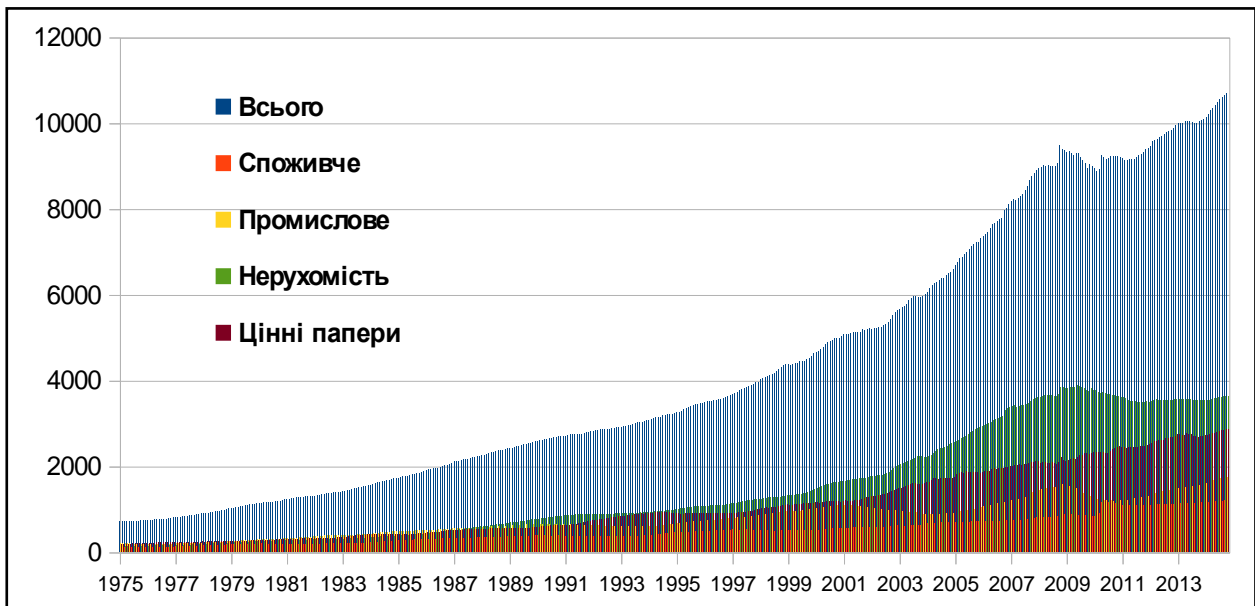

Рис. 1. Динаміка банківського кредитування (окрім Центробанку) у США в останній чверті ХХ-поч. ХХІ ст.ст. (млрд.дол.США)

Джерело: складено за даними [3]

Розуміння того, що виплата відсотка за надані країні позики є неможливим з огляду на відсутність в обігу еквівалентної їй грошової маси, змушувало центробанк реструктуризувати борги економічних суб'єктів, тим самим відтермінуючи настання кризи неплатежів. Негативна тенденція доповнювалася широким використанням позабіржових похідних фінансових інструментів (передусім кредитних дефолтних свопів), які використовували непогашені боргові зобов'язання як основу для власної емісії. Подальший колосальний ріст світового ринку непогашених боргових цінних паперів (приріст за останні 20 років становить близько 10% щорічно, а загальний об'єм — 90 трлн.дол.США у 2013 році [2]) та інших кредитних інструментів був зумовлений передусім можливістю розвинених країн зробити учасниками своїх боргів інші країни. Борговий ринок почав грати роль своєрідного "золота" для ринку деривативів, а тому потреби в його погашенні не існує, адже це знищить 700-трильйонний ринок позабіржових похідних фінансових інструментів та всю світову фінансову систему. Таким

чином, кризу 2007-2008 рр. можна вважати логічним наслідком тієї політики пропозиції, яку проводили уряди розвинених країн, а також моментом, коли реальний сектор економіки цих держав, передусім США, був не в змозі виробляти таку величину продукту, щоб покрити навіть витрати, пов'язані з обслуговуванням накопиченого боргу, виданих центробанками.

Дії, що мали на меті вихід комерційних банків з кризи ліквідності, призвели до появи надлишкового об'єму грошової маси в обігу, який просто не міг зосереджуватися в межах банківської системи та спрямовувався на подальше кредитування економіки та в інші сектори фінансового ринку, передусім фондовий. Такий неконтрольований потік капіталу обирав найвигідніше місце прикладання, формуючи таким чином "фінансові бульбашки" на ринку деривативів, нерухомості, цінних паперів, тобто високодохідних спекулятивних активів, але не в реальному секторі економіки, який характеризується порівняно низькою нормою прибутковості. Суттєвим фактором, що сприяв посиленню економічних коливань, стала дерегуляція фінансових ринків. Яскравим прикладом фінансової лібералізації є відміна в США положень закону Гласса-Стіголла, відповідно до яких здійснювалося розмежування власне банківської діяльності (кредитні та депозитні операції) від інвестиційної. Такі дії зменшили привабливість реального сектору для фінансового капіталу та дали можливість комерційним банкам здійснювати високоризиковані операції.

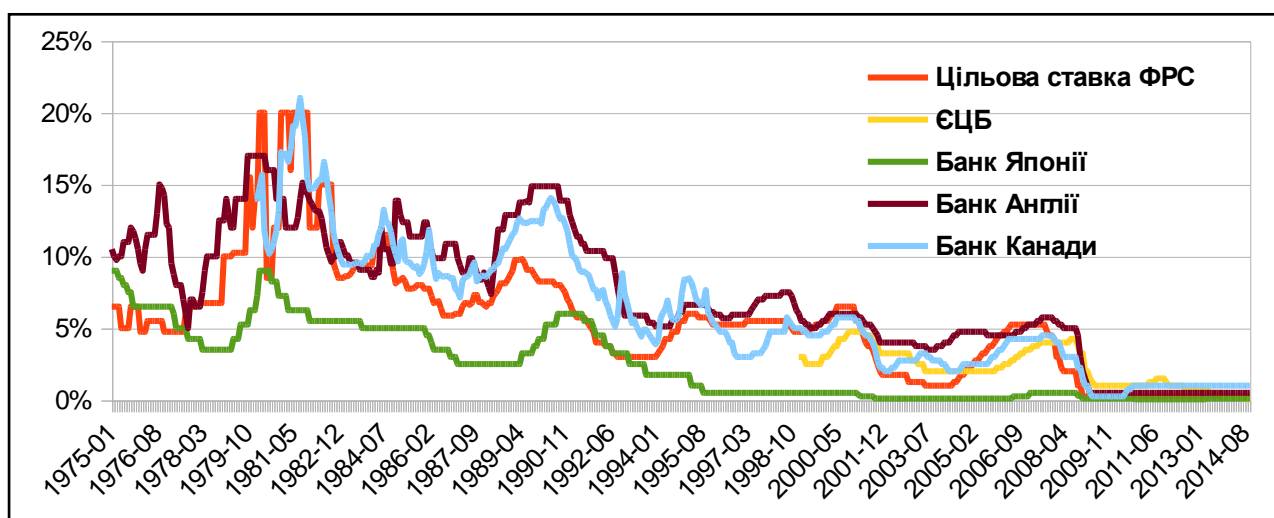

Рис. 2. Динаміка рівня облікових ставок центральних банків провідних країн світу в останній чверті XX-поч. XXI ст.ст.

Джерело: складено за даними: [4], [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11]

Непомірне зростання грошової маси в обігу призводить до збільшення обсягів спекулятивних, орієнтованих на швидкий прибуток, угод. Економічні агенти, маючи в розпорядженні дешеві кредитні ресурси, направляють їх у високодохідні фінансові інструменти, зокрема у "сміттєві" акції та облігації емітентів, навколо яких штучно створено ажіотаж. Поступово ринкова ціна таких активів у разі перевищує їх реальну вартість, а спекулятивний бум триває доти, доки учасники ринку не усвідомлять їх реальної ціни. Такий сценарій закінчується обвалами фондових ринків, різким падінням цін до їх реального рівня. Рис. 3 дає можливість наочно побачити, що після найвищих значень обсягу торгів акціями в 2000 та 2008 рр., тобто в період спекулятивного буму, настає катастрофічне зниження ринкової капіталізації (у випадку з кризою інтернет компаній часовий лаг — 2 роки, в період останньої фінансової кризи падіння капіталізації відбулося в той же рік).

Ситуація ускладнюється подальшим посиленням взаємозалежності та відкритості національних економічних систем. В таких умовах формуються величезні потоки міжнародного спекулятивного капіталу, що переважно контролюється транснаціональними банками. Він швидко переміщується із країни в країну, намагаючись отримати високі доходи. Наслідком різких рухів міжнародного капіталу є переміщення кризових тенденцій з країни-епіцентру до залежних країн.

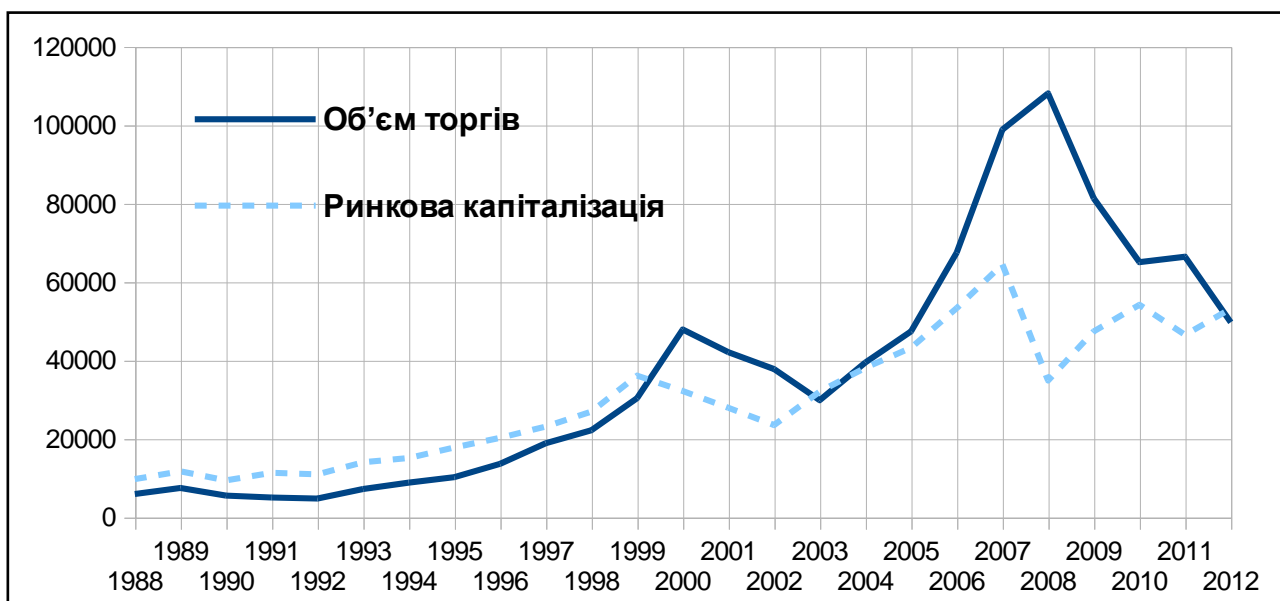

Рис. 3. Величина та активність світового ринку акцій у 1988-2012 рр.

Джерело: складено за даними [12], [13]

Список використаних джерел:

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Підручник / Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. - К.: Знання, 2007. - 703 с.
2. Bank for International Settlements Debt Securities Statistics [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.bis.org/statistics/hanx18.csv>
3. Economic Research Federal Reserve Bank of st. Louis [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://research.stlouisfed.org/fred2/tags/series?t=h8>
4. Federal Funds Target Rate — Upper Limit [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://research.stlouisfed.org/fred2/series/DFEDTARU>
5. Federal Funds Target Rate (DISCONTINUED SERIES) [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://research.stlouisfed.org/fred2/series/DFEDTAR>
6. Historical Data of the ECB Interest Rates [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_UrokovSadzbyECB%5CInterestRatesECB.pdf
7. Historical Fed Funds Rate [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://useconomy.about.com/od/monetarypolicy/p/Past_Fed_Funds.htm
8. International Official Interest Rates Statistical Tables of Reserve Bank of Australia [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.rba.gov.au/statistics/tables/xls/f13hist.xls
9. Selection Summary Bank of England [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.bankofengland.co.uk/boeapps/iadb/index.asp?Travel=NlxRPx&From=Repo&C=13T&G0Xtop.x=1&G0Xtop.y=1>
10. Series Title: Central Bank Discount Rates: Japan (from the Bank of Japan) [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.economagic.com/em-cgi/data.exe/bjap/ehdis01#Data>
11. The Basic Discount Rate and Basic Loan Rate Bank of Japan [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.boj.or.jp/en/statistics/boj/other/discount/index.htm/>
12. World DataBank Market capitalization of listed companies [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx#>
13. World DataBank Stock traded, total value [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx#>

Ефименко Н.П., студент
група ЭК-31, факультет математический
специальность: экономическая кибернетика
Научный руководитель: **Марченко Л.Н.**, к.т.н., доцент
Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины (г. Гомель, Республика Беларусь)
powernic@list.ru

РАЗРАБОТКА WEB-ПРИЛОЖЕНИЯ РЕЙТИНГОВОЙ ОЦЕНКИ УСТОЙЧИВОСТИ БАНКОВ

Степень развития экономики государства во многом определяется стабильностью банковской системы. Комплексную оценку финансового состояния коммерческих банков позволяют производить различные рейтинги надежности. Национальным банком используется адаптированная американская методика CAMELS, существует также независимое рейтинговое агентство «Кредит-Рейтинг». Однако проведение экспертной оценки требует значительных затрат средств и времени, поэтому не все банки имеют возможность периодически получать рейтинговую оценку. НБРБ ежемесячно публикуют рейтинги банков по единичным показателям. Заинтересованному клиенту иногда необходим показатель, который характеризовал бы финансовое состояние банка как целостной системы. Поэтому создание web-приложения рейтинговой системы оценки надежности банка, по публикуемой отчетности, которая не являлась бы банковской тайной и давала возможность периодически публиковать рейтинги всех банков Республики Беларусь является актуальной.

Разработано web-приложение для оценки надежности банковской системы Республики Беларусь на основе показателей безопасного функционирования банков. Были использованы следующие инструменты и программные пакеты: Wordpress, Bootstrappable, jQuery и AJAX. Приложение позволяет добавлять показатели нового банка, изменять и удалять имеющиеся. Также в приложении имеется фильтр и селектор для вывода рейтинга за определенный период времени.

Проведенные исследования дают возможность периодически публиковать рейтинги всех банков в сети интернет.

Забаштанська Т.В., ст. викладач
кафедра соціальної економіки та ринкових досліджень
факультет праці та соціального управління
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
tanza.cn@mail.ru

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ

Процес реформування комунального господарства пережили практично всі держави світу. Досвід країн Євросоюзу показує, що важливими напрямками здійснення реформ у комунальному господарстві є [1]:

- створення ринку комунальних послуг (де продавець не є монополістом, а покупець має можливості для захисту своїх прав та отримання якісних послуг);
- сприяння роботі профільних підприємств різних форм власності, укладання договорів концесій та довгострокових оренд;
- законодавче врегулювання процесу утворення тарифів, надання пільг та здійснення контролю за цими процесами;
- встановлення чітких стандартів якості комунальних послуг;
- запровадження підприємствами комунального господарства сучасних технологій, спрямованих на зменшення витрат та економію ресурсів,
- створення спеціальних державних банків, які надають кредити для цих цілей;
- програма модернізації комунальних мереж;
- приведення об'єктів комунального господарства у належний стан та розробка повної паспортизації.

Основними формами комунальних підприємств у країнах Євросоюзу є товариства з обмеженою відповідальністю, акціонерні товариства закритого та відкритого типів, асоціації. Вони, у свою чергу, поділяються на два види: одні з них безпосередньо засновані муніципалітетами; інші є дочірніми підприємствами, заснованими комунальними фірмами і компаніями. У сучасних умовах для більшості країн Євросоюзу останнім часом характерна відміна усіх протекціоністських заходів щодо діяльності муніципальних підприємств [1]. Особливості реформування комунального господарства у країнах Євросоюзу відображено таблиці 1.

Таблиця 1

Особливості реформування комунального господарства *

Країна	Особливості
Німеччина	На базі державних міжрегіональних підприємств були створені міські комунальні компанії, проведена приватизація об'єктів комунального господарства у формі акціонерних товариств. Забезпечення прозорих схем діяльності підприємств. Створення муніципалітетами акціонерних товариств, які здійснюють діяльність за різними технічними, організаційними, фінансово-економічними напрямками.
Франція	Муніципалітети здійснюють експлуатацію самостійно або шляхом залучення приватних підприємств, укладаючи договори довгострокової оренди або концесії. Забезпечення прозорих схем діяльності підприємств. Прерогатива щодо встановлення тарифів і виставлення рахунків залишається за муніципалітетом.
Швеція	Надання державних позик з гарантованими відсотками. Житлові субсидії для сімей з низькими доходами і пенсіонерів. Контроль за тарифами на комунальні послуги.
Польща	Надаються пільги малозабезпеченим мешканцям за спеціальними програмами. Польські реформи органів місцевого самоврядування і комунального господарства в основному спиралися на досвід Німеччини та Франції.
Данія	Високий рівень когенерації – близько 50% електроенергії. Об'єкти інфраструктури комунального господарства є власністю муніципалітетів.

* Узагальнено автором [2,3, 4, 5]

Досвід господарювання країн Євросоюзу у комунальному господарстві свідчить також про успішне використання в цій галузі лізингових операцій. Об'єкти, які, враховуючи їх важливе суспільне призначення, не можуть бути приватизовані, доцільно передати в оренду або концесію. Такі умови функціонування підприємств комунального господарства сприятимуть впровадженню антикризового фінансового менеджменту та ефективних механізмів фінансового регулювання, що, у свою чергу, може призвести до корінного реформування комунального господарства в цілому. Досвід багатьох країн Євросоюзу переконує, що залучення ресурсів приватного сектора може бути одним із найефективніших шляхів покращення діяльності комунального господарства [6].

Підсумовуючи вищесказане, слід наголосити, що активне використання нашою державою досвіду країн Євросоюзу по реформуванню комунального господарства має значно підвищити ефективність його функціонування, та може сприяти розвитку важливих напрямів проведення реформ у цій галузі, зокрема: створенню належного ринку комунальних послуг; встановленню чітких стандартів якості комунальних послуг;

запровадженню підприємствами комунального господарства сучасних технологій, спрямованих на зменшення витрат та економію ресурсів; створенню спеціальних державних банків, які надають кредити для цих цілей; розробленню програми модернізації комунальних мереж. Все зазначене може бути проведено за умови врахування сучасного стану вітчизняної економіки.

Список використаних джерел:

1. Янковский Н. Я. Правовые основы функционирования коммунального хозяйства в Европейских странах. Владивосток: Сфера ЖКХ, 2007. – 340 с.
2. Кузьменко Л. Світовий досвід регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та основні напрями вдосконалення їх регулювання в Україні / Л. Кузьменко // Наукові записки Національного університету "Києво-Могилянська Академія". Економічні науки. – 2007. – № 68. – С. 40–46
3. Огляд галузі німецького водного господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wvgw.de>
4. Шкінь О. М. Система водопостачання та водовідведення в Україні у контексті зарубіжного досвіду / О. М. Шкінь // Формування ринкової економіки в Україні. Вип. 26, Ч. 2: зб. наук. праць. – Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, 2012. – С. 311-318
5. Щеголев А. Мировой опыт регулирования естественных монополий [Електронний ресурс] / Режим доступу: – http://www.urbanecomics.ru/publications/?mat_id=27.
6. Савченко В. Ф. Регіональна економіка: Навч. посіб / Савченко В. Ф. – К.: Кондор, 2012. – 339 с.

Іванча М.В., студентка

група ФК-111, факультет фінансово-економічний

Науковий керівник: **Лук'яшко П.О.**, к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

marina_ivancha@mail.ru

КОНЦЕПТУАЛЬНІ СХЕМИ ЗЛОВЖИВАНЬ ПДВ В УКРАЇНІ

Податок за своєю сутністю є однією з найбільш цікавих та водночас суперечливих економічних категорій. Люди по всьому світу замислюються над питаннями: чи вірно побудована податкова система взагалі, чи дотримані принципи справедливості, пропорційності, чи сплачують податки найзаможніші люди, чи покарані ті хто ухиляється від них? Ми впевнені, що ці питання турбують і громадян нашої країни.

Податок на додану вартість (далі – ПДВ) у світовій практиці вважається одним із найбільш ефективних податків. Це зумовлює те, що вказаний податок справляється більш, ніж у 130 державах світу, а наявність ПДВ у податковій системі держави є однією з умов її членства в ЄС. Україна як держава, яка обрала євроінтеграційний напрямок розвитку, також у своїй податковій системі передбачила такий вид податку [1]. В Україні нині ставка податку на додану вартість одна з найменших серед країн Європи (20 %).

У системі ринкових відносин таке явище, як ухилення від сплати податків, трапляється часто. В Україні воно набуло особливої популярності і, в окремих випадках, стало нормою ведення бізнесу. За оцінками експертів, у нашій державі 40-50 % ВВП перебуває у тіні, тобто не оподатковується, в той час як у Європі цей показник становить 5-15 % ВВП. Це призводить до зменшення надходжень до державного бюджету, недофінансованості соціальної сфери, що спричиняє введення нових податкових платежів, збільшення ставок вже діючих, а також зростання рівня корупції і злочинності, порушення норм здорової конкуренції [2]. У минулому році через зловживання з ПДВ держказна втратила 70 млрд. грн. Тобто з кишені кожного українця шахраї „поцупили” понад 1500 грн. [3]. Саме тому проблема дослідження та вдосконалення механізму оподаткування ПДВ є досить актуальною, особливо в даний час коли Україна перебуває на порозі економічних та політичних перетворень. Прагнення до розвитку і удосконалення податкової системи України має бути основоположним у роботі нового уряду.

Звісно, проблема податкових зловживань є комплексною та відображає не тільки егоїстичні прагнення платників податків, але і недосконалість управління податковою системою та адміністрування процесу оподаткування. Основними чинниками, котрі спонукають платників уникати податкових зобов'язань, вважаються такі [2]:

- надмірна кількість податків та високий розмір податкових ставок;
- високий рівень нестабільності, який пов'язаний з тим, що постійно змінюються не лише ставки оподаткування, а й види податків;
- висока частка непрямих податків і великі нарахування на фонд заробітної плати;
- рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки, що характеризує також менталітет нації;
- відсутність довіри платників до владних структур, котрі виконують функцію розподілу коштів, отриманих від податкових платежів;
- високий рівень тіньових ресурсів у державі.

В Україні існує досить велика кількість чітко розроблених, дієвих схем зловживання ПДВ. У рамках даної публікації ми розглянемо три концептуальні (базові).

Прагнучи завищення податкового кредиту (рис. 1) підприємство А купує у фіктивного підприємства Б неіснуючі цінності без їх фактичної поставки, тим самим збільшуючи податковий кредит. Фіктивне підприємство Б виводить кошти за фіктивно продані неіснуючі цінності, як правило, в офшорні банки. Згодом фіктивне підприємство Б оголошує себе банкрутом, і, як наслідок, не сплачує податкове зобов'язання до бюджету скидаючись на свою неплатоспроможність.

Для „обходу” податкових виплат (рис. 2) підприємство А реалізує цінності без фактичної їх поставки раніше створеному фіктивному підприємству Б, при цьому занижуючи обсяг прибутку. Далі фіктивне підприємство Б

реалізує іншому фіктивному підприємству Z за кордон ці ТМЦ без їх фактичної поставки, підробляючи при цьому експортну документацію. Таким чином, підприємство Б отримало право на відшкодування ПДВ, а також право на відшкодування не акцизного податку, якщо дані цінності є підакцизними (оскільки підакцизні ТМЦ не підлягають оподаткуванню акцизним податком у разі їх вивезення для продажу за межами митної території України). Фіктивно вивезені за кордон ТМЦ продаються підприємством А на українському ринку нелегально, тобто без дегальних документів.

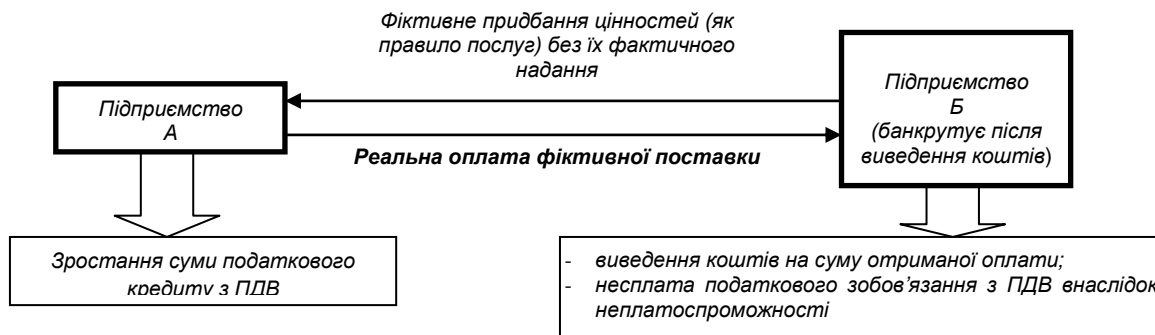

Рис. 1. Спрощена схема механізму податкових зловживань, направлених на завищення податкового кредиту з ПДВ

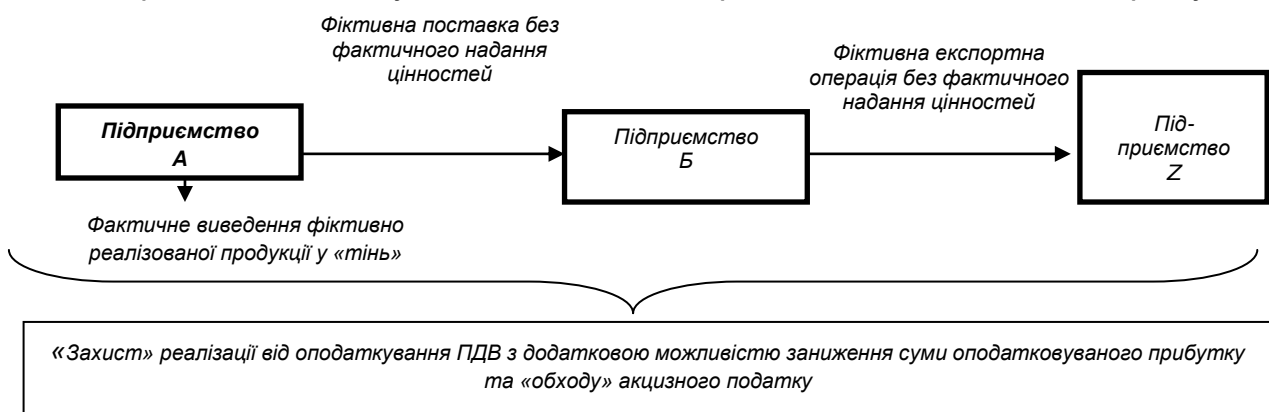

Рис. 2. Спрощена схема механізму податкових зловживань, направлених на «обхід» оподаткування ПДВ

Прагнучи зниження податкового зобов'язання з ПДВ (рис. 3) підприємство А реалізує підприємству Б продукцію за ціною, значно нижчою за реальну, тим самим зменшує суму свого податкового зобов'язання. Підприємство Б після здійсненої поставки даної продукції сплачує підприємству А за неї за раніше домовленою між ними заниженою ціною, а решту коштів (різницю між реальною і заниженою ціною) доплачує іншими платежами, що не передбачають виникнення податкового зобов'язання з ПДВ.

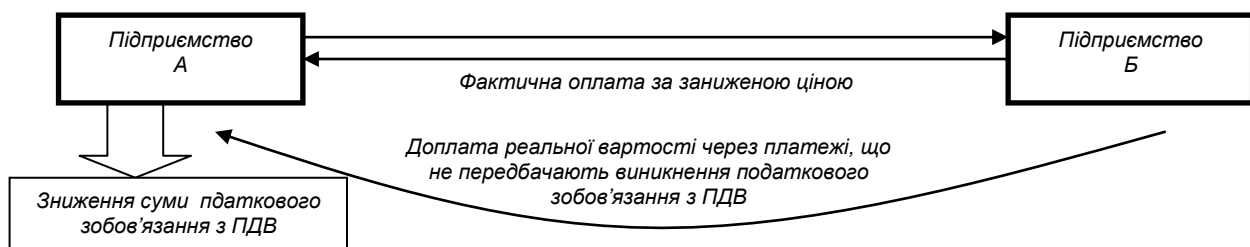

Рис. 3. Спрощена схема механізму податкових зловживань, направлених на зниження податкового зобов'язання з ПДВ

Ухилення від сплати ПДВ є одним із найшкідливіших господарських злочинів, який підриває довіру населення до податкових органів. Це спричинено тим, що ухилення чи не сплата податків взагалі призводить до недофінансування державного бюджету і як наслідок держава не може повністю виконувати свої функції. Про схеми зловживань відомо досить давно, проте чіткого плану боротьби з ними в Україні не існує до сьогодні. Здійснена систематизація принципових варіантів даних схем може мати застосування при розробці відповідних державних заходів.

Список використаної літератури:

1. Окремі питання протидії незаконному відшкодуванню податку на додану вартість. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.big-lib.com/book/63_Kriminalnii_kodeks_Ykraini__10_rokiv_ochikyvan_T/6821_OKREMI_PITANNYA__PROTIDII_NEZAKONNOMY_VIDShKODYVANNU__PODATKY_NA_DODANY_VARTIST
2. Лисий В.О., Глазко Н.Д. Зловживання у податковій сфері / В.О. Лисий, Н.Д. Глазко. // Наукове товариство Івана Кушніра. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=16005>

3. ДФС: через ПДВ – зловживання в 2013 році кожний українець втратив 1500грн. // FINBALANCE – незалежне Інтернет-видання про фінанси та економіку України й світу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finbalance.com.ua/news/DFS-cherez-PDV-zlovzhivannya-v-2013-rotsi-kozhnii-ukranets-vtrativ-1500-hrn>

Ільченко Т.А., студентка
група ФК-111, факультет фінансово-економічний
Науковий керівник: **Лук'яшко П.О.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
tanyailchenko@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПДВ ЯК ФІСКАЛЬНОГО ВАЖЕЛЯ В КРАЇНАХ СВІТУ

Податкова система є важливим елементом будь-якої держави. Податки виступають основною доходною частиною бюджету багатьох країн світу. Важливе місце в податковій системі мають непрямі податки. Серед непрямих податків найважливішим є податок на додану вартість.

ПДВ є доволі молодим податком, адже вперше був інтегрований у податкову систему в середині 20 століття. Та не зважаючи на такий короткий термін існування, на сьогоднішній день він діє майже в усіх промислово розвинених країнах. Спільним для всіх держав, що включили ПДВ до своєї податкової системи, стало швидке його перетворення в один із головних наповнювачів скарбниці. Ставки ПДВ варіюються в залежності від самої країни. Найпоширенішими є ставки від 15% до 20% - вони застосовуються не менше, ніж у 82 країнах світу. Одна з найнижчих ставок податку діє в Японії - 5%, з найвищих – в Ісландії (25,5%). Також у деяких державах ставка варіюється залежно від виду товару та його соціально-економічного значення. Нижче представлено показники, що характеризують деякі особливості та результат справляння ПДВ у 17 країнах світу (таблиця 1).

Сутність ПДВ розкривається через систему функцій, які йому притаманні. Однак, дослідники не одностайні в поглядах на функції ПДВ. Найпоширенішою є думка про те, що дана податкова форма виконує фіскальну та регулювальну функції.

Фіскальна функція ПДВ полягає в мобілізації надходжень шляхом справляння даного податку від громадян до бюджету. Фіскальні переваги ПДВ полягають в його високій доходності – він має широкую податкову базу, і практично кожна особа сплачує цей податок незалежно від того, який дохід одержує.

Однак крім фіскальної функції існують ще й регулятивні властивості ПДВ. Справляння ПДВ впливає на інфляцію та ціноутворення. Податок на додану вартість включається у ціну товару, тобто наділений властивостями впливати на ціноутворювальні механізми в суспільстві, адже на суму даного універсального акцизу зростає ціна товарів.

Таблиця 1

Особливості справляння ПДВ у деяких країнах світу

Назва країни	Частка ПДВ у доходах бюджету країни, %	Ставка ПДВ, %	ВВП на душу населення, тис.дол.США	Відношення суми ПДВ до суми ВВП країни, %
Білорусія	33,9	20	7,575	2,98
Болгарія	41,1	20	7,296	4,9
Великобританія	22,3	20	39,337	7,17
В'єтнам	28,1	10	1,911	2,96
Грузія	29,2	18	3,602	5,49
Естонія	23,8	20	18,478	7,07
Ісландія	26,2	25,5	45,263	9,63
Казахстан	21,0	13	13,172	3,23
Киргизька Республіка	29,6	18	1,263	4,17
Латвія	19,9	21	15,375	5,9
Литва	31,9	21	15,538	5,25
Молдова	34,6	20	2,230	7,34
Німеччина	31,8	19	45,085	8,28
Польща	43,17	23	13,432	0,78
Україна	37,8	20	3,900	4,68
Фінляндія	41,3	24	47,219	1,13
Японія	11,5	5	38,492	2,21

Крім цін, ПДВ стосується й інших сторін економічного життя: розподілу доходів, процесу нагромадження та інвестицій, ефективності виробництва, зовнішньої торгівлі, розвитку державного сектора, управління економікою – тобто має досить чітко виражену економічну функцію [8].

ВВП, як податок на споживання, обумовлює нерівномірність податкового навантаження з даного податку в суспільстві. Відносно більший податковий тягар від даного податку відчувають ті категорії населення, котрі споживають більшу частину свого доходу. Враховуючи той факт, що гранична схильність до споживання є більшою у бідного населення, можна стверджувати, що податковий тягар ВВП лягає передусім на плечі бідних. Тож, держава, використовуючи ПДВ для наповнення скарбниці перерозподіляє податкове навантаження на більш бідне населення. Систематизувавши наведені в таблиці 1 дані в порядку зростання багатства країни отримаємо ряд представлений на рисунку 1.

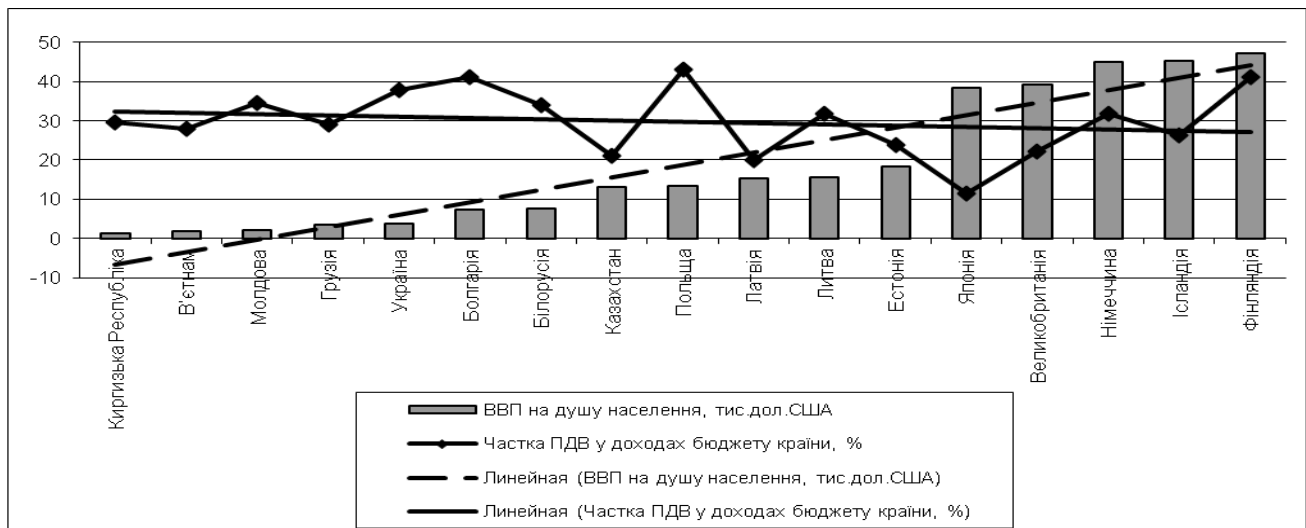

Рис 1. Частка ПДВ у доходах бюджету та ВВП на душу населення різних країн

Виявлені тренди дають можливість зробити попередній висновок, що саме уряди бідних країн в більшій мірі тяжіють до використання ПДВ в якості наповнювача бюджету, адже зі зростанням обсягу ВВП країни на душу населення спостерігається зниження усередненої частки ПДВ у доходах бюджету. Необхідно відзначити не оптимальність даного прояву в оподаткуванні. Фактично, податкові системи бідних країн орієнтовані на перекладення податкового навантаження на плечі бідного населення, що обумовлює порушення принципу справедливості оподаткування та відповідне наростання соціальної напруженості в суспільстві. Крім того, враховуючи здатність ПДВ гальмувати економічний розвиток, його масштабне застосування у економічно слабозвинутих країнах є недоцільним. Особливо неприємно визнавати той факт, що до когорти бідних країн з високою часткою ПДВ в бюджеті відноситься і Україна.

Отриманий з даного дослідження попередній висновок є досить неочікуваним, проте зміст озвучених недоліків домінування ПДВ в податкових системах бідних країн є надзвичайно суттєвим. Тож, вбачаємо за доцільне звернути увагу економістів на дану проблему та потребу подальшої верифікації отриманого результату в ході досліджень з більш широким переліком країн.

Список використаної літератури:

- GDP per capita (current US\$) // The World Bank Group. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>
- Исполнение бюджета сектора государственного управления (республиканский бюджет, местные бюджеты и бюджет государственного внебюджетного фонда социальной защиты населения Республики Беларусь) за январь-декабрь 2013 года (предварительно) // Официальный сайт Министерства финансов Республики Беларусь. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.by/budget_execution/analytical_information/2013/cfa0b23c663dcf94.html
- Бюджеттің кіріс бөлігін атқару 2013 жыл. // Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің ресми интернет-ресурсы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.kz/irj/portal/anonymouse?NavigationTarget=ROLES://portal_content/mf/kz.ecc.roles/kz.ecc.anonymouse/kz.ecc.anonymouse/kz.ecc.anonymouse_budgiting/budgiting/analytics_fldr
- Державний бюджет України 2014 // Офіційний сайт рахункової палати України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16743258/Bul_Expert_DBU_2014.pdf
- Отчет об исполнении Государственного бюджета Кыргызской Республики за 2013 год. // Министерство финансов Кыргызской Республики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.kg/ru/novosti/godovoy-otchet-ob-ispolnenii-byudzhet-ob-ispolnenii-gosudarstvennogo-byudzhetu-ky1386.html>
- Барвінко Т. Податок на додану вартість та його роль у формуванні доходів державного бюджету / Т. Барвінко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2009. – Вип.110. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Value_Added_Tax_and_its_role_in_creation_of_returns_of_State_Budget_14589.pdf
- Рейтинг стран мира по ВВП. // Шведский язык и Швеция. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svspb.net/danmark/vvp-stran.php>
- Сутність і роль податку на додану вартість в економічній системі держави // Publishing house Education and Science s.r.o. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63032.doc.htm
- Analysis and Recommendations on 2014 year Draft Budget of Georgia // Economic Policy Research Center. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL : http://eprc.ge/admin/editor/uploads/files/saxelmcifo%20biujeti%202014_ENG.pdf
- Analiza Wykonania Budżetu Państwa i Założeń Polityki Pieniężnej w 2013 Roku. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nik.gov.pl/plik/id,6907,vp,8745.pdf>
- Finnish Tax Administration. Annual Report 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: www.vero.fi/download/EN_Vuosikertomus_2013/f0998e2c-55dd-4f03-8bbb-78fd01a6c229/9568
- Japanese Public Finance Fact Sheet. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mof.go.jp/english/budget/budget/fy2013/factsheet2013.pdf>
- Macroeconomic and Budgetary Review of Latvia. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.fm.gov.lv/files/tausaimnieciba/Apskats_ENG_decembris_2013.pdf
- Operating Data on Collection of the National Budget Revenue of Lithuania. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/nacionalinio_biudzeto_surinkimas/ketv/2013_metai_EN.pdf
- State Budget of Slovenia. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL : http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/tekgib/prora%C4%8Dun/State_Budget_-_October_2014.pdf
- Tax rates of Europe. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Tax_rates_of_Europe

17. The Ministry of finance of the Socialist Republic of Vietnam. Estimation for year 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.mof.gov.vn/portal/page/portal/mof_en/State_Budget/dosb?p_pers_id=&p_folder_id=2542747&p_recurrent_news_id=115901397
18. Third Reviews Under the Extended Arrangement and Under the Three-Year Arrangement Under the Extended Credit Facility, and Request for Modification of Performance Criteria Republic of Moldova. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr11200.pdf>
19. United Kingdom HMRC Value Added Tax (VAT) receipts from fiscal year 2000/2001 to fiscal year 2013/2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statista.com/statistics/284317/united-kingdom-hmrc-tax-receipts-vat/>
20. United Kingdom total HMRC tax receipts from fiscal year 2000/2001 to fiscal year 2013/2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statista.com/statistics/284298/total-united-kingdom-hmrc-tax-receipts/>

Калашников А.Н., ст. преподаватель
кафедры экономики и финансов, магистр экон. наук
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО» (г. Гомель, Республика Беларусь)
kalashnik-gomel11@yandex.by

ИНДИКАТОРЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ

Реализация эффективной региональной политики требует глубокого анализа и диагностики социально-экономического развития регионов. Если предметом анализа являются связи и зависимости экономических явлений и процессов во всем их многообразии, то диагностика, основываясь на результатах анализа, выявляет еще причины и величину отклонения экономических процессов в регионе от установленной нормы на основе типичных признаков.

Для проведения диагностики эффективности реализации региональной социально-экономической политики необходима система взаимосвязанных измерителей, в качестве которых выступают соответствующая статистическая информация и индикаторы состояния и развития экономики регионов. Важнейшей статистической информацией для проведения диагностики региона являются общие сведения о регионе, а также комплекс макроэкономических индикаторов.

В комплекс макроэкономических индикаторов для региональных экономических систем входят показатели, характеризующие производство и использование валового регионального продукта, изменение уровня цен (инфляции), динамику изменения занятости и уровень инвестиционной активности (ставка банковского кредита) и другие стороны финансовой и хозяйственной деятельности регионов.

К таким показателям по отдельным сферам могли бы быть отнесены следующие:

1. *В сфере производства*: объем ВРП; ВРП на душу населения; темпы роста ВРП; соотношение темпов роста потребления и инвестиций в основной капитал; рост экспортного потенциала региона; индекс физического объема промышленной продукции (в сопоставимых ценах); степень износа основных производственных фондов; удельный вес убыточных предприятий.

2. *В денежно-кредитной сфере*: коэффициент монетизации регионального народного хозяйства, который характеризует степень зрелости формации и совершенство механизма трансформации вещественного богатства в удобную денежную форму; объем ресурсов банковской системы относительно ВРП; отклонение валютного курса от паритета покупательной способности; отклонение внутренних (региональных) цен от внешних (мировых); режим конвертируемости национальной валюты; бюджетная обеспеченность региона; ставка по кредитам банков; темп роста инвестиций в основной капитал; индекс соотношения ВРП и налоговых поступлений в региональный бюджет; уровень цен (соотношение цен текущего и базового периодов); состояние кредиторской и дебиторской задолженности региона, в том числе по налогам.

3. *В социальной сфере*: уровень прожиточного минимума; доля оплаты труда в ВРП; соотношение среднемесячной заработной платы и прожиточного минимума; задолженность по выплате заработной платы, пенсий и пособий; доля населения с доходами ниже прожиточного минимума в общей численности населения; уровень финансирования социальных программ из регионального бюджета; естественная убыль и миграция населения; удельный вес официально зарегистрированных безработных и число безработных на одно место; динамика общей численности населения региона, активного и занятого населения.

Дополнительными и конкретизирующими характеристиками регионов и стран в целом могут являться различные макроэкономические показатели их устойчивости и нестабильности.

Вся совокупность индикаторов оценки развития регионов можно разбить на следующие группы:

1. *Экономические индикаторы*, к которым относятся: экономический потенциал региона и его использование; объем и эффективность производства; состояние региональных рынков; инвестиционная активность; энергетическая и продовольственная безопасность; финансовое самообеспечение региона; налоговая нагрузка и наличие независимой налоговой базы для формирования местных бюджетов; показатели территориальной структуры, концентрации экономической деятельности, уровня диверсификации; структура собственности в регионе.

2. *Социальные индикаторы*, включающие в себя: уровень безработицы и занятости в регионе; динамика номинальных и реальных доходов; структура доходов и расходов; соотношение среднемесячного дохода и прожиточного минимума; потребление материальных благ и услуг; уровень развития инфраструктуры и др.

Для обобщающей оценки уровня развития и качества жизни людей (социального развития региона) программой развития ООН (ПРООН) рекомендуется показатель «индекс развития человеческого потенциала»

(ИРЧП). Индекс развития человеческого потенциала дает самую общую интегральную оценку уровня социального развития страны и региона. Он включает в себя:

1) доход, измеряемый ВВП (ВРП) на душу населения с учетом различной покупательной способности в различных регионах;

2) продолжительность жизни, измеряемую ожидаемой продолжительностью жизни при рождении;

3) знания, или уровень образования, измеряемые числом грамотных лиц или длительностью школьного образования, числом лиц с высшим специальным образованием.

3. *Экологические индикаторы*, в числе которых выделяют: антропогенную нагрузку на территорию; уровень выбросов загрязняющих веществ в атмосферу; состояние поверхностных водоемов и запасов сточных вод и др.

4. *Демографические индикаторы*, характеризующие информацию о количестве городского и сельского населения, о его половозрастной структуре, трудоспособном населении, уровне образования, плотности населения, сальдо миграции и др.

5. *Индикаторы наличия и использования ресурсов в регионе*, которые анализируют наличие и состояние в регионе:

1) трудового потенциала, отражающего численность трудовых ресурсов, половозрастной состав и профессиональный уровень их подготовки;

2) природно-ресурсного потенциала, характеризующего наличие природных богатств – земельных ресурсов, лесов, полезных ископаемых, воды, прочих видов ограниченных природных ресурсов и условий окружающей среды;

3) производственного потенциала, анализирующего в самом общем виде производственные мощности: стоимостную оценку капитальных ресурсов, материальных оборотных средств, ноу-хау и др.;

4) потенциала инфраструктуры, отражающего показатели развития социальной, производственной, управленческой, экологической и рыночной инфраструктуры.

Использование представленных индикаторов позволит осуществлять анализ социально-экономического развития любого региона Республики Беларусь и сделать вывод об эффективности проводимой социально-экономической политики.

Козляненко Ю.М., студентка

группа ФК(маг)-101, финансово-экономичний факультет

спеціальність: фінанси і кредит

Науковий керівник: **Коваленко Л.О.**, к.е.н., професор

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

kozlianchenko@mail.ru

САНАЦІЯ ЯК УМОВА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ

У процесі трансформації економіки будь-якої держави відбуваються докорінні зміни як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі функціонування господарюючих суб'єктів. Для цього періоду характерні спад обсягів виробництва, зниження фінансової стійкості більшості підприємств та зростання кількості банкрутів. Банкрутство в умовах ринкової економіки є наслідком незадовільного управління підприємством, нехтування впливу різноманітних факторів макро- і мікросередовища як плата за економічну свободу у виборі певного виду господарської діяльності, ринків збуту, цінової політики та найму робочої сили [1; С. 53].

Питома вага збиткових підприємств в промисловості України протягом 2006-2013 років відображена на рисунку 1.

Рис. 1. Частка збиткових підприємств у промисловості України за 2006-2013 роки, % [2]

З даних рис. 1 можна зробити висновок, що найбільша кількість збиткових підприємств протягом аналізованого періоду припадає на 2009 та 2010 роки (40,3 та 40,8% відповідно). При цьому варто зазначити, що зростання частки збиткових підприємств прослідковується саме з 2008 року. Це пов'язано з початком та наслідками світової економічної кризи, що стало причиною ослаблення вітчизняної економіки. Але вже у 2011 році спостерігається певне зниження частки збиткових підприємств (на 3,4%).

Зростання кількості збиткових підприємств в економіці України в цілому пояснюється низкою наступних макро- та мікроекономічних факторів.

До макроекономічних факторів варто віднести наступні:

- 1) скорочення попиту на продукцію промисловості;
- 2) падіння ділової активності;
- 3) посилення конкуренції на ринку;
- 4) політична нестабільність;
- 5) негативна регуляторна політика держави.

До мікроекономічних факторів фінансової нестабільності промислових підприємств належать:

- 1) високий рівень затрат на виробництво і реалізацію продукції, що обумовлено застарілою технологією та енергомісткістю і матеріаломісткістю виробничого процесу;
- 2) недостатність оборотних коштів;
- 3) низька якість фінансового менеджменту на підприємстві;
- 4) відсутність якісної системи планування та нормування витрат.

Сукупність вище перерахованих факторів впливає на рівень рентабельності промислових підприємств (рис. 2).

Як видно з рис.2, найбільша збитковість операційної діяльності спостерігалась у 2009 році, що пов'язано з кризовою ситуацією в країні. У 2011 році рентабельність операційної діяльності зросла порівняно з 2010 роком на 0,9%. Але уже в 2012 році відбувається стрімке зниження рентабельності (0,2%) до збиткового стану в 2013 році (-0,3%). Ці зміни пов'язані з нестабільністю в економіко-політичному середовищі країни.

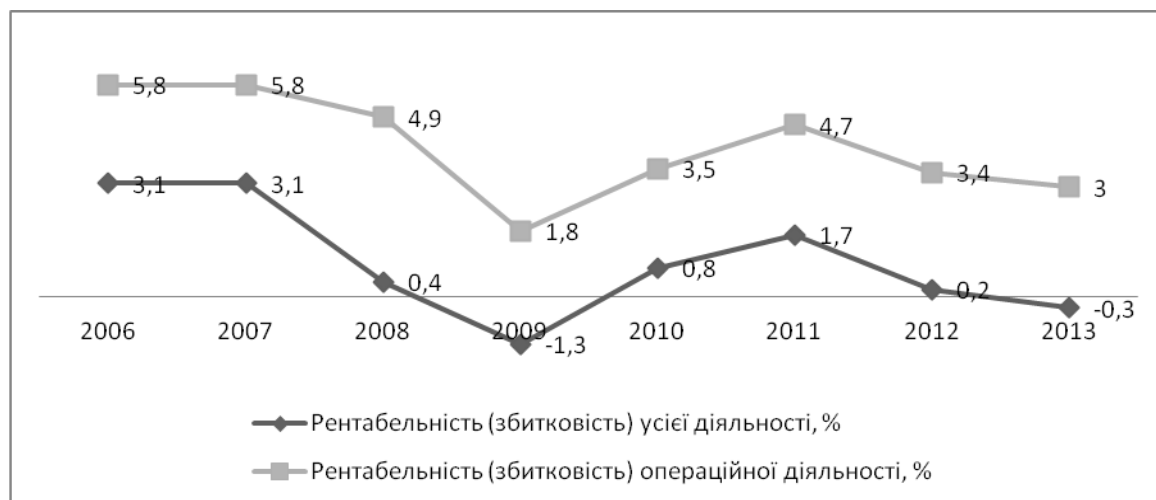

Рис. 2. Рівень рентабельності (збитковості) операційної та усїєї діяльності підприємств промисловості України за 2006-2013 роки, % [2]

В таблиці 1 наведено інформацію про формування фінансових результатів промислових підприємств України протягом 2006-2013 років.

Таблиця 1

Чистий прибуток (збиток) промислових підприємств України за 2006-2013 роки, млн. грн.*

Рік	Фінансовий результат (сальдо)	Фінансовий результат підприємств, які одержали прибуток	Фінансовий результат підприємств, які одержали збиток
2006	22630,1	33797,9	11167,8
2007	29286,9	42616,1	13329,2
2008	5542,5	55180,4	49637,9
2009	-14192,5	33302,1	47494,6
2010	11594,7	50070,6	38475,9
2011	31961,6	82204,1	50242,5
2012	2592,4	67565,4	64973,0
2013	-4181,1	64470,8	68651,9

*Джерело: складено на основі [2]

Протягом 2006-2008 років спостерігається позитивне сальдо. В 2009 році спостерігається негативна тенденція – різке падіння сальдо на 14192,5 млн. грн. Така ж ситуація спостерігається і в 2013 році, коли підприємства отримали негативне сальдо в розмірі 4181,1 млн. грн. Така динаміка результатів діяльності бізнесових структур є

передумовою наростання банкрутства підприємств. Це обумовлює необхідність проведення санаційних заходів на промислових підприємствах України.

За умови проведення своєчасної процедури санації (оздоровлення) збиткові підприємства можуть відновити свою платоспроможність, розрахуватися з боргами та продовжити здійснювати господарську діяльність.

Санація – це система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості та конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді [3; С. 35].

Санаційні заходи організаційно-правового характеру спрямовані на вдосконалення організаційної структури підприємства, організаційно-правових форм бізнесу, підвищення якості менеджменту, звільнення підприємства від непродуктивних виробничих структур, поліпшення виробничих стосунків між членами трудового колективу тощо.

Виробничо-технічні санаційні заходи пов'язані, насамперед, з модернізацією та оновленням виробничих фондів, зі зменшенням простоїв та підвищенням ритмічності виробництва, скороченням технологічного часу, поліпшенням якості продукції та зниженням її собівартості, вдосконаленням асортименту продукції, що випускається, пошуком та мобілізацією санаційних резервів у сфері виробництва.

Соціальні санаційні заходи пов'язані із заходами по забезпеченню соціальної захищеності працівників підприємств-боржників. До них відносять: надання соціальних гарантій працівникам; створення і фінансування системи перепідготовки кадрів; додаткові виплати по безробіттю тощо.

Дана проблема була нами досліджена на прикладі ПАТ «Продовольча компанія «ЯСЕН», яке успішно функціонує у сфері виробництва харчових продуктів. Але в останні роки спостерігається тенденція до зниження обсягів реалізації, операційного прибутку, чистого прибутку.

Тому проведення санаційних заходів ставить за мету подолати негативні тенденції падіння фінансово-економічних показників. До основних напрямків оздоровлення належать:

- нарощення обсягів виробництва і продажу продукції та пошук нових ринків збуту;
- виважена цінова політика;
- підвищення ліквідності балансу підприємства за рахунок залишку грошових коштів;
- управління грошовими потоками шляхом складання плану грошових потоків та за допомогою платіжного календаря;
- зменшення простроченої дебіторської заборгованості.

Таким чином, реалізація запропонованих заходів дозволить підприємству подолати негативні тенденції погіршення фінансового стану.

Список використаних джерел:

1. Носова Є. Система показників оцінки фінансового стану підприємств / Є. Носова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 138. – С. 53-56
2. Діяльність суб'єктів господарювання // Статистичний збірник України за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
3. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2006. 552 с.

Король І.В., студентка
група ФК-101, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси та кредит
Науковий керівник: **Коваленко Л.О.**, к.е.н., професор
Навчально-науковий інститут економіки
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
irina-korol17@rambler.ru

ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Актуальність теми. Легка промисловість є однією з найважливіших галузей промисловості, результати діяльності якої позначаються на економічному розвитку країни та на добробуті населення. Тому важливим є зростання потенціалу цієї галузі, яке неможливе без оптимальної структури капіталу. Отже, дослідження структури капіталу легкої промисловості є актуальним.

Питання структури капіталу легкої промисловості розглядаються в працях багатьох вчених-економістів. Так, в роботі [1] Ю. В. Махнарилов розглядає механізм накопичення коштів для підприємств легкої промисловості; в роботі [2] О. В. Царенко вивчає механізм підвищення ефективності інвестиційного забезпечення легкої промисловості регіонів країни.

Метою статті є дослідження стану легкої промисловості України та визначення перспектив щодо інвестування легкої промисловості.

Одним із важливих видів промислової діяльності є легка промисловість, яка є багатогалузевим комплексом з виробництва товарів народного споживання та включає 4,5 тис. підприємств, що забезпечують близько 150 тис. робочих місць. Цей соціально важливий сектор економіки орієнтований на кінцевого споживача.

Проте легка промисловість України протягом останніх років зіткнулась з рядом проблем, які призвели до стійкого погіршення показників її діяльності. До основних причин треба віднести фінансову кризу, нерівноправність в системі оподаткування, існування так званого «сірого» імпорту, що поряд із зниженням

конкурентоспроможності вітчизняних товарів та споживчого попиту на них можуть призвести до руйнівних наслідків.[3, ст.42]

Потужність легкої промисловості України за роки незалежності зменшилась у десятки разів. Сьогодні галузь складається з 17 підгалузей, що забезпечують близько 150 тис. робочих місць має потужний виробничий потенціал, здатний виробляти широкий спектр товарів широкого вживання і промислового призначення. Водночас легка промисловість пов'язана з багатьма суміжними галузями і обслуговує весь господарський комплекс країни.

Пріоритетність даної галузі визначається швидким обігом капіталу, низькою енергоємністю виробництва (1-3% валових витрат), незначним впливом на довкілля та наявністю висококваліфікованих кадрів в усіх регіонах. Проте аналіз статистичних даних вказує на те, що саме підприємства легкої промисловості характеризуються найгіршими фінансовими результатами операційної діяльності.

Динаміка індексів промислової продукції за 2004 – 2013 роки наведена на рис. 1, з якого видно, що тренди розвитку легкої промисловості корелюють з трендами розвитку промисловості в цілому.

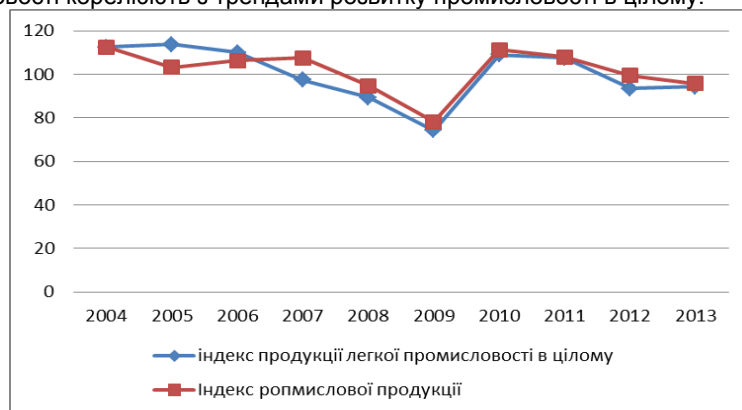

Рис.1. Динаміка індексів промислової продукції за 2004-2013рр.

Основні причини, що перешкоджають розвитку легкої промисловості, це: неконтрольований імпорт та відсутність нормативної бази захисту внутрішнього ринку від контрабанди товарів; втрата ринків збуту внаслідок згорання системи оптової торгівлі та перенесення оптового обігу на ринки; гостра нестача обігових коштів, відсутність середньо- і довгострокового кредитування на сприятливих засадах.

Разом з цим, спостерігаються суттєві коливання інвестиційної активності легкої промисловості (табл. 1).

Таблиця 1

Інвестиційна активність підприємств легкої промисловості, %

Вид промислової діяльності	2008	2009	2010	2011	2012	2013
легка промисловість	5,4	4,5	5,3	5,2	4,9	4,9

Загалом слід зазначити, що починаючи з 2008 р. відбувалося зниження інвестиційної активності, яке спостерігається й досі та свідчить про наявність проблем у сфері фінансового забезпечення інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств. Значне уповільнення темпів оновлення основного капіталу значною мірою стало наслідком світової фінансово-економічної кризи, що призвело до обвального згорання інвестиційної діяльності в Україні. Лише у 2010 р. вдалося забезпечити приріст обсягу капітальних інвестицій, що становив 18% порівняно з 2009 р., проте ця цифра виглядає вагомю лише через низьку базу порівняння. Утім вже у 2012 р. відбулося скорочення обсягу капітальних вкладень.

Основними завданнями галузі на найближчу перспективу мають стати: оптимізація структури великих і малих підприємств із метою посилення конкурентоспроможності і гнучкості виробництва; створення системи захисту внутрішнього ринку (в тому числі від контрабандного ввозу товарів і тінювого виробництва) і стимулювання вітчизняного виробника; розвиток мережі просування товарів на ринку».

Для прикладу можна дослідити структуру капіталу ПпАТ «Чернігівська взуттєва фабрика «Берегиня». За співвідношенням власного і позикового капіталу даного підприємства, можна сказати, що власний капітал у структурі пасиву 2013 році займає 62,7%, а позиковий – 37,3%. На даний момент підприємство не має довгострокових кредитів банку. Схематично структуру капіталу на кінець 2013 року можна відобразити на рисунках 2.

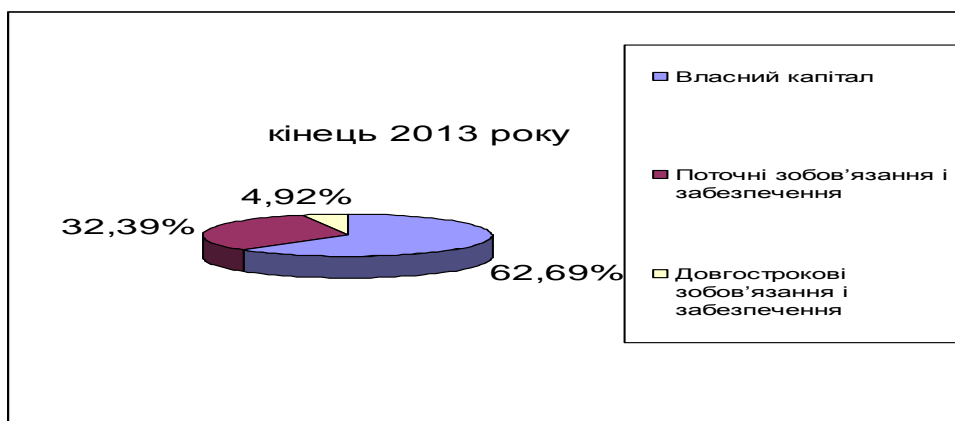

Рис.2. Структура капіталу ПрАТ "Чернігівська взуттєва фабрика "Берегиня" на кінець 2013 року.

Аналізуючи структуру капіталу ПрАТ "Чернігівська взуттєва фабрика "Берегиня" та вплив такої структури на рентабельність власного капіталу, виходячи з обсягу власного та залученого капіталу у 2013 році, можна сказати що при залученні позикового капіталу рентабельність власного капіталу буде зменшуватися, тобто спостерігається негативний ефект фінансового левериджу. Економічна рентабельність в даному випадку дорівнюватиме 13%, тобто меншою за ставку процента за позиковий капітал, то при залученні позикових коштів рентабельність власного капіталу буде зменшуватися. Щоб змінити таке негативне становище потрібно змінювати зовнішні фактори впливу на діяльність підприємства, а саме змінити політику банківської діяльності. Потрібно зменшувати процент за користування банківськими кредитами, тобто зменшувати його, а в нас відбувається навпаки збільшення.

Як висновок можна сказати, найвагоміший фактор, який впливає на структуру капіталу підприємств легкої промисловості – це рівень інвестиційної привабливості підприємства та такий фактор як висока вартість позикових коштів, за допомогою яких можна розвинути ефективну діяльність підприємств легкої промисловості.

Список використаних джерел:

1. Махнарилов Ю. В. Механізм накопичення коштів для інвестування підприємств легкої промисловості // Інвестиції: практика та досвід. — 2008. — № 9. — С. 9—11.
2. Царенко О. В. Механізми підвищення ефективності інвестиційного середовища легкої промисловості регіонів кра-їни. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2009_46/st_46_09.pdf
3. Нижик В.М., Шарко В.В. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств легкої промисловості//Інноваційна економіка// Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – С. 41-46

Коршунова М.І., студентка
група БО-122, факультет обліково-економічний
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Ромашкін О.О.**, к.е.н., доцент
Навчально-науковий інститут економіки
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
marina.korshunova@bk.ru

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВОЇ НЕГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Фінансова неграмотність населення, породжує масу проблем в даний час. Незнання основних фінансових інструментів і особливостей їх використання обумовлює прийняття необдуманих рішень, що призводять людей до суттєвих фінансових витрат або втраченої вигоди. Як показує практика, навіть люди з вищою або спеціальною освітою не володіють базовими знаннями в галузі фінансів, що позначається на їхньому фінансовому благополуччі.

Питання підвищення фінансової грамотності особливо актуальне для України, адже більшість населення має не лише поверхове уявлення про принципи функціонування фінансових ринків та можливості інвестування в них, але й відчуває недовіру до фінансових інститутів. Низький рівень фінансової грамотності наших громадян спричинений низкою таких проблем: недостатня поінформованість про фінансові послуги; брак знань щодо прав та обов'язків споживачів фінансових послуг; необізнаність щодо видів фінансових ризиків та управління ними; низький рівень знань фінансової математики.

Крім зазначених проблем, негативно вплинула на фінансову освіченість українців спадщина командно-адміністративної системи Радянського Союзу та повна відсутність зацікавленості держави у фінансовій освіті населення, що призвело до таких наслідків: низький рівень доходів громадян; сформований менталітет українців як нації, що не бажає жити у борг; психологічна неготовність населення сприймати нові фінансові знання.

Фінансова неграмотність населення служить благодатним підґрунтям для зростання шахрайства. Численні фінансові піраміди є яскравим підтвердженням безграмотного управління своїми заощадженнями. Сьогодні частими є розповіді про те, що хтось став жертвою фінансової піраміди. Так, аферистів у цій сфері дійсно

вистачає, а найчастіше на їх умови погоджуються люди похилого віку, але часом на вудочку потрапляє й молодь, навіть, з вищою освітою. Нині народ з легкістю обманюють тому, що люди фінансово неграмотні.

Саме фінансова необізнаність одних може призвести до нечесних кредиторів, а у інших взагалі викликає страх перед самим словом «кредит». Бувають і випадки, коли громадянин спочатку бездумно обирає собі фінансову установу, а тільки потім розуміє незручність для нього умов надання чи погашення займу. Деякі, не прорахувавши власних можливостей, беруть непосильні кредити, заганяють себе у борги і створюють проблеми фінансовій установі.

У нас дуже велика кількість людей починають займатися підприємницькою діяльністю, і вже найближчим часом її завершають з тієї причини, що не мають базових економічних знань. Люди не знають, як розпочати власний бізнес, оформити бізнес-проект, отримати кредит і навіть як вірно розпорядитися коштами, що зароблені, з метою довгострокового накопичення.

Економічні знання допоможуть людям не потрапити на гачок фінансових пірамід та інших шахраїв. В Україні розвелось безліч сумнівних фірм, які пропонують легкі позики з попередньою оплатою відсотків і адміністративних послуг, спритно загортаючи людину в ковдру довіри та надії дешевого кредиту, або видають швидкі гроші під величезні відсотки. Завдяки казковій фінансовій безграмотності населення ці фірми ростуть і процвітають.

Фінансова грамотність більшості українців, на жаль, обмежується в кращому випадку кредитами і депозитами, в гіршому – комунальними платежами та грошовими переказами. Шахраї користуються тим, що люди фінансово-безграмотні, надаючи їм псевдо послуги, які призводять до втрат коштів.

Вкладників фінансових пірамід можна умовно поділити на дві категорії: перша – ті, хто женеться за швидкими грошима, проте вони навряд чи понесуть великі кошти в піраміду; друга – пенсіонери та інваліди, маючи невеликі пенсії та допомоги, спокушаються на величезні відсотки. Несучи гроші в такі установи, вони роблять усвідомлений крок. Здавалося б, люди похилого віку, прожили життя, тому повинні бути мудрішими.

Влада поки обмежується роз'яснювальною роботою з громадянами і всіляко переконує людей не вкладати гроші в свідомо неперозорі схеми. Насторожити потенційних вкладників мають, в першу чергу, відсотки. У фінансових пірамідах вони невинуваті.

Кожному громадянину потрібно знати, як розпорядитися заробленими грошима, як не дозволити комусь обдурити, обізнати себе, як розумно і потроху витратити кошти, як раціонально сформувати родинний бюджет, як зробити так, щоб гроші почали працювати на тебе. Фінансово грамотна людина емоційно позитивна та цілеспрямована, вона впевнена у своєму майбутньому не завдяки державі або роботодавцеві, а завдяки власному розуму та досвіду; вона точно знає як формувати родинний бюджет та розпоряджатися ним. Таким чином, фінансово грамотний громадянин повинен бути пріоритетом розвитку держави на сьогодні.

Фінансова грамотність означає сукупність знань, вмінь та навичок, потрібних для прийняття відповідальних економічних і фінансових рішень та вжиття заходів з належним рівнем компетентності. Фінансова грамотність населення, знання громадянами фінансових законів ринку, хоча б загальне знайомство з фінансовими інститутами, такими як приватні інвестиційні фонди, приватні пенсійні фонди, банки та страхові, брокерські компанії, загальне знайомство з можливостями придбання та продажу цінних паперів окремою фізичною особою, накопичування коштів завдяки депозитам та приватним накопичувальним фондам – пріоритетне завдання для нашої країни. Розробка та впровадження відповідної державної програми може вивести Україну на новий рівень економічного зростання, забезпечити кращий рівень добробуту кожної родини, збільшити народжуваність, покращити економіку регіонів та вирішити багато інших складних загальнодержавних питань.

Враховуючи це, слід приділити увагу заходам підвищення рівня фінансової грамотності населення для активізації діяльності на фінансовому ринку. Для збільшення кількості фінансово грамотного населення необхідно:

1. Розробити, затвердити та реалізувати державну цільову програму фінансової грамотності населення.
2. Створити інститути фінансових консультантів.
3. Запровадити інститут фінансового омбудсмена.
4. Впровадити уніфіковані договори щодо залучення депозитів і споживчого кредитування між банками і споживачами фінансових послуг.
5. Забезпечити баланс прав та обов'язків фінансових установ і споживачів.
6. Популяризувати питання фінансової грамотності в народні маси завдяки сприянню засобів масової інформації.

7. Інтенсивно продовжувати успішно реалізований пілотний проект із викладання курсу "Фінансова грамотність" у 2012 р., у якому взяли участь 14 шкіл із 5 регіонів України, в масштабах всієї держави.

8. Вийти з ініціативою до Міністерства освіти і науки про формування плану державного замовлення на підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" та "магістр" із числа випускників загальноосвітніх шкіл.

9. У 2015 році провести рік Фінансової грамотності населення, що стане важливим піар-ходом просування питання підвищення фінансової освіти населення.

Ефективність фінансової системи залежить від фінансової освіченості громадян. На тлі фінансової безграмотності населення діяльність фахівців втрачає міцну опору, без якої дуже важко досягти належної організації у функціонуванні фінансів. Підвищення фінансової грамотності населення неодмінно позитивно вплине на економічний стан суспільства, стабільність економіки, добробут та емоційний стан кожного громадянина країни.

МОЖЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Постановка проблеми. Житлово-комунальне господарство - це одна з важливих та пріоритетних галузей національного господарського комплексу, яка забезпечує життєдіяльність населених пунктів та суттєво впливає на розвиток економічних взаємовідносин у державі. У цій сфері зайнято 5 % працездатного населення країни, які обслуговують близько 25 % основних фондів держави. Загальнодержавної програми фінансування і розвитку житлово-комунального господарства (ЖКГ) України є значне підвищення якості життя населення - до рівня стандартів Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: За останні роки питання ефективної державної підтримки та державного регулювання комунального господарства викликає значний інтерес серед багатьох українських та зарубіжних науковців та учених-економістів таких як М.М.Забаштанський, В.З.Черняк, С.В.Барулін, О.І. Драган, Л.М. Письмаченко. Враховуючи всі наукові дослідження у вітчизняній науковій літературі мало приділяється уваги методам здійснення державної підтримки комунального господарства та проблемам бюджетного фінансування комунального господарства.

Мета дослідження: полягає в визначити ефективні заходи державної підтримки комунального господарства через прямі методи стимулювання, такі як бюджетне фінансування галузі. Проведено аналіз бюджетного фінансування комунального господарства в Україні.

Основний матеріал дослідження: Сьогодні держава здійснює фінансову підтримку житлово-комунального господарства - це одне з найбільш важливих завдань фінансового-економічного розвитку країни.

Державне фінансування відбувається через підтримку діяльності комунальних підприємств за рахунок коштів бюджету. Державне фінансування в даному випадку, слід розглядати як кошти державного бюджету, які спрямовуються на фінансування заходів щодо нормативно-правового та науково-технічного забезпечення, реалізації інвестиційних проектів з реконструкції та капітального ремонту житлового фонду, систем централізованого тепло-, водопостачання та водовідведення, а також у сфері благоустрою і комунального обслуговування, скорочення питомих показників використання енергетичних і матеріальних ресурсів, забезпечення широкої громадської підтримки державної житлової політики та залучення інвестицій міжнародних фінансових організацій та ресурсів міжнародної технічної допомоги.

Серед способів фінансування потреб житлово-комунальної сфери можна виділити: кошти населення; кошти небанківських фінансових установ; кошти кредитних установ; кошти державного та місцевих бюджетів; кошти приватних підприємств.

На сьогодні комунальне господарство має гостру потребу в інвестиційних вкладеннях. Реальний стан житлово-комунального господарства в цілому становить: дебіторська та кредиторська заборгованість галузі відповідно 18,5 млрд. грн. та 12,4 млрд. грн. Фінансування потреб житлово-комунальної сфери з кошт населення неможливо з причини бідності населення, низького рівня життя та кризова ситуація в країні. Низьким залишається і благоустрій окремих видів житла.

На 1 січня 2014 року житловий фонд країни становив 1096,6 м² загальної площі, але 62 % його за рівням благоустрою не відповідає не тільки міжнародним стандартам, а й сучасним вітчизняним вимогам. Оплата праці не забезпечує відповідних умов життя, і основна частина населення України вимушена, не жити, а виживати.

Впродовж 2010—2014 років видатки державного бюджету на розвиток комунального господарства стрімко зростали, досягли певного піку в 2011 році і почали невинно падати. В 2012 році порівняно з попереднім роком у структурі видатків частка фінансування зменшилась на 44%, а у порівнянні з 2014 роком досягла майже 50 %. Але впродовж останніх років система бюджетного фінансування комунального господарства в багатьох регіонах помітно стала кращою.

Щоб виправити існуюче становище, необхідні значні інвестиції. Для цього необхідно насамперед створити відповідну законодавчу і нормативну базу, а також реальні однакові умови для діяльності підприємств всіх форм власності: державної, муніципальної, колективної і приватної. Створюючи такі умови, необхідно врегулювати нормативним шляхом тарифи на житлово-комунальні послуги на основі єдиної для всієї країни методології, що дозволяє природно і обґрунтовано враховувати характеристики різних кліматичних зон, соціально-економічні, демографічні та інші особливості регіонів (але аж ніяк не політичні мотиви або історичні обставини). Цей процес однозначно повинен привести до значного підвищення якості послуг, що надаються населенню.

Останнім часом, ефектом реалізації фінансування державою комунального господарства через систему пільг, являється гарантії адресної фінансової підтримки незаможних верств населення в частині витрат на комунальні послуги в результаті переходу до системи адресного субсидування малозабезпечених громадян і створення системи персоналізованих соціальних рахунків.

Існують певні труднощі впровадження даної системи, які полягають в наступному: не адаптованість населення до нової системи, можливе збільшення шахрайства в розрахунках за послуги, необхідність зміцнення служб субсидій кваліфікованими кадрами, недостатня наукова обґрунтованість системи стягування платежів.

Отже, слід підкреслити, що в державі прогресивно відбувається зневажливе і споживче відношення, що складалося десятиліттями до найважливішої галузі життєзабезпечення, здійснюється фінансування комунального

господарства за залишковим принципом, слабка сприйнятливність технологічних процесів до вимог науково-технічного прогресу — все це в комплексі зумовило нинішній критичний стан комунального господарства.

Висновок: Сьогодні ЖКГ знаходиться не в дуже хорошому стані і вимагає більше вкладення в його фінансування. Фінансова підтримка ЖКГ вимагає інвестицій, для цього треба внести зміни в нормативній-законодавчій базі, так ми покладемо в основу зміни у фінансуванні житлово-комунальне господарство. Все це призведе до підвищення рівня ЖКГ як в Європі.

Список використаних джерел:

1. Сапожная А.И. Направления научно-технического развития жилищно-коммунальных предприятий // Экономика и государство. - 2009.-№6.-ст.103-105
2. Драган И.А. Государственное управление развитием жилищно-коммунального хозяйства и принципы его реформирования // Экономика и государство. - 2009.-№4.-ст.87-90
3. Семчук Г.М. Концепция и основные составляющие Общегосударственной программы реформирования и развития жилищно-коммунального хозяйства на 2004-2010 гг. Пути и перспективы реформирования жилищно-коммунального хозяйства // Сборник материалов и документов к проведению IX Всеукраинских муниципальных слушаний «Жилищно- коммунальная реформа - первоочередная задача местного и регионального развития» // За заг. ред. Б.Клімчука; науч. ред. М.Пухтинський. - К.: Атика-Н, 2003. - С. 97-103.
4. Закон Украины «О жилищно-коммунальные услуги» // Городское хозяйство Украины.-2004.-№3.- ст.19-271. Закон Украины «Об Общегосударственной программе реформирования и развития жилищно-коммунального хозяйства на 2009-2014 годы» от 11.06.09. № 1511-VI. [Электронный доступ] - Режим доступа: <http://eneco.com.ua/>
5. Информация о состоянии выполнения Сводного и Государственного бюджетов Украины за январь-декабрь 2009 года. [Электронный доступ] - Режим доступа: <http://www.minfin.gov.ua>

Ларіна Т.Ю., студентка
група ОА-32, факультет обліково-економічний
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Жаворонок А.В.**, асистент
Буковинський державний фінансово-економічний університет (м. Чернівці)
larinata2@gmail.com

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

У наш час спрощена система оподаткування в Україні є одним із головних напрямків щодо стимулювання розвитку малого підприємництва. Саме її реформування має особливе значення для розвитку ринку товарів і послуг та сприяє зростанню податкових надходжень до місцевого та державного бюджетів.

Дослідженням та вивченням даної теми займаються такі вчені як Ілляшенко В.А., Кміть В.М., Деркач Ю.А. та інші.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Главою 1 Розділу XIV ПКУ із одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [4, с.57].

Указ Президента України “Про державну підтримку малого підприємництва”, вийшов 12.05.1998 р., згідно з ним, підтримку підприємництва визнано одним із найважливіших завдань державної політики, а одним із напрямів такої підтримки названо запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Також і зазначено характерні риси спрощеної системи оподаткування, а саме: заміна сплати встановлених законодавством податків і обов’язкових платежів сплатою єдиного податку; сплата фізичними особами підприємцями замість податків і обов’язкових платежів вартості патенту на зайняття певним видом діяльності; застосування спрощеної форми ведення документів бухгалтерського обліку та звітності [3, с.13].

Також нормативним документом в якому вказано особливості спрощеної системи оподаткування є Податковий кодекс України. Згідно з яким суб’єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на чотири групи платників єдиного податку:

1) перша група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 150000 гривень;

2) друга група - фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

– не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;
– обсяг доходу не перевищує 1000000 гривень.

3) третя група - фізичні особи - підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

– не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 20 осіб;
– обсяг доходу не перевищує 3000000 гривень;

4) четверта група - юридичні особи - суб’єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

– середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб;
– обсяг доходу не перевищує 5000000 гривень;
5) п'ята група - фізичні особи - підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена;

обсяг доходу не перевищує 20000000 гривень;

6) шоста група - юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 20000000 гривень[1].

Отже, застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг:

- спрощення процедури і порядку реєстрації платника податку. Суб'єкти малого підприємництва можуть перейти на сплату єдиного податку як з початку року, так і з початку будь-якого кварталу;
- значно спрощуються розрахунки, пов'язані з визначенням сум податків;
- замість різноманітних форм податкової звітності за податками та зборами, які заміщуються єдиним податком, заповнюється одна форма звітності – розрахунок сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва – юридичною особою, що подається до податкового органу раз на квартал;
- спрощується ведення поточного бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, що передбачена Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
- надається право вибору сплати ПДВ [2, с.158].

Проте, поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, існують і певні вади, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні, зокрема:

- обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування;
- суми єдиного податку фізичної особи-платника податку сплачуються авансом за звітний період. При цьому не враховують, чи буде фактично отримано дохід від здійснення такої діяльності за звітний період [2, с.158].

Також недоліками системи спрощеного оподаткування є надання повної відповідальності суб'єкта господарювання за вибір тієї чи іншої групи платників єдиного податку (що може послужити причиною для масових штрафних санкцій за некоректний вибір групи, хоча до кінця цього року держава запровадила мораторій на штрафні санкції), заборона на застосування спрощеної системи оподаткування нерезидентами, а також обмеження за видами діяльності [4, с.59-60].

Таким чином проблематикою спрощеної системи оподаткування займався багато вчених, які виділяли різні проблеми та переваги даної системи. Також не менш важливий вплив здійснюють зміни у нормативно-правовій базі оподаткування щодо малого підприємництва. А саме надмірне оподаткування є однією із перешкод щодо його функціонування. Тому деякі фахівці пропонують скасувати спрощену систему оподаткування, а інші навпаки розширити перелік суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Податковий Кодекс України: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>
2. Деркач Ю.А. Спрощені системи оподаткування: переваги, недоліки та шляхи їх усунення / Ю.А. Деркач, В.М. Чубай // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21.6. – С. 155 – 162.
3. Ільяшенко В.А. Наслідки і проблеми застосування спрощеної системи оподаткування в Україні / В.А. Ільяшенко // Економіка та підприємство. – 2013. – № 2. – С. 13 – 18.
4. Кміть В.М. Переваги та недоліки функціонування спрощеної системи оподаткування в Україні / В.М. Кміть, М.Б. Судомир // Інноваційна економіка. – 2013. – № 39. – С. 57 – 62.

Лис О.С., студентка

група ФК-31, економічний факультет

Научный руководитель: **Федосенко Л.В.**, к.э.н., доцент

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины

(г. Гомель, Республика Беларусь)

oksy.lis@mail.ru

К ВОПРОСУ СТАБИЛЬНОСТИ ВАЛЮТНОГО РЫНКА

Высокая стабильность валютного рынка во многом предопределяет успех бизнеса.. Однако, следует констатировать, что на сегодняшний день валютный рынок нестабилен, что напрямую отражается на бизнес-процессах стран-контрагентах. Беларусь не исключение, так как связана, прежде всего, торговыми отношениями с Российской Федерацией, Украиной, Казахстаном и рядом других стран.

Так, российский рубль в третий раз подряд возглавил рейтинг наиболее девальвировавшихся валют не только Европы и СНГ, но и мира. Ослабление российской валюты составило (по росту официального курса Rr/\$ на день установления): в ноябре – на 17,54% (скорость ослабления – 213% годовых), в октябре – на 6,55% (77% годовых), в сентябре – на 6,64% (81% годовых). Динамика российского рубля представлена на рисунке 1. За три

последних месяца российский рубль упал к доллару (вырос курс доллара в России) на треть (средняя скорость ослабления за этот период – 135% годовых), что серьезно уменьшило долларовый эквивалент дедолларизированных сбережений населения этой страны. Потери уже превысили сто миллиардов долларов [1, с. 9].

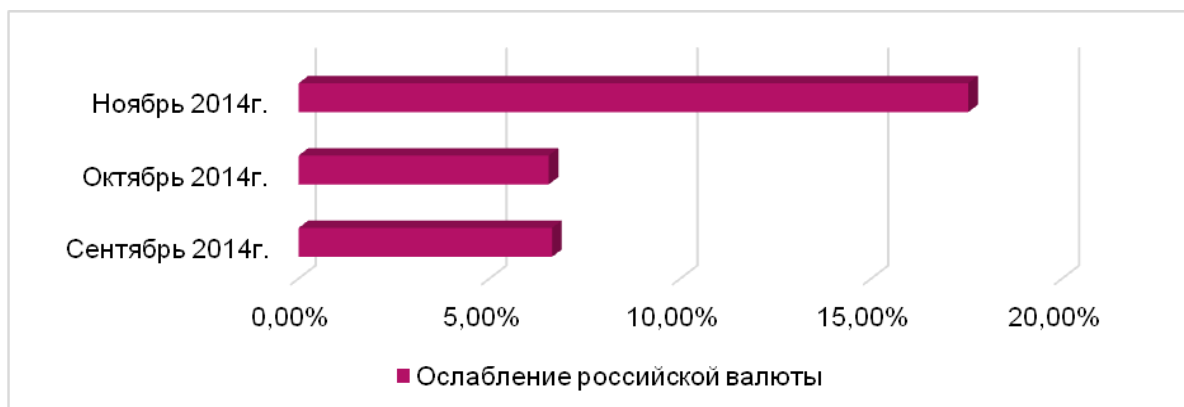

Рисунок 1. Динамика состояния российского рубля на конец 2014 года, %

На волатильность российского рубля оказывают влияние: нефтяной фактор (падение цен на нефть), панические настроения, спекулятивный сговор биржевых игроков.

Ситуация прогнозируется сложная. Так, нефть, по прогнозам аналитиков продолжит дешеветь. В декабре российскому государству и российским компаниям, отрезанным санкциями от западных кредитов, предстоит выплатить максимальный по графику объем внешнего долга – \$33 млрд (\$30,3 млрд основного долга плюс \$2,7 млрд процентов). Все это вместе сильно уменьшит валютную составляющую российских финансов, а объем золотовалютных резервов Центрального Банка России, в конце декабря может упасть ниже \$400 млрд. Кроме того, огромное давление на курс окажет «бегство от рубля» бизнеса и населения России. На расчетных счетах и срочных депозитах в банках, а также наличными на руках, сосредоточено огромное количество рублевой денежной массы – более Rr30 трлн. Обрушение такого «навеса» в период возникшей паники может стать катастрофичным для валютного рынка России. Уже сейчас возникла нехватка наличной иностранной валюты, что только подстегивает курсы в обменных пунктах и усиливает панику. Курсы продажи доллара достигают 55 рублей, евро – 68,5 рублей (на 2 декабря) [2, с. 23].

Остается также сложной ситуация на валютном рынке Украины. Несмотря на то, что был продекларирован переход от административного рыночного курсообразования, полной либерализации валютного рынка так и не произошло.

Центральный Банк Украины (ЦБУ) резко ограничил свое присутствие в виде интервенций на валютных торгах, сведя их к минимуму. Золотовалютный резерв ЦБУ за октябрь сократился на рекордную величину – на \$3,8 млрд, или на 23,2%, составив на начало ноября катастрофично малую сумму – \$12,6 млрд. (рисунок 2). При этом сам ЦБУ продолжает активно рефинансировать коммерческие банки гривной под низкий (относительно темпов девальвации гривны) процент.

Ослабление административного и интервенционного вмешательства в курсообразование, начатое в первой декаде ноября моментально ослабили гривну, но не достигли своей цели – разница между курсом официальным курсом и рыночным не исчезла и осталась той же по значению – почти 10%.

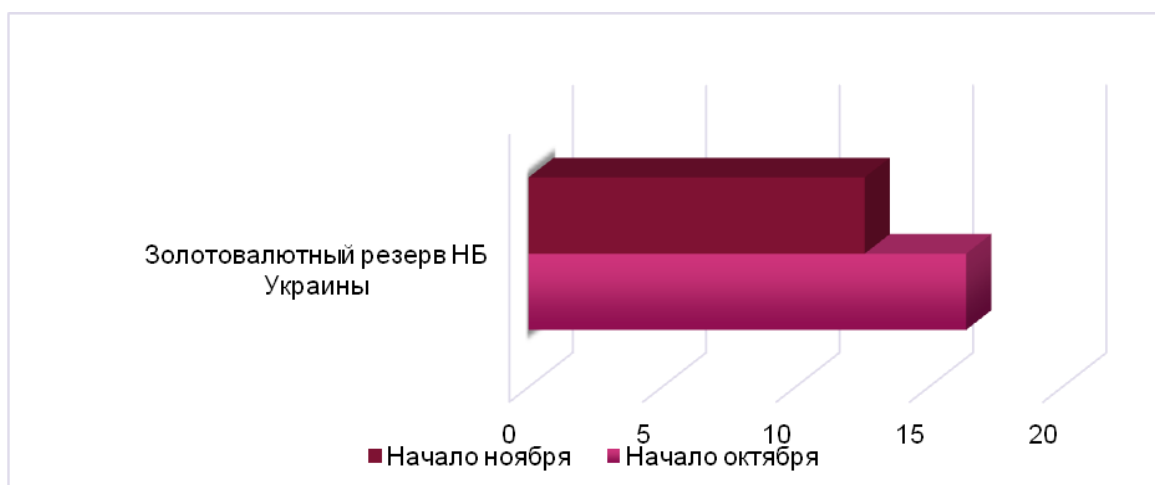

Рисунок 2. Состояние золотовалютных резервов ЦБ Украины на конец 2014г., в млрд. \$ США

Значение среднего рыночного валютного курса последнего дня ноября составило 16,35 $\text{€}/\text{\$}$, то есть, гривна упала за ноябрь на 2,20 $\text{€}/\text{\$}$, или на 15,5%, что соответствует скорости ослабления 189% годовых. Это на 24 процентных пункта меньше, чем скорость ноябрьского обвала российского рубля [2, с. 30]. За три осенних месяца гривна ослабла на 20,0%, что соответствует скорости падения 80% годовых, что также намного ниже, чем в России, где скорость ослабления рубля, как указано выше, составила 135% годовых за этот же период.

На этом фоне белорусский рубль проявляется как одна из самых стабильных валют. За ноябрь доллар в Беларуси подорожал лишь на 0,84% (по курсу валютных торгов на белорусской валютно-фондовой бирже), скорость девальвации составила 10,2% годовых. А к ослабшему к доллару евро белорусская валюта за ноябрь вообще нисколько не изменила своей стоимости. По бивалютной корзине (отношение национального курса страны к основным валютам: доллару и евро) ($\text{Br}/\text{\$*€}$) ноябрьская скорость девальвации – 5,1% годовых, что оставляет рублевые банковские депозиты, доходность которых в четыре раза выше такой скорости ослабления белорусского рубля, самым лучшим способом вложения финансовых активов для населения Беларуси [3, с. 10]. Ноябрь в текущем году стал месяцем самой низкой контролируемой девальвации белорусского рубля: роста номинального значения официального курса доллара менее 100 рублей за месяц не было уже больше года. Однако на наличном валютном рынке в ноябре курсы иностранных валют выросли более значительно, чем официальные, формирующиеся на торгах белорусской валютно-фондовой биржи. Курсы даже покупки доллара банками превысили биржевые. Это говорит о резко выросшем спросе в этом месяце на иностранную валюту со стороны населения Беларуси. Причем негативные моменты начались проявляться еще в октябре – уже тогда резко выросла чистая покупка инвалюты физическими лицами, и начался перевод населением рублевых вкладов в валютные. Во многом это результат появившихся сомнений в дальнейшей стабильности белорусского рубля на фоне сильнейших девальваций у главных экономических партнеров Беларуси – России и Украины. Девальвация рубля в России уже стала причиной ослабления валют в ноябре в Таджикистане, Армении и Грузии, сильно зависящих от денежных переводов из России.

За период с начала II полугодия 2014 года по степени девальвации собственной валюты еще в прошлом месяце вперед вышла Россия, опередив Украину. В ноябре «отрыв» увеличился. С начала июля, за 5 месяцев, доллар подорожал в России на 45,7% (скорость девальвации – 110% годовых), в Украине – на 38,2% (92% годовых). Взаимный рыночный курс, то есть кросс-курс через доллар, этих валют на конец июня – 2,865 $\text{Rr}/\text{€}$, на конец ноября – 3,017 $\text{Rr}/\text{€}$ (где курс гривны – рыночный). То есть, российский рубль подешевел за это время к гривне на 5,3%. В Беларуси доллар подорожал с начала июля на 6,0% (средняя скорость девальвации за этот период – 14,4% годовых), а вот евро – подешевел на 3,4% (скорость девальвации – 6,8% годовых). Стоимость бивалютной корзины, составлявшая на конец I полугодия 11916 $\text{Br}/\text{\$*€}$, выросла к концу отчетного месяца лишь на 1,19% (скорость – 2,9% годовых), до 12058 $\text{Br}/\text{\$*€}$. В итоге белорусская валюта во II полугодии 2014-го года стала одна из наиболее стабильных валют Европы и СНГ.

Несмотря на обвал мировых цен на нефть, в Казахстане не произошло девальвации, а наоборот – тенге во II полугодии имеет статус самой крепкой валюты: девальвация к доллару с начала июля составила 1,44%. Во многом это результат более ранней девальвации тенге в Казахстане – в начале года. В ноябре же курс тенге к доллару не изменился (Национальный Банк Казахстана вообще ликвидировал волатильность курса доллара, закрепив его на значении 180,87). Как и у нефтегазового азербайджанского маната, чья стабильность к «американцу» длится уже несколько лет [3, с. 9].

Единственная страна, не допустившая девальвации своей валюты к американской в течение года – Азербайджан. Манат даже укрепился к доллару на 0,01%. Еще две закавказские валюты – грузинский лари и армянский драм – пока оказываются в числе наиболее стабильных в этом году, которые лишь в ноябре заметно ослабли [3, с. 13].

Национальный банк Республики Беларусь осуществляет регулирующее воздействие на валютный рынок, с целью недопущения дальнейшей девальвации белорусского рубля, ужесточая денежно-кредитную политику, связанную, прежде всего, с увеличением ставки по рублевым депозитам. Результат – белорусская банковская система по-прежнему наращивает ресурсную базу за счет привлечения денежных средств юридических и физических лиц. В то же время белорусский бизнес заинтересован в стабилизации ситуации на валютном рынке и, как следствие, расширения товарооборота между странами.

Список использованных источников:

1. Бобровская, Ж. Проблемные аспекты развития валютного рынка / Т. Струк // Экономика и управление. – 2014. – №3. – С. 3 – 9.
2. Равский, М. Изменение курса валют за последние годы / М. Равский // Деловая газета. – 2014. - №4. – С. 18 – 33.
3. Маркусенко, М. Модификация валютной политики Беларуси / М. Маркусенко // Вестник банковского дела. – 2014. - №8. – С. 3 – 13.

Манойлова А.Г., студентка
група 62А, факультет економіки та управління
спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: **Гудзь М.В.**, д.е.н., професор
Бердянський державний педагогічний університет (м. Бердянськ)
manoilova.alena@rambler.ru

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Актуальність теми полягає у тому, що оплата праці як соціально-економічна категорія, є основним джерелом грошових доходів працівників, тому в наш час вона потребує аналізу та вдосконалення.

Мета дослідження: визначити та розробити шляхи удосконалення оплати праці в підприємстві ВАТ «Запоріжсталь»

Оплата праці - це одна з найболючіших проблем трудових відносин. Від її оптимального розв'язання багато в чому залежить не лише рівень оплати праці працівників, але й результати господарської діяльності підприємства загалом. Тому різні аспекти організації оплати праці працівників виробничих сфер, форм власності та підпорядкування досліджено науковцями, такими як І. Бондаром, М. Волгіним, Ю. Фокіним, А. Колотом, Е. Лібановою, А. Чухном, Р. Яковлєвим, Г. Ярошенко та ін. Ці вчені дослідили практику організації оплати праці працівників виробничої та бюджетних сфер, управлінських структур державної влади, у тому числі зміни в системі організації оплати праці та матеріального стимулювання цих категорій. Вони запропонували також нові підходи до оплати праці, напрями вдосконалення діючих підходів в організації оплати праці з урахуванням розвитку економіки, змін у господарській діяльності. Водночас запропоновані підходи в організації оплати праці працівників зазначених сфер діяльності опрацьовано ще недостатньо.

Сучасний етап економічної кризи в Україні, вимагає нових підходів у формуванні системи оплати праці, що має стати одним із головних стимулів підвищення продуктивності праці й ефективності управління. Так, показники рівня життя населення за 2009-2014 рр. показують, що знижується частка заробітної плати у структурі доходів населення, посилюється необґрунтована міжрегіональна і міжгалузєва диференціація із заробітної плати. Структура оплати праці розбалансована: надтарифна частина заробітної плати на багатьох підприємствах перевищує базову тарифну частину, порушені пропорції в оплаті праці працівників підприємства.

Низька заробітна плата, затримка її виплати негативним чином позначаються на ставленні працівників до своїх прямих обов'язків і є одним з мотивів вимушеної вторинної зайнятості. Тому цілями і шляхами реформування заробітної плати є створення кожній працездатній людині умов для підтримання своєю працею необхідного рівня життя; забезпечення реалізації відтворювальної, стимулюючої, регулюючої та стимулюючої функції заробітної плати.

Але для того, щоб розробити шляхи реформування системи оплати праці необхідно насамперед розглянути негативні моменти даної ситуації. Стосовно системи оплати праці можна виділити такі недоліки:

- зростання оплати праці не пов'язане із зростанням ефективності;
- чинна система не орієнтована на співпрацю;
- система оплати не є досить гнучкою [1].

Враховуючи всі недоліки організації оплати праці необхідно визначити шляхи виходу з кризи заробітної плати.

Практика виробила різноманітні системи стимулювання праці, які можна застосовувати на підприємстві. Відзначимо важливу стимулюючу роль, яку відіграє преміювання. Єдиноразова винагорода за висновками праці за рік виплачується в залежності від стажу їх роботи і розміру середньомісячної заробітної плати, при умові якісного виконання планових показників.

Показники преміювання повинні бути такими, щоб вони реально залежали від трудових зусиль працівників. Загальний розмір премії за виконання та перевиконання завдань може бути визначений за формулою:

$$R = (a+b \times Q) + (c+d \times y_{\text{ПТ}}) + (n+m+zP_{\text{P}}); \quad (1.1)$$

де R – загальний розмір премії;

a, c, n – розмір премії, встановлений шкалою виконання нормативного завдання;

b, d, m – розмір премії, передбачений шкалою за кожен відсоток виконання нормативного завдання;

Q – відсоток перевиконання нормативного завдання по випущеній продукції;

y_{ПТ} - відсоток перевиконання нормативного завдання по продуктивності праці;

zP_Р – відсоток перевиконання прогнозного завдання по прибутку.

При цьому необхідно по різному підходити до оцінки системи заохочення за кількісними та якісними показниками.

Потрібно відмітити, що ефективність систем преміювання в значній мірі залежить від того, наскільки правильно розроблені і взаємопов'язані з умовами виробництва діючі в організації положення про преміювання.

Вважаємо доцільним аналізувати діючі системи преміювання так, як це дозволяє в значній мірі підвищувати ефективність виробництва, результативність праці кожного працівника на своєму робочому місці, що в свою чергу забезпечить взаємозв'язок оплати праці з ефективністю виробництва (таблиця 1).

Взаємозв'язок оплати праці з ефективністю виробництва

Виробниче завдання	Рішення
I. Пов'язання заробітної плати з ростом продукції	Розподілення колективного заробітку. Удосконалення механізму розподілення прибутку. Система матеріального стимулювання за колективними заохочувальні і індивідуальні доплати. Надбавки за знання. Зниження надбавок по мірі росту рівня життя.
II. Економія фонду заробітної плати	Виплати більших премій замість щорічного збільшення окладів. Створення подвійної шкали заробітної плати.
III. Підвищення дисципліни та самовідданості працівників	Покращення обміну інформацією між різними рівнями управління. Реалізація програм зберігання робочих місць.
IV. Зменшення відмінностей між робітниками різних рівнів управління	Переведення на оклади всіх працівників. Скорочення надбавок до заробітної плати керуючих працівників.

Сьогодні, коли тяжка економічна ситуація ускладнює забезпечення високої оплати праці на підприємствах, особливе значення слід приділяти нематеріальному стимулюванню, створювати гнучку систему пільг для працівників, у тому числі: визнавати цінність працівника для підприємства, надавати йому творчу свободу; використовувати гнучкий графік роботи, неповний робочий тиждень; надавати кошти для відпочинку, забезпечувати безкоштовними путівками; надавати кредити на купівлю житла.

Таким чином, розробка шляхів збільшення заробітної плати на засадах реалізації мотиваційних та стимулюючих механізмів формування та розподілення фонду оплати праці повинно ґрунтуватися на:

- максимальному залученні до підвищення ефективності виробництва наявних людських ресурсів підприємства, що дасть змогу заощадити фінансові ресурси, які використовуються для сплати стороннім підприємствам (організаціям, установам);
- застосуванні більш гнучких форм оплати праці, які об'єктивно відбивають витрачені зусилля працівника;
- встановленні найбільш доцільної системи оплати праці для кожної категорії промислово-виробничого персоналу;
- виборі ефективних форм матеріального стимулювання працівників як за критеріями, так і за досягнення ними відповідних показників фінансово-господарської діяльності;
- обґрунтуванні формування та розподілення компенсаційної частки фонду оплати праці на засадах підвищення стимулюючого значення основної заробітної плати;
- максимальному наближенні розміру заробітної плати до якості продукції, що виробляється, на всіх етапах процесу виробництва (зокрема, працівників служб відділу технічного контролю підприємства);
- підвищенні ступеню забезпечення „прозорості” процесу заохочення працівників за економію наявних ресурсів підприємства на засадах вдосконалення колективно-договірного регулювання;
- стимулюванні до підвищення рівня кваліфікації працівниками з метою комплектації підприємства високоякісним кадровим потенціалом [2].

На основі вищесказаного можна зробити висновок, що для вирішення проблеми підвищення реальної заробітної плати на підприємстві виняткового набувають питання: зміни типу економічної системи; розвитку ринкових відносин і створення здорового конкурентного середовища; оптимізація структури витрат виробництва; послаблення податкового тиску; зростання продуктивності праці та капіталу.

Список використаної літератури:

1. Осовий Г.В. Питання реформи оплати праці в Україні в контексті реалізації Плану дій щодо євроінтеграції / Г.В. Осовий // Україна: аспекти праці. - 2005. - № 3. - С. 3-11.
2. Додонов, О.В. Вдосконалення системи оплати праці як чинник підвищення конкурентоспроможності персоналу виробничих підприємств [Текст] / О. В. Додонов // Формування ринкової економіки. – 2005. – Т. 2. – С. 55-64.

Малетич Х.М., студентка
група ФК-111, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Литовченко М.В.**, к.е.н.
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
kmaletich@mail.ru

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

На сьогоднішній день проблема державних боргів є досить актуальною в світі, зокрема і в Україні, адже в цей нелегкий для всіх нас час дуже важко обійтися без запозичень, а виходячи з цього накопичується і зростає сума боргів.

Серед відомих авторів, які займалися дослідженням проблем впливу державних запозичень на економічний розвиток країни, вивченням основних аспектів політики управління державними запозиченнями є дослідження вітчизняних вчених: Т. П. Вахненка, А. С. Гальчиського, І. Заверухи, О. Д. Заруби, В. В. Козюка, В. Лісовенка, О. Соскіна, О. А. Кириченка, О. Барановського, В. Кучера, Н. В. Приказюка, Т. П. Моташка, С. І. Юрія, Т. Г. Бондарука, В. Д. Кудрицького та інших.

За твердженням С. Фішера світ досі не розробив вичерпної теорії управління державним боргом, а тому в науковій літературі підходи до визначення цілей управління ним є досить різними. Про диференціацію позицій можна судити хоча б із такого короткого переліку концептуальних підходів і міркувань із цього питання.

По-перше, управління державним боргом у контексті реалізації стратегії максимізації суспільного добробуту має зводитися до мінімізації витрат на його обслуговування та уникнення макроекономічних труднощів і проблем фінансування соціальних програм у майбутньому.

По-друге, управління державним боргом має забезпечити оптимізацію його рівня та структури, щоб це не відображалось негативно на темпах економічного зростання і платіжному балансу у довгостроковій перспективі.

По-третє, управління державним боргом, з погляду використання останнього як інструмента макроекономічного регулювання, має зводитися до мінімізації впливу фінансування державного боргу на стан фінансового ринку.

По-четверте, з позицій забезпечення національної безпеки, управління державним боргом має сприяти уникненню політичної та економічної залежності від іноземних кредиторів[3].

У процесі управління державним боргом вирішуються такі завдання:

- пошук ефективних умов запозичення коштів з погляду мінімізації вартості боргу;
- недопущення неефективного та нецільового використання запозичених коштів;
- забезпечення своєчасної та повної сплати суми основного боргу та нарахованих відсотків;
- визначення оптимального співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями за умови збереження макрофінансової рівноваги;
- забезпечення стабільності валютного курсу та фондового ринку.

Згідно чинного законодавства державний борг – це загальна боргових зобов'язань держави з поверненням отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на іншу дату, що виникають внаслідок державного запозичення[5].

Економічна суть державного боргу проявляється в переломленні через такі дві властиві йому функції:

1. Фіскальна — залучення державою необхідних коштів для фінансування бюджетних видатків;
2. Регулятивна — коригування обсягу грошової маси через купівлю-продаж цінних паперів національним (центральним) банком країни.

Слід зазначити, що повна відмова від державного запозичень неможлива, оскільки необхідно забезпечувати обслуговування й погашення вже накопиченого зовнішнього боргу, підтримувати платіжний баланс, зберігати й накопичувати валютні резерви, які є джерелом фінансування економічного зростання. Унаслідок цього зовнішній борг завжди повинен перебувати під пильною увагою органів макроекономічного регулювання, особливо в теперішній час, коли масштаби цих процесів набувають значного для економіки розмаху. Не менш важливим при розробці стратегії державних запозичень є врахування реальних потреб економіки у дефіцитному фінансуванні. Збереження високих темпів зростання ВВП надає змогу уряду відмовитись від широкого використання дефіцитних інструментів фінансування державних видатків, а отже, від збільшення рівня державного боргу, як це традиційно відбувається у більшості країн світу.

Щодо структури зовнішнього боргу можна сказати наступне, станом на 31.10.2014 державний і гарантійний борг України становить 945330,6 млн. грн., з яких 43,92 % ми винні у доларах США, 38,68% у національній валюті, тобто в гривні, 12,9% в СПЗ, 3,90% винні у євро та у Японській єні 0,37% [2].

Загалом у табл. 1 можна розглянути всю суму боргу яка накопичувалась протягом 2014 року.

Як бачимо із вищезгаданої таблиці сучасний стан боргу зокрема і зовнішнього хотілося б бачити іншим, він помітно зі швидкими темпами зростає, загалом за рік він зріс аж на 361216,5 млн. грн., це катастрофічний розмір для економіки нашої країни.

Таблиця 1

Державний і гарантійний борг України в 2014 році (в млн. грн.)

Період	Загальна сума боргу	Зовнішній борг	Внутрішній борг
01.01.2014	584114,1	300025,4	284088,7
01.02.2014	585298,5	298581,3	286717,2
01.03.2014	683093,2	371009,7	312083,5
01.04.2014	721837,2	404882,2	316954,9
01.05.2014	743577,2	420230,2	323347,1
01.06.2014	825412,5	487820,2	337592,3
01.07.2014	821837,1	486448,7	335388,4
01.08.2014	837445,6	492883,9	344561,7
01.09.2014	945766,0	544265,5	401500,5
01.10.2014	962064,6	540496,7	421567,9
01.11.2014	945330,6	515948,7	429381,9

Серед схем реструктуризації зовнішнього боргу України слід виділити наступні :

- перенесення платежів (продлонгація);
- нові кредити з цільовим призначенням оплати минулих боргів;
- списання боргу, викуп із дисконтом на вторинному ринку;
- удосконалення законодавчого забезпечення формування внутрішньої та зовнішньої заборгованості;
- узгодженість зі стратегією економічного розвитку, прогнозом ВВП, платіжного балансу, резервів НБУ;
- поліпшення процесів формування, обліку, обслуговування та контролю державних запозичень;

- розробка системи індикаторів щодо стану сукупного державного боргу;
- визначення оптимального обсягу заборгованості, яка б задовольняла потреби держави та спонукала до підвищення соціально-економічного розвитку;
- обмін боргу на акції національних підприємств, національну валюту;
- сек'юритизація боргу;
- збільшення ВВП за рахунок покращення експортно-імпортних відносин;
- вклад інвестицій в іноземні компанії з метою отримання прибутку;
- встановлення вигідних умов між Україною та МВФ, МБРР та іншими інвестиційними фондами;
- збільшення обсягу робочих місць з метою випуску конкурентноспроможної продукції на світовому ринку;
- відкриття нової зони вільної торгівлі між країнами-сусідами по державному кордону;
- перерозподіл заробітної плати між різними верствами населення з метою покращення рівня життя;
- дотримання економічно обґрунтованих і загально визначених меж і порогів рівня зовнішньої заборгованості відповідно до міжнародних критеріїв платоспроможності держави [7].

Пропоновані для використання в операціях з обслуговування і погашення джерела покриття зовнішнього боргу, можна класифікувати наступним чином:

1. Готівкові грошові кошти;
2. Державні цінні папери;
3. Корпоративні цінні папери;
4. Товарні поставки;
5. Боргові зобов'язання третіх сторін перед українським урядом;
6. Інші державні активи [4].

Отже, на сьогодні головною ознакою ефективного функціонування ринку державних запозичень України мають бути не лише фінансові операції у сфері фінансування дефіциту бюджету, а створення умов для залучення фінансових ресурсів у реальний сектор економіки, чим забезпечуватиметься ринковий механізм стимулювання інвестиційної діяльності для сталого економічного зростання. Невідкладним завданням для України є зменшення боргового навантаження та вдосконалення системи управління державним боргом. Необхідно вжити заходів щодо поліпшення прогнозування боргової політики та її координації з бюджетною, податковою та грошово-кредитною політикою.

При цьому варто враховувати багатий світовий досвід урегулювання зовнішньої заборгованості. Для України вкрай необхідною є розробка стратегії зовнішніх запозичень. Здійснення ефективного управління зовнішнім державним боргом України передбачає розробку концепції такої боргової стратегії, в якій державний борг розглядатиметься не з позиції боргового тягаря на національну економіку, а як інструмент в механізмі забезпечення економічного зростання країни.

Список використаних джерел:

1. Повернення зовнішніх боргів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net>
2. Статистичні матеріали по стану державного боргу України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
3. Карапетян О. Вплив державного боргу на макроекономічний розвиток: концептуальні підходи // Світ фінансів. – 2005. – № 3-4. – С. 87-94.
4. Державний борг як об'єкт регулювання [Електронний ресурс] / Електронна бібліотека УАБС НБУ // Режим доступу : http://lib.uabs.edu.ua/library/Article/Dudchenko_5.pdf.
5. Заблоцька О. Ю. Концептуальні засади бюджетної безпеки України / О. Ю. Заблоцька, Ю. Я. Касараба, І. Г. Лубенець. // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2010. - №3. – С. 298-305.
6. Карапетян О. Вплив державного боргу на макроекономічний розвиток: концептуальні підходи / О. Карапетян // Світ фінансів. - 2011. - №3. - С. 16-17.
7. Комарницький І. М. Сутність і шляхи забезпечення фінансової безпеки держави / І. М. Комарницький, І. А. Франів, Б. М. Комарницький // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2010. – Вип. 2 (49). – С. 22-28.

Мисевич І.Ю., студентка

група ФК-11, економічний факультет

Научный руководитель: **Федосенко Л.В.**, к.э.н., доцент
Гомельский государственный университет им.Ф. Скорины

(г. Гомель, Республика Беларусь)

inga.misevich@mail.ru

К ВОПРОСУ ЭВОЛЮЦИИ МИРОВЫХ ДЕНЕГ

В своей эволюции деньги выступают в виде товарных, металлических (медных, серебряных, золотых), бумажных, кредитных и электронных, постепенно приобретая функцию мировых денег.

Деньги как экономическая категория возникли в период разложения первобытного строя, завершив процесс длительного развития форм стоимости товара. Деньгами становились наиболее значимые предметы потребления: меха, ракушки, скот, украшения, специи, ткани.

Однако, несмотря на то, что деньгами могут быть разнообразные товары материал для денег должен отвечать следующим требованиям: износостойкость, портативность, стабильность, однородность, делимость, узнаваемость. Поэтому с развитием общества в качестве денег были признаны драгоценные металлы, которые соответствовали этим требованиям.

Из них стали чеканить металлические деньги, перейдя тем самым к чеканке монет. Металлические деньги способствовали резкому расширению сферы применения денег, так как были универсальным товаром-посредником, не вызывающим недоверия у участников обмена.

На Парижской конференции в 1867 году золото было признано формой мировых и национальных денег. За ним на международном уровне были закреплены все функции денег [1, с. 12].

С середины 30-х годов XX века во всех без исключения странах мира банковская система перешла от денежной системы золотых и серебряных монет к выпуску фидуциарных (декретивных) денег, обращение которых основывается исключительно на доверии со стороны держателей. Денежная система фидуциарных денег в экономике действует по принципу неразменных на золото кредитных билетов (fiatmoney), номинал которых не равен затратам на производство неразменных денег.

Впоследствии появились бумажные деньги, которые являются знаками, представителями полноценных денег. Исторически бумажные деньги возникли из металлического обращения и появились в обороте как заменители серебряных и золотых монет. Особенностями бумажных денег является их неустойчивость и обесценение.

Наряду с золотыми и бумажными деньгами постепенно возникают кредитные деньги, набирая силу и вытесняя золотые деньги. Кредитные деньги выступают в виде соответствующим образом оформленных бумаг (банкнот, чеков, векселей), а также в виде соответствующих записей на счетах (безналичные, электронные деньги).

Среди экономистов нет единого мнения по поводу того, что представляют собой электронные деньги: новое средство платежа, элемент безналичных расчетов, разновидность наличных денег или деньги будущего, способные заменить существующие. В большинстве стран электронные деньги вообще не считаются деньгами в полном смысле слова, так как не эмитируются центральным банком. Однако стоит отметить, что электронные деньги вполне справляются с такими функциями, как мера стоимости, средство платежа, средство накопления (хотя и ограниченно, поскольку нет правового механизма начисления процентов), и даже с функцией мировых денег, хотя для придания полноценного характера этой функции нужно согласие международного сообщества. В то же время, например белорусский рубль, не выполняет функцию мировых денег, а функция средства накопления иногда вызывает ряд вопросов.

Единственным принципиальным отличием электронных денег от официальных национальных валют является способ эмиссии. В результате – в настоящее время нет прямой связи между безналичным оборотом и электронными деньгами. Следовательно, электронные деньги являются независимым платежным средством.

При этом в плане возможных перспектив выступает принципиально новый в денежной истории феномен – криптовалюта, и, в частности, биткойн. Многие эксперты говорят о его способности стать потенциальной резервной валютой и о вступлении в новую эру постфиатных денежных систем [2, с. 30].

С развитием процессов глобализации и региональной интеграции деньги стали циркулировать в международном обороте, погашая взаимные платежные обязательства стран и приобретая функцию «мировых денег». Она предполагает исполнение деньгами роли меры стоимости в мировой торговле (в современных условиях – номинирование цен товаров и услуг), средства международного обращения (платежа) и средства сбережения, то есть образования резервов международной ликвидности. После отмены золотого стандарта в 1914 году функцию мировых денег стал выполнять ряд национальных валют.

Золотой стандарт, как тип денежной системы, впервые сложился в Великобритании в конце XVII века и предполагал, что стоимость денежной единицы определяется некой массой золота, которая подлежит безусловному обмену на соответствующее его количество. Исторически золотой стандарт существовал в трёх формах:

- золотомонетный стандарт, при котором денежное обращение состояло из золотых монет и банкнот, конвертируемых в золото. При этом, в XIX веке часть стран использовала в качестве меры стоимости своих денежных единиц золото, а остальные серебро;
- золотослитковый стандарт, при котором денежное обращение состоит из банкнот (банковских билетов), которые можно обменять на драгоценные слитки определенной величины;
- золотодевизный стандарт: банкноты обменивались на девизы – иностранную валюту, разменную на золото (доллар США и английский фунт стерлингов) [1, с. 15].

В большинстве стран золотомонетный стандарт был отменен с началом Первой мировой войны. Из развитых стран свободный обмен банкнот на золото сохранился только в США. Вызванный Второй мировой войной валютный кризис привел к появлению новой мировой валютной системы, принципы которой официально закрепили на международной валютно-финансовой конференции в Бреттон-Вудсе (США). Главным принципом системы было введение золотодевизного стандарта, основанного на частичной обратимости в золото двух резервных валют.

Лидерство США в мировой экономике после Второй мировой войны позволило американскому доллару стать доминирующей международной валютой, выполняющей функцию мировых денег. О ведущих позициях американской валюты в настоящее время говорит тот факт, что около 85 процентов всех транзакций на мировом валютном рынке – это обмен иных валют на доллары. Кроме того, в долларах устанавливаются цены на мировом товарном рынке, в том числе цены на нефть и металлы. В стоимостном выражении половина всех облигаций, выпускаемых в мире, номинирована в данной валюте. Почти 60 процентов общего объёма валютных резервов центральных банков всех стран мира приходится на доллары и долларские ценные бумаги. Как следствие, выполнение долларом функции мировых денег дает США огромные экономические преимущества [3, с. 8].

Важным показателем экономико-финансовой ситуации является показатель покупательной способности денег. За последние 113 лет доллар потерял более 96 процентов своей покупательной способности. В то время как, например, среднегодовая цена на золото выросла с 20\$ до 1650\$ за одну тройскую унцию.

Во время Первой мировой войны и до 1920 года доллар потерял более половины своей покупательной способности. За 1921 - 1922 год валюта США окрепла на 16 процентов, и стала играть ведущую роль среди мировых валют. За четыре года Великой депрессии, с 1929 по 1933 год товары в США подешевели, и покупательная способность доллара выросла примерно на четверть. Во время Второй мировой войны, с 1939 по 1945 год, реальная стоимость доллара потеряла 25 процентов.

Из Второй мировой войны США вышли не только победителями, но и с наименее пострадавшей экономикой в мире, благодаря чему смогли навязать доллар как мировую валюту. В 1946 году население США располагало краткосрочными финансовыми ресурсами, возросшими до 223 млрд. долларов против 64 млрд. в 1939 году.

В этих условиях развитие инфляционных процессов в стране ускорилось, и с 1946 по 1948 год, доллар обесценился на 20 процентов. В 1971 году, после отказа от золотого стандарта, количество долларов стало ничем не регламентировано, и американская валюта за пять следующих лет потеряла почти треть своей реальной стоимости. Разразившийся в 1979 году мировой нефтяной кризис повлек за собой обесценивание доллара еще на 30 процентов.

С 1983 года и по наши дни доллар продолжает обесцениваться, но темпами, не превышающими 5 процентов в год (рисунок 1).

В противовес доллару реализация Маастрихтского договора стран – участниц Европейского союза привела к образованию в 1999 году Экономического и валютного Союза, имеющего единый Европейский Центральный банк и общую денежную единицу – евро. В настоящее время ВВП государств, входящих в зону евро приблизился к объему ВВП США (17,3 и 17,4 трлн. долларов соответственно на начало 2014 года). Доля евро в мировых валютных резервах выросла с 17,9% в 1999 году до 23,7% на начало 2014 года.

В настоящее время к мировым деньгами относятся:

- ведущие национальные валюты (доллар США, евро, японская иена, фунт стерлингов);
- международные денежные единицы, то есть национальные валюты, выпускаемые международными финансово-кредитными институтами: СДР, выпускаемые МВФ, и евро, выпускаемые Европейской системой центральных банков, возглавляемой Европейским центральным банком.

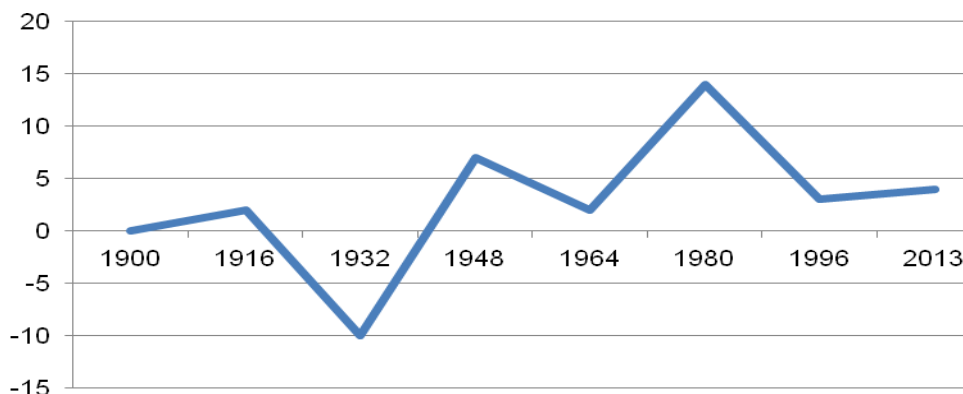

Рисунок 1. Динамика обесценения покупательной способности доллара за 1900-2013 годы, %

В ближайшие годы наибольший потенциал стать новыми мировыми валютами имеют национальные и коллективные валюты экономических и политических центров силы – китайский юань и российский рубль.

Список использованных источников:

1. Струк, Т. Исторические аспекты существования золотого стандарта / Т. Струк // Банковский вестник. – 2011. – №3. – С. 12 – 16.
2. Галова, А. Проблемы настоящего и будущего современных денег / А. Галова // Банковский вестник. – 2014. - №4. – С. 28 – 32.
3. Струк, Т. Концепции реформирования мировой валютной системы / Т. Струк // Банковский вестник. – 2012. - №6. – С. 7 – 14.

Мисевич И. Ю., студентка
группа ФКм-2, экономический факультет
Научный руководитель: **Костенко А.К.**, к.э.н., доцент
Гомельский государственный университет им.Ф. Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)
mis-irina1990@mail.ru

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И РЕЗЕРВЫ ЕЁ ПОВЫШЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Определение эффективности валютного регулирования является обязательной составной частью управления валютными отношениями. В настоящее время в экономической литературе можно найти ограниченное число исследований по вопросу эффективности валютного регулирования. При этом анализ

эффективности должен включать в себя исследование основных показателей, характеризующих валютные отношения.

Одним из важнейших показателей, определяющих развитие валютной сферы, является состояние внешней торговли. От грамотного применения государством в лице правительства и центрального банка страны инструментов валютного регулирования во внешнеэкономических отношениях зависит экономическая безопасность государства, обеспеченность валютными ресурсами, а также сбалансированность платёжного баланса.

Для оценки эффективности валютного регулирования внешней торговли существует подход, разработанный Международным валютным фондом и состоящий в расчёте показателя отрицательной динамики экспорта государства. Так, состояние платёжного баланса страны и его важнейшей составляющей, экспорта, является основным показателем, характеризующим, насколько умело правительство распоряжается имеющимися в его руках инструментами регулирования и контроля текущих операций, а также операций, связанных с движением капитала.

По методологии МВФ значение расчётного снижения экспорта определяется на основании средней геометрической за пятилетний период, середина которого приходится на год снижения экспорта по формуле (1):

$$P_9 = \sqrt[5]{x_1 \cdot x_2 \cdot x_3 \cdot x_4 \cdot x_5} = \sqrt[5]{\Pi_x}, \quad (1)$$

где P_9 – расчётное снижение экспорта;

$x_1 - x_5$ – значения показателя экспорта в течение пяти лет;

Π_x – произведение значений экспорта за пять лет [1, с.76].

Следует отметить, что прогнозируемые экспортные поступления за два года, следующие после сокращения, не могут быть более чем на 20% выше уровня реальных экспортных поступлений за два года, предшествующих сокращению объёмов экспорта. Данный показатель разработан экспертами МВФ с учётом исторического опыта развития стран – участниц Международного валютного фонда. Принимая во внимание тот факт, что на начало 2014 года ими являлись 188 государств, то данный способ оценки заслуживает внимания.

Полученный результат покажет, что в случае снижения в последующем объёмов экспорта до расчетного значения государству потребуются внешняя финансовая помощь. Это означает, что внутреннее валютное регулирование по данному аспекту является неэффективным, и справиться собственными силами на данном этапе не представляется возможным.

Что касается эффективности регулирования внешнеэкономической деятельности в Республике Беларусь, то согласно описанной методике год снижения экспорта приходится на 2009 год. Следовательно, для анализа будет использоваться информация об объёмах экспорта Республики Беларусь 2007–2011 годы [2]:

$$P_9 = \sqrt[5]{26,851 * 36,217 * 24,310 * 29,302 * 46,537} = 31,745 \text{ млрд. долларов}$$

Полученная цифра говорит о том, что внешнее финансирование в Республике Беларусь целесообразно применять в случае снижения в 2012-2014 годах экспорта до указанного значения в 31,745 млрд. долларов. Однако по данным платёжного баланса в 2012–2013 годах экспорт сложился в объёме 51,9 и 43,9 млрд. долларов соответственно [3].

Следовательно, в этот период было нецелесообразно применять способ регулирования дефицита текущего счёта платёжного баланса с привлечением источников компенсационного финансирования. Что касается 2014 года, то за первое полугодие объём экспорта достиг 22 млрд. долларов, поэтому итоговое значение экспорта по итогам года, скорее всего, превысит расчётное значение.

Анализ расчётного снижения экспорта позволяет заключить, что на данном этапе валютное регулирование в сфере внешнеэкономической деятельности Республики Беларусь является относительно эффективным и экономика имеет возможность справиться с имеющимися трудностями собственными силами.

При этом необходимость наращивания экспорта остаётся довольно острой. В настоящее время сокращение белорусских золотовалютных резервов вызывает беспокойство почти у всех международных финансовых институтов, которые выступают кредиторами Республики Беларусь, т.к. платежеспособность страны, учитывая ограниченный объём привлекаемых инвестиций, во многом зависит от их состояния. Только с начала 2014 года белорусские резервы снизились на 17,6% или на 1,16 млрд. долларов сократившись до 5,4 млрд. долларов (на 01.06.2014). Это минимальное значение резервов с осени 2011 года [3].

В свою очередь именно эффективная внешняя торговля является основным источником пополнения золотовалютных резервов.

На данный факт также обратил внимание в своём обзоре Евразийский банк развития. По мнению специалистов ЕБРР резервы Республики Беларусь снизились до критически низкого уровня и составляли по итогам 1-го квартала объём всего 1,5 месяцев импорта. По их мнению, экономика Республики Беларусь нуждается в срочном внешнем финансировании, чтобы избежать очередного финансового кризиса. Однако данный тезис противоречит результатам расчётов, полученных при анализе показателя расчётного снижения экспорта по методологии МВФ. То есть сложившаяся ситуация является довольно спорной.

На наш взгляд решение данной проблемы связано, в первую очередь, с углублением сотрудничества с Российской Федерацией и Республикой Казахстан, созданием наиболее благоприятных условий для внешней торговли в рамках Таможенного союза и Евразийского экономического союза, а также расширении его границ путём вовлечения новых государств-участников (в ближайшей перспективе – Республики Армения).

Подобное сотрудничество открывает перед Республикой Беларусь перспективы наращивания внешнеторгового оборота. Как показывают результаты исследования, проведенного американскими исследователями Андерсоном и Винкупом в 2001 году, наличие национальных границ Канады снижает потенциальный объем торговли с развитыми странами на 30% и с США – на 44%. Очевидно, что аналогичная ситуация складывается в Республике Беларусь.

В свою очередь углубление интеграционных связей предполагает переход к общим или в значительной степени схожим правилам регулирования торговых отношений между странами Евразийского экономического союза. Другими словами, произойдет упрощение таможенного законодательства для стран – участниц союза и, таким образом, уменьшение числа формальных и неформальных таможенных барьеров. То есть снижение соответствующих издержек, связанных с внешнеторговыми операциями, представляет собой существенный выигрыш от объединения.

Еще большие выгоды сулит странам Евразийского экономического союза образование валютного союза. Так, по оценкам Европейской комиссии выигрыш, обусловленный устранением необходимости осуществления валютных операций, составляет около 0,25 – 0,5 % совокупного ВВП стран, которые должны войти в союз (выигрыш для Республики Беларусь составит до 357 млн. долларов). Дополнительный выигрыш (около 2% совокупного ВВП) связан с устранением валютных рисков (около 1,428 млрд. долларов для Республики Беларусь) [4, с. 27].

Несмотря на всю условность различного рода оценок, приведенные цифры свидетельствуют о том, что выигрыш от валютной интеграции может быть существенен. В результате сэкономленные средства в размере 1,785 млрд. долларов (по приблизительным оценкам) могут быть направлены, как на пополнение золотовалютных резервов, так и на финансирование реального сектора экономики и развитие инновационных производств.

Таким образом, приведенные расчеты демонстрируют возможность наращивания внешнеторгового оборота между Республикой Беларусь и странами, входящими в Евразийский экономический союз. Что в свою очередь должно сопровождаться совершенствованием и упрощением правил внешней торговли и, как следствие, повышением эффективности валютного регулирования интегрирующихся государств.

Список использованных источников:

1. Пупликов, С.И. Методология и механизмы взаимодействия в развитии мировой и национальной валютных систем / С.И. Пупликов. – Минск: Беларуская навука, 2012. – 272с.
2. Статистика [Электронный ресурс] // Режим доступа: официальный сайт НБ РБ <http://www.nbrb.by>. Дата доступа 17.03.2014.
3. Официальная статистика [Электронный ресурс] // Режим доступа: официальный сайт Национального статистического комитета РБ <http://www.belstat.gov.by/>. Дата доступа 17.03.2014.
4. Дробышевский, С.М. Проблемы создания единой валютной зоны в странах СНГ / С.М. Дробышевский, Д.И. Полевой // Москва: Институт экономики переходного периода, 2004. – 110 с.

Михієнко М.М., студент
група ФК-111, факультет фінансово-економічний
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Марченко Н.А.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
itisyourn21@gmail.com

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ

В умовах трансформації ринкових процесів центр економічної діяльності переміщується до первинної ланки всієї економіки - підприємства. Діяльність підприємств є надійною основою формування конкурентного середовища. Саме на цьому рівні створюється потрібна суспільству продукція та надаються необхідні послуги. В існуючих умовах господарювання місія підприємства полягає у виробництві високоякісної продукції, виконанні робіт або наданні послуг для задоволення потреб ринку та отримання максимально можливого позитивного фінансового результату. Це дозволить вирішити ряд питань економічного та соціального характеру, притаманних трансформаційним зрушенням у суспільстві. У сучасних ринкових умовах кінцевий результат роботи підприємства оцінюється рівнем рентабельності. Рентабельність виступає одним з найважливіших основних показників роботи підприємства.

Методологічною основою проведеного дослідження є роботи таких провідних вітчизняних вчених-економістів як Гриньова В.М., Васильєв В.В., Короткевич О.В., Мазаракі А.А., Мец В.О., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Попович П.Я., Сіверський О., Тітов М.В., Чернова М.В., Шарова А. та інших. Дослідження їх робіт дало можливість узагальнити теоретичні та методичні основи резервів підвищення ефективності господарсько-фінансової діяльності в сучасних умовах.

Визначення ефективних шляхів підвищення рентабельності є на сьогодні дуже актуальною темою, оскільки завершуючи двадцятидвохрічний період адаптації до ринкового середовища, вітчизняні підприємства досі не мають гарантовано стабільного зростання прибутку. Про це свідчать дані Державної служби статистики. Так, у 2013 році порівняно з 2012 роком фінансовий результат прибуткових підприємств знизився на 22,6% – до 161,116 млрд грн. Найбільше зниження прибутку відбулося в таких галузях: діяльність у сфері адміністративного та додаткового обслуговування – на 85,4%, до 902,1 млн грн; будівництво – на 57,4%, до 2 млрд 792 млн грн. У 2013

році порівняно з 2012 роком збиток підприємств зріс на 10,6% – до 136 млрд 394 млн грн. Найбільше зростання збитку сталося в таких галузях: виробництво машин та устаткування – на 109,7%, до 1 млрд 332 млн грн; поставка електроенергії, пари – на 87%, до 10 млрд 549 млн грн; водопостачання – на 84,4%, до 1 млрд 733 млн грн. Також повідомляється, що в 2013 році до 2012 року кількість збиткових підприємств по відношенню до загальної їх кількості зросла до 41,2%. Найбільша кількість збиткових підприємств зафіксована в таких галузях: виробництво коксу та продуктів нафтопереробки (61,8% збиткових підприємств у галузі), водопостачання (58,5%), поставка електроенергії, пари (57,3%), мистецтво, спорт (51%) [1].

Результатом такої статистики можна назвати складність виходу з економічної кризи 2008-2009рр., націленість більшості підприємств на внутрішній ринок, брак інвестицій, висока собівартість виробництва, викликана високим рівнем зносу основних фондів – 70-90%, необхідність проведення реформ на рівні держави, а також неефективність виявлення резервів і застосування методів підвищення прибутковості на рівні менеджменту підприємств.

Збільшення показників рентабельності підприємства значною мірою залежить від зростання чистого прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків. Адже в умовах ринкової економіки чистий прибуток є основою економічного та соціального розвитку підприємства. Тому для підвищення рентабельності підприємства потрібно збільшувати прибуток, чого можна досягти наступними заходами:

- нарощувати обсяги виробництва та реалізації товарів, робіт, послуг;
- підвищувати продуктивності праці своїх працівників;
- зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) продукції, тобто знижувати її собівартість;
- з максимальною віддачею використовувати потенціал, що є в розпорядженні підприємства, в тому числі і фінансові ресурси;
- кваліфіковано проводити цінову політику, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни;
- вибудовувати чіткі договірні відносини з постачальниками, посередниками, покупцями;
- найдоцільніше розміщувати (вкладати) одержаний раніше прибуток з точки зору досягнення оптимального ефекту.

Останні три напрями чималою мірою залежать від сумлінності, кваліфікації економістів, бухгалтерів, фінансистів.

При укладанні угод з покупцями дуже важливо домовлятися про оптимальні ціни на товари, роботи, послуги, та строки їх перегляду у зв'язку з інфляційними процесами, змінами на ринку.

Важливо при визначенні показників прибутковості підприємства враховувати фактор інфляції. Адже періоди зростання інфляції створюють несприятливі умови для інвестиційної діяльності. Ймовірність прийняття помилкових інвестиційних рішень в цей період різко зростає. Це передусім тому, що в умовах високих темпів інфляції значно спотворюється звітна бухгалтерська інформація підприємства. Використовуючи цю інформацію, інвестори та інші користувачі бухгалтерської звітності підприємства проводять його фінансовий аналіз, в тому числі і аналіз показників рентабельності, ризикуючи отримати помилкові результати та далеку від реальної картину фінансового стану підприємства. Щоб уникнути впливу інфляції на розрахунок фінансових коефіцієнтів прибутковості підприємства, які є одними з найзначніших показниками при проведенні фінансового аналізу, та для визначення їх реального значення необхідно виконати:

- ❖ коригування бухгалтерської звітності за поточним рівнем цін;
- ❖ розрахунок реальних фінансових коефіцієнтів на основі скоригованої за рівнем інфляції бухгалтерської звітності;
- ❖ порівняння фінансових коефіцієнтів, розрахованих до і після коригування.

Ці кроки є дуже важливими при визначенні показників рентабельності, адже здійснюючи їх аналіз в період високих темпів інфляції, одержують завищені значення цих показників, що не дає змогу об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства. Тому підприємству потрібно проводити коригування бухгалтерської звітності підприємства відповідно до рівня цін за період часу, що досліджуються; використовувати об'єктивні й відповідні щодо коригованої статті індекси цін.

Проте коригування бухгалтерської звітності підприємства має значення тільки в умовах високих темпів інфляції. При низькій інфляції спотворення незначні, тому можна їх не використовувати. Мінімально допустимий рівень інфляції для коригування бухгалтерської звітності підприємства становить 10% на рік.

До найважливіших шляхів підвищення рентабельності підприємства також можна віднести:

- покращення маркетингу, пов'язане з коригуванням стратегії і тактики маркетингу. Якщо неефективно працює відділ маркетингу, то підприємство втрапить багато потенційних споживачів і ринків збуту продукції.

Удосконалення роботи відділу маркетингу передбачає:

- вироблення тільки тієї продукції, що безумовно буде купуватися, при цьому підприємству потрібно згрупувати свою продукцію за ознакою рентабельності та зосередити свою увагу на тій продукції, яка є високорентабельною. Також потрібно покращувати продукцію з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну продукцію зняти з виробництва;

- постійно ведення наукових досліджень з аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів;

- приділення більшої уваги дизайну продукції, упакувці, а також рекламі. Адже реклама є дуже важливим засобом доведення інформації про підприємство, та про продукцію, яка ним виготовляється, до відома споживачів. Реклама повинна бути ефективною, тобто вона повинна сприяти існуванню зворотного зв'язку, який іде від споживача, на якого направлена інформація, до підприємства-відправника інформації. Для підприємства реклама є вагомим засобом, за допомогою якого підприємство зможе підвищити попит на свою продукцію, що призведе до збільшення обсягів продажу, прибутку та рентабельності.

- підвищення якості продукції, її конкурентоспроможності. Це можна досягнути за рахунок зниження собівартості, покращення дизайну, зовнішнього вигляду продукції;

- усунення каналів втрати прибутку (виплата різних штрафів, пені, неустойок);

- чітке і своєчасне виконання угод з поставок продукції;

- підвищення оптових або інших відпускних цін на продукцію, але так, щоб ці ціни відповідали якості продукції.

Рентабельність використання фінансових ресурсів може бути підвищена, якщо підприємство досягає того ж обсягу прибутку, але зменшує при цьому суму коштів, які вкладені в основні і оборотні активи (наприклад, реалізує частину машин, устаткування, якщо вони використовуються не досить ефективно, знижує залишки виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції, товарів, вивільняє кошти, іммобілізовані в дебіторську заборгованість).

Важливе значення для забезпечення умов невинного зростання прибутку та рентабельності має якість їх планування. Це складний і багатогранний процес, який включає в себе глибокий економічний аналіз виробничих і фінансових показників періоду, що передував плановому періоду, досягнення максимальної узгодженості з кількісними та якісними показниками плану випуску продукції (виконання робіт, послуг), її реалізації, собівартості, врахування наявних резервів збільшення випуску продукції, зниження витрат на виробництво, особливо непродуктивних.

В плануванні прибутку беруть участь – при організаційній відповідальності за цю справу фінансової служби – всі виробничі та функціональні підрозділи підприємства. Тільки в такому разі план буде правильно віддзеркалювати внутрішньогосподарські резерви виробництва на базі більш раціонального використання матеріалів, трудових і фінансових ресурсів.

Рентабельність продукції, яка досягнута підприємством в базовому періоді повинна бути скоригованою з урахуванням умов ціноутворення планового періоду. Так ми розраховуємо базову рентабельність, але вона буде відображати лише цінові фактори, які слід брати до уваги при плануванні прибутку. Далі можна визначити резерви, які не були використані підприємством у базовому періоді для зростання прибутку, а саме за рахунок:

- ліквідації непродуктивних і понаднормативних витрат, що відносяться на собівартість продукції;
- ліквідації фактів поставки готової продукції покупцям з відхиленнями від узгоджених технічних і якісних параметрів, які ведуть до зниження оптових цін на ці вироби, і отже, прибутку від реалізації;
- структурних зрушень в асортименті продукції, що виробляється та реалізується, в бік випуску рентабельнішої продукції.

Враховуючи ці резерви розраховують скориговану базову рентабельність продукції підприємства.

Важливе значення як на стадії планування прибутку, так і в ході повсякденного контролю за виконанням плану прибутку має виявлення зайвих для підприємства запасів товарно-матеріальних ресурсів у вигляді непрацюючого устаткування, машин, приладів, понаднормативних запасів сировини, матеріалів, інструменту та інших цінностей. Фінансові ресурси, вкладені в такі активи, уповільнюють обіговість коштів підприємства, та природно знижують рентабельність виробництва.

Для підприємства важливо, щоб воно мало систематичну оперативну інформацію про хід виконання наміченого плану прибутку. Маючи щоденні дані про одержаний прибуток (а вони, як правило, досить точно показують дійсний стан справ і уточнюються за даними бухгалтерського обліку після закінчення поточного місяця), керівництво підприємства має змогу:

- ✚ оперативно впливати на цей процес;
- ✚ оперативно планувати найбільш раціональне використання прибутку з точки зору потреб підприємства.

Отже, підприємства повинні активно шукати всі можливі шляхи вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності власної продукції, це і буде сприяти зростанню рентабельності підприємства.

Список використаної літератури:

1. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/fin_rez/fr_ed/fr_ed_u/fr_ed_0413_u.htm
2. Бланк, І.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / І.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2006. – 528 с.
3. Власова, Н.О. Финанси підприємств: Навчальний посібник / Н.О. Власова, О.А. Круглова, Л.І. Безгінова. – К.:ЦУЛ, 2011. – 269с.
4. Гриньова, В.М. Финанси підприємств: Навчальний посібник / В.М. Гриньова, В.О. Коюда. – К.: Знання-Прес, 2009. – 423с.
5. Деева, Н.М. Финансовый анализ: Навчальний посібник / Н.М. Деева, О.І. Дедіков. – К.: ЦУЛ, 2010. – 323с.
6. Коваленко, Л.О. Финансовый менеджмент: Навчальний посібник / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – К.:Знання, 2007. – 485с.
7. Алексєенко В. Рентабельність підприємства у умовах трансформації ринкових процесів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Evu/2010_14/Alekseenko.pdf.
8. Богацька Н.М Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_57472.doc.htm.
9. Бойправ К.В. Шляхи підвищення ефективності використання капіталу підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://конференция.com.ua/files/image/konf%2011/sb_7_18.pdf
10. Гавалешко С.В. Рентабельність підприємства та шляхи його підвищення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/10_106158.doc.htm

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КРЕДИТ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ЗНАЧЕНИЕ, ИНСТРУМЕНТЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Социальная политика, военные расходы, модернизация основных средств – все это требует больших затрат. Поэтому почти все государства нуждаются в привлечении дополнительных средств, так как налоговые и другие поступления в бюджет ограничены. Например, правительство России еще в начале XVII века прибегло к услугам государственного кредита для покрытия своих расходов. Как раз тогда и появились первые государственные займы, хотя сказать, что они были существенны и регулярны нельзя [1, с. 171]. В сложившейся экономической ситуации основным источником привлечения дополнительных средств является государственный кредит. Его роль возросла в последние годы в связи с мировым финансовым кризисом.

Мировой финансовый кризис привел к росту внешних долговых обязательств многих стран мира. Это произошло из-за сильного снижения основных экономических показателей в большинстве стран с развитой экономикой, впоследствии переросшего в глобальную рецессию экономики. Государства прибегают к внешним заимствованиям при дефиците государственного бюджета, при пассивном платежном балансе, при недостаточном количестве внутренних ресурсов для проведения экономических реформ и соответствующих им преобразований. К основным внешним факторам, приводящим к увеличению внешнего долга, можно отнести следующие: ухудшение условий внешней торговли, потеря зарубежных рынков сбыта, политика протекционизма по отношению к предприятиям-экспортерам, ухудшение условий международного кредитования. К внутренним факторам относят: бюджетный дефицит, рост инфляции и безработицы, неэффективное использование международных кредитов, завышенный валютный курс. Тем не менее, кредитные средства не могут считаться доходами и отражаться в доходной части бюджета. Не стоит забывать, что эти финансовые фонды образуют государственный долг, который существенно влияет на распределение налогового бремени. Источником погашения являются налоговые выплаты будущих поколений граждан данной страны. Требуется предусмотрительность, чтобы не создать в будущем серьезных экономических и социальных трудностей вследствие чрезмерного роста государственного долга.

Очень важно сопоставление динамики государственного долга и ВВП. При темпах роста экономики страны, превышающих темпы роста самого долга, за счет государственного кредита формируются дополнительные доходы для бюджета. Это значит, что в условиях низких процентных ставок и высоких темпов роста государственный долг является действительно дополнительным доходом, а не способом выживания, и стимулирует дальнейшее экономическое развитие страны. При низких темпах роста экономики, рост государственного долга так же может формировать дополнительные доходы, но только в том случае, если темп роста экспорта выше, что обеспечивает приток иностранной валюты для его погашения. Тем самым принося доход государству, увеличивая свободные средства для вложения в сектора экономики. В противном случае, долг становится основным фактором, сдерживающим социально-экономическое развитие страны. В условиях стагнирующей экономики государство испытывает большие трудности при обслуживании долга. Постоянно растущий государственный долг приводит к ухудшению налогово-бюджетной ситуации в стране [2].

Серьезность проблем, связанных с осуществлением государственно-кредитных операций, требует внимания к управлению государственным долгом. Управление внутренним государственным долгом предусматривает мероприятия по выпуску, размещению, обращению и обслуживанию государственных долговых обязательств, изменению условий ранее выпущенных займов. Для внешнего государственного долга это мероприятия по получению и возврату внешних кредитов.

На рисунке 1 представлена динамика роста валовой внешней задолженности и валового внутреннего продукта. Так, за последние 16 лет ВВП возрос примерно в 4,5 раз, при этом внешние заимствования увеличились в 18 раз и на данный момент составляет 54% ВВП. Основной скачок внешней задолженности и сокращения экономики произошло из-за мирового кризиса. Это говорит о неспособности экономики реагировать на внешние изменения, вследствие чего страна стала зависима от внешних заимствований. После начала мирового кризиса ВВП вырос всего на 3 млрд.долларов, в тот время как валовой внешний долг вырос на 22 млрд.долларов. Рост внешней задолженности Республики Беларусь усугубляется сложностями в управлении долгом.

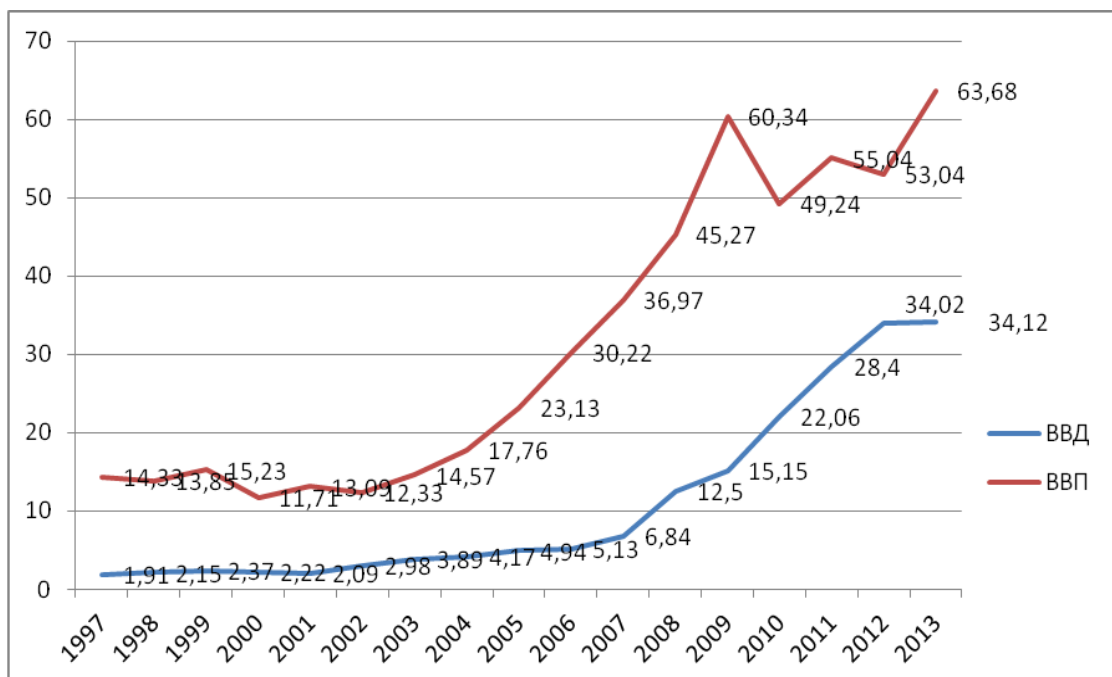

Рисунок 1. валовой внешний долг и валовой внутренний продукт Республики Беларусь за 1997-2013гг., млрд. долларов

К основным недостаткам сложившейся системы управления долгом можно отнести:

- отсутствие законодательной базы Республики Беларусь, определяющей сферу совокупного внешнего долга. Не обозначены пределы полномочий соответствующих органов Правительства в этой области. Бюджетное законодательство регулирует только вопросы заимствований и реструктуризации государственного долга, а целый ряд вопросов, связанных с другими формами внешнего долга, не имеет необходимой правовой и процессуальной регламентации;

- не сформирована единая система учета долговых обязательств, предполагающая наличие единой учетной методологии, интегрированной базы данных и учетного центра. На практике это означает невозможность оперативного получения достоверных сведений о состоянии валового внешнего долга и в конечном итоге является одним из факторов, снижающих качество управленческих решений;

- по сути, не сформирована система анализа и учета долговых рисков, что повышает вероятность возникновения кризисной ситуации;

- механизмы управления долгом не позволяют в должной мере обеспечить предупреждение возможных финансовых кризисов;

- не отработана система долгосрочной взаимосвязи политики управления внешним долгом с денежно-кредитной и бюджетно-налоговой политикой;

- информация о состоянии внешнего долга Республики Беларусь раскрывается не в полной мере;

- управление государственными гарантиями неэффективно, что выражается в отсутствии правил проведения конкурсного отбора, а также единых подходов к разработке методологии анализа кредитоспособности заемщика и оценки риска наступления гарантийного случая;

Такое положение в сфере внешней задолженности оказывает негативное воздействие на развитие национальной экономики Республики Беларусь по следующим направлениям:

- усиление зависимости Республики Беларусь от иностранных государств, предоставивших кредиты, при принятии решений в области экономической политики;

- сокращение объема средств, которые могут быть направлены на инвестирование, что серьезно ограничивает экономический рост или вовсе приводит к стагнации экономики.

- уменьшение размера средств, которые могут быть направлены на развитие социальной сферы, что может спровоцировать социальную напряженность;

- дестабилизация денежно-кредитной ситуации;

- ослабление позиций нашей страны на мировых рынках товаров и капиталов;

- повышение финансовой зависимости государства от конъюнктуры мирового рынка капитала и поведения на нем инвесторов.

В этой связи следует отметить, что на современном этапе построение грамотной, научно обоснованной стратегии и тактики управления совокупной внешней задолженностью, ее увязка с другими направлениями экономической политики государства - задача исключительной важности. В силу того, что деятельность отдельных институтов исполнительной власти в данной области (Министерства финансов, Национального банка Республики Беларусь) остается недостаточно скоординированной и результативной, не отвечает объективным тенденциям развития, когда наблюдается усиление взаимосвязи многих аспектов управления внешним и внутренним долгом, зарубежными финансовыми активами, объективно возникает потребность создания единой системы управления суверенным долгом страны. Необходимо сформировать оптимальную институциональную модель, предполагающую четкое разграничение деятельности в рамках данной системы управления, обеспечив реальное разделение сфер компетенции и ответственности всех структурных единиц системы за принимаемые

решения. Целесообразно также рассмотреть возможность концентрации функций управления суверенным долгом в рамках единого государственного органа или соответствующей структуры, наделенной необходимыми полномочиями (например, путем создания агентства по управлению суверенным долгом).

Ряд экономистов советуют проводить политику, направленную на сокращение государственного долга, которая должна проводиться в трех направлениях: мобилизация внутренних ресурсов, рыночное управление долгом и переговоры с внешними кредиторами о снижении долгового бремени.

Проведя анализ государственного долга, мы можем предлагаем несколько путей развития государственного кредита:

- ликвидировать дисбаланс валютного рынка (курс должен складываться под действием спроса и предложения на иностранную валюту);
- проводить более гибкую политику обменного курса (чем быстрее банковский сектор будет реагировать на внешние факторы, тем меньше сможет потерять прибыли);
- совершенствовать систему рефинансирования банков, основываясь на рыночных условиях формирования цены кредитных ресурсов;
- усилить контроль над вывозом капитала за границу (это способствует стабилизации обменного курса и сохраняет золотовалютные запасы страны);
- усовершенствовать налоговую и бюджетную системы (уменьшение налогового бремени на экономику даст дополнительные средства для ее модернизации)
- развить депозитно-расчетную систему;
- переходить на безналичный расчет, что избавит от необходимости нести затраты на эмиссию;
- привлекать в страну иностранный капитал;
- систематизировать графики выплат по долговым обязательствам;
- продать нерентабельные предприятия (провести приватизацию), тем самым закрыть дыры в бюджете, погасить некоторые обязательства и уменьшить нагрузку на сам бюджет;
- удерживать инфляцию в районе шести процентов, тем самым сможем снизить ставку рефинансирования;

Список использованных источников:

1. Деньги, кредит, банки: Учеб. пособие / В.И. Тарасов. - 2-е изд., стереотип. - Мн: Книжный Дом; Мисанта, 2005. - 512 с.
2. Государственные и муниципальные финансы: учебник / под ред. проф. С.И.Лушина, проф. В.А. Слепова - М.: Экономист, 2007. - 763с.

Мойсюк І.В., студентка
група ЕП-196, Інститут економіки, менеджменту та права в будівництві
спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: ас. **Вешневська А.В**
Донбаська національна академія будівництва і архітектури (м. Макіївка)
Devchoga@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС

Постановка проблеми. На сучасному етапі інтеграції України до світового економічного простору значне ускладнення цього процесу здійснюється у зв'язку з відсутністю гармонізації податкової політики України та країн ЄС, що є партнерами України у зовнішній торгівлі товарами та послуги, спільному виробництві, міграції робочої сили та капіталів. Ця проблема поглиблює актуальність дослідження специфіки політики оподаткування в країнах – торгових партнерах нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікації. Дослідження проблем гармонізації оподаткування в країнах Євросоюзу зробили такі вчені як: Юрченко В.В., Крисоватий А.І., Галушко О.С. та ін.

Мета дослідження - встановлення особливостей гармонізації податкової політики країн Європейського Союзу.

Основний матеріал дослідження. Зі створенням ЄС (Маастрихтський договір підписаний у 1992р. і введений в дію у 1993р.), поглиблення європейської економічної інтеграції закономірно обумовили розвиток концепції міждержавної податкової гармонізації (від грецького «harmonia» — приведення до відповідності, злагодженості). Вона передбачає розробку загальної стратегії країн у сфері оподаткування на відповідному етапі інтеграційної взаємодії, координацію податкової політики, систематизацію та уніфікацію окремих податків і податкових систем країн, що входять до складу міжнародних регіональних об'єднань.

Маастрихтським договором також визначені основні положення країн ЄС щодо уніфікації непрямих податків: ПДВ сплачується в країні походження, єдність основної ставки ПДВ (не менше 15%) та пільгової (не менше 5 %), обмежене коло товарів, яке може бути звільнено від сплати ПДВ (переважно соціального призначення); уніфікація акцизів - на деякі товари (чай, сіль, цукор) відмінені, на інші (включаючи каву) встановлені єдині ставки. Також гармонізовані правила визначення оподатковуваного прибутку, зокрема, в частині амортизаційного відрахування, системи консолідованої звітності, звітного періоду – один рік, інвестиційних пільг [1].

Внаслідок розвитку політичних та економічних процесів європейських країн сформувалась ідея створення території з єдиним податковим режимом. В основу втілення даної ідеї закладено два принципи, якими керуються країни – учасниці ЄЕС: по-перше, національна податкова політика не повинна перешкоджати свободі руху товарів і осіб; і по - друге, податкова політика держави не повинна входити в протиріччя із загальними напрямками податкової політики ЄС [2].

Інтеграція податкових систем країн Євросоюзу характеризується як важкий і довготривалий процес. В

європейських країнах розвиток оподаткування, зокрема зміна фіскальної ефективності окремих податків і загального рівня оподаткування економіки, відбувався поступово, що сприяло створенню стабільних умов для підприємницької діяльності. Зниження податкового навантаження в країнах ЄС обумовлювалось можливістю скорочення видаткової частини бюджету держави і пов'язувалось з ростом об'ємів виробництва та його ефективності. Такий підхід мав значний вплив на стабілізацію економіки і темпи її росту та, відповідно, підвищення конкурентоспроможності держав [3].

Отже, податкова гармонізація в ЄС ставить перед собою такі основні цілі:

— усунення податкових кордонів з метою забезпечення рівних конкурентних умов для суб'єктів господарювання;

— об'єднання й уніфікація внутрішнього ринку ЄС як основної рушійної сили інтеграційних процесів у регіоні;

— приведення у відповідність структури податкових систем, порядку стягнення основних видів податків у всіх країнах — членах ЄС.

Однак, фактично в ЄС донині не створено єдиного податкового простору, що безумовно ускладнює функціонування єдиного внутрішнього ринку. Разом з тим важливо підкреслити, що за півстолітню історію практики гармонізації національних систем оподаткування країн - учасниць у контексті розвитку ЄС встановлено такі загальні принципи податкової гармонізації:

— узгодження правового регулювання;

— синхронність прийняття гармонізованих законодавчих актів;

— послідовність етапів гармонізації;

— пріоритетність міжнародних угод над національним законодавством. Ці принципи, у свою чергу, зумовлюють необхідність системного підходу до гармонізації національних податкових систем, основними напрямками якої в ЄС стали: гармонізація стягнення непрямих податків (ПДВ і акцизів) та уніфікація оподаткування компаній [4].

На сьогодні основною метою міждержавної податкової гармонізації серед країн ЄС є недопущення недобросовісної податкової конкуренції та забезпечення достатнього рівня бюджетних доходів країн - членів співтовариства.

Стратегія інституційних органів ЄС полягає у сприянні забезпеченню однакових умов конкуренції для господарських агентів країн - учасниць, що передбачає усунення податкових кордонів, заходи щодо об'єднання та уніфікації єдиного внутрішнього ринку як основного рушія інтеграційних процесів у регіоні.

На практиці гармонізація податкової сфери відбувається повільніше і складніше, ніж це було передбачено фундаторами єдиної Європи, оскільки країни-учасниці не мають бажання поступатися суверенним правом держави стягувати і розпоряджатися податками, так званою податковою суверенністю, яка є основою складовою національного суверенітету. Питання конвергенції податків у ЄС є гострим та політично дискусійним. Одночасно концепція податкової гармонізації припускає збереження самобутності національних податкових систем і не передбачає повної стандартизації порядку стягування податків у ЄС [5].

Кожна країна користується суверенним правом самостійно визначати структуру, механізми обчислення та стягнення податків на її території. Однак неузгоджені дії держав при встановленні податків призводять до існування відмінностей між країнами у рівні податкового навантаження, якому піддаються платники податків, що здійснюють економічну діяльність на їх території.

Особливістю регулювання оподаткування в ЄС є відсутність загального документа (аналогічного Податковому кодексу), що систематизує всі основні норми податкового законодавства ЄС. На сьогодні положення, що визначають податкову політику в ЄС, є сукупністю окремих рішень інститутів ЄС (Рада ЄС, Європарламент та ін.), які оформляються у вигляді директив, регламентів, рішень, рекомендацій і висновків. У країнах ЄС спостерігається значна диференціація у структурі податкових надходжень. Найбільш вираженою є тенденція до переважання прямих податків у так званих старих державах-членах ЄС, зокрема в Данії, Фінляндії та Великобританії. Для нових держав-членів ЄС, навпаки, характерне переважання непрямих податків у структурі податкових систем. Ще більша різниця серед аналізованих держав виявляється стосовно частки соціальних податків у загальних податкових надходженнях [6].

Найбільшим успіхом податкової гармонізації можна вважати зближення параметрів розподілу ВВП ЄС-27 у розрізі непрямого оподаткування. Податковій конвергенції сприяло таке: прагнення кожної країни використати фіскальні можливості непрямого оподаткування для забезпечення надійної фінансової бази функціонування держави, вимоги керівних органів ЄС щодо встановлення стандартної ставки ПДВ на рівні, не нижчому 15%, рекомендації щодо обмеження переліку підакцизних товарів алкогольними напоями, тютюновою продукцією та енергоносіями, а також уніфікація митного оподаткування інтегрованого ринку [7]. Фактором, який гальмує вирівнювання податкових структур у країнах ЄС під впливом інтеграції, є різні рівні тінізації їх економічних відносин.

Отже, політика гармонізації податкових систем країн ЄС здійснюється на протязі всього існування цього інтеграційного об'єднання, нині кожна з податкових систем країн-учасниць має свої унікальні особливості, але одним з векторів внутрішньої європейської політики є подальше усунення перешкод та бар'єрів на шляху уніфікації податкових систем країн ЄС.

Висновки. Таким чином, позитивний досвід гармонізації податкової політики країн ЄС має бути прикладом для наслідування в розвитку оподаткування в Україні. Однак, гармонізація податкової політики України має бути направлена на дотримання цілей, інтересів та пріоритетів України у взаємовідносинах з країнами – учасницями ЄС, а також на розвиток системи оподаткування в державі.

Список використаних джерел:

1. Юрченко В.В. Сучасні тенденції розвитку та гармонізації податкових систем країн європейського союзу. Вектори для України / В.В. Юрченко // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2013, №12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2651>
2. Крисоватий А.І. Оподаткування і ринок: умови та можливості поєднання. / А.І. Крисоватий / – Тернопіль: Видавництво

Карп'юка, 2000. – 246 с.

3. Економічні проблеми XXI століття : міжнародний та український виміри; моногр. за ред. С.І. Юрія, Є.В. Савельєва. – К. : Знання, 2007. – 595 с.

4. Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах Європейського Союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/18860313/finansi/garmonizatsiya_unifikatsiya_podatkovoji_politiki_mezhah_yevropeyskogo_soyuzu

5. Ковальчук І.В. Правове регулювання податкових відносин у рамках Європейського Союзу / І.В. Ковальчук // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 410–416

6. Гармонізація податкового законодавства: українські реалії : [монографія] / [Білецька Г. М., Кармаліта М. В., Куц М. О. та ін.]. – К.: Алерта, 2012. – 222 с.

7. Крисоватий А.І. Вплив поглиблення інтеграції на податкову політику країн-учасниць ЄС / А.І. Крисоватий, Т.В. Кошук // Фінанси України. – 2009. – № 2. – С. 31–43.

8. Галушко О.С. Проблеми гармонізації податкової системи України у глобальному економічному просторі / О.С. Галушко // Економічний вісник НГУ. – 2009, № 4. С. 64-68.

Мойсюк І.В., студентка
Діковицька Н.О., студентка
група ЕП-19б, Інститут економіки, менеджменту та права в будівництві
спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: **Зерова О.Н.**, асистент
Донбаська національна академія будівництва та архітектури (м. Макіївка)
Devchoga@mail.ru, Anatusik141@mail.ru

ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В сучасних умовах важливого значення набуває необхідність пошуку шляхів, спрямованих на стабілізацію соціально-економічного стану України, на який суттєво впливає бюджетний дефіцит. Процес зростання дефіциту бюджету в умовах спаду виробництва, кризи неплатежів спричиняє в країні посилення інфляційних процесів, фінансової нестабільності і погіршення стану економіки. Саме тому дослідження проблем бюджетного дефіциту є особливо актуальним на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем бюджетного дефіциту значну увагу приділяють як закордонні, так і вітчизняні науковці: Василик О.Д., Гордєєва Л.П., Редіна Н.І., Павлова Л.П., Болдірев Б.Г., Омелянович Л.О., Романенко О.Р. та інші.

Мета дослідження. Визначення проблем бюджетного дефіциту України та пошук шляхів їх подолання.

Основний матеріал дослідження. Відповідно до Бюджетного кодексу України дефіцит бюджету – це перевищення видатків бюджету над його доходами. Бюджетний дефіцит – це важливий інструмент державної фінансової політики, що впливає на економічне та соціальне становище країни та потребує заходів щодо його ліквідації [1].

Бюджетний дефіцит – це традиційне явище для економіки України. Дефіцит бюджету виникає під впливом об'єктивних і суб'єктивних факторів. Ця проблема стосується не тільки обмеженості можливостей держави мобілізувати необхідні доходи, а й оптимізації витрат держави.

Джерелами фінансування бюджету є кошти від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень, кошти від приватизації державного майна, повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу цінних паперів, вільний залишок бюджетних коштів з дотриманням умов, визначених Бюджетним кодексом [2].

Традиційним для вітчизняної економіки джерелом покриття бюджетного дефіциту є залучення позикових коштів, внаслідок чого виникає державний борг, тобто загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення.

Протягом останніх років склалася така ситуація: доходи бюджету зростають разом із дефіцитом бюджету, який зростає швидше, ніж доходи. Кредити міжнародних організацій лише збільшують дефіцит за рахунок нарощування зовнішнього державного боргу, що не є позитивною тенденцією дохідної частини бюджету.[3]

Державний бюджет України на 2014 рік розрахований, виходячи з таких прогнозних макроекономічних показників: номінальний ВВП – 1694,8 млрд.грн., темпи зростання ВВП – 3%, інфляція (грудень до грудня попереднього року) – 8,3%, рівень безробіття – 7,1-7,4 %. Згідно із Законом «Про Державний бюджет України на 2014 рік», бюджет прийнято з дефіцитом на рівні 63,76 млрд. грн. (3 % ВВП).

Дефіцит державного бюджету України в січні-липні 2014 року становив 32,788 млрд грн., що на 2,518 млрд грн, або на 8,32% більше дефіциту за аналогічний період минулого року.

Наявність бюджетного дефіциту пояснюється цілою низкою причин, серед яких можна виділити:

- спад виробництва;
- надмірний розмір державного сектору;
- зниження ефективності функціонування підприємств;
- немотивована соціально-економічна політика в державі;
- неефективна структура економіки держави;
- непослідовність реформ фінансової системи;
- зниження доходів в умовах кризового стану економіки;
- збереження значної кількості дотаційних державних підприємств;
- неефективний механізм оподаткування суб'єктів господарювання;

- значний обсяг тіньової економічної діяльності;
- невідповідна наявним фінансовим можливостям держави структура бюджетних витрат;
- нецільове і неефективне використання бюджетних коштів;
- непродуктивні втрати.

У світовій практиці застосовуються два способи подолання бюджетного дефіциту: емісійний і беземісійний. Емісійний спосіб вважається недостатньо ефективним, бо може визвати інфляцію і вплинути таким чином на економічну ситуацію в країні. Як показує фінансова практика розвинутих країн, більш раціональним шляхом подолання проблеми бюджетного дефіциту є використання неемісійних методів. Цей спосіб є більш обґрунтованим і відбувається за рахунок внутрішніх (кредити НБУ, доходи від операцій з цінними паперами) та зовнішніх (кредити міжнародних фінансових установ та іноземних держав) джерел, шляхом збільшення податків або скорочення видатків. Але зменшення дефіциту шляхом збільшення податків не завжди доцільно, використання зовнішніх та внутрішніх джерел зумовлює виникнення внутрішнього та зовнішнього боргу держави. Тому політика держави має бути спрямована на зменшення бюджетного дефіциту за рахунок збільшення доходів шляхом створення сприятливих умов для розвитку підприємницької діяльності та скорочення витрат бюджету за рахунок обмеження витрат на утримання апарату управління, видатків на воєнні цілі тощо.[4]

Наявність бюджетного дефіциту вимагає постійного пошуку шляхів його подолання, які в результаті зводяться до створення можливостей зростання доходів та скорочення видатків бюджету. З цією метою необхідно:

- 1) удосконалити податкову систему, забезпечити оптимальний рівень податкових вилучень для формування бюджетів усіх рівнів і створення сприятливих умов для підприємницької діяльності;
- 2) посилити відповідальність суб'єктів господарювання та їхніх керівників, зокрема особисту майнову і кримінальну, за дотримання вимог податкового законодавства, своєчасність і повноту розрахунків з бюджетом та державними позабюджетними фондами;
- 3) змінити напрями інвестування бюджетних коштів в галузях економіки з метою значного підвищення віддачі від вкладених коштів;
- 4) створити умови для залучення іноземних інвестицій;
- 4) забезпечити фінансову підтримку малого та середнього бізнесу шляхом розроблення й виконання цільових програм розвитку малого і середнього підприємництва;
- 5) запровадити жорсткий режим економії бюджетних коштів (скорочення військових витрат, сфери державної економіки, збереження фінансування тільки самих важливих соціальних програм);
- 6) перейти від бюджетного фінансування до системи надання субсидій, субвенцій, інвестиційних позик суб'єктам господарювання;
- 7) запровадити науково обґрунтовану систему прогнозування показників, що беруться за основу формування доходів і видатків бюджету, використовувати при бюджетному плануванні нормативи бюджетної забезпеченості[5].

Подолання бюджетного дефіциту в Україні можливе лише в довготерміновій перспективі, тому варто проводити: боротьбу з сектором тіньової економіки за рахунок стабільності податкової системи із врахуванням аспекту фіскальної достатності, удосконалення та обґрунтування системи надання фінансової допомоги, впровадження та використання реформ в якості каналу залучення інвестицій в економіку, стимулювання економічного зростання та збагачення окремих регіонів країни, посилення самостійності регіонів; оптимізацію застосування на практиці програмно-цільового методу та відзеркалення в окремих бюджетних програмах пріоритетних цілей держави, зниження питомої ваги державного боргу у ВВП України [6].

Висновки. Одже, на сьогоднішній день рівень державного дефіциту має контролюватися з боку держави. Зменшення бюджетного дефіциту має відбуватися, насамперед, через удосконалення податкової системи, фінансових можливостей суб'єктів господарювання та залучення інвестицій.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.10 № 2456-VI.
2. Куніцин О.М. Дефіцит державного бюджету України: причини та заходи щодо вирішення проблеми/О.М. Куніцин// Управління розвитком. – №15 (156). – 2013. – С.137
3. Невінчаний І. С. Основні шляхи подолання бюджетного дефіциту в Україні / І. С. Невінчаний // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 6. – С. 98-101.
4. Огонь У. Домінанти фінансової стабільності в розвитку зобов'язань держави // Фінанси України. №5.-2008.-С.32-41.
5. Висновки щодо виконання Державного бюджету України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/search>.
6. Нечаюк І.Б. Основні проблеми подолання бюджетного дефіциту в Україні / І.Б. Нечаюк // Економічний часопис Академії фінансового управління-2012.-С. 1-4.

Мороз К.В., студентка
група ФК-111, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Марченко Н.А.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
ekaterina-moroz@ukr.net

ПІДВИЩЕННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На даному етапі розвитку ринкових відносин в Україні кредит відіграє дуже важливу роль, оскільки більшість суб'єктів господарювання не можуть здійснювати свою успішну діяльність тільки використовуючи власні фінансові ресурси. В умовах погіршення фінансово-господарського стану або обмежених власних коштів основна

проблема, що постає перед підприємством є залучення кредитних ресурсів. Однак, використання кредиту важливе не тільки з позиції підтримки поточної діяльності суб'єкта господарювання, але й для подальшого розширення та перспективного розвитку його діяльності: збільшення випуску продукції, пришвидшення операційного циклу, покращення якості виробництва, збільшення прибутковості, зростання інвестиційних можливостей, модернізації, реконструкції, технічного переоснащення тощо. Одержання кредиту для сільськогосподарських суб'єктів господарювання є особливо важливим з огляду на сезонність виробництва, великий розрив між часом вкладення коштів та їх поверненням після реалізації продукції, високу капіталомісткість, порівняно низьку фондівіддача, і, особливо, залежністю від природних умов і стихійних сил природи. Такі фактори суттєво впливають на кредитоспроможність виробників сільськогосподарської продукції.

Основні питання, підходи та проблемні аспекти, щодо оцінки кредитоспроможності та фінансово-кредитного забезпечення позичальника широко відображено у вітчизняній економічній літературі, зокрема в працях М.Д. Білика, І.А. Бланка, О. Вовчака, В.В. Гласюка, О.І. Дедікова, Н.М. Деевої, О.В.Добровольської, С.Колотухи, Н. Меда, К.А. Олійника, О.О.Терещенка та інших.

В таблиці 1 відображено динаміку обсягів наданих кредитів та процентних ставок у галузях сільського господарства та торгівлі.

Таблиця 1

Динаміка обсягів наданих кредитів та процентних ставок за 2011–2013 рр.

	Рік		
	2011	2012	2013
Обсяг наданих кредитів: сільське господарство, млн.грн	34143	36488	43534
Середньозважена річна процентна ставка, % в т. ч.:			
- за кредитами в національній валюті	17,1	21,9	18,7
- за кредитами в іноземній валюті	7,3	8,1	8,4
Обсяг наданих кредитів:оптова та роздрібна торгівля,ремонт автотранспортних засобів і побутових виробів та предметів особистого вжитку, млн.грн	209044	220224	268519
Середньозважена річна процентна ставка, % в т. ч.:			
- за кредитами в національній валюті	15,4	16,4	16,8
- за кредитами в іноземній валюті	8,2	9,6	8,1

Джерело: складено за даними джерела [1].

З таблиці можна зробити висновки про те, що обсяг наданих кредитів у галузі торгівлі в шість разів перевищує обсяг наданих кредитів сільському господарству і про щорічне зростання цих обсягів за обома видами економічної діяльності, що зумовлено значною потребою у додатковому фінансуванні, а у 2013 році – ще й зниженням середньозваженої річної процентної ставки за користування кредитом. Як видно з даних таблиці, процентна ставка за користування кредитом у сільському господарстві в національній валюті значно вища ніж у торгівлі, що свідчить про низьку підтримку сільського господарства з боку банків та низьку кредитоспроможність підприємств даної галузі. Виникає дилема: сільське господарство має значну потребу у кредитних ресурсах, але висока процентна ставка не дозволяє залучити достатню їх кількість.

Оскільки Україна є аграрно-промисловою країною, в якій, по суті, повинна бути значна підтримка АПК як з боку держави, так і з боку фінансово-кредитних установ. Проте дані таблиці свідчать про зворотнє: позиковий капітал «дешевший» у тій галузі, в якій нижчий ризик неповернення кредиту, тому кредитоспроможність сільськогосподарських підприємств значно знижується порівняно з підприємствами торгівлі. Це є негативним фактором, оскільки впливає не лише на сільськогосподарського виробника, а й на економіку країни в цілому та є значною проблемою, що потребує вирішення.

Сутність поняття «кредитоспроможність» відповідно до Положення НБУ №23 від 25.01.2012 року – це наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки [2].

Сільське господарство є стратегічною галуззю економіки країни, яка хронічно має нестачу позикових джерел фінансування. Тому існує необхідність у забезпеченні даної галузі додатковими фінансовими ресурсами з метою поповнення оборотних коштів, придбання основних засобів, впровадження нових технологій тощо. Для сільськогосподарського виробництва характерні три стадії кругообігу капіталу:

- перша стадія (початок виробничого процесу) – грошові ресурси витрачаються на придбання необхідної сировини, палива, добрив, запасних частин та інших матеріалів;
- друга стадія кругообігу (ґрунтується на специфіці структури виробництва) – спостерігається різка нерівномірність витрат, що не відшкодовуються виходом продукції: вони збільшуються в першому півріччі і знижуються – в другому;
- третя стадія (третій квартал поточного року) – виручка від реалізації продукції, яка надходить нерівномірно при найменшому надходженні у період найбільших витрат.

Тобто, враховуючи сезонний характер виробництва сільськогосподарське підприємство не має змоги погашати кредит до реалізації своєї продукції, яке відбувається практично в кінці поточного року. Тому підприємствам агросфери кредитні кошти потрібні авансом допоки вони не отримають прибуток.

На діяльність сільськогосподарських підприємств мають вплив такі ризики:

- нестабільність законодавчої бази;
- можливі зміни в оподаткуванні та кредитно-фінансовій політиці держави;
- погіршення загальної економічної ситуації в Україні (девальвація гривні, інфляція, та ін);
- політичний ризик (ризик продовження періоду політичної нестабільності);
- кліматичні умови, що впливають на врожайність, а також форс-мажорні обставини.

Всі ці фактори можуть призвести до зменшення обсягів реалізації товарів, робіт і послуг і відповідно до зменшення прибутку, і, як наслідок, зниження кредитоспроможності. Можна виділити низку проблем, що впливають на кредитоспроможність сільськогосподарських підприємств, основними з яких є:

- низька рентабельність виробництва;
- високий рівень конкуренції на даному ринку продукції, що за недостатньої матеріально-технічної бази призводить до збиткової діяльності, а згодом і до банкрутства;
- критична спрацьованість сільськогосподарської техніки;
- висока залежність від позикового капіталу;
- високий рівень цін на сировину, енергоносії (особливо на нафтопродукти), гербіциди та інші добрива, що впливає на ціну вихідної продукції і робить її неконкурентоспроможною;
- неврахування сезонності робіт (немає стабільного фінансування у конкретно визначені періоди року), що фактично підсилює диспаритет цін;
- непередбачуваність кон'юнктури на сільськогосподарську продукцію;
- недоступність кредитних ресурсів через їх значне здорожчання [5];
- зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства, що не забезпечує нормальне функціонування аграрного виробництва [6];
- високий податковий тиск, а також бюрократія та корупція.

З вище зазначених проблем більшість не залежить від самого сільськогосподарського суб'єкта, а є загальнонаціональними.

На кредитоспроможність також впливає можливість надання майна кредитором у заставу. Тому наявність достатнього кредитного забезпечення є складовим елементом його економічної кредитоспроможності. До основних видів забезпечення кредиту належать:

- а) застава (майно, майнових прав, цінних паперів тощо);
- б) гарантії (банків, підтвержені фінансами чи майном третьої особи);
- в) інші види забезпечення (поручительство, свідоцтво страхової організації) [9].

Основними напрямками підвищення кредитоспроможності виробників сільськогосподарської продукції, їх кредитного забезпечення можуть стати:

1. Розширення спектра діяльності підприємства. Диверсифікація виробництва дозволить зменшити ризик дохідності шляхом розгалуження джерел отримання доходу. Така позиція сільськогосподарських підприємств сприятиме уникненню банкрутства за несприятливих умов у зовнішньому середовищі.

2. Впровадження інноваційних технологій у сільському господарстві. Це дозволить збільшити потужності та ефективність виробництва, розширити спектр застави для банківського кредитування і покращити його кредитоспроможність.

3. Запобігання втрат виробництва та мінімізація ризику через механізм страхування сільськогосподарського врожаю. Особливості сільськогосподарської діяльності зумовлені значним впливом непередбачуваних факторів та природних умов. Єдиним методом уникнення такого ризику є страхування. Проте більшість таких страхових послуг на сьогодні є недешевими послугами і такі тенденції негативно впливають на розвиток кредитування, але кожне підприємство по-своєму ставиться до вибору подібного способу мінімізації ризиків.

4. Управління кредитоспроможністю. Дана проблема поєднує в собі всі недоліки методів управління сільськогосподарськими підприємствами. При налагодженні внутрішньої системи контролю рівня кредитоспроможності та управління ним зростає стабільність підприємств та надійність як позичальника.

5. Ефективна політика щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Це дасть можливість підприємству повернути капітал від боржників і швидше розрахуватися з власними боргами та виявити резерви для їх зменшення.

6. Виявлення резервів для збільшення власних оборотних коштів, що дасть можливість загалом покращити фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.

7. Впровадження сучасних методів менеджменту та виробництва. Такий підхід дасть змогу покращити ліквідність підприємства та оптимізувати затрати.

Таким чином, розв'язання окреслених завдань дасть змогу створити надійну основу для підвищення фінансового стану, подальшого розширення діяльності сільськогосподарських підприємств, отримання вищого прибутку, посилення конкурентоспроможності на ринку сільськогосподарської продукції та може сприяти залученню фінансових ресурсів у його розвиток.

Список використаних джерел:

1. Бюлетень Національного банку України №2/2012, №2/2013, №2/2014 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
2. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Постанова НБУ від 25.01.2012 р. №23] / Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>
3. Вовчак О. Модернізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників банків / О.Вовчак, Н. Меда // Вісник НБУ. – 2013. – Грудень. – С.11-15.
4. Дем'яненко М.Я., Гудзь О.Є., Стецюк П.А. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія / ННЦ Інститут аграрної економіки УААН. — К.: ННЦІАЕ, 2008. — 302с.
5. Добровольська О.В., Кіщенко Т.В. Сучасний стан фінансування сільськогосподарських підприємств. / О.В.Добровольська, Т.В.Кіщенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №8. – С.60-63.
6. Колотуха С. Кредитування підприємств агросфери: стан, проблеми та напрями вдосконалення / С. Колотуха, П. Боровик, І. Коваленко // Банківська справа. – 2013. – №5. – С.115-125.
7. Скалецька О.В. Тенденції розвитку кредитних відносин між сільськогосподарськими підприємствами та комерційними банками. / О.В. Скалецька // Агросвіт. – 2012. - №20. – С.53-56.
8. Терещенко О.О. Нові підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб / О.Терещенко // Вісник НБУ. – 2012. – Січень. – С.26-30.

Пилипенко М.О., студентка
група ОА-32, факультет обліково-економічний
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Жаворонок А.В.**, асистент
Буковинський державний фінансово-економічний університет (м. Чернівці)
marisha-2200@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ В УКРАЇНІ

Важливе місце в податковій системі України відводиться податку на додану вартість, який є основним бюджетоформуючим компонентом. Даний податок наділений такими перевагами, як широка база оподаткування, нарахування на кожному етапі життєвого циклу товарів та послуг від виробника до споживача, стабільність надходжень та нейтральність до платників податку та об'єктів оподаткування. Проте, незважаючи на усі переваги, йому притаманні певні недоліки, які потребують негайного вирішення. Основним із таких недоліків є проблема його відшкодування.

Згідно із Податковим Кодексом України, бюджетне відшкодування – це відшкодування від'ємного значення податку на додану вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість за результатами перевірки платника, у тому числі автоматичне бюджетне відшкодування у порядку та за критеріями, визначеними у розділі V цього Кодексу. Відшкодування ПДВ завжди супроводжувалося жорсткими перевітками. Кожен заявник, бажаючи отримати ПДВ з бюджету, був під підозрою. Процес перевірки зазвичай характеризувався затягуванням строків, відведених законодавством для відшкодування, та нерідким їх порушенням, і як наслідок – не відшкодування сум ПДВ [1. с. 127].

В Україні ПДВ вважається одним із суперечливих та кримінальних податків. Основними схемами його мінімізації вважають наступні:

1. Використання так званих «податкових ям». «Податкова яма» - це певний суб'єкт господарської діяльності, який використовується іншими платниками податків для одержання «податкової вигоди» у вигляді ухилення від сплати податків, незаконного відшкодування ПДВ з бюджету;
2. Здійснення нетипового експорту. Це відбувається в умовах, коли основний вид діяльності підприємства не має нічого спільного з переліком товарів, що експортуються;
3. Декларування неплатниками ПДВ податкових зобов'язань та податкового кредиту;
4. Формування сумнівного податкового кредиту за рахунок податкових накладних;
5. Оформлення продажу товару через декілька фіктивних фірм перед здійсненням експортної операції за межі митної території України, для збільшення ціни товару і відшкодування податку на додану вартість [4. с. 110-111].

Досліджуючи проблеми пов'язані з відшкодуванням ПДВ, науковці в своїх працях вказують на значні зловживання співробітників податкових органів у сфері відшкодування із Державного бюджету суб'єктами підприємництва на законних підставах податку на додану вартість. Деякі суб'єкти підприємництва не можуть довгий час отримувати ПДВ із бюджету, оскільки надходження цього податку до бюджету в окремих регіонах країни значно менші від заявлених сум ПДВ для відшкодування з бюджету. Отже, можна виділити такі основні проблеми, пов'язані з виникненням бюджетного відшкодування ПДВ в Україні: використання фіктивних фірм, які займаються переведенням в готівку грошових коштів; використання безтоварних операцій; фіктивний експорт; штучне збільшення вартості товару у первинних документах; участь співробітників банку в учиненні злочинних операцій; недосконалість чинного законодавства в частині адміністрування та відшкодування ПДВ тощо [2. с. 261-262].

В умовах експортно-імпортової орієнтованості значної частини промислових підприємств, не відшкодування чи невчасне відшкодування ПДВ зменшує ліквідність та обсяг наявних оборотних коштів. Варто відзначити, що, починаючи з 2000 року, загострилися проблеми з надходженням і відшкодуванням платникам ПДВ. Так, якщо обсяг невідшкодованих сум податку на додану вартість у 1999 році становив 2,2 млрд. грн., то у 2000 році – 4 млрд. грн. Заборгованість держави з повернення підприємствам ПДВ станом на початок березня 2010 р. вперше перевищила 25 млрд. грн. Станом на 1 січня 2012 року держава заборгувала 4,5 млрд. грн. [3. с. 21].

Одним із варіантів вирішення боргової проблеми із відшкодування ПДВ у 2010 році став випуск ПДВ-облігацій. На сьогодні випуск ПДВ-ОВДП призупинено, вже з березня 2011р. держава перейшла на грошові розрахунки [3. с. 23-24].

Результатом цих та інших недоліків стало зниження фіскальної ефективності ПДВ, ускладнення його адміністрування, нарощування обсягів невідшкодованого податку, що в підсумку перетворилося у серйозну бюджетну проблему. І не зважаючи на здійснені зусилля, проблема відшкодування ПДВ в Україні продовжує залишатися дуже гострою [4. с. 111].

Саме Податковий Кодекс України покликаний частково покращити становище підприємців завдяки впровадженню сучасних інформаційних технологій – введенню механізму автоматичного бюджетного відшкодування ПДВ. Автоматичне бюджетне відшкодування здійснюється за результатами камеральної перевірки, яка проводиться протягом 20 календарних днів, що настають за грациним терміном отримання податкової декларації. Також передбачено відповідальність держави за несвоєчасне відшкодування ПДВ, тобто встановленні паритетні умови і для платників, і для держави. Фактично, автоматичне відшкодування ПДВ скорочує строки отримання коштів суб'єктом господарювання на 14 днів – до 26 днів (20 днів на камеральну перевірку, 3

дні на надання висновку ДФС Державній казначейській службі, 3 дні на перерахунок коштів на рахунок підприємства). Головною перешкодою для отримання відшкодування ПДВ в автоматичному режимі є вимога щодо рівня заробітної плати, яку багато підприємств не можуть виконати, з об'єктивних причин [3. с. 25-27].

Отже, недосконалість системи відшкодування ПДВ, значні зловживання з боку податкових органів та ухилення платників податку від його сплати, призвели до серйозних проблем у даній сфері та зростання заборгованості бюджету перед платниками за відшкодуваннями. З метою усунення даних проблем варто удосконалити систему адміністрування ПДВ; збільшити контроль за дотриманням правил та понесенням відповідальності за їх порушення як з боку платників, так і з боку службовців податкових органів; спростити процес відшкодування, за рахунок розширення використання автоматичного бюджетного відшкодування та його вдосконалення, що дасть змогу скоротити витрати часу на дану процедуру.

Список використаних джерел:

1. Легостаєва О. О. Бюджетне відшкодування : проблеми та шляхи вирішення / О. О. Легостаєва, Т. А. Чуб // Молодий вчений. – 2014. – № 5. – С. 127-130.
2. Рябець І. Л. Організаційно-правові проблеми відшкодування ПДВ в Україні / І. Л. Рябець // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2010. – № 23. – С. 259-264.
3. Кміть В. М. Проблеми відшкодування ПДВ та роль інформаційних технологій у їх вирішенні / В. М. Кміть // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 3. – С. 19-34.
4. Карпенко С. П. Бюджетне відшкодування податку на додану вартість: діюча практика і проблеми / С. П. Карпенко // Збірник наукових праць НУДПСУ. – 2011. – № 2. – С. 108-115.

Полякова І.В., студентка

Панченко В.В., студентка

група ЕП-196, інститут економіки, менеджменту та права в будівництві

спеціальність: економіка підприємства

Науковий керівник: **Вешневська А.В.**, асистент

Донбаська національна академія будівництва та архітектури (м. Макіївка)

irina.irusia1994.polyakova@mail.ru

vichka.panchenko.95@mail.ru

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сьогодні успішний та ефективний розвиток ринку фінансових послуг держави є запорукою її процвітання. Це зумовлює актуальність дослідження сучасного стану розвитку ринку фінансових послуг України та виділення особливостей та проблем його функціонування.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню розвитку ринку фінансових присвячені праці багатьох науковців, зокрема: Барабашук О.М., Василик О.Д., Ковтун Г.Н., Болдова А.А. та інші.

Мета дослідження. Розглянути сучасний стан розвитку ринку фінансових послуг України та визначити основні його проблеми та перспективи.

Основний матеріал дослідження. Фінансові послуги – це сукупність різноманітних форм мобілізації й використання фондів фінансових ресурсів для фінансового забезпечення процесу виробництва, виконання робіт і надання послуг, які здійснюються, як правило, на платній основі та мають відмінні риси свого функціонування [1].

Фінансові послуги за своєю структурою дуже різні, вони можуть мати риси кредитних операцій, операцій оренди та страхування, проте всім їм притаманні риси створення й використання фондів фінансових ресурсів для здійснення економічної діяльності. Об'єкт фінансових послуг – це те, що приводить до виникнення послуги, тобто цінні папери, страховий поліс, безготівкові розрахунки, банківські кредити тощо. Суб'єкт фінансових послуг – це учасники фінансового ринку: з одного боку замовники, тобто споживачі фінансових послуг, а з другого – фінансові організації (юридичні та фізичні особи), що надають фінансові послуги [2].

Сьогодні, на внутрішньому ринку України найдинамічніше розвивається складова сфери послуг, пов'язана із задоволенням потреб суспільного виробництва: фінансово-кредитне обслуговування, банківські, страхові послуги, бухгалтерське обслуговування тощо. На міжнародних ринках капіталу України перспективним напрямком залучення фінансових ресурсів виступають позики. Проте, слід відзначити, що вся діяльність України на міжнародних ринках капіталів спрямована на залучення зовнішніх фінансових позик, які використовуються для забезпечення поточних потреб [3].

Державне регулювання ринку фінансових послуг України складається із забезпечення міжнародної конкурентоспроможності національного фінансового сектору, полягає у формуванні умов сприятливих для ефективною інтеграційної взаємодії учасників різних сегментів ринку фінансових послуг з метою максимального задоволення потреб та інтересів їх споживачів [3,4].

Аналізуючи сучасний стан ринку фінансових послуг України, необхідно відмітити, що сукупні активи комерційних банків та небанківських фінансових установ, піднаглядних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), станом на 31.12.2013 становили 1 533,7 млрд. грн., у тому числі банків –1 408,7 млрд. грн. (91,9%), небанківських фінансових установ – 125,0 млрд. грн. (8,1%).

Загальний обсяг активів небанківських фінансових установ, піднаглядних Нацкомфінпослуг, має тенденцію до зростання. Так, протягом 2013 року активи таких установ зросли на 24,0% та становили 8,6% ВВП України [5].

Незважаючи на зростання показників ринку фінансових послуг країни, наразі фінансовий ринок України знаходиться ще в стадії становлення та не виконує у повному обсязі більшість із своїх функцій. Окрім цього,

нерозвиненість українського фондового ринку створює ряд перешкод для проведення економічної політики і є фактором стримування подальшого економічного розвитку. Через практичну відсутність високоліквідних інструментів з низькими ризиками, суттєво обмежені наявні інструменти монетарної політики. Середньо- і довгострокова бюджетна політика також сильно залежить від розвитку фондового ринку – пенсійна реформа неможлива без розвинених пенсійних фондів, як приватних, так і державних. Уже зараз нестача надійних інструментів на внутрішньому фондовому ринку є серйозним стримуючим фактором для розвитку пенсійних фондів (а недорозвиненість пенсійних фондів і інших інституційних учасників гальмує розвиток фондового ринку через недостатність попиту). Банківський сектор, навіть у високорозвинених фінансових системах має обмежені можливості кредитувати великі та/ або довготермінові капіталовкладення. Тому, попри успішну динаміку у банківському секторі, значна потреба у довготермінових інвестиціях залишатиметься нереалізованою, якщо інституційні вади і перешкоди для розвитку фондового ринку триватимуть [6].

Проблема українського ринку фінансових послуг полягає у відсутності в нього фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційного попиту з боку реального сектору економіки. Відповідно вирішення цієї проблеми передбачає створення умов, які б дозволили додатково залучити внутрішні фінансові ресурси, зокрема, заощадження населення та «тіньовий капітал», до інвестиційної діяльності, а також створити привабливі умови для іноземних інвесторів [7].

Основні напрямки розвитку ринку фінансових послуг в Україні представлені на рис. 1.

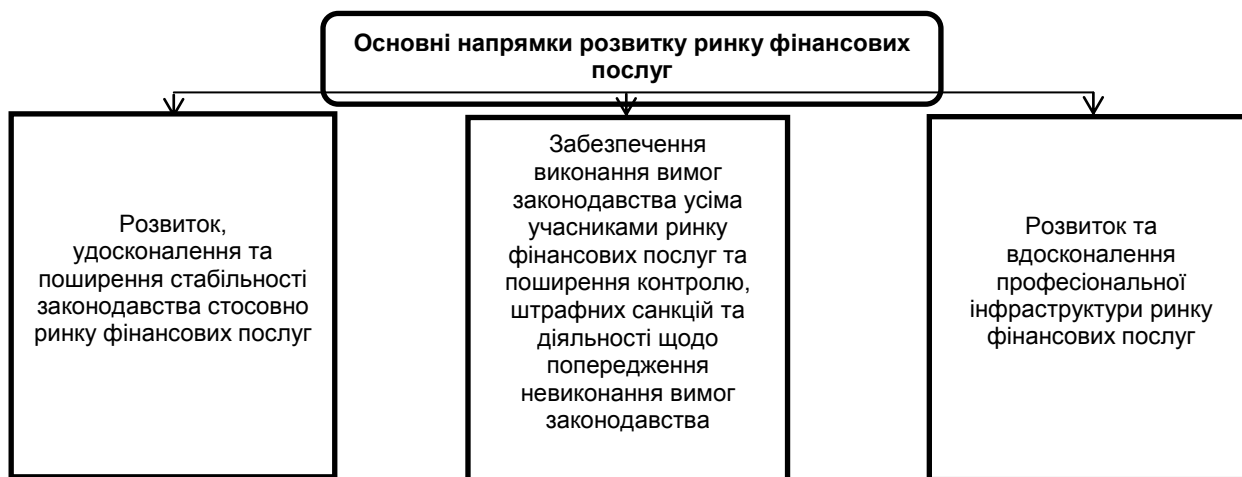

Рис. 1. Основні напрями розвитку ринку фінансових послуг

Крім того, з огляду на об'єктивні тенденції сучасного фінансового ринку, необхідне формування адекватної середньо- та довгострокової фінансової політики на макrorівні. Державна фінансова політика повинна бути спрямована на вдосконалення ринкового ціноутворення і найбільш важливі для української економіки базові товари, забезпечення ефективності ринкової інфраструктури. У тому числі слід серйозну увагу приділити сегменту похідних фінансових інструментів фінансового ринку, підвищенню ефективності облікової системи, протидії спекулятивній практиці біржової торгівлі. Ефективне регулювання ринку деривативів потребує формування відповідних сучасних нормативно-правових засад, принципів, стандартів і технологій регулювання учасників. Слід формувати державну фінансову політику з конкретною метою підвищення емісійної активності корпоративного сектору економіки, насамперед фондового ринку акцій, що створить передумови капіталізації вітчизняного виробничого сектору [8,9].

Висновки: Таким чином, стрімке реформування та подолання проблем ринку фінансових послуг України буде сприяти стрімкому економічному зросту національної економіки і готовності держави увійти у глобальну фінансову систему. Розвиток інфраструктури фінансових ринків вимагає об'єднання зусиль держави та професійних учасників цих ринків з метою забезпечення необхідного ресурсного потенціалу перетворень. Лібералізація функціонування ринків фінансових послуг передбачає створення умов для більшої самостійності та незалежності від держави їх учасників. Особливу увагу необхідно приділити просвітницькій діяльності серед населення України, яка б забезпечила підтримку впроваджуваних заходів населенням, підвищення його інвестиційної активності тощо.

Список використаної літератури

1. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник // О.Д. Василик – Київ: НІОС. – 2000. – 337с.
2. Карлін О.Л. Фінансові послуги як важлива складова фінансового ринку України / О.Л. Карлін, В. Бутченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/77369.doc.htm
3. Барабашук О.М. Ринок фінансових послуг в Україні / О.М. Барабашук // Економіка і фінанси, №2, 2004. С.17-19
4. Ковтун Г.Н. Проблеми регулювання ринку фінансових послуг в Україні / Г.Н. Ковтун // Економіка і фінанси, №7, 2003. С. 15-18
5. Звіт про діяльність національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://nfp.gov.ua/files/docs/zvit/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%202013.pdf>
6. Розвиток ринку фінансових послуг в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.case-ukraine.com.ua/archive/u/publications/f3969af6ee43fcdafa16a3e05aeded9.pdf>
7. Деревко О. Шляхи підвищення рівня капіталізації банківського сектору / О. Деревко // Банківська справа. - 2009. - №1. - С. 76-83.
8. Урусова З.П., Ярмош В.В., Урусов А.А. Проблеми та перспективи розвитку ринку фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2014/02/29.pdf>

9. Дослідження розвитку ринку фінансових послуг України [Електронний ресурс] / Є.І. Масленников, А.А. Чкан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2 (3). – С. 105-110. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/n3.html>

10. Болдова А.А. Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект / А.А. Болдова, В.Ю. Мойко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1, 2012. С. 72-79

Постоюк Л.О., студентка
група ЕП-19в, Інститут економіки, менеджменту та права в будівництві
спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: **Вешневська А.В.**, асистент
Донбаська національна академія будівництва і архітектури (м. Макіївка)
lina_postoyuk@mail.ru

АНАЛІЗ СИСТЕМ ОПОДАТКУВАННЯ РІЗНИХ КРАЇН СВІТУ

Постановка проблеми. Система оподаткування кожної держави значно впливає на розвиток економіки країни, зокрема на діяльність юридичних осіб, приватних підприємств і домогосподарств. В останні роки в Україні відбулися значні зміни системи оподаткування в цілому, що пов'язано з прийняттям нового податкового кодексу та змін до нього. Внесення змін до податкового кодексу ґрунтується на обліку національних особливостей і на основі передового зарубіжного досвіду, у зв'язку з чим, актуальність дослідження особливостей оподаткування в різних державах значно зростає.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями дослідження систем оподаткування різних країн світу займаються такі вчені, як: Волков Є.О., Молодченко Т.Г., Пасічник Ю.В., Чуркіна І.Е. та ін.

Основний матеріал. Оскільки податкові системи різних країн формувалися під впливом різних економічних, політичних та соціальних умов, це пояснює їхню специфіку і, в свою чергу, зумовлює ту обставину, що в різних країнах ведеться постійний пошук взаємоузгоджених оптимальних рішень у сфері оподаткування. Адже основне протиріччя при формуванні податкових систем полягає в неузгодженості потреб у податкових надходженнях із можливостями їхнього отримання [1].

На сьогодні реалізується тенденція щодо збільшення частки ВВП, яка перерозподіляється через податки. Статистичні дані країн з розвинутою ринковою економікою засвідчують, що протягом тривалого історичного періоду темпи росту податків випереджають темпи росту ВВП.

В структурі податкових надходжень країн з розвинутою ринковою економікою переважають податки на доходи, прибутки та приріст капіталу і внутрішні податки на товари та послуги. Ці дві групи займають від 78,5% (Швеція) до 100% (Німеччина) загальної суми податкових надходжень. Але якщо в США, Канаді [2, 3].

Основними податками в країнах з розвинутою ринковою економікою є податки на доходи фізичних та юридичних осіб, загальний податок на продаж, оборот або податок на додану вартість та акцизні податки. Ці чотири податки займають від 74,8% до 96,1% всіх податкових надходжень державного бюджету розвинених країн. В усіх країнах з розвинутою економікою найбільшу питому вагу серед зазначених податків займає або податок на доходи фізичних осіб, або загальний податок на продаж, оборот/податок на додану вартість. При чому податок на доходи фізичних осіб займає найбільшу частку в Австралії, Австрії, Бельгії, Великобританії, Данії, Італії, Канаді, Німеччині, США, Франції та Японії (від 35% до 75,5% всіх податкових надходжень державного бюджету цих країн). У Нідерландах, Норвегії, Португалії, Фінляндії, Швейцарії та Швеції найбільшу частину займає загальний податок на продаж, оборот або податок на додану вартість - від 31,6% до 43,6%. Друге місце серед зазначених податків займають податок на доходи фізичних осіб (Нідерланди, Норвегія, Португалія, Фінляндія, Швейцарія – від 20,8% до 28,2% податкових надходжень державного бюджету цих країн), податок на доходи юридичних осіб (Австралія, США, Японія - від 15,6% до 24,1%), загальний податок на продаж, оборот або податок на додану вартість (Австрія, Бельгія, Великобританія, Данія, Італія, Канада, Німеччина, Франція - від 17,8% до 31,5%), акцизні податки (Швеція - 16,4%).

Третє місце податок на доходи юридичних осіб займає в Бельгії, Італії, Канаді, Нідерландах, Португалії, Фінляндії, Франції та Швеції - від 9,5% до 17,5% податкових надходжень державного бюджету цих країн; загальний податок на продаж, оборот або податок на додану вартість - в Австралії та Японії - 14,8% та 12,2% відповідно; акцизні податки - у Австрії, Великобританії, Данії, Німеччині, Норвегії, США та Швейцарії - від 4% до 25,7%. На останньому місці податок на доходи фізичних осіб в Швеції - 11,6% податкових надходжень державного бюджету; податок на доходи юридичних осіб - в Австрії, Великобританії, Данії, Німеччині, Норвегії та Швейцарії - від 2,7% до 13,4%; акцизні податки - у Австралії, Бельгії, Італії, Канаді, Нідерландах, Португалії, Фінляндії, Франції та Японії від 5,5% до 14,7% [4].

Згідно з вимогами Європейської хартії місцевого самоврядування, частина фінансових ресурсів місцевого самоврядування має надходити у вигляді місцевих податків і зборів. Місцеві податки і збори становлять у загальній сумі доходів місцевих бюджетів Австрії – 72%, США – 58%, Японії – 55%, Франції – 48%, Німеччини – 40%, Англії – 38% [5].

Проаналізувавши податкову систему місцевих органів влади у Великобританії, можна зробити висновок, що 75% надходжень у місцеві бюджети забезпечують податки на нерухоме майно. Канада, як і США, має децентралізовану тривірневу податкову систему, яка складається з федеральних податків, податків провінцій та місцевих податків. Федеральні забезпечують 48%, податки провінцій – 38%, а місцеві податки 20% доходів. Усі рівні податкової системи взаємопов'язані та складають комплексний єдиний характер.

Основним місцевим податком є податок на нерухому власність, який сплачується власниками нерухомості і складає відсоток від її вартості, що встановлений муніципалітетом. У Франції місцеві податки включають земельний податок на забудовані ділянки, земельний податок на незабудовані ділянки, податок на житло,

професійний податок. Земельний податок на забудовані ділянки стягується в розмірі 50% кадастрової вартості землі, де є будинки, споруди, резервуари тощо. Від цього податку звільняється державна власність, земля яка використовується для сільськогосподарського вжитку. Земельний податок на незабудовані ділянки стягується в розмірі 80% кадастрової орендної вартості ділянки, до яких відносять поля, луги, ліси, болота, ділянки під забудову тощо. Податок на житло стягується з власників і орендарів житла, а його розмір залежить від якості житла, насамперед місцезнаходження [6, 7].

Податкова система США складається з трьох рівнів та включає федеральні податки, податки штатів та місцеві податки. Характерною особливістю справляння податків є те, що один і той же податок може стягуватися до різних рівнів бюджету. До місцевих податків у США віднесено насамперед майновий податок, а також окремі акцизи, прибутковий податок із фізичних осіб та екологічний податок. Сплачується майновий податок як фізичними, так і юридичними особами в розмірі 0,33 – 6,75 % від вартості майна.

Проаналізувавши податкові системи місцевих органів влади найбільш розвинених країн світу, можна зазначити, що найбільшу питому вагу в дохідній частині місцевих бюджетів займає податок на нерухоме майно, що є передумовою належного фінансування суспільних послуг місцевої влади [7].

Податок на прибуток - прямий податок, що стягується з прибутку організації (підприємства, банку, страхової компанії і т. д.). Платниками податку на прибуток традиційно є резиденти - юридичні особи та їх підрозділи, що ведуть господарську діяльність на території України, неприбуткові організації у разі отримання ними прибутку від неосновних видів діяльності, а також нерезиденти - юридичні особи та їх постійні представництва, які отримують прибуток на території України, за винятком мають привілеї та імунітет забезпечується міжнародними договорами (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння ставки податку на прибуток України в порівнянні з Росією і США

Рік	Україна	Російська Федерація	США
2011	23%	20%	12,1%
2012	21%	20%	39,2%
2013	19%	20%	39,2%
2014	18%	20%	39,2%
2015	17%	20%	39,2%

Є країни, де податок на прибуток значно вище, ніж в Україні. У США податок на прибуток становить 40%, у Німеччині - 29,6%, в Італії - 31,4%, у Бельгії - 34%, а в Японії - 35,65%. За рівнем податку на прибуток Україною зараз стоїть нарівні з Білорусією. А от у Польщі та Чехії податок на прибуток становить 19%, зате в Латвії та Литві - 15%, в Румунії - 16%. Ставка податку на прибуток в Туреччині та Росії - 20% [8, 9].

Висновки. Дослідження досвіду зарубіжних країн є корисним для України на сучасному етапі реформування податкової системи, але необхідно доцільно використовувати передовий досвід з врахуванням національних особливостей і рівня економічного розвитку держави. Податкове реформування в країні повинно сприяти створенню та впровадженню механізмів та податкових інструментів, які б позитивно впливали на розвиток держави та благополуччя населення та стримувало соціальну напругу та податковий тягар.

Список використаної літератури

1. Волков Є.О. Сутність податкової оптимізації зовнішньоекономічних операцій [Електронний ресурс] / Волков Є. О. // Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2008-3/Volkov_308.html
2. Лунна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин // І.О. Лунна - К., 2006. – 108с.
3. Чуркіна І.Е. Особливості податкових систем країн з ринковою економікою / І.Е. Чуркіна // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2007. - С. 50-52
4. Об'єднані сторінки європейських країн. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu.int/eur-lex/>
5. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : у 6 т. / редкол : М. Я. Азаров (голова) та ін. – К. : НДФІ, 2004.
6. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : [навч. посіб.] / Ю.В. Пасічник. – К. : Знання-прес, 2002. – 495 с.
7. Реформування податкової системи в Україні: передумови й альтернативи [Електронний ресурс] / Т. Г. Молодченко // Актуальні проблеми державного управління . - 2010. - № 1. - С. 313-317. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdy_2010_1_44.pdf
8. Податковий кодекс України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Пузан Т.А., студент

група ФК-11, економічний факультет

Научный руководитель: Федосенко Л.В., к.э.н., доцент

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины (г. Гомель, Республика Беларусь)

puzantimur1996@gmail.com

ДЕНЕЖНЫЕ РЕФОРМЫ: ИСТОРИЧЕСКИЙ ЭКСКУРС

В середине 19 века (1839-1843 г.г.), при Николае I, была проведена денежная реформа, которая твердо привязала бумажные деньги к серебряному и золотому эквивалентам. В ходе этой реформы придумывали разнообразные платежные средства: ассигнации (ценные бумаги), депозитные билеты, кредитные билеты, которые обменивались на драгметаллы по разному курсу, из-за чего возникала изрядная путаница. Наконец, пришли к более-менее единой (но отнюдь не самой удобной) системе: 1 бумажный рубль (кредитный билет)

обменивался на серебро по номиналу, а 1 золотой рубль стоил 1 рубль и 3 копейки бумажными деньгами. Примерно в 1850 году бумажные деньги были довольно устойчивой внутренней валютой, однако с началом Крымской войны (1853-1856) кредитные билеты начали печатать практически без ограничений, в результате чего через несколько лет правительство просто вынуждено было отменить обмен бумажек на золото и серебро, и бумажные рубли потеряли свою покупательскую способность. Таким образом, валютный курс колебался, и такое положение продолжалось долгие сорок лет.

В 1892 году Сергей Витте, был назначен министром финансов. Пять лет спустя он провел денежную реформу, которая девальвировала (снижение валюты по отношению к драгметаллу) рубль. Реформа готовилась еще с восьмидесятых, так как финансовое положение России было нестабильным. Витте предложил Николаю II привязать бумажный рубль к золоту: 1 золотой рубль содержал 0,774234 грамма чистого золота. Тогда это было 0,51\$, а по сегодняшнему курсу Национального Банка Республики Беларусь и ценам на драгметаллы один такой золотой рубль стоил бы 40\$. В 1895 году банки начали обменивать бумажные деньги на золотые из расчета 7 рублей 40 копеек бумажками за 5 рублей золотом (полуимпериал). То есть, девальвация составила 48%. В 1897 году был издан указ, который разрешил Госбанку печатать банкноты, обеспеченные золотом. В следующем году вышла первая такая купюра – номиналом в 1 рубль. На деньгах стояли подписи управляющего и кассира. Вскоре купюры выпустили следующих номиналов: 1, 3, 5, 10, 25, 100 и 500 рублей, а крупные монеты были в 5, 7, 5, 10 и 15 рублей. Купюра 500р была немислимым размером: 27,5x12,7 см. Работники фабрик и мелкие госслужащие зарабатывали 20-24 рубля, а учителя старших классов в гимназиях – от 80 до 100 рублей. Губернаторы могли рассчитывать на тысячу рублей. С началом Первой мировой войны обмен бумажных денег на золото снова прекратился.

При А.Ф. Керенском в 1917 году была проведена очередная денежная реформа, и вместо старых царских денег начали печатать новые. Двуглавый орел сохранился, но уже без короны. «Керенки», которые печатались номиналом в 20, 40, 250 и 1000 рублей прославились несколькими вещами. Во-первых, деньги мелких номиналов были мало того что непривычно малых размеров, так еще и крайне примитивно изготовлены, и они подделывались всеми, кто имел доступ к типографии. Так что население предпочитало купюры царского выпуска, а слово «керенки» получило презрительный оттенок. К слову, 20- и 40-рублевые банкноты печатались на больших неразрезных листах, и их нередко использовали как оберточную бумагу, ибо обычная бумага стоила дороже. Также до нас дошли истории о том, как «керенками» топили печи и чуть ли не топки паровозов. Во-вторых, на банкноте в 250 рублей каждый мог разглядеть немалых размеров свастик.

В 1919 году вышли новые деньги, по имени управляющего Госбанка РСФСР Георгия Пятакова получившие название «пятаковки». Несмотря на то, что воцарилась Советская власть, эти деньги были выполнены еще на «керенском» клише, поэтому и орел сохранился, и старая орфография, и давно уже обманная надпись об обмене бумажных денег на золото. Эти купюры были выпущены номиналами в 1, 3, 5, 10, 25, 50, 100, 250, 500, 1000, 5000 и 10000 рублей

В том же 1919 году вышли новые советские деньги – расчетные знаки, которые получили название «совзнаки». Клише были советскими, от двуглавых орлов избавились, как и от понятия «денежный знак». Считалось, что в коммунистическом будущем деньги ни к чему, а пока идем к коммунизму, будем использовать расчетные знаки. Советские казначеи размахнулись и выпустили купюры сразу дюжины номиналов: 1, 2, 3, 15, 30, 60, 100, 250, 500, 1000, 5000 и 10000 рублей. В 1921 году добавили еще несколько номиналов, заодно упростив технологию изготовления купюр: 3, 5, 50, 100, 250, 500, 1000, 5000, 10000, 25000, 50000 и 100000 рублей. Таким образом, не считая «пятаковок» и царских рублей, в ходу были «совзнаки» шестнадцати разных номиналов. Обеспечивались бумажные деньги не драгметаллами, а «всем достоянием республики». Деньги обесценивались так быстро, что просто не успевали печатать новые номиналы. И тогда придумали – обязательства. Это тоже купюры, на которых значилось, что предъявителю сего обязательства в банке обязаны выдать указанную сумму действующими расчетными знаками. Такие обязательства были выпущены на 1, 5 и 10 миллионов рублей. Интересно, что «совзнаки» имели хождение только в советских республиках, коих тогда было – Россия, Беларусь, Украина, Туркестан и Закавказье.

В 1922 году наступила первая советская деноминация. Для этого выпустили новые банкноты номиналом в 1, 3, 5, 10, 25, 50, 100, 250, 500, 1.000, 5.000 и 10.000 рублей. И еще напечатали купюру максимальным достоинством в 25.000 рублей. Чуть позже купюры меньше 100 рублей сделали маленького размера – в целях экономии. Один этот новый рубль обменивался на 10 тысяч рублей всяких прежних выпусков, в том числе и царских.

Параллельно с «совзнаками» выпустили и по-настоящему весомую валюту – червонец. Червонцы были обеспечены золотовалютным резервом (один червонец условно содержал 7,74 грамма чистого золота) и потому заслужили доверие у населения. Выпустили купюры в 1, 3, 5, 10 и 25 червонцев. Правда, вскоре банкноту в 1 червонец, изображение на которой было только с одной стороны, научились подделывать во многих городах. Червонец стоил около 12 тысяч рублей «совзнаками» образца 1922 года, или около 120 миллионов более старых денег.

Однако, эта деноминация проблем не решила, и «совзнаки» продолжали обесцениваться быстрыми темпами. Настолько быстрыми, что пришлось провести новую деноминацию. Так, в 1923 году выпустили еще одни деньги, новые прежних, номиналами в 50 копеек (прямоугольные бумажки с нарисованными круглыми копейками), 1, 5, 10, 25, 50, 100, 250, 500, 1000, 5000, 10000, 15000 и 25000 рублей. Этим всё не закончилось. Декретом от 7 марта 1924 года выпуск «совзнаков» прекратили, а вместо них ввели в обращение рубли, обеспеченные золотом. Один новый червонец по содержанию золота соответствовал дореволюционным 10 рублям (в каждом из которых было по 0,774 грамма желтого металла). Таким образом, за 4-5 лет рубль обесценился в 50 миллиардов раз.

В 1924 году воцарился стабильный твердый рубль. Так, новые деньги выпустили в 1925, 1926, 1931, 1934, 1935, 1937 и 1938 годах. Параллельно с последним выпуском рублей в 37-м выпустили заодно и новые червонцы – 1, 3, 5 и 10. Это были первые деньги с портретом Ленина. Поскольку еще в 1925 году в целях унификации платежной системы 1 «котировочный» червонец жестко приравнивали к 10 рублям, то можно сказать, что к 1937 году из рублевых купюр в ходу были бумажки номиналом в 1, 3, 5, 10, 30, 50 и 100 рублей.

Во время второй мировой войны на временно оккупированной территории Советского Союза была введена в обращение оккупационная рейхсмарка. Причем эти оккупационные марки ходили на всех захваченных территориях. Поскольку курс марки был искусственно завышен, а советские рубли ходили как в свободной зоне, так и в оккупированной, то в советской части цены были ощутимо ниже. Впрочем, очень часто вместо денег люди использовали бартерную торговлю, ибо цены за два с половиной года войны выросли во много раз. Далее следовала послевоенная денежная реформа. Реформа была проведена в очень сжатые сроки: за две недели февраля 1947 года. С деньгами на вкладах поступали следующим образом: суммы менее 3 тысяч рублей обменивались по курсу 1:1, суммы от 3 до 10 тысяч – по 2 новых рубля за 3 старых, а суммы свыше 10 тысяч рублей – по 1 новому за 2 старых. Конечно, население это не слишком-то устроило, и они бросились снимать с вкладов свои деньги, чтобы затем положить их на новые, более мелкие вклады, оформленные на разных людей. А еще – массово сметать с полок товары: как продовольственные, так и промышленные, а также ювелирные изделия. При этом благодаря реформе удалось снизить инфляцию и отменить продовольственные карточки, но в то же время пришлось ввести предельные нормы отпуска товаров в одни руки.

В 1961 году состоялась очередная денежная реформа, на этот раз самая действенная за все двадцатое столетие. Несмотря на десятикратную деноминацию, курс доллара изменился лишь в 4,44 раза, и теперь доллар стал официально стоить 90 копеек. Условная доля золота в рубле тоже выросла в 4,44, а не в 10 раз [1].

После развала СССР на территории Беларуси поначалу пользовались старыми советскими рублями, а в придачу к ним в 91-м ввели купоны: чтобы иностранцы не купили все товары [3]. Какое-то время в Беларуси использовались советские рубли, а 25 мая 1992 года появились самостоятельные деньги самостоятельной страны – белорусские рубли. В серию пошли деньги с животными: как и в некоторых других странах, решили максимально отойти от политики. Так, на 1 рубле был нарисован заяц-русак, и с тех пор к белорусским рублям надолго приклеилось название «зайчики». На трех рублевой купюре были изображены бобры, на пяти рублевой – волки, на десяти – рысь, на «двадцатьпятке» – лось, на пятидесяти – медведь, на ста рублях – зубр. Кроме рублевых купюр, вышла в обращение и банкнота в 50 копеек, – впервые с двадцатых годов на территории СССР копейки были бумажными; на этой бумажке была изображена белка.

В Беларуси 8 декабря 1992 года были выпущены новые купюры: в 200 и 500 рублей. Наземных животных крупнее зубра в Беларуси (да и во всей Европе) нет, поэтому анималистическую серию пришлось прекратить и поместить на лицевую сторону банкнот виды Минска: на 200 рублях – Привокзальная площадь, на 500 рублях – площадь Победы. Еще почти год спустя, 3 ноября 1993 года, вышла в обращение бумажка в 1.000 рублей (Академия Наук Беларуси), 7 апреля 1994 года – 5 000 рублей (Троицкое Предместье и Кафедральный Собор). В конце года, 28 декабря, появилась купюра в 20 000 рублей. Она была гораздо больше по размеру, чем все предыдущие, а на лицевой стороне изобразили здание Нацбанка Беларуси. В сентябре 95-го вышла банкнота в 50 000 рублей (на обеих сторонах – изображение Брестской Крепости-героя); а в октябре 96-го появляется купюра в 100 000 рублей, которая стала уникальной.

В декабре 98-го выходят 500 000 рублей – на них изобразили здание Республиканского Дворца культуры профсоюзов в Минске; в апреле 99-го – 1 000 000 рублей с изображением здания Национального художественного музея. Наконец, в сентябре того же года вышла последняя купюра этой серии: 5 000 000 рублей (здание Дворца спорта в Минске и фрагмент спортивного комплекса «Раубичи» под Минском). К тому моменту инфляция выросла настолько, что по рыночному курсу за 5 миллионов рублей можно было получить примерно 10 долларов США. Цены на ценниках писали сокращенно, а у продавцов на калькуляторах не хватало регистра, чтобы вместить все нули при вычислениях. Назрела необходимость новой деноминации. Так, 1 января 2000 года произошла долгожданная деноминация: номинал купюр уменьшили в тысячу раз. На банкнотах остались прежние рисунки, однако цветовое оформление бумажек изменилось. Кроме того, появилась новая купюра, в 10 рублей, с изображением Национальной Библиотеки.

В апреле следующего года появилась банкнота в 10 000 рублей (изображение Витебска); в начале 2002-го – 20 000 рублей (Гомель), а в конце года – 50 000 рублей (замок в поселке Мир Гродненской области). Чуть более года спустя, с 1 января 2004 года, вывели из обращения банкноту в 1 рубль, а с июля 2005-го – и в 5 рублей. Наконец, 15 июля 2005 года выпустили банкноту в 100 000 рублей (дворец в городе Несвиж Минской области) [2]. Банкнота с номиналом в 200 000 рублей была выпущена 12 марта 2012 года в Беларуси после финансового кризиса и снижения курса белорусского рубля. На лицевой стороне купюры изображен Могилевский областной художественный музей им. П.В.Масленникова. Учитывая негативные условия внешних заимствований, а также пиковые уровни выплат по внешнему долгу Беларуси, которые приходится на 2014-2015 годы, многие эксперты к 2014 году ожидают дальнейшего снижения стоимости белорусского рубля, которое по прогнозам может составить порядка 37% [4].

Думается, что в условиях инфляции, которая «съела» две белорусские банкноты достоинством в 10 и 20 рублей и «заглядывает» на 50 рублевую банкноту список номиналов будет расширяться.

Литература:

1. История падения рубля на территории Беларуси. До обретения независимости [Электронный ресурс] .– Режим доступа: <http://news.21.by/society/2012/08/28/601872.html> - Дата доступа: 29.11.2014.
2. История белорусских денег, или Сколько белочек в Несвижском дворце [Электронный ресурс] .- Режим доступа: <http://www.open.by/economics/66905/> - Дата доступа: 29.11.2014.
3. История падения рубля на территории Беларуси. До наших дней [Электронный ресурс] . – Режим доступа: <http://news.21.by/society/2012/08/28/601872.html> -Дата доступа: 29.11.2014.
4. В 2014 году белорусский рубль упадет на 37% [Электронный ресурс] Режим доступа: http://naviny.by/rubrics/economic/2013/9/25/ic_articles_113_183126/ – Дата доступа: 30.11.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день інновації стають ключовим чинником розвитку для більшості підприємств. Характерною є зростаюча кількість наукових праць, де досліджується інноваційна діяльність. У більшості з них акцент робиться не на ціновому механізмі конкуренції, а на інноваційних процесах, пов'язаних з поліпшенням всього виробничо-господарського потенціалу підприємства. Ось чому вітчизняні вчені намагаються обґрунтувати національні інноваційні пріоритети, знайти дійові механізми залучення й ефективного використання інновацій.

Інноваційний фактор стає вирішальним для виходу національної економіки з депресивного стану, забезпечення її сталого розвитку, зниження залежності держави від критичного імпорту, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції і активізації експортної діяльності. Поєднання інвестицій з інноваціями має бути головним принципом реструктуризації економіки України, регіонів та управління нововведеннями у виробничих структурах.

Вітчизняне законодавство, зокрема Закон України «Про інноваційну діяльність», трактує термін «інновації» як новостворені (застосовані) й (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію чи послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва й (або) соціальної сфери.

Економічна криза об'єктивно сприяє виникненню та вимушеному впровадженню інновацій. Підприємці прагнуть стабілізувати свою частку на ринку, не допустити скорочення надходжень. Але в разі скорочення попиту на ринку виграє те підприємство, яке має конкурентну продукцію за співвідношенням «ціна-якість». Підвищенню цього показника сприяють саме інновації.

У таблиці 1. наведено дані щодо інноваційного розвитку промислових підприємств України за 2004 – 2012 роки [2].

Таблиця 1

Показники інноваційного розвитку промислових підприємств України [2]

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації		Упроваджено нових технологічних процесів		Освоєно виробництво інноваційних видів продукції		Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової	
	%	Темп приросту, %	Процесів	Темп приросту, %	Найменувань	Темп приросту, %	%	Темп приросту, %
2004	10		1727		3978		5,8	
2005	8,2	-18,0	1808	4,7	3152	-20,8	6,5	12,1
2006	10	22,0	1145	-36,7	2408	-23,6	6,7	3,1
2007	11,5	15,0	1419	23,9	2526	4,9	6,7	0
2008	10,8	-6,1	1647	16,1	2446	-3,2	5,9	-11,9
2009	10,7	-0,9	1893	14,9	2685	9,8	4,8	-18,6
2010	11,5	7,5	2043	7,9	2408	-10,3	3,8	-20,8
2011	12,8	11,3	2510	22,9	3238	34,5	3,8	0
2012	13,6	6,3	2188	-12,9	3403	5,1	3,3	-13,2

Дані табл. 1 свідчать про нерівномірні темпи інноваційного розвитку підприємств промисловості. Зокрема, частка інноваційно-активних підприємств лише у 2010 році сягнула до кризового рівня (станом на 01.01.2010 р. та на 01.01.2007 р. вона становила 11,5 %), проте значення показника є недостатнім для забезпечення оновлення економіки на інноваційній основі. Співвідношення процесних і продуктивних інновацій свідчить, що для промислових підприємств України більш характерними є останні, але впровадження нових технологій відбувається стабільнішими темпами. Однак зростання інноваційної активності підприємств не забезпечило приросту реалізації інноваційної продукції. У 2010 році частка реалізованої інноваційної продукції становила мінімальне за період спостереження значення 3,8 %. Окреслені тенденції вимагають підвищення їх ефективності, кінцевою метою якої має стати зростання частки інноваційної продукції на ринку.

Грунтовне дослідження поняття «інноваційний розвиток» було здійснене С.В. Онишко в одноосібній монографії [1]. Автор доводить екзогенний характер інноваційного розвитку, надаючи йому характеристики цілісності, системності та динамічності. У подальших дослідженнях автор звертає увагу на пріоритетність інтелектуального капіталу (насамперед людського розуму) як головної умови інноваційного розвитку.

Інноваційна діяльність впливає на рівень економічного розвитку будь-якої країни. В сучасному глобалізованому процесі отримують вигоду ті країни, які вибрали інноваційну модель розвитку економіки як основний пріоритет довгострокової стратегії підвищення рівня конкурентоспроможності країни. Інноваційна модель – особлива система відносин, інститутів та інституцій, які створюють належні умови для науково-технічного прогресу в межах і під впливом визначеної державної інноваційної політики.

Запорукою інтенсифікації інноваційної моделі розвитку української економіки та підвищення результативної її реалізації має стати:

1) збереження позитивних тенденцій в національній економіці (зокрема, щодо скорочення питомої ваги секторів первинного виробництва й зростання сектору послуг) з одночасним вирішенням нагальних проблем (нечітке формулювання пріоритетів у національній науково-технічній політиці; недостатність або відсутність інформації про наявні дослідження й розробки; зниження інноваційної активності вітчизняних підприємств);

2) сприяння залученню інвестицій у ті галузі та сфери (передусім авіа, ракетно- та машинобудування), де ще зберігся матеріально-технічний та кадровий потенціал;

3) забезпечення доступності технічних й технологічних інновацій (передусім вітчизняних розробок) за рахунок дієвої державної підтримки бізнесу щодо залучення інвестицій та впровадження новацій, а саме:

– фінансування інноваційних проектів фундаментальних і прикладних досліджень із бюджетів усіх рівнів, а також із спеціалізованих фондів;

– пільгового кредитування;

– підвищення рівня безпеки та комфорту робочих місць;

– компенсування новаторам їхніх витрат на реалізацію суспільно значущих інноваційних проектів;

– сприяння міжнародній науково-технічній кооперації.

Реалізація інноваційної моделі розвитку національної економіки потребує належного фінансового забезпечення, недостатність якого актуалізує питання залучення інвестицій або ж зовнішніх запозичень.

Достатній обсяг фінансових ресурсів виступає вагомою передумовою інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств.

Таблиця 2

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України у 2007 – 2012 роках [2]

Рік	Загальна сума витрат		У тому числі за рахунок							
			Власних		Державного бюджету		Іноземних інвесторів		Інших джерел	
	млн. грн	Тпр (%)	млн. грн	Частка, %	млн. грн	Частка, %	млн. грн	Частка, %	млн. грн	Частка, %
2007	10 850,9	76,2	7999,6	73,7	144,8	1,3	321,8	3,0	2384,7	22,0
2008	11 994,2	10,5	7264	60,6	336,9	2,8	115,4	1,0	4277,9	35,7
2009	7949,9	-33,7	5169,4	65,0	127	1,6	1512,9	19,0	1140,6	14,3
2010	8045,5	1,2	4775,2	59,4	87	1,1	2411,4	30,0	771,9	9,6
2011	14 333,9	78,2	7585,6	52,9	149,2	1,0	1512,9	10,6	56,9	0,4
2012	11 480,6	-19,9	7335,9	63,9	224,3	2,0	2411,4	21,0	994,8	8,7

Дані, наведені у табл. 2 дають підстави зробити низку висновків. По-перше, у період кризи підприємства значно скоротили інвестиції в інновації, й у 2010 році обсяг витрат на інновації ще не досягав до кризового рівня. По-друге, головним фінансовим ресурсом інноваційного оновлення є власні кошти підприємств. Різка збільшення частки іноземних інвестицій у фінансуванні інновацій у 2009 – 2010 роках пов'язано з процесами оптимізації оподаткування у кризовий період підприємств, що належать офшорним структурам. По-третє, мінімальною є частка участі держави у фінансуванні інноваційних перетворень, що доводить характер непрямого стимулювання інвестиційно-інноваційного розвитку промислових підприємств.

Для забезпечення ефективного функціонування та інноваційного розвитку підприємства повинні самостійно і цілеспрямовано формувати та здійснювати інноваційну політику, що являє собою поведінку підприємства, яка включає розробку програм і планів інноваційної діяльності, реєстрацію та структурування ідей, контроль за ходом розробки нової продукції та її впровадженням, координацію діяльності у виробничих підрозділах з метою ефективного виробництва і реалізації інновацій, забезпечення фінансовими і матеріальними ресурсами програм нововведень, мотивації до інноваційної діяльності висококваліфікованого персоналу.

Також важливим напрямом створення механізму активізації інноваційної діяльності підприємств є формування й удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, яка визначає правові, економічні й організаційні засади державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. Необхідно розробити і впровадити систему інформаційного забезпечення інноваційної діяльності з висвітленням результатів основних тенденцій розвитку внутрішнього і зовнішнього ринків інноваційної продукції з урахуванням вимог і потреб споживачів.

Список використаної літератури:

1. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності : Навч. посіб. для студ. ВНЗ / Онишко С.В., Швабій К.І. – К.: КНТ, 2012. – 255 С.

2. Поддєрьогін А.М., Корнилюк А.В. Фінансування інноваційного розвитку харчової промисловості України: Монографія / Поддєрьогін А.М., Корнилюк А.В., - К.: ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» 2014. – 195 С.

ЭЛЕКТРОННАЯ ЭКОНОМИКА ГОСУДАРСТВА

Электронная экономика (e-economy, новая экономика, информационная, сетевая, интеллектуальная экономика) предполагает использование информационных и компьютерных технологий (далее – ИКТ) для обеспечения прироста общественного продукта, повышения производительности во всех секторах экономики [1, с. 50].

Предпосылками формирования электронной экономики стали технические изобретения, в первую очередь Интернет, информационное общество и электронная коммерция. Прорыв в развитии телекоммуникационных технологий и средств связи пришелся на конец 1980-х и начало 1990-х гг. Интернет стал основой для формирования информационного общества и электронной торговли. В 2012 г. число пользователей сети Интернет в мире превысило 2,3 млрд. человек, или 33% населения планеты.

Электронная коммерция традиционно включает в себя [2, с. 63]:

- электронную торговлю;
- электронное движение капитала;
- электронный Интернет, онлайн-банкинг;
- электронный маркетинг;
- электронное страхование;
- электронные деньги;
- электронный обмен информацией.

Электронная торговля формирует общее впечатление об электронной коммерции и электронной экономике. Несмотря на наличие электронных денег, интернет-банкинга, постоянное обновление виртуальных продуктов, популяризацию новых девайсов, электронная торговля пока существенно уступает торговле реальной продукцией. Крупнейшими пользователями электронной торговли являются резиденты ЕС и США. В ЕС электронный товароборот в 2012 г. превысил 300 млрд. долл. США, в США составил около 280 млрд. долл. При этом доля электронной торговли в общем товарообороте в странах ЕС за последние пять лет выросла с 12 до 15%, составив около 3% ВВП [3, с. 33].

Примечательно, что электронная торговля следует некоторым собственным экономическим законам. Во-первых, закон неограниченного выбора, означающий, что через Интернет можно предложить неограниченное количество разнообразной продукции, которая всегда найдет покупателя. Это связано с тем, что электронная торговля позволяет удовлетворить индивидуальные потребности в отличие от реальной торговли, которая ориентирована на массовые предпочтения потребителей. Во-вторых, закон бесплатной электронной экономики, объясняющий феномен бесплатно доступных в Интернете товаров и услуг.

Главным субъектом электронной торговли и электронной коммерции обычно является бизнес (крупные, средние, малые предприятия, финансовые организации). В этой связи электронная торговля традиционно движется в двух направлениях:

- от бизнеса к потребителю (B2C — Business to Consumer);
- от бизнесакбизнесу (B2B — Business to Business).

Использование бизнесом ИКТ не ограничивается названными направлениями. В целом ИКТ для современного бизнеса является фундаментом конкурентоспособности. В этом понимании электронная экономика бизнес-структур отличается от электронной коммерции и шире ее.

Электронная экономика предприятия (организации) способствует росту производительности труда, оптимизации количества трудовых ресурсов, снижению транспортных расходов, издержек по хранению данных. В связи с тем, что основным экономическим субъектом в развитых странах выступает малый бизнес, электронная экономика часто ориентируется именно на малые компании, например, в Канаде, Великобритании, Франции. Важное место в электронной экономике также занимают финансовые учреждения, которые обладают достаточной платежеспособностью для приобретения передовых ИКТ с целью постоянной модернизации и совершенствования ведения бизнеса. Часто именно финансовые учреждения выступают двигателями развития электронной экономики, создавая самостоятельные отрасли электронного банкинга, страхования и используя все новые технологические решения (видео-АТМ, колл-центры).

В свою очередь, роль государства в сфере ИКТ и электронной экономики на практике остается второстепенной, регулирующей. Государство обеспечивает решение вопросов налогообложения, защиты интеллектуальной собственности, прав потребителей, соблюдения внутренней и международной конкуренции на электронном рынке, создания и поддержания необходимой инфраструктуры. Более активная роль государства в использовании ИКТ открывает новые сферы электронной экономики, такие как электронное правительство, здравоохранение, образование, энергетика, жилищно-коммунальное хозяйство, электронный учет граждан.

Третьим субъектом электронной экономики являются домашние хозяйства. Они выступают преимущественно потребителями электронных услуг бизнес-структур и государства, а также служат показателями емкости электронного рынка и развитости его инфраструктуры.

Развитие электронной экономики в Республике Беларусь.

Для формирования предложений по развитию электронной экономики Республики Беларусь необходимо принять во внимание действующее нормативное обеспечение (Стратегия развития информационного общества Республики Беларусь до 2015 года, постановление «О базовых электронных услугах») и имеющуюся

информационно-техническую базу национальной электронной экономики Республики Беларусь, а соответственно, и национальный статус Беларуси в международных рейтингах.

Международное сравнение отдельных показателей развития электронной экономики Беларуси с тройкой мировых лидеров, приграничными странами и странами-участницами Единого экономического пространства представлено в таблице 1 [3, с. 38].

Таблица 1

Международное сравнение отдельных показателей развития электронной экономики Беларуси

Индекс развития ИКТ, 2010 г.		Индекс веб-услуг, 2010 г.		Число пользователей Интернета на 100 человек населения, 2011 г.		Индекс готовности к электронному управлению, 2010 г.	
1	Республика Корея	1	правительству, 2010 г. (по данным ООН)	95	Исландия	1	Республика Корея
2	Швеция	2	Великобритания	94	Норвегия	2	Нидерланды
3	Исландия	3	Нидерланды	92	Голландия	3	Великобритания
35	Литва	13	Казахстан	71	Латвия	27	Россия
38	Польша	18	Литва	65	Литва	29	Литва
40	Латвия	23	Россия	64	Польша	38	Казахстан
47	Россия	29	Латвия	49	Россия	42	Латвия
52	Беларусь	36	Польша	45	Казахстан	47	Польша
62	Украина	44	Украина	39	Беларусь	61	Беларусь
68	Казахстан	45	Беларусь	30	Украина	68	Украина

На основании представленных данных можно сделать выводы о международной конкурентоспособности электронной экономики Республики Беларусь относительно приграничных стран и стран-участниц Единого экономического пространства [3, с. 38]:

– ИКТ Беларуси требуют модернизации. Беларусь опережает Казахстан и Украину по уровню развития ИКТ. При этом по показателю предоставления электронных услуг Республика Беларусь уступает в конкуренции всем близлежащим странам и странам-участницам Единого экономического пространства;

– в Беларуси нет электронного правительства. ООН ежегодно публикует, как правило, топ-50 стран по индексу их готовности к введению электронного правительства. В данном рейтинге Беларусь занимает 61-е место. Несмотря на имеющуюся нормативную базу, электронного правительства в его международном понимании в Беларуси нет. Электронная экономика государства в целом находится в Беларуси только на этапе формирования;

– популярность Интернета в Беларуси находится на среднемировом уровне. По количеству пользователей Интернета на 100 человек Беларусь уступает всем своим условным конкурентам, кроме Украины. При этом этот показатель находится на среднемировом уровне: 39 в Беларуси против 35 в мире, 26 – в развивающихся странах и 74 – в развитых.

С учетом вышеизложенного в качестве приоритетных шагов по развитию электронной экономики Республики Беларусь целесообразны следующие предложения [3, с. 38 – 39].

Определение текущих потребностей электронной экономики Беларуси. В первую очередь, проведение аудита действующей в госорганах, производственных, торговых, финансовых, бюджетных организациях технической базы ИКТ, анализ сайтов госорганов (налоговых, таможенных) на предмет информативности. Важным является определение международной позиции Республики Беларусь в сфере развития информационного общества, ИКТ, электронной экономики, включение Беларуси в наиболее престижные международные статистические сборники и рейтинги. Принципиальным является выявление роли и возможностей электронной экономики для достижения стратегических целей экономического развития Республики Беларусь (например, вхождение в топ-30 стран с наилучшим деловым климатом, обеспечение устойчивого экономического роста и т. д.).

Формирование координационного центра по регулированию электронной экономики. В целях координации мероприятий госорганов в сфере информатизации, обмена информационными ресурсами, единого планирования, разработки и стандартизации законодательства и технологий целесообразно создать специальную межведомственную комиссию. Важными задачами электронной экономики государства являются, с одной стороны, популяризация Интернета и использование ИКТ в различных сферах и слоях общества, с другой – обеспечение информационной безопасности, предупреждение и защита от киберпреступлений. Предлагаемый координационный центр станет электронным правительством, осуществляющим отраслевую и межотраслевую информатизацию и в целом регулирование электронной экономики.

Разработка государственного финансового механизма обеспечения электронной экономики. Масштабное и системное развитие электронной экономики государства потребует существенных финансовых ресурсов. Важно подчеркнуть, что прямое и косвенное государственное инвестирование не должно влиять на конкурентную среду в сфере ИКТ. В этой связи первоочередная роль государства в развитии электронной экономики должна быть направлена на создание равных справедливых условий хозяйствования всех субъектов в сфере ИКТ, обеспечение равного доступа к предоставлению и получению электронных услуг со стороны государственного, частного и иностранного секторов. Создание кадрового обеспечения электронной экономики. Наличие в Беларуси технических вузов, готовящих высококонкурентных специалистов, является хорошей основой для кадрового обеспечения электронной экономики. Отток специалистов в более высокооплачиваемые частный и иностранный секторы ИКТ является естественным процессом. В этой связи государственный сектор не может напрямую конкурировать с частными белорусскими и иностранными компаниями, поэтому может лишь косвенно

стимулировать данный сектор для достижения своих целей, превращая их из конкурентов в партнеров. Кроме того, взаимовыгодным видится включение представителей основных игроков белорусского рынка ИКТ в состав координационного совета по регулированию электронной экономики. В этом случае кадровое обеспечение будет представлять государственно-частное партнерство и отвечать интересам различных субъектов рынка.

Усиление международного сотрудничества в сфере ИКТ. Очевидно, что Беларусь в настоящее время не является мировым лидером в сфере ИКТ и обладателем новейших технологий. Поэтому международное сотрудничество становится приоритетом в создании полноценной и конкурентоспособной электронной экономики. В зависимости от уровня развития национальных ИКТ и IT-компаний во многих странах строится международное сотрудничество. Формирование международного сотрудничества в сфере ИКТ должно соответствовать потребностям национальной электронной экономики, уровню конкуренции и развития национальных технологий и соответствующих корпораций, а также приоритетам политического взаимодействия.

В целом формирование и развитие электронной экономики является необратимым и естественным процессом, который происходит с участием (или без участия) государства. Роль электронной экономики заключается, с одной стороны, в обеспечении создания информационного общества, с другой – в повышении международной экономической и социальной конкурентоспособности страны. В этой связи роль государства заключается в своевременном создании национальной электронной экономики и постоянном поддержании ее международной конкурентоспособности.

Список использованных источников:

1. Сачковская О. Рынок электронных денег в Республике Беларусь / О. Сачковская // Банковский вестник. – 2013. - №16/597. – с. 50 – 52.
2. Денисов Д., Актуальные вопросы противодействия мошенничеству в области электронных платежей / Д. Денисов // Банковский вестник. – 2014. - №1/606. – с. 61 – 64.
- Рудый К., Электронная экономика государства / К. Рудый // Банковский вестник. – 2013. - №13/594. – с. 33

Савченко С.В., студент
група Ф-131, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Лук'яшко П.О.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
oleshnia@ukr.net

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРУКТУРИ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Зовнішній борг – фінансові зобов'язання держави (зовнішні позики та несплачені за них відсотки іноземним кредиторам на певну дату). Зовнішній борг визначає державну заборгованість міжнародним валютно-фінансовим організаціям, офіційним урядовим інститутам (центральним банкам та урядам), приватним банкам, що підлягає сплаті у встановлені терміни[1].

Валовий зовнішній борг України на кінець першого півріччя 2014 року становив 136,8 млрд. дол. США, скоротившись порівняно з початком року на 5,3 млрд. дол. США (на 3,7%). Головним чинником такого скорочення у звітному періоді стало зменшення обсягу зовнішніх зобов'язань приватного сектору на 7,4 млрд. дол. США, тоді як державний борг збільшився за рахунок залучення Урядом офіційних кредитів. Відносно ВВП борг збільшився з 78,1% на початок року до 81,8% від ВВП на кінець року [2]. Тенденція зростання зовнішнього валового боргу України наведена на рис.1.

Рис.1. Тенденція зростання зовнішнього валового боргу України в період з 2005 до 2014 рр.*

* Джерело: складено автором на основі [3,4,5,6]

Обсяг короткострокового зовнішнього боргу за залишковим терміном погашення за перше півріччя 2014 року скоротився на 2,7 млрд. дол. США – до 58,9 млрд. дол. США (41,0 млрд. дол. США без урахування торгових кредитів) [2].

Слід, окремо, виділити торгові кредити вітчизняним суб'єктам з-за кордону, їх загальна сума на початок 2014 року складала 64740 млн. дол. США [2].

Причинами зовнішнього боргу України є: по-перше, зовнішній борг після розпаду СРСР. Його величина була поставлена в залежність від частки України у ВВП колишнього СРСР і встановлена на рівні 16,37%; по-друге, зовнішній борг, спричинений пасивним торговим балансом, пов'язаним з оплатою енергоносіїв [1].

Зовнішній борг збільшується, коли утворюється дефіцит платіжного балансу, і навпаки, активне сальдо платіжного балансу його зменшує. Зовнішній борг держави особливо зростає при дефіциті торгового балансу країни, коли обсягів експорту бракує для оплати імпорту, а різниця фінансується за рахунок іноземних кредитів або іншими товарами чи за рахунок зростання боргів.

Таблиця 1

Структура зовнішнього боргу України у 2005-2014 роках*

Показники	на 01.01.2005		на 01.01.2008		на 01.01.2011		на 01.01.2014	
	млн. дол. США	% до підсумку	млн. дол. США	% до підсумку	млн. дол. США	% до підсумку	млн. дол. США	% до підсумку
Сектор державного управління	11204	32,8	14673	14,9	24982	21,3	29922	21,0
Органи грошово-кредитного регулювання	1690	5,5	462	0,6	7509	6,4	1775	1,2
Банки	2662	8,7	30949	38,8	28119	24,0	22555	15,8
Інші сектори всього, в т.ч.:	14532	51,2	33026	41,9	50843	43,3	79425	55,7
- торгові кредити	15108	49,4	47504	59,3	69620	59,3	64740	45,4
Прямі інвестиції: міжфірмовий борг	559	1,8	3079	3,9	5893	5,0	8843	6,2
Валовий зовнішній борг	30647	100	82189	100	117346	100	142520	100,0

* Джерело: складено автором на основі [3,4,5,6]

Торгові кредити становлять майже половину зовнішнього боргу України. З цього можна зробити досить важливі аналітичні висновки:

- зовнішній борг України формується за рахунок високої схильності населення до споживання імпорту;
- іноземний капітал потрапляє в Україну в значній мірі не через інвестиції, а через кредитування торгівлі, - тобто таким чином закордонні підприємства стимулюють збут своєї продукції в Україні;

Все це обумовлює занепад вітчизняного виробництва, адже національний споживач, віддаючи перевагу імпорту та маючи можливість його придбання через той самий іноземний кредит, не купує продукцію національного виробника.

Зміцнення платоспроможності України лежить у площині загального прискорення соціально-економічного розвитку, ефективнішого використання власних матеріальних і фінансових ресурсів, поглиблення процесів ринкової трансформації економіки, а також її детінізації. Зміцненню фінансових позицій Української держави мають також слугувати легалізація та повернення в Україну вивезених коштів, удосконалення зовнішньоекономічної діяльності, її геостратегічна диверсифікація, поліпшення умов міжнародної торгівлі.

Список використаної літератури:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр "Академія", 2000. – 864 с.
2. Зовнішній борг України на кінець першого півріччя 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71174>
3. Платіжний баланс і зовнішній борг України за 2005 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=42890>
4. Платіжний баланс і зовнішній борг України за 2008 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=66368>
5. Платіжний баланс і зовнішній борг України за 2011 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=112444>
6. Платіжний баланс і зовнішній борг України за 2013 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=7471977>

Самойленко Є.Г., магістр
 група Фаг-101, фінансово-економічний факультет
 спеціальність: фінанси і кредит
 Науковий керівник: **Абакуменко О.В.**, д.е.н., професор
 Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
yevgenya-samoilenko@yandex.ua

ПОЗИЦІЮВАННЯ ЛОМБАРДІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Загострення фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр., її поширення на реальний сектор економіки, погіршення платоспроможності населення та скорочення рівня їх реальних доходів спричинили активізацію діяльності кредитних установ небанківського типу, зокрема, ломбардів.

Динамічний розвиток ринку ломбардних послуг проявляється в основних індикаторах діяльності ломбардів: кількість, обсяги активів, власного капіталу, наданих та погашених кредитів, укладених договорів, обсяги доходів і витрат тощо.

Протягом 2006-2013 рр. кількість гравців стрімко зростає (табл.1, рис.1). Як ілюструють звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), кількість ломбардів зросла з 335 у 2006 р. до 479 у 2013. Динаміка відкриття ломбардів особливо яскраво проявляється у кризові 2009-2011рр. Уповільнення темпів реєстрації ломбардів у 2012-2013 рр. свідчить про відносну стабілізацію та корекцію даного сегменту ринку.

Зростання кількості ломбардів передусім пов'язане з забезпеченням ними першочергових потреб громадян у «швидких» грошах. Крім того, у Всеукраїнській асоціації ломбардів запевняють, що на ринку все ще спостерігається процес розвитку ломбардами своїх регіональних мереж.

Таблиця 1

Динаміка кількості ломбардів, вартості їх активів та власного капіталу у 2006-2013 рр.*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість ломбардів	335	309	314	373	426	456	473	479
Відхилення (+/-)	x	-26	+5	+59	+53	+30	+17	+6
Активи по балансу, млн.грн.	568,7	367,7	525,3	618,9	888,2	1 203,8	1 558,4	1 518,6
Темп росту,%	x	64,7	142,9	117,8	143,5	135,6	129,5	97,4
Власний капітал, млн.грн.	298,6	97,0	222,2	349,9	627,5	842,6	1 035,2	995,3
Темп росту,%	x	32,5	228,9	157,5	179,3	134,2	122,6	96,1

*складено на основі звітів Нацкомфін послуг [1]

Активи ломбардів зросли у 2,7 рази за 2006-2013 роки і становлять 1518,6 млн. грн. Для небанківських кредитних установ це є незначною сумою. Однак жодна з інших кредитних установ небанківського типу не демонструє такий динамічний розвиток. Серед сукупного розміру активів небанківського сектору активи ломбардів становлять всього 1,22% на кінець 2013 року.

Власний капітал ломбардів демонструє тенденцію до зростання з 2007 по 2012 рік (рис.1), але за темпами росту суттєво випереджав обсяги росту активів. За досліджуваний період обсяг власного капіталу зріс у 3,3 рази.

Ломбарди надають позики або з власних коштів або за рахунок кредитів банків, які охоче кредитують ломбарди, оскільки оборотність коштів ломбарду досить висока, ризики неповернення зведені до мінімуму.

Слід відзначити, що на ринку функціонують декілька великих ломбардів, що займають лідируючі позиції по всім показникам. Так Топ – 5 найбільших ломбардів надає близько половини обсягу всіх кредитів. На сотню перших ломбардів припадає більше 90% ємності всього ринку ломбардів.

Рис. 1 ілюструє впевнене зростання обсягів наданих кредитів, лише у 2008 та 2013 фіксується незначне зниження обсягів кредитування. Загалом в період з 2006 по 2013 рік обсяги наданих кредитів зросли з 1141,8 млн.грн до 8368,2 млн.грн. (більш, ніж в 7 разів).

В пікові роки кризи ломбарди виступали джерелом додаткового фінансування навіть для малого бізнесу, приватних підприємців. Відзначимо, що представники малого бізнесу можуть кредитуватися в ломбарді тільки як приватні особи. Позичати суб'єктам господарювання ці установи не мають права. Приватні підприємці брали гроші під заставу виробів з дорогоцінних металів, оргтехніки і навіть автомобілів і використовували їх для потреб власного бізнесу.

Рис.1. Динаміка показників та обсягів наданих ломбардних кредитів у 2006-2013 рр.

Суттєво збільшилась і кількість укладених договорів кредитування з 3467,4 тис. грн. у 2006 році до 12131,3 тис. грн. у 2013 році. Проведене порталом газети БІЗНЕС опитування показало, що з 430 респондентів 55,6% продовжують розцінювати ломбарди, швидше, як пункти покупки у населення виробів з дорогоцінних металів; 42,3% розглядають їх як джерело дрібних кредитів фізичним особам під заставу майна і лише 2,1% опитаних вважають, що ломбарди є альтернативним джерелом коштів для підтримки підприємницької діяльності [2].

Середній розмір кредиту зріс з 329,1 грн. у 2006 році до 689,8 грн. у 2013 році.

Хоча ломбардний кредит є порівняно не великим за обсягом, але є надто дорогим. Річна середня ставка за даними кредитами зросла із 140,6% у 2006 до 211,1 % у 2013 році. Це зростання є наслідком постійного зростання попиту на ломбардні позики. У 2009 році ставка кредитування досягла максимуму за весь досліджуваний період і становила 251,1%. Таким чином, ломбардний бізнес є одним з найрентабельніших на ринку фінансових послуг.

Таблиця 2

Структура наданих фінансових кредитів у розрізі предметів застави

	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Обсяг наданих кредитів, млн. грн.	1 141,8	1 955,2	2 126,7	3 505,0	5 503,1	7 325,1	8 945,4	8 368,2
Питома вага виду застави у загальному обсязі наданих кредитів, %:								
вироби із дорогоцінних металів	71,1	66,4	81,4	90,4	92,5	91,3	90,2	86,9
побутова техніка	10,7	12,9	13,7	6,7	6,6	7,7	9,1	12,5
автомобілі	х	0,19	0,28	0,2	0,4	0,4	0,4	0,2
нерухомість	х	0,64	0,69	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2
немайнові права	14,7	13,6	0,03	х	х	0,3	0	0
інше майно	3,5	6,5	3,94	2,5	0,3	0,2	0,1	0,2

Дещо зазнала змін структура наданих кредитів, але лідерами в розрізі у предметів застави стабільно залишаються вироби із дорогоцінних металів та побутова техніка. Характерно, що до кризи 2008 року ломбарди охоче приймали в якості заставного майна цінні папери, різного роду немайнові права і, як наслідок, питома вага виробів з дорогоцінних металів і побутової техніки у структурі кредитів коливалась на рівні 71% і 10%. Але в період кризи та після неї ломбарди майже перестали кредитувати під права власності, а суттєво збільшили обсяги кредитування під більш ліквідні активи, які можна за досить короткий термін реалізувати у разі не викупу боржником даної застави.

Вся структура у розрізі видів застави представлена в таблиці 2.

Доходи ломбардів характеризуються неоднорідним темпом зростання, який прискорюється у 2008-2009 рр. та поступово уповільнюється з 2010 р. Загалом доходи ломбардів зросли у 8,3 рази з 2006 по 2013 р. і становили на кінець 2013 року 1770,6 млн. грн. На фоні стабільного зростання доходів, витрати кожного року також підвищуються.

Зростання обумовлене збільшенням витрат щодо укладення більшої кількості договорів, збільшення обсягів адміністративних витрат (зумовлене збільшенням філій ломбардів), а також збільшення витрат на рекламу послуг, що включають різного роду акції та програми лояльності.

Динаміка доходів і витрат ломбардів України у 2006-2013 рр.*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Доходи, млн.грн.	214,3	249,2	494,3	1035,9	1305,2	1600,5	1783,6	1770,6
Темп росту, %	x	116,3	198,4	209,6	126,0	122,6	111,4	99,3
Витрати, млн.грн.	197,3	252,0	470,1	992,3	1214,8	1464,8	1654,9	1658,3
Темп росту, %	x	127,7	186,5	211,1	122,4	120,6	113,0	100,2

*складено на основі звітів Нацкомфін послуг [1]

Незважаючи на порівняно позитивні тенденції, в діяльності ломбардів у сучасних умовах слід відзначити низку проблем, що породжені недоліками у функціонуванні ломбардів і потребують розв'язання задля подальшого вдосконалення їхньої роботи та зміцнення позицій на ринку фінансових послуг. До них необхідно віднести:

- недосконала законодавча база: відсутність закону, що регулює діяльність ломбардів на ринку фінансових послуг, спричинює недовіру суспільства до діяльності цих установ. Саме тому актуальним стає прийняття Закону України «Про ломбарди і ломбардну діяльність», що забезпечить законодавчу базу функціонування ломбардів та підвищить прозорість діяльності цих установ [3];

- низька кваліфікація оцінювачів заставного майна, в результаті чого вартість застави суттєво занижується і клієнт може розраховувати на значно меншу на суму позики. Ця проблема частково вирішується, шляхом проведення Нацкомфін послуг відповідних тренінгів та курсів підвищення кваліфікації для персоналу ломбардів;

- проблема збереження цінностей в ломбарді: крадіжки предметів застави із сховищ ломбардів також мають місце в процесі діяльності ломбардної установи. Страхування предметів застави в ломбардах є добровільним, тому нерідкими є випадки пограбування сховищ ломбардів, і, як наслідок, ризик безповоротного зникнення коштовностей клієнтів з ломбарду дуже значний.

Таким чином, ринок ломбардних послуг характеризувався значним похваленням в кризові роки. На фоні інших посередників на ринку фінансових послуг ломбарди демонструють суттєве зростання основних показників діяльності. Ломбарди зміцнили свої позиції на кредитному ринку щодо надання короткострокових позик населенню та суб'єктам малого бізнесу. У кризовий період великі ломбарди суттєво розширили мережі своїх філій, одночасно витісняючи слабких конкурентів з ринку. Суттєвих змін зазнала якість надання ломбардних послуг. Більш актуальними стали маркетингові заходи щодо залучення нових клієнтів та розробка різного роду програм лояльності для постійних позичальників. Основною проблемою досі залишається законодавче врегулювання діяльності ломбардів на ринку фінансових послуг України. Усунення даної проблеми дозволить вирішити низку суперечливих питань, що наразі існують через велику кількість нормативно-правових актів, що регулюють діяльність ломбардів.

Список використаної літератури

1. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>
2. Гусев Ю.В. Все вернется Бизнес №26 (1013) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.business.ua/articles/crediting/32666/>
3. Рудь Л.П. Ломбарди та проблеми їх розвитку в Україні [Електронний ресурс] Л.П. Рудь - Режим доступу: <http://perspektyva.dp.ua/files/articles/05.05.2013-2.pdf>

Сафонова Н.А.

гр. ФК-41, економічний факультет

Научный руководитель: **Федосенко Л.В.**, к.э.н., доцент

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины

(г. Гомель, Республика Беларусь)

bankvassal@mail.ru

ФАКТОРЫ РИСКА БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ И СПОСОБЫ СНИЖЕНИЯ

Деятельность банков и всей банковской системы направлена на получение прибыли, однако осуществление банковских операций неразрывно связано с возможностью возникновения различного рода рисков. Анализ динамики рисков в ответственном банковском секторе свидетельствует, что удельный вес кредитных рисков в составе совокупных активов банковской системы Беларуси находится на уровне 80-90 %. Доля операционных рисков колеблется в пределах 9-14%. Пока небольшой удельный вес занимают рыночные риски – 4-7%. Для Беларуси проблема управления проблемными кредитами усиливает свою актуальность, так как показатели просроченной и сомнительной задолженности по кредитным портфелям отечественных банков по различным оценкам превышают уровень аналогичных показателей банков развитых стран. Именно по этой причине, а также исходя из мировой практики и процедур снижения рисков банковской деятельности, Национальный банк

Республики Беларусь постоянно указывает белорусским банкам на необходимость совершенствования управления рисками в целом, и прежде всего кредитным. [1]

По своему происхождению факторы, влияющие на кредитный риск, различаются по отношению к банку на внешние и внутренние. По данным Всемирного банка, внутренние для банка факторы являются причиной 67% потерь банков по кредитам, а на долю внешних факторов приходится, соответственно, 33% потерь (таблица 1).

Таблица 1

Факторы, вызывающие потери банка при кредитовании

Показатель	Значение, %
1 Внутренние факторы, всего	67
в т. ч.	
1.1 Нехватка обеспечения	22
1.2 Неправильная оценка информации при изучении заявки на кредит	21
1.3 Слабость операционного контроля и задержки в выявлении и реагировании на ранние предупредительные сигналы	18
1.4 Плохое качество обеспечения	5
1.5 Невозможность получения оговоренного в контракте обеспечения	1
2 Внешние факторы, всего	33
в т. ч.	
2.1 Банкротство компании	12
2.2 Требования кредиторов о погашении задолженности	11
2.3 Безработица/семейные проблемы	6
2.4 Кража/мошенничество	49

Как свидетельствуют данные, представленные в таблице 1, наименьшие убытки банку приносят внешние факторы, в то время как по логике, должно быть наоборот. Преобладание доли внутренних факторов, в общем их объеме, говорит, прежде всего, о неправильной оценке кредитоспособности и платежеспособности кредитополучателей, нехватке обеспечения кредита и его плохом качестве.

На внешние факторы возможно лишь пассивное управляющее воздействие со стороны банка, заключающееся в выборе кредитополучателя и в формировании системы принятия решений и предпочтений при предоставлении кредита. Внутренние же факторы, характеризующие всю технологию кредитования от предоставления кредита до его полного погашения, являются, напротив, полностью или частично управляемыми со стороны банковского менеджмента, и при достаточно последовательной административной политике в области кредитования могут в значительной мере минимизировать кредитный риск.

Центральное место в управлении кредитным риском принадлежит определению методов оценки кредитного риска по каждому отдельному кредиту/заемщику и на уровне банка (кредитного портфеля) в целом.

Выделим основные причины высоких кредитных рисков, характерных для банков Республики Беларусь:

- неудовлетворительное состояние предприятий: невысокая рентабельность, убыточность, плохое техническое оснащение;
- большая конкуренция на кредитном рынке приводит к смягчению белорусскими банками требований к кредитополучателю;
- недостаточная методическая и нормативная база организации кредитного процесса;
- уровень организации кредитной работы в белорусских банках крайне низок, большинство коммерческих банков имеют только кредитные отделы, которые не решают стратегические задачи планирования, методического обеспечения, анализа и контроля за выполнением условий кредитной сделки;
- уделяется слишком много внимания обеспечению кредита, а не сути финансируемого предприятия;
- сложная процедура судебного разбирательства в случае неисполнения заемщиком своих обязательств по кредитному договору.

На сегодняшний день в Республике Беларусь применяется система оценки рисков и раннего реагирования CAMELS, которая успешно применяется в некоторых странах. Ее суть заключается в проведении оценок каждого компонента системы (С – адекватность капитала, А – качество активов, М – качество менеджмента, Е – уровень доходности операций, S – чувствительность к рыночным рискам).

Немаловажным и актуальным для Беларуси является разработка новых способов и методов оценки и регулирования кредитных рисков. При разработке мер, направленных на минимизацию кредитных рисков следует учитывать общее состояние развития экономики, проблемы белорусских товаропроизводителей. Более трети белорусских предприятий являются неплатежеспособными (35 % или 2,9 тыс. предприятий).

На улучшение качества кредитного портфеля и минимизацию кредитного риска могут быть направлены следующие мероприятия:

- при рассмотрении кредитруемых проектов предпочтение отдавать проектам импортозамещения, осуществляемым в рамках государственных программ;
- устанавливать лимит задолженности по активным операциям банка с юридическими лицами;
- кредитные операции в отношении юридических лиц, не имеющих доли государства в уставном фонде, осуществлять при условии их прибыльной работы;
- разработать в отношении кредитополучателей, систематически нарушающих условия кредитного договора (два и более раз) программу, предусматривающую конкретные меры по упреждению возникновения проблемных кредитов, а также индивидуальный план работы по ликвидации уже имеющихся долгов;
- осуществлять постоянный контроль над достаточностью залогового обеспечения, исходя из конъюнктуры рынка;

– направлять представителей банка в качестве наблюдателей за финансово-хозяйственной деятельностью предприятий, не обеспечивающих своевременное погашение кредитов и выполнения условий договора залога[2].

Список литературы:

1. Н. А. Сафонова: «К вопросу управления кредитным риском» ». // Актуальные проблемы теории и практики современной экономической науки: сб. науч. статей / редкол: Б.В. Сорвилов (гл. ред.) [и др.]; М-во образования РБ, Гом. гос. ун-т им. Ф. Скорины. – Гомель: ГГУ им. Ф. Скорины, 2014. – 297 с.
2. Методология и организация краткосрочного кредитования субъектов хозяйствования [Электронный ресурс] – 2014. - Режим доступа: <http://www.kazedu.kz/referat/125709> - Дата доступа: 01.12.2014 г.

Строга В.В., студентка
група Ф-101, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Коваленко Л.О.**, к.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
strogaia.viktoriya@yandex.ru

СУЧАСНИЙ СТАН ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗМЕНШЕННЯ

Постановка проблеми. Питання управління фінансовою діяльністю та фінансовим станом промислових підприємств активно обговорюється серед науковців. Зараз існує необхідність розробки дієвих заходів щодо поліпшення фінансових результатів діяльності та підвищення фінансової стійкості стратегічно важливих підприємств, зокрема у виробництві хлібобулочних виробів. Тому, аналіз собівартості продукції підприємств хлібобулочної промисловості, виявлення негативних тенденцій її підвищення та чинників, що це спричинили, надасть можливість визначити найбільш достовірні та найефективніші способи і методи зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції та підвищення рентабельності підприємств.

Аналіз досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток методологічних та методичних засад оцінки факторів впливу на собівартість продукції підприємств промисловості зробили такі українські науковці, як: М. Д. Білик, В. М. Геєць, М. О. Кизим, Л.О. Коваленко, В. В. Корнєєв, Р. О. Костирко, Ю. Г. Лисенко, О. О. Терещенкота багато інших.

Сьогодні найважливіша проблема будь-якого підприємства, що працює в ринкових умовах – це підвищення його конкурентоспроможності та забезпечення безперервного розвитку. Ефективне розв'язання цієї проблеми пов'язано з оптимізацією витрат на виробництво і реалізацію, що дозволять підприємствам проводити ефективну цінову політику і на цій основі розширювати обсяг продаж.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз динаміки і структури собівартості продукції хлібобулочної промисловості та обґрунтування резервів і шляхів її оптимізації.

Виклад основного матеріалу. Харчова промисловість України - одна із стратегічних галузей економіки, покликана забезпечувати стійке постачання населення необхідними якісними продуктами харчування. Галузь має складну структуру, об'єднуючи понад 20 підгалузей, що виробляють продукти харчування. Найбільшу частку реалізованої продукції у харчовій промисловості займають виробництво олії, хлібобулочних виробів та тваринних жирів (15,5%) і напоїв (15,4%), виробництво м'яса та м'ясних продуктів (13,8%), а також виробництво молочних продуктів і морозива (13,3%).

Таким чином, оскільки хлібобулочна продукція користується постійним і повсюдним попитом у населення, то хлібозаводимають сприятливі умови для збільшення обсягів виробництва. Однак, протягом останніх років стан хлібопекарської галузі характеризується спадом обсягів виробництва хліба та хлібобулочних виробів, що пов'язано зі скороченням споживання, демографічною ситуацією в країні та збільшенням обсягів випікання хліба невеликими пекарнями, супер- та гіпермаркетами, а також домашніми господарствами. Динаміка обсягів виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні у 2003-2013 роках.

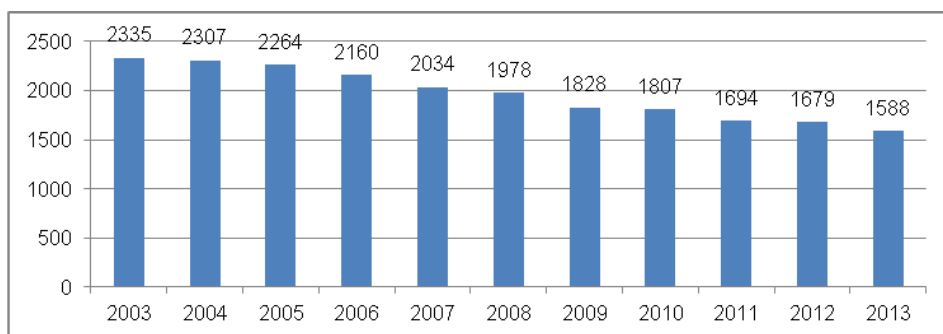

Рис. 1. Динаміка обсягів виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні, тис. тонн [4]

Дослідження показали, що за останні 20 років виробництво та реалізація хліба в Україні скоротилася більш, ніж в 2,5 рази і в 2013 році хлібопекарськими підприємствами було вироблено 1588 тис. тонн продукції або 34,7 кг на душу населення, при нормі 126 кг/рік.[1]

Подорожчання стратегічного продукту харчування – хліба, яке відбулось у 2014 році, не лише викликало неабиякий суспільний резонанс, а й може стати серйозним випробуванням у забезпеченні продовольчої безпеки держави та індикатором урядової продовольчої політики.

На сьогоднішній день ситуація у хлібопекарській галузі України складна. Хліб - соціально значущий продукт, зростання в ціні основного продукту споживчого кошика українців – серйозний привід для занепокоєння та соціального невдоволення.

За офіційними даними станом на 30 жовтня роздрібна ціна на три основні види хліба у торговельних мережах в середньому по Україні зросла на 17,6%. Тобто у порівнянні з кінцем 2013 року кілограм хліба подорожчав на 95 копійок.[6]

Серед причин, урядовці називаються: неоголошена війна, яка відбувається в Україні, подорожчання ціни на газ, падіння курсу гривні та підвищення цін на паливо. Цей список факторів, які можуть впливати на формування ціни на хліб. Проте на думку експертів, цей вплив на ціноутворення складає в межах 13-15 відсотків, і аж ніяк не виправдовує такий ціновий стрибок.

Основною ціноутворюючою статтею в структурі собівартості хліба є борошно – 43%. Решта це: інша сировина (5%), паливо (4%), загальновиробничі витрати (7%), електроенергія (1%), заробітна плата основних робітників з нарахуваннями (5%), адміністративні витрати (7%), фінансові витрати (1%), витрати на збут (27%).

На сьогодні Україна, як один із найпотужніших виробників зерна у світі, має в інтервенційному фонді такі запаси зерна, які дозволяють борошномельним підприємствам переробляти його ще протягом двох років. У свою чергу Аграрний фонд, мас виходить на ринок з інтервенціями і продавати борошно хлібопекарням за минулорічними цінами за купівлі зерна. Але Аграрний фонд не впорався з покладеною на нього місією, внаслідок чого спостерігаємо галопуюче зростання ціни на хліб.

Так, спочатку 1 липня 2014 року Агрофонд підвищив ціни на борошно на 7%, потім було чергове підвищення ціни на борошно на 22,7% з 3 вересня 2014 року.

Опеки просто припинили закуповувати борошно в Агрофонді. Це абсолютно зрозуміло: адже вартість його - майже середньоринкова, а якість – не найвища. Також – необхідна попередня оплата та витрати на доставку.

Деякі крупні підприємства досить часто включають у вартість хліба більш високий рівень цін на борошно, ніж інші підприємства, що призводить до штучного збільшення їх витрат. Зокрема, мають місце випадки, коли крупні виробники хліба закуповують борошно у підконтрольних їм підприємств по цінам, які значно перевищують ринкові.

Ринок хліба та хлібобулочних виробів України на 99% представлений продукцією вітчизняного виробництва. Доцільно дослідити структуру собівартості продукції та чинники, які спричиняють її зростання на одному з підприємств хлібобулочної промисловості. Для аналізу було обрано ПАТ "Запорізький хлібо завод № 5". Виробництво хліба та хлібобулочних виробів підприємство здійснюється у 2 зміни без зупинок у в святкові та вихідні дні на підставі щоденних заявок, які формуються сьогодні на завтра. Обсяги продукції, заявленої покупцями, формують замовлення для виробництва. Фактично ПАТ "Запорізький хлібо завод № 5" займається виробництвом хліба та хлібобулочних виробів з подальшою їх реалізацією.

На основі даних звіту про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) ПАТ "Запорізький хлібо завод № 5" проведено аналіз основних статей у 2012 та 2013 роках.

Таблиця 1

Аналіз основних статей звіту про сукупний дохід

Статті	2012	2013	Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп росту, %
1	2	3	4	5
Чистий дохід	129 060	103 351	-25 709	80,1
Собівартість реалізованої продукції	109 602	78 980	-30 622	72,1
Витрати на збут	14 368	15 711	1343	109,35
Адміністративні витрати	3 780	4 214	434	111,48
Інші операційні доходи	2 593	7 368	4775	284,15
Інші операційні витрати	3 646	7 780	4134	213,38
Фінансові витрати	2 175	4 037	1862	185,61
Інші доходи	57	22	-35	38,60
Інші витрати	53	42	-11	79,25

Із даних таблиці видно, що у 2013 році скоротився чистий дохід від реалізації продукції, також скоротилася собівартість хлібобулочних виробів. Але варто відмітити позитивну динаміку, зменшення чистого доходу (19,9%) відбувалося меншими темпами, ніж зменшувалася собівартість (27,9%) це означає, що підприємство проводить ефективну виробничу політику. Також зросли інші операційні доходи більше ніж у 2 рази, це означає, що підприємство займається не тільки виробництвом хлібобулочної продукції, а і надає інші послуги, що приносять дохід. Більш детально динаміку витрат на виготовлення продукції даного підприємства зображено на рисунку 2.

Рис. 2. Динаміка елементів операційних витрат ПАТ "Запорізького хлібозаводу № 5"

Згідно рисунку 1 найбільшу питому вагу у собівартості продукції займають матеріальні витрати, доля яких складає у 2012 році - 75,67%, 2013 році - 56,67%. Таким чином, основним резервом скорочення собівартості продукції є зниження її матеріалоемності та енергоемності. Важливим напрямом вирішення цієї задачі є впровадження нового обладнання, яке підприємство взяло на умовах фінансового лізингу, що забезпечує економію енергоресурсів, зменшення витрат від браку, підвищення якості продукції та його більшу продуктивність у порівнянні зі старими моделями. В результаті підприємство досягло більш високих темпів скорочення собівартості у порівнянні із скороченням обсягів виробництва продукції.

Важливим резервом зниження накладних витрат є оптимізація структури управління підприємством, впровадження інформаційних технологій і програмних продуктів, що дозволить оптимізувати адміністративні витрати. Загалом на зменшення собівартості продукції впливає збільшення продуктивності праці, яке варто забезпечувати шляхом органічної взаємодії нового ефективного обладнання та висококваліфікованого персоналу. Необхідно також розробляти ефективні мотиваційні заходи, які сприятимуть зацікавленості працівників у покращенні власної діяльності.

Щодо зменшення інших операційних витрат, то основними напрямками можуть бути:

- собівартість реалізованих виробничих запасів;
- зменшення суми безнадійної дебіторської заборгованості;
- скорочення витрат від знецінення запасів;
- нестачі і втрати від псування цінностей;
- визнані штрафи, пені, неустойки;
- інші витрати.

Необхідно постійно підтримувати високий рівень техніко-технологічного стану, причому, останнім часом значна увага приділяється модернізації та заміні старого зношеного обладнання на нове більш сучасне, що водночас забезпечує підвищення асортименту та зменшення собівартості продукції завдяки застосуванню сучасних енерго- та ресурсозберігаючих технологій та інших заходів, які сприятимуть зменшенню собівартості та підвищенню якісних характеристик продукції.

Таким чином, комплексний аналіз результатів операційно-інвестиційної діяльності підприємства дозволяє виявити резерви скорочення витрат та розробити стратегії їх реалізації, що дозволить наростити прибуток та конкурентоспроможність ПАТ "Запорізького хлібозаводу № 5".

Список використаної літератури

- 1.Замроз М.В. Аналіз рівня конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2782>
2. . Ладико І. Ю., Ладико Л. М. Аналіз стану підприємств хлібопекарської промисловості України //Збірник наукових праць. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eme.ucoz.ua>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
- 4.Скопенко Н. С. Інноваційний розвиток хлібопекарської галузі України: основні напрями, проблеми, ризики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua>
5. Смутко А. М. Проблеми розвитку хлібопекарського виробництва в Україні та шляхи їх подолання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://confnarv.at.ua>
- 6.Ставицький О. В. Державне управління підприємствами хлібопекарської галузі України та напрями підвищення ефективності їх діяльності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua>
7. Шадур-Никипорець Н. Т. Сучасний стан харчової промисловості України в контексті вирішення проблем ефективного господарювання / Н. Т. Шадур-Никипорець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tmm/2014_35/15.pdf
8. Шегда А. В., Пашнюк Л. О. Динаміка основних засобів та зміна їх структури на підприємствах хлібопекарської галузі // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2012. – Вип. 107/108.– С. 10–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecatalog.univ.kiev.ua>

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день перед Україною досить гостро постала проблема неефективної діяльності вітчизняних підприємств. Це пов'язано з тим, що в умовах кризового стану економіки більшість суб'єктів господарювання працює збитково, а також існує велика частка таких, що знаходяться на межі банкрутства. Збиткові підприємства відображають існування макроекономічної фінансової кризи, що стає некерованою і, як наслідок, може призвести до втрати платоспроможності та банкрутства великої частки вітчизняних підприємств, а також погіршення загальноекономічної ситуації в країні.

Однією з причин виникнення кризової ситуації на більшості українських підприємств є низький рівень менеджменту. Саме некваліфіковані та помилкові дії керівництва привели багатьох суб'єктів господарювання до межі банкрутства.

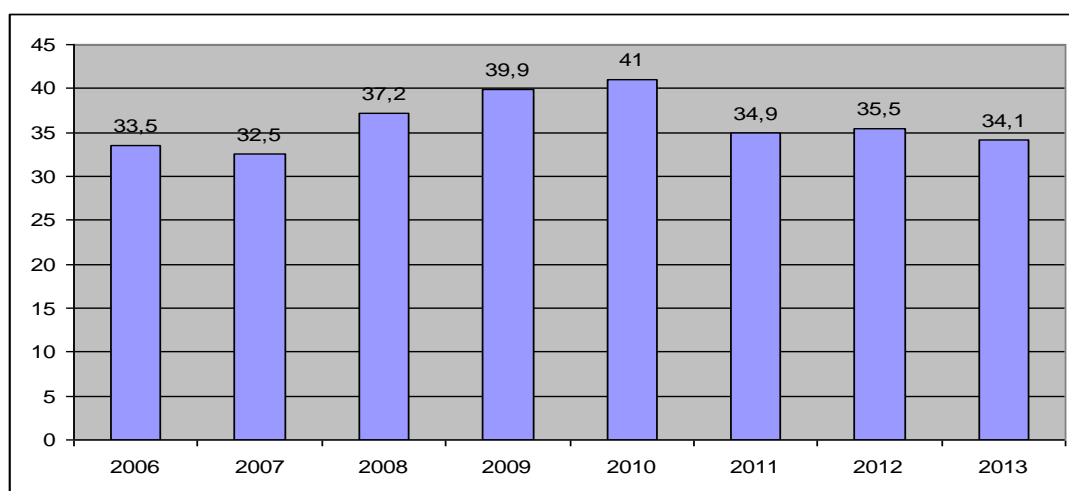

Рис. 1 Частка збиткових підприємств в економіці України за 2006-2013 роки (%) [1]

З даних рис. 1 можна зробити висновок, що найбільша кількість збиткових підприємств протягом аналізованого періоду припадає на 2009 та 2010 роки (39,9 та 41,0% відповідно). При цьому варто зазначити, що зростання частки збиткових підприємств прослідковується саме з 2008 року. Це пов'язано з початком та наслідками світової економічної кризи, розпочатої у 2008 році, що стало причиною ослаблення вітчизняної економіки. Але, вже у 2011 році спостерігається значне зниження частки збиткових підприємств, що свідчить про те, що стабілізаційні процеси торкнулися не лише великих промислових підприємств, але і підприємств малого та середнього бізнесу. Частка збиткових підприємств протягом останнього аналізованого року скоротилася на 6,1%. У 2012 році відбулося незначне зростання частки збиткових підприємств на 0,6% порівняно з 2011 роком, основними причинами збитковості було несвоєчасність розрахунків замовників за виконані роботи, збільшення вартості будівельних і паливно-мастильних матеріалів, енергоносіїв, які не передбачені під час укладання довгострокових договорів на виконання робіт, збільшення мінімальної заробітної плати та відрахувань до державних цільових фондів, зношеність необоротних активів, збільшення податкового навантаження. 2013 рік характеризується зменшенням частки збиткових підприємств порівняно з попередніми роками.

Для удосконалення системи менеджменту на вітчизняних підприємствах необхідно розробляти нові методи управлінських рішень. Значну роль тут має відіграти впровадження контролінгу, який забезпечить концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності підприємств.

Поняття "контролінг" походить від англійського "to control", яке в економічному розумінні означає управління, спостереження, регулювання, контроль. Його завданням є орієнтація управлінського процесу на максимізацію прибутку і вартості капіталу при мінімізації ризику та збереженні ліквідності й платоспроможності підприємства.

Контролінг, будучи концепцією системного управління, повинен організовуватися, як правило, там, де управління знаходиться в кризі або господарська діяльність не відповідає сучасним вимогам ринку.

Чинники, які є підставою для створення системи контролінгу в організації:

- погіршення економічних показників;
- поява нових цілей в умовах функціонування, що склалися;
- відсутність узгодження цілей;
- застарілі методи планування, калькуляції та аналізу, що не задовольняють менеджмент підприємства;
- відсутність методик обліку і аналізу, невідповідність вимогам як основа для відстежування діяльності та ухвалення управлінських рішень;
- дублювання або відсутність деяких функцій, наявність конфліктних ситуацій при їх виконанні.[2]

Як показує практика, запровадження контролінгу на вітчизняних підприємствах супроводжується численними проблемами. Учені виділяють основні групи чинників, що перешкоджають успішній організації контролінгу на підприємстві (табл.1).

Таблиця 1

Чинники, що перешкоджають успішній організації контролінгу

Група чинників	Характеристика групи
Історичні	Зумовлені сформованими впродовж багатьох років поглядами на ведення бізнесу, непрозорістю, не завжди достатніми знаннями менеджерів.
Психологічні	Пов'язані зі скептичними поглядами керівництва на запровадження фінансового контролінгу, результати якого помітні неодразу, а запровадження досить дороге і тривале.
Організаційні	Зумовлені відсутністю досвіду формування бажаних результатів від запровадження фінансового контролінгу, складністю залучення кваліфікованих працівників до цього процесу.
Методичні	Виникають внаслідок ігнорування потрібної реконструкції бізнесу, невдалого виділення на підприємстві центрів відповідальності, вибору неадекватних принципів трансфертного ціноутворення, насадження деструктивних мотиваційних моделей, порушення потреби створення пакету корпоративних стандартів контролінгу.

Для вдосконалення фінансового контролінгу на підприємстві необхідно розробити:

- поточні і стратегічні завдання по підприємству в цілому і по окремих структурних підрозділах і службах;
- схему організаційної структури, центрів витрат і відповідальності;
- формування аналітичного і регулятивного блоку в системі контролінгу;
- методику аналізу підприємницької діяльності;
- оціночні показники діяльності підприємства і структурних підрозділів;
- інформаційні потоки, забезпечуючи своєчасну інформацію по результатах діяльності підрозділів підприємства;
- терміни проведення аналізу фактичного стану по центрах витрат і відповідальності, підприємству в цілому;
- терміни подачі результатів аналізу і підготовлених проектів управлінських рішень керівнику підприємства;
- систему контролю за виконанням управлінських рішень;
- способи повідомлення керівника про виявлені недоліки та ін.

Контролінг відіграє дуже важливу роль в системі управління підприємством, будучи одним із найсучасніших і ефективних систем управління підприємством. Він є відособленою системою, економічна сутність якої полягає в динамічному процесі перетворення та інтеграції існуючих методів обліку, аналізу, планування, контролю і координації в єдину систему отримання, оброблення інформації для прийняття на його основі управлінських рішень, орієнтованих на досягнення результатів всіх завдань, що постають перед підприємством.[3]

Ця система могла б стати важливим інструментом виводу українських підприємств з кризового стану. Впровадження контролінгу на підприємствах України дозволить: досягти ефективного управління, створити й оцінити потенціал підрозділів підприємства, досліджувати ідеї конкурентів, здійснювати порівняльний аналіз усіх отриманих даних, використовувати інновації, і звичайно орієнтуватися на майбутнє. Сучасні автоматизовані методи контролінгу відіграють важливу роль у діяльності підприємств.

Таким чином, контролінг є важливим засобом успішного функціонування підприємств, оскільки забезпечує керівництво і акціонерів необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень, надає інформацію для управління ресурсами, сприяє оптимізації основної діяльності підприємства.

Список використаної літератури

1. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Говорушко Т.А. Кроніковський Д.О. Проблемні аспекти впровадження контролінгу в Україні/ Говорушко Т.А. Кроніковський Д.О. // Економічний часопис –XXI. — 2013. — №1 — С.51-53.
3. Таякіна Ю. В. Проблеми та перспективи використання контролінгу на підприємствах України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/itstream/123456789/6772/ 2/Tayakina.pdf>

Товстиженко Д.П., студентка

Навчально-науковий інститут економіки
група ФК-21, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит

Науковий керівник: **Міхєнко Т.В.**, к.е.н.

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
tayphoon55@mail.ru

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Однією з найбільших проблеми системи соціального забезпечення є неефективність вітчизняної системи соціальних пільг. Так, в Україні згідно чинного законодавства пільги надаються за категоріальним принципом, тобто громадяни отримують їх в результаті приналежності до тієї чи іншої пільгової категорії громадян. При цьому не враховуються доходи і матеріальний добробут пільговика та його родини, оскільки пільги цим

категоріям надаються без попередньої перевірки рівня їх доходів чи засобів існування, а розмір пільг встановлюється залежно від категорії отримувача. Як наслідок, частка осіб, які отримують соціальну допомогу, серед тих, хто не належить до числа бідних за критерієм поточних доходів, навіть перевищує кількість отримувачів серед бідних. 2/3 загальної суми пільг та допомоги припадають на частку домогосподарств з середнім доходом, більшим за прожитковий мінімум[1].

Окремі категорії громадян отримують пільги за багатьма підставами протягом тривалого періоду часу без оцінки потреби в них. Розміри допомоги, яку отримують «бідні» та «небідні», практично не різняться між собою. Оскільки пільги переважно надаються незалежно від доходу та потреби в них (від чого потерпають найбідніші), вони неспроможні забезпечити бідним прожитковий мінімум. Загострює проблему ще й те, що доступ до пільг по країні вкрай нерівномірний: так, частка міських сімей, що користуються пільгами на оплату транспортних послуг, втричі перевищує аналогічний показник для сільського населення (12,6 % та 30,9 %).

Значна кількість пільгових категорій осіб призвела до того, що майже третина населення України охоплена системою пільг. Згідно 83 законодавчих актів право на пільги мають 19,5 млн. громадян, що складає понад третину населення України. До основних категорій громадян, які мають право на пільги, належать: ветерани праці (близько 4,9 млн. осіб), з яких осіб, які мають особливі трудові заслуги перед батьківщиною (1,1 тис.); ветерани війни (близько 3,3 млн. осіб); особи які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (близько 2,1 млн.); діти війни (6,7 млн.); особи які мають право на пільги за професійною (службовою) ознакою (близько 1,3 млн.); пенсіонери за віком (10,6 млн.). Крім того, одна особа може отримати декілька статусів, що дають їй право на пільги, доплати, преференції, допомоги тощо. Усього в населення нині близько 26 млн. таких посвідчень.

Велика кількість осіб, що мають право на пільги, а також відносно великі їх розміри призводять до неспроможності державних фондів фінансувати їх у повному обсязі. Але якщо розрахувати всю кількість пільг, яка існує в нинішньому законодавстві, то, за оцінкою експертів, для їх обслуговування необхідна сума, яка співрозмірна сумі приблизно половини державного бюджету. Тобто, має місце збільшення зобов'язань за пільгами без наявності відповідних джерел їх фінансування.

Найгострішими проблемами соціального страхування є низький рівень охоплення бідного населення соціальною підтримкою і низька адресність при наданні соціальної підтримки тощо.

Однією з проблем сьогодні є незавершеність соціальної реформи, відсутність політичної волі та політичного розуміння необхідності поглиблення та завершення соціальної, в першу чергу, пенсійної реформи. Це зумовлено хронічною нестачею коштів в пенсійних та інших фондах, та не ефективне або не цільове використання їх[2].

Також в системі соціального забезпечення є велика низка проблем наступного характеру:

- низька адресність соціальних пільг

- невідповідність між розмірами пільг та реальними можливостями їх забезпечити.

- залишкове фінансування медичного забезпечення, що не дозволяє підтримувати систему медичного захисту на належному рівні.

Отже, очевидно, що нинішня система надання пільг є неефективною та має дуже багато проблем, тому потребує реформування. Покращувати систему соціальних пільг потрібно за такими основними напрямками:

- відхід від категоріального принципу, тобто переорієнтація пільг на людину, якій вони справді потрібні. Це можна реалізувати шляхом попереднього з'ясування рівня доходів адресата пільги, і якщо дохід виявляється вищим за середній, він втрачає право на користування пільгою.

Доцільно, буде також створити систему моніторингу за доходом пільговика. Хоч це і підвищить витрати на обслуговування розрахунків з пільговиками, проте ефективність системи значно підвищить, та й сума пільгових виплат знизиться, адже більшість пільговиків – це особи із доходами вище середнього;

- з метою зменшення невідповідності між виплатами та їх реальною сумою, доцільно закріпити за кожним видом пільг нормативний документ та конкретне джерело його (виду пільг) фінансування. Наприклад, це можуть бути або кошти бюджетів різних рівнів чи кошти з фондів соціального страхування.

- розробка єдиного законодавчого акту, який би охоплював всю систему. Це зробило б більш прозорою і зрозумілою процедуру надання.

Наступне коло проблем, які привертають останнім часом багато уваги і з боку науковців, і з боку держави - це проблеми, що пов'язані із пенсійним забезпеченням українців. Так, вже зараз на одну працюючу людину припадає один пенсіонер, і тенденція до збільшення кількості пенсіонерів зберігатиметься.

Наступна проблема, пов'язана із пенсійним забезпеченням, криється у солідарній пенсійній системі. Відповідно до солідарної системи пенсійного страхування держава гарантує виплату пенсії, що розраховується за формулою, яка включає кількість років стажу та розмір заробітної плати при виході на пенсію і фінансується за рахунок відрахувань із заробітної плати. Тобто, пенсію сьогоднішні пенсіонери отримують за рахунок внесків сьогоднішніх працівників. А враховуючи процеси старіння нації і той факт, що вже зараз на одного працюючого припадає один пенсіонер, бачимо, що солідарна пенсійна система втрачає свою ефективність, і потребує реформування.

Світовий досвід показує, що у розвинених країнах нині є досить великою частка накопичувальної системи другого рівня, у той самий час як максимальна частка солідарної системи становить близько 50%. В Україні ж ця частка становить 99%, система ж другого рівня практично відсутня.

Для вирішення проблем пенсійного забезпечення, досягнення бездефіцитності пенсійного фонду та уникнення збільшення навантаження на працюючих людей, доцільно буде здійснити на державному рівні такі заходи, як:

- для уникнення ситуації, коли працюючі громадяни не зможуть утримувати зростаючу кількість пенсіонерів, запровадити в обов'язковому порядку другий рівень пенсійного забезпечення – обов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення. За такої системи працююча людина матиме змогу сама забезпечувати себе майбутньою пенсією, оскільки протягом трудового життя буде здійснювати відрахування на свій особистий пенсійний рахунок, а потім отримувати кошти саме з нього. Також потрібно створити умови для розвитку недержавного пенсійного страхування, яке буде здійснюватись недержавними страховими фондами. Участь у недержавних пенсійних фондах приваблива для працівників та роботодавців. Проте щоб недержавні пенсійні фонди мали перспективи розвитку, вони потребують стимулів з боку держави, що виражається в особливому механізмі оподаткування.

Якщо оподаткування здійснюватиметься лише на етапі виплати пенсій, то це сприятиме високій інвестиційній активності фондів, створить надійний фінансовий ресурс економічного зростання. А це створить передумови для зростання заробітної плати.

Серед основних напрямків подальшого розвитку соціального захисту населення в Україні є реформування системи медичного соціального захисту. Так, нині медична система працює за принципом залишкового фінансування, тобто фактично це означає, що є колосальна можливість покривати інші бюджетні видатки за рахунок видатків на охорону здоров'я. Це сприяє розвитку у даній сфері корупції, тіньового сектору, оскільки змушує пацієнтів фінансувати сферу охорони здоров'я у непередбачені законодавством України способи. Як наслідок – незадовільний стан здоров'я українців – за прогнозами міжнародних організацій, до 2026 року чисельність населення в Україні може скоротитися на 12 мільйонів [3].

Введення обов'язкового медичного страхування є на даному етапі необхідним, оскільки ані бюджет, ані добровільне медичне страхування не вирішать проблеми – адже витрати пересічного домогосподарства не дозволяють витратити чималу суму коштів на медичну страховку, та й за даними страхових компаній, лише 5% застрахованих – фізичні особи. Тому, незважаючи на певні недоліки, запровадження обов'язкового медичного страхування є єдиним раціональним шляхом покращення стану медичного захисту. Ця система буде ефективно працювати за умов:

- законодавчого врегулювання кола платників соціальних внесків, бази їх нарахування, порядку збирання страхових внесків та їх розподілу, ступінь фінансової участі застрахованих осіб у створенні страхового фонду.

- здійснення низки заходів щодо оптимізації мережі лікувальних закладів з метою зниження необґрунтованих витрат на утримання надлишкових площ приміщень та персоналу

- забезпечення збалансованості послуг медичного страхування із їх фінансуванням. Для цього має бути розроблена багаторівнева програма медичного страхування з переліком послуг, які надаються всьому населенню безкоштовно у рамках базової програми обов'язкового медичного страхування, та переліком додаткових послуг, що надаються у рамках добровільного медичного страхування, або за рахунок власних коштів громадян.

Отже на даному етапі система соціального захисту населення має низку проблем практично по всіх напрямках своєї діяльності. Так, незадовільним є стан пенсійного забезпечення, необґрунтованими та невідповідними реальним можливостям є видатки на соціальні пільги, а розміри обов'язкових соціальних внесків, хоч і є одними з найвищих у Європі, проте не дають бажаного соціального ефекту. Тому на даному етапі важливої ролі набуває реформування систем соціального захисту у напрямку підвищення адресності соціальної допомоги, розподіл навантаження між бюджетом та позабюджетними соціальними фондами та недержавними фондами соціального страхування у біг підвищення ролі останніх двох. Також пріоритетним завданням має бути збільшення бази нарахування соціальних внесків шляхом підвищення рівня зайнятості та середнього рівня заробітної плати.

Список використаної літератури:

1. Балтачаєва Н.А. Стратегія розвитку системи соціального захисту населення в Україні/Н.А.Балтачаєва [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2012_57-58/st_57_36.pdf.

2. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням" N 2240-III від 18 січня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2240-14>.

3. Дорошенко С.М. Аналіз стану фінансування галузі «Соціальний захист та соціальне забезпечення»/С.М.Дорошенко [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlit/20_5/

Тугарева Д.О., студентка

група ФК-111, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит

Науковий керівник: **Товстиженко О.В.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

На сучасному етапі трансформаційних перетворень економіки страховий ринок України можна віднести до числа ключових секторів ринку небанківських фінансових послуг. Частка надходження страхових премій в загальному обсязі наданих послуг небанківськими фінансовими установами у 2013 році становила 44,3%. Страховий сектор на макrorівні сприяє забезпеченню безперервності відтворювальних процесів в економіці, виступає джерелом інвестиційних ресурсів, а також гарантує захист майнових інтересів страхувальників, що вимагає достатнього ресурсного потенціалу та здатності виконувати зобов'язання. З огляду на велику значимість фінансової стійкості страхових компаній існує необхідність у поглибленні теоретико-методичних та практичних розробок щодо її оцінки та забезпечення, що є одним із стратегічних завдань управління будь якою страховою компанією.

Проблемам теорії та практики страхування присвятили свої дослідження такі вітчизняні вчені як Базилевич В. Д., Баранов А. Л., Бігдаш В. Д., Безугла В. О., Вовчак О. Д., Гаманкова О. О., Добош Н. В., Іванюк І. С., Кнейслер О., Маруженко Д. С., Нагайчук Н. Г., Нечипорук Л. В., Осадець С. С., Ткаченко Н. В., Шірінян Л.В., Шумелда Я. П.[1].

Найвищим пріоритетом для будь-якої страхової компанії є забезпечення високого рівня фінансової стабільності, оскільки будь-який натяк на реальну або потенційну фінансову нестабільність загрожує головній ідеї її бізнесу.

Питання необхідності оцінки фінансової стійкості страхових компаній не викликає сумнівів. Інформація про надійність фінансової установи необхідна клієнтам і партнерам страховика, власникам і потенційним інвесторам, а також державі, що регулює страховий ринок.

Страховальники зацікавлені у фінансовій стабільності і, тому, очікують, що страхова компанія підтримуватиме високий рівень платоспроможності і отримуватиме від рейтингових агентств високі кредитні рейтинги. Для цього, в свою чергу, потрібно щоб страхова компанія мала достатній обсяг капіталу. Капітал є буфером, який захищає від неочікуваних збитків та, у випадку виникнення проблем, дозволяє страховику продовжувати діяльність і одночасно вирішувати ці проблеми. Таким чином, підтримання достатніх капітальних ресурсів може сприяти довірі з боку страховальників, кредиторів та ринку взагалі до фінансової надійності і стабільності страховика [2].

Ефективність діяльності страхової компанії визначається багатьма показниками, але насамперед фінансовою стійкістю та рентабельністю здійснення страхових операцій. Виходячи з досвіду роботи страхових компаній можна зробити висновок, що показник рівня рентабельності страхових операцій не повинен бути високим. Це обумовлюється, перш за все, тим, що в цьому випадку ціна на страхові послуги завищується, а попит на неї з боку страховальників зменшується. Якщо показники рентабельності будуть низькими, то це може призвести до зниження можливості самоокупності витрат на страхування у страховиків. Ситуацію можна урегулювати або зміною обсягів відповідальності по окремих видах страхування, або приведенням тарифів у відповідність до фактичного рівня збитковості страхової суми. У реалізації зміцнення фінансової стійкості страхових операцій найбільш важливими та пріоритетними напрямками є використання можливостей регулювання ринку за допомогою правильно складеного страхового договору і умов його виконання, а також оптимізація страхового портфеля.

Страховики формують портфель ризиків, приймаючи велику кількість окремих ризиків. Ризикованість портфелю залежить від точного визначення ризику і від взаємозалежності окремих страхових ризиків. Але загалом можна сказати, що загальний ризик портфеля навряд коли-небудь дорівнює сумі окремих ризиків, що складають портфель [3].

Основу фінансової стабільності страхової компанії забезпечує правильно визначена вартість страхових послуг, яка залежить від ефективної тарифної політики. Основне завдання при побудові тарифної ставки – визначення вірогідної суми збитку, що припадає на одиницю страхової суми. Тариф дає можливість досягти необхідного балансу між доходами і витратами страхової організації. Саме таке балансування і є фінансовою стійкістю. У структурі тарифної ставки відображено всі необхідні фонди і резерви, призначені для здійснення страхових операцій. Тобто, саме страховий тариф є моделлю страхового фонду, що гарантує беззбиткове проведення страхування.

Заходи, спрямовані на підтримку фінансової стійкості страхової компанії є системою цілеспрямованих дій щодо максимального обмеження і попередження будь-якого ризику. Процес управління ризиками містить аналіз, контроль та фінансування ризику. Управління ризиками здійснюється ще до укладання договору страхування, також існують можливості управління ризиком у процесі дії договору страхування. Зниження ймовірності настання страхового випадку повністю відповідає інтересам страховика. Якщо термін дії договору страхування закінчився, а страховий випадок ще не настав, то страхові платежі залишаються у страховика у вигляді доходу, а якщо страховик був змушений виплатити страхове відшкодування, то це є збитками.

Проблема фінансової стійкості може бути вирішена за допомогою заходів, спрямованих на підготовку професійних страховиків. Важлива роль у подальшому розвитку страхової галузі відводиться державі, яка за допомогою різноманітних важелів та стимулів може впливати на формування конкурентоспроможного страхового ринку.

Розвиток механізмів ринкової економіки та страхової справи вимагають корінних змін в процесі обслуговування споживачів страхових послуг. Даний процес повинен починатися з моменту презентації страхового продукту через рекламу і PR, особливої презентації з урахуванням індивідуальних потреб кожного клієнта, швидкості та якості підготовки договору страхування. Не менш важливим є післяпродажне обслуговування клієнта. Велика кількість страховиків забувають, що суть страхової послуги полягає у своєчасній виплаті клієнту страхового відшкодування при настанні страхового випадку. Тому післяпродажне обслуговування повинно починатися в ході продажу послуги, коли клієнту детально пояснюється порядок його дій при настанні страхового випадку. Другий крок – створення служб врегулювання збитків, які здатні гнучко, оперативно і ефективно здійснювати обслуговування [4].

Для успішного управління страховою компанією необхідно вводити новий інструмент управління – реінжиніринг, який стосується організації бізнес-процесів структури страхової компанії. Для розвитку страхового ринку в Україні у страхових компаніях необхідно провести реінжиніринг, щоб поступово позбутися лінійної схеми управління бізнес-процесами, оптимізувати структуру. Реінжиніринг передбачає зміну операційних бізнес-процесів, розподіл функцій продажу, андеррайтингу та урегулювання збитків, що дозволяє чітко відділити адміністративний від допоміжного.

Страхова компанія, яка здійснила реінжиніринг виглядає, як технологічна структура, яка дозволяє якісно задовольнити зростаючі потреби клієнтів, що є вирішальним аргументом у виборі потенційного страховика.

Важливою проблемою страхових компаній є недостатній рівень підготовки менеджменту та топ-менеджменту компаній, їх компетентності, знань концепцій менеджменту. Поява нових страхових продуктів, стрімкий розвиток ринку може привести до збою у діяльності страховика, погіршення його фінансового стану, платоспроможності. Для удосконалення механізму страхового менеджменту доцільно: розробити систему показників ризик-менеджменту при страхуванні ризиків; покращити інформаційне забезпечення страхового менеджменту при оцінці та аналізі ризиків; розробити методичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління ризиками; підвищити кваліфікацію персоналу.

В практиці вітчизняного страхування можна відзначити ряд найбільш важливих правил формування і регулювання страхових ринків і, зокрема:

- для забезпечення захисту споживача, захисту економіки в цілому, повинні бути встановлені відповідні в розумних межах регулюючі положення;
- страховики повинні допускатися на ринок, згідно з суворими ліцензійними критеріями;
- страхування є виключним видом діяльності страхового товариства;
- держава повинна перешкоджати виходу на національний ринок іноземних страховиків;
- держава повинна установити чіткі межі правового поля для заключення страхових контрактів;
- держава повинна мати спеціальні законоположення щодо податкових пільг, звільнень, відрахувань в страховій області, зокрема, в пенсійному страхуванні, близькому до страхування життя;
- кожна держава повинна мати незалежний спеціалізований орган в справі нагляду за страховою діяльністю;
- страхові компанії, здійснюючи страхову діяльність, повинні мати достатній запас платоспроможності і працювати на адекватних тарифах;
- страхові посередники, які працюють на ринку, повинні бути зареєстровані за відповідними вимогами (за рівнем кваліфікації, рівнем капіталу і т.п.);
- обов'язкове страхування повинно здійснюватися в галузях, і в першу чергу в соціальній сфері, де страхові ризики мають масовий характер, а страхові фонди формуються достатньо великою кількістю страхувальників;
- на ринку страхування і перестраховування повинно бути чесне конкурентне середовище;

держава повинна всебічно розширяти міжнародне співробітництво в області обміну інформацією про діяльність страхових компаній.

В Україні продовжується поступовий процес становлення страхового ринку. У цих умовах підвищуються вимоги до фінансової надійності страхової компанії. Досвід функціонування національного страхового ринку показав, що визначальними в умовах сучасної ринкової економіки для більшості страховиків України стали проблеми їх адаптації до ринкової кон'юнктури і змін конкурентного середовища та можливості забезпечення фінансової стійкості компаній. Тому від правильності визначення факторів фінансової стійкості та управління ними залежить точність визначення кількісних і якісних показників діяльності та безпосередньо фінансової стійкості страхових організацій [5].

Список використаних джерел

1. Напрямки покращення фінансової стійкості страхової компанії- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=74320>
2. Проблемні аспекти та напрями підвищення ефективного менеджменту у страхових компаніях – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.zinet.info/16/savchuk.php>
3. Бугійчик В.Б. Ринок страхування життя в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=151>
4. Проблеми розвитку страхування в Україні та шляхи їх вирішення – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forum.mnau.edu.ua/index.php?topic=488.0>
5. Шляхи покращення ефективної діяльності страховиків на ринку України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2013_05_30_31_kampodilsk/ekonomichnij_blok_doslidzhen/shljakhi_pokrashennja_efektivnoji_dijalnosti_strakhovikiv_na_rinku_ukrajini/31-1-0-647
6. Закон України «Про страхування» // Відомості Верховної Ради. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
7. Привалова О. М., Привалова І. М. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку страхування життя в Україні / О.М. Привалова, І.М. Привалова // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 2(27). – С. 178-180
8. Підвищення ефективності діяльності страхової компанії в ринковому середовищі – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68748.doc.htm
9. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 104-121
10. Шірінян Л. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 173-178.

Фока М.М., студентка

група ФК-3, економічний факультет

Научный руководитель: **Кадовба Е.А.**

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины
(г. Гомель, Республика Беларусь)

К ВОПРОСУ О ВАЛЮТНОМ РИСКЕ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В процессе деятельности предприятий возникает множество ситуаций, которые касаются купли-продажи выпускаемой продукции, подписания контрактов с поставщиками, с закупкой сырья и многие другие. Все предприятия стремятся извлечь как можно больше прибыли от реализации своей продукции, стараются подписать больше выгодных контрактов с другими предприятиями, найти инвестора. Однако часто деятельность предприятий при этом сопряжена с разного рода рисками. Наиболее часто на предприятиях наблюдаются риски, связанные с финансами.

Финансовая деятельность предприятия во всех ее формах сопряжена с рисками, влияние которых на результаты этой деятельности возрастает с переходом к рыночной экономике. На современном этапе многие промышленные предприятия в той или иной степени подвергаются влиянию финансовых рисков. Возрастаение

степени влияния данных рисков на результаты финансовой деятельности предприятия связано с изменчивостью экономической ситуации в стране и конъюнктуры финансового рынка, расширением сферы финансовых отношений, появлением новых для нашей хозяйственной практики финансовых инструментов и рядом других факторов. Понятие «финансовый риск» включает в себя совокупность различных рисков, с которыми сталкиваются компании в своей деятельности, а именно, кредитный, инфляционный, процентный, валютный, риск ликвидности, снижения финансовой устойчивости и другие. Одним из рисков, достаточно значимых для белорусских предприятий, является *валютный риск*.

Данный вид риска есть у предприятий, ведущих внешнеэкономическую деятельность – импортирующих сырье, материалы и полуфабрикаты и поставляющих свою продукцию на экспорт, а также предприятий, привлекающих заемные средства в иностранных валютах. Он проявляется в недополучении доходов в результате воздействия изменения обменного курса иностранной валюты, используемой во внешнеэкономических операциях предприятия, на ожидаемые денежные потоки от этих операций. Например, импортируя сырье и материалы, предприятие проигрывает от повышения обменного курса иностранной валюты по отношению к национальной валюте. Снижение этого курса определяет финансовые потери предприятия при экспорте готовой продукции, поскольку в этом случае в национальной валюте оно получает выручку меньшую, чем предполагалось изначально. Поскольку некоторые предприятия Республики Беларусь импортируют часть сырья и материалов для производства своей продукции, пользуются валютными кредитами, проблема возникновения валютного риска для них весьма актуальна.

Приобретение белорусскими предприятиями промежуточных товаров, необходимых для выпуска конечной продукции, – это один из важнейших каналов вывоза валюты из страны. Так, например, в 2012 году около 30% валюты на Белорусской валютно-фондовой бирже было куплено белорусскими предприятиями на приобретение сырья, материалов, оборудования и комплектующих. По данным за первую половину 2012 года, около 63% материальных затрат промышленных предприятий было связано с приобретением импортного сырья, материалов, комплектующих и топлива. Так, доля импорта в материальных затратах металлургических предприятий составила в первой половине 2012 года 50,3%, в машиностроении – примерно столько же, в текстильном и швейном производстве – 52,4%, в фармацевтическом производстве – 63,9% [1]. При этом некоторые эксперты отмечают, что определенные виды комплектующих производить в Беларуси экономически нецелесообразно, поэтому в некоторых случаях импорт – более эффективный вариант. Проблема здесь заключается не только в высокой импортоемкости, но и в эффективности производства. Другие страны также импортируют сырье и комплектующие, однако у них добавленная стоимость более высокая. В результате, их выручки от экспорта оказывается достаточно для того, чтобы покрыть издержки на импорт.

Так или иначе, но все это влечет, во-первых, вымывание валюты из страны, и во-вторых, по причине нестабильности курса белорусского рубля, его обесценения по отношению к другим валютам, приводит к появлению значительного валютного риска. Затраты отечественных предприятий повышаются, что снижает конкурентоспособность нашей продукции по ценовому фактору. В Республике Беларусь с 2011 г. наблюдался процесс девальвации – снижение курса национальной валюты по отношению к твердым валютам, международным счетным единицам, уменьшение реального золотого содержания денежной единицы. Белорусский рубль по отношению к доллару США составил на 1 января 2010г. 2856,0 белорусских рублей, а на 1 декабря 2010г. – 3010,98 белорусских рублей. По окончании 2011г. белорусский рубль упал, достигнув 8470,09 по отношению к доллару США. Динамика курса белорусского рубля по отношению к доллару США представлена на рисунке 1.

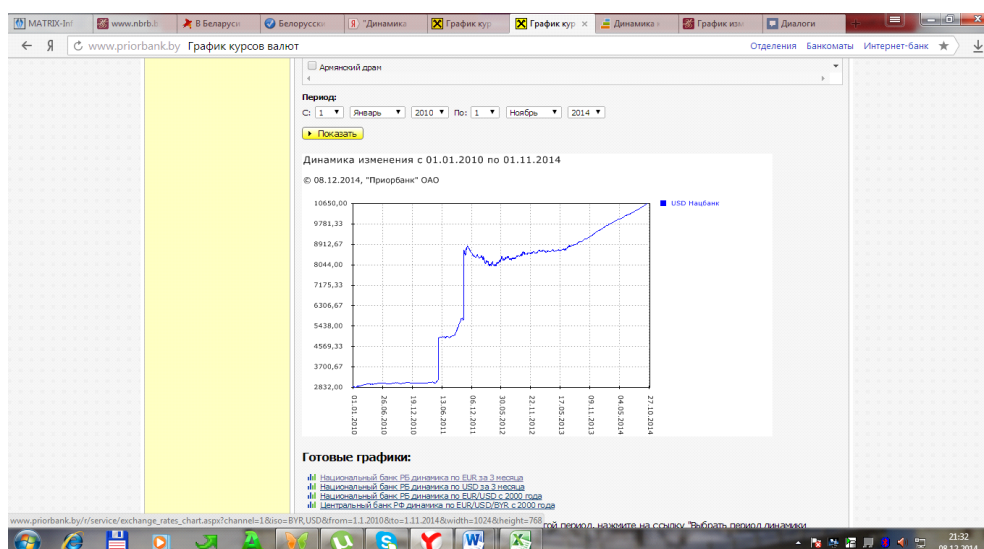

Рисунок 1. Динамика среднего курса белорусского рубля по отношению к доллару США с 1.01.2010г. по 27.10.2014г.

Что касается банковского сектора, то общий относительный уровень подверженности данного сектора рискам в 2013 году существенно возрос. Росту уровня подверженности банковского сектора рискам способствовало некоторое ухудшение практически всех показателей, характеризующих риски.

В целом уровень валютного риска банковского сектора на протяжении 2013 года можно охарактеризовать как относительно умеренный. Вместе с тем высокие темпы роста активов банков в иностранной валюте усиливают уязвимость банковского сектора к ослаблению обменного курса национальной валюты. Следует также учитывать и косвенный валютный риск, связанный с потенциальной возможностью невозврата кредитов в иностранной валюте при изменении обменного курса белорусского рубля, поскольку часть таких кредитов была предоставлена предприятиям, у которых нет постоянной валютной выручки. Кроме того, высокие темпы кредитования предприятий реального сектора экономики в иностранной валюте на протяжении 2012–2013 гг. привели к чрезмерному накоплению валютного риска клиентов, вызванного необходимостью погашения валютных кредитов при отсутствии достаточных собственных источников поступления иностранной валюты [2].

В этой связи потребовалось принятие мер по ужесточению кредитования в иностранной валюте и в январе 2014 г. Национальным банком Республики Беларусь введены дополнительные ограничения при кредитовании в иностранной валюте. В соответствии с постановлением Правления Национального банка Республики Беларусь от 4 января 2014 г. № 3 "О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Республики Беларусь от 13 ноября 2012 г. № 577" кредиты в иностранной валюте могут предоставляться субъектам хозяйствования только для расчетов с нерезидентами Республики Беларусь при осуществлении внешнеторговых операций, а с резидентами Республики Беларусь – только для расчетов с ОАО "Газпром трансгаз Беларусь" за поставляемый природный газ.

По мнению некоторых экономистов, это решение Национального Банка, в первую очередь, нацелено на дедолларизацию национальной экономики, то есть на повышение привлекательности расчетов в белорусских рублях между резидентами Беларуси и расширение использования национальной валюты. Если ранее принимались документы, которые были нацелены на ограничение импорта, то сейчас речь идет об ограничении валютного кредитования, связанного с осуществлением расчетов между резидентами Беларуси. Это можно считать положительным моментом. Для расчетов с нерезидентами валютное кредитование сохраняется. При этом резиденты в своих расчетах могут использовать другие инструменты, например, коммерческие кредиты или лизинг.

У этого решения Национального Банка есть и еще одна цель – ограничение валютных рисков, как предприятий, так и самих банков. В 2013 году на фоне относительно предсказуемого поведения обменного курса и высоких ставок по рублевым кредитам более высокими темпами увеличивалось валютное кредитование, что создавало дополнительные валютные риски, связанные с возможностью невозврата кредитов предприятиями по причине недостатка валютной выручки и изменением обменного курса национальной валюты. Так, требования банков к экономике в белорусских рублях на начало 2014 года составили 140,5 трлн. рублей, увеличившись за 2013 год на 15,5 процента, требования банков к экономике в иностранной валюте за 2013 год увеличились с 11,5 до 15,0 млрд. долларов США, или на 30,4%.

Высокие темпы кредитования в иностранной валюте действительно во многом обусловлены существенным различием в уровнях процентных ставок по кредитам в национальной и иностранной валютах. Кредиты в рублях выдавались юридическим лицам по ставке 45–50% годовых, цена же валютных кредитов составляла 9–12%. Фактически, кредиты в иностранной валюте оказывались гораздо более дешевыми, нежели в белорусских рублях.

Таким образом, запрет на кредиты в долларах уменьшает валютные риски для банков и предприятий, но без этих кредитов бизнесу будет сложнее. Особенно остро это скажется на тех компаниях, которым деньги нужны были на закупку оборудования и модернизацию.

Меры Национального Банка Республики Беларусь по ограничению кредитования в иностранной валюте начали давать результаты в виде умеренного роста валютного кредитования на 2,5 % в первом квартале 2014 года (по сравнению с 6,6 % за тот же период 2013 года). Тем не менее, степень долларизации кредитов продолжала расти, превысив 50 % в начале 2014 года, указывая на значительные валютные риски для заемщиков, многие из которых считаются нехеджированными [3]. Требования банков к экономике выросли за январь-сентябрь 2014 г. на 13,3% при годовом прогнозе роста на 16–19%. Объем задолженности по кредитам секторам экономики в национальной валюте на 1 июня 2014 года составил 135,537 трлн. рублей, или 49% от общей суммы кредитных вложений (на 1 января 2014 года – 49,8%).

Таким образом, колебания курсов валют, в которых предприятие производит расчеты, оказывают значительное влияние на результаты его хозяйственной деятельности и устойчивость бизнеса. Потенциальный доход компании напрямую зависит от уровня валютного риска, и неблагоприятное изменение курсов может привести к серьезным потерям. Учитывая устойчивую тенденцию снижения курса белорусского рубля к доллару, зависимость отечественных предприятий от импорта и долларизацию экономики, проблема возрастания валютных рисков в нашей стране присутствует и требует решения.

Литература:

1. Кто вывозит валюту из страны? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://_113_179845/. – Дата доступа: 07.12.2014.
2. Фин. стабильность в Республике Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nbrb.by/publications/finstabrep/FinStab2013.pdf>. – Дата доступа 07.12.2014г.
3. Международный валютный фонд. Доклад МВФ по стране, №14/226. Республика Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/scr/2014/cr14226r.pdf>. – Дата доступа: 07.12.2014.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Ринок лізингових послуг в Україні перебуває на стадії становлення, при цьому активізація лізингових операцій істотно впливає на розширення реального сектору економіки України. Саме лізинг може значно поживити процеси створення нових підприємств, оновлення існуючого технічного забезпечення підприємств, але найважливішим є те, що лізинг дає можливість отримати сучасне устаткування, як вітчизняного так і зарубіжного виробництва. Тому необхідно визначити переваги та недоліки лізингу в порівнянні з іншими видами фінансування в Україні. Зважаючи на це, розвиток цієї фінансової послуги на фінансовому ринку України є актуальним і необхідним [1].

Сутність лізингу полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачеві майна, що є власністю лізингодавця, або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів. Особливістю відносин власності при лізингові є те, що право власності на товар зберігається за лізингодавцем (кредитором), а лізингоодержувач отримує предмет лізингу лише в тимчасове користування. Після закінчення терміну лізингової угоди можливий викуп орендованого майна лізингоодержувачем за залишковою вартістю. Якщо цього не відбувається, сторони можуть продовжити лізинговий договір, або лізингоодержувач повертає майно власникові (лізингодавцю) [2].

За своєю економічною природою лізинг має двоїсту форму. З одного боку, лізинг відповідає сутності кредитних відносин і є кредитною операцією (має місце передача майна у користування на умовах строковості, повернення і платності); а з другого боку, оскільки кредитор і позичальник працюють не з грошовим капіталом, а з продуктивним, лізинг є подібним до однієї з форм інвестиційного фінансування.

Певною мірою лізинг схожий із банківським кредитуванням. Проте, для підприємства, що обере не кредит для відновлення матеріально-технічної бази, а механізм лізингу, такий вид фінансування буде мати ряд переваг. Зокрема певні відмінності між лізингом та кредитом, які представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Відмінності між лізингом та кредитом [2]

	Напрямки використання грошових коштів	Контроль за цільовим використанням	Визначення гарантії повернення коштів	Відображення обладнання на балансі підприємства
Лізинг	Грошові кошти направляються на активізацію виробничої діяльності, в основному, на її розвиток та модернізацію	Гарантований контроль за цільовим використанням коштів, так як в лізинг віддається конкретне обладнання	Розмір гарантії зменшується на величину вартості обладнання, яке передане в лізинг, так як саме обладнання і є гарантією	Обладнання не відображається на балансі підприємства, амортизація не нараховується
Кредит	Грошові кошти направляються на будь-яку підприємницьку діяльність	Існують труднощі контролю за цільовим використанням коштів через відсутність дійових інструментів контролю	Вимагається 100% гарантія повернення кредиту та відсотків за користування	Придбане обладнання відображається на балансі підприємства, на нього нараховується амортизація

Отже, як бачимо з таблиці 1, лізинг є більш вигідним та дешевим способом отримання необхідного обладнання для підприємства, ніж кредит. Лізингова угода не передбачає обов'язкового забезпечення виконання зобов'язань лізингоодержувача за договором у вигляді застави. Це є одним із найбільш вагомих аргументів при виборі виду фінансування, оскільки переважна більшість підприємств в Україні мають морально застарілі і фізично зношені основні фонди, що не можуть бути прийняті банком (або іншою кредитною організацією) у якості адекватної застави при укладенні кредитного договору, особливо якщо врахувати, що співвідношення суми кредиту, що видається, і застави по ньому встановлюється, як правило, у такому співвідношенні - 1,0:2,5 (іноді співвідношення встановлюється як 1,0:3,0). При використанні лізингового механізму в якості забезпечення виконання зобов'язань за договором виступає сам предмет лізингу, оскільки, відповідно до чинного законодавства України, при настанні двох неплатежів за договором лізингу для вилучення майна лізингодавцю достатньо виконавчого напису нотаріуса [3].

Розглянемо детальніше лізинг в практичному застосуванні. У країнах із розвинутою ринковою економікою лізинг становить майже третину інвестицій в основні засоби, а в решті країн із високими показниками росту – від 10 до 15 % (в Україні – лише 1,5 %). У таких країнах Східної Європи, як Естонія, Чеська Республіка, Угорщина, Польща, а також Росія, співвідношення річного обсягу ринку лізингу та ВВП коливається від 2 до 5 % (в Україні – всього 0,3 %).

Незважаючи на активний розвиток фінансової системи, темп росту лізингового ринку не відповідає потребам промисловості та економіки в цілому: потреба в лізингу для оновлення основних засобів підприємств країни в 70

разів перевищує реальний обсяг ринку лізингу, співвідношення річного обсягу лізингових угод та ВВП в Україні в 20 разів менше, ніж у країнах, що демонструють швидкі темпи зростання економічного потенціалу [2].

На 2013 рік кількість лізингодавців склала 411 організацій, що на 124 більше ніж у 2011 році, що обумовлено зростанням попиту на лізингові послуги. Але активно працюють на ринку не більше 20-30 ведучих лізингодавців. Основна тенденція ринку лізингу в Україні – закріплення позицій за лідерами ринку, розширення сфери їх впливу. Цілком імовірна подальша концентрація ринку шляхом укрупнення компаній. Серед лізингових компаній, що сьогодні працюють на українському ринку лізингу, можна виділити ТОП-10 компаній, які активно поводять себе на ринку і залишаються в десятці лідерів вже декілька років підряд, займаючи те чи інше місце (табл.2).

Таблиця 2

Лізинговий портфель найбільших лізингових компаній України, млн. грн. за 2009-2013 рр. [3]

Назва лізингової компанії	Рік				
	2009	2010	2011	2012	2013
ВТБ Лізинг Україна	5670,3	5230,271	4869,363	3505,030	2342,690
Райффайзен Лізинг Аваль	1666,1	1329,858	1 913,286	2004,804	2176,500
ОТП Лізинг	6	131,454	756,892	1156,108	1992,059
Український Лізинговий Фонд	-	-	-	776,400	1801,200
УніКредит Лізинг	1634,6	1462,600	1459,520	1415,125	1139,126
ІНГ Лізинг Україна	1 147,6	1420,000	1 482,000	1336,700	719,100
Порше Лізинг Україна	128,9	229,830	363,834	546,444	691,600
ALD Automotive/Перша лізингова	-	294 600	336 000	466 324	598 910
Сканія Кредіт Україна	-	238,675	138,600	350,000	389,000
Ілта	238,1	174,771	169,300	255,500	289,400
Разом	14259,4	13293,20	13949,02	13557,11	12932,75

Протягом 2013 року лізингодавцями укладено 11083 договорів фінансового лізингу на суму 31553,1 млн. грн. Вартість об'єктів лізингу, що є предметом договорів, становить 24862,8 млн. грн. Вартість чинних угод фінансового лізингу за 2013 рік становить 67,1 млрд. грн. [4]. Значний ріст вартості укладених договорів фінансового лізингу відбувся за рахунок користування Укрзалізницею даною послугою. Крім того, позитивна динаміка ринку лізингових операцій пов'язується із зменшенням можливості залучення інвестицій із традиційних кредитних джерел та значними перевагами даної послуги.

Вартість договорів фінансового лізингу за галузями представлена в таблиці 3. За підсумками 2013 року найбільшим споживачем лізингових послуг залишається транспортна галузь – вартість договорів демонструє зростання на 99,6 %. Звертає увагу позитивна динаміка активності лізингових компаній у сфері фінансування аграрного сектору: обсяг укладених лізингових угод склав близько 9,41 млрд грн. (збільшення на 19,1%). Відповідно, основними об'єктами фінансового лізингу в Україні у 2013 році були:

- транспортні засоби - 50469,4 млн. грн. або 75,2% від загальної суми договорів. Порівняно з аналогічним періодом 2012 року показник збільшився на 106,6% (26 043,9 млн. грн.);
- техніка, машини та устаткування для сільського господарства - 7674,7 млн. грн. (11,4%). Вартість договорів збільшилась на 18,5% (1197,7 млн. грн.) порівняно з відповідним періодом минулого року.

Таблиця 3

Вартість договорів фінансового лізингу за галузями, млн. грн. [4]

Назва галузі	2012 р.	2013 р.	Відхилення 2013 р. від 2012 р.	
			(+,-)	%
будівництво	2077,9	1869,0	-208,9	-10,1
добувна промисловість	1051,8	1520,6	468,8	44,6
легка промисловість	70,3	134,1	63,8	90,8
машинобудування	210,7	219,9	9,2	4,4
металургія	132,4	43,6	-88,8	-67,1
сільське господарство	7905,5	9416,3	1510,8	19,1
сфера послуг	2000,9	1350,2	-650,7	-32,5
транспорт	24 128,4	48158,6	24030,2	99,6
харчова промисловість	430,0	517,3	87,3	20,3
хімічна промисловість	83,8	70,7	-13,1	-15,6
інші	3453,2	3827,5	374,3	10,8
Всього	41 544,9	67127,8	25582,9	61,6

Також спостерігається тенденція приросту частки довгострокових договорів лізингу (термін дії більше 5 або дорівнює 10 рокам). Вартість договорів фінансового лізингу строком до 2 років зменшилась у 2013 році на 6,3%, від 2 до 5 років збільшилась на 22,1 %, строк яких більше 10 років зменшилась на 25,5%.

Головними перешкодами розвитку ефективного лізингового ринку є брак довгострокових коштів лізингодавців та низька платоспроможність більшості потенційних лізингоотримувачів, що значно підвищує ризикованість лізингових відносин. Велике значення має для подальшої активізації лізингового ринку є формування сприятливої

законодавчо-нормативної бази лізингових операцій та удосконалення інституційного середовища ринку лізингових послуг.

Загалом, ринок послуг фінансового лізингу протягом 2013 року демонструє загальне зростання показників порівняно з попередніми роками. Придбання об'єктів у лізинг є більш привабливим ніж отримання його в кредит і є надійним джерелом фінансування, а отже в інтересах суб'єктів господарювання. Сучасний спектр послуг, що надають лізингові компанії України достатньо широкій і задовольняє потреби споживачів [4].

Список використаної літератури:

1. Гетьман О, Васильчишин О. Лізинг як пріоритетний напрямок економічного зростання України/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://econa.at.ua/publ/vipuski_za_rokami/2011_rik/lizing_jak_prioritetnij_naprjamok_ekonomichnogo_zrostantnja_ukrajini/26-1-0-821
2. Кущик А.П., Гергель Є.І. Сучасний стан та проблеми розвитку лізингу в Україні / А.П. Кущик// Вісник запорозького національного університету.- 2012.-№1.-с.153-158.
3. Українське об'єднання лізингодавців: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uul.com.ua/stat/leasing_market/
4. Якушева І.Є. Сучасний стан та перспективи ринку лізингових послуг України/ І.Є.Якушева // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. - № 2(26). с.23-27

Юденюк Н.А., студентка

група ФК-31, економічний факультет

Научный руководитель: **Иванова Т.И.**, старший преподаватель

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины (г. Гомель, Республика Беларусь)

natasha.yudenok@yandex.ru

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ И ПУТИ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Налог – это одна из форм финансовых отношений, осуществляемых в виде платежей, взимаемых государством с юридических и физических лиц с целью их перераспределения для нужд граждан и общества в целом. Любому государству, чтобы воздействовать на ход экономической жизни, необходимо располагать определенными денежными средствами. Их должны предоставить все заинтересованные в выполнении функций государства стороны – граждане и юридические лица. Существование государства без налогов невозможно. Ведь налоги, как и вся налоговая система, являются мощным инструментом регулирования экономики и социальной сферы. За счет налоговых взносов, сборов, пошлин и других платежей, формируется государственный бюджет. Налоги обеспечивают реализацию социальной, экономической, оборонной и других функций государства. Они идут на содержание государственного аппарата, армии, правоохранительных органов, финансирование образования, здравоохранения, науки.

Так как и налоги, предпринимательство является важнейшим элементом в рыночной экономике, без которого не может гармонично развиваться государство. Индивидуальное предпринимательство играет значительную роль в формировании доходов бюджета страны, так как данный вид деятельности в странах с рыночной экономикой получил широкое распространение и составляет подавляющую часть среди всех форм организаций. Предпринимательство обеспечивает основные конкурентные преимущества экономики рыночного типа: придает необходимую гибкость рыночному механизму, создает предпосылки инновационного развития экономики, формируя, с одной стороны, соответствующую конкурентную среду, а с другой – генерируя основные нововведения[3].

Основная роль индивидуального предпринимателя заключается в уплате налогов, в обеспечении торгового оборота, товарного ассортимента или количества созданных рабочих мест. Уплачивая налоги в бюджет, индивидуальные предприниматели тем самым финансируют государственный бюджет Республики Беларусь.

В настоящее время в Республике Беларусь действуют три основные системы налогообложения доходов индивидуальных предпринимателей:

- общая система налогообложения;
- система уплаты единого налога с индивидуальных предпринимателей;
- упрощенная система налогообложения.

Каждой системе присущи свои особенности. Причем при наличии определенных условий либо при наступлении соответствующих обстоятельств деятельность индивидуального предпринимателя может осуществляться только с применением установленной законодательством для таких случаев системы налогообложения.

Общая система налогообложения предусматривает уплату индивидуальными предпринимателями подоходного налога по ставке 15% при реализации товаров, выполнении работ, оказании услуг.

Такую систему выгодно использовать в случаях, когда в предпринимательской деятельности большая часть выручки идет на покрытие расходов, например, по приобретению товаров или каких-то расходных материалов для деятельности. При наличии документов, подтверждающих расходы, налогооблагаемая база подоходным налогом существенно уменьшается за счет таких затрат [1, с.299].

Система налогообложения с уплатой единого налога – наиболее распространенная форма налогообложения для индивидуальных предпринимателей. Она предусматривает уплату налога в фиксированной сумме (размер единого налога зависит от вида деятельности и региона осуществления деятельности)[1, с.563].

Единый налог – это платеж, который характерен только для индивидуальных предпринимателей. Единый налог уплачивается в отношении розничной торговли, работ и услуг, оказанных потребителям, а также общественного питания. Единый налог уплачивается до начала осуществления деятельности.

Упрощенная система налогообложения – это право индивидуальных предпринимателей, а не обязанность. Индивидуальные предприниматели, которые впервые регистрируются и не обязаны уплачивать единый налог, вправе представить соответствующее уведомление в налоговый орган и с момента государственной регистрации начать применять упрощенную систему налогообложения [1, с.568].

Упрощенная система налогообложения – достаточно гибкая и удобная форма налогообложения, поскольку предусматривает возможность уплачивать налоги в фиксированном процентном отношении от выручки по установленным ставкам.

В Республике Беларусь наибольшее количество индивидуальных предпринимателей применяют уплату единого налога, однако с каждым годом все большую популярность среди индивидуальных предпринимателей набирает упрощенная система налогообложения.

В Республике Беларусь за 10 лет в период с 2004 г. по 2014 г. количество индивидуальных предпринимателей выросло на 36% или на 67,544 тыс. человек. Если на 01.01.2004 г. количество индивидуальных предпринимателей составляло 187 тыс. человек, то к 01.01.2014 г. этот показатель увеличился до 254,544 тыс. человек. Количество индивидуальных предпринимателей растет, однако, в отличие от многих зарубежных стран, очень медленными темпами. Можно говорить о том, что в Республике Беларусь недостаточно используется предпринимательский потенциал населения, государству необходимо принимать меры по активизации населения и совершенствованию законодательства в области предпринимательства. В частности, важной составляющей, в которой необходимо производить изменения, является налоговое законодательство. Направленные меры должны быть нацелены на максимальное упрощение законодательства в сфере уплаты налогов с индивидуальных предпринимателей, ставки налогообложения должны быть экономически обоснованными[2].

Также важной проблемой является недостаточное развитие индивидуального предпринимательства в небольших городах, из-за того, что крупный бизнес не находит здесь должного развития. С целью ее решения предлагается создание органов на государственной и коммерческой основе, которые будут содействовать появлению новых предпринимателей (то есть оказание консультационных услуг, изучение рынков сбыта и другие услуги). Решив эту проблему, можно изменить ситуацию в лучшую сторону в области предложения новых рабочих мест и формирования доходов местного бюджета и населения.

Развитие в Республике Беларусь конкурентоспособных, экономически активных, инновационных и социально ответственных малых предприятий будет способствовать экономическому росту страны и должно быть одной из главных целей экономической политики государства.

Необходимо продолжать налоговую реформу, которая обеспечит закрепление сложившихся положительных тенденций в области налогообложения и дальнейшего совершенствование налогового законодательства в целях снижения налоговой нагрузки, улучшения налогового администрирования и повышения рациональности, справедливости и стабильности налоговой системы. Уменьшение налоговой нагрузки на индивидуальных предпринимателей требует, прежде всего, введения налоговых льгот, отмены, имеющих негативное влияние на экономику оборотных налогов и сборов, исчисляемых от выручки от реализации товаров и услуг, урегулирования значительного объема задолженности индивидуальных предпринимателей по налоговым платежам и совершенствования процедур уплаты налогов, сборов и пошлин.

Упрощение систем налогообложения, простота схем, снижение стоимости процедур и уменьшение налогового бремени выгодно всем сторонам: индивидуальным предпринимателям и государству. Государство будет получать рост доходов республиканского и местных бюджетов, а индивидуальным предпринимателям будет легче производить отчисления государству.

Что же касается трех систем налогообложения индивидуальных предпринимателей в Республике Беларусь, то за счет таких мероприятий, как сокращение перечня видов деятельности, по которым предприниматели не могут применять другие системы налогообложения, кроме уплаты единого налога, сокращение перечня видов деятельности, по которым запрещается применение упрощенной системы налогообложения, пересмотр применения повышающих коэффициентов в отношении индивидуальных предпринимателей, уплачивающих единый налог, а также разрешение индивидуальным предпринимателям применять упрощенную систему налогообложения после применения другого режима налогообложения создадут благоприятные условия для развития индивидуального предпринимательства.

Конечно, по началу, доходы, поступающие в государственный бюджет, от налогообложения индивидуальных предпринимателей немного снизятся, однако, через некоторое время и в связи с упрощением налогообложения появится большее количество индивидуальных предпринимателей и, следовательно, размер налоговых поступлений увеличится.

Все предложенные выше варианты улучшения налогообложения индивидуальных предпринимателей позволят увеличить число индивидуальных предпринимателей и соответственно улучшить бизнес-климат в Республике Беларусь. При этом данные изменения не приведут к значительной потере налоговых поступлений от индивидуальных предпринимателей в государственный бюджет. В связи с изменениями несколько увеличится нагрузка на налоговые органы, однако это увеличение предлагается компенсировать за счет совершенствования налогового законодательства и оптимизации работы налоговых органов.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что индивидуальные предприниматели в процессе своей деятельности уплачивают различные виды как республиканских, так и местных налогов в бюджет Республики Беларусь тем самым увеличивая доходную часть государственного бюджета. В связи с этим увеличение налоговых поступлений от индивидуальных предпринимателей для Республики Беларусь видится экономически обоснованным. Следует учесть, что данное расширение налоговых платежей от индивидуальных предпринимателей должно осуществляться за счет расширения налогооблагаемой базы и создания экономических условий для ведения бизнеса, а не путем увеличения ставок налогообложения. Государству необходимо найти баланс между необходимостью налоговых поступлений в доход бюджета, и созданием благоприятных условий для привлечения индивидуальных предпринимателей к деятельности. На определенных этапах развития видится целесообразным в ущерб доходам бюджета снижать налоговую нагрузку для

индивидуальных предпринимателей, чтобы создать мощный предпринимательский сектор в государстве. Если данные мероприятия будут проведены успешно, потерянные налоговые поступления вернутся в будущем еще в больших размерах, а также помимо налоговых поступлений в бюджет, расширение предпринимательства создаст новые рабочие места и ужесточит конкуренцию.

Литература

1. Налоговый Кодекс Республики Беларусь Общая часть (принят Палатой представителей 15 ноября 2002 г., одобрен Советом Республики 2 декабря 2002 г.) и Особенная часть (принят Палатой представителей 1 декабря 2009 г., одобрен Советом Республики 18 декабря 2009 г.): – Минск: Амалфея, 2014. – 776 с.

2. Министерство по налогам и сборам [Электронный ресурс] / Перспективы системы налогообложения в Беларуси. – Режим доступа: <http://www.nalog.gov.by/ru/confer/view/perspektivy-sistemy-nalogooblozhenija-v-belarusi-12448/>. Дата доступа: 15.11.2014.

3. Состояние и развитие предпринимательства в Республике Беларусь [Электронный ресурс] / Учебные материалы БарГУ. – Режим доступа: <http://bargu.by/.html>. Дата доступа: 15.10.2014.

СЕКЦІЯ 4	ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ
СЕКЦІЯ 4	УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Денисенко В.В., студентка
 група К-БО-1А, економічний факультет
 спеціальність: бухгалтерський облік
 Науковий керівник: **Худоба К.В.**, викладач
 Коледж ПВНЗ «Макиївський економіко-гуманітарний інститут» (м. Макиївка)
vitka19967@gmail.com

СУТНІСТЬ ТА УЗГОДЖЕННЯ ПОНЯТЬ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ» І «НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ» В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Сучасний розвиток економіки вимагає прискорених суспільно-політичних і технологічних змін на основі наукових досліджень. Жорстка світова конкуренція потребує постійних інновацій, нових ідей, високоякісної продукції. Світова економіка вступає в нову фазу, засновану на інформаційних технологіях, акцент переноситься на зв'язок та комунікації, і відповідно зростає роль не матеріального, а інтелектуального капіталу. Виникнення інтелектуального капіталу, його функціонування забезпечується завдяки перетворенню знань, науки в безпосередню продуктивну силу. Він поєднує у собі науковий потенціал підприємства, інтелектуальну працю та інтелектуальну власність, культуру управління і праці робітників, організаційну структуру, кваліфікацію персоналу, відомість заводської марки, торгового знаку тощо. Саме інтелектуальний капітал дедалі більше перетворюється на провідний чинник економічного зростання та міжнародного обміну, радикальних структурних зрушень, стає головним у визначенні ринкової вартості високотехнологічних компаній та формуванні високого рівня конкурентоспроможності. Здатність підприємство створювати й ефективно використовувати інтелектуальний капітал визначає його економічну силу, добробут.

Проблемам сутності інтелектуального капіталу приділяли увагу в своїх працях вітчизняні та зарубіжні науковці: Н.Л. Гавкалова, Н.С. Маркова, С.Ф. Легенчук, І.І. Просвірина, Я.В. Соколов, М.П. Пятав, А. Козирев, В. Макаров, Е. Брукінг, Л. Едвінсон та ін. Не зважаючи на значні досягнення, залишаються не вирішені питання. Аналіз літературних досліджень дозволяє стверджувати, що єдиного підходу до визначення сутності поняття «інтелектуальний капітал» немає, також виникають питання про єдність і розмежування категорій «інтелектуальний капітал» і «нематеріальні активи».

Метою дослідження є аналіз теоретичних підходів до визначення сутності «інтелектуальний капітал» і «нематеріальні активи» в бухгалтерському обліку, що дозволить установити їх взаємозв'язок та основні відмінності.

На сьогодні немає жодного законодавчо-нормативного акта, який би визначав сутність інтелектуального капіталу. Однозначного погляду на визначення поняття інтелектуального капіталу серед вчених також не має. Більшість вчених які досліджують питання визначення сутності інтелектуального капіталу, пов'язують його значення з нематеріальними активами. Виходячи з цього можна виділити три підходи до трактування сутності поняття «інтелектуальний капітал» (рис. 1).

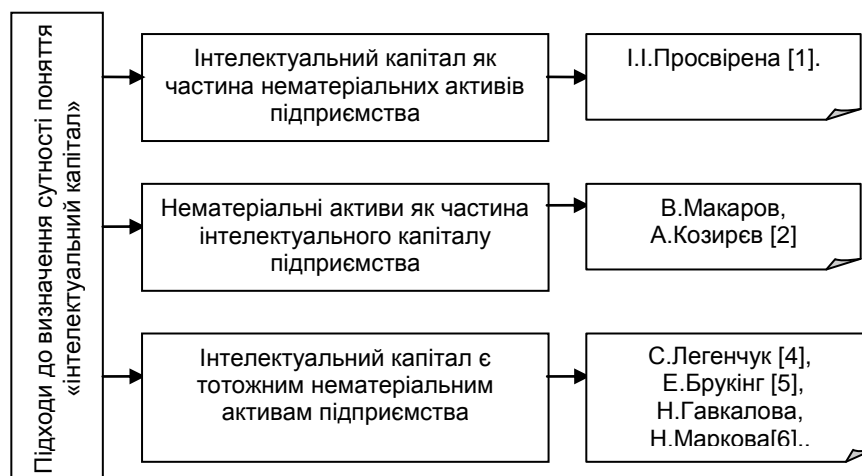

Рис. 1. Підходи до визначення сутності поняття «інтелектуальний капітал»

Відповідно до першого підходу науковці визначають «інтелектуальний капітал» як частину нематеріальних активів підприємства [1]. Просвірена І.І у складі нематеріальних активів виділяє: інтелектуальну власність, людські, інфраструктурні та ринкові активи, що є елементами інтелектуального капіталу [1].

Інші автори вважають, що нематеріальні активи являються частиною інтелектуального капіталу підприємства [2, 3]. В.Макарова та А.Козирева вважають нематеріальні активи частиною інтелектуального капіталу, так як інтелектуальний капітал включає у себе більш широке коло ресурсів, ніж нематеріальні активи, які за своєю суттю є правами власності чи користування, оцінку яких можна достовірно виміряти [2]. І.Дерун також підтримує таке трактування інтелектуального капіталу [3].

Третя група авторів вважають поняття «інтелектуальний капітал» і «нематеріальним активи» тотожними [4, 5, 6]. С. Легенчук розуміє під інтелектуальним капіталом сукупність наявних інтелектуальних активів підприємства, які забезпечують йому конкурентні переваги на ринку [4]. Е. Брукінг вважає, що інтелектуальний капітал співпадає з поняттям нематеріальних активів і розглядає його як необхідна умова конкурентоздатності компанії [5]. Також ставлять знак рівності між цими категоріями Н. Гавкалова та Н. Маркова. В підтвердження цього наведемо їх висловлювання: «Сталим є представлення активів підприємства як сукупність фізичного та фінансового інтелектуального капіталу (нематеріальні активи)» [6].

З аналізу існуючих точок зору слідує, що не існувало (і не існує) єдиного розуміння поняття інтелектуального капіталу. Інтелектуальна власність по своїй суті є юридичним гарантом захисту прав, що відносяться до інтелектуальної діяльності, і включає «ноу-хау», патенти, торгові секрети, авторські права, торгові марки. Винаходи захищаються ліцензіями, нові продукти – патентами, оригінальне ім'я – торговою маркою товару чи послуги, торгові секрети – договорами про нерозголошення. Нематеріальні активи – це вартість прав на використання підприємством інтелектуальної власності.

Можна зробити висновок, що категорії «інтелектуальний капітал» і «нематеріальні активи» не є тотожними. На нашу думку поняття «інтелектуальний капітал» ширше, ніж поняття «нематеріальні активи».

Список використаної літератури

1. Просвірина І.І. Интеллектуальный капитал: новый взгляд на нематериальные активы [Електроний ресурс] / І.І.Просвірина // Финансовый менеджмент. -2004 - № 4 . – Режим доступу : <http://www.dis.ru/fm/arhiv/2004/4/9.html>
- 2.Козырев А.Н. Оценка стоимости нематериальных активов и интеллектуальной собственности [Текст] / А.Н.Козырев, В.Л.Макаров. – М.: Интерреклама, 2003 – 352 с.
- 3.Дерун І. Удосконалення відображення обліку [Текст] / І.Дерун // Бухгалтерський облік і аудит. -2013.-№5 – С. 28-34.
4. Легенчук С.Ф. Нематеріальні активи та інтелектуальний капітал у бухгалтерському обліку: взаємозв'язок понять [Текст] / С.Ф.Легенчук // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2005. – № 1(31).
5. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал [Текст] / Э. Брукинг. – [пер.сангл.]–СПб.:Питер,2001.-288с.
6. Гавкалова Н.Л., Маркова Н.С. Интеллектуальный капитал та його соціальна складова [Текст] / Н.Л.Гавкалова, Н.С.Маркова / Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2005. – № 1(31)/

Дуленко І.С., студентка

група Б-10, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: облік і аудит

Науковий керівник: **Польова Т.В.**, к.е.н., доцент

Харківський державний університет харчування та торгівлі (м. Харків)

dylenko-ira@mail.ru

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТОВАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБСЯГУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Важливою умовою успішної і ритмічної роботи торговельних підприємств є безперебійне і своєчасне постачання їм продовольчих і непродовольчих товарів у необхідному обсязі, кількості, асортименті і відповідній якості.

Метою аналізу товарного забезпечення торговельної діяльності підприємств є вивчення формування обсягів і синхронності надходження товарів, оцінка їх відповідності потребам підприємства в цілому і в розрізі періодів часу.

Інформаційною основою проведення таких досліджень є планові і нормативні дані, інформація оперативного обліку щодо надходження і наявності товарів на підприємстві, відомості договорів на постачання товарів, інвентаризаційних відомостей, інформація статистичної звітності тощо [1, с. 190].

Аналіз постачання товарів у підприємствах галузі передбачає [2, с. 55]:

- оцінку ступеня виконання плану надходження;
- вивчення динаміки товарних потоків;
- оцінку відповідності обсягів надходження і реалізації товарної маси;
- аналіз якості товарного забезпечення і джерел надходження товарів;
- встановлення причин зміни обсягу надходження товарів на підприємство;
- розробку управлінських рішень щодо оптимізації товаропостачання.

Початковим етапом аналізу формування товарного забезпечення обсягу реалізації є оцінка ступеня виконання плану і динаміки обсягу надходження товарів. Аналіз надходження товарів проводять по підприємству в цілому, за складом і структурою у розрізі окремих товарних груп і товарів, джерел надходження, постачальників, а також структурних підрозділів і періодів часу. В подальшому оцінюється відповідність обсягу і структури надходження товарів обсягу реалізації і товарним потребам підприємства.

Відповідність надходження товарних ресурсів і обсягу реалізації як в цілому по підприємству, так і за окремими структурними підрозділами і товарними групами встановлюється на підставі товарного балансу:

$$H = P + B + T3к - T3п, \quad (1)$$

де $T3п$ - товарні запаси на початок звітної періоду, тис. грн;
 $T3к$ - товарні запаси на кінець звітної періоду, тис. грн;
 H - обсяг надходження товарів, тис. грн;
 P - обсяг реалізації покупних товарів (товарооборот), тис. грн;
 B - інше вибуття товарних запасів, тис. грн.

Ступінь відповідності фактичного надходження товарів обсягам, що передбачені укладеними договорами, оцінюється на підставі коефіцієнта поставки товарів, що розраховується по підприємству в цілому і в розрізі окремих постачальників за періодами часу і угодами:

$$K_{II} = \frac{\sum \Pi_{i1}}{\sum \Pi_{i0}} \times 100, \quad (2)$$

де Π_{i0} , Π_{i1} - плановий (базисний) і фактичний обсяг постачання товарів і-м постачальником (за і-й період часу) згідно укладеного договору, в натуральних або вартісних одиницях вимірювання.

Значення коефіцієнта поставки нижче одиниці може свідчити про несумлінність постачальника, відмову підприємства від частини закупівлі товарів, передбачених договором тощо.

На наступному етапі оцінюється частота постачання товарів і дотримання графіка завезення. При цьому проводять порівняння фактичної кількості поставок за кожною товарною групою і партією заводу з розробленими графіками заводу товарної маси.

У процесі подальшого аналізу вивчається ритмічність і рівномірність надходження товарів за окремими періодами часу (декада, місяць, квартал, рік). З цією метою розраховують коефіцієнти ритмічності і рівномірності поставок. Ритмічність поставок оцінюється в процесі аналізу ступеня виконання плану поставок за допомогою таких методів:

➤ методом заліку :

$$K_{ритм} = \frac{\sum \Pi_{i1(0)}}{\sum \Pi_{i0}} \times 100, \quad (3)$$

де $K_{ритм}$ - коефіцієнт ритмічності поставок у часі, %;
 $\Pi_{i1(0)}$ - фактичний обсяг поставки в і-й період часу (і-м постачальником) в межах плану (не вище планового), в натуральних або вартісних одиницях вимірювання;
 Π_{i0} - плановий обсяг поставок в і-й період часу (і-м постачальником), в натуральних або вартісних одиницях вимірювання;

➤ розрахунком аритмічності поставок:

$$K_{ритм} = K_{II} - K_{ар}^{заг} \quad (4)$$

$$K_{ар}^{заг} = |K_{ар}^{+}| + |K_{ар}^{-}| \quad (5)$$

$$K_{ар}^{+} = \frac{\sum (\Pi_{i1} - \Pi_{i0})}{\sum \Pi_{i0}} \times 100, \text{ якщо } \Pi_{i1} > \Pi_{i0} \quad (6)$$

$$K_{ар}^{-} = \frac{\sum (\Pi_{i0} - \Pi_{i1})}{\sum \Pi_{i0}} \times 100, \text{ якщо } \Pi_{i0} > \Pi_{i1} \quad (7)$$

де $K_{ритм}$ - коефіцієнт ритмічності поставки товарів у часі, %;
 K_{II} - коефіцієнт поставки товарів у звітному періоді, %;
 $K_{ар}^{заг}$ - загальний коефіцієнт аритмічності поставок, %;
 $K_{ар}^{+}$ - позитивний коефіцієнт аритмічності, що характеризує у відносних одиницях перевиконання плану поставки протягом періоду, що досліджується, %;
 $K_{ар}^{-}$ - негативний коефіцієнт аритмічності, що характеризує у відносних одиницях недовиконання плану поставки протягом періоду, що досліджується, %;
 Π_{i0} , Π_{i1} - плановий і фактичний обсяг поставок за і-й період часу (і-м постачальником), в натуральних або вартісних одиницях вимірювання.

Коефіцієнт рівномірності поставки товарів визначається у рамках аналізу ступеня виконання плану і динаміки товаропостачання по підприємству в цілому, у розрізі структурних підрозділів, товарних груп, постачальників тощо. Чим ближче значення коефіцієнта рівномірності до 100, тим більш рівномірною була поставка товарів за період. Для розрахунку коефіцієнта рівномірності ($K_{равн}$) заздалегідь визначають середньоквадратичне відхилення і коефіцієнт варіації поставок [3, с. 167]:

$$K_{\text{равл}} = 100 - v, \quad (8)$$

$$v = \frac{\sigma}{\bar{X}} \times 100, \quad (9)$$

$$\sigma = \sqrt{\frac{(X_i - \bar{X})^2}{n}}, \quad (10)$$

- де v - коефіцієнт варіації поставок, який характеризує ступінь нерівномірності виконання їх плану, %;
 σ - середньоквадратичне відхилення, яке характеризує як у середньому коливається виконання плану поставок відносно його середнього рівня, %;
 X_i - відсоток виконання плану або темп зростання обсягу поставки за i -й період часу або i -м структурним підрозділом, %;
 \bar{X} - відсоток виконання плану або темп зростання обсягу поставки в цілому по підприємству за період часу, що вивчається, %;
 n - кількість періодів часу, за які здійснюється оцінка рівномірності поставки товарів.

Аналіз надходження товарів може бути доповнений перевіркою правильності їх розподілу між структурними підрозділами і відповідності товарних ресурсів встановленому плану обсягу торговельної діяльності. В процесі аналізу правильності розподілу товарних запасів, що надійшли на підприємство, між його структурними підрозділами розраховуються абсолютні і відносні відхилення потреби в товарних запасах від фактично виділених, визначаються втрати товарообороту через нестачу товарної маси.

На завершальному етапі аналізу виявляють випадки порушення договірних зобов'язань, встановлюють їх причини, а головне – вживають заходи щодо дотримання договірних зобов'язань в майбутньому і поліпшення товаропостачання.

Список використаних джерел:

1. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник / за ред. А. Г. Загороднього. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів : "Магнолія 2006", 2008. – 440 с.
2. Економічний аналіз в підприємствах харчування та торгівлі : навч. посіб. / Н. М. Гаркуша, О. В. Цуканова, Н. Б. Кащенко Т. О. Сідорова, Нат. М. Гаркуша ; Харківський держ. ун-т харч. та торг. – Х., 2014. – 360 с.
3. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник / Г. В. Савицкая. - 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Инфра-М, 2009. – 536 с.

Іванченко Н.П., студентка
 група ОЗ-ОА-19А, економічний факультет
 спеціальність: облік і аудит
 Науковий керівник: **Маєвська Н.В.**, к.н.держ.упр., доцент
 Макіївський економіко-гуманітарний інститут (м. Макіївка)
 natali.ivanchenko.77@mail.ru

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Бюджетні організації – це організації, які створені органами місцевого самоврядування, діяльність яких повністю або частково фінансується за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів.

Установи та організації, які утримуються за рахунок коштів бюджетів, для забезпечення своєї діяльності та виконання покладених на них функцій складають та затверджують кошторис доходів і видатків відповідно з бюджетними призначеннями, які встановлені Законом України "Про Державний бюджет".

У процесі діяльності кожна установа вступає у господарські відносини із постачальниками, працівниками та іншими юридичними і фізичними особами. Ці відносини забезпечують нормальне функціонування установи здійснюються як у готівковій так і безготівковій формі. Господарські відносини регламентуються договорами. При встановленні господарських відносин між сторонами виникають певні права і зобов'язання. В бухгалтерському обліку виникнення зобов'язань однієї сторони перед іншою відображається після здійснення однією із сторін дій, передбачених у договорі. Виникнення заборгованості пояснюється тим, що майже ніколи не збігаються моменти виконань зустрічних зобов'язань. Як наслідок, в однієї сторони в складі господарських засобів виникає актив у вигляді дебіторської заборгованості, а в іншій - зобов'язання погасити цю заборгованість перед кредитором.

Аналіз наукової літератури свідчить, що питання, щодо удосконалення організації обліку, аналізу та контролю кредиторської заборгованості підприємства – пріоритетний напрямок багатьох традиційних досліджень таких науковців як Атамас П.Й., Біляк М.Д., Бутинець Ф.Ф., Голова С.Ф., Джога Р.Т., Завгородній В.П., Крисюк В.І., Свірко С.В., Сопко В.В., Сурніна К.С., Ткаченко Н.М., Юрченко О.В. та інші. Проте розгляд кредиторської заборгованості у бюджетних установах потребує подальших досліджень.

Зобов'язання бюджетних установ виникають у процесі виконання кошторису доходів і видатків. Розпорядники і одержувачі бюджетних коштів державного та місцевих бюджетів, які перебувають на казначейському обслуговуванні повинні вести облік зобов'язань відповідно до Наказу Державного казначейства України від 09.08.2004 № 136 "Про затвердження Порядку обліку зобов'язань розпорядників бюджетних коштів в органах Державного казначейства України"[1].

Кредиторська заборгованість - заборгованість організації, установи перед іншими фізичними та юридичними особами: за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги; з сум авансів, одержаних від інших осіб у рахунок наступних поставок продукції, виконання робіт (послуг); за усіма видами платежів до бюджету,

включаючи податки з працівників; заборгованість з оплати праці, включаючи депоновану заробітну плату; заборгованість з внутрішньовідомчих розрахунків; інша заборгованість з поточних зобов'язань.

Відповідно Наказу Мінфіну України від 02.03.2012 № 309 «Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України» бюджетне фінансове зобов'язання – це зобов'язання розпорядника бюджетних коштів (одержувача бюджетних коштів) сплатити кошти за будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, тобто – бюджетна кредиторська заборгованість та/або попередня оплата, яка передбачена законодавством.

Усі інші зобов'язання, тобто ті, які взяті понад кошторисні призначення, є небюджетними.

Основними нормативними документами, що регулюють облік кредиторської заборгованості бюджетних установ на даний час є Наказ Мінфіну України від 02.03.2012 № 309 «Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України», Наказ Мінфіну України 24.01.2012 № 44 «Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів» та Наказ Державного Казначейства України від 08.05.2001 N 73 «Про затвердження Порядку списання кредиторської заборгованості бюджетних установ, строк позовної давності якої минув» [2].

Для узагальнення інформації про наявність та погашення зобов'язань бюджетних установ зобов'язання поділяють на довгострокові та поточні.

Поточні зобов'язання - це заборгованість бюджетної установи, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої очікується протягом бюджетного року.

Довгострокові зобов'язання - це заборгованість бюджетної установи, що виникає внаслідок виконання минулих зобов'язань, за якою визначена сума, а також та, яка не виникає у процесі звичайної діяльності, не є характерною для бюджетної установи і погашення якої очікується після завершення поточного бюджетного року.

Основними нормативами щодо формування та обліку кредиторської заборгованості є Порядок складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, затверджений наказом Держказначейства України від 05.01.11 р. № 2 та Порядок обліку зобов'язань розпорядників бюджетних коштів в органах Державного казначейства України, затверджений наказом Держказначейства України від 09.08.04 р. № 136.

Бюджетні установи є первинною ланкою галузей невиробничої сфери, де щоденно відбуваються численні господарські операції, що вносять зміни до складу та розміщення господарських засобів і джерел їх утворення, використання яких потребують ретельного контролю.

Для здійснення своєї діяльності бюджетна установа бере на себе зобов'язання перед різними організаціями, постачальниками та підрядниками про оплату їм коштів за надані товари, роботи, послуги. Для контролю за використанням бюджетних коштів на органи державного казначейства покладені функції обліку зобов'язань, що бере на себе установа в процесі своєї діяльності.

Під час перевірки кредиторської заборгованості мають бути розв'язані такі завдання:

- вивчення реальності кредиторської заборгованості - як довгострокової, так і поточної;
- установлення причин і строків утворення заборгованості;
- перевірка наявності простроченої кредиторської заборгованості;
- вивчення кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності;
- з'ясування правильності списання заборгованості, строк позовної давності якої минув, перевірка достовірності відображення за відповідними статтями балансу суми кредиторської заборгованості;
- перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості та оформлення і відображення в обліку заборгованості за одержаними авансами.

З метою удосконалення механізмів використання бюджетних коштів та управління бюджетними коштами наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 року № 309 при взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками й одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів, які перебувають на казначейському обслуговуванні, органами Державної казначейської служби України з метою забезпечення здійснення контролю, та виконання статей 48 та 112 Бюджетного Кодексу України, затверджено Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби.

Удосконалення існуючої в Україні системи обліку поточних зобов'язань можливе лише за умови її уніфікації, з міжнародною, але при одночасному урахуванні національних особливостей.

Однією з найвагоміших причин утворення кредиторської заборгованості бюджетних установ є неповне фінансування, а також прийняття зобов'язань в обсягах, які перевищують доведені бюджетні призначення (у тому числі через затвердження бюджетних асигнувань, менших за фактичну потребу на утримання установи).

Аналіз є невід'ємною частиною процесу прийняття рішень у системі управління бюджетної організацією. Аналіз з урахуванням планової і фактичної інформації дає кількісну і якісну оцінку змін, які відбулися у бюджетній організації щодо заданої програми. Обробляючи масиви планової і облікової інформації з допомогою спеціальних прийомів і методів, аналіз формує дані, з яких виробляються варіанти управлінських рішень, призначених ліквідувати причини негативних відхилень від запланованих показників розвитку бюджетної організації. З допомогою аналітичної функції виявляються невикористані внутрішньогосподарські резерви розвитку і зростання ефективності діяльності організації. Цим визначається сутність аналізу[3].

Найважливішою задачею аналізу кредиторської заборгованості бюджетної установи є оцінювання ефективності використання асигнувань із бюджету. Вирішення його пов'язане з аналізом динаміки матеріально-технічної бази та господарських взаємовідносин з іншими установами, підприємствами та організаціями.

Мета всіх завдань аналізу спрямована на зменшення кредиторської заборгованості, поліпшення фінансового стану бюджетних установ та підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Розвиток міжнародних зв'язків, стандартизація усіх сфер діяльності національної економіки, глобалізація призводять до необхідності удосконалення законодавства відповідно до міжнародних норм. Не є винятком і сфера бухгалтерського обліку.

В Україні стратегія модернізації обліку законодавчо закріплена Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки" № 34 від 16 січня 2007 року, яка містить основні напрямки та положення реформування обліку відповідно до сучасних вимог.

Відповідно до даного документу можна визначити основні напрямки модернізації обліку, а саме: удосконалення системи бухгалтерського обліку, удосконалення системи фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів, створення уніфікованої організаційної та інформаційної облікової системи.

Перший напрямок передбачає розробку та запровадження національних стандартів, єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, узгодженого з бюджетною класифікацією та розподіл між бухгалтерами повноважень щодо ведення обліку активів, зобов'язань, доходів та витрат.

Другий напрямок передбачає удосконалення методології складання форм звітності та їх удосконалення, запровадження нових форм фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів; удосконалення методів складання фінансової звітності, звітності про виконання бюджетів з використанням сучасних інформаційних технологій.

Третій напрямок пропонує адаптувати бюджетну систему, що створена на засадах програмно-цільового методу до нових методологічних принципів системи бухгалтерського обліку, модернізувати фінансово-бухгалтерські служби, посилити контролю з боку органів Державного казначейства за дотриманням єдиних правил ведення бухгалтерського обліку і складання звітності.

Проте недостатньо висвітленими залишаються питання економічної природи процесу фінансування загальнодержавних цілей, відсутня єдина позиція щодо форм і методів фінансування бюджетних установ, недостатньо дослідженими є питання реформування бюджетного фінансування в умовах ринкової економіки.

Особливу увагу при організації в установі обліку кредиторської заборгованості слід приділити відстеженню тієї заборгованості, по якій минув строк позовної давності, оскільки вона повинна бути віднесена до доходу звітного періоду в першому наступному місяці після пройденого строку позовної давності. З метою усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості, ефективного контролю за своєчасним погашенням заборгованості організаціями перед постачальниками (підрядниками), пропонується вдосконалити аналітичний облік розрахунків з ними шляхом впровадження в документообіг облікової системи аналітичного документа, а саме, «Відомості розрахунків з постачальниками (підрядниками)».

Ведення цієї відомості дасть змогу спеціалісту, що відповідає за правильність та своєчасність розрахунків з постачальниками та підрядниками, щодня правильно планувати платіжний баланс і здійснювати своєчасне погашення кредиторської заборгованості.

Однак трапляються випадки, коли установа не отримує асигнувань із затверджених у кошторисі загального фонду, унаслідок чого утворюється кредиторська заборгованість, на погашення якої немає коштів. Питання перереєстрації заборгованості стало актуальним для розпорядників уже на початку поточного року, оскільки на кінець минулого року в багатьох із них виникла бюджетна заборгованість за коштами загального фонду.

Цю проблему можна вирішити, сплативши кредиторську заборгованість, яка виникла за загальним фондом, коштами спеціального фонду. А саме ч. 9 ст. 51 БК передбачено спрямування коштів спеціального фонду на заходи, необхідні для виконання основних функцій установи, але не забезпечені коштами загального фонду бюджету [4].

Список використаних джерел:

1. Порядок № 136 - Порядок обліку зобов'язань розпорядників бюджетних коштів в органах Держказначейства України, затверджений наказом Держказначейства України від 09.08.04 р. № 136, [електронний ресурс] / режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12>
2. Порядком реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України, затвердженим наказом Мінфіну від 02.03.2012 р. № 309 [Електронний ресурс]-режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12>.
3. Гончар І.І. Організація обліку та аналізу операцій з товарами з використанням автоматизованих інформаційних систем // І.І. Гончар Фінанси, облік і аудит: Зб. наук. праць. / Відп. ред. В. Г. Лінник. – К.: КНЕУ, 2006. – с. 118–124.
4. Бюджетний Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 50-51, ст. 572) Документ 2456-17, чинний, поточна редакція — Редакція від 18.10.2012, підстава 5290-17.

Круль В.Ю., студентка
група ОЗ-ОА-10М, економічний факультет
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Крещенко О.В.**, к.е.н.
Макіївський економіко-гуманітарний інститут (м. Макіївка)
er222@rambler.ru

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Процес реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів зумовив суттєві зміни в організації та методології обліку виробничих запасів. Підприємства отримали значні можливості у виборі облікової політики щодо запасів. Але необхідна більша аналітичність та оперативність одержуваної облікової інформації про виробничі запаси з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Одним із важливих питань щодо організації діяльності підприємств є забезпечення запасами, які надходять від постачальників. З позицій чіткої організації обліку на підприємствах існують не тільки проблеми раціонального вибору партнерів щодо постачання необхідних обсягів виробничих запасів, а й ефективної організації обліку розрахунків з ними в розрізі етапів їх здійснення. Тому, важливими питаннями управління запасами на підприємстві є побудова раціональної системи, яка враховує методи управління виробничими запасами, кількісні та якісні критерії при виборі партнерів щодо постачання необхідних обсягів запасів, оптимізація розрахункових операцій. Все це необхідно враховувати при відображенні операцій в обліку. [1, с.291]

Дослідженню проблем організації та методології обліку виробничих запасів приділили увагу у своїх працях вітчизняні вчені-економісти: Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Завгородній В.П., Ткаченко Н.М., Швець В.Г. та інші.

Проте ряд питань організації та методики обліку виробничих запасів на підприємствах в процесі переходу до міжнародних стандартів звітності потребує подальших досліджень та наукових розробок.

Метою дослідження є висвітлення окремих аспектів бухгалтерського обліку виробничих запасів при переході на міжнародні стандарти.

В умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності та повної інтеграції національної системи бухгалтерського обліку в європейський законодавчий простір актуалізується питання нормативного регулювання всіх об'єктів бухгалтерського обліку. Це стосується також бухгалтерського обліку виробничих запасів. Невідповідність окремих положень чинних нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік і контроль виробничих запасів, неузгодженість окремих норм національних стандартів обліку і міжнародних стандартів фінансової звітності щодо порядку оцінки виробничих запасів, відсутність галузевого регулювання їх бухгалтерського відображення призводить до зменшення достовірності у забезпеченні інформаційних потреб користувачів для прийняття рішень. [2, с.124]

Приведення вітчизняного законодавства, що регулює бухгалтерський облік виробничих запасів у відповідність міжнародним вимогам, з урахуванням національних особливостей дозволить вирішити поставлені проблемні питання.

Поняття «виробничі запаси» є одним з ключових понять економічної науки та бухгалтерського обліку. [3, с.139]

В Україні визначення терміна «запаси» наведено у П(С)БО 9 «Запаси», відповідно до п. 4 «запаси – активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають в процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством». Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» активи - це ресурси, контрольовані підприємством унаслідок минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому.

Вектор реформування бухгалтерського обліку спрямований до наближення бухгалтерського обліку до міжнародних принципів та правил з урахуванням національних особливостей. [4, с.298]

Отже, відповідно до міжнародних стандартів МСФЗ ((IAS) 2 «Запаси» визначено, що запаси - це активи, призначені для продажу в ході нормальної діяльності; або перебувають у процесі виробництва для такого продажу; перебувають у вигляді сировини або матеріалів, що споживаються у виробничому процесі, чи під час надання послуг.

Якщо діяльність компанії належить до сфери послуг, вартість запасів включають у витрати на послуги, прибуток від надання яких ще не визнано (незавершена діяльність аудиторів, архітекторів, юристів тощо). Тобто згідно з МСФЗ 2 під запасами розуміють активи, призначені для використання у ході звичайної господарської діяльності в процесі виробництва і продажу, чи у формі матеріалів для споживання під час надання послуг.

Порівнявши визначення терміна «запаси», наведені в МСФЗ 2 та П(С)БО 9, можна стверджувати: і за міжнародними, і за вітчизняними стандартами термін «запаси» має аналогічний зміст. Водночас П(С)БО 9 містить детальний порядок розподілення транспортно-заготівельних витрат, у МСФЗ взагалі відсутні такі рекомендації, але пропонується включення цих витрат у первісну собівартість запасів. П(С)БО 9, на відміну від МСФЗ 2, містить визначення одиниці бухгалтерського обліку запасів (це найменування або однорідна група запасів), а в МСФЗ це питання окремо не виділяється.

У П(С)БО 9 наведено перелік запасів за видами; у МСФЗ такий перелік відсутній. П(С)БО 9 містить чіткий критерій віднесення запасів до активів: вірогідність отримання економічного зиску та достовірне визначення їх вартості, у МСФЗ такого критерію не запропоновано. Проте, наприклад, сферу, до якої МСФЗ не застосовується, у цьому стандарті окреслено чітко на відміну від П(С)БО 9.

Однак національні і міжнародні стандарти мають такий спільний недолік, як узагальнений характер, відсутність детальних інтерпретацій та прикладів використання у конкретних ситуаціях або окремих галузях народного господарства.

Надходження виробничих запасів на підприємство може відбуватися різними шляхами (отримання за плату, безоплатне отримання або отримання в якості внеску до статутного капіталу, виготовлені власними силами) в залежності від цього формується їх первісна вартість.

Відповідно до П(С)БО вартість виробничих запасів отриманих за плату від іноземного контрагента складається з елементів: суми, що сплачуються постачальнику, суми ввізного мита, транспортно-заготівельних витрат.

Необхідно відмітити, що вимоги П(С)БО 9 «Запаси» регулюють питання методологічного наповнення бухгалтерського обліку виробничих запасів. Проте, залишаються невирішеними ряд питань, що створюють методичну неузгодженість на практиці. Зокрема відсутній порядок бухгалтерського обліку виробничих запасів, що не використовуються у господарській діяльності підприємства більше одного року та не можуть бути реалізовані, у зв'язку з відсутністю попиту на них; не врегульовано бухгалтерський облік виробничих запасів, які надійшли безоплатно та не використовуються в господарській діяльності, а, отже, не підпадають під критерій тих, що приносять економічну вигоду; не уточнено, яким чином обліковувати такий об'єкт виробничих запасів як тара: зворотна тара та тара-обладнання; у складі яких складових виробничих запасів відображати зворотні відходи; вибір оптимального методу оцінки виробничих запасів при надходженні і вибутті; порядок визнання витрат щодо

зберігання запасів та витрат на підвищення якості виробничих запасів тощо. Ці моменти не обумовлені і в методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку запасів.

Особливістю МСФЗ є те, що вони носять загальний характер і не виключають національних особливостей бухгалтерського обліку країн, що їх використовують, тому розширюють варіативність визнання та оцінки об'єктів бухгалтерського обліку, а також направлені на надання більшої свободи при розкритті інформації про господарську діяльність, що ґрунтується на застосуванні професійного судження. МСФЗ має варіативний характер щодо порядку визнання та оцінки виробничих запасів та встановлює вимоги до інформації про них, яка повинна бути наведена у фінансових звітах.

Таким чином, можливо відзначити, що на сьогоднішній день при узгодженні стандартів потрібно враховувати певні особливості економіки України, непритаманні іншим європейським країнам.

Список використаних джерел:

1. Чук О.В. Обліково-аналітичне забезпечення ефективності управління запасами [Електроний ресурс] // О.В. Чук. - Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. - - 2014. - Вип. 1 (28). стор. 290-301. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/8321/1/Чук.pdf>
2. Ловска І.Д. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку виробничих запасів спиртової промисловості [Електроний ресурс] // І.Д. Ловска. - ВІСНИК ЖДТУ. 2013. № 1 (63) СЕРІЯ: Економічні науки. - с. 124-128. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/6087/1/124.pdf>
3. Ловска І.Д. Виробничі запаси як облікова категорія: пошук конвенційності [Електроний ресурс] // І.Д. Ловска. - ВІСНИК ЖДТУ. 2012. № 4 (62) СЕРІЯ: Економічні науки. - с. 137-139. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/5334/1/137.pdf>
4. Рета М.В. Особливості обліку імпортованих виробничих запасів [Електроний ресурс] // М.В. Рета. - Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. - 2012. - Вип. 2 (23). – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/4141/1/297.pdf>

Кулеша Л.Г., студентка

група К-БО-1А, факультет економічний

спеціальність: бухгалтерський облік

Науковий керівник: **Худоба К.В.**, викладач

Коледж ПВНЗ «Макіївський економіко-гуманітарний інститут» (м. Макіївка)

kulesha.mila@yandex.ua

ГРОШОВІ КОШТИ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Грошові кошти відіграють важливу роль в виробничо-господарській діяльності підприємства. Так, за допомогою грошових коштів підприємство в процесі своєї діяльності може закупляти сировину, основні засоби, тим самим нарощувати обсяги виробництва продукції (виконання робіт і надання послуг), що в сучасних умовах економіки дуже важливо, розраховуватись з працівниками по оплаті праці і т.д. Грошові кошти, необхідні підприємству для нормальної виробничо-господарської діяльності, в процесі свого існування.

Проблемам, пов'язаним із грошовими коштами, присвячена значна кількість досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме: А.Г.Завгородній [1], Г.Л. Вознюк [2], М.І. Савлук, А.М. Мороз, А.М. Корняк [3], А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін [4], Ф.Ф. Бутинець [5], М.С. Пушкар [6], Н.М. Ткаченко [7], Г.В. Савицька [8], Г.Г. Кірейцев [9], Дж. К. Ван Хорн [10], В.Д. Базилович, Л.О. Баластрик [11], Л.Н. Рябініна [12]. Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє стверджувати, що єдиного підходу до визначення грошових коштів немає.

Метою дослідження є визначення змістовної сутності поняття «грошові кошти» як важливого показника формування «Звіту про рух грошових коштів».

Завгородній А.Г. [1] та Вознюк Г.Л. [2] розглядають грошові кошти як готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Інша група авторів [3] стверджують, що грошові кошти – доходи і надходження що акумулюються в грошовій формі на руках підприємств, організацій, установ у банках і використовуються для забезпечення їх власних потреб або розміщені у вигляді ресурсів банків.

Гальчинський А.С., Єщенко П.С. та Палкін Ю.І. визначають грошові кошти як засоби збереження вартості й на цій основі використовуються як посередник обміну товарів і послуг [4].

Згідно з П(с)БО 4 надає визначення грошовим коштам Бутинець Ф.Ф., а саме: це готівка, кошти на руках в банку та депозити до запитання [5].

Пушкар М.С. розглядає грошові кошти як грошові знаки національної і іноземної валюти які є платіжними засобами [6]. Ткаченко Н.М. вважає, що це необхідні для забезпечення господарської діяльності підприємства кошти, що зберігаються в касі або на рахунках у банку [7].

З аналітичного погляду Савицька Г.В. наводить таке визначення: «грошові кошти – це кошти, що зберігаються у касі або на рахунках у банку» [8]. Грошові кошти, що знаходяться на рахунках у банку, не приносять доходу, їх потрібно мати в наявності на рівні безпечного мінімуму.

З фінансової точки зору Кірейцев Г.Г. визначає грошові кошти складовими оборотних активів, їх обсяги, шляхи надходження та вибуття залежить в першу чергу, від зміни обсягів виробничих запасів, стану дебіторської і кредиторської заборгованості, платежів до бюджету тощо [9].

Американський вчений Дж. К. Ван Хорн вважає, що «рух грошових коштів фірми являє собою безперервний процес». Активи фірми являють собою чисте використання коштів, а пасиви – чисті джерела. Обсяг коштів коливається в часі залежно від обсягів продажів, інкасації дебіторської заборгованості, капітальних витрат і фінансування. Дж. К. Ван Хорн підкреслює, що поняття грошових коштів можна трактувати по-різному залежно від завдань аналізу. Як правило, грошові кошти розглядають як готівку або робочий оборотний капітал, тобто у вузькому або широкому тлумаченні цього поняття [10].

З макроекономічних позицій Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. розглядають грошові кошти як засоби, які знаходяться в народному господарстві в готівковій і безготівковій формах і виконують функції засобів обігу, платежу і накопичення [11].

Як видно з наведених визначень, автори по різному підходять до визначення грошових коштів. Проте в усіх визначеннях зустрічається визначення матеріальної основи готівкових коштів – «гроші», «кошти», «знаки», «засоби» і місце зберігання – на руках в банку, в касі підприємства. При цьому в економічній літературі поняття «грошові кошти» трактується як засоби, які знаходяться в народному господарстві в готівковій і безготівковій формах і виконують функції засобів обігу, платежу і накопичення.

Гроші – найдинамічніший елемент економічної системи, а їх обіг формує кровоносну систему галузей економічної діяльності. Тому від стабільності грошей значною мірою залежить стабільність і ефективність економічної системи. Виконання грошима функції надають цілісності народному господарству окремої країни та частково світовій економіці. У свою чергу стабільність і сила (міцність) національних грошей залежить від економічної могутності країни, конкурентоспроможності її товарів, соціально-економічної та політичної злагоди в державі та ін. Правильно діюча грошова система впливає життєву силу в кругообіг доходів та витрат, який уособлює всю економіку. Добре працююча грошова система сприяє як повному використанню потужностей, так і повній зайнятості. І навпаки, погано функціонуюча грошова система може стати головною причиною різких коливань рівня виробництва, зайнятості та цін в економіці, викривить розподіл ресурсів.

Рівень розвитку безготівкового обороту в тій чи іншій країні залежить від рівня розвитку товарно-грошових відносин, досконалості банківської справи, цілей і методів регулювання грошового обороту. Скажімо, нині у зв'язку з низьким рівнем товарно-грошових відносин та примітивністю банківського обслуговування у сфері особистого споживання безготівкові гроші використовуються вкрай нерационально.

Якщо розглядати «вміст» грошей, то гроші являють собою активи, які можна негайно використовувати для платежів. Сюди входить готівка (паперові та металеві гроші), а також депозити на рахунках, на які можна виписувати чеки.

На певному етапі розвитку суспільства з появою банків з'являються кредитні гроші. Кредитні гроші – це знаки вартості, які виникли на основі кредиту та виконують функції засобу обігу та засобу платежу. На відміну від паперових грошей, кредитні гроші одночасно є знаками вартості та кредитними документами, які виражають відносини між кредитором і позичальником.

Рябініна Л.Н. вважає, що сучасні кредитні гроші без власної вартості і зв'язку з золотом - це боргові зобов'язання емітента, гроші – не товар і гроші - нееквівалентний. Вони - кредитний знак ціни [12].

Гроші можуть виступати в різних формах (рис. 1) і проявляють свою сутність через функції, які вони виконують. Завдяки функціям грошей в якості засобів обігу та платежу, вони знаходяться в постійному русі. Рух грошей у внутрішньому обороті країни являє собою грошовий обіг, який виражений у готівковій та безготівковій формах, які, в свою чергу, опосередковують рух товарів і послуг, а також обслуговують нетоварні платежі. Тому не дивно, що основою грошового обігу є товарне виробництво, яке пов'язане з товарним оборотом.

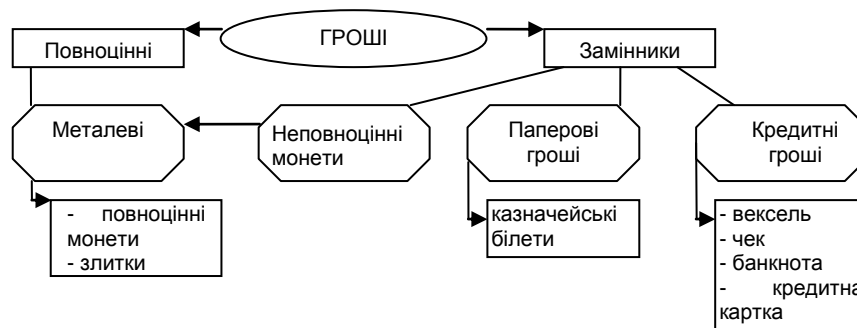

Рис.1. Форми грошей

Для розуміння сутності грошових коштів, потрібно уявити їхню роль. У зв'язку з цим прийнято вважати, що найкраще економічна суть грошей проявляється в їх функціях. Виділяють п'ять основних функцій грошей: міра вартості; засіб обігу; засіб платежу; засіб нагромадження; світові гроші.

Перелічені функції у своїй системній єдності становлять реальне функціонування грошової маси.

Проаналізувавши вище сказане, можна зробити висновок, що такий об'єкт як грошові кошти займає значне місце в життєдіяльності підприємства, є вираженням оборотних коштів на стадіях постачання і реалізації кругообігу діяльності та вираженням капіталу підприємства, який спрямований на забезпечення його повноцінного функціонування.

Список використаних джерел:

1. Завгородний В.П. Бухгалтерський учет в Україні (с использ. нац. стандартов): учеб. пособие для студентов вузов / В.П. Завгородний. – [5-ое изд., доп. и перераб.]. – К.: А.С.К., 2008. – 848 с.
2. Вознюк М.О., Котовська Р.Р. Операції комерційних банків / М.О. Вознюк, Р.Р. Котовська. – Львів : Центр Європи, 2008. – 276 с.
3. Савлук М.І. Вступ до банківської справи / М.І. Савлук, А.М. Мороз, А.М. Корняк. - К. Лібра, 2004. – 344 с.
4. Гальчинський А.С. Основи економічних знань : навч. посіб. / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – К. : Вища шк., 2007. – 544 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф.Ф. Бутинця. – [8-ме вид., доп. і перероб.]. – Житомир : ПП «Рута», 2009. - 912 с.
6. Пушкар М.С. Фінансовий облік : підручник / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 628 с.

7. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н.М. Ткаченко. - К. : Алерта, 2006. - 1080 с.
8. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г.В. Савицька. – К. : Знання, 2009. – 654 с.
9. Кірейцев Г.Г. Організація міжнародних кредитно-розрахункових відносин : навч. посіб. – [за ред.. проф. Г.Г. Кірейцева]. – Житомир. : ЖІТІ, 2008 – 368 с.
10. Дж. К. Ван Хорн. Основы управления финансами. – [ред. Дж. К. Ван Хорн]. – М. Финансы и статистика, 2008. – 800с.
11. Базилевич В.Д. Макроекономіка : навч. посіб. / В.Д. Базилевич, Л.О. Баласт рик. – К. : Знання, 2004 – 368 с.
12. Рябинина Л.Н. Сущностные особенности современных денег и их функций. [Текст] / Л.Н. Рябинина // Экономика Украины – 2011. - №6. – С.40-50.

Маскаль К.І., студентка
група ОЗ-ОА-9М, факультет економіки
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Сизоненко О.А.**, к.е.н., доцент
Макіївський економіко-гуманітарний інститут (м. Макіївка)
mk_rainbow7@mail.ru

ВИЗНАННЯ І ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: МСФЗ ТА П(С)БО

Основні засоби – невід’ємний ресурс функціонування будь-якого підприємства, що потребує управління. Інформаційною базою для прийняття управлінських рішень є фінансова звітність. Щороку все більше підприємств виходять на світовий ринок торгівлі, в пошуках додаткових джерел прибутку, а це вимагає складання фінансової звітності відповідно до міжнародних вимог. Також цього у деяких випадках потребує і вітчизняне законодавство.

Трансформація фінансової звітності до вимог міжнародних стандартів викликає зацікавленість у багатьох вітчизняних учених. Оскільки основні засоби є однією з головних складових активу балансу, і відповідно, здійснюють істотний вплив на формування фінансового результату, то багато науковців у своїх дослідженнях роблять акцент саме на відповідності їх обліку згідно вітчизняних та закордонних норм. Серед них: С.Ф. Голов, В.М. Костюченко [1], Ф.Ф. Бутинець [2], М.П. Войнаренко, Н.А. Пономарьова, О.В. Замазій [3].

Метою дослідження є аналіз основних спільних та відмінних рис та виявлення специфіки у визнанні та обліку основних засобів згідно з національними і міжнародними стандартами.

Як відомо, одним з головних нормативних документів, яким керуються бухгалтери вітчизняних підприємств, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(с)БО) [4], які визначають основні засоби як матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» до складу основних засобів відносять:

- земельні ділянки;
- капітальні витрати на поліпшення земель, не пов’язані з будівництвом;
- будівлі, споруди та передавальні пристрої;
- машини та обладнання;
- транспортні засоби;
- інструменти, прилади, інвентар (меблі);
- тварини;
- багаторічні насадження [4].

Для українських підприємств наведений перелік основних засобів є вичерпним, але в інших країнах спостерігаються певні відмінності щодо їх складу. У більшості європейських країнах земельні ділянки не відносять до основних засобів, що пояснюється неможливістю амортизації землі та перенесення її вартості на вартість виготовленої продукції [5].

Існують відмінності у критеріях визнання активу основним засобом згідно норм Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та П(С)БО (табл. 1)[6].

Таблиця 1

Формування вартості об’єкта основних засобів

МСФЗ	П(С)БО 7
Витрати на створення резерву майбутніх витрат	
При первісній оцінці об’єктів основних засобів до вартості основних засобів може включатися резерв майбутніх витрат на демонтаж, ліквідацію об’єкта і відновлення ділянки після закінчення терміну експлуатації. Такі резерви нараховуються (визначаються й оцінюються) відповідно до МСФЗ 37 [7]	Не передбачено
Витрати на сплату відсотків	
У разі якщо об’єкт будується (створюється) за допомогою залучення кредитів, то облік витрат на виплату відсотків здійснюється відповідно до МСФЗ 23 «Витрат на позики», залежно від того, чи є цей об’єкт кваліфікованим активом, а також від умов і обставин сплати таких відсотків. Під активом розуміють актив, підготовка якого до запланованого використання або для продажу обов’язково потребує значних витрат часу [7].	Поняття «кваліфікований актив» у національних П(С)БО немає. Витрати на виплату відсотків за кредит не включаються до первісної вартості об’єкта у жодному випадку. Див. п.8 П(С)БО 7, п.11 П(С)БО 8, п.14 П(С)БО 9. Усі ці норми не дозволяють включати до первісної вартості основних засобів, нематеріальних активів, запасів витрати на сплату відсотків за кредитами і позиками [4].

Оцінка об'єктів при їх будівництві	
Об'єкти, побудовані/споруджені компанією (як і самостійно виготовлені господарським способом), оцінюються за тими самими принципами, що й об'єкти, придбані на стороні [7].	Оцінюються аналогічно

Схожість методик відображення основних засобів у фінансовій звітності передбачає зведення усіх груп таких активів в одну та відображення їх однією статтею на загальну суму. Але в МСФЗ не існує такого об'єкту обліку, як капітальні інвестиції, які обліковуються по П(С)БО на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Тому існує необхідність детального аналізу залишків по незавершеним капітальним інвестиціям та їх відповідність критеріям визнання активами. Перш за все встановлення вірогідності майбутніх економічних вигод. Якщо додержуватися даних критеріїв то незавершені капітальні інвестиції необхідно відносити до складу основних засобів. Їх обліковують на окремому субрахунку, оскільки поки йде процес капіталізації витрат, об'єкт не підлягає амортизації. Таким чином капітальні інвестиції у звітності необхідно відображати у складі основних засобів, що необхідно висвітлити і в Примітках до фінансової звітності [3].

З точки зору МСФЗ не може бути допущена ситуація, коли об'єкт основних засобів обліковується за нульовою залишковою вартістю. Актив не може бути визнаний, якщо не має надійної оцінки його вартості. Тому, якщо виявлені основні засоби з нульовою вартістю, що продовжують приносити економічні вигоди, це може розцінюватися, наприклад, як помилку у встановленні терміну корисного використання або методу амортизації. Тому таку помилку необхідно виправити дооцінкою об'єкта основного засобу.

Якщо на підприємстві існують безоплатно отримані основні засоби, які відображені по кредиту рахунків капіталу, то це не відповідає вимогам МСФЗ. Величина вартості безоплатно отриманих необоротних активів, які обліковуються в якості елемента капіталу, повинна бути неklasифікована до складу доходів майбутніх періодів.

В національній практиці визнання нерухомості (в т.ч. землі) інвестиційною – явище достатньо рідке. Але якщо підприємство здає в оренду будівлі, їх частини, земельні ділянки, то вірогідно, що така нерухомість може відповідати критеріям визнання інвестиційною. Після такі об'єкти основних засобів необхідно рекласифікувати в інвестиційну нерухомість, визначившись з моделлю їх обліку (по первісній або справедливій вартості).

Також слід приділити увагу аналізу об'єктів основних засобів на предмет багатокomпонентності. МСФЗ 16 потребує окремого обліку і, відповідно, окремої амортизації істотних компонентів основного засобу з різними термінами експлуатації. Безумовно, при розділенні об'єкта основних засобів на компоненти необхідно враховувати рівень істотності вартості цих елементів.

МСФЗ виділяє істотні техогляди, які проводяться з періодичністю один раз на декілька років, як окремих компонентів основного засобу. В національній обліковій системі така практика відсутня, що може привести до відповідних трансформаційних корегувань з метою визнання окремих об'єктів основних засобів та їх амортизації.

Також слід звернути увагу на необхідність проведення тесту на знецінення тих активів, які по професійному судженню відображені по несправедливо завищеній вартості. Такий тест на знецінення здійснюють згідно з вимогами МСФЗ 36 «Знецінення активів».

Окремо слід зазначити, що згідно МСФЗ відсутній такий об'єкт обліку як інші необоротні матеріальні активи. З позиції міжнародних стандартів, в залежності від критеріїв визнання, річ може йти про основні засоби або витрати. Тим паче не виключно встановлення порогу істотності для класифікації таких об'єктів. Таким чином, залишок інших необоротних матеріальних активів повинен бути переглянутим і об'єкти повинні бути або класифіковані в основні засоби, або визнані витратами по критерію не суттєвості [3].

Таким чином, порівняння МСФЗ та П(С)БО показало, що зазначені нормативні документи стосовно обліку основних засобів містять як спільні, так і відмінні положення. МСФЗ містять позитивний досвід багатьох країн, тому було б доречним продовжувати удосконалювати національні стандарти на їх основі.

Список використаної літератури:

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К.: «Лібра», 2004. – 890 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
3. Войнаренко М.П. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб / М.П. Войнаренко, Н.А. Пономарьова, О.В. Замазій. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
5. Орлов І.В. Склад та структура основних засобів: порівняльний аналіз світового досвіду / І.В. Орлов, В.В. Бондарчук // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2012. – №1. – С. 53–57.
6. Попович В.І. Облік основних засобів: порівняльний аналіз МСБО та П(С)БО / В. І. Попович // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - 2012. - № 721. - С. 216-218.
7. МСФЗ 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.pdf.

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Сьогодні в Україні, як і в інших країнах світу, інформація стала першоосновою життя сучасного суспільства, предметом та продуктом його діяльності. В умовах існуючої конкуренції між суб'єктами господарювання інформація стає цінним об'єктом, оскільки володіння інформацією в ринковій економіці необхідне для конкурентноспроможної господарської діяльності. Саме тому, інформація що містить у собі комерційну таємницю, стає об'єктом протиправних посягань з боку конкурентної розвідки.

На сьогоднішній день посилюється практичний інтерес до комерційної таємниці як однієї з найбільш ефективних заходів інформаційної безпеки. Комерційна таємниця виконує важливу функцію у забезпеченні конкурентноспроможної діяльності. Тому правовласник, безумовно, має право на захист його від неправомірного використання. На сьогодні відсутня пряма правова охорона щодо захисту комерційної таємниці. У цьому випадку виникає необхідність посилювати її безпеку на підприємстві. Захист комерційної таємниці доцільно реалізовувати за допомогою внутрішньогосподарського контролю.

Питанням комерційної таємниці приділяли увагу в своїх працях такі вітчизняні науковці: Сляднева А, Носік Ю.В., Кормич Б.А., Марчук У., Однак, незважаючи на значні досягнення, залишаються не вирішеними питання щодо захисту комерційної таємниці на підприємстві.

Мета дослідження полягає у визначенні заходів захисту щодо збереження комерційної таємниці за допомогою внутрішньогосподарського контролю.

На сьогодні відсутній окремий спеціальний закон про комерційну таємницю та її правову охорону, тому правові відносини щодо комерційної таємниці регулюються різними нормативними документами.

Термін "комерційна таємниця" був введений в правовий обіг Законом України "Про підприємства в Україні" від 27.03.91 р. Під комерційною таємницею підприємства розуміються відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, розголошення (передача, витік) яких може причинити шкоду його інтересам [1].

Згідно з ч.1.ст. 505 ЦКУ «комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та в сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Об'єктом інтелектуальної власності на комерційну таємницю визнаються відомості, що були отримані в результаті інтелектуальної діяльності і перебувають у юридичних або фізичних осіб, які володіють, користуються і розпоряджаються ними за своїм бажанням, вживаючи усіх необхідних заходів для їх захисту» [2].

Також інформація щодо комерційної таємниці зустрічається в Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.96 р. № 236/96-ВР [3], у Постанові Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» від 09.08.93 р. №611.

Вітчизняні вчені висловлюють різні підходи щодо визначення сутності комерційної таємниці. Так Кормич Б.А. вважає, що конфіденційною інформацією є таємниця приватного життя, професійна таємниця, службова таємниця, таємниця слідства, комерційна таємниця [4].

Сляднева А. розглядає дане поняття як різновид інформації з особливим (комерційним) статусом, інформація за режимом доступу до неї поділяється на відкриту і обмежену. Виходячи з цього визначення, комерційна інформація, яка потребує захисту від неправомірного її використання іншими особами, не може належати до інформації, доступ до якої вільний. Автор поділяє інформацію з обмеженим доступом на конфіденційну і таємну [5].

Розглядаючи комерційну таємницю Носік Ю. зазначає, що конфіденційність комерційної таємниці полягає в тому, що інформація, яка становить комерційну таємницю, в цілому чи в певній формі та сукупності її складових має бути невідомою та не бути легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить. На відміну від погляду Слядневої А., науковець вважає, що комерційна таємниця становить вид тільки конфіденційної, а не таємної (секретної) інформації [6]. В свою чергу У. Марчук. зауважує, що «комерційна таємниця – це секретна (доступна для визначених керівництвом підприємства осіб) інформація, розголошення якої може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання» [7].

Судячи зі змісту законодавчих актів та висловлювань різних вчених комерційна таємниця є захистом від недобросовісної конкуренції. Вона допомагає керівництву підприємства планувати свою діяльність, зокрема отримання прибутку. Зберігання комерційної таємниці від усіх сторонніх суб'єктів, крім податкових та фінансових служб, є основною умовою утримання досягнутих в конкурентній боротьбі позицій.

Для безпеки комерційної таємниці на підприємстві власник інформації обмежується встановленням у посадових інструкціях, договорах застереження про конфіденційність про відповідальність за допущені порушення і про нерозголошення такої інформації.

На думку Марчук У. вирішальним чинником у захисті комерційної таємниці є сформована кадрова політика суб'єктів господарювання, оскільки належно організований кадровий потенціал буде зацікавлений в успіхах підприємства, такий підхід зведе до мінімуму розголошення комерційної таємниці [7]. Науковець виділяє такі елементи внутрішньогосподарського контролю захисту комерційної таємниці:

- визначення порядку доступу до комерційної таємниці
- заключати трудовий договір з працівниками з умовою про нерозголошення комерційної таємниці;
- звернення із позовом про захист порушення прав до суду у разі витоку комерційної таємниці;
- застосування заходів дисциплінарної та матеріальної відповідальності з працівниками;
- використання носіїв інформації, що роблять неможливим несанкціоноване копіювання;
- обмежувати в посадових інструкціях та договорах застереження і відповідальність за порушення комерційної таємниці.

Таким чином, внутрішньогосподарський контроль за захистом збереження комерційної таємниці на підприємстві є досить важливим на сучасному етапі розвитку економіки. Це пояснюється тим, що в сучасних умовах господарювання швидкими темпами розвиваються різноманітні форми підприємництва, які призводять до загострення конкурентних відносин.

Список використаної літератури

1. Закон України "Про підприємства в Україні" від 27.03.91 р.[Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/TM012750.html
2. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар за заг. ред. Є.О. Харитонова, О.І. ХаритонОВОЇ, Н.Ю. Голубевої, К1: Правова єдність., 2007. - 945 с.
3. Законі України «Про захист від недоброякісної конкуренції» від 07.06.96 р. № 236/96-ВР [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
4. Кормич Б.А. Інформаційне право: підручник [Текст] / А.Б. Кормич. – Харків : БУРУН і К, 2011.
5. Сляднева А. Определение понятия коммерческой тайны субъекта хозяйствования [Текст] / А. Сляднева // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2007. - № 9. - С. 40-43
6. Носік Ю.В. Права на комерційну таємницю в Україні: монографія / Ю.В. Носік. - К. : КНТ, 2007. -- 236 с.
- 7.Марчук У. Комерційна таємниця як об'єкт внутрішньогосподарського контролю [Текст] / У.Марчук. // Бухгалтерський облік і аудит. - 2012. -№5. - С. 49-53

Палкіна М.О., студентка
група ОА-10М, економічний факультет
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Крещенко О.В.**, к.е.н.
Макіївський економіко-гуманітарний інститут (м. Макіївка)
mariya_palkina@mail.ru

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ З 2015 РОКУ

З 2015 року набирає чинності Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 рр.» №34 від 16.01.2007 р. (далі – Стратегія) [1]. Згідно з реалізацією вищезазваної Стратегії Державна казначейська служба України та Міністерство фінансів України займалися зміною чинних нормативних документів (Бюджетний кодекс України) та розробкою нових (19 Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та нового Плану рахунків).

Призначення державного сектора України полягає в організації «життя» країни: економічного, політичного, соціального та міжнародного. Бюджетні установи надаючи свої послуги забезпечують гідний рівень життя суспільства, а однією з найважливіших умов якісного, постійного, своєчасного надання цих послуг є забезпеченість бюджетних установ засобами праці, які становлять самостійний об'єкт бухгалтерського обліку зазначених суб'єктів господарювання – так звані основні засоби.

Питання щодо формування єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі або секторі загального державного управління опрацьовувались великою кількістю науковців. Так, в своїй роботі Слизовська О.М. розглядала питання реформування бухгалтерського обліку в державному секторі. Момот Л.В. представила основні напрями модернізації обліку бюджетних установ у сучасних умовах господарювання. Свірко С.В. і Фаріон А.І. займалися темою побудови системи рахунків бухгалтерського бюджетного обліку в умовах формування інтегрованого інформаційного забезпечення управління державними фінансами України.

Метою роботи є розгляд особливостей обліку основних засобів бюджетних установ згідно зі Стратегією модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 рр., яка набуває чинності в 2015 році.

Новий План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 1203 від 31.12.2013 р. (далі План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі) потребує перегляду всіх об'єктів обліку бюджетних установ та переросподіл їх між новими рахунками бухгалтерського обліку [2].

Необхідно відмітити, що бюджетним організаціям, які користуються Планом рахунків бюджетних установ, доведеться вносити значні зміни до бухгалтерського обліку (зокрема в облік основних засобів) при переході на новий План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. Оскільки бухгалтерський облік основних засобів займає досить важливу частину в господарській діяльності бюджетних установ, представимо більш детально особливості зарахування активів довгострокового призначення на баланс підприємства.

Спочатку слід зазначити, що в бухгалтерському обліку бюджетних установ основним документом згідно з яким відбуватимуться операції з основними засобами від 2015 року буде Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 1202 від 12.10.2010 р. (далі НП(С)БОДС 121 «Основні засоби») [3].

НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» наводить таке визначення: основні засоби – матеріальні активи, які утримуються для використання їх у виробництві/діяльності або при постачанні товарів, виконанні робіт і наданні послуг для досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб суб'єкта бухгалтерського обліку в державному секторі або здавання в оренду іншим особам і використовуються, за очікуванням, більше одного року [3]. Це формулювання в точності повторюється в Положенні з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ затвердженим наказом Міністерства фінансів України № 611 від 26.06.2013 р. (далі ПБО необоротних активів бюджетних установ) [4]. Класифікація також не має глобальних відмінностей (табл. 1). Основними змінами є включення до основних засобів незавершених капітальних інвестицій та виключення з основних засобів тимчасових нетитульних споруд. Інші зміни відносяться до змін в самій назві об'єкта основних засобів («Будинки та споруди» змінилося на «Будинки, споруди та передавальні пристрої», «Робочі і продуктивні тварини» - на «Тварини», «Музейні цінності, експонати зоопарків, виставок» - на «Музейні фонди», «Прилади та апарати для наукових цілей» - на «Матеріали довготривалого використання для наукових цілей»).

Таблиця 1

Порівняння класифікації основних засобів бюджетних установ

НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» 1	ПБО необоротних активів бюджетних установ 2
<p>1. Основні засоби: 1.1. Земельні ділянки; 1.2. Капітальні витрати на поліпшення земель; 1.3. Будинки, споруди та передавальні пристрої; 1.4. Машини та обладнання; 1.5. Транспортні засоби; 1.6. Інструменти, прилади, інвентар; 1.7. Тварини; 1.8. Багаторічні насадження; 1.9. Інші основні засоби.</p> <p>2. Інші необоротні матеріальні активи включають: 2.1. Музейні фонди; 2.2. Бібліотечні фонди; 2.3. Малоцінні необоротні матеріальні активи; 2.4. Білизну, постільні речі, одяг та взуття; 2.5. Природні ресурси; 2.6. Інвентарну тару; 2.7. Прилади та апарати для наукових цілей; 2.8. Необоротні матеріальні активи спеціального призначення.</p> <p>3.3. Незавершені капітальні інвестиції: 3.1. Капітальні інвестиції за не введені в експлуатацію основними засобами; 3.2. Капітальні інвестиції за не введені в експлуатацію іншими необоротними матеріальними активами [3].</p>	<p>1. Основні засоби: 1.1. Земельні ділянки; 1.2. Капітальні витрати на поліпшення земель; 1.3. Будинки та споруди; 1.4. Машини та обладнання; 1.5. Транспортні засоби; 1.6. Інструменти, прилади, інвентар; 1.7. Робочі і продуктивні тварини; 1.8. Багаторічні насадження; 1.9. Інші основні засоби.</p> <p>2. Інші необоротні матеріальні активи: 2.1. Музейні цінності, експонати зоопарків, виставок; 2.2. Бібліотечні фонди; 2.3. Малоцінні необоротні матеріальні активи; 2.4. Білизну, постільні речі, одяг та взуття; 2.5. Тимчасові нетитульні споруди; 2.6. Природні ресурси; 2.7. Інвентарну тару; 2.8. Матеріали довготривалого використання для наукових цілей; 2.9. Необоротні матеріальні активи спеціального призначення [4].</p>

ПБО необоротних активів бюджетних установ наводить три види вартості необоротних активів – балансова (залишкова) вартість, первісна вартість і переоцінена вартість. НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» більш широко підходить до розкриття цього питання. Цей нормативний акт надає представлення про шість видів вартості за якими слід оцінювати основні засоби:

- первісна вартість;
- справедлива вартість;
- вартість, яка амортизується;
- ліквідаційна вартість;
- залишкова вартість;
- переоцінена вартість [3].

Також слід зазначити, що з 2015 року набуває чинності інший порядок визначення вартості основних засобів. Найбільших змін зазнало визначення первісної вартості основних засобів (табл.2).

Таблиця 2

Порівняння визначення первісної вартості основних засобів бюджетних установ

НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» 1	ПБО необоротних активів бюджетних установ 2
<i>Придбання основних засобів за плату</i>	
<p>Включаються до первісної вартості: - суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків); - реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів; - суми ввізного мита; - суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо</p>	<p>Включаються до первісної вартості: - суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків).</p> <p>Не включаються до первісної вартості - витрати з наймання транспорту для перевезення необоротних активів; - суми податку на додану вартість, які сплачуються при отриманні (купівлі) необоротних активів; - податки та збори, інші послуги та інші видатки,</p>

<p>вони не відшкодовуються суб'єктові бухгалтерського обліку в державному секторі);</p> <ul style="list-style-type: none"> - витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; - витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів; - інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою. <p style="text-align: center;"><u>Не включаються до первісної вартості</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - витрати на позики; - непрямі податки. 	<p>які сплачуються при придбанні;</p> <ul style="list-style-type: none"> - роботи щодо встановлення структурованої кабельної системи, налаштування локальної обчислювальної мережі тощо, а також витратні матеріали (кабельні лотки, монтажні панелі, розетки, коректори тощо), що використані при проведенні таких робіт.
<ul style="list-style-type: none"> - витрати, понесених суб'єктом бухгалтерського обліку в державному секторі на його виготовлення (створення), з урахування додаткових витрат перелічених у випадку з придбанням основних засобів за плату. 	<ul style="list-style-type: none"> - собівартість виробництва.
<i>Основні засоби отримані безоплатно</i>	
<p style="text-align: center;"><u>від фізичних та юридичних осіб</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - справедлива вартість на дату отримання, з урахування додаткових витрат перелічених у випадку з придбанням основних засобів за плату. <p style="text-align: center;"><u>від суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - первісній (переоціненій) вартості основних засобів суб'єкта бухгалтерського обліку в державному секторі, що їх передав, з урахування додаткових витрат перелічених у випадку з придбанням основних засобів за плату. 	<p style="text-align: center;"><u>При наявності первинних документів</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - первісна (переоцінена) вартість, за якою основні засоби обліковувались у сторони, що їх передала, з урахуванням нарахованої суми зносу за повну кількість календарних місяців їх перебування в експлуатації <p style="text-align: center;"><u>При відсутності первинних документів</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - первісна вартість визначається на рівні справедливої вартості на дату отримання, оцінка якої проводиться відповідно до законодавства.
<i>Придбання у результаті обміну або часткового обміну на інший актив</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - справедлива вартість, скоригована на величину переданого активу чи його еквівалента (різниця між залишковою і справедливою вартістю переданого об'єкта основних засобів включається до складу витрат звітного періоду) [3]. 	<ul style="list-style-type: none"> - залишкова вартість переданого об'єкта основних засобів. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта основних засобів дорівнює нулю, то первісною вартістю отриманого об'єкта основних засобів є його справедлива вартість на дату оприбуткування [4].

З вищевикладеного матеріалу можна зробити висновок, що класифікація, а також і оцінка основних засобів претерпіла суттєвих змін, що знаходить своє відображення в бухгалтерському обліку. На даний момент неможливо оцінити ефективність Плану рахунків для державного сектору чи нових дев'ятнадцяти НП(С)БОДС, так як перехід на нові стандарти бухгалтерського обліку – це складний процес, а дослідити дієві перемирін в поточному році неможливо. Однак з 2015 року можна буде здійснювати аналіз результативності прийнятих змін, що послугує базою як для службовців, приймаючих рішення щодо внесення змін у діючі законодавчі акти, так і для практикуючих бухгалтерів.

Таким чином, затвердження єдиного Плану рахунків для державного сектору - це вагомий крок на шляху до міжнародної інтеграції України в економіку міжнародних організацій.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки : Стратегія від 16.01.2007 № 34 [Електроний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF>
2. Бухгалтерського обліку в державному секторі : План рахунків від 31.12.2013 № 1203 [Електроний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>
3. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі : Наказ, Положення, Стандарт від 12.10.2010 № 1202 [Електроний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>
4. З бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ : Положення від 18 липня 2013 № 1214/23746 [Електроний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1214-13/para614#n614>

Романова І.О., студентка

група СОА-51, факультет економіки та маркетингу, спеціальність: облік і аудит

Науковий керівник: **Мельничук І.І.**, ст. викладач

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут (м. Хмельницький)

irinamykytuk@rambler.ru

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Дебіторська заборгованість на підприємстві є звичним явищем в сучасних умовах господарювання. Її існування в невеликих обсягах не викликає занепокоєння, оскільки, зазвичай, така заборгованість погашається у короткостроковому періоді. Тому, дослідження практиків дебіторської заборгованості обмежуються питаннями достатності суми резерву сумнівних боргів та методикою його формування.

Проте, в умовах кризи платежів, частка дебіторської заборгованості в оборотних активах підприємства починає стрімко зростати, що спричиняє вилучення його оборотних коштів та погіршення загального платіжного балансу суб'єкта. Усе це дозволяє розглядати сутність дебіторської заборгованості через призму різних категорій, таких як: «борг», «заборгованість», «дебітор», «розрахунки», «відносини» тощо.

Протягом останніх років можна спостерігати ряд досліджень у понятійному апараті об'єктів бухгалтерського обліку. Зокрема, поняття «дебіторської заборгованості» вивчали С. В. Глухова та Ю. В. Поп [1], Є. П. Гнатенко і С. С. Мельниченко [2], Н. В. Новицька [3], Я. В. Сливка [4], М. М. Чорнобривець [5], Т. О. Шматковська [6] та ін. Проте, незважаючи на значні напрацювання авторів, і до сьогодні не спостерігається єдності поглядів на сутність даної категорії. Зазначене зумовлює потребу у подальших дослідженнях та вимагає системності поглядів на трактування «дебіторської заборгованості».

Розглянувши погляди вітчизняних на зарубіжних науковців, Є. П. Гнатенко та С. С. Мельниченко прийшли до висновку, що дебіторська заборгованість це є показник фінансового стану підприємства, який являє собою суму заборгованості на користь підприємства на певну дату за наданий комерційний та споживчий кредити покупцям, а також авансування постачальників, щодо яких у підприємства з'являється майнове право вимоги оплати боргу. При цьому, такі взаємовідносини мають документальне підтвердження [2]. На наш погляд, дане визначення є досить вдалим, оскільки розкриває економічну, юридичну та бухгалтерську сторону відносин між дебітором та підприємством. Проте, недоцільним є вживання поняття «кредиту», оскільки останній може надаватися лише фінансовими установами, які мають дозвіл на здійснення таких операцій.

Провівши більш ширше дослідження, Н.В. Новицька [3, С. 288] виділила п'ять груп авторських поглядів на сутність поняття «дебіторська заборгованість» і пропонує розглядати останню через призму фінансової категорії, яка відображає сукупність специфічних фінансових відносин з приводу способів і строків розрахунків між постачальниками та покупцями, яка набуває форми оборотного або необоротного (залежно від строкості заборгованості) активу постачальника – потенційно позитивного грошового потоку.

В той же час, дослідження Т. О. Шматковською вітчизняної та зарубіжної нормативної бази в сфері обліку дебіторської заборгованості дали можливість трактувати дане поняття як суму заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові [6]. При цьому, автор важливо зауважує, що така заборгованість не є фінансовим активом, який призначається для продажу.

Дослідження питання сутності дебіторської заборгованості Сливкою Я. В. ґрунтується на поняттях «продажу», «реалізації» та «збуту» [4]. Крім того, автор дослідила місце розрахунків з покупцями та замовниками у кругообороті капіталу.

Таким чином, можна сказати, що незважаючи на здавалося б просте (відповідно до нормативної правової бази України в сфері обліку) трактування сутності дебіторської заборгованості, однозначності поглядів на розуміння її економічної, правової та бухгалтерської природи не спостерігається. При цьому, основним недоліком попередніх досліджень, на нашу думку, є те, що науковці намагаються дати комплексне визначення усієї дебіторській заборгованості, яка знаходить своє відображення на рахунках 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами» Плану рахунків бухгалтерського обліку.

З метою задоволення потреб бухгалтерського обліку в достовірній інформації, пропонуємо розмежувати поняття дебіторської заборгованості, яка спричинена результатами розрахунків з покупцями за надані їм товари, роботи і послуги та дебіторську заборгованість, яка виникла в результаті інших подій, безпосередньо пов'язаних з діяльністю підприємства. Виділення такої бухгалтерської природи даної заборгованості, в свою чергу, дозволить оптимізувати процеси управління дебіторською заборгованістю та виявляти резерви її зниження в короткостроковому періоді.

Список використаної літератури:

1. Глухова С. В. Сучасні підходи до визначення поняття «дебіторська заборгованість» підприємства / С. В. Глухова, Ю. В. Поп // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 21 (994). – С. 83-86
- Гнатенко Є. П. Методичні підходи щодо визначення поняття «дебіторська заборгованість» / Є. П. Гнатенко, С. С. Мельниченко // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10 (1). – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10\(1\)_21.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10(1)_21.pdf)
- Новицька Н. В. Теоретичні аспекти понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість» / Н. В. Новицька // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №2 (128). – С. 286-290
2. Сливка Я. В. Бухгалтерський облік і аналіз операцій за розрахунками з покупцями та замовниками : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Я. В. Сливка. – Житомир, 2012. – 23 с.
3. Чорнобривець М. М. Дебіторська заборгованість : сутність та причини виникнення / М. М. Чорнобривець // Європейські перспективи. – 2013. – № 10. – С. 181-185
4. Шматковська Т. О. Розрахунки з покупцями і замовниками як фінансовий актив підприємства : економічна сутність, визначення та підходи до класифікації / Т. О. Шматковська, С. В. Колодій // Інвестиції : практика та досвід. – 2014. – № 8. – С. 111-115.

Середа У.Р., студентка

група ОА-10М, економічний факультет, спеціальність: облік і аудит

Науковий керівник: **Креценко О.В.**, к.е.н.

Макіївський економіко-гуманітарний інститут (м. Макіївка)

ulya.sereda.92@mail.ru

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Запаси є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Ефективне

функціонування підприємств у ринкових умовах господарювання значною мірою залежить від раціонального використання виробничих запасів.

Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів керується законодавчими та іншими нормативними документами.

Відповідно до П(С)БО № 9 «Запаси» п. 4 «запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством» [2]. При цьому постає питання нормативного регулювання всіх об'єктів бухгалтерського обліку в умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності та повної інтеграції національної системи бухгалтерського обліку в європейський законодавчий простір. Невідповідність окремих положень чинних нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік і контроль виробничих запасів, неузгодженість окремих норм НП(С)БО та П(С)БО з МСФЗ щодо порядку оцінки виробничих запасів, відсутність галузевого регулювання їх бухгалтерського відображення призводить до зменшення достовірності у забезпеченні інформаційних потреб користувачів для прийняття рішень.

Стандартизація бухгалтерського обліку – це сукупність облікових стандартів, що регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, з метою уніфікації бухгалтерського обліку в рамках однієї країни, групи країн або на міжнародному рівні [4].

Головне завдання гармонізації та стандартизації полягає в тому, щоб вони суттєво не відрізнялись від аналогічних стандартів в інших країнах – членах співтовариства, тобто знаходились у гармонії один з одним.

Порівнюючи П(С)БО № 9 «Запаси» та МСБО № 2 «Запаси» можна сказати, що вони в цілому з усіх ключових питань є ідентичними. Однак є і певні відмінності. МСБО № 2 приділяє значно більшу увагу визначенню чистої реалізаційної вартості запасів, ніж вітчизняний П(С)БО № 9. Однак, в цілому дані вимоги також співпадають. МСБО № 2 акцентує увагу на тому, що у кожному наступному періоді здійснюється нова оцінка чистої вартості реалізації. Хоча П(С)БО № 9 і не заперечує цього, однак, прямо про це й не зазначає.

Оскільки національні стандарти розроблялися на основі міжнародних, тому П(С)БО № 9 «Запаси» та МСБО № 2 «Запаси» мають такі спільні моменти: терміни, що використовуються в стандартах – запаси, чиста вартість реалізації; визначення поняття «запаси»; методи оцінювання запасів при їх вибутті; оцінка запасів на дату балансу; розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності.

Національні стандарти з обліку виробничих запасів були розроблені з врахуванням національних особливостей економіки України тому П(С)БО 9 «Запаси» має ряд спільних моментів з Міжнародними стандартами фінансової звітності 2 «Запаси» МСФ 2 «Запаси», зокрема, щодо умов визнання запасів і основних понять, пов'язаних з ними; рекомендації щодо використання методів оцінки запасів; розкриття інформації про запаси у формах фінансової звітності.

Шляхи вирішення цих проблем намагалися знайти вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: Ф. Бутинець, В. Валуєв, С. Голова, З. Гуцайлюк, С. Дикий, І. Замула, В. Сопко, М. Пушкар та інші. Проте питання вдосконалення нормативно-правового регулювання обліку виробничих запасів в умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності та повної інтеграції національної системи бухгалтерського обліку в європейський законодавчий простір вимагають додаткових досліджень.

Мета дослідження полягає у розгляді нормативно-правових актів, що регулюють бухгалтерський облік виробничих запасів на підприємстві.

Порядок ведення бухгалтерського обліку та контролю виробничих запасів на підприємстві регулює ряд нормативно-правових документів, покликаних забезпечити:

- дотримання суб'єктами господарювання єдиних правил ведення бухгалтерського обліку, які носять обов'язковий характер, гарантують та захищають інтереси користувачів облікової інформації;
- достовірність та повноту необхідних даних для задоволення інформаційних потреб користувачів;
- захищеність споживачів продукції, шляхом здійснення контролю та встановлення відповідальності;
- тощо.

У наш час в Україні формується чотирирівнева система нормативного регулювання бухгалтерського обліку (рис. 1).

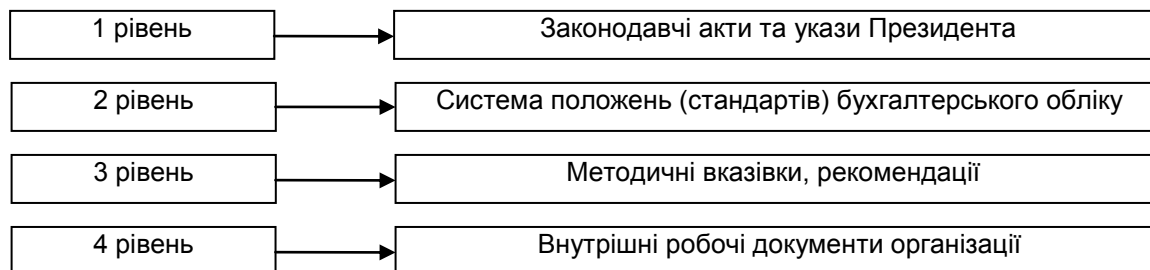

Рис. 1. Система законодавчого регулювання бухгалтерського обліку в Україні

1-й рівень: охоплює законодавчі акти та укази Президента. Основним документом вищого рівня є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (з наступними змінами і доповненнями) [1]; Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. зі змінами і доповненнями № 1197-VII від 10.04.2014 р.; Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003р. зі змінами і доповненнями № 1170-VII від 27.03.2014р.

2-й рівень: система положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених наказами Міністерства фінансів України: Постанова Верховної ради України Про порядок введення в дію Закону України «Про

визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей» № 22 від 06.06.1995 р.; Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції з його застосування» № 291 від 30.11.1999 р. із змінами та доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України № 48 від 8 лютого 2014 року.; Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» від 24. 05. 1995 р. № 88, зі змінами та доповненнями від 03. 06. 2013 р. № 574; Наказ Міністерства фінансів України «Про Інструкцію по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків» від 11. 08. 1994 р. № 69, із змінами, внесеними згідно з Наказами Мінфіну від 08. 09. 2011 р. № 1116; Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» № 720 від 15.06.2011 р.; Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів» за № 193 від 27.03.2007 р.; П(С)БО № 9 «Запаси» затверджене наказом Міністерства фінансів України № 1591 від 09.12.2011 р.; П(С)БО № 16 «Витрати» (наказ Міністерства фінансів України № 1204 від 26.09.2011); П(С)БО № 19 «Об'єднання підприємств», затверджено Наказом МФУ від 07.07.1999 р. № 163.

3-й рівень: різного роду методичні вказівки, рекомендації, в основному Мінфіну, у тому числі, враховуючи й галузеву специфіку. Наприклад, Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Мінфіну України № 291 від 30.11.1999 р. із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів № 48 від 08.02.2014 р.

4-й рівень: внутрішні робочі документи організації. Розробка нормативних актів четвертого рівня входить до компетенції менеджменту організації.

Методичні аспекти нормативних актів з бухгалтерського обліку виробничих запасів пов'язані із забезпеченням виконання завдань, дотриманням основних принципів і правил [3].

Опрацювавши основні нормативно-правові документи, що здійснюють регламентацію бухгалтерського обліку виробничих запасів підприємств в Україні визначено, що дані документи мають більш загальний характер, і окремі важливі питання бухгалтерського обліку даного об'єкта в них викликають практичну неузгодженість, зокрема існують відмінності між порядком оцінки виробничих запасів за вимогами П(С)БО та МСФЗ.

Складовою частиною організації обліку виробничих запасів на підприємстві є перелік документів, що використовуються для первинного відображення господарських операцій, а також перелік облікових регістрів, необхідних для накопичення і систематизації інформації. Перелік документів повинен бути затверджений в наказі або розпорядженні керівника підприємства про облікову політику.

Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі, Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі. При організації обліку виробничих запасів потрібно приділяти увагу дотриманню нормативних документів, що забезпечить формування повної та достовірної інформації про діяльність установи та її майновий стан.

На основі дослідження нормативно-правових актів, що регулюють бухгалтерський облік виробничих запасів встановлено, що методичний підхід до бухгалтерського обліку запасів за міжнародними та національними стандартами майже уніфікований.

Для повної гармонізації цих стандартів потребують уточнення питання деталізації інформації, яка розкривається у фінансових звітах про запаси; чинним законодавством врегульовані майже всі аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів, проте невіршеними залишається ряд питань, що виникають у практичній діяльності суб'єкта господарювання (бухгалтерський облік тари, безоплатно отриманих запасів, що не використовуються, тощо), вирішення яких є предметом подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99, № 996-14-ВР, зі змінами та доповненнями від 24. 10. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»: Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246, зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
3. Пушкар М.С. Теорія і практика формування облікової політики: моногр. / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба. – Тернопіль: Карт-бланш, 2009. – 260 с.
4. Лень В.С. Стандарти бухгалтерського обліку в Україні / В.С. Лень – К. : Центр учбової літератури, [навчальний посібник], 2009. — 440 с.

ТИПОВІ ПОРУШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Організація обліку праці та її оплати дає змогу забезпечити інформацію про кількісні і якісні характеристики складу персоналу, використання робочого часу, продуктивність праці та інші показники для управління та звітності, нарахування заробітної плати, розрахунків із працюючими; можливість здійснювати контроль та аналіз цього складного об'єкта управління. Незважаючи на те, що питання порушень в організації оплати праці є темою багатьох досліджень вчених, але ця проблема є досі не до кінця вирішеною на українських підприємствах, щозалишає її актуальною.

Дослідженню проблем організації оплати праці приділяли увагу такі вчені, як Бутинець Ф. Ф., Коблянська О. І., Ткаченко Н. М., Хом'як Р. Л., Голова С. Ф., Ивахненко С. В., Семененко Л. Ганін В. І., Гливенко В. В., Гурова К. Д., Живко З. Б. та багато інших.

Згідно з Законом України «Про оплату праці» заробітна плата визначається як «винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власника або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу» [1].

На сьогодні система організації оплати праці на підприємствах має багато недоліків. Серед них можна виділити такі: відсутність концептуальних основ реформування оплати праці, особливо в області колективно – договірної регулювання, ігнорування ринкової суті заробітної плати як ціни робочої сили, використання на підприємствах застарілих методів організації, значні диспропорції у рівнях заробітної плати, недотримання роботодавцем законодавства в частині оплати праці.

Детально розглянемо недотримання роботодавцем законодавства в частині оплати праці. Бо порушення з боку недотримання законодавства можуть бути як навмисними так і випадковими, наслідки зловживань посадовими обов'язками і недостатньої компетентності або неухважності особи, що здійснює бухгалтерський облік таких розрахунків, табл. 1 [2].

Таблиця 1

Порушення в частині здійснення операцій з оплати праці та їх наслідки

№ з/п	Вид порушень	Наслідки
1	Відсутність колективного договору.	Неурегульованість трудових та соціальних відносин між сторонами договору.
2	Протиставлення умов колективного договору нормам законодавства.	Не дійсність договору.
3	Невідповідність суми нарахованої заробітної плати за первинними документами (особові листки працівників, розрахунково-платіжні відомості) даним облікових регістрів, Головної книги та звітності.	Неточна інформація за рахунком 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» та недостовірність даних за рядком «Поточні зобов'язання з оплати праці» балансу підприємства.
4	Віднесення фактично не підтвердженого відпрацьованого часу до собівартості продукції.	Завищення собівартості продукції, як наслідок, зниження оподаткованого доходу.
5	Віднесення до собівартості витрат на оплату праці непов'язаних з виробництвом продукції.	Завищення собівартості продукції, як наслідок, зниження оподаткованого доходу.
6	Подвійне нарахування витрат шляхом віднесення до собівартості сумоплати праці, виконані сторонньою особою при наявності в штаті підприємства посади працівника, до обов'язків, якого входить виконання даних послуг.	Завищення собівартості продукції, як наслідок, зниження оподаткованого доходу.
7	Віднесення на собівартість продукції оплати праці за надані послуги, виконані сторонньою особою без акту приймання виконаних робіт.	Завищення собівартості продукції, як наслідок, зниження оподаткованого доходу.
8	Несвоєчасне включення до собівартості продукції оплати праці за надані послуги, виконані сторонньою особою.	Несвоєчасне врахування витрат до собівартості продукції, завищення собівартості продукції, як наслідок, зниження оподаткованого доходу.
9	Порушення термінів виплати заробітної плати.	Зростання незадоволення працівників, як наслідок, можливе, зменшення продуктивності праці (збільшення витрат, пов'язаних з індексацією затримки заробітної плати за кожен день затримки КЗпП).

Систематичними є випадки порушення трудового законодавства в частині необґрунтованого завищення собівартості продукції, зниження оподаткованого доходу, шляхом включення до собівартості продукції витрат на оплату праці за здійснення робіт безпосередньо непов'язаних з виробництвом продукції. Усі маніпуляції, з

безпідставного завищення витрат, а також викривлення оборотів із алишків за рахунком 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», недостовірність даних порядку «Поточні зобов'язання з оплати праці» балансу підприємства є порушеннями вимог законодавства. Та як наслідок, призводять до застосування штрафних санкцій, що є додатковими витратами для підприємства, тому вчасне виявлення даних порушень та вживання можливих заходів щодо їх виправлення і попередження у майбутньому є необхідністю для ефективного управління підприємством [3].

Також, серед порушень в організації оплати праці можуть бути відхилення між даними аналітичного й синтетичного обліку рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» внаслідок зловживань (завалювання видатку грошей шляхом вилучення з фонду споживання різних виплат і утримань); неповне утримання авансів; повторне списання грошових документів з віднесенням виплат за ними в дебет рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»; зменшення дебіторської заборгованості або збільшення кредиторської заборгованості під час перенесення сальдо із однієї розрахункової відомості до іншої.

Перевіряючи правильність нарахування погодинної заробітної плати (службовцям), до уваги беруть дані про фактично відпрацьований час та система встановлених ставок.

При цьому можна виявити такі типові порушення, як неправильне відображення дати прийому на роботу або звільнення з роботи, завищення окладу, а також включення в робочі дні періоду, за які слід було б нараховувати допомогу по тимчасовій непрацездатності.

Узагальнюючи вище викладене можна зробити висновок, що при організації оплати праці можуть виникати різного роду порушення та помилки, які негативно впливають на достовірність бухгалтерської звітної інформації та на підприємство в цілому. До організації оплати праці завжди необхідно підходити з особливою увагою, бо навіть одна помилка автоматично призводить до цілої серії помилок і порушень, які є найважчими за своїми наслідками.

Список використаної літератури

1. Про оплату праці / Закон України від 24.03.95р. № 108/95-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.ua/>.
2. Потриваєва Н.В. Стан та проблеми застосування форм і систем оплати праці в Україні / Інноваційна економіка. – 2010. – №7. – С. 43-46.
3. Чацкіс Ю. Д. Організація бухгалтерського обліку [навчальний посібник] / Ю. Д. Чацкіс, Е. С. Гейер, о. А. Наумчук, І. о. Власова - К.: Центр учбової літератури, 2011.–327 с.

СЕКЦІЯ 5	СОЦІО-ГУМАНІТАРНІ, ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
СЕКЦІЯ 5	СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫЕ, ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫЕ И ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Акименко Ю.Ф., к. психол. н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
yura_akimenko@mail.ru

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА СЛАВУТИЧ)

Сучасне суспільство усе більш глобалізується. Україна як частина світу також активно задіяна у глобальних процесах. Проте є певні сфери суспільного життя, позитивний розвиток яких залежить перед усім від активності кожного конкретного громадянина. Зокрема, йдеться про участь громадськості у розвитку місцевого самоврядування шляхом голосування на виборах, роботі громадської ради при виконавчих органах влади, соціологічних опитуваннях жителів населеного пункту (регіону).

В якості позитивного прикладу застосування соціологічних досліджень можна навести одне з опитувань, проведене Соціально-психологічним Центром в місті Славутичі у травні 2014 року.

Мета дослідження: вивчення громадської думки з питань самоврядування, розподілу коштів міського бюджету, економіки, інших питань життєдіяльності громади.

Завдання:

- з'ясувати, які питання життєдіяльності міста є актуальними для місцевої громади;
- виявити ставлення мешканців щодо розподілу бюджету та програм розвитку міста, що фінансуються з місцевого бюджету;
- отримати пропозиції членів громади щодо оптимального використання бюджетних коштів для покращення умов життя у місті;
- виявити напрямки для подальшого економічного розвитку міста, які на думку жителів, є найбільш важливими;
- визначити ефективні заходи для стимулювання подальшого економічного розвитку міста;
- з'ясувати, які форми місцевого самоврядування є найбільш дієвими та ефективними у взаємодії громадян з органами влади у вирішенні актуальних питань.

Метод опитування – роздаткове анкетування, випадкова вибірка.

Вибіркова сукупність склала 244 респондентів. Похибка вибірки склала близько 6 %.

На запитання «В якій мірі для Вас важливо, щоб Вашу думку враховували під час формування та реалізації міської політики?» відповіді розподілились наступним чином (див. таблицю 1).

Таблиця 1

№	Міра важливості врахування громадської думки	%
1.	Дуже важливо	43,2
2.	Скоріше важливо	39,9
3.	В однаковій мірі важливо та не важливо	11,1
4.	Скоріше неважливо	2,5
5.	Не важливо	3,3

Таким чином, для переважної більшості опитаних (83,1 %) у тій чи іншій мірі важливо врахування їхньої думки в процесі формування та реалізації міської політики. Неважливий даний аспект життєдіяльності громади лише для 5,8 % респондентів.

Відповіді на запитання «Які питання життєдіяльності міста Славутича, на Ваш погляд, є актуальними для Вас?» дозволили виявити проблеми, які найбільше турбують славутичан (див. таблицю 2).

(Сума перевищує 100 %, тому що респонденти могли вказувати кілька проблемних питань).

Таблиця 2

№	Актуальні питання життєдіяльності	%
1	2	3
1.	Економічний розвиток міста (створення нових робочих місць, підприємств, залучення інвестицій, ін.)	73,8
2.	Ситуація у сфері охорони здоров'я	59,4
3.	Ситуація у сфері житлово-комунального господарства (зростання тарифів, ремонт, тепло, освітлення тощо)	47,9
4.	Виплата заробітної плати	42,2
5.	Розвиток інфраструктури міста (будівництво житла, місця відпочинку, дозвілля, дороги та інше)	38,5

1	2	3
6.	Ситуація у сфері освіти	30,3
7.	Корупція та бюрократія	23,8
8.	Алкоголізм, наркоманія	22,5
9.	Безробіття	20,5
10.	Розподіл коштів міського бюджету	20,1
11.	Відтік молоді з міста	17,6
12.	Беззаконня, недотримання верховенства права та свобод людини	13,9
13.	Рівень соціальної забезпеченості мешканців міста (підтримка соціально незахищених жителів та інше)	13,1
14.	Злочинність	10,3
15.	Рівень пенсійного забезпечення	9,4
16.	Непрозора політика приватизації комунальної власності	6,2
17.	Незадовільний стан навколишнього середовища та екологія	2,9
18.	Демографічна ситуація (народжуваність, смертність)	1,6
19.	Інше	2,1

Як бачимо, респондентів перед усім непокоять проблеми, пов'язані з економічним розвитком міста, ситуацією у сфері медицини та житлово-комунального господарства, а також виплата заробітної плати і розвиток міської інфраструктури.

Не зважаючи на те, що місто Славутич належить до 4 зони посиленого радіоекологічного контролю, а понад половина його жителів мають статус постраждалих від Чорнобильської катастрофи, менш за все славутичани стурбовані станом навколишнього середовища, екологією та демографічною ситуацією.

Близько 30 % опитаних висловили пропозиції щодо оптимального використання бюджетних коштів для покращення умов життя у місті та для активізації економічної діяльності, що повинне призвести до поповнення доходів міського бюджету. Зокрема, серед 63 побажань пропонувалось наступне (висловлювання респондентів наведені без правок):

- Потрібно більше підприємств з нормальною до прожитку зарплатою (не 80 дол., а хоча б 500 дол.).
- Енергозбереження, будівництво, підтримка малого та середнього бізнесу.
- Щоб нарешті почали працювати ті, хто зобов'язаний цим займатись (повинні взятись за розум).
- Економія коштів.
- Зменшення відрахувань до державного бюджету (децентралізація), зменшення працівників бюджетної сфери.
- Треба створити незалежну громадську комісію по контролю витрат міського бюджету. Рішення про створення нових підприємств має приймати громада, а не сам мер.
- Зупинити корупцію, тоді можна буде про щось говорити.
- Створення робочих місць на високотехнологічних підприємствах.
- Комп'ютеризація робочих місць, можливість віддаленої роботи (дозволяє здавати в оренду приміщення, скоротити витрати на ремонт, освітлення та ін. – до 5 млн. грн. на рік), стягування штрафів за куренік в громадських місцях, розпивання алкоголю, порушення тиші, ініціація відкриття дороги в Київ через зону відчуження (інвестори стануть ближчими, зменшаться транспортні витрати).
- Того, що є достатньо, аби з розумом...
- Самі не знаєте, вирішили у людей запитати?

Також респондентам було запропоновано назвати найбільш важливі напрямки для подальшого економічного розвитку міста. Відповіді розподілились наступним чином (див. таблицю 3).

(Сума перевищує 100 %, тому що респонденти могли вказувати кілька напрямків економічного розвитку).

Таблиця 3

№	Напрямки подальшого економічного розвитку	%
1.	Енергетика (ядерно-дослідний центр, створення у 30-кілометровій зоні відчуження підприємств ядерного комплексу)	61,7
2.	Енергозбереження (утеплення фасадів, теплоізоляція труб, встановлення лічильників та регуляторів тепла, міні-котельні та ін.)	57,6
3.	Промисловий сектор (розвиток виробничої сфери з урахуванням можливостей та ресурсів міста)	57,2
4.	Будівництво (спрощення процедури будівництва власного житла, підтримка іпотечних програм тощо)	53,9
5.	Освіта (розвиток навчальних закладів різного рівня)	49,8
6.	Малий та середній бізнес	41,6
7.	Функціонування Спеціальної економічної зони «Славутич» (податкові пільги для залучення інвестицій).	39,9
8.	Сфера послуг, туризм.	22,2
9.	Інформаційні технології (комп'ютерні технології для зниження затрат часу, труда в усіх сферах міста).	16,5
10.	Інше.	1,7

Отже, подальший розвиток міської громади славутичани пов'язують з розвитком енергетики та енергозбереження, а також розширенням промислового сектору і будівництва. У меншій мірі на думку респондентів сприятимуть розвитку громади такі галузі як сфера послуг, туризм та інформаційні технології. Тобто

більшість жителів міста підтримують його подальшу індустріалізацію, у то час як у світі відбувається перехід до постіндустріального суспільства, де провідну роль відіграють інформаційні технології та сфера послуг.

Такий стан речей, на наш погляд, пов'язаний перед усім із монопрофільністю міста Славутича, яке було побудовано у 1987 – 1989 роках виключно для проживання працівників Чорнобильської АЕС. Відповідним чином підбирався і персонал: до міста з різних кінців Радянського Союзу приїхали фахівці-атомники та члени їх сімей. Тому розвиток територіальної громади більшість з них за звичкою вбачають у будівництві великих індустріальних виробництв. Дану точку зору обов'язково потрібно враховувати органам місцевого самоврядування в процесі планування та здійснення своєї діяльності.

Також славутичани назвали найбільш дієві форми місцевого самоврядування, які на їхню думку, є найбільш дієвими та ефективними у взаємодії громадян з органами влади для вирішення актуальних питань у суспільстві (див. таблицю 4).

(Сума перевищує 100 %, тому що респонденти могли вказувати кілька форм місцевого самоврядування).

Таблиця 4

№	Форми місцевого самоврядування	%
1.	Загальні збори громадян, громадські слухання.	41,8
2.	Форми остаточного рішення: вибори, місцевий референдум, дострокове закінчення повноважень влади.	37,2
3.	Громадські ради (з розвитку міста, економічного розвитку, охорони здоров'я, освіти, інші).	32,6
4.	Круглі столи, конференції, наради, засідання.	24,7
5.	Опитування територіальної громади, анкетування (з наступним контролем з боку відповідних Громадських рад за рішенням актуальних питань у суспільстві та інформуванням про стан їх рішення органами влади).	23,8
6.	Звернення громадян, запити на отримання інформації.	23,0
7.	Членство у профспілках.	7,9
8.	Масові заходи: мітинги, демонстрації, тощо.	7,5
9.	Членство у громадських організаціях.	7,1
10.	Інше.	2,5
11.	Членство у політичних партіях, громадських організаціях.	2,1

Отже, пріоритетними формами взаємодії місцевої влади і громади жителі Славутича вважають перш за все загальні збори громадян та громадські слухання, а також вибори, місцевий референдум, дострокове закінчення повноважень влади і, нарешті, діяльність різноманітних громадських рад у відповідних сферах життєдіяльності (з розвитку міста, економічного розвитку, охорони здоров'я, освіти, інші). Не випадково в місті за ініціативи органів місцевого самоврядування регулярно проводяться громадські слухання, щопонеділка відбуваються засідання громадської ради з розвитку міста. На цих заходах кожен соціально активний славутичанин має змогу висловити свою точку зору на ту чи іншу проблему та запропонувати шляхи її вирішення.

Подібні соціологічні опитування з актуальних для міської громади питань Соціально-психологічний Центр проводить на постійній основі (до 10 – 12 досліджень за рік). Їхні результати публікуються у пресі, розміщуються на міському телебаченні, надаються місцевій владі, громадській раді з розвитку міста та відповідним організаціям для аналізу та прийняття оптимальних управлінських рішень з урахуванням думки членів територіальної громади.

Андрєєва Г.П., к.е.н.,
Коваль П.Ф., к.е.н., доц.

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
aannet@rambler.ru

СТВОРЕННЯ ВІЗИТ-ЦЕНТРІВ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Популярність екологічного туризму в світі пов'язана не лише з розширенням потреб туристів. Вагомий вплив на цей вид подорожей здійснює освіта у сфері екології, на яку, зокрема, в європейському просторі останнім часом звертають все більше уваги. В зв'язку з тим, що Україна є повноцінною частиною Європи, ставлення до природи в нашій країні поступово стає більш дбайливим. З цим пов'язане і значне збільшення за останні 10 років територій природно заповідного фонду України – з 1052,5 тис. га (36 одиниць ПЗФ) в 2004 році до 1576,1 тис. га (64 одиниці ПЗФ) в 2013 році.

Право населення на екологічний туризм та здійснення екскурсій в заповідних територіях України зафіксовано в законодавстві. Згідно статті 10 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» «громадяни України з питань охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду мають право на ознайомлення з територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, здійснення інших видів користувань з додержанням встановлених вимог щодо заповідного режиму».

Однак, слід звернути увагу на важливий елемент подібних подорожей: «додержання встановлених вимог щодо заповідного режиму». Функції контролю за дотриманням таких вимог покладаються на спеціалізовані установи, серед яких у вітчизняному законодавстві виокремлюють наступні (ст. 3 і 5 Закону України «Про природно-заповідний фонд України»): природні та біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, заповідні урочища, ботанічні сади, дендрологічні, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Зазначені установи повинні здійснювати заходи щодо охорони природного середовища, флори і фауни на територіях, що знаходяться у їх віданні, а також популяризувати екологічну освіту серед населення.

Базовою потребою, або головною метою подорожі в екологічному туризмі є інформація, що носить характер екологічної освіти. Туристи, які відвідують території природно-заповідного фонду повинні мати можливість отримати якісні інформаційні послуги не лише з питань режиму і охоронної діяльності відповідної установи. Важливо, щоб вся туристична інформація, яка може бути цікава туристу, була доступна навіть на віддалених територіях нашої країни. В зв'язку з цим фахівці відзначають потребу в формуванні візит-центрів, як окремих структурних підрозділів національних природних та регіональних ландшафтних парків.

На думку С. Г. Лебідь та Н. А. Сербулова, візит-центр повинен виконувати низку функцій (ознайомчу, просвітницьку, навчальну) і вирішувати цілий спектр завдань. В першому чергу, це – організація інформаційних потоків: постійні і змінні виставки, розповсюдження буклетів і брошур, відео- та мульти-медіа продукції тощо.

На сьогодні за даними Міністерства екології та природних ресурсів України на території Чернігівської області нараховується 2 національних природних парки (НПП «Ічнянський», заснований в 2004 році та НПП «Мезинський», заснований в 2006 році) загальною площею 41988,5 га. Окрім того частина території Козелецького району (1287,5 га) відноситься до НПП «Залісся» (заснований в 2009 році), основну територію якого складають площі Броварського району Київської області. З 2008 року колектив авторів Інституту зоології імені І.І.Шмальгаузена НАН України, Інституту ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України, ВГО «Національний екологічний центр України» пропонують створити НПП «Подесення». Серед регіональних ландшафтних парків слід відмітити «Міжрічінський» (Козелецький район) та «Ялівщина» (м. Чернігів).

На територіях цих парків прокладено екологічні стежки та розроблено туристичні маршрути. В Мезинському НПП розроблено автомобільний туристичний маршрут „Від історії до сьогодення”, загальною протяжністю 50 км, та екологічну стежку “Рихлівська дача”. В Ічнянському НПП розроблено еколого-туристичний маршрут «Садове» та еколого-пізнавальну стежку «В долині Іченьки». Однак, в порівнянні з РЛП «Міжрічінське» дані здобутки досить скромні. В 2011 році в цьому регіональному парку була прокладена перша екологічна стежка – “Журавлина”. За якістю виконання вона є еталонною серед аналогічних стежок на інших природно-заповідних територіях України. Реалізації проекту сприяли еко клуб “Зелена Хвиля” та посольство Королівства Нідерланди в Україні. В 2012 році на базі парку діяли волонтерські табори, були розпочаті роботи по облаштуванню другої екологічної стежки “Соколинний Луг”. На сьогодні за сприяння волонтерів розпочато облаштування екологічних стежок “Борова” та “Бондарі”. Окрім того парк проводить екскурсії (автобусно-пішохідні екскурсії «Поліська весна», «Соколинний Луг», «Болотами» «Полігон та Святе озеро», пішохідна тематична екскурсія «Екотабір») та походи (пішохідно тематичні – «Зустріч птахів», «Фото полювання», байдарочний тематичний похід «Сплав Десною»).

Створення екологічних стежок та туристичних маршрутів на лоні природи можливе не лише на природоохоронних територіях (хоча на сьогодні саме тут їх найбільша кількість). В м. Чернігів в 2014 році за допомогою ініціативної групи на чолі з магазином туристичного спорядження «Адреналін» прокладено велосипедний маршрут по узбережжю р. Десна в межах міста. Про необхідність створення екологічної стежки біля садиби Софії Русової в с. Олешня Ріпкінського району (ця територія більш відома як Блакитні озера), зазначають господарі агросадів.

Однак всі екостежки та туристичні маршрути не передбачають створення візит-центрів. Частково їх функції виконують адміністрації відповідних установ. На нашу думку формування візит-центрів національних та регіональних ландшафтних парків Чернігівської області сприятиме не лише популяризації туристичних об'єктів, але і підвищить рівень екологічної освіти молоді.

Зокрема, ефективною може бути співпраця суб'єктів природно-заповідного фонду області з вищими навчальними закладами. Так, для створення візит-центрів і маркування туристичних маршрутів доцільно залучати науковий потенціал факультету природокористування та туризму Чернігівського національного технологічного університету. Популяризацією та розробкою освітніх програм у сфері екології та заповідних територій, розробкою туристичних маршрутів можуть займатись викладачі, студенти та випускники кафедр туризму, природокористування, агрономії зазначеного ВНЗ. Вже на сьогодні, існує можливість створення екологічних стежок біля садиби всесвітньовідомого художника М.М. Ге (в с. Шевченкове Бахмацького району Чернігівської області) з візит центром на станції Плиски. А також екологічної стежки «Святе озеро» на території урочища «Святе» (м. Чернігів) з візит-центром на базі відпочинку «Фортуна».

Візит-центри, окрім виконання функції акумулювання та передачі туристичної, екологічної, організаційної інформації, виступають потужним елементом атрактивності. Їх робота сприяє збільшенню потоків туристів як екологічних так і всіх інших, підвищенню якості послуг і, відповідно, можливості надання більш конкурентоспроможних платних послуг. На нашу думку, саме за допомогою створення візит-центрів природоохоронні установи мають можливість покращити своє фінансове становище

Делик І.С., к.пед.н.
завідувач кафедри суспільних дисциплін
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут (м. Хмельницький)
Inna22.78@mail.ru

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ВНЗ

Постановка проблеми та її актуальність. Для студентів із особливими потребами велике значення має впровадження дистанційної форми освіти, яка відкриває нові перспективи для людей з особливими потребами. Дистанційне навчання має бути цілісним, синтетичним, інтегрованим, гнучким, із широким застосуванням нових інформаційних технологій, що використовуються у трьох основних напрямках: для доставляння навчальної

інформації, організації продуктивної самостійної навчально-пізнавальної діяльності, контролю навчальних досягнень студентів із обмеженими функціями здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цікавими є дослідження у яких аналізуються загальні підходи до реабілітації молоді з особливими потребами (Л. Грачов, Т. Єгорова, І. Іванова, О. Лебединська, Н. Морова, М. Чайковський та ін.); висвітлено взаємозв'язок соціально-психологічної реабілітації інвалідів та їхньої інтеграції в суспільство (Т. Добровольська, Л. Вакуленко, В. Мухін, Н. Шабаліна, М. Швед, Л. Шипіцина та ін.); розкрито соціально-психологічні проблеми адаптації молоді до нових умов існування та соціального оточення (О. Гончаров, А. Ерднієв, В. Кікоть, В. Скрипник та ін.); вивчалися особливості навчання студентів з особливими потребами (В. Засенко, К. Кольченко, П. Таланчук, М. Томчук, А. Шевцов та ін.).

Разом з тим в організації дистанційного навчання студентів з особливими потребами у вищих навчальних закладах наявні суперечності, зокрема між: загальноосвітньою тенденцією розвитку освіти на принципі рівних можливостей, і недостатністю методичної бази для забезпечення цих можливостей у ВНЗ України; потенційними резервами, які має сучасна вища школа для ефективної організації дистанційного навчання студентів з особливими потребами, і недостатньою реалізацією цих резервів на практиці; значними педагогічними ресурсами навчальних дисциплін та невідповідністю форм, методів і засобів організації навчального процесу тощо.

Мета. З огляду на це розробка методичних рекомендацій щодо організації дистанційного навчання студентів з особливими потребами у вищих навчальних закладах є важливим завданням та результатом для удосконалення професійної підготовки студентської молоді.

Студентам з особливими потребами рекомендується у навчання керуватися принципами самоорганізації, прагнення до знань, системності, послідовності й активності в оволодінні навчальними курсами. Для успішного навчання необхідно володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, мати персональний комп'ютер з підключенням до мережі Інтернет.

Зважаючи на особливості здоров'я студентів-інвалідів, викладачам необхідно враховувати характерні для них типові рекомендації. Зокрема *викладачам, які працюють зі студентами з вадами зору потрібно знати*, що за відсутності зорового аналізатора основним каналом для сприйняття інформації у таких студентів є слух, а для незрячих ще й дотик, а тому:

необхідно забезпечувати можливість студентам робити аудіозапис на диктофон;

під час пояснень говорити чітко, розбірливо, стежити, щоб були усунені всі непотрібні звуки та шуми, які можуть заважати студентам сприймати матеріал на слух;

демонструючи малюнок, схему, таблицю, макет тощо, конкретизувати свої посилання та пояснення (при цьому ілюстративний матеріал має бути наданий студенту в адаптованому вигляді). Необхідно уникати загальних виразів, наприклад: «Подивіться сюди», «Перемалюйте це з дошки» та інших;

необхідно повідомляти в усній формі кожного студента з вадами зору про зміни розкладу занять, консультацій та інші події, що відбуваються у навчальному закладі.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу доцільно використовувати широкий спектр дидактичного та технічного забезпечення:

дидактичне забезпечення (конспекти лекцій, методичні матеріали, інструкції до виконання завдань, ілюстративний матеріал) треба готувати в альтернативній формі, наприклад, у збільшеному форматі, електронному чи рельєфному вигляді;

підписи, позначки, ярлики на навчальному обладнанні та макетах повинні мати збільшений формат або сприйматися на дотик;

необхідно призначити тьюторів для студентів з вадами зору, які допоможуть конспектувати (записувачі), розтлумачувати складний матеріал, допоможуть на практичних заняттях, іспитах, заліках, зачитають текстові фрагменти (консультанти). В окремих випадках незрячому студенту може знадобитись допомога транскриптувача – людини, що перекладає тексти за Брайлем у звичайну форму і навпаки.

При роботі зі слабозорими студентами *треба* дозволяти студентам користуватися збільшувачими оптичними пристроями;

текстові матеріали мають бути надруковані збільшеним шрифтом (як мінімум кегль 16);

до початку занять надати студентам ілюстративний або роздатковий матеріал та ключові поняття курсу для завчасного ознайомлення.

Для переведення навчального матеріалу в альтернативну форму потрібен певний час та спеціальне обладнання. Тому необхідно завчасно звернутися за допомогою до фахівців Центру самостійної роботи зі студентами з особливими потребами.

Викладачам необхідно контролювати процес сприйняття навчального матеріалу, а саме:

враховувати, що студенти з вадами зору виконують завдання значно повільніше за інших. Доцільно виділити додатковий час для роботи з незрячими студентами в аудиторії;

постійно перевіряти, чи всі завдання та інструкції були сприйняті правильно;

знайти раціональну форму контролю знань студентів, зокрема, замінювати, по можливості, письмові роботи усним опитуванням чи співбесідою. В разі неможливості такої заміни можна прийняти іспит за допомогою комп'ютера, оснащеного синтезатором мови, чи за допомогою тьютора-транскриптувача (тифлоперекладача);

під час заняття частіше звертатися до студентів з вадами зору, залучати їх до групової роботи шляхом застосування інтерактивних методів навчання, допомагати їм підвищити свою активність та комунікабельність;

пам'ятати, що зайва поблажливість у вимогах до студента з вадами зору може принизити його гідність.

Для створення атмосфери толерантності і доброзичливості необхідно допомогти студентам зрозуміти потреби людини з вадами зору, які виникають в процесі навчання чи спілкування.

У разі виникнення труднощів чи непорозумінь в процесі роботи зі студентами з вадами зору треба звернутися за консультацією до фахівців управління адаптації та реабілітації, Центру самостійної роботи студентів з особливими потребами чи до колеги, які мають досвід роботи з такими студентами.

Під час навчання студенти з вадами зору можуть потребувати особистої підтримки для забезпечення рівного доступу до навчання. В цьому зможуть допомогти: спеціаліст з технічної підтримки, який навчає користуванню

спеціальним програмним забезпеченням; начитувач медіа теки; консультант медіа теки; супроводжуючий для допомоги під час пересування та орієнтації на території університету.

Щодо особливостей спілкування зі студентами з вадами зору, то необхідно слідкувати за своїм тоном, оскільки незряча людина, насамперед, сприймає людей по голосу, який є для неї джерелом інформації; брати до уваги не лише одну вербальну інформацію, але й почуття, які передаються інтонацією; дотримуватися схвального ставлення до співрозмовника. Чим більше незрячий відчуватиме прихильність до себе, тим точніше зможе висловити власну думку. Будь-яка негативна реакція з боку співрозмовника викликає у незрячого невпевненість, скутість та настороженість. Незрячого неприємно вражає, коли співрозмовник неухважно його слухає. Не треба робити поквапливих висновків. Якщо у розмові виникає незгода зі співрозмовником, слід неодмінно його вислухати – уважно і до кінця – щоб зрозуміти причину розбіжностей в поглядах, і вже після цього викладати свою точку зору.

Перериваючи контакт з незрячим студентом навіть на хвилинку, необхідно попередити його про це, інакше він може і далі продовжувати розмову, не підозрюючи про вашу відсутність. Якщо розмова видалася занадто тривалою, а Ви поспішаєте, тактовно перервіть її. Ви повинні зрозуміти незрячого, адже він тільки через мову може передати стан своєї душі, повідомити все, що його хвилює.

Щоб допомогти студенту з вадами зору пристосуватись до дистанційного навчання у **ВНЗ доцільно** не занадто опікувати його, щоб він зміг відчувти себе, до певної міри, самостійним; доручати йому виконувати посильну і цікаву роботу; забезпечити його необхідними предметами та пристроями, підтримувати точність і порядок під час навчання; давати незрячому відчувти свою готовність завжди прийти йому на допомогу; сприяти незрячому в досягненні поставленої ним мети, сприяти його захопленням; сприяти незрячому в отриманні потрібної йому інформації і нових знань, його працевлаштуванню – одному з шляхів до матеріальної незалежності незрячого; намагатися зняти емоційну напругу, особливо тоді, коли причиною якоїсь неприємності є поганий зір або його відсутність; не треба підштовхувати незрячого зловживати своїм становищем, а дати йому можливість зберегти свою людську гідність; допомогти незрячому змістовно проводити свій вільний час з іншими студентами, набути хорошого товариства. Треба пам'ятати, що для того щоб незрячий був оптимістом, необхідно вірити в його можливості і показувати, що він потрібний іншим людям.

У навчально-виховному процесі ВНЗ залишаються потенційні резерви для вдосконалення організації дистанційного навчання студентів з особливими потребами.

Список використаних джерел:

1. Синьова Є. П. Діагностика та корекція психічних станів інвалідів по зору в Українському навчально-методичному реабілітаційному центрі / Є. П. Синьова // Наук. зап. нац. пед. ун-ту ім. М. Драгоманова : зб. наук. ст. – К. : 1998. – Вип. 1. – С. 94–103.
2. Стефаненко П. Дидактичні особливості дистанційного навчання у вищій школі / П. Стефаненко // Педагогіка і психологія проф. освіти. – 2004. – № 1. – С. 22–32. – Бібліогр.: 13 назв. Таланчук П. М. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі : навчально-методичний посібник / П. М. Таланчук, К. О. Кольченко, Г. Ф. Нікуліна. – К. : Соціформ, 2004. – 128 с.
3. Тюптя Л. Т. Психокорекційні методи роботи з людьми з особливими потребами / Л. Т. Тюптя, О. В. Тюптя // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : тези доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. – К. : Ун-т «Україна», 2003. – С. 107–109.
4. Филиппова Г. В. Вопросы оценки показателей качества дистанционного образования / Г. В. Филиппова // Пед. науки. – 2005. – № 4. – С. 42–43.
5. Штурба Т. В. Педагогические основы дистанционного обучения лиц с особыми нуждами : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Т. В. Штурба ; Рос. гос. соц. ун-т. – М., 2004. – 22 с.

Бичок А.П., студент

група Т-111, факультет природокористування та туризму
спеціальність: туризм

Наукові керівники: **Коваль П.Ф.**, к.е.н., доц., **Андрєєва Г.П.**, к.е.н.
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
anna199306@ukr.net

ЕКОТУРИЗМ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Чернігівщина – північна область України. Межує на заході з Київською областю, на півночі - з Гомельською областю Республіки Білорусь і з Брянською областю Російської Федерації, на сході - з Сумською, на півдні - з Полтавською областями України. На території Чернігівської області протікає 1200 річок загальною довжиною близько 8,5 тис. км. Найбільші річки: Дніпро, Десна, Сейм, Остер, Снов, Убедь і Удай.

Чернігівщина має значний туристичний потенціал. На території Чернігівської області знаходяться два національних природних парки - Ічнянський і Мезинський; і один регіональний ландшафтний парк - Міжріччинський. На території області мешкають тварини, занесені до Червоної книги України: зубр, тушканчик великий, кажан малий та великий, тхір степовий, журавель степовий, сова, дрохва та інші. Знаходиться в зоні мішаних лісів з середніми температурними показниками. На своїй території має повноводну річку Десну, велику кількість лісів та культурних пам'яток починаючи з XI століття. Багата флора та фауна [1, С. 2-3].

Обласний центр – Чернігів. Кількість заповідних територій у відсотках – 7.6%. Станом на 1 серпня 2010 року природно-заповідний фонд Чернігівської області нараховує 656 об'єктів. Цінова політика в області не дуже висока, тому кожен бажаючий може знайти відпочинок по своїй кишені. Жителі та гості можуть відвідати такі цікаві для екотуризму місцевості як «Качанівка», Андріївка, Деснянська Оболонь, Ічнянський національний природний

парк, Тростянецький дендрологічний парк та інші не менш красиві та природні місця для активного та культурного відпочинку.

Основою екотуризму Чернігівщини є національні природні парки, біосферні заповідники та регіональні ландшафтні парки. За їхнім статутом на території цього природно-заповідного фонду може здійснюватися рекреаційна діяльність, яка має проводитися у формі екологічного туризму. Національні природні парки займають 16,58% (в Україні 20,9 %) території природно-заповідного фонду держави, регіональні ландшафтні парки – 31,11 % (в Україні 17,2 %), 44,8 % заказників загальнодержавного та місцевого значення [3]. Об'єктами екотуризму також є штучно створені людиною ботанічні (0,05 %), дендрологічні (0,08 %), геологічні (0,01 %), гідрологічні (0,21 %), зоологічні парки (0,004 %) та заповідні урочища (6,93 %). Ними можуть бути і є парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (0,14 %) [1, С. 6-7].

Найкращим сполученням спорту та екології є екологічний туризм, що полягає у подорожах до природних територій без істотного впливу на ці території. Екотуризм з його величезними рекреаційними і пізнавальними можливостями покликаний сформувати суспільну свідомість щодо охорони та раціонального використання природних багатств, зокрема водних ресурсів. Розвиток екотуризму - це важливий засіб збереження навколишнього середовища для майбутніх поколінь. Усвідомлення цього неминуче ставить людину на позиції любові й поваги до природи. Щодо цього екологічний туризм має реальні ресурси — невичерпні, як і сама природа.

З розвитком екотуризму і зростанням його міжнародної складової можуть бути задіяні й інші об'єкти природно-заповідного фонду. Перспективними територіями для розвитку екотуристичної діяльності визнано екологічно чисті південні райони області, де багато пам'яток культурної спадщини та природно-рекреаційних об'єктів (Ічнянський, Козелецький, Прилуцький), а також північно-східне Подесення (Коропський, Сосницький, Куликівський, Чернігівський райони). Природні заповідники і заповідні урочища можуть використовуватися для проведення режимних екскурсій, організації на їх основі міжнародних екологічних конгресів, розширення освітньо-виховної роботи.

Заказники і пам'ятки природи в майбутньому можна безпосередньо пристосовувати для розвитку комерційного екотуризму. Станом на 01.01.2011 природно-заповідний фонд Чернігівської області нараховує 656 об'єктів загальною площею 253,4 тис. га, що становить 7,6 % площі області, або сумарно по показникам 11 місце по країні (середній відсоток по Україні – 5,1 %). Природно-заповідний фонд складають 8 категорій об'єктів: Ічнянський та Мезинський національні природні парки, регіональний ландшафтний парк «Міжрічинський», 443 заказник, 137 пам'яток природи, 19 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 52 заповідні урочища, дендропарки «Тростянець» загальнодержавного значення та «Прилуцький» місцевого значення, Менський зоопарк [2, С. 11].

В області створенні нові заказники місцевого значення – ботанічний «Кулишеві луги» (Варвинський район) та іхтіологічний «Лісконоги» (Новгород-Сіверський район). Використання цих об'єктів, як складової туристичної галузі перш за все, вдвічі підвищить економічну ефективність районів та області в цілому і задіє сільське населення в сферу сільського, екологічного (зеленого), спортивного, культурно-пізнавального, релігійно та інших видів туризму. Для залучення заповідних територій до екотуризму необхідно також впорядкувати місця відпочинку, тобто створити рекреаційну інфраструктуру, обладнати місця для ночівлі та відпочинку, пункти харчування, лікування, розваг, санітарно-технічне облаштування, тощо. Для цього необхідно задіяти і використати місцеві ресурси та інвестиції підприємницьких структур, які готові вкласти кошти в галузь екологічного та сільського туризму.

Також проведені роботи по розробці проекту створення національного природного парку «Дніпровсько-Деснянське міжріччя», визначена площа парку 64150,1 га, із них з вилученням та наданням парку в постійне користування 9133,7 га. Розпочаті роботи по отриманню погоджень на створення національного природного парку. На нашу думку, наявна територія повинна отримати такий статус у складі НПП і стати складовою розвитку рекреаційних та екотуристичних ресурсів, що дасть змогу сформувати новітню схему розвитку сільського та екотуризму, що забезпечить збереження певних населених пунктів та покращення демографічної ситуації на сільських територіях.

Нині екотуризм, як базовий елемент розвитку сільського туризму в Чернігівській області, один з найрозвинутіший в національних природних парках (НПП). Зокрема кінний екотуризм практикується у НПП Мезинський та Ічнянський та може бути рекомендований для більшості інших об'єктів. Науково-пізнавальний туризм притаманний для регіонально-ландшафтного парку «Міжрічинський», дендропарки «Тростянець» загальнодержавного значення та «Прилуцький» місцевого значення, Менський зоопарк, який пропонує туристам екскурсії, позначені певними екологічними стежками. Пропонується аматорське і спортивне рибальство, екстремальний екотуризм та ін. Кількість туристичних послуг, які надають об'єкти природно-заповідного фонду Чернігівщини, постійно зростає, пропонуючи нові послуги.

Тростянецький дендрологічний парк – парк є одним з найкращих ландшафтних парків України. Історія створення дендропарку пов'язана з ім'ям Івана Михайловича Скоропадського - нащадка відомого в Україні гетьманського роду. Привертає оригінальна особливість композиційної побудови Тростянецького парку: зовні парк - це просто лісовий масив на тлі монотонної долини, а в центрі - це оригінальний гірський ландшафт, з великими пагорбами та озерами, які за задумом Скоропадського мали нагадувати Альпи. Флора парку дуже багата - тут велика кількість хвойних і листяних рослин. Поруч з аборигенними видами рослин у парку виростають представники флори Північної Америки, Далекого Сходу, Китаю, Японії, гірських районів Криму і Кавказу. У складі дендрофлори парку налічується 783 види і форми деревинно-чагарникових порід. У парку є невеликі ставки, на одному з них живуть лебеді. Доріжки в парку прокладені таким чином, що за кожним поворотом або пагорбом відкривається якась нова панорама, яка не повторюється з уже побаченими краєвидами. [3, С. 8-9]. На території дендропарку діє дитячий ендокринологічний санаторій "Тростянець".

Ічнянський національний природний парк – пам'ятка природи, яка вважається перлиною Чернігівщини, в ній зберігається багата флора та фауна та історико-архітектурні комплекси. Його площа становить 9 665,8 га.

На території парку можна побачити лучний степ, змішані ліси, заплавні луки, болота, повноводні ріки. У рослинному покриві переважають дубово - соснові, дубові та грабово - дубові ліси. На території парку

зустрічається такий біологічний феномен, як содомінування дуба, граба, клена та липи. Така комбінація порід в інших регіонах України не зустрічається. Рослинний світ Ічнянського національного природного парку вражає своїм багатством і неповторними мальовничими ландшафтами. Фауна парку представлена багатьма рідкісними та зникаючими видами. Червоною книгою України оберігається такі види: горностай, борсук, видра, представником Європейського червоного списку є вовк.

Парк надає всі умови для відпочинку, а зокрема, для пішохідного туризму, пізнавальних прогулянок та екскурсій, лижних прогулянок, катань на човні, збору грибів та ягід, рибної ловлі та ін.

З кожним роком кількість бажаючих зайнятися кінним спортом зростає. З'являється велика кількість спеціальних кінних клубів, які готові надати людям допомогу в освоєнні цього прадавнього мистецтва. Одним з них є кінно-спортивний клуб «Еліонор», який знаходиться в с. Полуботки, що в 1 км від Чернігова [4, С. 6-7].

Клуб надає послуги навчання дорослим та дітям за доволі низькою ціною, якщо її порівнювати з таким самим чернігівським кінним клубом «Казка». Вартість одного 30 хвилинного заняття коштує 40 грн, коли в «Казці» ціна за 60 хвилинне заняття сягає 130 грн. Клуб «Еліонор» також пропонує прогулянки за містом (поле та ліс довкола клубу) та у самому місті. Для урочистих подій клієнти можуть взяти коней та карету в оренду. Проте найголовніше в кінному спорті це те, що проводячи час в компанії справжніх живих коней ви отримуєте не тільки насолоду від витраченого часу, а й користь для здоров'я. Такий вид лікування має назву іппотерапія, і за своє недовге існування вже встиг знайти собі багато прихильників.

Деснянська Оболонь – пам'ятка природи, яка знаходиться недалеко від міста Новгород-Сіверський. Це унікальний заповідний об'єкт з прекрасними пейзажами Десни – другою за величиною басейну та по довжині серед приток Дніпра, та її приток, таких як Снов, Шостка, Убідь, Сейм, Білоус та інші. Річки, що впадають у Десну, мають широкі долини, часто заболочені заплави, багато озер і стариць.

У руслі Десни водна рослинність розвивається слабо, а в заплавах водоймах досить сильно. Можна виділити три зони: першу складають водні рослини (рогозу, очерет), друга представлена рослинами з плаваючими листками (латаття жовте, лілії білі, гречка земноводна); третя - водними рослинами (роголистник, елодея та ін.) У Десні та її водоймах виявлено понад 35 видів риб, деякі з них занесені до Червоної книги України. Рівнинна річка Десна об'єднує в собі близько трьох десятків річечок, які розфарбовують пейзажі безкрайніх лугів і густих дібров барвистістю кришталевих озер, вузьких проток і звивистих рукавів [5, С. 41-42].

Організація відпочинку на селі, як свідчить практика, не така прибуткова, як на відомих морських та гірськолижних курортах, але в комплексі з екотуризмом, може приносити стабільний і цілком гідний дохід. На Чернігівщині екологічний туризм в системі сільського туризму має великі перспективи. Туристична діяльність сільського та екотуризму стимулює розвиток інших галузей - в першу чергу, сільського господарства. Доходи від туризму дозволяють ефективніше використовувати ресурси і застосовувати більш сучасні технології. Все це дає значний імпульс для розвитку економіки та зростання добробуту місцевих жителів, особливо в районах, віддалених від індустріальних центрів, з традиційно низьким рівнем економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Чернігівській області. – Електронний ресурс :<http://eco23.gov.ua/ru/30>
2. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2002 рік. – Чернігів 2003. – 186 с.
3. Природно-заповідний фонд Чернігівської області. /За заг. ред. Ю.О.Карпенка. – Чернігів, 2002. – 240 с.
4. Сучасні екологічні проблеми Українського полісся та суміжних територій. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Ніжин, 2001. – 156 с.
5. Шматько В.Г., Нікітін Ю.В. Екологія і організація природоохоронної діяльності. – К.: КНТ, 2006. – 304 с.

Борисенко Я.В., студент
група П-101, факультет господарського права та соціального забезпечення
спеціальність: правознавство
Науковий керівник: **Ніцимна С.О.**, д.ю.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
pochta@rambler.ru

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Становлення і розвиток малого підприємництва неможливі без відповідного правового забезпечення. Законодавство у сфері підприємницької діяльності, на наш погляд, має відповідати принципу єдності та становити єдину систему взаємоузгоджених норм та систему нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності.

Сучасний стан правового забезпечення підприємницької діяльності — це сукупність різноманітних законодавчих і нормативних актів, які регулюють питання, пов'язані зі створенням, функціонуванням та розвитком підприємства.

Нормативна база регулювання підприємницької діяльності в Україні є багаторівневою. Найвищим рівнем виступають, наприклад, норми ст. 41, 42 Конституції України, які проголошують право приватної власності та право на зайняття підприємницькою діяльністю. Ці положення покладено в основу другого рівня нормативно-правового регулювання — кодексів, законів України, постанов Верховної Ради України та указів Президента України. Третім рівнем є постанови Уряду, четвертим — нормативні акти міністерств, відомств, державних комітетів (накази, положення, інструкції тощо) [8, с. 49].

Організаційно-правова форма та основи господарювання підприємств визначаються Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України. Юридичною особою визнається організація, що має у власності, господарському віданні або оперативному управлінні відособлене майно й відповідає за своїми обов'язками цим майном, може від свого імені набувати й здійснювати майнові й особисті немайнові права, мати обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді. Юридичними особами можуть бути комерційні організації (основною метою діяльності яких є отримання прибутку) та некомерційні організації (не отримують прибуток і не розподіляють його між учасниками) [3].

Створене підприємство в обов'язковому порядку проходить процедуру державної реєстрації, порядок якої встановлено Законом України №755 від 15 травня 2003 р. «Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб-підприємців». Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців є засвідченням факту створення або припинення юридичної особи, засвідченням факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також учинення інших реєстраційних дій, які передбачені зазначеним Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру [5].

Основним нормативним документом, яким керуються при оподаткуванні суб'єктів підприємництва є Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. в частині оподаткування суб'єктів малого підприємництва, який надає підприємцям малого бізнесу право вибору форми сплати податків при дотриманні ними встановлених обмежень щодо чисельності працюючих та обсягу реалізації продукції або товарів [3], а також Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» від 04.11.2011 р., що набув чинності з 01.01.2012 р. У результаті - було вдвічі зменшено ставку єдиного податку у відсотках до доходу, збільшено максимально допустимий обсяг річного доходу та дозволена кількість найманих працівників. Крім того, цими документами детально регулюється питання порядку переходу та відмови від спрощеної системи оподаткування, встановлює порядок застосування ставки єдиного податку, порядок визначення доходу, отримання свідоцтва платника єдиного податку, порядок сплати єдиного податку та отримання, заміни свідоцтва платника єдиного податку тощо [6].

Також нормативно визначено: перелік податків та зборів, які має право не сплачувати суб'єкт підприємництва; перелік видів діяльності, на які не поширюється спрощена система оподаткування; правила застосування спрощеної системи; порядок оформлення документів та ведення звітності; процедура сплати єдиного податку [4;6].

З метою розвитку та підтримки малого й середнього підприємництва на законодавчому рівні визначено процедуру реєстрації комерційних і некомерційних організацій незалежно від форми власності. Зазначена процедура призначена для реєстрації суб'єктів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб суб'єктів малого та середнього підприємництва та виникають у процесі організації й провадження підприємницької діяльності, як об'єктів інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва.

До об'єктів інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва належать бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, технопарки, фонди підтримки підприємництва, фінансові установи, інноваційні та інвестиційні фонди і компанії, консультаційні центри, об'єднання підприємців та інші організації [4].

Для всебічної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні за такими основними напрямками, як створення пільгових умов для швидкого початку підприємницької діяльності, забезпечення доступу до інформації і сучасних технологій, створення адекватної правової та податкової бази відповідно до норм та стандартів Європейського співтовариства 2 липня 2008 року був підписаний Указ Президента України «Питання впровадження в Україні принципів Європейської хартії малих підприємств» № 603/2008. З метою дальшої ефективної реалізації стратегії європейської та євроатлантичної інтеграції України Кабінету Міністрів України було доручено здійснити невідкладні заходи щодо впровадження в Україні принципів Європейської хартії малих підприємств. На виконання цього доручення була прийнята постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження в Україні принципів Європейської хартії для малих підприємств» № 587.

Отже, можна зробити висновок про те, що законодавча база, яка регулює розвиток підприємництва, в цілому створена й відповідає умовам діяльності підприємництва. На сучасному етапі проблемами становлення законодавства України в даному питанні є поліпшення існуючих норм правового регулювання. Більшість діючих нормативно-правових актів, які відповідали вимогам часу на момент їх прийняття, сьогодні потребують приведення у відповідність до вимог сьогодення.

Для того, щоб законодавство у галузі підприємництва стало ефективним необхідним є його чітка систематизація. Під систематизацією законодавства про підприємницьку діяльність розуміють упорядкування чинних нормативно-правових актів, що регулюють підприємницькі відносини, зведення їх до певної, внутрішньої узгодженої системи [8, 46].

В той же час, створення цілісної системи державного регулювання підприємницьких відносин — складний і тривалий процес. Проте, уже сьогодні можливо й необхідно закласти організаційно-правові засади відповідної державної політики. Головне, щоб законодавчі акти сприяли залученню до підприємницької діяльності більшості населення, стимулювали розвиток підприємницької діяльності, у тому числі малого підприємництва, шляхом прийняття сприятливих норм податкового, цінового, інвестиційного та інноваційного законодавства. Це, у свою чергу, мало б не лише стимулювати становлення малого підприємництва, а ще більшою мірою сприяти поступовій легалізації "тіньового" капіталу [7, с.51-52].

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435- IV [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436- IV [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
4. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. N 2755 [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
5. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб-підприємців» від 15.05.2003 р. M755-IV [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

6. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» від 04.11.2011 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
7. Буряк Л.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л.Д. Буряк – К.: КНЕУ, 2007. – 432 с.
8. Грицак М.І. Розвиток та проблеми правового регулювання малого підприємства в Україні / М.І. Грицак // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 1. – С. 49 – 52.

Буцан А.М., студентка
група МЕН-131, факультет проектного менеджменту і управління якістю
спеціальність: менеджмент організацій
Науковий керівник: **Шпомер А.І.**, к.ю.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
nyura.butsan@yandex.ua

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Державна політика у сфері вищої освіти в Україні спрямована на реформування освітньої галузі на національних традиціях з урахуванням освітніх світових тенденцій та економічних можливостей держави, з метою забезпечення всебічного розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розквіту її таланту, підвищення її освітнього рівня, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Актуальність досліджень полягає в тому, що на сучасному етапі соціально-економічного розвитку нашого суспільства освіта стає пріоритетним напрямом державної політики України. Основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної освіти, науки й культури на світовий ринок є вища освіта, яка в сучасному світі перестає бути лише способом підготовки фахівців і стає обов'язковим ступенем розвитку людини.

Метою роботи є розгляд та аналіз сутності управління вищою освітою як особливою цілісною і органічною частиною освітньої системи України на основі виявлення напрямків вдосконалення правового регулювання вищою освітою.

Ст. 53 Конституції України закріпила право громадян на освіту [1]. Громадяни мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі. Ст. 4 Закону України «Про освіту» проголосила, що Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства. Державна політика в галузі освіти визначається Верховною Радою України відповідно до Конституції України і здійснюється органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування [2].

Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах: доступності вищої освіти; сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу; наступності процесу здобуття вищої освіти; державної підтримки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей діяльності; сприяння здійснення державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти; відкритості формування структури і обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою. Держава сприяє розвитку вищих навчальних закладів як центрів незалежної думки.

Механізм державного управління – це приведення об'єкту управління до бажаного стану шляхом організації каналів прямих та зворотних зв'язків, що перетворюють життя суспільства в єдиний, цілеспрямований, ефективний, виробничий організм, який постійно розвивається.

Державні органи управління освітою – це ієрархічна система керівних органів, яка включає вищий, центральний, регіональний, обласний і районний рівні. В управлінні вищою освітою України беруть участь лише перші три рівні, кожний з яких має власні повноваження для реалізації державної освітньої політики.

Вищий рівень керівних органів визначає цілі, завдання, механізми реалізації державної освітньої політики, розробляє законопроекти, нормативно-правову базу функціонування і розвитку освіти. До нього належать Верховна Рада України, Президент та Кабінет Міністрів України.

Верховна Рада України безпосередньо не здійснює публічного адміністрування сферою освіти, а лише впливає на неї через реалізацію функцій держави в цілому, зокрема згідно зі ст. 85 Конституції України Верховна Рада України приймає закони, наприклад, "Про освіту" від 1991 року зі змінами і доповненнями, "Про вищу освіту" від **01.07.2014** р. та інші, а також затверджує Державний бюджет України та зміни до нього; визначає внутрішню та зовнішню політику; затверджує загальнодержавні програми в сфері вищої освіти [1].

Президент України: підписує закони, прийняті Верховною Радою України; зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності цій Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності; нагороджує державними нагородами, встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними, у тому числі в сфері освіти; здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України.

Кабінет Міністрів України через систему органів виконавчої влади забезпечує реалізацію державної політики у сфері вищої освіти; організовує розроблення, затверджує та забезпечує виконання загальнодержавних програм розвитку сфери вищої освіти; безпосередньо або через уповноважений ним орган здійснює права засновника стосовно вищих закладів державної форми власності; забезпечує участь незалежних експертів та представників громадськості у підготовці та прийнятті проектів нормативно-правових актів, що стосуються регулювання складових системи вищої освіти; забезпечує здійснення контролю за дотриманням законодавства про вищу освіту.

Центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки є Міністерство освіти і науки України (МОН України), діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Згідно ст. 13 Закону України «Про вищу освіту», Міністерство освіти і науки має в сфері вищої освіти наступні повноваження:

- розробляє стратегію та програми розвитку вищої освіти і подає їх на затвердження Кабінету Міністрів України;

- бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері вищої освіти, науки, підготовки фахівців з вищою освітою;

- систематично відстежує та аналізує потреби вітчизняного ринку праці, вносить пропозиції щодо обсягів і напрямів державної підтримки підготовки фахівців з вищою освітою;

- забезпечує функціонування Єдиної державної електронної бази з питань освіти;

- формує перелік галузей знань і перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, зокрема за поданням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, та подає їх на затвердження Кабінету Міністрів України;

- видає ліцензії на освітню діяльність на підставі позитивного експертного висновку Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, а також переоформляє та анулює їх;

- видає нормативно-правові акти з питань вищої освіти у випадках, передбачених Законом України «Про вищу освіту» та інші повноваження передбачені цим законом [3].

Регіональний рівень представляють місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади, у межах своїх повноважень:

- забезпечують виконання державних програм у сфері вищої освіти;

- вивчають потребу у фахівцях з вищою освітою на місцях і вносять центральному органу виконавчої влади пропозиції щодо обсягу державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою та підвищення їх кваліфікації, узгоджені з державними органами, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади;

- подають центральному органу виконавчої влади у сфері освіти і науки пропозиції щодо формування мережі вищих навчальних закладів; безпосередньо або через уповноважений ними орган реалізують права і обов'язки засновника, передбачені цим та іншими законами України, стосовно вищих навчальних закладів України, що належать до сфери їх управління;

- сприяють працевлаштуванню і соціальному захисту випускників вищих навчальних закладів, що належать до сфери їх управління;

- забезпечують розвиток мережі вищих навчальних закладів, зміцнення матеріальної бази, господарське обслуговування закладів вищої освіти.

Управління закладом у сфері вищої освіти здійснюється на підставі власного статуту вищого навчального закладу, який містить відомості про те, в якій формі утворюється вищий навчальний заклад, які він має права та обов'язки, яку діяльність має право провадити, джерела надходження та порядок використання коштів та майна вищого навчального закладу, порядок звітності та контролю за провадженням фінансово-господарської діяльності, принципи на основі яких вищий навчальний заклад провадить свою діяльність, перелік основних структурних підрозділів (факультети, кафедри, бібліотеки, навчально-наукові інститути, підготовчі підрозділи, спеціальні навчально-реабілітаційні підрозділи та ін.), структура управління закладом (керівник закладу, керівник факультету, навчально-наукового інституту, вчена рада, наглядова рада, робочі органи).

Статут вищого навчального закладу може містити інші положення, що стосуються особливостей утворення і діяльності вищого навчального закладу, однак його зміст не повинен суперечити законодавству.

За правопорушення в сфері вищої освіти передбачена адміністративна відповідальність – це застосування до осіб, які вчинили проступки в сфері вищої освіти, адміністративних санкцій, що тягнуть для винних осіб обтяжливі наслідки майнового та організаційного характеру і застосовуються спеціально уповноваженими публічними органами та їх посадовими особами, які регулюють адміністративну діяльність у сфері освіти, на підставах і у порядку, встановлених нормами адміністративного права.

Ознаками адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері вищої освіти є:

- адміністративна відповідальність за правопорушення в сфері освіти настає при порушенні адміністративно-правових норм, якими врегульована дана сфера, що визначені законодавством як адміністративні правопорушення, і за які встановлені адміністративні санкції;

- до адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері освіти притягаються особи, які порушили правила, що регламентують адміністративну діяльність у сфері освіти;

- мірою адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері освіти можуть бути адміністративні санкції (адміністративні стягнення – статті 23-24 КУпАП та інші заходи впливу, передбачені законами України, наприклад анулювання дії ліцензії);

- суб'єктами, що мають право притягати до адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері вищої освіти, є спеціально уповноважені публічні органи та їх посадові особи, які регулюють діяльність у сфері вищої освіти.

Кодексом України про адміністративні правопорушення безпосередньо передбачене настання адміністративної відповідальності для суб'єктів у сфері вищої освіти, як для посадових осіб (дії чи бездіяльність), так і для споживачів освітянських послуг за порушення встановлених законодавством норм.

Так, відповідно до КУпАП зазначені суб'єкти можуть нести адміністративну відповідальність безпосередньо за такі правопорушення, як:

- адміністративні корупційні правопорушення (глава 13-а, ст. 172(5) – Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви); ст. 172(8) – Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень; ст. 172(9) – Невжиття заходів щодо протидії корупції);

- адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління (глава 15, ст. 184(1) – Неправомірне використання державного майна; ст. 212(3) – Порушення права на інформацію та права на звернення).

Рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень можуть бути оскаржені в адміністративному порядку відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України. Разом із тим, слід зазначити, що норми КУпАП не містять чітко визначених норм, порушення яких передбачає настання адміністративної відповідальності в сфері вищої освіти [5].

Зважаючи на вищевикладене, можна дійти наступних висновків – державні органи управління освітою в Україні, які безпосередньо здійснюють управління вищою освітою, є Міністерство освіти і науки України, міністерства і відомства, яким підпорядковані заклади освіти, державні комітети, агентства, комісії, місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Всі ці органи складають цілісну систему управління вищою освітою, яка поєднує в собі як керуючу, так і керовану підсистему та функціонує заради досягнення корисного результату. У реалізації державної освітньої політики бере участь і локальний рівень управління, що представлений вищими навчальними закладами різних форм власності, де заклади освіти розглядаються як об'єкт, а їх власники як суб'єкти управління. Державне управління вищими навчальними закладами здійснюється як взаємодія між двома суб'єктами, а саме органами державного управління та закладом вищої освіти, на основі встановлених між ними прямих і зворотних зв'язків.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Закон України "Про внесення змін до Конституції України" № 2222-IV від 8.12.2004 р. : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Закон України. Про освіту: зі змінами і доповненнями, внесеними згідно із зак. № 3180-XXI від 05.05.1993 р., №69/94 від 30.06.1994 р., №183/94 від 23.09.1994 р., №200/94 від 13.10.1994 р., №498/95 від 22.12.1995 р., №96/96 від 22.03.1996 р. [Електронний ресурс] : [закон від 23.05.1991 р. №1060-XII]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Закон України. Про вищу освіту : [Електронний ресурс] : [закон від 1.07.2014 р. № 1556-VII]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Указ Президента України «Положення про Міністерство освіти і науки України» № 240/2013 від 25.03. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] : [затверджено Законом № 8073-X від 17.12.1984 р. станом на 25.11.2014 р.]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

Величко А.А., старший викладач
кафедра правового регулювання економіки
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
tama-anna-64@bk.ru

ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією з основних функцій держави є організація життя в суспільстві з метою забезпечення умов для нормальної його життєдіяльності. Обсяг державного втручання в економіку – величина змінна, яка залежить від багатьох факторів. Однак, можна стверджувати, що в умовах фінансово-економічної кризи роль держави не тільки не знижується, але й значно зростає, враховуючи необхідність зміни всієї правової бази діяльності суб'єктів ринку, встановлення контролю за дотриманням всіма учасниками не тільки власних інтересів, але й інтересів суспільства.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні протягом останніх років, стали поштовхом до формування нових систем державного управління економікою, зміни змісту державного впливу на економіку; звуження кола об'єктів, що безпосередньо управляються; здійснення переходу від прямого управління галузями, сферами до управління економічними процесами; підсилення ролі загальнонормативного регулювання.

Важливим кроком у правовому регулюванні питань участі держави у сфері господарювання стало прийняття 16 січня 2003 року Господарського кодексу України [1]. З прийняттям Господарського кодексу України, як слушно зазначає Г. Джумагельдієва, було закладено фундамент формування нової законодавчої бази, яка позиціонує державу як активного гравця, який створює можливість для реалізації найважливіших соціально-економічних завдань і безпосередньо приймає участь у виконанні цих завдань [8, с. 10]. Господарським кодексом України були закріплені ті орієнтири, які стали основою державної економічної політики.

Регулювання економіки є інструментом, що використовується державою для впливу на господарську діяльність. Регулювання – це форма державного впливу на економіку, при порушенні вимог якої, встановлених законодавством, може бути застосована відповідальність. Воно, в цілому, спрямоване на певне звуження можливостей вибору того чи іншого варіанту поведінки [2, с.57].

Регулювання зазвичай впливає на ціну, тарифи, поставку, комунальні послуги, інформацію (наприклад, вимоги до цінних паперів, позначення товарних знаків), засоби виробництва (станданти безпеки робочих місць), характеристики товарів або послуг (якість продукції, безпека товарів), умови обслуговування (недопущення дискримінації у забезпеченні товарами або послугами). Регулювання економіки (вплив на ціну, продуктивність, доступ на ринок та вихід з нього) певною мірою торкається і сфери соціального регулювання (наприклад, навколишнє середовище, споживчі товари тощо).

Під методом державного впливу на господарські відносини слід розуміти сукупність заходів впливу держави через органи законодавчої, виконавчої та судової влади на суб'єктів господарських відносин з метою створення та забезпечення умов господарської діяльності відповідно до ідеї соціально орієнтованої економіки та

національної економічної політики. Формою державного впливу на господарські відносини доречно визнавати зовнішній вираз дії державних органів, що виникає в процесі реалізації їх специфічних завдань і функцій у разі застосування обраного методу державного впливу на економіку.

Основними засобами регулюючого впливу держави на суб'єктів господарювання відповідно до ст. 12 ГК є:

- 1) державне замовлення, державне завдання;
- 2) ліцензування, патентування і квотування;
- 3) сертифікація та стандартизація;
- 4) застосування нормативів та лімітів;
- 5) регулювання цін і тарифів;
- 6) надання інвестиційних, податкових та інших пільг;
- 7) надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Державне замовлення є засобом державного регулювання економіки способом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання незалежно від їх форми власності.

Державний контракт як форма реалізації державного замовлення згідно з Законом України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» — це договір, укладений державним замовником від імені держави з виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні і правові зобов'язання сторін і регулюються взаємовідносини замовника і виконавця.

Законодавством України можуть бути передбачені особливості державного замовлення і, відповідно, державного контракту в певних сферах (наприклад оборонній).

Слід згадати положення Закону України «Про державний матеріальний резерв» в якому визначаються основні вимоги щодо формування і розміщення замовлень на поставку матеріальних цінностей до державного резерву.

Ліцензування підприємницької діяльності є засобом державного регулювання господарської діяльності, спрямованим на забезпечення єдиної державної політики в тій чи тій сфері та захист економічних і соціальних інтересів громадян. Правове регулювання ліцензійної діяльності, регулюються Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. Відповідно до його положень 59 видів діяльності можуть здійснюватися суб'єктами господарювання тільки після отримання ліцензії. Крім того, ліцензування окремих видів діяльності (банківської, зовнішньоекономічної, діяльності з надання фінансових послуг, сфера електроенергетики та використання ядерної енергії, виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодovým, алкогольними напоями та тютюновими виробами) здійснюється спеціальними законами в цих галузях.

Ліцензія — документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов.

Ліцензійні умови є нормативно-правовим актом, положення якого встановлюють кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги для провадження певного виду господарської діяльності.

Ліцензійні умови та порядок контролю за їх додержанням затверджуються спільним наказом Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва та органу ліцензування.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2000 р. № 1698 «Про затвердження переліку органів ліцензування» в Україні діє 34 органи ліцензування. На підставі ліцензії, виданої центральним органом виконавчої влади, господарська діяльність провадиться на всій території України, а на підставі ліцензії, виданої місцевим органом виконавчої влади, — на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

У необхідних випадках держава застосовує квотування, устанавлюючи граничний обсяг (квоти) виробництва чи обігу певних товарів і послуг. Порядок квотування виробництва та/або обігу (включаючи експорт та імпорт), а також розподілу квот устанавлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до закону. Так, щороку КМУ визначає переліки товарів, експорт та імпорт яких підлягає квотуванню і ліцензуванню.

Стандартизація згідно з Законом України «Про стандартизацію» від 17 травня 2001 р. — це діяльність, що полягає в устанавленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування в певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву.

Сертифікація відповідно до Закону України «Про підтвердження відповідності» 17 травня 2001 р. — це процедура, за допомогою якої визнаний в устанавленому порядку орган документально засвідчує відповідність продукції, систем якості, систем управління якістю, систем управління довкіллям, персоналу встановленим законодавством вимогам.

Питанням регулювання цін і тарифів присвячено главу 21 ГК, а також норми Закону України «Про ціни і ціноутворення» від 3 грудня 1990 р. Відповідно до ст. 189 ГК ціна (тариф) є формою грошового визначення вартості продукції (робіт, послуг), яку реалізують суб'єкти господарювання. Ціна є істотною умовою господарського договору. Суб'єкти господарювання можуть використовувати в господарській діяльності вільні ціни, державні фіксовані ціни та регульовані ціни — граничні рівні цін або граничні відхилення від державних фіксованих цін.

Вільні ціни визначаються на всі види продукції (робіт, послуг), за винятком тих, на які встановлено державні ціни. Вільні ціни визначаються суб'єктами господарювання самостійно за згодою сторін, а у внутрішньогосподарських відносинах — також за рішенням суб'єкта господарювання.

Державні фіксовані та регульовані ціни встановлюються на ресурси, що справляють вирішальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, а також на продукцію та послуги, що мають суттєве соціальне значення для населення. Перелік згаданих ресурсів, продукції, послуг затверджує Кабінет Міністрів України.

Відповідно до Закону України «Про природні монополії» 2000 р. державні ціни встановлюються також на продукцію (послуги) суб'єктів господарювання — природних монополістів.

Державне регулювання цін здійснюється встановленням фіксованих державних та комунальних цін, граничних рівнів цін, граничних рівнів торговельних надбавок і постачальницьких винагород, граничних нормативів рентабельності або запровадженням обов'язкового декларування зміни цін.

Одним з найголовніших інструментів регулювання господарської діяльності є податкова політика держави. Оподаткування відносять до посередніх методів державного регулювання, тобто таких, що ґрунтуються на економічних засобах впливу на відносини, які регулюють державні суб'єкти управлінської діяльності. Вони опосередковуються способом задіяння економічних інтересів без прямого владного примусу та відбиваються на поведінці учасників економічних відносин через створення умов, які впливають на її мотивацію створенням тих чи інших матеріальних стимулів заохочення.

Система оподаткування в Україні має передбачати граничні розміри податків і зборів, які можна справляти із суб'єктів господарювання. При цьому податки та інші обов'язкові платежі, що відповідно до закону включаються до ціни товарів (робіт, послуг) або відносяться на їх собівартість, сплачуються суб'єктами господарювання незалежно від результатів їх господарської діяльності.

Крім того, держава може надавати дотації суб'єктам господарювання: на підтримку виробництва життєво важливих продуктів харчування, на виробництво життєво важливих лікарських препаратів та засобів реабілітації інвалідів, на імпортні закупівлі окремих товарів, послуги транспорту, що забезпечують соціально важливі перевезення, а також суб'єктам господарювання, що опинились у критичній соціально-економічній або екологічній ситуації, з метою фінансування капітальних вкладень на рівні, необхідному для підтримання їх діяльності, на цілі технічного розвитку, що дають значний економічний ефект, а також в інших випадках, передбачених законом.

Держава може здійснювати компенсації або доплати сільськогосподарським товаровиробникам за сільськогосподарську продукцію, що реалізується ними державі

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року №436-IV // Відомості Верховної Ради України.– 2003.– №18.– Ст.144.
2. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 року №1160-IV // Голос України.– 2003.– 14 жовт. (№193).– С.14-17.
3. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01 червня 2000 року № 1775-III // Голос України. – 2000. – № 131. – 132..
4. Закон України «Про підтвердження відповідності» від 17 травня 2000 року № 1775-III // Голос України. – 2000. – № 131. – 132..
5. Закон України «Про патентування» [Електронний ресурс] – режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/>
6. Закон України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» [Електронний ресурс] – режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/>
7. Закон України «Про стандартизацію і сертифікацію» від 10 травня 1993 року [Електронний ресурс] – режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/>
8. Джумагельдиева Г. Госсобственность подрывают тихой сапой // Закон и Бизнес". С. 10.– №43. – 2007.
9. Саніахметова Н.О. Підприємницьке право: Суб'єкти підприємництва. Кредитування. Оренда. Лізинг. Зовнішньоекономічна діяльність. Інвестиції. Антимонопольне законодавство. Захист від недобросовісної конкуренції. Реклама: Навч. посібник.– К.: А.С.К., 2001.– 704 с.
10. Предпринимательское право: Учебник / Под ред. Е.П.Губина, П.Г.Ляхо.– М.: Юристъ, 2001.– 416 с.
11. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. — К: КНЕУ, 2000. — 316 с.
12. Предпринимательское право: Учеб. пособие / Под ред. Н.М.Коршунова, Н.Д.Эриашвили.– М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.– 415 с.

Вологжаніна Ю., студентка
групи ЕП-21а, факультет економіки, менеджменту та права в будівництві
спеціальність: економіка підприємства
науковий керівник: **Руденок Г.Ю.**, к.е.н., доцент
Донбаська національна академія будівництва і архітектури (м. Макіївка)
vologzhanina.yulia@yandex.ua

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМОК СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Найбільш масштабним завданням соціально-орієнтованої економіки держави є діяльність щодо соціального захисту всіх верств суспільства та розробки стратегії ефективної соціальної політики. Формою її реалізації виступає фактичний образ дій держави, втілений в соціальну політику, що охоплює всі сфери економічних відносин в країні.

Соціальна політика – це складова частина загальної стратегії держави, що відноситься до соціальної сфери: цілеспрямована діяльність щодо розробки та реалізації рішень, що безпосередньо торкаються людини, надання соціальних гарантій з урахуванням особливостей різних груп населення країни.

Соціальна політика орієнтована на громадян, об'єктивні можливості яких не дозволяють їм підтримувати суспільно визнані рівень та спосіб життя. При цьому соціальне забезпечення - це є забезпечення працездатних.

Для того щоб охопити соціальним захистом малозахищені верстви населення, необхідно ефективно виконувати всі аспекти державної політики соціального захисту, обов'язковими з яких є забезпечення і захист громадян з коштів державного бюджету і спеціальних позабюджетних фондів у разі настання подій, визнаних державою соціально значущими з метою вирівнювання соціального становища.

Питаннями змісту та результатів впровадження державної соціальної політики в період формування ринкових відносин займалися такі вчені як В.Е.Бойкова, Н.А.Волгін, В.В.Ракітський, І.М.Айзінова та інші дослідники. Увагу авторів наукових праць приділено виявленню інтересів представників різних соціальних верств і груп, безпосередньому розкриттю думки щодо реалізації принципів соціальної справедливості, щодо проведеного комплексу програм у сфері соціально-трудова відносин пенсійної системи.

Автор В.Е.Бойкова в своєму підручнику «Соціологія управління» викладає теоретико - методологічні аспекти соціології управління. Нею визначено специфіку соціологічного підходу у вивченні соціального управління, уточнено завдання та основні категорії соціології управління. Особливу увагу присвячено соціологічному аналізу і соціальному управлінню на різних рівнях організації суспільства [1]. Айзінова І.М. розглядає роль розвитку економіки суспільства й окремого індивіда, а також відображає соціальну політику з напрямку практичної діяльності держави [2]. Незважаючи на досить широке висвітлення досліджуваних питань, соціально-економічні основні проблеми соціального захисту населення в умовах ринкової економіки потребують подальшого вирішення.

Метою роботи є розкриття сутності соціального захисту населення як напряму соціальної політики держави та визначення основних напрямів досягнення надійного соціального захисту населення України.

Соціальний захист - це система економічних, соціальних, правових, організаційних заходів, яка надає працездатним громадянам відповідні умови для поліпшення свого добробуту за рахунок особистого трудового внеску, а непрацездатним та соціально-уразливим верствам працездатного населення - гарантії у користуванні суспільними фондами споживання, пряму матеріальну підтримку, зниження податків [3].

Система соціального захисту - це сфера життєво важливих інтересів населення. Її якісні і кількісні характеристики свідчать про рівень соціального, економічного, правового і культурного розвитку держави і суспільства [3].

Згідно законодавства передбачено, що соціального захист населення на сучасному етапі - це право, яке гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створених в мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатним населенням. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Наявні інфляційні процеси в Україні призвели до реального зниження основних державних соціальних гарантій і нестабільного рівня життя населення. Реальна заробітна плата на кінець 2013 року зросла лише на 6,19%, хоча рівень цін на товари та послуги постійно збільшується. Також, відповідно закону № 5515-VI «Про державний бюджет України на 2013 рік» мінімальний розмір пенсії за віком склав 894 грн. [4]. Таким чином, мінімальна пенсія номінально зросла на 0,56%. Зниження виробничої активності призвело до погіршення ситуації на ринку праці. Кількість незайнятих громадян, які перебували на обліку державної служби зайнятості у 2013 році становить 571,6 тис. осіб. Разом з тим працевлаштування зареєстрованих безробітних складає 480,6 тис. осіб. За даними офіційної статистики процес працевлаштування безробітних займає лише 8% з усіх безробітних зареєстрованих в Україні.

Держава займається поліпшенням загального рівня життя населення за допомогою збільшення грошових виплат. Але усі наведені показники лише формально відобразили загальний стан захищеності та незалежності. Фактично прожитковий мінімум та мінімальна заробітна плата зросли лише на 6%. Такий результат є стабільним, але не відображає загальної задовільної ситуації у державі. Зусилля держави щодо підвищення рівня життя всіх верств населення незалежно від їх матеріального становища мають спиратися на забезпечення сталого економічного зростання, всебічний розвиток і максимально повне використання трудового потенціалу країни, поліпшення ситуації на ринку праці та пенсійного забезпечення. Першочерговим завданням є проведення повномасштабної пенсійної реформи. Потрібно більш результативно впроваджувати накопичувальну систему пенсійного забезпечення, гарантувати населенню безбідну старість за рахунок накопичених пенсійних внесків. В такому випадку держава стане надійним гарантом по виплатам на подальше особисте утримання у пенсійному віці. Саме Пенсійний фонд у такому випадку є місцем надійного зберігання зароблених на протязі всього трудового стажу коштів громадян України.

Захищенню рівня життя населення допоможе підтримка бідних сімей та усунення причин бідності. Такі методи соціального захисту повинні будуватися на основі досягнення соціальних нормативів, тобто максимально задовольняти мінімальний рівень бюджетних потреб. Одним з головних завдань політики держави є підвищення рівня заробітної плати, тобто цілковите підвищення платоспроможності населення, максимальне збільшення соціальних стандартів і гарантій. Форми і методи соціального захисту населення повинні забезпечувати задоволення життєво необхідних потреб кожного громадянина на рівні не нижче прожиткового мінімуму, який становить у 2013 році склав 1176 грн.

Цього можна досягти за умови розвитку економіки; датування безробітних, які потребують захисту; збільшення потреб підприємств у трудовому потенціалі, що допоможе населенню самостійно задовольняти власні потреби. Доцільним є збільшення грошової винагороди за відпрацьований трудовий стаж та особисті заслуги особам, які досягли пенсійного віку, що створить гідний рівень життя.

Отже, невідкладними заходами щодо реформування системи надійного соціального захисту є впровадження механізмів адресної допомоги найнезахищенішим верствам населення з одночасною поступовою ліквідацією практики надання її через дотації та пільги всім категоріям населення, що їх потребують. Основними шляхами реалізації цих заходів слід вважати такі:

- запровадження і фінансове забезпечення на державному рівні мінімальних соціальних гарантій (пенсій, стипендій, допомоги малозабезпеченим непрацездатним громадянам, безробітним);
- встановлення науково обґрунтованих пропорцій між середніми мінімальними рівнями заробітної плати і пенсій, допомогою по безробіттю та допомогою малозабезпеченим громадянам пенсійного віку і сім'ям з дітьми, різними оцінками рівнів бідності;

- запровадження, виходячи з динаміки споживчих цін, попереджувальних заходів соціального захисту населення, адресної допомоги і субсидій;
- захист купівельної спроможності малозабезпечених непрацевдатних громадян і сімей через періодичний перегляд середньо-душового сукупного доходу, що дає право на допомогу.

Список використаних джерел:

1. Бойкова В.Е. Социология управления / В.Е.Бойкова. – К.:РАГС, 2009. - 333 с.
2. Айзинова И.М. Антикризисные меры социальной защиты населения / И.М. Айзинова// Проблемы прогнозирования. - 2010. - № 3. - с.93-114.
3. Ракітський В.В. Соціальна політика / В.В.Ракітський, Н.А. Волгін // Толковый словарь-2 изд.-2009, 456 с.
4. Про Державний бюджет України на 2013 рік : закон України від 6.12.2012 №5515-6 // Законодавство України [Електронний ресурс] / Верхов. Рада України. – Електрон. текст. дані.– Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua>.

Гришко В.В., студентка

група Т-111, факультет природокористування та туризму
спеціальність: туризм

Наукові керівники: **Коваль П.Ф.**, к.е.н., доц., **Андрєєва Г.П.**, к.е.н.
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
vikylik_09@mail.ru

ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ІНШИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Сучасна ситуація на селі, виходячи із соціально-економічних показників рівня добробуту сільського населення, є досить критичною. Пов'язано це, головним чином, із низьким рівнем ефективності сільського господарства, яке до останнього часу залишається основним джерелом доходів жителів села. Тому на порядку денному стоїть проблема диверсифікації підприємницької діяльності на селі з метою збільшення доходів сільського населення. Одним із таких напрямів цілком може бути розвиток агротуризму, про що свідчить практика більшості країн світу, де він набув широкого розвитку [1, с 8-9].

На карті сільського зеленого туризму в Україні простежується тенденція тяжіння туристичних потоків до зон та маршрутів з найбільш цінними елементами екологічного каркасу України – чистих річок, озер, лісових масивів, а також до архітектурних комплексів малих міст та сіл. На сьогодні основними районам сільського зеленого агротуризму в Україні є Карпати. Особливо інтенсивно він розвивається в Карпатському регіоні – Івано-Франківській, Закарпатській і Львівській областях. Нині на Заході набувають дедалі більшої популярності агро- та екотуризм, які є різновидами сільського зеленого туризму, бо саме вони дають змогу відпочити в осередках живої природи, пізнати інше культурне середовище й активно провести час. Наших городян так само вабить можливість відпочити в гуцульській садибі, де їх зустрінуть як найдорожчих гостей, створять домашню атмосферу, подадуть смачні й оригінальні страви зі свіжих, екологічно чистих продуктів. Сьогодні на Івано-Франківщині понад 200 сільських господарів, які приймають відпочивальників у власних садибах. Деякі з них уже мають значний досвід у цій справі та схвальні відгуки мандрівників [2, с. 269-270, 271].

Туристсько-рекреаційні фактори є найважливішими для формування туристичних потоків, оскільки саме вони створюють її неповторність і привабливість для туристів. Тому приплив туристів до певного туристичного регіону підвищується за наявності більшої кількості природно-рекреаційних об'єктів. Поганий природно-екологічний стан, слабка реклама та політична нестабільність у регіоні можуть негативно впливати на приїзд туристів, незважаючи на наявність рекреаційних ресурсів. Виходячи з цього, заслуговують на увагу особливості Івано-Франківської області, які формують передумови для розвитку туристично-рекреаційної галузі. Є цілий перелік чинників, найбільш важливими серед яких слід зазначити наявність різноманітних природних рекреаційних ресурсів, помірні кліматичні умови, відносно чисте навколишнє середовище, багаті історично-культурні ресурси, наявність відповідної інфраструктури, надлишок людських ресурсів [3].

Проте не кожний регіон в області, село чи будинок однаково придатні для прийому гостей. Вирішуючи можливість започаткування підприємницької діяльності в даній галузі, потрібно усвідомлювати слабкі і сильні сторони вже наявної агротуристичної пропозиції [4, с. 37].

Сільське населення здатне отримувати реальні доходи у сфері сільського туризму від таких видів діяльності, як:

- облаштування туристичних маршрутів;
- облаштування й експлуатація стоянок для туристів;
- робота гідом чи екскурсоводом;
- егерська діяльність (полювання, рибальство);
- прокат туристичного спорядження;
- послуги приймання туристів;
- кулінарні послуги;
- підготовка культурних програм;
- народні промисли;
- виробництво та реалізація туристам екологічно чистих продуктів;
- реалізація туристам ягід та грибів [5, с. 12].

Враховуючи кліматичні і природні умови, територія області завжди розглядалася як величезний заповідник, створений природою для відпочинку і лікування, в якому немає місця шкідливим для довкілля промисловим

підприємствам, завдяки чому Закарпаття залишилося одним з найбільш екологічно чистих і наймальовничіших куточків Центральної Європи, що розташовується на південно-західних схилах і передгір'ях Карпат. Область також межує з чотирма країнами: Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією, що є вигідним для України в міжнародній кооперації і розвитку транскордонного співробітництва в галузі всіх перспективних для регіону напрямків туристичних послуг, а зокрема і зеленого сільського агротуризму, оскільки залучення інвестицій, особливо з країн Європейського Союзу справляє помітний ефект у підтримці багатосторонніх відносин. Це в свою чергу призводить до ефекту збільшення кількості іноземних туристів, які відвідують область і забезпечують цим самим надходження фінансових ресурсів у економіку регіону шляхом здійснення ними видатків. Це у подальшому створює позитивний мультиплікативний ефект на більшість інших галузей, що входять у кластерну структуру сфери туристичних послуг. Отже, з урахуванням історичних традицій, наявності природних ресурсів, економічних та екологічних проблем, пріоритетними в Івано-Франківській області є:

- оздоровчий, в т.ч. лікувальний туризм;
- гірськолижний туризм;
- зелений сільський агротуризм та екологічний туризм;
- пізнавальний туризм (пішохідний туризм, екскурсії).

Володіючи значним туристичним потенціалом, організація сільського туризму та агротуризму здійснюється недостатньо. Хоча сільський відпочинок в Україні, зокрема у Івано-Франківській області, має давню історію, його майбутнє ще досить не визначене. Нині невідомо, чи стане цей вид відпочинку повноправним учасником національного туристичного ринку, чи можливе збільшення кількості відпочиваючих у сільських оселях до 15-20 % від загальної чисельності туристів, як, наприклад, у Франції. Існують як песимістичний, так і оптимістичний сценарії його подальшого розвитку в Україні. Цілком можливо, що за відсутності дієвої державної політики в цій галузі сільський відпочинок так і залишиться у напівлегальному статусі, без чіткої організаційної структури, без поставленої на належному рівні інформаційно-маркетингової діяльності, просто як своєрідний додаток до інших напрямків туризму [6].

Івано-Франківська область є однією із ключових при визначенні місця туристично-рекреаційної сфери в системі туризму країни в цілому. Агротуризм – це діяльність сільського населення, що пов'язана із сільським середовищем, сільським будинком і заняттями, що ставлять в центр уваги природу і людину і не має шкідливого впливу на оточуюче природне та культурне середовище, на відміну від масового туризму, і у той же час, робить істотний внесок у регіональний розвиток. Він дозволяє використовувати існуючий житловий фонд і не вимагає значних інвестиційних витрат.

Цей вид туризму має чудові можливості розвитку на Івано-Франківщині, особливо у її гірських та передгірних районах. Різноманітність і краса ландшафтів, самотній фольклор, народне мистецтво, смачні домашні страви – все це приваблює гостей. Сільський туризм – найдемократичніший вид відпочинку, який надає міським мешканцям змогу повноцінно й зовсім не дорого відпочити і набратися нових неповторних вражень. А ще це значно дешевше, ніж у готелях чи санаторіях. Жоден готель не запропонує постояльцеві такої домашньої атмосфери, уваги і затишку, як конкретний господар. На додачу – екологічно чисті продукти, смачні національні страви, традиційна архітектура і самотні народні звичаї, які можна спостерігати "вживу" і самим брати в них участь. Вироби народних умільців у селах можна придбати в кілька разів дешевше, ніж у великих туристичних центрах. "Туристичні" садиби часто знаходяться в зручних місцях для здійснення піших, велосипедних, автомобільних чи навіть кінних походів і дають змогу вільно їх планувати. І нарешті, сільський туризм у Карпатах – це можливість ознайомитися з близьким до природи способом життя [6].

Список використаних джерел:

1. Бабунич Г. Польща ділилася з Закарпаттям досвідом у розвитку сільського зеленого туризму / Г.Бабунич // Трибуна. – 2007. – вересень.
2. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І.Биркович // Стратегічні пріоритети. – 2008. - №1(6). - С.138-143.
3. Гаврилюк С.П. Конкуренентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу С.П.Гаврилюк. – К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2006. – 180 с.
4. Закарпатська держобладміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/157.htm>
5. Крайняк І.І. Розвиток екотуристичної діяльності в Закарпатті / І.І.Крайняк // Науковий вісник УжНУ. Серія «Економіка». 2006. - Випуск 17. – С. 186-187.
6. Перспективи розвитку сільського-зеленого туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.namitours.com/2009/12/08/>

Гурин К.О., магістрантка
група МСР – 091, факультету соціальної роботи
спеціальність: соціальна робота
Науковий керівник: **Сила Т.І.**, к.психол.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
k.gurin@bk.ru

ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Останнім часом в Україні зростає чисельність людей з особливими потребами, які хочуть отримати професійну освіту у вищих навчальних закладах (ВНЗ), щоб зайняти гідне місце в суспільстві, але можливості для здобуття освіти для молоді з особливими потребами досить обмежені і залежать від ступеня демократизації суспільства та його готовності сприйняти таку молоду людину як рівну. Для того, щоб втілити в життя право громадян з інвалідністю на освіту, яке закріплене в ст.52 Конституції України, в нашій країні

почалось впровадження інклюзивної освіти в навчальні заклади різних рівнів. Проблема інклюзивного навчання саме у вищій школи на даний час є досить актуальною з погляду на Євро інтеграцію, оскільки однією з умов болонського процесу є впровадження інклюзивної освіти.

Метою даної статті є аналіз проблем інклюзивної освіти у вищій школі.

Протягом останнього десятиліття вітчизняні науковці, зокрема В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко та інші присвячують свої праці дослідженням проблеми залучення людей з особливими потребами до навчання в закладах освіти, їх реабілітацію та соціалізацію у суспільство.

В усьому світі та в Україні тривалий час панувала «сегрегативна» модель навчання громадян з функціональними обмеженнями, що передбачала навчання у спеціальних загальноосвітніх школах – інтернатах, технікумах – інтернатах. Ця модель навчання штучно позбавляла людей з особливими потребами можливості перебувати у звичайному оточенні, серед своїх однолітків, які не мають проблем зі здоров'ям. Протягом останніх років за рекомендаціями ЮНЕСКО та ООН у багатьох високо розвинутих країнах світу було змінено модель навчання осіб з особливими потребами із «сегрегативної» на «інклюзивну», що передбачає організацію спільного навчання осіб з обмеженими можливостями та звичайних людей у навчальних закладах шляхом створення необхідних умов для такого навчання. [1]

Позитивною тенденцією останніх років є збільшення чисельності осіб з обмеженими можливостями, які можуть та навчаються у вищих навчальних закладах I - IV рівнів акредитації. За результатами досліджень Науково – дослідного інституту соціально - трудових відносин, слід зазначити, що кожного року чисельність студентів з обмеженими можливостями, які навчаються у вищих навчальних закладах I – II рівня акредитації зменшується, а чисельність тих, які навчаються у вищих навчальних закладах III – IV рівня акредитації зростає. Також варто відмітити той факт, що серед вищих навчальних закладів III – IV рівня акредитації більшість осіб з обмеженими можливостями (55,2%) навчається у вищих навчальних закладах Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та понад чверть (25,7%) у приватних вищих навчальних закладах.[2,5]

На думку вітчизняних науковців В. Бондаря, А. Колупаєвої, Т. Євтухова, в нашій країні за останній час все більша чисельність людей з особливими потребами намагаються інтегруватися в суспільство та намагаються знайти і зайняти своє місце в нашій державі. Для цього люди з особливими потребами намагаються на рівні зі звичайними людьми здобути вищу освіту, але не всі вищі навчальні заклади можуть запропонувати студентам з обмеженими можливостями інклюзивне навчання.[3]

Деякі вищі навчальні заклади нашої країни переходять до інклюзивного навчання тому, що, як раніше зазначалось Україна приєдналася до Болонського процесу, та зобов'язалась сприяти, людям з особливими потребами в отриманні вищої освіти.

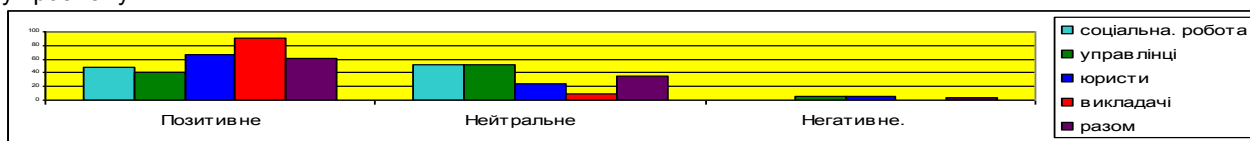
Однак у більшості вітчизняних вищих навчальних закладів не забезпечено навіть мінімальних умов, необхідних для навчання студентів з обмеженими можливостями, що значно ускладнює реалізацію такими особами їх невід'ємного права на здобуття освіти

Крім цього, важливо, щоб студенти і викладачі вишу були готові до взаємодії зі студентами, які мають функціональні обмеження на принципах толерантності, гуманізму, відкритості та взаєморозуміння .

З метою виявлення ставлення до інклюзивної освіти у ВНЗ нами було проведено дослідження серед студентів та викладачів Чернігівського національного технологічного університету на основі авторської анкети.

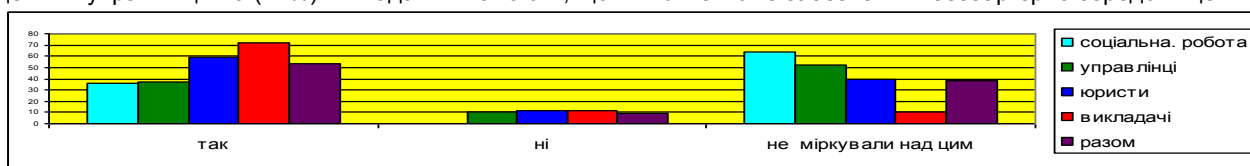
В анкетуванні взяли участь 86 студентів віком від 17 до 20 років та 15 викладачів віком від 26 до 79 років Чернігівського національного технологічного університету. Студенти, які приймали участь в опитуванні навчаються на 1-му курсі денної форми навчання за спеціальностями «Управління персоналом і економіка праці» «Соціальна робота» та «Юристи». Анкета містить 6 питань закритого типу.

Перше запитання анкети було спрямовано на з'ясування ставлення студентів та викладачів до нововведення інклюзивного навчання у ВНЗ. При відповіді на це запитання, найбільш позитивне сприйняття такої інновації виявили викладачі (90%) та майбутні юристи (67%). Негативне ставлення виявили (6%) студентів майбутніх юристів та (5%) – управлінців. Вважаємо, що нейтральнее ставлення також є прийнятним з огляду на дану проблему.

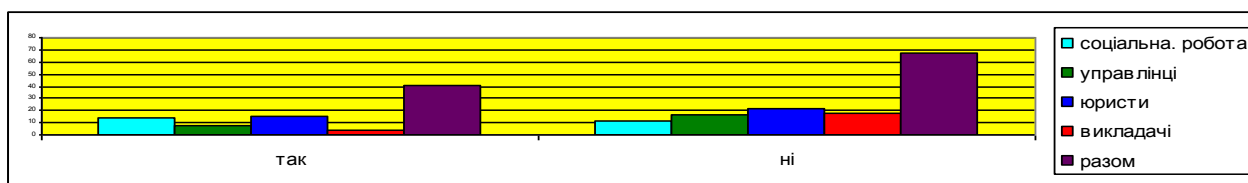
Мал.1. Розподіл відповідей респондентів: «Яке Ваше відношення до нововведення інклюзивного навчання у Вищому навчальному закладі»

Наступні три запитання анкети мали на меті з'ясувати думку респондентів щодо забезпечення вищим навчальним закладом безбар'єрного архітектурного середовища. При відповіді на запитання чи ЧНТУ може забезпечити безбар'єрне середовище для студентів з особливими потребами (72%) викладачів та (59%) – студентів – юристів зазначили, що даний університет може забезпечити безбар'єрне середовище. Проте (11%) студентів - управлінців та (12%) викладачів вважають, що ЧНТУ не може забезпечити безбар'єрне середовище.

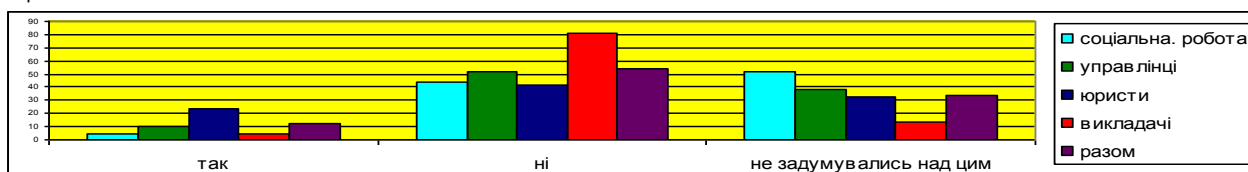
Мал.2. Розподіл відповідей респондентів: «Як Ви вважаєте, чи ЧНТУ може забезпечити безбар'єрне середовище для студентів з особливими потребами?»

При відповіді на запитання, чи обмежується забезпечення безбар'єрного архітектурного середовища лише встановленнями пандусів при вході в приміщення ВНЗ, (14%) студенти соціальної роботи, (15%) майбутніх юристів вважають, що забезпечення безбар'єрного архітектурного середовища не повинно обмежуватися лише встановленням пандусів при вході в приміщення ВНЗ. Протилежної думки дотримуються (18%) викладачів та (22%) студентів юридичного факультету.

Мал. 3. Розподіл відповідей респондентів: «На Вашу думку, чи обмежується забезпечити безбар'єрне архітектурного середовища для студентів з особливими потребами лише встановленнями пандусів при вході в приміщення Вищому навчальному закладі?»

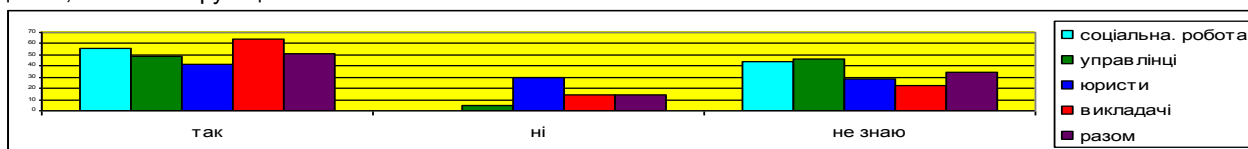
При відповіді на наступне запитання, щодо пристосування кімнати особистої гігієни для осіб з обмеженими можливостями в ЧНТУ (81%) викладачів та (52%) студентів – управлінців відповіли, що кімнати особистої гігієни в ЧНТУ зовсім не пристосовані для студентів, які мають функціональні обмеження, а (24%) майбутніх юристів та (10%) студентів – управлінців, що кімнати особистої гігієни в ЧНТУ пристосовані для осіб, які мають функціональні

Мал. 4. Розподіл відповідей респондентів: «На Вашу думку, в ЧНТУ кімнати особистої гігієни пристосовані для осіб з обмеженими можливостями?»

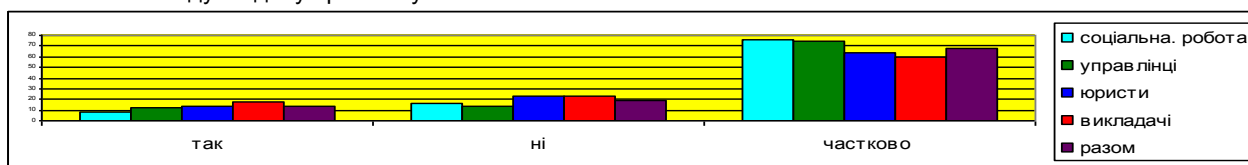
Інші респонденти не міркували над запитаннями, щодо забезпечення вищим навчальним закладом безбар'єрного архітектурного середовища.

Пяте запитання мало на меті з'ясувати чи повинен здійснюватися супровід осіб з особливими потребами? (56%) студенти соц. р та (64%) викладачів вважають, що у ВНЗ повинен здійснюватися супровід осіб з особливими потребами, (30%) юристів та (14%) викладачів, що у ВНЗ не повинен здійснюватися супровід студентів, які мають функціональні обмеження.

Мал. 2. Розподіл відповідей респондентів: «Як Ви вважаєте, чи повинен здійснюватися супровід осіб з особливими потребами?»

Шосте запитання анкети мало на меті з'ясувати чи дає можливість нормативно-правова база в Україні забезпечити реалізацію запровадження та розвиток інклюзивної освіти в уявленнях студентів та викладачів Чернігівського національного технологічного університету? (76%) студенти факультету соціальної роботи та (75%) студентів – управлінців вважають, що на сьогоднішній день нормативно-правова база України лише частково забезпечити реалізацію запровадження та розвиток інклюзивної освіти, (24%) викладачів та (23%) студентів юридичного факультету, що нормативно-правова база України на даний момент зовсім не може забезпечити реалізацію запровадження та розвиток інклюзивної освіти. Вважаємо, що позитивна відповідь також є прийнятною з огляду на дану проблему.

Мал. 6. Розподіл відповідей респондентів: «Як Ви гадаєте, чи дає можливість нормативно-правова база в Україні забезпечити реалізацію запровадження та розвиток інклюзивної освіти?»

Проаналізувавши нормативно правові акти які торкаються даного питання можемо зазначити про те, що вже починаються робитись перші кроки на законодавчому рівні щодо впровадження інклюзивної освіти у ВНЗ

Висновок Можна сказати, що у вищій школі починає впроваджуватися інклюзивне навчання, але існує ряд проблем які треба вирішувати, для того, щоб інклюзивна освіта у кожному вищому навчальному закладі була на високому рівні, ми окреслили ряд першочергових заходів зокрема:

- вдосконалити законодавство у галузі освіти, щоб передбачити механізми розвитку та фінансування системи інклюзивного навчання;
- створити без бар'єрний доступ до усіх приміщень вищого навчального закладу, гуртожитків;
- забезпечити студентів з особливими потребами адаптивними технічними засобами навчання (різноманітними сурдо-, тифлотехнічними та іншим адаптивним обладнанням);
- розробити спеціальні навчальні методики інклюзивного навчання та програми, які будуть адаптовані для студентів з особливими потребами;
- організувати спеціальне навчання викладачів вищих навчальних закладів роботи зі студентами, які мають певні обмеження;
- проводити спеціальні тренінги для того, щоб психологічно підготувати студентів та викладачів до спільного навчання із особами, що мають обмежені можливості;
- розвивати толерантність.

Інклюзивне навчання у ВНЗ більшою мірою залежить від того, наскільки сприймуть здорові люди осіб з обмеженими можливостями в своєму колективі. Прийняття інтеграції осіб з обмеженими можливостями в «здорове» суспільство, кожною людиною — це тривалий процес виховання усього суспільства. Але будемо сподіватися, що через кілька років інклюзивне навчання студентів не буде такою диковинкою.

Список використаних джерел:

1. “Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем соціології молоді та студентства”, № 1’2010 Режим доступу http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2011_3/11chmeio.pdf
2. К. О. Кольченко, Г. Ф. Нікуліна, Забезпечення інклюзії молоді з інвалідністю в університетському середовищі Режим доступу <http://doshkilla.blogspot.com/2012/03/blog-post.html>
3. Я. Іванюк Адаптація студентів з обмеженими можливостями в умовах інтегрованого навчання Режим доступу <http://doshkilla.blogspot.com/2012/03/blog-post.html>
4. О. Мігалуш Інклюзивна освіта та супровід навчання і виховання – основа інтеграції в суспільство людей з особливими потребами. Режим доступу <http://doshkilla.blogspot.com/2012/03/blog-post.html>
5. Міністерство соціальної політики України та Державна установа Науково – дослідного інституту соціально - трудових відносин. Національна доповідь «Про становище інвалідів в Україні

Данич Д., студент
група Б-141, інженерно-будівельний факультет
Спеціальність: будівництво
Науковий керівник: **Шакун Н.В.**, к.філос.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
dmitry_danich@mail.ua

ЦІНІСНИЙ ВИМІР ТЕХНІЧНОЇ СФЕРИ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми нашої розвідки викликана перетворенням техніки на впливовий чинник інноваційного розвитку суспільства. Водночас, новий етап взаємовідносин між суспільством та природою, що розпочався із утвердженням постіндустріальної цивілізації, характеризується наростанням численних загроз безпеці світу. Екологічна напруженість породжена людською діяльністю спонукає наукову спільноту до осмислення ролі техніки в суспільному розвитку в цілому та аксіологічного (ціннісного) її виміру зокрема.

Особливості технічної сфери буття людини вивчали мислителі різних часів. До аналізу технічної діяльності та її впливу на навколишній світ в тій чи іншій мірі наблизились Аристотель, Альберт Великий, Леонардо да Вінчі, Френсіс Бекон та ін. Водночас спеціальним предметом уваги мислителів техніка стає лише у ХІХ ст., коли відбувається зародження окремої сфери філософського знання – філософії техніки. Вагомий внесок у її становлення зробили такі німецькі вчені, як Ф. Бон, Ф. Дессауер, А. Еспінас, Е. Капп, які вивчали сутність та види техніки, досліджували природу технічної (інженерної) діяльності.

Поступово коло питань філософії техніки розширювалось, охоплюючи знання із суміжних галузей філософії (філософської антропології, філософії культури, соціальної філософії, філософії науки тощо). Відбувалося це завдяки міждисциплінарним дослідженням М.Бердяєва [1], Х.Ортеги-і-Гассета [7], М.Гайдеггера [9], К. Ясперса [10]. Вплив техніки на розвиток сучасної, постіндустріальної цивілізації аналізують К.Мітчем [5], Л. Мемфорд [4], О.Тоффлер [8].

Серед українських вчених соціально-філософське дослідження техніки та її зв'язку з культурою і соціумом здійснили В.Мельник [3], С.Мовчан і О.Чаплигін [6] та ін. У працях вищезазначених вчених підкреслюється необхідність аналізу технічної сфери буття крізь призму ціннісного підходу.

В сучасній науці існують різні підходи до визначення техносфери. Техносферою називають «сукупність всієї матеріальної культури, внесеної людиною в неживу природу, всього «вбудованого» в неї» [2, 232.]. Поширеною є думка, за якою техносфера - це перетворена людиною з метою захисту від негативного впливу навколишнього середовища, біосфера. Нерідко під техносферою розуміється сукупність діючих і недіючих технічних об'єктів, а також продуктів їх діяльності, існуючих в космосі і на планеті Земля. Часто техносферу ототожнюють з ноосферою – новим еволюційним станом видозміненої людською діяльністю біосфери.

Попри розбіжності в її визначенні, беззаперечним є факт, що в умовах глобалізації технічна сфера суспільного буття стає потужним чинником модернізації будь-якої країни, запорукою її інтеграції в міжнародний простір. Водночас, нові технології можуть виявитися економічно і соціально руйнівними, адже з розвитком науки і техніки з'являються суто гуманітарні проблеми. Від результатів технічного розвитку залежить як задоволення основних потреб людей у всьому світі, так і наростання гуманітарних проблем, котрі становлять загрозу людству.

Техніка диктує певний спосіб буття людини та суспільства в цілому. Водночас сама техніка розвивається на основі свідомої діяльності людей і завдяки цій діяльності. Діяльність людини детермінується аксіологічно. Отже, розвиток техніки визначається вільним вибором цінностей технічної діяльності. Такий вибір можна тлумачити як моральний акт, що не зводиться до зовнішніх обставин. Тому техніка формує особливі етичні норми як досягнення і культурні цінності.

Таким чином, аксіологічний (ціннісний) підхід до дослідження технічної сфери буття передбачає осмислення цінностей різного порядку: цінності самої техніки для людини і суспільного прогресу; соціокультурної цінності техніки, її культуротворчої функції; цінності технічної творчості як способу самореалізації людини і задоволення її прагнення до пізнання і творчості.

Аналіз ціннісного виміру техніки відкриває нові можливості при дослідженні її як органічної складової соціального буття.

Список використаних джерел:

1. Бердяев Н.А. Человек и машина / Н.Бердяев. // Вопросы философии. – 1989. – №2.
2. Бромлей Ю.В., Подольный Р.Г. Создано человечеством. / Ю.В.Бромлей и др. – М., Политиздат, – 272с.
3. Мельник В. Феномен техніки як соціокультурної цінності європейської цивілізації /В.Мельник. // Вісник Львівського університету. – Серія філос. Ser. Philos. – 2010. – Вип. 13. – С. 7–19.
4. Мемфорд Л. Техника и природа человека / Л.Мемфорд. // Новая технократическая волна на Западе. – М.: Прогресс, 1986. – С. 225–239.
5. Митчем К. Что такое философия техники. / К. Митчем. – М.: Аспект-Пресс, 1995.
6. Мовчан С. П., Чаплигин О. К. Основи філософії науки. Навч. посібн. – Харків, ХНАДУ, 2010, – 340 с.
7. Ортега-и-Гассет Х. Размышления о технике. / Х.Ортега-и-Гассет. – М.,2000.
8. Тоффлер Э. Третья волна. / Э.Тоффлер. – М.: АСТ, 2004. – 784 с.
9. Хайдеггер М. Вопрос о технике / М.Хайдеггер. // Время и бытие: выходы из кризиса / Статьи и выступления. – М.: Республика, 1993.
10. Ясперс К. Смысл и назначение истории. / К.Ясперс. – М.: Политиздат, 1991.

Дідок Г.С., студентка

група Ф-141, фінансово-економічний факультет, спеціальність: фінанси і кредит

Науковий керівник: **Шакун Н.В.**, к.філос.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

annnadidok@rambler.ru

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ГЛОБАЛЬНОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Питання світової безпеки належать до найбільш актуальних у зв'язку зі зростанням темпів зближення держав та необхідністю вирішення глобальних проблем, які супроводжують цей процес. Екологічні, економічні, соціальні загрози спонукають наукове співтовариство до теоретичного аналізу контурів сучасного глобалізованого світу. Наслідком цього стає поява численних моделей нового світопорядку, які містять аналіз основних чинників глобальної трансформації сучасного світу та пропонують шляхи виходу з кризових ситуацій.

Серед зарубіжних дослідників, що вивчають контури нового світового порядку, варто виокремити Е. Баталова, З. Бжезінського, С. Гантінгтона, Г. Кіссінджера, Д. Сороса, Ф. Фукуяму. Плідні спроби теоретичного аналізу особливостей формування нового світу в умовах глобалізації здійснили українські вчені – В. М. Бебик, Л. О. Дегтярьова, С. О. Шергін.

Спираючись на праці вищезазначених науковців, *мету* нашої розвідки вбачаємо в цілісному аналізі й узагальненні основних моделей нового світового порядку та їх критичному переосмисленні відповідно до сучасних українських реалій.

Основні напрямки еволюції сучасного світу формуються під дією сукупності різноманітних факторів. Зокрема, російський вчений Е. Баталов розглядає формування сучасного світового порядку як наслідок поширення глобальних трендів (соціальних, економічних, наукових, технічних, культурних). До них дослідник відносить прискорення темпів суспільного (історичного) розвитку, глобалізацію, зміну політичної структури світу, а конкретно – її деполітизацію і поліцентризацию, кризу інституту глобального лідерства, поступове переміщення центру світового розвитку із Заходу, від США і Європи на Схід, нарощування глобальних міграційних процесів, зміна пріоритетності деяких фундаментальних цінностей життя і культури, віртуалізація суспільно-політичних відносин, зростання ступеня небезпеки людського існування. На думку російського вченого, потреба адаптації до такого мінливого світу вимагає від людини більш гнучкої свідомості, здатної оперативної і адекватно відповідати на всі нові виклики [2, с.14]

Г. Кіссінджер у своїй праці «Дипломатія» дослідив основні чинники, які впливають на міцність того чи іншого світового порядку, починаючи з Вестфальського договору 1648 року і до наших днів [1]. На думку автора, після закінчення Другої світової війни найважливішого значення набула взаємозалежність напрямів ізоляціонізму і місіонерства. Та обидва методи «передбачають в якості нормального глобальний міжнародний порядок, який базується на демократії, свободі торгівлі і міжнародному праві». Але зростання націоналізму було спричинене крахом комунізму й «інтелектуально перемогою» американських ідеалів. Г. Кіссінджер міжнародну систему XXI століття прогнозує фрагментаційною та водночас глобалізаційною. Міжнародні відносини матимуть глобальний характер. У підсумку дослідник стверджує, що жодна з провідних країн сучасності не має щонайменшого досвіду існування в рамках багатодержавної системи, що народжується.

Оригінальну модель сучасного світопорядку обґрунтовує відомий американський політолог і філософ С. Гантінгтон. Виступаючи на круглому столі в Національному інституті стратегічних досліджень 18 жовтня 1999

року, вчений назвав сучасний світовий порядок «уні-мультиполярним» [3]. Він також відзначив, що Україна в сучасному світі займає унікальну позицію, є свого роду містком між західним та православним світом, забезпечуючи рівновагу в Євразії. Водночас, з погляду С. Гантінгтона це ставить перед Україною нові виклики та загрозу, у чому ми мали можливість пересвідчитись протягом останнього року.

Аналіз цих та багатьох інших теоретичних підходів до осмислення сучасного світового порядку дає підстави твердити про наявність таких основних теоретичних моделей:

1) західна модель, ґрунтується на ліберальних цінностях і характеризується агресивною політикою вестернізації (західноєвропейські та північноамериканські варіанти);

2) модель модернізованої традиційної культури, коли розщеплюється тенденція вестернізації, відбирається з неї пасивна частина – модернізація і вживлюється в традиційну культуру;

3) традиційна, яка базується на релігійних нормах регулювання суспільного життя і вибірково сприймає елементи модернізації (країни ісламського світу);

4) мобілізаційна модель, що характеризується централізованою економікою і тоталітарною владою (Куба, Північна Корея);

5) дезінтеграційна модель, за якою базується суспільне життя в зонах, неконтрольованих державними де-факто, але таких, що входять до вищезгаданих держав де-юре (території, контрольовані нелегальним бізнесом, організованою злочинністю та терористичними угрупованнями).

Таким чином, сучасний світовий порядок знаходиться на перехідному етапі його формування, цей етап можна охарактеризувати як невизначений та нестабільний. В сучасних умовах для України необхідно формування концепції довгострокового сталого розвитку, також, необхідні пошуки шляхів оптимізації нинішньої ситуації під час інтеграції до загальноєвропейського простору. Серед вищезгаданих теоретичних моделей розвитку слід виділити західну модель, яка для України є найкращою.

Список використаних джерел:

1. Kissinger Henry A. Diplomacy. – N. Y., 1994.
2. Баталов Э. Современные глобальные тренды и новое сознание // Международные процессы. – 2012. - Том 10, № 1(28). – с.4-17
3. Гантінгтон С. Новий світопорядок у XXI ст.. [ел. джерело] // Режим доступу: http://www.uis.kiev.ua/strategy/hunt_world.html станом на 10.12.2014

Діхтярук О.П., студент
група С3-121, факультет господарського права та соціального забезпечення
спеціальність: соціальна робота
Науковий керівник: **Сіра І.В.**, викладач
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)
dihitik@mail.ru

ДИСЦИПЛІНА ПРАЦІ ЯК ІНСТИТУТ ТРУДОВОГО ПРАВА

Усвідомлення важливості та необхідності орієнтації на зміцнення трудової дисципліни стає актуальним питанням. Людський фактор є визначальним у складній системі соціально-економічної взаємодії, так як саме людина в результаті інтелектуальної й фізичної діяльності створює технології, техніку, капітал. Поліпшення організації праці та зміцнення трудової і виробничої дисципліни, як прояви людського фактора, у всіх ланках і на всіх рівнях, від працівника до керівника підприємства, не потребують будь-яких капіталовкладень і складають реальний і значний резерв підйому економіки. І навпаки – можна з достатньою впевненістю стверджувати, що в основі всіх катастроф у суспільстві, не пов'язаних з природними катаклізмами, винна людина, яка порушила дисципліну.

Згідно зі ст. 23 Конституції України «Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості». Як бачимо, ця конституційна норма виходить із єдності прав і обов'язків. Жити в суспільстві і бути вільним від його вимог неможливо. Принципи правової держави, за якими будується Україна, вимагають високої організованості, порядку та дисципліни [1].

Єдиний нормативний акт, що містить визначення поняття «трудова дисципліна» – наказ «Про Довідник типових професійних характеристик посад державних службовців» від 1 вересня 1999 року № 65 – цитує визначення трудової дисципліни, наведене в Радянському енциклопедичному словнику видання 1982 року.

Трудова дисципліна, вказується у словнику, – це форма суспільного зв'язку людей в процесі виконання ними трудових функцій з обов'язковим підкоренням учасників визначеному розпорядку. Трудова дисципліна вводить особу у визначений стереотип поведінки, прийнятий та підтримуваний даним колективом [2].

Як правова категорія дисципліна праці може розглядатися в 3 аспектах.

По-перше, як інститут трудового права. Вона являє собою сукупність норм права, які мають наступний предмет правового регулювання: 1) регулюють внутрішній трудовий розпорядок організації; 2) встановлюють взаємні права та обов'язки працівників і роботодавців; 3) визначають заходи заохочення за успіхи в праці; 4) визначають заходи дисциплінарної відповідальності працівників за неправомірну поведінку в процесі трудової діяльності. Права працівника кореспондують обов'язкам роботодавця і, навпаки, права роботодавця кореспондують обов'язкам працівника. Недотримання працівником своїх обов'язків призводить до виникнення у

повноважних представників роботодавця права на його притягнення до дисциплінарної відповідальності. В свою чергу, недотримання роботодавцем своїх обов'язків в області застосування норм про дисципліну праці призводить до позбавлення працівника кореспондуючих цим обов'язкам прав. Але при цьому працівники не мають повноважень щодо притягнення порушників до дисциплінарної відповідальності. У зв'язку з чим можна говорити про нерівність прав працівників і роботодавців, повноважні представники яких мають можливість залучити винних працівників до дисциплінарної відповідальності. Дана нерівність має компенсуватися наявністю у працівників права на самозахист трудових прав. Використання працівниками даного права дозволяє їм відмовитися від виконання покладених обов'язків, наприклад, від виконання трудової функції у відповідь на неналежне виконання роботодавцем своїх обов'язків, зокрема щодо створення необхідних умов праці.

По-друге, дисципліна праці може розглядатися як один з принципів трудового права. Як принцип трудового права дисципліна праці визначається через право роботодавців вимагати від працівників тільки виконання тих обов'язків, які обумовлені трудовим договором, укладеним відповідно до вимог законодавства, та обов'язки працівників щодо належного виконання трудової функції з дотриманням встановлених в організації правил. Таким чином, дисципліна праці як принцип трудового права реалізується через права та обов'язки працівників і роботодавців. Зазначені права та обов'язки мають загальний характер, визначають сенс існування і розвитку норм інституту «Дисципліна праці».

По-третє, дисципліна праці може розглядатися як фактична поведінка працівників і органів, уповноважених представляти роботодавця щодо дотримання встановлених в організації відповідно до вимог законодавства правил поведінки. Фактичний стан з дотриманням норм дисципліни праці може бути визначений із застосуванням формули ефективності дії джерел трудового права. Зокрема, шляхом співвідношення допущених порушень при застосуванні норм про дисципліну праці та кількості реально усунених порушень в даній сфері за той же період часу. Відсутність позитивної динаміки в усуненні порушень у сфері застосування норм про дисципліну праці є підставою для вжиття додаткових заходів щодо їх реалізації або для їх зміни у зв'язку з невиконанням даних умов праці. Кількість порушень, що перевищує реалізацію норм про дисципліну праці, свідчить про неможливість виконання приписів у відповідних умовах праці [3].

Тож, трудова дисципліна є необхідною умовою успішної організації трудового процесу та забезпечення високої продуктивності роботи. Кодекс законів про працю присвячує цьому питанню окрему главу.

У ст. 139 КЗпП йдеться, що працівники зобов'язані працювати чесно і сумлінно, своєчасно і точно виконувати розпорядження власника або уповноваженого ним органу, додержувати трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці, дбайливо ставитися до майна власника, з яким укладено трудовий договір.

Вимоги дисципліни є обов'язковими для всіх учасників трудових правовідносин – і робітника, і керівника виробництва.

Трудова дисципліна на підприємствах, в установах, організаціях забезпечується створенням необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи, свідомим ставленням до праці, методами переконання, виховання, а також заохоченням за сумлінну працю.

У трудових колективах створюється обстановка нетерпимості до порушень трудової дисципліни, суворої товариської вимогливості до працівників, які несумлінно виконують трудові обов'язки. Щодо окремих несумлінних працівників застосовуються в необхідних випадках заходи дисциплінарного і громадського впливу (ст. 140 КЗпП).

Законодавство, таким чином, виходить з необхідності чіткої організації роботи, забезпечення працівникам необхідних умов для продуктивної, ритмічної роботи. Простий, не забезпечення матеріалами й запчастинами, вимушені неоплачувані відпустки, несвоєчасна виплата заробітної плати аж ніяк не сприяють зміцненню трудової дисципліни.

Відповідно до вимог законодавства необхідно також здійснювати комплекс виховних заходів. На жаль, у виробничій сфері спостерігається інша тенденція. Виховна робота з боку керівників підміняється погрозами звільнення за будь-яку провину, а іноді – і без неї. Закон виходить з того, що дисциплінарний вплив може застосовуватися в останню чергу, коли інші заходи вичерпані.

Слід нагадати, що відповідно до ст. 141 КЗпП власник або уповноважений ним орган повинен правильно організувати працю працівників, створювати умови для зростання продуктивності праці, забезпечувати трудову і виробничу дисципліну, неухильно додержувати законодавства про працю і правил охорони праці, уважно ставитися до потреб і запитів працівників, поліпшувати умови їх праці та побуту [4].

Науковий підхід до організації праці вимагає суворого трудового розпорядку на виробництві, ритмічної і рівномірної роботи за графіком. Графік допомагає організувати злагоджену роботу, забезпечує чітку взаємодію окремих підрозділів підприємства, служить важливим засобом зміцнення виробничої та трудової дисципліни. Він мобілізує весь персонал і окремих працівників на більш продуктивне використання робочого часу, скорочення простоїв устаткування й ліквідацію інших втрат.

Наукова організація праці передбачає чітку організацію робочих місць та їх обслуговування, створення найбільш сприятливих умов праці. Правила внутрішнього трудового розпорядку, крім інших питань, встановлюють обов'язок керівників забезпечити працівникам всі умови для безперебійної роботи: вчасно видати наряди або інші виробничі завдання, забезпечити всіх інструментами, матеріалами, забезпечити справність обладнання.

Посадові інструкції керівників визначають їх обов'язки, пов'язані з прийомом людей на роботу, з управління процесами праці. Основним обов'язком роботодавця є така організація праці, при якій кожен працівник працює за своїм фахом і відповідно до своєї кваліфікації, бо неправильне використання кадрів суперечить інтересам не лише виробництва, а й працівника. На добре організованому підприємстві чітко регламентують різні форми суспільних зв'язків і відносин між учасниками трудового процесу.

Отже, як інститут трудового права дисципліна праці являє собою правовідносини, що виражають субординацію людей у процесі виконання визначених трудових функцій та їх підпорядкування юридично встановленим правилам поведінки (правилам внутрішнього трудового розпорядку, положенням і статутам про дисципліну), визначених відповідно до КЗпП, колективного або трудового договору, угоди, локальних нормативних актів організації та інших законів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> – Дата звернення: 07.12.2014.
2. Курочкина Н. Несоблюдение инструкции = нарушение дисциплины труда? [Электронный ресурс] / Н. Курочкина // Юридическая практика № 37 (351). – 2004. – Режим доступа: <http://www.legalalliance.com.ua/rus/106/print/> – Дата обращения: 07.12.2014.
3. Людина і праця. Довідник з правових питань /Укл.: Козінцев І. П., Савенко Л. А. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – С. 103–104.
4. Кодекс законів про працю України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 2014 р.: – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2014. – С. 66–67.

Док Л.В., магістрант
група МСР-091, факультет соціальної роботи
спеціальність: соціальна робота
Науковий керівник: **Сила Т.І.**, канд.психол.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
silich.liliya@mail.ru

МАТЕРИНСТВО В РАНЬОМУ РЕПРОДУКТИВНОМУ ВІЦІ ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МОРАЛЬНОЇ КРИЗИ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Розвиток українського суспільства на сучасному етапі характеризується знеціненням родинно-сімейних відносин, загостренням демографічної кризи, деформацією традиційних установок репродуктивної поведінки. В результаті маємо два суттєві протиріччя: з одного боку стрімке зростання соціального сирітства, депривоване дитинство, з іншого- материнство в ранньому репродуктивному віці, що тягне за собою низку негативних наслідків, зумовлених девіантною поведінкою, неготовністю до виконання материнських функцій, відсутністю материнського інстинкту.

Вивчення феномену материнства в ранньому репродуктивному віці та його впливу на самосвідомість і майбутнє неповнолітніх матерів у XXI набуває неабиякої актуальності і значущості. Раннє материнство в світі вважається соціальною, медичною і психологічною проблемою, яку необхідно вирішувати задля припинення, або хоча б зменшення деструктивних наслідків цього явища для суспільства.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Теоретичне обґрунтування сучасних підходів до проблеми юного материнства та профілактики небажаної вагітності розкрито у дослідженнях

А. Андрієвич, І. Братусь, С. Ліс, Л. Понтон, С. Хетчер. Починаючи з кінця ХХ ст., важливу роль у розробці проблеми юного материнства відіграють російські дослідники, зокрема В. Брутман, Е. Брюхіна, Ю. Гуркіна, І. Каткова, А. Нагорна, Р. Овчарова. У роботах П. Кемерана, К. Криссмана, Ж. Скаллі, С. Свон, А. Пайн-Ендрюс, Д.Триселитис розкрито технології соціальної роботи з юними матерями та їхніми сім'ями. Можливості фостерного виховання (прийомного виховання) щодо юних матерів аналізували Д. Варен, А. Гилчрист, А. Стровер. Разом із цим, український контекст раннього материнства досліджений недостатньо.

Відтак, метою статті є теоретично обґрунтувати феномен материнства у ранньому репродуктивному віці, проаналізувати особливості соціальної роботи з данною категорією населення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Упродовж останніх десятиліть особливої значущості набуває така соціальна проблема як материнство в ранньому репродуктивному віці, переживання якої має деструктивний вплив на формування адекватної материнської поведінки, а також на розвиток особистості неповнолітньої матері. Як правило, рання вагітність в більшості випадків є незапланованою та небажаною, і досить часто завершується штучним її перериванням або відмовою неповнолітньої матері від власної дитини, що обумовлено соціальною незрілістю дівчини-підлітка, відсутністю готовності адекватно приймати та виконувати нову соціальну роль, а також негативним ставленням з боку близького оточення та суспільства в цілому. Таке явище стає звичайним і повсякденним для сучасного суспільства і України загалом. Сьогодні по всій земній кулі кількість неповнолітніх матерів становить більше 15 мільйонів, а ще п'ять мільйонів змушені вдаватися до переривання вагітності.[2]. Доцільним, на нашу думку, є розгляд деяких ключових категорій і понять, що дасть можливість більш точно зрозуміти важливість і актуальність обраної теми. Поняття «материнство» досліджується різними науками: історією, культурологією, медициною, фізіологією, біологією поведінки, соціологією, психологією, педагогікою та ін. Кожна наука вивчає і визначає материнство, виходячи зі своїх цілей та завдань. Зацікавленість комплексним вивченням материнства з'явилось досить недавно. Але на сьогодні в науці єдиного підходу до визначення поняття «материнство» не існує.[1].

Так, у словнику російської мови Ожегова С. І. «материнство» трактується як «стан жінки в період вагітності, пологів, годування дитини, властива матері свідомість спорідненості її зв'язки з дітьми» [2].

Г. Г. Філіпова розглядає материнство як психосоціальний феномен, як забезпечення умов для розвитку дитини, як частину особистісної сфери жінки.[5].

Аналізуючи поняття «неповнолітнє материнство», «раннє материнство», «материнство в ранньому репродуктивному віці», ми дійшли висновку, що чіткого і однозначного визначення в науковій літературі не існує. У цій роботі спираємось на визначення І. Братусь, яка у своєму дослідженні визначає такий термін як «юне материнство» – це соціально-культурний феномен, сутність якого полягає у виношуванні, народженні, догляді та вихованні дитини матерями юного віку (до 21 року). Поняття «неповнолітня мати», «неповнолітні батьки» регулюються переважно в юридичній площині. В юридичній літературі використовують поняття «неповнолітня мати», тобто мати, яка народила дитину до віку, з якого, згідно із законодавством України, встановлено шлюбний вік. Доречним, на наше переконання, є аналіз поняття «підліткова вагітність». Отже, підліткова вагітність - це стан

вагітності у неповнолітньої дівчинки-підлітка (зазвичай, у віці 13-18 років). Проблема підліткової вагітності виникає через невідповідність віку статевої та соціальної зрілості і потребує негайного втручання і локального вирішення.[4].

Передусім, необхідно зазначити, що соціальна робота в Україні здійснюється в умовах гострої економічної кризи. Так, виникнення в українському суспільстві такої кризової категорії населення як неповнолітні матері також є результатом нестабільного економічного становища держави, соціальної і духовної кризи суспільства.

На нашу думку, соціальну роботу щодо запобігання раннього материнства в Україні можна охарактеризувати таким чином. Щоб запобігти появі раннього материнства, роботу з юними вагітними необхідно починати задовго до того, як вони стануть мамами. І цю діяльність пропонуємо проводити в два етапи:

1. Перший - це роз'яснювально-профілактична робота серед підлітків з питань контрацепції, наслідків абортів, планування сім'ї, консультування з питань інтимних стосунків.

2. Другий - виявлення і робота з юними вагітними, а саме: психологічна і фізична підготовка до майбутнього материнства; допомога у вирішенні кризових соціальних ситуацій, пов'язаних з вагітністю; підготовка до безпечних пологів; навчання догляду за новонародженими і т.д.

Важливе значення при роботі із запобігання ранньому материнству має статеве виховання, тобто комплекс виховних і просвітніх впливів на дитину, спрямованих на залучення її до прийнятої в суспільстві системи статевих ролей і взаємин між статями у суспільному та особистому житті. Статево виховання в широкому сенсі збігається з процесом статевої соціалізації. У вузькому сенсі розуміється як підготовка дитини до сексуального життя. Головним осередком такого виховання має стати сім'я, проте батьками ця роль, як правило, недостатньо усвідомлюється і виконується. Головне своє завдання батьки бачать в запобіганні небажаних наслідків сексуального досвіду, тим самим розцінюючи сексуальність як ворожу силу, що вимагає придушення. На думку спеціалістів, найбільш ефективно статево виховання може бути здійснено в рамках відповідних просвітницьких програм в освітніх закладах. Проте в Україні система таких заходів практично не налагоджена. Цьому перешкоджає поширена думка, що цілеспрямоване сексуальне виховання розбещує дітей і підлітків, провокує їх на небажану, аморальну поведінку. Досвід країн, де подібні програми здійснюються, показує несправедливість такої думки. Встановлено, що статево виховання не провокує ранній початок статевого життя. Навпаки, воно забезпечує засвоєння дітьми і підлітками достовірних відомостей і здорових установок в сфері статевих стосунків. В результаті значно знижуються показники позашлюбної вагітності, підліткової, ранніх шлюбів, абортів, венеричних захворювань, злочинів на сексуальному ґрунті.

Другий етап роботи полягає в наданні допомоги вже вагітній неповнолітній дівчині. Для надання ефективної допомоги молодій мамі протягом усього періоду адаптації її до материнства, необхідно психотерапевтична робота з нею. Це має значення не тільки для фахівців, що працюють з психічною сферою, а й для співробітників загальномедичних мереж, які спостерігають жінок на різних етапах вагітності у стаціонарах, жіночих консультаціях, пологових будинках, центрах планування сім'ї та т.п.[3].

Новою формою роботи з даною категорією клієнтів є створення та функціонування Соціальних Центрів Матері і Дитини. Для перебування (протягом року – півтора) матерів із новонародженими дітьми, які не мають постійного місця проживання. Перший такий центр започатковано в Україні в місті Херсоні в рамках спільного проекту Представництва Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) та Представництва Благодійної організації «Надія і житло для дітей» в Україні. Для надання якісних послуг неповнолітнім матерям, працівники центру у своїй роботі використовують визначені форми та методи соціально-педагогічної роботи з юними матерями.

Перспективними напрямками соціально-педагогічної роботи таких центрів є:

створення мережі центрів матері та дитини, використання потенціалу прийомної сім'ї;

організація тренінгових програм для юних вагітних та матерів з підготовки до пологів та відповідального батьківства, розвитку дитини раннього віку;

проведення соціальних рекламних кампаній щодо популяризації здоров'я, а також навчання підлітків навичкам збереження, репродуктивного здоров'я, створення умов для продовження ними освіти, отримання професії.

Інформаційна допомога полягає у наданні різної інформації, зокрема про пренатальні особливості, характерні для неповнолітніх матерів; специфіку перебігу вагітності у підлітковому віці; рекомендації щодо дотримання здорового способу життя під час вагітності; можливі форми допомоги, які можуть отримати неповнолітні матері; перелік громадських організацій, що допомагають неповнолітнім матерям; навчальні програми для матерів-підлітків тощо.

Для роботи з неповнолітніми матерями використовують технології соціально-педагогічної роботи. Такі технології трактуються як ефективний спосіб організації соціально-педагогічної допомоги, спрямований на визначення потреб і розв'язання проблем неповнолітніх матерів із використанням необхідних соціальних ресурсів на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Під технологіями соціально-педагогічної роботи з юними матерями макрорівня розуміється стратегії вирішення проблеми на міжнародному, національному, регіональному рівнях, зокрема, вироблення відповідних механізмів соціальної політики для розв'язання існуючих проблем.

Технології соціально-педагогічної роботи з юними матерями на мезорівні передбачають організацію соціальної та соціально-педагогічної роботи з юними матерями з використанням групових форм роботи та залученням ресурсів громади.

Технології соціально-педагогічної роботи з юними матерями на мікрорівні спрямовані на вирішення проблем на індивідуальному рівні з урахуванням ресурсів сім'ї та оточення. Дана технологія передбачає вивчення конкретних випадків та індивідуальну допомогу з урахуванням клієнтцентованого та міждисциплінарного підходів. Міждисциплінарна команда фахівців до якої входять соціальний працівник, психолог, психотерапевт, педагог. Одним з напрямків роботи з неповнолітніми матерями є профілактична робота щодо попередження відмов від новонароджених дітей.

Доцільно зауважити, що, незважаючи на комплексну допомогу таких центрів неповнолітнім матерям, проведене нами дослідження у Чернігівському соціальному центрі матері й дитини «Батьки й діти разом»

показало, що в силу раннього репродуктивного віку неповнолітні дівчата не є готовими до народження, виховання і догляду за дитиною. Адже, вони є психічно і фізично не сформованими підлітками. Тому, задля розширення можливостей у наданні кваліфікованої допомоги підліткам і вже вагітним особам, ми пропонуємо створення «Центру волонтерської допомоги як технологічної моделі надання допомоги неповнолітнім матерям» на базі Студентської соціальної служби Чернігівського національного технологічного університету.

Основними завданнями центру ми визначаємо:

1. Створити умови для покращення організації волонтерами Центру та соціальними педагогами профілактичної роботи з учнями та студентами в умовах навчальних закладів через надання інформаційних, консультаційних, посередницьких та освітніх послуг щодо запобігання небажаної вагітності.

2. Здійснення розвитку мережі партнерських організацій, що надають підтримку неповнолітнім матерям на базі Центру волонтерської допомоги.

3. Діагностика учнів і студентів стосовно наявності статевих відносин, готовності стати батьками та готовності виховувати дитину, обізнаності в сфері сексуального виховання, наслідків раннього статевого життя, засобів контрацепції, хвороб, які передаються статевим шляхом, а також стосовно ранньої вагітності та її наслідків в подальшому житті.

4. Систематизація інформації про наявний рівень готовності малолітніх матерів самостійно виховувати дитину і піклуватися про неї та уникнення явища «соціального сирітства».

5. Здійснення наставництва до пологів і супроводу після пологів неповнолітніх матерів та надання їм соціально-психологічної і моральної підтримки.

Висновки. Теоретично обґрунтовуючи поняття «материнство», «материнство в ранньому репродуктивному віці», а також аналізуючи практичну частину соціальної роботи з неповнолітніми матерями в Україні ми дійшли висновку, що проблема є актуальною і потребує негайного вирішення. Адже наслідки раннього статевого життя та незапланованого раннього материнства є деструктивними для всього суспільства. Зважаючи, на стрімкий ріст випадків вагітності у ранньому репродуктивному віці та збільшення кількості штучного переривання вагітності, доцільним, на нашу думку, буде розробка та впровадження авторського проекту «Центр волонтерської допомоги як технологічна модель надання допомоги неповнолітнім матерям», що дасть змогу збільшити кількість молоді, яка усвідомлює негативні наслідки раннього статевого життя; усвідомлює наслідки небажаної вагітності; збільшення рівня поінформованості молоді про небажану вагітність та шляхи запобігання вагітності, особливості використання засобів контрацепції; а також покращити профілактику соціального сирітства, запобігання захворювань пов'язаних з вагітністю і періодом виношуванням дитини, пропаганду здорового способу життя, профілактика захворювань, які передаються статевим шляхом.

Список використаних джерел:

1. Матвеева О. В. Аналіз материнства з позиції теорії діяльності / О. В. Матвеева. – Київ: ВДГУ, 2004.
2. Ожегов С. І. Словник російської мови / С. І. Ожегов. – Москва, 1984.
3. Філіппова Г. Г. Розвиток материнського поведінки в онтогенезі / Г. Г. Філіппова. // Психологія сьогодні. – 1996. – №3. – С. 38.
4. Філіппова Г. Г. Психологія материнства / Г. Г. Філіппова. – Москва, 2002.
5. Філіппова Г. Г. Материнство і основні аспекти його дослідження в психології / Г. Г. Філіппова. // Питання України. – 2001. – №2. – С. 37.

Заровна С.О., студентка

група П -121, юридичний факультет

спеціальність: правознавство

Науковий керівник: **Пономаренко О.В.**, ст. викладач

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

lafeemistiqe@mail.ru

СПРОБИ РЕФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Сучасний світ звик до того, що нові держави, які нещодавно опинились на карті унаслідок розпаду великих територіальних утворень, зустрічаються з активними трансформаційними процесами. Як правило, вони починаються із облаштування кордонів і коригування структур територіальної організації.

Сьогодні в Україні активно дискутується питання про необхідність побудови ефективної місцевої публічної влади та розвитку громадянського суспільства, що неможливо без реформування територіального устрою. Актуальність обраної теми обумовлена наявністю великої кількості проблем в контексті становлення територіальних громад як спроможних суб'єктів самоврядування: це і децентралізація владних повноважень, і зміна функцій та повноважень органів місцевого самоврядування, і регулювання фінансових ресурсів на користь місцевого самоврядування.

Метою нашої розвідки є дослідження спроб реформування територіального устрою за часів незалежності, та виявлення сильних та слабких сторін.

Завдання:

- проаналізувати шляхи реформування,
- дослідити спроби реформування.

Важливості реформування існуючого адміністративно-територіального устрою України приділяли увагу такі відомі посадові особи, як Ю. Єхануров, Л. Кравчук, Л. Кучма, В. Литвин, І. Плющ, В. Яцуба та інші. Дослідження проблематики адміністративно-територіального устрою країни, обґрунтування необхідності його

реформування знайшли своє місце у працях відомих вітчизняних учених, зокрема: М. Баймуратова, О. Батанова, В. Борденюка, О. Журавського, В. Кампа, В. Кравченка [1, с. 230].

У 1996 р. була прийнята Конституція України, де визначено положення про місцеве самоврядування та територіальний устрій.

У 1997 р. прийнято Закон України «Про місцеве самоврядування», ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування та утворено державну комісію з проведення в Україні адміністративної реформи.

У 1998 р. затверджено Концепцію адміністративної реформи в Україні та Заходи щодо її впровадження, що передбачали визначення напрямів, механізмів та термінів формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

У 2000 р. було утворено Комісію з питань адміністративно-територіального устрою як консультативно-дорадчий орган при Президентові України. Вона мала розробити рекомендації щодо упорядкування системи рад у населених пунктах, вивчити можливості укрупнення сільських територіальних громад та залучення до цього іноземного досвіду.

У 2005 р. була здійснена чергова спроба запровадження реформи місцевого самоврядування та адміністративно-територіальної реформи (Р.Безсмертний). Передбачалося привести українське законодавство у відповідність до Європейської Хартії про місцеве самоврядування. Проект ґрунтувався на принципі повсюдності місцевого самоврядування. Пропонувалося створити трьохрівневу систему територіального управління: громада–район–регіон, визначалась мінімальна чисельність їхніх мешканців.

У 2006 р. утворено Національну раду з питань державного управління та місцевого самоврядування, схвалено Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2015 р.

У 2007 р. створено Міністерство регіонального розвитку та будівництва України, що мало надалі розробляти проекти реформування адміністративно-територіального устрою та його законодавчої бази.

У 2011–2012 рр. розроблено новий проект Концепції щодо реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні (М.Ставнічук).

Сильною стороною Концепції була її очевидна спрямованість на передачу влади та повноважень органам місцевого самоврядування. Водночас вона виявилася не на часі через неготовність керівництва держави піти на, по-суті, революційні кроки в перебудові владних відносин в Україні, брак політичної волі щодо докорінного здійснення перерозподілу ресурсів на користь місцевих органів влади та їх загальна нестача. Проект Концепції містив багато правильних тверджень, але замало конкретики. Зрештою, незважаючи на доволі широке обговорення, він так і не був затверджений Указом [2, с.17].

Ще одну модель адміністративно-територіального устрою України запропонувала Українська асоціація місцевих та регіональних влад. Згідно з нею, крім вже існуючих територіальних одиниць, запроваджувалася спеціальна територіальна одиниця – департамент. Підставою до цього стало існування доволі хаотичної системи міжрайонних округів, утворених різними міністерствами та відомствами. Розробники вважали, що запровадження департаментів дозволить упорядкувати систему міжрайонних органів, а за основу пропонувалося взяти 225 виборчих округів.

Цей підхід розглядався і як альтернатива щодо укрупнення районів. На рівні департаментів мали діяти органи виконавчої та судової влади, а органи самоврядування не створювалися. Низка пропозицій щодо подальшої розробки адміністративно-територіальної реформи була висловлена В. Нудельманом. Насамперед, він наголошує на чіткому формулюванні та необхідності підтримки мети реформи у суспільстві. На його думку, вона має орієнтуватися виключно на інтереси кожного громадянина, забезпечувати «умови для надання населенню всього комплексу якісних і недорогих адміністративних і соціальних послуг».

Автор акцентував увагу на формуванні реального суб'єкта місцевого самоврядування – тобто громади, що матиме реальні фінансові можливості для виконання делегованих державою функцій та надання населенню суспільних послуг на належному рівні [2, с. 19].

1 квітня 2014 р. було оприлюднено розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні».

Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [3, с. 5].

На мою думку, найбільш актуальним є розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». Саме цей документ передбачає розв'язання таких проблем, як створення належних матеріальних, фінансових умов для органів місцевого самоврядування, розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, залучення населення до прийняття управлінських рішень. Останній документ всебічно враховує попередній досвід спроб реформування територіального устрою та визначає найбільш ефективні шляхи реформування.

Отже, в Україні здійснювалося кілька спроб оптимізації адміністративно-територіального устрою та реформування місцевого самоврядування.

На думку багатьох експертів, на сучасному етапі слід реформувати спочатку окремі елементи територіального устрою, зокрема, усунути найбільш очевидні і яскраві диспропорції, що суперечать інтересам повноцінного розвитку територій.

Багато науковців розробляли пропозиції щодо реформування територіального устрою України. Ці пропозиції мали свої слабкі та сильні сторони.

Деякі спроби реформи провалилися через брак політичної волі керівництва держави, відсутність консенсусу щодо провідних політичних сил, нерозуміння населенням мети та завдань реформи, можливих вигод для себе, що наклалося на нездатність ініціаторів популярно пояснити свої пропозиції, відсутність зацікавленості зі сторони органів місцевого самоврядування, відсутність ресурсів. Таким чином, нам треба швидко визначитись з напрямком реформування. На мою думку, найближчим часом треба передати основні повноваження від органів

виконавчої влади органам місцевого самоврядування, визначити за кожним рівнем органів влади необхідний обсяг бюджетних ресурсів, розмежувати повноваження між органами місцевого самоврядування різних рівнів за принципом субсидіарності, законодавчо врегулювати систему адміністративно-територіального-устрою.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко В. Пріоритетні напрями реформування місцевого самоврядування в Україні: оцінка ситуації та забезпечення трансформації / Бакуменко В., Сурмін Ю., Козюра І. // Акт. проблеми державного упр. - Д., 2005. - № 1. - С. 225-235.
2. Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: матеріали для самопідготовки / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: В.М. Бойко. – Чернігів: ЦППК, 2014. – 40 с
3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Концепція від 01.04.2014 № 333-р <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

Зубко Н.М., студентка
група Ф-23, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: фінанси та кредит
Науковий керівник: **Хомутенко Л.І.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми, Україна)
zubko.ekaterina2015@yandex.ru

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

В наші дні існує значна кількість міжнародних рейтингів та оцінок рівня розвитку країн світу. Україна є безпосереднім учасником міжнародних економічних відносин, пов'язана з процесами глобалізації та інтернаціоналізації. Для того, щоб мати авторитет на світовій арені країні необхідно розвивати, удосконалювати та підтримувати свої позиції на світовому ринку. При цьому основний акцент має бути наданий внутрішнім процесам, внутрішній адаптації економіки України до умов світового середовища та формування конкурентоспроможного середовища.

Оцінка позиції країни в світовій економіці здійснюється через систему міжнародних рейтингів.

Відповідно до досліджень, які були проведені Світовим економічним форумом, який аналізує конкурентоспроможність, використовуючи Індекс

глобальної конкурентоспроможності, то рейтинг нашої держави змінюється з тенденцією до покращення між 89 позицією у 2010 році та 76 місцем у 2014 р.

Таблиця 1

Позиція України у рейтингу глобальної конкурентоспроможності Світового Економічного Форуму [1]

Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Місце в рейтингу	78	73(+5)	72(+1)	82	89	82(+7)	73(+9)	84	76(+8)
				(-10)	(-7)			(-11)	

Покращення позицій України у 2011 – 2014 рр. пов'язано за рахунок більш позитивного сприйняття інститутів та ефективності ринків, а також кращих результатів в освіті. Серед основних проблем рейтингу являються перебудова інституціональної структури (130 місце), скорочення домінування великих компаній на внутрішніх ринках (129 місце) та підвищення конкурентності ринків (125 місце) і, отже, їх ефективності (112 місце) [2].

Хоча наведені статистичні дані свідчать про покращення позицій України у рейтингу глобальної конкурентоспроможності, наявний потенціал країни не використаний. Можна запропонувати деякі напрями підвищення конкурентоспроможності економіки України:

1. Забезпечення макроекономічної стабільності, шляхом підвищення ефективності державного управління, розвитку людського капіталу та покращення якісного складу трудових ресурсів.

2. Посилення інновативності та забезпечення сталого розвитку, шляхом стабілізації і поліпшення екологічного стану території України з метою переходу до сталого розвитку, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування.

3. Переорієнтація сировинної спрямованості експорту на експорт готової продукції та продукції з високим ступенем переробки.

4. Створення сприятливих умов для покращення інвестиційного клімату в країні, що значно підвищить конкурентоспроможність національної економіки [3].

Процес глобалізації вимагає від України, відповідності даному процесу, внаслідок підвищення конкурентоспроможності. На даний момент можна сказати, що в нашій державі існує немало проблем, які перешкоджають інтенсивному розвитку економіки, який би знайшов свій вираз у показниках конкурентоспроможності. При правильному використанні економічної політики Україна буде в змозі забезпечити собі макроекономічну стабільність як на сьогоднішній день, так і на майбутнє. Зростання конкурентоспроможності держави буде мати позитивний вплив як на внутрішнє становище так і на місце України у світовому господарстві.

Список використаних джерел:

1. TheGlobalCompetitivenessReport 2011 – 2012/WEF. – 2011 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-2011-2012>.

2. Дергачова В.В. Україна в системі міжнародної конкурентоспроможності: оцінка позицій, причини і шляхи відродження / Дергачова В.В. Шеремет Т.Г. //Економічний вісник НТУУ «КПІ». - 2010. - №7. – с 86-90

3. Дорош О. І., Скриньковський Р. М. Конкурентоспроможність національної економіки як чинник ефективності діяльності українських підприємств / О. І. Дорош, Р. М. Скриньковський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.4. – С. 225 – 233.

Ілліна О.С., студентка

група СЗ-121, факультет господарського права та соціального забезпечення
спеціальність: соціальна робота

Науковий керівник: **Сіра І.В.**, викладач

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

cp-121@rambler.ru

СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Сьогодні, в складних умовах економіки, існуюча національна модель соціального діалогу є недостатньо ефективною. Зростання соціальної нерівності та напруги в суспільстві породжує велику кількість проблем у соціально-трудова сфері [1, с.116].

Найоптимальнішим способом вирішення протиріч в суспільстві, як свідчить світовий досвід, є соціальне партнерство, яке демонструє можливість забезпечення балансу інтересів найманих робітників, підприємців і влади на користь усього суспільства.

Певний досвід соціального партнерства було здобуто ще в 20-ті роки ХХ ст. Тоді в Україні сформувались усі його сторони: держава, підприємці, профспілки. Але історія розпорядилася по-своєму: підприємницька діяльність зі зміцненням соціалістичного сектора народного господарства вже звужувалась до повної її ліквідації, а держава не вважала за необхідне вести переговори з профспілками.

Далі система соціального партнерства формувалася в складних політичних та економічних умовах. І лише з переходом до ринкової економіки та прийняттям Декрету Кабінету Міністрів «Про оплату праці» (втратив чинність) й Закону України «Про колективні договори та угоди» почала формуватися законодавча база соціального партнерства. Вказане законодавство дозволило через систему угод на загальнодержавному, регіональному, галузевому, виробничому рівнях забезпечити соціальний діалог у сфері застосування найманої праці.

Сьогодні соціальне партнерство – це система суспільних відносин між учасниками виробничого процесу, при яких визначаються розбіжності сторін (працівників і роботодавців) та їх право обстоювати свої інтереси, переважно шляхом переговорів, пошуку компромісів, взаємоприйнятних рішень, уникаючи жорсткої конфронтації.

Соціальне партнерство – це механізм для функціонування розвинутого, здорового суспільства. Він виконує функції регулювання різних аспектів трудових відносин, забезпечує розв'язання трудових спорів, та суперечностей, сприяє збереженню злагоди у суспільстві [5, с.13].

«Механізм» соціального партнерства може працювати успішно тільки в умовах стабільної економіки та злагоженості у суспільстві. На жаль, сьогодні в українському суспільстві існує багато проблем, які потребують негайного вирішення. Корумпованість, податковий, адміністративний та кримінальний тиск, порушення законів, примусовий переділ власності, – все це говорить про те, що нашому суспільству вже час відійти від старих норм та порядків і прийняти нові, які б змогли побудувати гідне життя для всіх громадян нашої держави. А це означає, що новим етапом суспільно-трудова відносин в Україні повинно стати становлення соціального партнерства [2, с.185].

Україна вже має певні здобутки у цій сфері, адже варто згадати Указ Президента України «Про створення Національної ради соціального партнерства» від 27 квітня 1993 р [5, с.13].

А тому, на сьогоднішній день можна виділити ще такі сторони соціального партнерства як:

Кабінет Міністрів України, який представляє інтереси держави та є повноцінним інститутом в системі соціально-трудова відносин.

- Об'єднання організацій роботодавців (Федерація роботодавців України, Конфедерація роботодавців України тощо);

- Спільний представницький орган профспілок (Федерація профспілок України тощо).

Федерація роботодавців України – це найпотужніше всеукраїнське об'єднання, яке представляє інтереси роботодавців у соціально-трудова відносинах на національному рівні. До його складу входять близько 470 територіальних і галузевих об'єднань роботодавців, які охоплюють понад 10 млн. найманих працівників. Основною метою їхньої діяльності є представництво і захист своїх інтересів [4, с.76-77].

Одним з учасників соціального партнерства в нашій країні є Федерація професійних спілок України (ФПУ), яка є найбільш чисельним профспілковим об'єднанням в Україні. Метою діяльності ФПУ є захист прав та інтересів організацій – членів ФПУ, координація їхніх колективних дій, представництво і захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок в органах державної влади й органах місцевого самоврядування, у стосунках з роботодавцями, їх організаціями і об'єднаннями, а також з іншими об'єднаннями громадян [4, с. 78].

Отже, для формування ефективної системи соціального партнерства в Україні склалися всі необхідні умови, а саме:

- здійснено перехід до ринкових форм господарювання;
- профспілки є організаціями, які представляють і захищають інтереси працюючих, вони вже стали невід'ємною частиною українського суспільства;
- держава виступає в якості посередника у відносинах між працівниками і роботодавцями;
- з'явилася правова основа для розвитку соціального партнерства;

- сформовані базові інститути і механізми проведення колективних переговорів.

Але дослідники соціально-трудових відносин продовжують говорити про неефективність системи соціального партнерства, формальність і невиконання колективних угод і договорів. Чітко проявляється одностороння монополізація ринку праці роботодавцем, яка супроводжується ростом соціальної незахищеності працюючих і соціальною напруженістю в суспільстві, появою нових форм трудових конфліктів.

Таким чином, структура соціального партнерства, яка існує і призначена для захисту прав найманих працівників є недостатньо ефективною в плані реалізації основних соціально-економічних напрямків державної політики.

Це можна пояснити такими специфічними умовами формування і розвитку соціального партнерства в Україні як:

1. Відсутність соціально-економічних передумов – колективно-договірне регулювання може бути ефективним лише в умовах відносно стабільного економічного і соціального розвитку.

2. Неефективність та слабкість профспілок – структура сучасних вітчизняних профспілок є продуктом будови і функцій ще радянських профспілок, на базі яких вони були засновані [3, с. 93-95].

3. Україна перебуває у стані глибокої і гострої кризи, яка вразила не лише економіку, а й усі соціальні та політичні структури одночасно.

4. Ринкові відносини й інститути, як необхідна умова широкого розвитку соціального партнерства, ще лише формуються в нашій країні.

5. В Україні сформувалася вкрай поляризована соціальна структура, відбулося недопустиме для цивілізованих країн майнове розшарування населення.

6. Суттєвою перешкодою на шляху цивілізованого соціального партнерства є поширена в Україні корупція, переважання корпоративних інтересів і настроїв, «спільні домовленості» підприємництва з апаратними структурами.

7. Недосконале законодавче забезпечення системи партнерських відносин – ігнорування чи невиконання законів.

8. Недосконала система формування суб'єктів соціального партнерства та їх представників.

9. Значна частина «тіньової» економіки в Україні також не сприяє розвитку соціального партнерства [2, с. 189-192].

Тим не менше, ідея соціального партнерства і розвиток його в Україні привертають дедалі більшу увагу представників різних суспільних прошарків, так як досвід індустріально розвинутих країн свідчить про необхідність співробітництва найманого працівника, роботодавця і держави через розвиток системи найманої праці з надійним соціальним страхуванням, охороною здоров'я, гарантіями зайнятості [6, с.93].

Отже, для подальшого вдосконалення системи соціального партнерства в Україні потрібно:

- залучати до системи партнерських відносин соціальні групи і прошарки, які в даний час в неї не включені;
- реформувати систему законодавчих і нормативних актів з питань соціального партнерства й соціально-трудових відносин;
- прискорити ухвалення законодавчих актів, які безпосередньо стосуються системи соціального партнерства та її складових;
- проводити заходи, що підвищать рівень інформованості широких мас суспільства про соціальне партнерство тощо.

Список використаних джерел:

1. Акуліна О. В. Розвиток соціального партнерства в Україні. // О.В. Акуліна. - Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №10. – С.116-122.
2. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини. // О.А. Грішнова. - Знання. – 2007. – С. 559.
3. Кинько Е. Н. Институт социального партнерства в Украине: параметры состояния и проблемы развития. // Е.Н. Кинько. - Экономический простор. – 2008. – №14. - С. 92-99.
4. Колосок А. М. Институційне забезпечення соціального партнерства. //А.М. Колосок. - Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10. – С. 74-79.
5. Лебедев І. В. Соціальне партнерство як засіб подолання економічної кризи. // Економіка та держава. – 2009. – №4. – С. 12-15.
6. Есинова Н. И. Экономика труда и социально-трудовые отношения. // Кондор. – 2003. – С. 462.

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Соціокультурна перебудова, транзитивний характер української економіки, демографічні зміни призвели до ускладнення соціалізаційно-адаптаційних процесів найбільш соціально незахищених, мінімально підготовлених до змін верств населення, передусім людей похилого віку. Тому одним із шляхів адаптації людей похилого віку є використання засобів арт-терапії. Здатність мистецтва до ефективного впливу на особистісне зростання індивіда з метою корекції певних аспектів його самосвідомості лежить в основі такого напрямку корекційної педагогіки, як арт-терапія. Ефективність цього методу ґрунтується на розумінні людини як творчої особистості, котра знаходиться у віковому періоді «літній вік». Творча діяльність стимулює бажання особистості спілкуватися, розширювати міжособистісні стосунки. Проте суспільство залишає проблеми соціалізації людей похилого віку поза своєю увагою, не займається розробкою соціально-педагогічних технологій та програм сприяння соціальної адаптації геронтологічної групи населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблема є предметом поліфундаментальних досліджень спеціалістів багатьох галузей наукового знання, проблема арт-терапії досліджується в працях науковців: І.Бех, С.Болтівець, Г.Бондаренко, Т.Ілляшенко, О. Хохліна та ін. В Україні питання впливу арт-терапії на людей похилого віку досліджують Г. Батищева, О. Вознесенська, Н. Волкова, В. Газолишин, Н. Ещенко, О. Пилипенко, Н. Полякова, Н. Простакова, О.Пинчук, А.Чуприков, Т. Яценко та ін. Російські вчені А. Копитін, О. Свистовська узагальнили основні принципи і робочі прийоми використання арт-терапії. О. Серова обґрунтувала ефективність творчих методик у самопізнанні і особистісному рості.

Мета статті – розглянути форми та види арт-терапевтичної соціальної роботи з людьми похилого віку.

Виклад основного матеріалу. Термін арт-терапія став використовуватися в нашій країні порівняно недавно, і в перекладі з англійської означає «лікування, засноване на заняттях художньою творчістю», хоча як засіб лікування душі пластичні мистецтва були відомі задовго до виникнення поняття про терапевтичні методи. Кращі зразки архітектури, культових споруд, релігійного живопису та скульптури були завжди спрямовані на оздоровлення душі, народження світлих почуттів, позбавлення деструктивних імпульсів і станів [1,с.198].

Поява арт-терапії (термін А. Хілла) як сфери теоретичного і практичного знання на стику мистецтва і науки відносять приблизно до 30-х років минулого сторіччя. Найбільш загальним визначенням арт-терапії незалежно від різних напрямів її розвитку може бути наступне: «Арт-терапія – це динамічна система взаємодії між учасником (дитиною, дорослим), продуктом його образотворчої творчої діяльності і арт-терапевтом (психологом, педагогом) в арт-терапевтичному просторі»[5,с.6]. За М. Лібманом, арт-терапія – це використання засобів мистецтва для передачі почуттів та інших проявів психіки людини з метою зміни структури її світовідчуття [8, с. 80]. В енциклопедії соціальної роботи зазначено, що «арт-терапія – це способи і технології реабілітації людей засобами мистецтва і образотворчої діяльності» [1,с. 199].

Спочатку арт-терапія виникла в контексті теоретичних ідей З. Фрейда [12] і К. Юнга, а в подальшому набувала більш широку концептуальну базу, включаючи гуманістичні моделі розвитку особистості К. Роджерса і А. Маслоу. На думку К. Юнга, мистецтво, особливо арт-терапія, що використовує мистецтво полегшує процес індивідуалізації саморозвитку особистості на основі встановлення зрілого балансу між несвідомим і свідомим «Я».

На думку А. Копитіна, арт-терапія здатна простими засобами актуалізувати внутрішній потенціал кожної людини, сприяти зміцненню і встановленню гармонії особистості, формувати її творчу позицію. При цьому дитина навчається спілкуватися з навколишнім світом на рівні екосистеми, використовуючи образотворчі, рухові та звукові засоби [9, с. 125].

Останнім часом арт-терапія все ширше застосовується в соціальній сфері. Арт-терапія володіє очевидними перевагами перед іншими формами психотерапевтичної роботи:

1. Арт-терапія є засобом переважно невербального спілкування. Це робить її особливо цінною для тих, хто недостатньо добре володіє мовою, відчуває труднощі в словесному описі своїх переживань.

2. Арт-терапія є засобом вільного самовираження і самопізнання. Вона має «інсайт-орієнтований» характер, надає атмосферу довір'я, високої терпимості і уваги до внутрішнього світу особистості[10,с.200].

3. Арт-терапія заснована на мобілізації творчого потенціалу особистості, внутрішніх механізмів саморегуляції і зміцнення [9, с. 257].

Групові форми та методи арт-терапевтичної роботи в даний час використовуються дуже широко, особливо в освіті та соціальній сфері. У розвитку особистості і в корекційному процесі особлива роль належить образотворчій діяльності (малюванню). Поясненням цього факту є та обставина, що образотворча діяльність має великий біологічний сенс: малювання відіграє роль одного з механізмів виконання програми вдосконалення організму, його психіки (Н. Аніщенко, Г. Батищева, Е. Белкіна, Л. Виготський, Н. Горяєва) [11,с.201].

Арт-терапія має виразні переваги над іншими формами психотерапевтичної роботи, що засновані виключно на вербальній комунікації. Нижче наведені деякі найбільш значущі з цих переваг при роботі з людьми, які мають проблеми психічного здоров'я. (V. Huet, 1997) [6,с.5]:

- переважно невербальний характер арт-терапії, що дозволяє пацієнтам висловлювати свої найскладніші почуття, які важко виразити вербально, та які в іншому випадку можуть «виплескуватися» в поведінці;
- її вплив на підвищення самооцінки пацієнтів, ступінь їхнього контролю над своєю поведінкою і психічними процесами, що дозволяє їм приймати рішення;
- можливість тренування й вдосконалення сенсомоторних можливостей пацієнтів, їх вміння працювати з різними матеріалами, що може мати велике значення для активізації пацієнтів і збереження важливих практичних навичок, включаючи й навички трудової діяльності;
- можливість тривалого контакту між пацієнтом і арт-терапевтом, що при наявності адекватної оцінки та розумінні арт-терапевтом внутрішнього світу пацієнта, який проявляється в його образотворчої діяльності, вносить певний сенс в його переживання [6, с.6].

Індивідуальна арт-терапія може використовуватися з широким діапазоном клієнтів. Деякі пацієнти, яким не підходить вербальна психотерапія (з розумовою відсталістю, психотики, особи похилого віку з порушеннями пам'яті і деякі інші), у ряді випадків можуть досить успішно займатися як індивідуально, так і в групі: маючи порушену здатність до вербальної комунікації, вони нерідко здатні висловлювати свої переживання в образотворчій формі, навіть якщо деякі з них і не здатні створювати художні образи, проста маніпуляція і гра з матеріалами деколи виявляється дуже важливим чинником їх активізації, тренування сенсомоторних навичок, мислення, пам'яті та інших функцій. Це не означає, що арт-терапія не може бути успішною у роботі з особами, що мають добре розвинену здібність до вербального спілкування, для них образотворча діяльність може бути альтернативною «мовою», точнішою і більш виразною за слова [4, с.6].

Групова арт-терапія. Існує цілий ряд причин, з яких ми віддаємо перевагу саме груповим формам арт-терапії. Важливу роль у цьому відіграє їх «економічний» характер, що дозволяє працювати з широким колом клієнтів одночасно. М. Лібманн, вказує, що групова арт-терапія:

- дозволяє розвивати необхідні соціальні навички;
- пов'язана з наданням взаємної підтримки членами групи і дозволяє вирішувати загальні проблеми;
- дає можливість спостерігати результати своїх дій і їх вплив на оточуючих;
- дозволяє освоювати нові ролі і проявляти латентні (приховані) якості особи, а також спостерігати, як модифікація ролевої поведінки впливає на взаємини з оточуючими;
- підвищує самооцінку і веде до зміцнення особистої ідентичності;
- розвиває навички ухвалення рішень.

Додаткові відмінності групової арт-терапії від індивідуальної полягають також у тому, що вона:

- припускає особливу «демократичну» атмосферу пов'язану з рівністю прав та відповідальності учасників групи, менший ступінь їх залежності від арт-терапевта;
- у багатьох випадках вимагає певних комунікативних навичок і здатності адаптуватися до групових «норм» [4, с.7].

Як будь-який лікувально-корегувальний метод, групова арт-терапія має на меті визначення зміни у стані і соціальній поведінці учасників групи. В той же час вона не пов'язана з «лікуванням» у суворому, медичному сенсі цього слова і у меншій мірі, ніж індивідуальна арт-терапія, орієнтована на дослідження індивідуальних проблем, дію на причини та механізми розвитку захворювання [6, с.7].

Використання методів арт-терапії в комплексній реабілітації людей похилого віку частково може вирішити ці питання і сприяти задоволенню потреб у: 1. спілкуванні, обміні досвідом та відчутті належності до групи; 2. творчому й осмисленому проведенні часу; 3. саморозумінні і позитивному сприйнятті самого себе; 4. емоційній підтримці і самовдосконаленні; 5. подоланні відчуття самотності; 6. самодостатності; 7. вираженні неприйнятних відчуттів і думок в атмосфері терпимості; 8. освоєнні нових моделей поведінки, а також у співвідношенні своїх відчуттів і думок з реальністю; 9. визнанні і розумінні іншими, а також в тому, щоб бути самим собою [6, с.3].

В науковій літературі виділяють наступні види арт-терапевтичної роботи з людьми похилого віку: музикотерапія, ізотерапія.

Музикотерапія – психотерапевтичний метод, який використовує музику як лікувальний засіб. Позитивний вплив музики на організм людини відомий з давнини. В стародавні часи та середньовіччя віра в цілющу дію музики була вкрай великою. Та й в наш час її дія дивовижно заспокійлива й освіжаюча, розслаблююча й тонізуюча. Музикотерапія має однакові права з іншими психотерапевтичними методами у рамках усього комплексу методів комунікативної психотерапії [6, с.20].

Е. Коффер Ульріх (1967) та О. Кондак (1975) вважають, що музикотерапія є методом виховання і відіграє важливу роль. Використання музики вони оцінюють як естетично-реакційну діяльність спрямованого типу, що може відбуватись у вигляді театру музики або вечорів музики і співу. А.Вольграфт (1975) вважає музикотерапію засобом лікування функціональних рухових, психогенних і соціальних відхилень. Музикотерапія є ефективним засобом, який є і терапевтичним (лікувальним), і виховним, і комунікативним, і реабілітаційним, і естетичним. Своїми специфічними формами, засобами, методами вона впливає на осіб із соціальними, соматичними, психічними відхиленнями, виховуючи і перевиховуючи їх, готуючи до адаптації у нормальних життєвих умовах. З її допомогою можна цілеспрямовано і систематично впливати на особистість з тим чи іншим захворюванням [6, с.22].

Досить поширеною є арт-терапія, яка передбачає зображувальну діяльність (ізотерапія). Причому значна увага наділяється кольоротерапії, аналізу впливу кольорів, які оточують людину та яким вона надає перевагу. Психологія проводить широкі дослідження впливу кольору на особистість (М. Люшер, Г. Бреслав, В. Драгунський, Н. Серов). Колір та кольорова гама, що оточує людину, відіграє дуже важливу роль в житті. Кольоровий образ створює енергоінформаційні носії, що діють в людині і на людину. Поєднання кольорових потоків буде проєктуватись на кольоровсприйняття та кольоровідтворення, відображуючи глибинні характеристики людини та її психо-емоційний стан на даний момент [11, с.44].

Існує три форми проведення занять: індивідуальна, парна та групова. В арт-терапевтичній зображувальній практиці існує два підходи: недирективний - коли немає певного завдання та директивний - коли задається певна

тема чи висувається завдання. Техніки зображувальної арт-терапії: проективний малюнок, техніка медитативного малюнка – мандала, техніка «каракулі»[11, с.45].

Соціальна адаптація людей похилого віку до умов інформаційного суспільства – одне з найважливіших завдань соціальної роботи, оскільки ця сфера науково-практичної діяльності орієнтована на створення сприятливих умов для соціального розвитку особистості, людини старшого віку, яка сьогодні позбавлена можливості бути учасником інформаційного обміну.

Висновки. Таким чином, ми бачимо, що арт-терапія є ефективним методом оздоровлення, гармонізації розвитку особистості та впливати на її інтеграцію в суспільство. Саме тому, логічним буде рекомендувати звернути увагу на важливість того факту, що тільки творчий та системний характер, здійснення соціальної допомоги людям літнього віку в Україні дозволить підняти рівень та ефективність життя даної категорії.

Список використаних джерел:

1. Альперович В. Д. Геронтологія. Старість. Соціокультурний портрет : Учеб. посібник / В. Д. Альперович. – М. : ПРИОР : Експерт. Бюро, 1998. – 270 с.
2. Батищева Г. О. Музикотерапія як метод психокорекції / Г.О. Батищева // Профілактика і терапія засобами мистецтва: наук.(метод.посіб.); Під заг. ред. О. І. Пилипенка. – К.: А.Л.Д., 1996. – 231 с.
3. Бизянов В. Гармонізація життя пожилых людей в информационной цивилизации / В. Бизянов // Педагогические науки. –2010. – № 8 (195) квітень. – С. 81 – 86.
4. Вознесенська О.І. Особливості арт-терапії як методу / О.І. Вознесенська // Психолог. – 2005. – №10. – С.5–8.
5. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів / І.С. Ільченко. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. - 150 с.
6. Методичні рекомендації «Використання методів арт-терапії в реабілітації людей з проблемами психічного здоров'я» / За загальною редакцією кандидата медичних наук М.Л.Авраменка К.: – Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів – 2008. - 55 с.
7. Петрушин В.И. Музыкальная психотерапия: Теория и практика / В.И. Петрушина. Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр «Владос», 1999. – 322с.
8. Пилипенко О.І. Образотворча терапія як метод соціально-профілактичної роботи / О.І. Пилипенко // Профілактика і терапія засобами мистецтва. – К.: А.Л.Д., 1996. – 124 с.
9. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. — СПб.: Питер, 2001. — 448 с.
10. Садова І. І. Арт-терапія як сучасний метод у системі соціальної роботи педагога з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку / І. І. Садова // Актуальні питання корекційної освіти, 2012. т.Вип. 3.-С.197-205.
11. Скорик Т.В. Соціальна робота по організації дозвілля. Методичні матеріали для самостійної підготовки студентів денної та заочної форми навчання. – Чернігів. – 2011. – 62с.
12. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции / З. Фрейд. – М.: "Наука", 1989. – 456 с.

Кайрод Т.Г., студентка

група П-122, факультет господарського права і соціального забезпечення спеціальність: правознавство

Науковий керівник: **Шпомер А.І.**, к.ю.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
evdji3370@ukr.net

ЄВРОПЕЙСЬКА ХАРТІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Європейська хартія місцевого самоврядування (далі - Європейська хартія) - це головний міжнародно-правовий документ для країн-членів Ради Європи. Вона визначає стандарти організації управління на місцях, встановлює демократичні принципи місцевого самоврядування. Ратифікація Європейської хартії Верховною Радою України відбулася ще у 1997 році, але її засади не повною мірою закріплені в Конституції України та законах. Це створює багато незручностей та проблем в процесі діяльності органів місцевого самоврядування.

Метою статі є визначення відповідності законодавства України Європейській хартії місцевого самоврядування, розгляд проблем імплементації принципів Європейської хартії.

Заданням дослідження є розгляд принципів Європейської хартії, аналіз законодавства України у сфері місцевого самоврядування в Україні та визначення проблем реалізації європейських засад здійснення місцевого самоврядування.

Вперше Європейську хартію було представлено на VI Конференції європейських міністрів, які відповідали за місцеве самоврядування, що відбувалася 6 - 8 липня 1984 року в Римі. Європейська хартія місцевого самоврядування була прийнята Конгресом Місцевих та Регіональних Влад Ради Європи і була відкрита для підписання 15 жовтня 1985 в Страсбурзі та набула чинності 1 вересня 1988 року.

Метою Європейської хартії є встановлення європейських стандартів місцевого самоврядування, захист прав його органів та населення, що проживає на території розповсюдження влади органів місцевого самоврядування.

15 липня 1997 року Верховна Рада України ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування. Основні засади Європейської хартії є досягнення більшого єднання між членами Ради Європи для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, право громадян на участь в управлінні державними справами. Принципи місцевого самоврядування, головні повноваження і функції місцевих властей визнаються в національному законодавстві і, у міру можливості, в конституції.

Європейська хартія місцевого самоврядування є джерелом права місцевого самоврядування всіх європейських держав та України. Оскільки Україна ратифікувала Європейську хартію, то вона поклала на себе

зобов'язання дотримуватися її принципів. Багато положень Конституції України ґрунтуються на положеннях Європейської хартії. Наприклад, в ст. 140 та 143 частково міститься принцип субсидіарності. Стаття 4 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» також вміщує положення Європейської хартії.

Принципи відіграють важливу роль не тільки для становлення, а й для функціонування місцевого самоврядування. На думку О. Кутафіна та В. Фадєєва, принципи місцевого самоврядування характеризуються не тільки повнотою, але й конструктивністю тому, що включають визначення провідної ролі населення у становленні та функціонуванні місцевого самоврядування. Під ним слід розуміти обумовлені природою місцевого самоврядування основні засади й ідеї, що лежать в основі організації та діяльності населення, формованих ними муніципальних органів [3, . 234].

Однією з проблем реалізації Європейської хартії є централізація влади, яка залишилася ще з радянських часів заважає розвитку демократичній децентралізованій владі. На думку В. Кравченка, потребує змін ст. 143 Конституції України, яка фактично закріплює в системі місцевого самоврядування нашої держави елементи радянської вертикалі. Поки ця суперечність не буде усунута, справжнього самоврядування в Україні, на його думку, не буде [8, с. 220].

Під сумнівом принцип автономності і субсидіарності органів місцевого самоврядування, оскільки повноваження органів державної влади та органів місцевої влади чітко не розмежовані.

Після ратифікації Європейської хартії місцевого самоврядування не була деталізована процедура судового та позасудового захисту прав територіальної громади. Законодавством передбачено тільки звернення до суду спеціальної та загальної юрисдикції, але вони не можуть звертатися до Конституційного Суду України. Згідно з п. 4. ч. 2. ст. 41 Закону України «Про Конституційний Суд України» орган місцевого самоврядування є тільки суб'єктами права на конституційне подання з питань дачі висновків Конституційним Судом України.

В Конституції та законах України не визначено територіальної основи місцевого самоврядування, не встановлені межі територіальних громад. Це спричинило вживання в окремих нормативних актах низки понять і термінів, що не дістали відповідного законодавчого визначення, наприклад: «територія юрисдикції сільської, селищної, міської ради», «територія села, селища, міста» тощо [7].

При розробці локальних актів органів місцевого самоврядування, на жаль, не завжди використовуються положення Європейської хартії.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати що місцеве самоврядування в Україні потребує реформування. На цьому шляху були зроблені перші кроки, так 1 квітня 2014 року було схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Напрямок цієї Концепції направлений не тільки на розвиток правових та матеріальних ресурсів, а й фінансових:

- досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади;

1. створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень (надання органам місцевого самоврядування права регулювати ставки місцевих податків і зборів, недопущення надання іншими органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади податкових пільг, які зменшують власні доходи місцевих бюджетів) тощо.

В документі зазначається що, реформування буде проведено в два етапи. Перший підготовчий етап (2014р.) буде спрямований на внесення змін до Конституції України, законодавчо врегульовано нову систему адміністративно-територіального устрою. Другий етап (2015-2017 р.) буде здійснено інституційну реорганізацію органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади на новій територіальній основі, проведено місцеві вибори з урахуванням реформованої системи органів місцевого самоврядування.

Проведене дослідження дозволяє зробити деякі висновки. Європейська хартія є одним із головних джерел права місцевого самоврядування. Вона закріплює демократичні засади для здійснення влади на місцях. Але, на даному етапі, принципи не повною мірою закріплені в законодавстві України, зберігається централізація влади, не чітке розмежування повноважень між органами місцевої та державної влади, не визначено територіальні основи місцевого самоврядування, положення Європейської хартії не завжди беруться до уваги під час роботи відповідних органів. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації, що схвалена Кабінетом Міністрів України - це перший нормативно-правовий акт, який направлено на проведення реформування місцевого самоврядування згідно з дотриманням зобов'язань та принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Онлайн-енциклопедія. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/> - Заголовок з екрану.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036 - Заголовок з екрану.
3. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичні та порівняльно-правовий аналіз. навч. посіб./ Н.В. Камінська. - К.:КНТ, 2010. - 232с.
4. Конституція України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> - Заголовок з екрану.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997. № 280/97-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97--> Заголовок з екрану.
6. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16.10.1996 № 422/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/422/96-вр> - Заголовок з екрану.
7. В. Кравченко. Проблеми адаптації законодавства України до стандартів принципів Європейської хартії місцевого самоврядування / В. Кравченко // Вісник ЦВК – 2008. - № 2 (12). – С. 38 - 41. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_11.pdf - Заголовок з екрану
8. Пархоменко В. Проблеми місцевого самоврядування в Україні 1990-х років / В. Пархоменко. – К. : Вид-во СП "Українська книга", 1999. – 252 с.

9. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р. № 333-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p> - Заголовок з екрану.

10. К.І. Ровинська. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування як основа формування місцевого самоврядування в Україні. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2013-1/doc/5/02.pdf> - Заголовок з екрану.

Количева О.Ю., магістрантка
група МСР-091, факультет соціальної роботи
спеціальність: соціальна робота
Науковий керівник: **Сила Т.І.**, к.психол.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
olya_kolycheva@mail.ru

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Умови нового демократичного суспільно-політичного ладу та глобалізаційних процесів ставлять на порядок денний питання формування нових правил і засад економічного та соціального розвитку, впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасна система вищої освіти забезпечує державу висококваліфікованими працівниками, проте в системі соціального захисту населення виникла проблема пов'язана в першу чергу з кваліфікацією працівників, які вже довгий час працюють на ниві соціальної роботи. Вітчизняна система підвищення кваліфікації працівників не повною мірою забезпечує необхідний професійний та особистісний розвиток кадрів. У першу чергу, мова йде не лише про знання теоретичні, які відповідають напрямку роботи спеціаліста, а про можливість його професійного самовдосконалення, активізацію внутрішнього потенціалу до вирішення нестандартних ситуацій, творчий підхід та креативність, здатність до розробки інновацій, готовність до психологічного дискомфорту, збереження емоційної стабільності, наполегливість у досягненні мети та ін.

Робота в установах соціального захисту населення вимагає від соціальних працівників високого рівня активності, повної віддачі, емоційної стійкості та витримки, особливо зараз, коли постійно змінюється соціально-політична та економічна ситуація в країні. Системна криза породжує появу нових клієнтів соціальної роботи, при цьому в разі збільшуючи їх чисельність. У цій ситуації соціальний працівник швидко виснажується, емоційно стомлюється, відчуває фізичне перенавантаження, що зумовлює в подальшому не лише проблеми з фізичним здоров'ям, а й психоемоційні розлади.

Тому важливого значення набуває питання соціально-психологічного супроводу професійно-особистісного розвитку працівників соціальної сфери, вирішення якого дозволить підвищити якість надання соціальних послуг, зменшить проблему плинності кадрів, підвищить імідж установ соціальної сфери та дасть змогу працівникам реалізувати власний особистісний потенціал у професійній діяльності.

Метою статті є аналіз сучасного стану вирішення проблеми соціально-психологічного супроводу професійно-особистісного розвитку працівників соціальної сфери в умовах суспільної кризи в Україні.

Виклад основного матеріалу. У сучасній вітчизняній літературі знаходимо узагальнення щодо проблеми професійно-особистісного розвитку працівників соціальної сфери за допомогою соціально-психологічного супроводу.

Зокрема, встановлено, що провідним чинником, який зумовлює професіоналізацію майбутніх фахівців із соціальної роботи є професійна самосвідомість. На початкових стадіях професійного становлення вирішальне значення мають протиріччя між особистістю й зовнішніми умовами життєдіяльності. На стадіях професіоналізації й особливо професійної майстерності провідного значення набувають протиріччя внутрішньо-суб'єктного характеру, що зумовлені внутрішньо особистісними конфліктами, незадоволенням своїм професійним рівнем, потребою у саморозвитку, самоздійсненні, професійному зростанні. Розв'язання цих протиріччя приводить до знаходження нових способів виконання професійної діяльності й, відповідно, підвищення професійного рівня [1].

У цьому дослідженні ми використовуємо поняття «професійний розвиток особистості» у тлумаченні Е.Ф. Зеєра. Вчений пояснює його як «тривалий процес взаємодії особистості і професії, в якому розвиток особистості пов'язаний з розвитком індивідуально-психологічних особливостей спеціаліста і відбувається у відповідності з оптимальними заходами якісного виконання професійної діяльності [2].

На основі аналізу змісту професійної діяльності фахівців соціальної сфери ми зробили спробу дати авторське визначення: «професійно-особистісний розвиток працівника соціальної сфери – це процес набуття практичного досвіду, розвитку та становлення особистості у професії, який супроводжується активними якісними перетвореннями внутрішнього світу працівника, підвищенням інтересу до професії, самовираженням шляхом закріплення та розвитку конструктивних особистісних новоутворень».

Забезпечення постійного професійно-особистісного розвитку працівників соціальної сфери надасть можливість підняти на вищий рівень майстерність виконання професійних обов'язків, підвищити якість надання соціальних послуг, забезпечити створення сприятливого мікроклімату всередині організації, попередити прояви особистісної деструкції. Важливого значення набуває психологічне забезпечення роботи установ соціальної сфери, яке ми пропонуємо здійснювати за допомогою соціально-психологічного супроводу.

На сьогоднішній день не має єдиного підходу до розуміння даного поняття не лише у теорії і практиці соціальної роботи, а й в інших галузях науки. Під «психологічним супроводом» прийнято розуміти підтримку психічно здорових людей, у яких на певному етапі розвитку виникають особистісні труднощі. Супровід може бути досить ефективним при вирішенні складних сімейних ситуацій, стосунків між партнерами, батьками, дітьми, у

врегулюванні неприємностей на роботі, при переживанні стресу чи дистресу тощо. Супровід розглядають як системну інтегративну технологію соціально-психологічної допомоги особистості та як один із видів соціально-психологічного патронажу (Г. Бардієр, М. Бітянова, А. Волосников, А. Деркач, Є. Казакова, Є. Козирєва, Л. Мітіна) [3].

Поняття «супровід» Ю. В. Слюсарєв вживав для позначення не директивної форми надання психологічної допомоги, спрямованої «не просто на підсилення або удосконалення, а на розвиток і саморозвиток самосвідомості особистості», допомоги, яка запускає механізми саморозвитку і активізує власні ресурси людини [4]. Багато дослідників відзначають, що супровід «передбачає підтримку природно розвинутих реакцій, процесів і станів особистості». Більше того, успішно організований психологічний супровід відкриває перспективи особистісного зростання, допомагає людині увійти в ту «зону розвитку», яка їй поки що недоступна.

Аналіз інших трактувань психологічного супроводу в дослідженнях різних авторів показав таке тлумачення даного поняття:

- психологічний супровід як система професійної діяльності психолога, спрямована на усвідомлення соціально-психологічних умов для успішного навчання і психологічного розвитку дитини в ситуаціях шкільної взаємодії (М. Р. Бітянова);

- психологічний супровід як мультидисциплінарний метод, який забезпечує єдність зусиль педагогів, психологів, соціальних і медичних працівників, і заключається у формуванні ними орієнтаційного поля розвитку, де відповідальність за діяльність несе сам суб'єкт розвитку (Є. І. Казакова);

- психологічний супровід як позиція психолога по відношенню до суб'єктів взаємодії, де основними принципами роботи є включення, участь, забезпечення (Т. Н. Чіркова).

Усвідомлюючи важливість реалізації професійних програм навчання для вперше призначених на посади спеціалістів соціальних служб, а також працівників, які вже даний час працюють на ниві соціальної роботи, потрібно прагнути до комплексного поєднання професійних програм, короткотермінових семінарів, самоосвіти та стажування у контексті формування системи безперервного навчання працівників соціальної сфери протягом всієї професійної кар'єри [3].

Ми погоджуємось з думкою Кривоконь Н.І. [5; 37] (яка підтверджується результатом наших досліджень за авторською методикою), що заклади та установи системи соціального захисту населення останні 10-15 років переживають постійні реформи. Переважно ці зміни стосуються їх структури, підпорядкування, нормативного та соціально-економічного регулювання їх діяльності, переліку, змісту та організації послуг, що надаються, форм звітності, вимог до професійного досвіду фахівців тощо. Однак, в усіх випадках дуже мало уваги приділяється навчанню, формуванню соціально-психологічної компетенції соціальних працівників, проблемам менеджменту соціальної роботи. У кращому випадку, спеціалістам просто роз'яснюють зміст нових законів, постанов, інструкцій, тоді як вони потребують інформації стосовно того, як правильно реагувати на скарги та негативне сприйняття нововведень з боку клієнтів, як сприяти їх наснаженню в складних умовах сьогодення, як діяти в конфліктних ситуаціях, як використовувати методи психогієни та ін.

На сьогодні проблема впровадження соціально-психологічного забезпечення в роботі органів соціальної сфери набуває актуальності і вирішення. Адже в таких структурах як органи освіти (включаючи вищу школу), органи охорони здоров'я та виконання покарань мають у своєму складі психологічну службу, яка спрямована не лише на клієнтів цих органів, але на самих працівників. Проте ці служби так і не набули значного поширення, а ті, які працювали, мали лише формальний характер, виконуючи завдання, які не повністю відповідали суспільним потребам. Ці потреби стосуються передусім надання допомоги у подоланні соціально-психологічної напруги, психічної втоми, вміння працювати в команді, вирішення конфліктів, управління стресами, професійно-особистісним розвитком, підвищенням мотивації діяльності. Тому створення психологічних служб – це необхідна умова сталого функціонування органів системи соціального захисту населення.

Обґрунтування необхідності соціально-психологічного супроводу було б неможливе без аналізу ставлення працівників до професійно-особистісного розвитку та визначення проблем, які виникають під час цього процесу, що було здійснено під час констатувального експерименту. Спрямованість соціальних працівників на професійно-особистісне зростання вивчалась через аналіз його структурних компонентів: когнітивного, мотиваційного та операційно-технологічного.

Комплексне дослідження проводилося на базі Управління праці та соціального захисту населення Деснянської районної у місті Чернігові ради, впродовж 2014 року. Експеримент проходив у два етапи: перший – констатувальне дослідження, у процесі якого з'ясували наявність у соціальних працівників установки на професійно-особистісне зростання шляхом, діагностики кожного компонента, другий – моделюючий – розробка рекомендаційної програми соціально-психологічного супроводу професійно-особистісного розвитку працівників установи.

Кожний етап експерименту передбачав активну участь працівників управління праці у процесі дослідження. Головним на моделюючому етапі було досягнення поставленої мети шляхом активної участі працівників у запропонованих формах роботи з цільовою установкою на стимулювання до професійно-особистісного зростання. Експериментально-дослідною роботою було охоплено 52 особи, віком від 23 до 55 років, з них жінок – 47 осіб, чоловіків – 5 осіб.

За допомогою авторської методики «Комплексна оцінка спрямованості на професійно-особистісне зростання», ми дізналися, що 63 % опитаних відчувають себе «людиною обраної професії», тоді як 36% такими себе не вважають. На запитання «Чи подобається Вам ваша професія?» переважна більшість (72%) відповіли позитивно, тоді як 27% опитаних вагаються з відповіддю. Працівникам було запропоновано вказати, що на їхній погляд є основним для досягнення успіху і вони зазначили, що це є наполегливість, цілеспрямованість, бажання працювати, направленість на результат, високі цілі та ідеали, а також самопізнання та самосвідомість, бути корисним для інших, бажання та удача. З цього можна зробити висновок, що при досягненні бажаного результату потрібно бути активним учасником цього процесу, а не стороннім спостерігачем, хоча як і прийнято думати в нашому суспільстві, що лише «гарні зв'язки» можуть допомогти досягти успіху, але в першу чергу все залежить від конкретної особи та її ставлення до особистісного та професійного зростання.

Як показало наше дослідження, працівники управління праці та соціального захисту відчують потребу у психологічній допомозі, яка б мала здійснюватися кваліфікованими фахівцями, наприклад, практичними психологами. Проте структура, положення та штатний розпис даних установ не передбачає ні психологічної служби як окремого відділу, ні практичного психолога як штатного працівника.

На основі проведеного дослідження, ми дійшли до висновку, що проблеми професійно-особистісного розвитку працівників соціальної сфери можуть бути вирішені шляхом створення на базі цих установ психологічної служби, основною метою діяльності якої буде забезпечення соціально-психологічного супроводу працівників у процесі виконання професійних задач та особистісного зростання.

Висновки. Розглянувши поняття та явище «професійно-особистісного розвитку» ми підкреслюємо його вагомe значення в роботі працівників соціальних установ. Адже вирішуючи кожного дня численні проблемні питання клієнтів соціальних установ, спеціалісти часто забувають про свої потреби у професійному зростанні. Це зумовлюється рядом зовнішніх факторів, таких як: значна соціально-економічна напруга в державі, загострення політичної кризи, поява нової особливої категорії клієнтів (вимушені переселенці). У цій ситуації соціальний працівник виступає агентом соціальних змін та має відповідати всім очікуванням сучасного суспільства. Витрачаючи всі сили на роботу, працівники втрачають бажання приділяти увагу особистому професійному зростанню, яке вкрай необхідне в сучасних умовах життя. Тому ми пропонуємо розробити модель психологічної служби як експериментальну модель здійснення соціально-психологічного супроводу професійно-особистісного розвитку працівників соціальної сфери, яка дасть змогу установам соціальної сфери відповідати вимогам швидкоплинним змінам сучасного суспільства, що складає перспективи нашого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Васюта О.І. Професійне становлення фахівця із соціальної роботи/ О.І. Васюта// Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – Чернігів, 2010. – Серія «Педагогічні науки». – С. 122-125.
2. Щербіна В. К. До питання особистісно-професійного розвитку в системі фахової підготовки майбутнього вчителя економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / В.К. Щербіна– Харків, 2009. – 21 с.
3. Мушкевич М. І. Поняття супроводу у сучасній психологічній науці/ М. І. Мушкевич// Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – К., 2011. – Т. XIII, ч. 1. – С. 287–294.
4. Слюсарев Ю. В. Психологическое сопровождение как фактор активизации саморазвития личности : автореф. дис. на получение науч. степени канд. псих. наук : спец. 19.00.01/ Ю. В. Слюсарев – С.-Пб, 1992. – 16 с.
5. Кривоконь Н.І. Соціально-психологічне забезпечення соціальної роботи [Текст]: монографія/ Н.І. Кривоконь. – Харків: вид. ФОП Олійник, 2011.- 480 с.

Комісаренко С.С., студентка

група ТЗ-101, факультет природокористування і туризму
спеціальність: туризмознавство

Науковий керівник: **Алешугіна Н.О.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
swetlana.komisarenko@yandex.ru

ВИДИ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ ТА ЇХ РОЗВИТОК У СВІТІ

Діловий туризм - один з найперспективніших напрямів сучасного туризму. Високі темпи його розвитку визначають, в першу чергу, глобалізація світової економіки і «стирання кордонів». Бізнесмени все частіше шукають і знаходять ділових партнерів за кордоном. Але, відправляючись в подібну подорож, вони прагнуть не лише побувати на виставці, семінарі, конференції - вони їдуть за новими можливостями для свого бізнесу.

Діловий туризм - це і поїздки за кордон на виставки і конференції і т.д., для когось - це поєднання приємного з корисним, коли вдається провести і ділові переговори і відпочити в нових місцях. Основними клієнтами агентств з ділового туризму є корпоративні клієнти - компанії, корпорації, холдинги та інші структури, яким агентства надають повний спектр послуг з організації корпоративних бізнес-поїздок (відряджень), конференцій, семінарів, заохочувальних поїздок та урочистостей. [1]

Діловий або конгресовий туризм приносить значні доходи країні, яка приймає туристів. Це пов'язано в першу чергу з валютними надходженнями. Діловий туризм, як правило, здійснюється за рахунок організації, що оплачує поїздки свого співробітника, а не за рахунок його особистих коштів. Крім того, турист і в діловій поїздки залишається туристом - купує сувеніри, відвідує екскурсії, ресторани з розважальною програмою і т.п. [2]

Серед європейських держав, які приймають потоки ділових туристів, виділяються Німеччина, Великобританія, Франція, Нідерланди, Італія, Іспанія, Швеція, Швейцарія. Особливе місце займає Бельгія з головним містом Брюсселем, що є одночасно і столицею ЄС. [3]

Стрімко розвивається бізнес-туризм і на Американському континенті, зокрема у США, Канаді, Мексиці, Бразилії та ін.

Основний "постачальник" ділових туристів в Європі - Німеччина. Щорічно понад 5 млн німців відправляються у відрядження, з них 3% виїжджають за кордон, 21% подорожують за межі країни і по своїй країні, 76% здійснюють службові поїздки по Німеччині. [4]

До основних цілей здійснення ділових подорожей відноситься:

- проведення зустрічей і переговорів з партнерами;
- проведення нарад з керівництвом і колегами, представників філій і дочірніх структур;
- встановлення і налагодження ділових контактів;

- підвищення кваліфікації та навчання співробітників;
 - перевірка роботи представництв і філій;
 - відвідування професійних заходів (виставок, конференцій і т. ін.);
 - звернення в державні структури різних країн із метою здобуття сертифікатів, ліцензій, дозволів і т. ін.
- Діловому або бізнес-туризму характерні такі особливості:

1. Діловий туризм коштує дорого і, отже, є прибутковим. Більшість ділових туристів - менеджери вищої та середньої ланки компаній, тому продавці дорогих, висококласних послуг мають найбільшу вигоду.

2. Люди, які здійснюють ділові поїздки, менше за інших туристів пов'язані з навколишнім середовищем. Більшу частину часу вони проводять на засіданнях, конференціях, тому у них залишається мало часу на відвідування пляжів, зон відпочинку, лижних трас та ін, тим самим вони не шкодять оточуючій природі.

3. Більшість ділових поїздок здійснюються не в найбільш завантажений для туристського центру період, тому там завжди розраховують на бізнес-гостей незалежно від сезонності.

4. Часто відвідувачі туристичної дестинації - це відомі люди, чия думка може істотно вплинути на формування іміджу туристського центру у них на батьківщині.

У структурі ділового туризму виділяється два сегменти - класичні ділові поїздки і сегмент, назву якого утворює відома англійська аббревіатура MICE. Аббревіатуру складають перші букви англійських слів: Meetings - М (зустрічі), Incentives - І (інсентив-заходи), Conventions - С (конференції), Exhibitions - Е (виставки).

Одним з видів ділового туризму є **активний корпоративний відпочинок**. Саме цей вид ділового відпочинку надає можливість ефективно згуртувати колектив.

Такі заходи як пейнтбол, спільна подорож на природу, гонки на виживання, рафтинг, польоти на повітряних кулях і багато інших допоможуть створити дійсно згуртовану команду, що швидко орієнтується в непростих ситуаціях і приймає правильні рішення. Часом штучно створені складні ігрові ситуації не тільки дозволяють ефективно відволіктися від робочих буднів, а й стимулюють здатність приймати обдумані рішення в нестандартних ситуаціях, вибирати правильну лінію поведінки. Завдяки таким заходам колектив вчиться приймати рішення командно.

Інсентив-тури використовуються керівником компанії для заохочення своїх кращих працівників та стимулювання їх на нові досягнення. Цей вид ділового туризму включає в себе і розваги і деяку ділову діяльність. Якщо ділові зустрічі супроводжуються великою екскурсійною програмою, то це йде тільки на користь переговорному процесу та укладанню нових ділових контрактів, оскільки відряджений співробітник сприймає поїздку не просто як ділове відрядження. Інсентив-тури розширюють світогляд співробітників компанії, що надалі може позитивно вплинути на якість подальшої роботи. Більш того, організація стимулюючої подорожі викликає почуття вдячності та лояльності до підприємців і підприємства загалом.

Цілями інсентив-туризму є

- презентація і просування нового продукту або послуги;
- підвищення продуктивності та якості;
- створення дилерської та агентської мережі;
- формування лояльної і згуртованої команди.

Залежно від цілей виділяють три види інсентив програм:

- 1) заохочувальні програми;
- 2) мотиваційні програми;
- 3) побудова команди (team building).

Інсентив-тури бувають як індивідуальні - кращий співробітник в якій-небудь сфері, так і групові - заохочення партнерів за роботу, презентація нового продукту / послуги дилерам і т.д.

Кількість туристів в інсентив-групі може коливатися від кількох чоловік до ста і більше. В половині груп чисельний склад не перевищує 10 осіб. Інсентив-групи комплектуються з числа працівників виконавчого ланки компанії, працівників середнього і вищого рівнів, а також із рядових споживачів, наприклад постійних покупців.

У найпростішому випадку інсентив-тур - це звичайний тур з проживанням у чотирьох - п'ятизіркових готелях і насиченою екскурсійною програмою.

Існує й інший різновид інсентиву, коли програма поїздки будується у відповідності з якою-небудь головною ідеєю. Інсентив - оператори пропонують на вибір, як правило, 20-30 різних програм по кожній країні. Це може бути турнір з гольфу для інсентив-групи в замському клубі, прогулянка на повітряній кулі, пікнік на альпійській вершині, круїз з музично-танцювальними вечорами, питний або гастрономічний тур

Розширення ринку інсентив-туризму привело до появи фірм, які спеціалізуються на організації мотиваційних поїздок. Вони також надають допомогу в розробленні спеціальних програм стимулювання трудових колективів. Найвідоміші такі фірми - **Mc Donald's Travel Company, Marit's Travel Company, Top Value Enterprises** та ін.

Вартість інсентив-турів на особу становить від 500 до 1500 доларів США, а тривалість поїздки - від трьох до семи днів. 3-поміж основних країн-постачальниць заохочених туристів вирізняється США (близько 60%), Велика Британія (20 %) і Німеччина (11 %), в останні роки зростає кількість таких турів і з Японії.

Поїздки на виставки – поїздки керівників і фахівців компанії на виставки за кордон або в інше місто. Це стосується відвідування виставок, що відповідають профілю компанії. На виставках обговорюються і представляються нові досягнення в певній сфері діяльності, укладаються договори між компаніями про співпрацю, і просто відбуваються корисні знайомства.

Бізнесмени і вчені беруть участь у форумах, щоб отримати останню інформацію, побачитися з колегами, обмінятися з ними думками, провести переговори, відволіктися від звичної обстановки і долучитися до пропонованої культурної програми.

Окремого розгляду заслуговують спеціалізовані туристські виставки і біржі. Вони проводяться вже 30 років і мають особливе значення для просування туристського продукту. Їхня кількість постійно збільшується. Тільки в Європі щорічно організовується понад 200 міжнародних туристських виставок і бірж. Найбільшою з них є Міжнародна туристська біржа (International Tourismus Borse, ITB), яка проходить у Берліні.

Виставковий рух набирає силу у всьому світі. Щороку збільшується кількість виставок і ярмарків, розширюються їх географія і коло учасників, стає більш різноманітною їх спрямованість. В даний час проводяться спеціалізовані виставки готельного і ресторанного господарства, екологічного, спортивного, пізнавального і конгресного туризму, ярмарки туристського і спортивного інвентарю й т.д.

Конгресний туризм являє собою різновид виставкового туризму. Виділяти конгресовий туризм в невеликий підрозділ доводиться тому, що організація конгресних заходів, що має багато спільного з організацією виставкової діяльності, пред'являє інші вимоги до інфраструктури і організаторам.

Конгресні заходи дрібніше за масштабом, ніж виставкові, але мають більш кваліфікований і вимогливий склад учасників. По прибутковості конгресні заходи поступаються виставкам, оскільки розраховані на меншу кількість учасників. Однак на відміну від виставок конгреси, особливо міжнародні, орієнтуються на ексклюзивне обслуговування, тим самим забезпечуючи завантаження кращих готелів міста. Конгрес - і конвент готелі, здатні одночасно прийняти до 2 тис. і більше учасників, стали звичним явищем у Америці, Китаї, Сінгапурі.

По галузях економіки і промисловості основні замовники - фармацевтична і автомобільна промисловість, фінансові, страхові, комп'ютерні структури. Середня тривалість конгресів становить 2 дні, що з урахуванням дороги і культурної програми збільшує перебування туристів у країні або місті до 4 - 5 днів. Статистика свідчить, що в останні роки організатори конгресного туризму стикаються зі скороченням числа учасників при одночасному збільшенні середньої тривалості перебування.

Конгресовий туризм має одну відмінну особливість - у нього має бути великий корпоративний замовник: уряд, окремі міністерства, великі корпорації та холдинги. Заходи, що організуються на урядовому рівні або при підтримці урядових кіл, здатні у багато разів збільшити свою привабливість, а отже, і коефіцієнт завантаження засобів розміщення. Тому багато організаторів конгресів намагаються заручитися підтримкою урядових кіл для залучення різного роду міжнародних зустрічей на свою територію. [4]

Час активізації конгрес туризму припадає на осінь. Країни, що орієнтуються на рекреаційний туризм, такі як Туреччина, Греція, Іспанія, Італія, мають розвинену готельну мережу, розраховану на багатомільйонні потоки туристів. Під час спаду активності рекреаційного туризму виникають великі проблеми з завантаженням готельної бази. Тому дані країни орієнтуються на організацію великомасштабних конгресів і конференцій в осінній період.

Конгреси і конференції проходять у конгрес центрах, готелях, театрах і концертних залах, університетах та інших навчальних закладах.

Найбільшими центрами конгресово-виставкової діяльності в Європі та Америці є Амстердам, Барселона, Брюссель, Вашингтон, Відень, Женева, Копенгаген, Лондон, Мадрид, а також Париж і Страсбург. Крім того, щорічно державні і ділові особи з'їжджаються в Давос (Швейцарія), де проходять форуми з актуальних питань розвитку світового господарства. Названі міста мають відповідну матеріально технічну базу і розпорядженні широкими можливостями для організації дозвілля іноземних гостей. [3]

У всіх трьох видах ділового туризму туристична компанія бере на себе підготовку до бізнес-туру: від замовлення квитків, готелю до підбору спеціального обладнання для презентацій, також є можливість скористатися послугами з розробки індивідуальних екскурсійних програм.

З кожним роком ділові, культурні і наукові зв'язки між регіонами і країнами стають дедалі більш тісними. Діловий туризм відіграє у цьому значну роль. Розвиток національної економіки та інтеграція її на світовий ринок неможливі без розвитку сфери ділового туризму. Ділові поїздки в більшості своїй гарантують розширення кола партнерів, ділових знайомств, а також, що важливо, дають ґрунт для нових ідей та інновацій у розширенні та зміцненні бізнес-позицій на ринку.

Список використаних джерел:

1. Гугова Т.А. - Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Актуальні проблеми гуманітарних наук". - Томськ, 5-6 квітня 2012 - с.57-59.
2. Лойко О.Т. Туризм і готельне господарство. - Навчальний посібник. - Томськ: Видавництво ТПУ, 2005. - 152 с.
3. Александрова А.Ю. Міжнародний туризм. - Підручник. - М.: Аспект Пресс, 2002. - 470 с.
4. Бабкін А.В. Спеціальні види туризму. - Ростов-на-Дону: Фенікс, 2008. - 252 с.
5. Смирнова О.А. Особливості розвитку ділового туризму в Європейському РЕГІОНІ: Туризм и культурна спадщина / Міжвузівської збірник наукових праць. - Саратов, 2006.
6. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: навч. посіб. / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 272 с.

Ковтун Д.Д., студентка

група П-141, факультет господарського права та соціального забезпечення спеціальність: правознавство

Науковий керівник: **Нітченко А.Г.**, к.і.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
dashyashyta@gmail.com

ПРАВА ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СУЧАСНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТЬОГО

Для розвитку громадянського суспільства та правової держави в Україні важливим є своєчасне та вичерпне вирішення проблем реалізації та гарантування основоположних прав людини.

Щоб довести необхідність захисту своїх прав, людству довелося багато страждати. Після закінчення Другої світової війни, стало очевидним, що кращого вирішення питання щодо забезпечення прав людини буде укладання відповідного нормативного документу. Тому в 1948 році було ухвалено Загальну декларацію прав людини, що була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН, де проголошувалися основні права людини для країн усього світу.

Цей документ закріпив такі загальнолюдські потреби як: розвиток власних талантів, інтелекту, можливість мати певні матеріальні, духовні та культурні блага, необхідні особі для достойного життя та розвитку. Усі країни, що підписали цю декларацію, взяли на себе обов'язок забезпечити зазначені права для всіх на своїй території. Взяття на себе ці обов'язки й незалежна Україна.

На сьогодні більшість країн світу намагається дотримуватися положень декларації, основні засади якої містяться в національних законах та конституціях. Зміст Конституції України абсолютно відповідає європейським стандартам. У разі недодержання владою встановлених норм, людина має право захищати свої права у суді.

Мірилом взаємин між державою та індивідом є гарантованість прав людини. У нашій державі, на жаль, не можна з упевненістю сказати, що кожен громадянин захищений законом у повній мірі. Існує неузгодженість життєвих реалій та законодавства. Підтвердженням цьому можуть бути навіть норми Конституції України. Відповідно до статті 24 Конституції України громадяни «є рівними перед законом»[1]. Чи так це? Наприклад, в ситуації, коли депутат збиває на смерть на пішаководному переході людину, не несе покарання. Хіба ми повинні це називати справедливістю? Мені не подобається, що в Україні діє так звана «недоторканість» чиновників, яка дозволяє їм порушувати закони, положення Конституції, права людини. Це дає змогу справжнім злочинцям переховуватися від правосуддя.

У статті 49 Конституції України зазначено, що «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно»[1]. Але всім відомо, що на сьогодні в Україні безоплатну медичну допомогу можна отримати в досить обмежених обсягах.

Події останнього року дуже загострили питання порушення прав людини. Як відомо, під час революції Гідності відбулися масові порушення прав людини: вбивства, катування, незаконні затримання, арешти, побиття молоді та студентів, які вийшли на Євромайдан відстоювати своє майбутнє тощо. В Автономній Республіці Крим «нова влада» переслідує кримських татар, етнічних українців та журналістів.

На думку Володимира Василенка (представника України в Раді ООН із прав людини з 2006 року по 2010 рік) під час подій кінця 2013 – початку 2014 років відбулися наймасштабніші порушення прав людини за весь час незалежності України. Через це в Україні 27 січня 2014 року, з 12 авторитетних правників, правозахисників і колишніх політ'язнів, було сформовано комісію з розслідування порушень прав людини для «документування та узагальнення тої злочинної практики влади, через яку відбувались в Україні масові порушення з прав людини» [2]. Це дає нам надію на те, що масові порушення прав людини будуть зафіксовані у «Чорній книзі порушень прав людини в Україні», а їх виконавці покарані.

Отже, наша держава не ідеальна. Однак, «те, що рік тому було лише мрією, перетворюється на реальність. Хоча і не так швидко, як хотілося б. Повернулися свободи: свобода слова, свобода вибору, свобода, протесту», – зазначив у своєму зверненні Президент України П. Порошенко з нагоди Дня Гідності та Свободи[3]. Я сподіваюсь, що Україна стала на шлях дієвих реформ, які в майбутньому дозволять людині в повній мірі користуватися своїми правами та свободами. І я впевнена, що ми побудуємо європейську країну.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] // Верховна рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Влада перевершила режим останніх років СРСР – екс-суддя міжнародного трибуналу [Електронний ресурс] // Українська правда. – 9 грудня. – 2014. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/01/29/7011845/?attempt=1>
3. Звернення Президента України з нагоди Дня Гідності та Свободи [Електронний ресурс] // Президент України Петро Порошенко. Офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/31635.html>

Колошко Є.М., студент
група МЕН-131, факультет менеджменту
спеціальність: менеджмент організацій
Науковий керівник: **Шпомер А.І.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)
koloshko19950@ukr.net

ЗАКОННІСТЬ ТА ДИСЦИПЛІНА В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Важливим чинником ефективності державного управління є дотримання вимог законності та дисципліни, уточненню сутності, загальних та спеціальних ознак. Законність і дисципліна — основні умови існування будь-якої демократичної держави, її обов'язкові риси. Вони невід'ємні одна від одної. Законність можлива тільки за суворого дотримання дисципліни всіма фізичними та юридичними особами, а дисципліна, в свою чергу, обумовлюється межами закону.

Метою даного дослідження є розгляд та аналіз засад законності та дисципліни в державному управлінні.

Зовні законність виражено в законодавстві, під яким прийнято розуміти систему правових актів, у яких норми права знаходять своє зовнішнє відображення.

Будучи умовою вільного розвитку всіх і кожного, законність не повинна ототожнюватися з всюдозволеністю. Саме законність, відображена в правових актах, є тією гранню, яка обмежує свободу кожного заради свободи всіх. Як було відзначено, проблемним є використання і тлумачення у наукових та нормативних джерелах термінів «законність» та «дисципліна». Законність — багатогранне поняття, яке визначається по-різному. Її можна розглядати як принцип діяльності держави, сутність якого полягає в обов'язку державних органів, інших фізичних і юридичних осіб діяти відповідно до вимог законів. Законність можна розглядати і як метод державного

управління, тобто як сукупність прийомів, способів, за допомогою яких держава забезпечує належну поведінку своїх суб'єктів.

Законність — цетакож режим системивідносин громадян, громадських та іншихнедержавнихутворень, органівмісцевогосамоврядування з органами, щопредставляютьрізнігілкидержавноївлади. Такий режим маєсприятизабезпеченню прав і законнихінтересів особи, їївсебічномурозвитку, формуванню й розвиткугромадянськогосуспільства, ефективнійдіяльностідержавногомеханізму.

Вчені визнають складний характер законності та по-різному розглядають її сутність і зміст. Наприклад, В. В. Лазарев визначає законність як «сукупність вимог», М. В. Вітрук - як «ідею, вимогу і систему», Ю. П. Битяк - як «умови існування будь-якої демократичної держави, її обов'язкові риси»;

На нашу думку, законність у правовій демократичній державі повинна розглядатися, насамперед, як засіб захисту прав, свобод і законних інтересів учасників суспільних відносин. Вона має забезпечувати охорону людини як від свавілля самої держави, так і її органів, посадових осіб. Від стану законності залежать ступінь свободи особи, реальність її прав і свобод, рівень демократії. Особливість режиму законності в державному управлінні полягає в тому, що, з одного боку, виконуючи свої функції та завдання, органи виконавчої влади тим самим послідовно забезпечують законність у державі. З іншого, - сама діяльність органів виконавчої влади базується на суворому дотриманні Конституції України, законодавчих та підзаконних актів.

Що стосується дисципліни, то у тлумачних словниках під нею розуміють наявність установленого порядку. Дисципліна - це свідоме дотримання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки у державному і громадському житті. Говорячи про дисципліну, слід зазначити, що вона, на відміну від законності, більш наближена до людини. Тобто дисципліна, так само як і законність, визначається як статистика (наявність встановленого порядку та певних обов'язків). Наприклад, у Дисциплінарному статуті Збройних Сил України під нею розуміють бездоганне і неухильне додержання всіма військово-службовцями порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України.

Аналіз вищенаведеного дає змогу зробити висновок про те, що дисципліна - це виконання (дотримання) законодавчих та підзаконних актів з питань службової діяльності або як бездоганне і неухильне додержання порядку і правил, котрі такими нормативними актами передбачені.

Вважаємо, що характерною ознакою дисципліни є виконавський зміст, який виражається в тому, що службовці органу підпорядковуються певному керівникові, виконують управлінські рішення, відповідально ставляться до своїх посадових функцій і повноважень. Виконання залежить як від самої особи, совісті, так і від певних зовнішніх умов.

Як було зазначено вище, серед науковців відсутня єдина думка щодо сутності, змісту та меж таких категорій, як законність та дисципліна, оскільки одні науковці вказують на їх синонімічний характер, використовуючи словосполучення «дисципліна та законність», інші вважають, що законність поглинає собою дисципліну, треті — навпаки вважають, що дисципліна поглинає собою законність. Таким чином, законність і дисципліна — це обов'язкові риси правової держави, сукупність форм і методів державного управління, які знаходять своє відображення в чинному законодавстві й за допомогою яких держава регулює взаємовідносини в суспільстві, досягається стан законослужняної поведінки суб'єктів управління. Важливою умовою законності й дисципліни в державному управлінні слід визнати також високу правову культуру громадян і апарату виконавчої влади, яка, в свою чергу, є наслідком загального рівня освіти та культури суспільства. Між собою законність і дисципліна співвідносяться як загальне й особливе.

Проведене дослідження поняття та сутності «законності» та «дисципліни» в державному управлінні дозволяє нам зробити деякі висновки.

Дисципліна і законність є різними поняттями (категоріями), хоча мають спільну мету - встановлення порядку. Натомість вони відрізняються характером та юридичною силою правових норм, що передбачають правила (вимоги), які необхідно виконувати або яких необхідно дотримуватися, їх спрямуванням, суб'єктами забезпечення, засобами забезпечення, юридичними наслідками.

Поняття «дисципліна» на відміну від «законності», значно ширша за змістом, оскільки передбачає дотримання вимог, які містяться навіть в усних наказах та розпорядженнях керівників та начальників усіх рівнів.

Законність і дисципліна в державному управлінні великою мірою визначаються юридичною відповідальністю. Зокрема, за порушення законності передбачено більш жорсткі юридичні санкції ніж за порушення дисципліни.

Дисципліна у державному управлінні передбачає вимоги, які, на відміну від законності, передбачають дотримання різних видів соціальних норм, у тому числі й моральних. Вимоги дисципліни, на відміну від вимог законності, поширюються на позаслужбові відносини та мають у деяких випадках яскраво виражений морально-етичний характер.

Список використаної літератури

Загальна література

1. Алексеев С. С. Теория права / С. С. Алексеев. - М. : БЕК. 1994. - 224 с.
2. Рабинович П. М. Упрочнение законности - закономерность социализма / П. М. Рабинович. - Л. : Вища школа, 1975.-280с.
3. Витрук М.В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе/ М. В. Витрук. - М. : Юрид. лит, 1979. - 229 с.
4. Марков В. В. Адміністративно-правові засади діяльності підрозділів внутрішньої безпеки щодо забезпечення законності і дисципліни в ОВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Марков В ячеслав Валерійович. - Х., 2009. - 216 с.
5. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Г. Стеценко. - К. : Атіка, 2008. - 624 с.
6. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. : у 2 т. Т. 1. Загальна частина / [ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова)]. - К. : Юрид. думка, 2004. - 584 с.
7. Теория права и государства : учебники [под ред. В. В. Лазарева]. -М. : Право и закон. 1996. - 424 с.
8. Адміністративне право України : підручник / [Ю. П. Битяк. В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка]. - К. : Юрінком Інтер. 2005. - 544 с.
9. Державне управління : навч. посіб. / [А. Ф. Мельник. О. Ю. Смоленський. А. Ю. Васіна. Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Ф. Мельник]. - К. : Знання-Прес. 2003. - 343 с.

Національні нормативні документи

10. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
11. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : закон України від 24 берез. 1999 р. № 551-XIV // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 22-23. - Ст. 197.

Коноваленко Н.В., студентка 4-го курсу,
група Т-111, факультет природокористування і туризму
спеціальність: туризм

Наукові керівники: **Андрєєва Г.П.**, к.е.н., **Коваль П.Ф.**, к.е.н., доц.
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
natali-konovalenko@mail.ru

ПОЛІСЬКА КУХНЯ ЯК АТРАКЦІЙНИЙ ФАКТОР ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ

Останнім часом гастрономічний туризм стає все більш популярним. Туристи їздять у різні країни з метою покуштувати місцеві страви та напої. Україна також має потужний потенціал для розвитку гастрономічного туризму, адже українська кухня славиться своїм колоритом і вишуканістю в багатьох країнах світу. Перспективним і одним із найбільш динамічно розвинених сегментів, як туристичного, так і ресторанного ринків у сучасних умовах можна назвати «гастрономічний туризм». Цей новий вид туризму має значні перспективи розвитку, а організація «гастрономічних турів» сприяє відродженню національних кулінарних традицій. В першу чергу, гастрономічний туризм є засобом пізнання менталітету, вікових традицій і національного духу народу через культуру приготування та вживання їжі [1].

Українська кухня унікальна і досить різноманітна, в тому числі і поліська. Особливе географічне розташування Полісся значною мірою зумовило й певні особливості у харчуванні населення цього етнографічного регіону України. Виробництво продуктів харчування, пов'язане з багатовіковою історією місцевого землеробства і тваринництва, а також характерного для цього регіону збиральництва і рибальства, диктувало й традиції в їжі поліщуків. Притаманна усім українцям перевага у споживанні продуктів рослинного походження, особливо зернових, тут виявляється ще виразніше. Стабільно родючою, а тому традиційно популярною культурою на Поліссі було і досі залишається жито. Пшениця була мало поширена через нестабільну родючість на піщаних чи багнистих ґрунтах. Відповідно до цього поліщуки віддавали й віддають нині перевагу житньому хлібові. Ще й досі в домашніх умовах випікають "чорний" подовий дуже смачний хліб [3].

Здавна на Поліссі споживають багато каш, найпопулярнішими з яких є гречана й пшоняна. Варять їх крутими до молока, шкварок, засмажок і рідкими – куліш, крупник. Саме на Поліссі часто готують каші-розмазні на сироватці чи масляниці (сколотині – сироватці, що залишається після виготовлення вершкового масла) [5]. Із недроблених пшеничних круп варять обрядову різдвяну кутю, заправляючи її узваром із сушини, горіхами й родзинками (один з різновидів новорічних ритуальних каш, таких як давньогрецька панспермія та ін.). Досить своєрідною на Поліссі є й обов'язкова в українців ритуальна поминальна каша (аналог куті) - коливо. Її майже повсюдно заміняє печений білий хліб (калачі, бублики чи інше печиво), розкришений і политий медовою ситою. Майже цілковито у ХХ ст. вийшли з ужитку лемішка – каша з гречаного борошна, гречані галушки (галуни, гилуни, гулаки) і навіть гречані вареники і млинці. Натомість значно більше стали споживати страв із пшеничного борошна – млинців, оладок, вареників, галушок, локшини. Вареники з сиром на Масляну (тиждень перед Великим постом), як і всюди в Україні, готують донині. До них традиційно подають сметану, розтиранку чи колотуху (ряжанку). Протягом останніх десятиліть увійшли в моду на Поліссі локшина із картопляного крохмалю і бабки з неї ("макаран", "запеканка") [4]. На Лівобережному Поліссі славляться пироги з підсолоненою квасолею й калиною.

Особливого поширення набуває на Поліссі картопля. Найтипівішими для поліської кухні стравами є картопляники з вареної м'якої картоплі (бульб'яники) і деруни з тертої сирової картоплі (драники, терчаники) з начинками й без них. Городні культури на Поліссі широко представлені капустою, огірками, буряками, морквою, пастернаком, селерою, гарбузом, цибулею й часником [3].

Найпоширенішою стравою з овочів є, як і повсюдно в Україні, борщ у всіх його різновидах (червоний – з буряком і капустою, зелений-весняний – з щавлем і холодник – із квасу, кисляку чи масла, неварений). У контексті національної традиції харчування на Поліссі борщ стає символом української кухні, ознакою добробуту, ситості, достатку. Про нього поліщуки кажуть: "Борщ та каша – їжа наша"; "Борщ та каша – добра паша"; "З таким борщу не звариш"; "Як нема борщу, то й на весіллі не гоцу". Слід відзначити, що на Поліссі борщі (як і капуста, і юшки, і крупники) не засмачують такими гострими приправами, як у південніших районах України. Перцю теж споживають значно менше. З гострих приправ переважає часник [5].

М'ясні страви (печеня, січеники, ковбаси, та ін.) ще до першої половини ХХ ст. були атрибутом переважно святкової кухні поліщуків. Сьогодні м'ясних страв і страв з додаванням м'яса споживають значно більше. Найбільше м'яса традиційно їдять під час зимових м'ясниць (від Різдва до Масляної) і на Великдень. До цих свят колють кабанів і готують кров'янку, ковбаси, сальтисон (ковбик), печене в тісті стегно, драглі (холодець, студенець). Дітям пояснюють, що протягом посту ковбаси "живуть" на вербі, а на свято вранці вони через комин залітають у хату, відразу на сковороду. Особливістю поліської кухні є те, що до м'ясних підлив і соусів до м'яса часто додають гриби, журавлину, кмин [4].

Ягоди й фрукти споживають свіжими й сушеними, роблять з них узвар і кисіль, варять вареники й печуть пироги [1]. Тут збирали й квасили, мочили, сушили ягоди: чорниці, малину, ожину, калину, брусницю, ведмежі вушка, а також грушки-гнилички і яблука-кислички. Більше, як у інших регіонах, збирали грибів. Їх велика кількість

і відмінна якість призвели до того, що поліщуки до останніх років не визнавали інших грибів, крім білих (котрі й називають тут "гриби"), опеньків, маслюків, польських і рижиків чи зеленюк [5].

У час посту з його жорстким регламентуванням споживання скоромної (насамперед м'ясної і молочної) їжі риба ставала суттєвою білковою підтримкою. Нині продовжується промисловий лов угря (на о.Світязь) та обмежений (у річках басейну Дніпра) – лящів, судаків, язів, білизни, коропів.

Для Полісся більше, ніж для інших регіонів України, характерні кваси, особливо із соків дерев і фруктових ягід. Кленовий сік сьогодні не збирають, а березовий не втратив давньої популярності. Його заквашують житнім хлібом чи солодом, медовими стільниками, журавлиною, брусницями [6].

Знаний кожному мешканцеві Полісся узвар із садових і лісових ягід і фруктів, варять і на щодень, і на свята: до куті на Різдво, на весілля, хрестини чи поминки як останню страву в урочистій трапезі. Узвар і кисіль як остання страва в застіллі є певним етикетним феноменом, своєрідним тактовним натяком гостям про кінець трапези. Після узвару чи киселю гостям залишатися за столом непристойно [6].

Слабоалкогольні напої представлені значним асортиментом найрізноманітніших наливок: вишнівка, слив'янка, смородинівка, тернівка, чорнична, малинова, ожинова, калинова, бузинова та ін. Досить популярні на Поліссі й настоянки – горілки на травах і коріннях лікарських і ароматичних трав (зубрівці, звіробі, калгані, чебрецю, м'яті та ін.) [6].

Отже, можна вважати поліську кухню і одним із факторів розвитку туристичної галузі в країні. Тому доцільно активно розвивати гастрономічний туризм, який полягає в ознайомленні з національними кулінарними традиціями та в дегустації страв певного регіону. З організаторської точки зору він передбачає знайомство з особливостями технологій приготування місцевих харчових продуктів, історією і традиціями їх споживання, а також, можливу участь туриста в приготуванні національних страв, відвідання кулінарних фестивалів та конкурсів. Гастрономічний туризм також можна вважати допоміжним інструментом у пізнанні культурної спадщини країн світу та їх регіонів, так як страви національної кухні є одним із елементів відображення способу життя, світогляду, традицій етносів.

У нашій країні гастрономічний туризм поки тільки зароджується, і турів в чистому вигляді ще немає, а елементи гастрономічного туризму включають в інші основні програми. Розвиток гастрономічного туризму є дуже актуальним на Поліссі, яке позиціонується як одна з провідних туристських дестинацій України.

Список використаних джерел:

1. Кіросір Л.М., Титаренко В.П. Традиційні українські страви. – Полтава, 2009. – 120 с.
2. Доцяк В.С. Українська кухня: Технологія приготування страв. – К: 2012. – 345 с.
3. Українська національна кухня// редактор-укладач: Л. М. Безусенко. — Донецьк: Сталкер, 2002. – 287 с.
4. Українська минувшина. Ілюстрований етнографічний довідник. - Київ, 2004. – 245 с.
5. Артох Л.Ф. Їжа й харчування в Київській Русі. Етнографія Києва і Київщини. – Київ, 2011. – 375 с.
6. Клиновецька З. Страви й напитки на Україні. – Львів, 2010. – 178 с.

Корнук О.М., студентка

група Т – 111, факультет природокористування і туризму
спеціальність: туризм

Наукові керівники: **Коваль П.Ф.**, к.е.н., доцент, **Андрєєва Г.П.**, к.е.н.

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

Helen007_ua@mail.ru

СТАНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Актуальність досліджень в області лікувально-оздоровчого туризму дуже значима, оскільки цей сегмент постійно вдосконалюється і займає одну з лідируючих позицій. Щорічно відбувається розвиток нових методів та технологій лікування, відкриваються нові медичні ресурси. Все це сприяє розвитку даного сегменту туризму.

З огляду на те, що Україна має один із найкращих природних лікувально-оздоровчих потенціалів у Європі, питання вдосконалення санаторно-курортного комплексу стає пріоритетним напрямком розвитку вітчизняного туризму.

Оздоровчий туризм – це туристські подорожі, поїздки та походи в будь-якій місцевості із сприятливими для здоров'я природно-кліматичними умовами та перебування там з метою відпочинку. Він розвивається за рахунок значних ресурсів: морського узбережжя, гарячих, теплих і холодних мінеральних джерел, лікувальних лиманових родовищ грязі, лісів, якими багата країна [1, с. 53-54].

Останніми роками на курортах України відроджуються традиційні теренкури, чудові паркові зони, гірські маршрути, стежки ближнього і дальнього лікувального туризму та інші способи, що в світовій курортній практиці позначаються терміном recreation facility (оздоровчі послуги). Процес становлення та розвитку цього виду туризму в Україні йшов паралельно з європейським. Він був послідовним, хоча й не рівномірним за часом. Виділяють чотири етапи розвитку рекреації і в тому числі лікувально-оздоровчого туризму.

Перший етап починається від зародження великих цивілізацій Давнього світу і триває до початку XIX ст. Перші документальні згадки про це знаходимо у документах, які датовані XVI-XVIII ст. Зокрема, у цей час згадуються лікувальні мінеральні сірководневі джерела Великого Любена (XVI ст.), Немирова (XVI ст.), Збручанські мінеральні води (XVII ст.), Слов'янські солоні озера (XVII ст.), кримські грязі та солоні озера Півдня (XV-XVI ст.) тощо.

Другий етап охоплює все XIX ст. і початок XX ст. З середини XIX ст. починається формування в Україні туристичних регіонів. І цілком є природним, що першим таким регіоном був Крим. З 1890 р. кримські території з грязями активно використовуються з лікувальними цілями. Перші згадки про курорти Карпатського регіону

датовані XVI ст., але тільки на початку XIX ст. розпочалося масове будівництво лікарень і ці території стали широко відомими. Зокрема, у 1820 р. при бурінні нафтової свердловини поблизу Трускавця випадково виявили сірчане мінеральне джерело, а в 1827 р. було споруджено невелику водолікарню на вісім кабін. З цього часу Трускавець став офіційно іменуватися курортом.

Третій етап охоплює період розвитку курортно-оздоровчого туризму в Україні за панування радянської влади. Санаторно-курортне лікування зазнало значного розвитку у післявоєнний період. У СРСР була створена найпотужніша мережа дитячих спеціалізованих санаторіїв, куди приїжджали діти після перенесення захворювань органів дихання, серцево-судинної системи, шлункового тракту, суглобів, нервової системи. У 1984 р. в Україні налічувалося 1480 санаторіїв, санаторіїв-профілакторіїв, пансіонатів лікування та відпочинку, які були розраховані на одночасний прийом 331 тис. осіб.

Із розпадом СРСР і здобуттям Україною незалежності почав формуватися вітчизняний рекреаційний комплекс — це стало початком четвертого етапу розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні. У 1991 р. колишня радянська система управління туризмом була зруйнована. Величезні проблеми, які пов'язані з економічною кризою, перебудовою системи управління держави, не змогли не позначитися і на санаторно-курортному комплексі України. Практично повна відсутність державного фінансування і системи управління в перші роки незалежності призвело до значного занепаду галузі.

У 1995 р. було прийнято Закон України "Про туризм", у 2000 р. — Закон України "Про курорти", в 2003р. прийнято Концепцію розвитку санаторно-курортної галузі., що безумовно сприяло розвитку оздоровчого туризму.

Отже, історія становлення та розвитку рекреації і лікувально-оздоровчого туризму в Україні свідчить про те, що в цій сфері нагромаджено величезний досвід функціонування, а сучасна незалежна Україна отримала велику матеріальну і наукову спадщину в ній. Це має стати вагомим чинником формування здорової нації, бути стратегічним і економічним ресурсом України на міжнародному ринку [2, с. 26-29].

Санаторно-курортні заклади є однією із основних складових інфраструктури лікувально-оздоровчого комплексу. В Україні ця інфраструктура активно формувалася наприкінці 1970-х та упродовж 1980-х рр., ще за часів старої системи. На сьогодні домінуючою формою власності для найбільших санаторно-курортних установ є акціонерна. Прикладом великої санаторно-курортної мережі України стала санаторно-курортна система — закрите акціонерне товариство "Укрпрофоздоровниця".

В цілому можна виділити таку спеціалізацію курортів України: *лікування органів травлення* — Миргород, Моршин, Трускавець, Закарпаття, Одеса (Куяльник), Бердянськ, Сатанів тощо; *серцево-судинні хвороби* — Південний берег Криму, Конча-Заспа, Пуща Водиця, Ворзель, Слов'янськ, Слов'яногірськ, Одеса тощо; *лікування органів дихання* — Алушта та Ялта, є умови для лікування в Очакові, Слов'янську тощо; *хвороби нирок і сечовивідних шляхів* — Трускавець, Березівські мінеральні води, Сатанів та ін.; *запальні захворювання нирок* — Трускавець, влітку — Ялта, тощо; *захворювання шкіри* — курорти на сірководневих мінеральних водах у Львівській області (Немирів) і Закарпатті; *захворювання на цукровий діабет* — Трускавець, Миргород, Березівські мінеральні води.

Існують і спеціалізовані відділення та санаторії: *реабілітація після інфаркту міокарда* — "Лівадія" (АР Крим), "Росія" (м. Одеса), "Карпати" (Закарпатська обл.), "Хмільник" (Вінницька обл.), "Ювілейний" (м. Слов'янськ), "Металург" (м. Маріуполь) тощо; *реабілітація після інсульту* — "Лермонтовський" (м. Одеса), "Хмільник" (Вінницька обл.), "Гай" (Харківська обл.); *реабілітація після оперативного втручання на органах травлення* — санаторій ім. М. Горького (м. Одеса), м. Миргород, Харківська область; *реабілітація після аварії на ЧАЕС* — "Миргород", "Бердянськ", "Черемош" (м. Моршин), "Рай-Єленівка" (Харківська область) та ін.; *лікування травм хребта і спинного мозку* — санаторій ім. Бурденко (м. Саки), "Слов'янський" (м. Слов'янськ); *неврологічний профіль* — "Орлине гніздо" (м. Ялта); *захворювання периферичних судин* — "Донбас" (м. Слов'янськ); *лікування вібраційної хвороби* — "Ударник" (м. Євпаторія) [3, с. 48-50].

Сучасний стан інфраструктури лікувально-оздоровчого туризму України можна оцінити як близький до критичного. Зокрема, організаційно не завершене створення спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у цій сфері, не вирішене остаточно питання власності щодо деяких оздоровниць. Дотепер не проведено інвентаризацію всіх розташованих на території України санаторно-курортних та оздоровчих закладів, а окремі курорти останнім часом або не функціонували зовсім, або через високу вартість оздоровлення та послуг не завантажувалися повністю [4, с. 161-163].

Аналіз становлення і оцінка сучасного стану санаторно-курортного комплексу на території України свідчить про те, що курортна рекреація повинна стати пріоритетною сферою перспективного розвитку туризму в державі, оскільки вже тепер вона може забезпечити значні валютні надходження, сприяти зміцненню національної грошової системи і створити у цій сфері додаткові робочі місця.

Список використаних джерел:

7. Ресторанне господарство і туристична індустрія у ринкових умовах: Збірник наукових праць/ Київський нац. торговельно-економічний ун-т; Ред. кол.: М.І. Пересічний, Н.Я. Орлова, Т.І. Ткаченко. - К., 2002. - 168 с
8. Агафонова Л. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів/ Людмила Агафонова, Ольга Агафонова; Київський ун-т туризму, економіки і права. - К.: Знання України, 2002. - 351 с.
9. Курортні ресурси України / Під ред. проф. М. В. Лободи. - К.: Укрпрофоздоровниця; Тамед, 1999.
10. Менеджмент туризма: основи менеджмента. - М: Финансы и статистика, 2002. — 352с.

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ СУСПІЛЬСТВА

Важливою темою сучасних соціально-філософських досліджень є пошук нових теоретичних підходів до аналізу суспільства. Для сучасного суспільствознавства це одна з найбільш актуальних і, водночас, дискусійних проблем від вирішення якої залежить ефективність визначення стратегій майбутнього суспільного розвитку.

Перші спроби філософського тлумачення суспільства зустрічаємо у Платона, Аристотеля, Цицерона, Конфуція, Лао-цзи. При цьому їх характерною рисою була відсутність розмежування між державою і суспільством. Такі соціально-філософські ідеї продовжували розробляти мислителі Середньовіччя (Аврелій Августин, Томас Аквінський). Осмислити різні сторони суспільного буття прагнули й представники філософії епохи Ренесансу (Т.Мор, Т.Кампанелла, Е.Роттердамський, Н.Макіавеллі) та Нового часу (Ф.Бекон, Дж.Локк, Ж.-Ж. Руссо, Д.Дідро та ін.). Концепцію громадянського суспільства розробив Г.Гегель, але й він фактично ототожнював громадянське суспільство з державою.

Спеціально предметом філософії суспільство стає тільки у XIX ст.. завдяки зусиллям філософів-позитивістів: О.Конта, Г.Спенсера, Дж.-Ст. Мілля. Грунтовні філософські підходи до осягнення суспільства розробили також Е.Дюркгейм, М.Вебер, Т.Парсонс, К.Маркс та ін. вчені. На сучасному етапі велику увагу темі суспільства приділяють такі мислителі, як З.Бауман, У.Бек, С.Гантінгтон, Д.Лайон, О.Тоффлер, М.Фуко, Ф.Фукуяма та ін. Нині науковці визначають суспільство як «сукупність людей, об'єднаних історично сформованими формами їхнього взаємозв'язку і взаємодії з метою задоволення потреб, і має характерні риси: стійкість, саморегульованість і саморозвиток; досягає такого рівня культури, коли з'являються особливі соціальні норми і цінності, що лежать в основі взаємозв'язку і взаємодії людей» [2, 274].

Однак, попри множину соціально-філософських вчень, питання оновлення соціальної теорії, розбудови її філософії на засадах плюралізму залишається сьогодні відкритим. Тому мета нашого дослідження – визначити науковий потенціал синергетики у справі дослідження соціальних процесів.

Основи синергетичного підходу до вивчення соціальних явищ і процесів заклали І.Пригожин, І.Стенгерс, Г.Хакен. Серед вітчизняних мислителів варто відзначити внесок у його розробку В.Андрущенко, В.Беха, І.Добронравової, В.Лутая, А. Свідзинського та ін.

Синергетика – це нова область знання, спрямована на пошук універсальних зв'язків еволюції і самоорганізації. Термін «синергетика» ввів у вжиток Герман Гакен [3] у 1977 р. для характеристики тієї науки, яка почала вивчати закономірності самоорганізації в складних відкритих фізико-хімічних системах, що знаходились у стані, далекому від рівноваги. Синергетика намагається знайти основні принципи самоорганізації складних систем, не зважаючи на природу їхніх складових. Тому синергетичний підхід застосовується для вивчення не лише складних фізичних (лазери, плазма, хімічних (хімічні реакції), біологічних (морфогенез, еволюція) систем, але також у психології та психіатрії (гештальт психологія), соціології (зростання населення міст) тощо.

Як міждисциплінарний напрям, що досліджує нелінійні процеси у відкритих системах, синергетика запропонувала основні принципи для модернізації суспільства, розбудови його на засадах плюралізму. В контексті синергетичного підходу велику увагу дослідники приділяють проблемам невірноваженості та нестабільності. Загалом, найважливішою категорією синергетики є хаос, що показує незалежність елементів світу тобто їх хаотичність. Хаос виступає як творець конструктивного механізму еволюції і як засіб розвитку складної структури. На відміну традиційних теорій суспільного розвитку (прогресистської, формаційної тощо), синергетика намагається відтворити суспільство у всій його складності, багатоманітності, конфліктності та непередбачуваності. Прихильники синергетичного підходу прагнуть осмислити суспільство як складний феномен людської самоорганізації. Це означає, що суспільство може бути описане мовою синергетики і змодельоване відповідно до засадничих принципів синергетики:

по-перше, суспільство має розглядатись як складна, відкрита для взаємодії з навколишнім середовищем система;

по-друге, суспільство - нелінійна система, а його розвиток не є жорстко детермінованим;

по-третє, суспільство є невірноваженою системою, внутрішня структура якої здатна самоускладнюватись.

Таким чином синергетичний підхід до аналізу суспільства спрямований на виявлення непередбачуваних ефектів соціальної реальності – хаотичності, мінливості, спонтанності тощо. Він має велике значення справі визначення ефективних стратегій суспільного буття. Послугуючись відомим висловом І.Пригожина [1], можна твердити, що синергетика є новим діалогом людини не лише з природою, а й зі суспільством.

Список використаних джерел:

1. Пригожин И.Р., Стенгерс И. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой. / И.Пригожин. – М., 2003. – 312 с.
2. Социальная философия. Учебник // Под общ. ред. Андрущенко В. П., Горлача Н. И. // Киев – Харьков: Издательский центр «Единорог», 2002 – 736 с.
3. Хакен Г. Синергетика. / Г.Хакен. – Москва: Мир, 1980. - 404 с.

Кривенко З.С., студентка 3 курсу
група Т-121, факультет природокористування і туризму
спеціальність: туризм

Наукові керівники: **Андрєєва Г.П.**, к.е.н., **Коваль П.Ф.**, к.е.н., доц.
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

РОЗВИТОК ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

В даний час туризм – одна з найсильніших галузей, що динамічно розвивається, високо прибуткова сфера світової економіки, виступає в числі найважливіших факторів соціально – культурного розвитку території. Кожен регіон володіє значними туристичними ресурсами, унікальність та істотна привабливість яких створює передумови для формування внутрішньо регіонального і міжрегіонального туристичного продукту. Різноманіття природних, кліматичних ресурсів, історичних умов, що сприяють створенню туристичної привабливості, стало основою нових рекреаційних зон, туристичного призначення.

Гірськолижний туризм є дуже перспективним видом спорту, а також вид туризму, який з кожним роком має все більш переваг для сталого розвитку. Даний вид рекреаційної діяльності дозволяє активно провести вільний час з користю для здоров'я. Гірськолижний туризм має широкий віковий і соціально-економічний діапазон, має всі умови для гірських прогулянок, як для молодшої вікової групи, так і для людей похилого віку.

Відомо, що останнім часом зросла популярність на гірськолижний спорт, а беручи до уваги унікальні природні умови, і освоєність даного виду спорту в Україні, можна стверджувати, що в Карпатському регіоні є надзвичайні перспективи для розвитку гірськолижного туризму. Свіже гірське повітря, схили гір, прозорість річок і озер, вируючі водоспадами і лікувальними джерелами не залишать нікого байдужим. Західна Україна, де розташувалася частина Карпатських гір, багата на санаторії, пансіонати, гірськолижні курорти. Саме тут сконцентровані найкращі лижні курорти України.

В Україні функціонують такі гірськолижні курорти: Буковель, Славське, Драгобрат, Пилипець, Мигове, Яблуниця, Сняк. Гірськолижні курорти України розташовуються не далеко один від одного, і тому у туристів є вибір, де відпочити взимку. В технічному оснащенні Буковель найкращий серед вітчизняних курортів. Кататись на лижах тут можна з грудня по квітень.

Гірськолижні курорти пропонують туристам різний рівень цін, і тому кожен може обрати належну собі цінову політику. Траси обладнані підйомниками, є траси для досвідчених лижників, так і для початківців, траси для любителів екстремального спорту. Курорти пропонують розміщення різних рівнів і якості. Розважальні послуги представлені не лише катанням на лижах, але й різноманітними закладами харчування, дискотеками, екскурсіями.

Але не зважаючи на красиву природу Карпат і Закарпатської області, сприятливі умови для перебування на гірськолижних курортах, але інфраструктура може бажати кращого. Існує і ряд проблем, які варто вирішити в найближчий час, для кращого розвитку і функціонування даних курортів.

В той же час, технічні стандарти облаштування схилів на гірськолижних курортах України абсолютно не відповідають сучасним вимогам. Машин для вирівнювання та ущільнення снігових схилів (ратраків) – лише декілька, підйомники старі. Особливе занепокоєння викликає безпека канатних доріг. На думку експертів, діючі системи безпеки, передбачені виробником, вийшли з ладу практично на всіх підйомниках і просто відключені. Якщо технічний контроль за станом канатних доріг і передбачений, то він здійснюється формально. Такий стан справ пояснюється тим, що сервісне обслуговування технічного обладнання не виділене в окрему галузь і перебуває у віданні гірськолижних центрів [1].

Для уникнення негативних ситуацій, які можуть призвести до зниження іміджу даних територій, необхідно вирішувати зазначені вище проблеми. На сьогодні ж, українські туристи обирають більш комфортний відпочинок на курортах Словаччини, Польщі, через що вітчизняна галузь втрачає потенційних туристів. Вирішення цього ряду проблем потребує фінансових затрат, а отже і підтримки з боку держави. В той же час, однією з головних проблем туристичного бізнесу є незрозуміла й нестабільна ситуація навколо системи оподаткування.

На нашу думку, доцільно звернути увагу на вирішення проблем, які виникають в гірськолижній системі іншими країнами. Наприклад, Польсько-Словацькі Татри – двостороння модель розвитку гірськолижного туризму. Так, у Польщі (зокрема курорт Закопане) йому дала поштовх продумана державна політика, яка була зорієнтована на зовнішній попит. Держава надала колосальну підтримку малому і середньому бізнесу, вручивши їм розбудову матеріальної та спеціалізованої транспортної інфраструктури. Словаччина, чії традиції розвитку гірськолижного туризму сягають ще часів соцтабору, втратила свої позиції з розпадом країни і, не маючи централізованої підтримки держави, орієнтується у своєму розвитку на приватну ініціативу, віддавши готелі та підйомники до рук акціонерним товариствам. Гірськолижний туризм розвивається тут значно повільнішими темпами, ніж у сусідній Польщі, хоча країна має більший природно-ресурсний потенціал.

Яскравий приклад активної підтримки розвитку туризму державою – Туреччина. Турецька модель – приклад ринкової орієнтації, де, з одного боку, внутрішній попит дав поштовх розбудові гірськолижних центрів місцевого значення, а з іншого – зростання зовнішнього попиту на відповідний вид туризму стало каталізатором створення нових альтернативних гірськолижних курортів, орієнтованих на міжнародний ринок. Усі готелі в гірськолижних центрах побудовані за кошти приватних підприємців. При цьому з часу побудови нового готелю держава звільняє господарів від податків на термін від п'яти років і надає значну підтримку в рекламі вітчизняного турпродукту на міжнародному ринку [2].

Експерти зазначають: вихід України на світовий ринок з конкурентоспроможним «гірськолижним» продуктом значною мірою визначатиметься перспективністю політики соціально-економічної реконструкції регіону.

Практична реалізація такої грамотної політики забезпечила б необхідні соціально та екологічно орієнтовані зміни у всіх галузях господарства вітчизняного Карпатського регіону.

Серед міжнародних програм особливе місце посідає Карпатська конвенція 2003 р., основна мета якої – бути інструментом сприяння стійкому розвитку регіону шляхом узгодження місцевого розвитку з природоохоронними інтересами. Зокрема через стабільний розвиток туризму. Реалізація відповідних програм також сприятиме, на думку фахівців, покращанню «туристичного» інвестиційного клімату в Карпатському регіоні, а це – використання кредитних ліній та залучення кредитів, грантів міжнародних фінансових організацій; використання міжнародних програм для малого та середнього бізнесу [3].

Українські гірськолижні курорти мають прекрасні природні умови, для подальшого розвитку, і з кожним роком стають все більш популярними серед туристів. Даний рівень інфраструктури гірських регіонів задовольняє безліч туристів, і кожного разу гірськолижні курорти приймають все більше туристів, які прагнуть провести свій вільний час з користю, і насолодитись красою гірськолижних регіонів.

Список використаних джерел:

1. Андропов О.М. Стан рекреаційного комплексу України [електронний ресурс] / О. М. Андропов // Економіка і Екологія, 2005, № 1. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/bogatjuk.htm
2. Горобець Н.П. Нові технології в галузі туризму [електронний ресурс] / Н. П. Горобець // Економіка і інформатизація, , 2004, с. 27-28. № 2 – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/skrypko2.htm
3. Гаспарян А.А. Розвиток гірського туризму в Україні. [електронний ресурс] /А.А. Гаспарян // Бізнес, 2005, №3 – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/voloshyn2.htm

Крупко Я.М., аспірантка
юридичний факультет, кафедра фінансового права
Науковий керівник: **Кадькаленко С.Т.**, к.ю.н., доцент
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ)
levantik09@rambler.ru

ПРО ПОНЯТТЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАГАЛЬНО ПРАВОВИХ ПРИНЦИПІВ СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ПРОЦЕСІ РОЗПОДІЛУ КОШТІВ МІЖ ЛАНКАМИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ

Характерною особливістю національної нормативної системи є присутність у ній комплексу основних принципів. Вони виступають головним системо-утворюючим фактором, завдяки чому численні та різноманітні норми зводяться та кординуються в єдине.

Перш за все нам хотілося би розпочати з того, що необхідно розкрити такі загальноправові принципи як принцип справедливості та принцип верховенства права.

Розглянувши думку відомої діячки у галузі права О. Ф. Скакун, вона відносить принцип справедливості до загальних правових принципів та визначає його як «міру морально-правової домірності вкладеного та отриманого в усіх сферах життєдіяльності людини та їхнього правового забезпечення» [1, с. 224].

Загалом, принцип справедливості – це один із найважливіших принципів права ідею якого вкладено та отримано в усіх сферах правового забезпечення.

Не поглиблюючись у загальнотеоретичні проблеми дослідження принципу справедливості, необхідно відмітити, що ще Арістотель [2, с.7] виділяв два види справедливості: розподільна справедливість (яка діє при пропорційному розподілі, наприклад певних благ), а також зрівнююча справедливість (вона проявляється в зрівнюванні того, що складає предмет обміну – проблеми цивілістики).

На думку С.П. Погребняка, розподільна справедливість [2, с.53] втілюється у принципі пропорційності (розмірності).

На нашу думку, найскладніше розкрити зміст пропорційності у сфері розподілу коштів між бюджетами. Саме розподільній справедливості притаманна вирішальна роль у державному і громадському житті, оскільки саме пропорційної рівності зазвичай прагнуть при зміні доходів, а також при розподілі соціального й інших видів забезпечення. Природно, що розподільна справедливість є справедливістю публічного права.

Відповідно до норм Конституції України статті 95 «бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами» [3]. Принцип справедливості й неупередженості виходить з певних гарантій за рахунок бюджетних коштів справедливого розподілу суспільного багатства між громадянами та територіальними громадами.

Принцип верховенства права, як категорія справедливості, знаходить свої витoki в античній Греції та Римі. Для корінних жителів (афінян) цей принцип був ототожнений з демократією. Рівність усіх громадян перед законом вважалася найвищим досягненням полісної демократичної системи. Ідеал верховенства права сьогодні став чи не найпоширенішим у всьому світі. Не залишилася без підтримки принцип верховенства права й Україну, за його основу лунають промови державних та політичних діячів нашої держави, термін «верховенство права» дуже широко використовується в рішеннях Конституційного Суду України та в законодавчій практиці. Принцип верховенства права став одним із популярніших та найактуальніших, щодо предмету наукових дискусій.

Одне із провідних місць відведене принципу верховенства права статтею 8 Конституції України. Однак цей принцип і досі не визначений та не осмислений правовою теорією та юридичною практикою.

Загалом поняття верховенства права може бути повністю розкрито лише за умов розподілу права і закону та у взаємовідносинах з правами людини.

Але конкретного змісту щодо принципу верховенства права у публічній фінансовій діяльності, в чому він проявляється, та від чого залежить не існує. Тому слід зауважити, що у фінансовому законодавстві конкретного визначення він хоч і не має, але ефективно застосовується.

Отже у публічній фінансовій діяльності, а саме в процесі розподілу коштів між ланками бюджетної системи принцип верховенства права полягає: у повній відповідності нормативно-правових актів Конституції України та законодавству, тобто будь-який нормативно-правовий акт, який приймається та видається в процесі розподілу бюджетних коштів повинен ґрунтуватися та відповідати тільки Конституції України та тільки законам України.

Принцип верховенства права дає загально-правову та фундаментальну основу публічній фінансовій діяльності, але на нашу думку він не зміг би функціонувати без деяких галузевих принципів таких як: принцип організації фінансового контролю, плановості, принцип фінансової безпеки держави тощо.

Роблячи висновок треба зазначити, що такий принципи як справедливості та верховенство права є «будівником» правової держави, та дуже важливим засобом регулювання суспільних відносин в усіх її сферах.

Підводячи висновок варто зазначити, що такі загально правові принципи як верховенство права і справедливості є фундаментальними, оскільки створюють підґрунтя для побудови правової, демократичної та соціальної держави, і як результат налагодженості зв'язків у міжнародному просторі, зокрема у сфері міжнародного фінансового права.

Україна є рівноправним і активним суб'єктом всіх правовідносин, міжнародного співтовариства, європейської спільноти, тому, як верховенство права, так і принцип справедливості для неї має таке ж значення, як і для всього глобалізованого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручн. / О.Ф. Скакун. — Харків: Консум, 2006. — 656 с.
2. Погребняк С.П. Основні принципи права (змістовна характеристика): [монографія] / С. П. Погребняк. - Харків: Право, 2008. – 240с.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/-254к/96-вр
4. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 [Текст]: // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572. (із змінами, внесеними згідно із Законом № 719-VII від 16.01.2014, ВВР, 2014, № 9, ст.93).

Кряж І.В., студентка
група МЕН-131, факультет проектного менеджменту та управління якістю
спеціальність: менеджмент організацій
Науковий керівник: **Шпомер А.І.**, к.ю.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
ira.kruazh@mail.ru

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Актуальність теми даної роботи полягає в необхідності вдосконалення державного управління, спрямованого на підвищення ефективності та результативності роботи державних структур, посилення їх відповідальності за надання якісних послуг населенню. Це змушує змінювати засади здійснення державної служби, яка виконує основні завдання державного управління.

Метою дослідження є визначення поняття та сутності державного управління і аналіз принципів його здійснення.

Управління – це цілеспрямована сукупність дій, які забезпечують узгодженість та координацію спільних робіт з метою досягнення суспільно-важливих цілей та вирішення завдань. Виділяють соціальне, біологічне та технічне (технократичне) управління.

Теорія адміністративного права виробила два підходи до визначення державного управління.

Державне управління в широкому розумінні – це сукупність усіх видів діяльності усіх органів держави, тобто означає фактично всі форми реалізації державної влади в цілому. Стаття 6 Конституції України встановлює, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України. Іншою мовою, державне управління в широкому розумінні характеризує всю діяльність держави за організуючим впливом зі сторони спеціальних суб'єктів права на суспільні відносини.

Державне управління у вузькому розумінні – це сукупність державних органів, між якими певним чином розподілені різні види діяльності держави. Відтак категорія державного управління у вузькому значенні відображає відносно самостійний вид діяльності держави, що його здійснює певна частина державних органів.

Саме вузьке розуміння державного управління має бути основним в адміністративному праві, оскільки реальної потреби у використанні тут ще одного – широкого – розуміння державного управління просто немає.

Отже, державне управління – це вид соціального управління, різновид специфічної діяльності держави, що дістає вияв у функціонуванні її органів, які впливають на суспільні відносини з метою її урегулювання відповідно до державних інтересів.

В сучасних умовах, коли використання високих технологій є вирішальним фактором підвищення ефективності у всіх сферах людської діяльності, в тому числі і у системі державного управління, з кожним днем зростає потреба у використанні інформаційно-комунікаційних технологій в органах державної влади.

Державне управління базується на інформаційних технологіях та інформації. Для прийняття управлінських рішень використовується інформація, а в результаті прийнятих рішень формується нова інформація. Цей процес

є безперервним, масштабним, розгорнутим «по вертикалі» і «по горизонталі» управлінських структур, а тому потребує систематизації, застосування засобів автоматизації, напрямів впровадження інформаційних технологій в державному управлінні. «Інструментального» супроводу із застосуванням сучасних інформаційних технологій потребує вся система державного управління.

Зміст державного управління реалізується через комплекс функцій – функцій управління, які виконують задачі держави й суспільства шляхом владно організаційної діяльності у різних процесуальних формах.

Існує багато думок з приводу класифікації функцій державного управління. На наш погляд, найбільш вдала класифікація була запропонована Н. Р. Нижник і О. А. Машковим. Вони серед функцій державного управління виділяють загальні, спеціальні та забезпечуючі.

Державне управління за своїм призначенням становить собою вид державної діяльності, в рамках якої реалізується державна влада. Це повністю відповідає системі поділу влади, оскільки кожна гілка єдиної державної влади реалізує повноваження через діяльність відповідних суб'єктів.

Державне управління здійснюють на підставі принципів:

1) соціально-політичних: демократизм; участь населення в управлінській діяльності; рівноправність осіб; рівність усіх перед законом; законність; гласність; врахування громадської думки; об'єктивність;

2) організаційних принципів побудови апарату державного управління: галузевий, функціональний, територіальний;

3) організаційних принципів функціонування апарату державного управління: нормативність діяльності; єдиноначальність; колегіальність; поділ управлінської праці; відповідальність за свої рішення; оперативна самостійність.

Виконавча влада не ототожнюється з державним управлінням, яке характеризується як вид державно-владної діяльності. Питання про їх співвідношення постає у зв'язку з тим, що державне управління розглядається як виконавчо-розпорядча діяльність, яка здійснюється системою органів виконавчої влади. Слід також відмітити, що зараз із практики державного будівництва нормотворчої діяльності практично зникли терміни «виконавчо-розпорядча діяльність» і навіть «державне управління».

При розгляді співвідношення виконавчої влади і державного управління слід виходити з того, що категорія «виконавча влада» є політико-правовою, а категорія «державне управління» — організаційно-правовою. Єдине, що їх об'єднує, це виконавча спрямованість.

Здійснене дослідження поняття та сутності державного управління дає можливість зробити деякі висновки. Виконавча влада здійснюється через діяльність відповідних ланок державних органів та їх апарату, що дістали назву органів виконавчої влади, але продовжують здійснювати, як і раніш, управлінську діяльність і по суті є органами державного управління. Зараз державне управління здійснюється в рамках єдиної системи державної влади на засадах поділу влади, тому державне управління, елементами якого є виконавча та розпорядча діяльність, не може протиставлятися виконавчій владі, оскільки через нього реалізуються владні повноваження суб'єктів виконавчої влади. Відповідно всі суб'єкти виконавчої влади є ланками системи державного управління. Таким чином, сутність проблеми співвідношення виконавчої влади і державного управління характеризується низкою чинників, які свідчать про те, що у деяких випадках вони мають як спільні риси, так і відрізняються за деякими важливими характеристиками. Так, виконавчу владу та державне управління здійснюють виконавчі органи. Однак до органів управління належить також адміністрація державного підприємства чи установи, яка не є виконавчим органом, бо інакше її слід було б включити до числа суб'єктів виконавчої влади. та ін. Разом з тим поняття «суб'єкт виконавчої влади» та «орган виконавчої влади» є тотожними.

Список використаних джерел:

1. Висоцький О.Ю. , Висоцька О.Є., Шаров Ю.П. Основи державного управління[Текст]. Частина I. - Дніпропетровськ: НМетАУ, 2008. - 52 с.
2. Висоцький О.Ю. , Висоцька О.Є., Шаров Ю.П. Основи державного управління[Текст]. Частина II. - Дніпропетровськ: НМетАУ, 2008. - 52 с.
3. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організації державного управління[Текст]: Навч. посіб. – К.: Вид-во УАДУ, 1998. – 160 с.
4. Радник Український юридичний портал[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/derj-ypr/453-kregyl/7351-2311-----.html>
5. Державне управління [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://pidruchniki.com/12461220/politologiya/derzhavne_upravlinnya

Куліш А.О., студентка

група Т-121, факультет природокористування і туризму
спеціальність: туризм

Науковий керівник: **Андрєєва Г.П.**, к.е.н.

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
alinochka_al@mail.ru

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Туристичний бізнес в Україні протистоїть конкуренції з боку інших держав. У нашій країні туризм, а особливо курортний, не має такого розвитку, як, наприклад, у Франції, Італії, Іспанії, Єгипті. А враховуючи теперішню ситуацію країни, скоро, можна передбачити, що українці зовсім перестануть відвідувати вітчизняні курортні міста.

Аналіз стану вітчизняного туристичного ринку свідчить про те, що розвиток туризму в Україні перебуває лише на початковій стадії. Збільшення потоків внутрішнього та в'їзного туризму нині уповільнюється через низку

негативних факторів, до яких належать: недостатній розвиток туристичної інфраструктури; нерозробленість нормативно-правової бази; економічна та політична нестабільність у країні; обмеженість асортименту запропонованих послуг; відсутність комплексного бачення країни як перспективної туристичної дестинації; недосконалість реклами українських туристичних центрів за кордоном та ін. [1].

Дана робота націлена на виявлення основних проблем розвитку туристичного бізнесу в Україні, тому далі розглянемо, з якими труднощами зіштовхується турбізнес у своєму розквіті.

Для покращення ситуації український уряд затвердив програму розвитку туризму в Україні 2010 року. Вона, зокрема, передбачала необхідність проведення роботи у кількох напрямках: розвиток туристичної інфраструктури, поліпшення послуг на всіх рівнях за рахунок підвищення майстерності кадрів, спрощення формальностей при отриманні віз і пересуванні країною, впровадження новітніх наукових розробок [2]. Проблеми розвитку турбізнесу неможливо вирішити без підтримки держави. Тому на даному етапі до першочергових завдань державних органів управління в галузі туризму можна віднести створення ефективних умов для роботи туристичних підприємств, установ та організацій, що, у свою чергу, потребує: розробки й впровадження прогресивних методів і стандартів туристичного обслуговування; розвитку малого та середнього підприємництва в сфері туризму; підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини; зміцнення матеріально-технічної бази туризму; розвитку туристичної інфраструктури; вдосконалення інформаційного та рекламного забезпечення туризму; провадження ефективної інноваційної діяльності; поліпшення кадрового забезпечення в сфері туризму; розширення міжнародної співпраці в туристичній галузі; підвищення іміджу держави на міжнародному рівні [1]. Як і інші економічні сектори, туризм споживає природні ресурси, створює відходи, загострює не тільки екологічні, але й культурні і соціальні проблеми. Темпи його розвитку потребують особливої уваги до виявлення негативного впливу на природне середовище, який сьогодні стає об'єктом все більш ретельної уваги світового співтовариства. Багато громадських організацій, в тому числі і українських, стурбовані наслідками руйнування унікальних природних ландшафтів завдяки неконтрольованим потокам туристів. В нашій країні найбільша концентрація турпотоків в цілому зосереджується в Західному регіоні та на південному заході країни, а також в м. Києві. Як пише Джон Уррі: «Туристи все в більшій мірі сприймаються як головні забрудники навколишнього середовища у порівнянні з місцевими жителями, яким відводиться роль носіїв аутентичних форм життя» [2].

Екологічний стан місць відпочинку – це основна проблема сучасного туристичного бізнесу. Прогресуюче захоплення природою сьогодні стає небезпечним. «Споживче» ставлення до природи, місіонерське з боку людини відношення до неї загрожує тим, що як пише відомий американський еколог Р.Неш, дика природа може бути «зацілована» вже в нашому сторіччі [3]. Величезні зусилля країн світу по «окультуренню» місць масових відвідувань природи виявляються неефективними. Прибутковий комфортний туризм – автостради, ресторани, послуга, дороги приводять до деградації живої природи. В результаті ми втрачаємо оазиси дикої природи. Крім того, інтенсивно організоване дике середовище перестає бути таким і більш не приваблює туристів [2]. Контрольована дика природа (в умовах заповідника) є простою фікцією, вважають глибинні екологи. На їх переконання, не можна природозахисні заходи оцінювати лише під кутом зору безпосередньої користі для людей. Сенс сучасної природоохоронної програми полягає в розумінні того, що ставлення до неї як до джерела ресурсів, ставлення до неї як до гармонійного і цілісного утворення яке пробуджує в людині не утилітаристські мотиви, а етичні і естетичні відчуття. На лоні дикої природи людина відчуває себе вільною, що не можна сказати про суспільство, в якому вона постійно знаходиться.

Державна податкова система має суттєвий вплив на соціально-економічну ефективність рекреаційно-туристичної діяльності, тому головним завданням держави є усунення бар'єрів для розвитку туристичної сфери шляхом прийняття Податкового кодексу та проведення виваженої податкової політики з метою підтримки та захисту суб'єктів рекреаційно-туристичної діяльності. Проблеми, що пов'язані з податковим законодавством України, перш за все, стосуються сплати податку на одану вартість, земельного податку, готельного та курортного зборів. Не відпрацьовано механізм заохочувального оподаткування інформаційно-рекламної діяльності, стимулювання інвестицій у туристичну галузь. Визначення туризму як пріоритетного напрямку розвитку регіону не підкріплено сприятливими умовами, які б створювалися з боку органів влади. Оптимізація оподаткування рекреаційно-туристичної діяльності сприятиме підвищенню дохідної частини бюджетів всіх рівнів: державного, регіональних, місцевих та підприємств-суб'єктів рекреаційно-туристичної діяльності. Туристична галузь має прямий та опосередкований вплив на підприємства економіки регіону, стимулює розвиток малого та середнього підприємництва, таких секторів економіки, як транспорт, будівництво, торгівля, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку. Розвиток та створення нових підприємств сприятиме наповненню бюджетів усіх рівнів та розбудові регіону в цілому [2].

Назріла необхідність надати відповідні повноваження органам місцевого самоврядування щодо розвитку туризму в регіонах. Це сприятиме оздоровленню економіки в регіонах, соціальному захисту його населення та поліпшенню ситуації в туризмі загалом. На думку Соляника С.Ф., першочерговим має бути поетапне передання місцевим органам влади прав на ліцензування туристичної діяльності, сертифікацію підприємств готельного господарства та пунктів харчування, а також повноважень щодо відповідного контролю. Основу такого механізму складає фінансово-економічне регулювання розвитку туристичної сфери.

В умовах кризи, коли дуже високим є психологічне навантаження та обмежена кількість сімейного бюджету, яка може бути виділена на відпочинок, необхідно розвивати місцеві види туризму, які є більш дешевими та можуть дати поштовх для розвитку, сумісних з туризмом сфер економіки.

Основним конкурентом туристичної галузі на ринку потенціальних споживачів послуг є гральний бізнес. Все, що пов'язано з гральним бізнесом турбує громадськість. Хоча гральний бізнес є легальним і достатньо прибутковим для місцевих бюджетів, тим не менш, всі розуміють, що найбільшу шкоду він завдає сімейним бюджетам і розтліваючи діє на підростаюче покоління. Альтернативою є туристична галузь, яка через можливість дізнатися про історію нашого краю та країни, традиції та віросповідання інших народів, сприяє розумінню як навколишньої дійсності, так й інших культур та світів, що є важливим фактором розвитку самої людини та налагодження зв'язків.

За оцінками соціологів і маркетологів, у сферу азартних ігор залучено до 20% дорослого населення країни, котре витрачає на них понад 1 млрд. дол. на рік. Таким чином, обсяг ринку азартних ігор в Україні можна оцінити в 1-1,5 млрд. дол. на рік. При цьому загалом по ринку азартних ігор, за оцінками на початок 2008 року, легальний сектор становив приблизно 40%, нелегальний – 60%. Зрозуміло, що такий сектор потребує чіткої системи регулювання, відсутність якої в Україні зумовлює два цілком зрозумілі результати, а саме:

- азартні ігри набули неабиякого поширення через відсутність будь-яких обмежувальних чинників;
- державне регулювання грального бізнесу має несистемний характер, у результаті чого на ринку азартних ігор існує значний тіньовий сектор [2].

Проаналізувавши вищевикладене можна стверджувати, що туристичний бізнес в Україні на сьогоднішній день має низку невирішених проблем, які неможливо вирішити без втручання держави. Для переходу всіх видів туризму на шлях сталого розвитку необхідно прийняття різних, нестандартних заходів. Головне, щоб цей процес був двостороннім як з боку туристів, які повинні об'єктивно оцінювати свої запити, бути готовими до отримання нових послуг, так і з боку приймаючої сторони, якій потрібно впроваджувати і рекламувати тільки форми, що ґрунтуються на концепції сталого розвитку. Досягнення поставленої мети, забезпечення високого рівня якості життя стане більш реальним, якщо критерій сталого розвитку туризму буде узгоджений з критерієм сталого розвитку суспільства в цілому. А також необхідно прийняти заходи щодо збереження навколишнього середовища та створення спеціальних місць відпочинку, де туристи змогли б відпочивати, не завдаючи шкоди природі. Але над цим необхідно працювати не один рік.

Список використаних джерел:

1. Козловський Є. Державне регулювання та підтримка розвитку туризму в Україні: досвід країн Центральної та Східної Європи // Актуальні проблеми внутрішньої політики. – 2004. – Вип. 4. – С. 209–218.
2. Соляник С.Ф. Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки [електронний ресурс] / С.Ф.Соляник// Випуск 11. -2011. –.Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/solyanyuk.htm
3. Нэш Родерик Дикая природа и американский разум / Р. Нэш; [сокр. пер. с англ. Сергей Колос, Владимир Борейко]; Киевский эколого-культурный центр. – К.: Логос, 2001. - 202с.
4. Бакурова А.В., Діденко А.В. Основні проблеми туристичної галузі електронний ресурс/ А.В. Бакурова, А.В. Діденко// Матеріали I Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції "Проблеми формування нової економіки XXI століття". - Режим доступу:http://tourlib.net/statti_ukr/bakurova.htm

Лабадин Ю.І., студентка

група МСР-091, факультет соціальної роботи

спеціальність: соціальна робота

Науковий керівник: **Скорик Т.В.**, к.пед.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

yulia.lab@mail.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТНЬО-ДОЗВІЛЛЄВИХ ІНТЕРЕСІВ ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Проблема старіння являє собою новий соціальний феномен XXI ст. В умовах демографічного старіння суспільства особи літнього віку стають однією зі значущих верст населення. Саме тому на освіту літніх людей сьогодні потрібно звернути особливу увагу. У сучасних умовах особи 55-60 років -це люди, що мають великий потенціал фізичних і інтелектуальних ресурсів. Головна їх відмінність - поява вільного часу, який просто необхідно продуктивно використовувати [1].

Нині вирішення завдань вільного часу, соціалізації та адаптації людей літнього віку відбувається через організацію системи освіти та дозвілля. Актуальність даного питання зумовлена тим, що задля того, щоб відбувалося надання якісних освітніх й культурно-дозвіллевих послуг, перш за все необхідно визначити направленість освітньо-дозвіллевих інтересів літніх людей.

Аналіз наукових публікацій. Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблемам неформальної освіти літніх людей та її видів, зокрема, присвячені роботи таких науковців: Медведєвої Е. Б., Юхневича М. Ю., Колотухи О.В., Архипової С. П., Колеснікової І. А., Огієнко О., Столярова Б. А., Сігаєвої Л.Є., Ольчак К., Сагун І. Г. та ін.

Мета публікації полягає у аналізі результатів дослідження освітньо-дозвіллевих інтересів людей літнього віку.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи освітньо-дозвіллеві інтереси літніх людей, необхідно зазначити, що освіта та дозвілля людей літнього віку розглядається в контексті неформальної освіти – тобто культурно-освітньої діяльності, яка відбувається поза формальними освітніми системами. Виходячи з цього, було виділено три різновиди неформального навчання:

- музейна педагогіка;
- туризм;
- університет третього віку.

Проведемо короткий аналіз кожного з видів.

Одним із найбільш відомих видів неформального навчання є музейна педагогіка. Проаналізувавши вітчизняну наукову літературу, найбільш доцільним вважаємо визначення російських дослідників О. Медведєвої, М. Юхневича, які зазначають, що «музейна педагогіка — це наукова дисципліна на перетині педагогіки, психології, музеєзнавства, мистецтва і краєзнавства.

Предметом музейної педагогіки є проблеми, пов'язані зі змістом, методами і формами педагогічного впливу музею, з особливостями цього впливу на різні категорії населення, а також зі значенням музею в системі закладів освіти» [2].

Основні принципи музейної педагогіки виводить російський дослідник Т.Чумалова. Вона визначає наступні принципи:

- принцип особистісно-орієнтованого спілкування (партнерство, співучасть, взаємодія);
- принцип тематичного планування (передбачає подачу досліджуваного матеріалу за тематичними блоками);
- принцип послідовності (планування досліджуваного матеріалу будується від простого до складного);
- принцип цікавості (досліджуваний матеріал повинен бути цікавим і викликати інтерес) [3; с. 58-63].

В даний час культурно - освітня діяльність - один з провідних напрямів музейної роботи з дорослим поколінням та людьми літнього віку. У музеях розробляються адресні програми в залежності від віку та потреб відвідувачів, створюються відділи освіти з новою структурою, організуються центри, експозиції, виставки для відвідувачів різних вікових категорій.

А задля того, щоб створити програми, виставки та заходи відповідно до потреб та інтересів саме літніх людей, необхідно чітко розуміти, що саме цікавить дану категорію відвідувачів, які теми для них є найбільш актуальними. І, провівши дослідження, ми з'ясували, що музейній педагогіці надають перевагу 25% опитуваних в порівнянні з іншими видами неформальної освіти. Метою відвідування музеїв людьми літнього віку у 70% є розширення кругозору, у 20% -- отримання нових знань, а у 10%-- до всього вищезазначеного необхідно додати ще й розширення кола спілкування, знайомства з новими людьми. Тобто, як бачимо літні люди прагнуть й надалі розвиватися, отримувати нові знання, заводити нові знайомства, та успішно функціонувати, взаємодіяти в соціумі.

Наступним видом неформальної освіти є туризм. Туризм для людей похилого віку (туризм літніх людей, пенсійний туризм) — це різновид туризму, що має на меті задоволення рекреаційних потреб вікової категорії старше 55 років [4].

Говорячи про туризм для літніх людей, важливо взяти до уваги соціальний туризм. Відповідно до Манільської декларації «соціальний туризм – це ціль, до якої суспільство повинне прагнути в інтересах менш забезпечених громадян» [5].

Головною метою соціального туризму є подорожі і відпочинок соціально вразливих верств населення для відновлення працездатності, фізичних і моральних сил [6; с. 3-5].

Соціальний туризм може реалізуватися за наступними видами туризму: вивчення культури, туризм-відпочинок, лікувально-оздоровчий туризм, екологічний туризм, православний туризм.

Позитивними наслідками такого туризму є підвищення соціальної активності людей літнього віку, розширення кола спілкування, зміцнення здоров'я, збереження гарної фізичної форми, молодого зовнішнього вигляду, підвищення життєвого тону літніх людей. Соціальний туризм має великий вплив на оздоровлення літніх людей, так як є чинником, що протидіє малорухливому способу життя, який негативно впливає на здоров'я і психіку. Туризм створює можливість встановлювати незалежні і різноманітні контакти, які допомагають отримати впевнену й ефективну життєву підтримку, так необхідну літній людині.

Туризм є унікальним засобом реабілітації, дає можливість повноцінного спілкування літніх людей. Подорожі, нові знайомства, яскраві незабутні враження - все це піднімає настрій і тонус людини, дозволяє йому відчути всю повноту життя, налаштовує на позитивний лад, додає сили в боротьбі з недугами [7].

У результаті проведеного дослідження нами було з'ясовано, що лише 15% респондентів надають перевагу туризму та подорожам. Перш за все це пов'язано з таким визначальним фактором, як низьке матеріальне забезпечення літніх людей. Ще одним не мало важливим чинником є відсутність упорядкованої системи туризму для даної категорії населення, адже в нашій державі туризм для літніх людей майже не розвивається.

Що ж стосується мети, з якою літні туристи відправляються подорожувати, то у 35% -- це задоволення естетичних та пізнавальних потреб, ще у 35%-- зміцнення здоров'я; у 10% метою є задоволення потреби в саморозвитку; а ще у 5% -- розширення кола знайомств.

При дослідженні туристичних інтересів літніх людей перше місце було надане відвідуванню пам'яток природи – 35%, друге (30%) – відвідуванню храмів та святих місць, 5% -- відвідуванню пам'яток архітектури, і ще 30% опитуваних хотіли б відвідати всі вищезазначені місця в сукупності.

І останнім видом неформальної освіти, який ми піддамо аналізу є університети третього віку. Якщо говорити про впровадження та розвиток університетів третього віку, то в Україні навчання людей літнього віку є інноваційним проектом, що має на меті впровадження та практичну реалізацію принципу навчання впродовж всього життя.

Діяльність таких університетів регламентується наказом Міністерства соціальної політики України від 25.08.11 №326 „Про впровадження соціально-педагогічної послуги „Університет третього віку”. Відповідно до даного наказу метою надання послуги є реалізація принципу навчання людей старшого віку впродовж всього життя та підтримка фізичних, психологічних та соціальних здібностей.

Надання даної послуги має забезпечити:

- створення умов та сприяння всебічному розвитку людей похилого віку;
- реінтеграцію людей похилого віку в активне життя суспільства;
- надання допомоги людям похилого віку в адаптації до сучасних умов життя шляхом оволодіння новими знаннями;
- підвищення якості життя людей похилого віку, завдяки забезпеченню доступу до сучасних технологій та адаптації до технологічних перетворень;
- формування практичних умінь і навичок;
- можливість для розширення кола спілкування та обміну досвідом. [8].

Організація таких університетів здійснюється на базі Центрів здоров'я, територіальних центрів соціального обслуговування, а також навчальних закладів різного рівня. Їхня основна мета – навчання провідним принципам здорового способу життя, а також поглиблення знань за інтересами: мовознавство, історія краю, музика, література, комп'ютерна грамотність тощо. [9].

При дослідженні освітньо-дозвіллевих інтересів літніх людей було визначено, що університетам третього віку приділяється найбільша увага з боку респондентів. 60% опитуваних надають перевагу саме університету третього віку як одному з видів неформального навчання. При з'ясуванні тем, які є найбільш цікавими та актуальними, було виявлено, що у літніх людей викликають інтерес теми, що стосуються здорового способу життя, догляду за здоров'ям, психології, історії рідного краю, комп'ютерної освіти та декоративно-прикладного мистецтва. При відповіді на питання «Які можливості Вам дає відвідування Університету третього віку?» 50% відповіло, що університет дає можливість отримувати нові знання, 15% -- спілкування з однодумцями, ровесниками, 25% -- можливість подолання самотності. Тобто, як бачимо, університет третього віку допомагає літнім людям не тільки здобувати нові знання, а й сприяє подоланню відчуття самотності та підвищенню соціальної значущості.

Висновки. Отож, як підсумок, можемо сказати, що при дослідженні освітньо-дозвіллевих інтересів людей літнього віку, перевага надається саме університетам третього віку, за допомогою яких слухачі можуть отримати не лише нові знання та розширити коло знайомих, а й задовольнити свої дозвіллеві потреби, адже такі університети взаємодіють з різноманітними установами-партнерами, наприклад, музеями, громадськими організаціями, волонтерськими центрами, які допомагають організовувати різноманітні виставки, майстер – класи, екскурсії та інші дозвіллеві заходи. Тобто університети третього віку містять в собі поєднання елементів інших видів неформальної освіти, що дає змогу говорити про різнобічний характер їх функціонування.

Список використаних джерел:

1. Лутай Л.А., Шпандарук В.О. Концептуальні основи створення Університету третього віку [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ipo.donnuet.dn.ua/images/stories/.../Section_4
2. Медведева Е. Б., Юхневич М. Ю. Музейна педагогіка як нова наукова дисципліна / Е. Б. Медведева, М. Ю. Юхневич // Культурно-освітня діяльність музеїв. М., 1997.
3. Чумалова Т. Основные принципы музейной педагогики. Путешествие на машине времени Т. Чумалова // Дошкольное воспитание. – М., 2008 – № 3. – С. 58-63.
4. Туризм для людей похилого віку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Манильская декларация по социальному воздействию туризма от 22.05.97 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.unwto.org>
6. Колотуха О. Соціальний туризм в Україні. Проблеми та перспективи розвитку / О. Колотуха // Краєзнавство. Туризм. – 2010. – № 20 (649). – С. 3 – 5.
7. "Социальный туризм" для пожилых граждан и инвалидов [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://лкцсон.рф/index/>
8. Методичні рекомендації щодо організації соціально-педагогічної послуги „Університет третього віку” у територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг) від 25.08.2011 № 326 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://document.ua/pro-vprovadzhennja-socialno-pedagogichnoyi-poslugi-universit-doc72450.html>
9. Департамент соціального захисту населення Миколаївської облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://sotszahist.mk.ua/>

Макаревич С.Ю., студентка

група ТЗ-101, факультет природокористування і туризму

спеціальність: туризмознавство

Науковий керівник: **Алешугіна Н.О.**, к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

svetik.m1993@mail.ru

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ, ЯК ОСНОВНОГО ТА ДОДАТКОВОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічний занепад та деградація сільських територій України призвела до пошуку нових видів діяльності на селі, а саме сільського туризму. Адже українське село має надзвичайно багату історико-архітектурну спадщину, культуру, самотній побут, природні та лікувально-рекреаційні ресурси. Наші села багаті індивідуальним житловим фондом і працьовитими людьми. Та і попит на послуги сільського туризму є. Жителі великих міст все частіше віддають перевагу спокійному відпочинку на природі в сільській місцевості.

Наданням послуг сільського туризму на селі займаються місцеві сільські жителі, які зайняті в сільськогосподарському господарстві чи працюють в інших галузях економіки і для яких сільський туризм є додатковим видом діяльності та джерелом отримання додаткового прибутку, та сільські господарі, що займаються сільським туризмом, як основним видом діяльності.

Метою даної статті є визначення основних переваг та недоліків сільського туризму в Україні, як основного та додаткового виду діяльності, для держави, сільських господарів та туристів.

Перш за все, треба звернути увагу на те, що в Україні відсутнє спеціальне законодавство в сфері сільського туризму. На даний момент ця сфера бізнесу регулюється, зокрема, Конституцією України, ЗУ «Про туризм» та ЗУ «Про особисте селянське господарство» [1].

Згідно з законом «Про особисте селянське господарство», особисте селянське господарство – це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, в тому числі й у сфері сільського зеленого туризму. В законі також сказано, що для ведення особистого селянського господарства

мають право використовуватися земельні ділянки розміром не більше 2,0 гектара, які належать господарям на правах приватної власності чи оренди [2].

В Україні на даний момент розподіл сільського туризму на основний та додатковий вид діяльності є неофіційним. Господарі, які не хочуть платити податки, намагаються задекларувати не більше, ніж 5 кімнат. Хоча офіційно ніде не зазначено, що у такому випадку податки не сплачуються.

Як правило, послуги сільського туризму, як додаткового виду діяльності, надаються на базі так званих агроосель, які мають не більше 5 кімнат і пристосовані для проживання туристів. Прибуток від такої діяльності не оподатковується, а при дотриманні певних вимог господар звільняється і від податку на доходи фізичних осіб. Що і є головною перевагою даного виду діяльності, адже той, хто займається сільським туризмом, як основним видом діяльності, оподатковується на загальних засадах.

Господарі, що отримують основний дохід від сільського туризму і є членом «Спільки сприяння розвитку сільського туризму в Україні» або «Українська гостинна садиба», мають змогу пройти категоризацію незалежно від кількості номерів. Отримання категорії є гарним інструментом маркетингу та підтвердженням того, що пропонувані послуги є якісними. Хоча не кожна садиба має таку можливість, адже висувуються дуже жорсткі вимоги, які не завжди залежать від бажання та можливостей господаря. Зокрема, до таких вимог можна віднести:

- Розташування садиби поблизу природоохоронної території;
- Приготування їжі з сертифікованих продуктів органічного землеробства;
- Використання в садибі води лише з природних джерел;
- Використання альтернативних джерел енергії та інші [3].

Варто зауважити також, що ті господарі, які не реєструються як ФОП (це стосується, зокрема, тих, хто займається сільським туризмом як додатковим видом діяльності), згодом можуть мати проблеми з безготівковими платежами, що обмежує можливості ділового партнерства, так само як і відсутність формальної відповідальності.

Негативно на розвиток сільського туризму, як основного, так і додаткового виду діяльності, впливає відсутність спеціалізованих програм кредитування, оподаткування, пільгових тарифів на житло та відсутність загальнодержавної маркетингової стратегії розвитку сільського туризму в Україні.

Для вирішення даних проблем доцільно, перш за все, розробити спеціальне законодавство, котре буде регулювати всі аспекти розвитку даного виду бізнесу та встановлюватиме відповідні вимоги до ведення бізнесу сільського туризму, як основного, так і додаткового виду діяльності та його оподаткування. Адже зараз відповідно до чинного законодавства, цивільно-правові угоди між фізичними особами оподатковуються за ставкою 20 %. Зрозуміло, що такий стан справ зумовлює надзвичайно низьку рентабельність і масову "тінезацію" послуг сільського зеленого туризму. Легальний розвиток зеленого туризму в селах України стане реальністю при узаконенні ставки податку на рівні 2-4 % від ціни договору оренди приміщень агрооселі [4].

Так як ринок сільського туризму частково перетинається з ринком оренди житла та готельним бізнесом, варто сказати, що головною рисою, що відрізняє сільський туризм, є особистий, індивідуальний підхід до туриста, а також наявність додаткових послуг та анімаційних програм. Саме тому туристи і віддають перевагу відпочинку в сільській садибі, аніж в готелі в сільській місцевості.

Як показує досвід розвитку сільського туризму в Україні, ті хто займається сільським туризмом, як основним видом діяльності, надають більш якісний туристичний продукт та пропонують більш широкий спектр додаткових послуг.

До переваг сільського туризму, як основного виду діяльності для туристів, належать наступні:

- господар надає більш повний спектр основних та додаткових послуг;
- господар приділяє всю свою увагу туристам;
- садиба є більш благоустроєною, продуманою концепцією.

Головним недоліком є більш високі ціни на послуги.

Перевагами сільського туризму, як додаткового виду діяльності для туристів, є:

- більш менш низькі ціни;
- можливість познайомитися з іншими видами с/г, якими може займатися господар.

До головних недоліків належать такі:

- надається менш якісний турпродукт;
- менша різноманітність послуг, що надаються;
- відсутність анімаційних програм.

Отже, туристам краще обирати ті садиби, де господарі займаються сільським туризмом як основним видом діяльності. Адже такі господарі зосереджують всю свою увагу на туристах, додаткові послуги більш продумані. Хоча ціни тут будуть більшими. Тим же, хто прагне просто відпочити на природі та в тиші, сміливо можна обирати садиби, де господарі отримують від туризму лише додатковий заробіток.

Що стосується самих господарів, то вони в своїй діяльності спираються на Закон України «Про особисте селянське господарство» та всіляко намагаються уникнути сплати податків. Адже при таких податках займатися даним бізнесом не вигідно.

Отже, зважаючи на функції, що виконує даний вид туризму в сільській місцевості, зокрема, підвищення життєвого рівня населення, охорони навколишнього середовища, економічного благополуччя місцевих жителів, можна зробити висновок, що розвиток сільського туризму в Україні повинен бути одним із пріоритетних видів туризму.

Саме тому, зважаючи на сучасний стан економіки України, збільшення попиту на відпочинок в природному середовищі, та враховуючи необхідність створення сучасного ринку пропозицій відпочинку у сільській місцевості, на часі є підтримка з боку держави. Це створення максимально спрощеного доступу сільського населення до діяльності у цій сфері, надання йому відповідних преференцій, у тому числі, й податкових, прийняття Закону України „Про сільський зелений туризм”, де будуть передбачені всі аспекти здійснення діяльності в сільському туризмі, як основного, так і додаткового виду діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про сільський зелений туризм. – Закон України. Проект від 12.04.2007 р. № 3467 // http://tourlib.net/zakon/pro_siltur.htm
2. Закон України «Про особисте селянське господарство»
3. Сільський зелений туризм. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.greentour.com.ua/ukrainian/catalogue>.
4. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм. Навчальний посібник./ М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько - К.: Знання, 2006. - 271 с.

Мишко Д.К., студент

група П-111, факультет господарського права та соціального забезпечення
спеціальність: правознавство

Науковий керівник: **Величко А. А.**, старший викладач
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
den_slav1293@mail.ru

ТЕРОРИЗМ ЯК ОДНА ІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА ХХІ ст.

Тероризм залишається однією з найбільших загроз третього тисячоліття. В рамках протидії цьому явищу багато уваги приділяється терористичним злочинам. Одним з таких є сприяння вчиненню терористичного акту. Проблема кримінальної відповідальності за тероризм та сприяння вчиненню терористичного акту присвятили свої праці такі вчені як П.В. Агапов, В.Ф. Антипенко, В.О. Глушков, А.О. Данилевський, С.У. Дикаєв, А.І. Долго-тв, С.О. Допилка, В.П. Ємельянов, В.С. Зеленецький, А.Е. Ізетов та інші.

На сьогоднішній час тероризм, на жаль, став невід'ємною частиною політичних і економічних процесів в усьому світі, і представляє все більш значну загрозу громадській і національній безпеці. Із одиничних проявів він перетворився в масове явище. І ці явища постійно збільшуються, і таким чином даний вид організованої злочинності, може поставити під сумнів весь процес подальшого розвитку людства.

Терор (лат. "еггос - страх, жах) - означає "лякати", "залякувати". Саме ця обставина і визначає терор як особливу форму політичного насильства, що характеризується жорстокістю, цілеспрямованістю та удаваною ефективністю. Ці особливості визначили широке використання терору протягом людської історії як засобу політичної боротьби в інтересах держави, організації і окремих груп суспільства. Терор був розповсюдженим інструментом боротьби революції і контрреволюції в період глибоких соціальних потрясінь суспільства.

У сучасних умовах спостерігається ескалація терористичної діяльності екстремістських організацій, ускладнюється характер їхніх дій, зростає витонченість і антигуманність терористичних актів. Причини терору криються в зростанні кризових явищ, нездатності суспільства регулювати складні соціально-політичні процеси, швидкій зміні систем людських і політичних ідеалів, цінностей, у підключенні до активного політичного життя широких мас населення з низькою духовністю, культурою та освітою, позбавленого політичного досвіду. Через це активізуються прагнення використати слабкості суспільної та державної системи і прокласти "найкоротший" шлях до поставленої мети.

Центральним елементом терору є захоплення заручників, викрадення політичних діячів, їхнє вбивство, вимагання грошей, спеціальних матеріалів, транспортних засобів, зброї, звільнення політичних ув'язнених, поширення загального спровокування репресій з боку держави. Терор у відношенні національної, етнічної, расової або релігійної групи, здійснюваний з метою її повного чи часткового знищення, розглядається світовим співтовариством як акт геноциду.

Існує багато варіантів прояву терору і тому важко дати універсальне його визначення. Хоча певні критерії класифікації визначені: терор як метод політичної боротьби в мирний та воєнний час; індивідуальний, організований терор і терор як політика держави; терор як метод внутрішньополітичної боротьби і терористичні акти міжнародного характеру.

Часто терористами стають ті хто не згоден з державним устроєм і тоді вони ставлять під загрозу життя багатьох людей - заручників. Розрізняють акт тероризму - злочин проти суспільної безпеки та суспільного порядку і *терористичний акт*, як посягання на життя має індивідуальний, персоніфікований характер.

Тероризм у світі переслідується майже всіма державами. Для цього існує міжнародне законодавство, за яким терорист переслідується на території будь-якої країни. Часто терористами стають дуже неврівноважені, психічно хворі люди. Види і форми тероризму розрізняються за цілями, формами, методами, суб'єктами та об'єктами. Але виділяють два основних види - політичний та карний.

Сьомий конгрес ООН із запобігання злочинності (1998 р.) кваліфікував один з видів політичного тероризму, як міжнародний тероризм, незалежно від його мотивів. Цей вид найбільш небезпечний, як для окремої людини, так і для всього суспільства. Терористи використовують такі методи, як вбивства, вибухи, підпалення, погрози окремим громадянам, представникам державної влади. Тому цей комітет відзначив, що боротьба з тероризмом, як і злочинність - завдання будь-якої держави. Одна з форм тероризму - державний тероризм, коли до влади приходять мафіозні, корумповані представники влади з метою встановлення жорсткого контролю над суспільством. Часто тероризм провокує військові дії, як локальні, так і глобальні.

Тероризм як засіб насильницького досягнення мети відомий здавна, ще з древнього світу. Він був і є на озброєнні у різних релігійних сектах, таємних і кримінальних організаціях, масових народних рухів (в Росії ХІХ ст. організація "Народная воля", в Італії кінця ХХ ст. "Червоні бригади"). Крім цих терористичних організацій є багато інших, зокрема:

Організація Абу Нідала відома як "Чорний вересень", Революційна рада Фатах, Арабська революційна рада, Арабські революційні бригади, Революційна організація соціалістичних мусульман;

Хамас - ісламський рух опору, або "Студенти Айяш", "Студенти інженерного профілю", сили "Азз аль-дин аль хассам", батальйони "Азз аль-дин аль хассам";

Хезболла (партія Всевишнього) - інші назви: Ісламський джихад, Організація революційного правосуддя, Організація правовірних проти невірних, Послідовники пророка Мухаммеда;

Японська Червона армія або Антиімперіалістична інтернаціональна бригада, Нихон секіген, Антивійськовий демократичний фронт;

Тигри визволення Таміл Елама або Тамільські тигри, які діють під прикриттям таких організацій як "Всесвітня тамільська асоціація", "Федерація асоціацій канадських тамілів";

Організація Моджахеддин-е Хальк - національна визвольна організація Ірану;

Група "Фронт визволення Палестини - Абу Аббас" та Народний фронт за визволення Палестини, відомий як Червоні орли;

Аль-Кайда, відома як Ісламська армія або Всесвітній ісламський фронт джихада проти євреїв та хрестоносців, заснована у 1990 р. Ця організація надавала фінансову, військову допомогу всім, хто виступає за відновлення всесвітньої мусульманської держави. Тепер ця організація закликає вбивати у всьому світі євреїв, американців та їх союзників. На її рахунок вибухи у багатьох посольствах, терористичний акт 11 вересня 2001 р. проти Всесвітнього торгового центру у Нью-Йорку. Ця організація фінансує, надає матеріально-технічну підтримку терористичним групам, які підтримують її цілі.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI (Редакція станом на 31.10.2014)

2. Гушер А.И., Проблема терроризма на рубеже третьего тысячелетия новой эры человечества, режим доступа: http://www.e-journal.ru/p_euro-st3-3.html

3. Авдеев Ю. И., Особенности современного международного терроризма и некоторые проблемы борьбы с ним, режим доступа: <http://www.waaf.ru/3x.htm>

Ніщимна І.О., студентка

група ЗП-121, факультет господарського права та соціального забезпечення спеціальність: правознавство

Науковий керівник: **Ніщимна С.О.**, д.ю.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

irynan05@ukr.net

ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Економічна взаємодія та фінансова співпраця держав світу в сьгоднішніх інтеграційних процесах є неперервною. Процеси глобалізації та євроінтеграції є основою сучасного розвитку світового співтовариства.

Значення міжнародного фінансового права полягає в тому, що всі держави світу мають долучатися до міжнародних фінансових процесів, що ґрунтуються на положеннях Статуту Організації Об'єднаних Націй та Хартії економічних прав та обов'язків держав.

Організація Об'єднаних Націй проголошує такі основні цілі своєї діяльності:

- підтримання міжнародного миру та безпеки, розвиток дружніх відносин між націями та здійснення міжнародної співпраці у вирішенні міжнародних проблем в економічних та соціальних галузях;
- необхідність укріплення міжнародної співпраці в цих галузях;
- необхідність укріплення міжнародної співпраці з метою розвитку. [1]

Хартія економічних прав та обов'язків держав, підтверджуючи основні цілі Організації Об'єднаних Націй, визначає однією із основних своїх цілей сприяння встановленню нового міжнародного економічного порядку, що ґрунтується на справедливості, суверенній рівності, взаємозалежності, спільності інтересів та співпраці між всіма державами, незалежно від їх економічних та соціальних систем. [2]

В Україні основи формування національного законодавства з питань міжнародних фінансів були закладені в перших нормативно-правових актах незалежної держави. Подальшим підґрунтям виступили Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16квітня1991 р. та Декрет Кабінету Міністрів "Про систему валютного регулювання та валютного контролю" 19 лютого1993 р.

Перша спроба систематизувати міжнародні фінансово-правові норми була здійснена Г. Ліппертом на початку минулого століття. Він виокремив міжнародне фінансове право в окрему галузь права, яка поєднує норми національного фінансового законодавства та міжнародні правові норми. [5, с.15]

Говорити про норми міжнародного фінансового права без прив'язки їх до національного фінансового права, на наш погляд, неможливо. Крім того, особливістю цих норм є те, що вони виникають, змінюються та припиняються у сфері міжнародних відносин. Отже, норми міжнародного фінансового права та міжнародного права беззаперечно взаємодіють між собою та забезпечують належний рівень нормативно-правового регулювання.

Існує два основні аспекти щодо визначення категорії міжнародного фінансового права: розширений та звужений. При розширеному трактуванні міжнародне фінансове право - це сукупність міжнародних правових норм, що регулюють *всі фінансові операції, які виходять за межі певної держави*. Фактично це відносини між суб'єктами, які здійснюють зовнішньоекономічні операції або операції з іноземним капіталом. При звуженому трактуванні міжнародне фінансове право охоплює *норми, які регулюють порядок обороту міжнародного фінансового капіталу*.

Науковці виділяють декілька інститутів міжнародного фінансового права: міжнародне валютне право; міжнародне податкове право; міжнародні кредитні та розрахункові відносини; міжнародне бюджетне право тощо.

Порівнюючи міжнародне фінансове право та міжнародне право, можна говорити про чітку відмінність цих категорій. Досить вдало, на наш погляд, розмежували ці поняття французькі дослідники Д. Карро та П. Жуйар. Так, міжнародне право вони визначали як право захисту, оскільки воно цілком ґрунтується на ідеї збереження політичної незалежності держав. Натомість, міжнародне фінансове право характеризувалося ними як право на експансію, оскільки воно ґрунтується на твердженні, що збагачення держав - мета цілком легітимна, а для цього необхідним є встановлення відносин економічної взаємозалежності між державами. [4, с.5-6]

На думку Роберта С.Рендела міжнародне фінансове право – це система приватно- та публічно-правових норм, які регулюють міжнародний рух капіталу, де важливу роль відіграють міжнародні валютно-фінансові та кредитні організації та інститути. [5, с.16]

В.І.Лісовський, характеризуючи міжнародне фінансове право, говорить про його особливості основна з них, на його думку, впливає з специфіки міжнародних фінансових відносин та полягає в його тісному зв'язку як з міжнародним публічним, так і з міжнародним приватним правом. Міжнародне фінансове право дослідник визначає як сукупність норм поведінки (конвенційних і звичайних). Ці норми регулюють міждержавні фінансові відносини. Надбанням дослідження В.І.Лісовського можна назвати перелік елементів системи міжнародного фінансового права як науки

- поняття міжнародного фінансового права;
- історія виникнення і розвитку міжнародного фінансового права;
- питання організації кредитних (банківських) інститутів;
- міжнародні валютні відносини;
- міжнародні угоди щодо платежів;
- фінансові питання в договорах про репарації та про допомогу найменш розвинутим країнам;
- міжнародні кредитні відносини;
- міжнародні угоди щодо векселів та чеків. [5, с.16]

В. М. Шумилов також долучився до формування поняття міжнародного фінансового права. Він визначав його як сукупність міжнародно-правових норм, які регулюють відносини в міжнародній фінансовій системі. Предметом міжнародної фінансової системи виступають національні правові режими в фінансовій сфері, форми міжнародних розрахунків, стан платіжного балансу, правові режими міжнародних валютних ринків, умови конвертованості валют, кредити, боргові зобов'язання, фінансова допомога тощо. [6, с.96-97]

У системі російського права міжнародне фінансове право розглядається як самостійна галузь права, яка включає в себе як міжнародні публічно-правові, так і міжнародні приватноправові норми, пов'язані з положеннями національного фінансового права Російської Федерації та звичаями ділової фінансової практики. Російські дослідники наголошують на тому, що в міжнародному фінансовому праві використовуються цивілістичні, процедурно-процесуальні, обліково-фінансові категорії: фінансово-правова відповідальність, юрисдикція платника податків, правоздатність, дієздатність, форма волевиявлення при здійсненні фінансових операцій, моніторинг міжнародних розрахунків тощо. На підставі цього, вони роблять висновок, що міжнародне фінансове право вивчає лише особливу групу фінансово-правових відносин, які мають міжнародний характер, а саме валютні розрахунки, фінансові операції банків, міжнародне оподаткування тощо.

Отже, основною метою міжнародного фінансового права є врегулювання міжнародних фінансових відносин, а міжнародне фінансове право виступає як сукупність правових норм, що здійснюють таке регулювання. Спираючись на дослідження науковців, можна констатувати, що міжнародні фінансові відносини складаються з норм національного фінансового права окремих країн та міждержавних фінансово-правових норм.

Список використаних джерел:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду, ООН; Статут, Міжнародний документ від 26.06.1945 // Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua
2. Хартия экономических прав и обязанностей государств, ООН; Хартия, Міжнародний документ від 12.12.1974 // Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua
3. Вельяминов Г.М. Международное экономическое право и процесс (Академический курс): Учебник / Г.М. Вельяминов. - М.: Волтерс Клувер, 2004. - 496 с.
3. Карро Д., Жуйар П. Международное экономическое право / Д.Карро, П.Жуйар; Пер. с франц. В.П.Серебренникова, В.М.Шумилова; Науч. ред. В.М.Шумилов. - М. : Междунар. отношения, 2002. – 608 с.
4. Лазебник Л.Л. Міжнародне фінансове право: Навч. пос.-К.: Центр учбової літератури, 2008. - 312 с.
5. Шумилов В.М. Международное публичное экономическое право : Учебное пособие / В. М. Шумилов. - М.: НИМП, 2001. 288 с.

Рева Л.О., студентка
група МПО-131, факультет проектного менеджменту та управління якістю
спеціальність: менеджмент організацій
Науковий керівник: **Шпомер А.І.**, к.ю.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
lissa-00@mail.ru

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Адміністративна відповідальність становить особливий вид юридичної відповідальності, їй властиві всі ознаки останньої. Традиційно правову відповідальність пов'язують із застосуванням заходів державного примусу, розглядають її як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення, як реалізацію, застосування і здійснення санкцій. Застосування заходів юридичної відповідальності тягне для правопорушника

обтяжливий наслідок майнового, морального, особистісного чи іншого характеру, які він зобов'язаний перетерпіти і фактично перетерпіває. Тим самим правопорушник "тримає відповідь" перед державою за неправомірну поведінку.

Поняття та сутність адміністративної відповідальності були предметом дослідження таких вчених, як І. Гриценко, В. Колпаков, В. Загуменник, Т. Коломієць, Д. Лук'янець, А. Мілашевич, В. Печуляк, С. Потапова, В. Столбовий, Д. Бахрах, І. Галаган, І. Веремесенко, Б. Лазарєв, А. Луцьов, Н. Салищева та інші.

Метою цієї статті є дослідження поняття і сутності адміністративної відповідальності та визначення необхідності закріплення його в законодавстві України.

Чинне законодавство України не дає чіткого визначення поняття адміністративної відповідальності і тому в теорії адміністративного права існує численна кількість точок зору стосовно цього соціально-правового явища.

Адміністративна відповідальність - це різновид правової відповідальності, специфічна форма негативного реагування з боку держави, в особі її компетентних органів, на відповідну протиправну поведінку, згідно з якою особа, що скоїла це правопорушення, повинна нести відповідальність перед повноваженим державним органом за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установлених законом формах і порядку.

Як явище правової дійсності адміністративна відповідальність характеризується двома видами ознак. По-перше, це ознаки, властиві юридичній відповідальності в цілому (основні); по-друге, ознаки, що відмежовують адміністративну відповідальність від інших видів юридичної відповідальності (похідні).

Основні ознаки адміністративної відповідальності полягають у тому, що вона:

- 1) є засобом охорони встановленої державою правопорядку;
- 2) нормативно визначена і полягає в застосуванні (реалізації) санкцій правових норм;
- 3) є наслідком винного антигромадського діяння;
- 4) супроводжується державним і громадським осудом правопорушника і вчиненого ним діяння;
- 5) пов'язана з примусом, з негативними для правопорушника наслідками (морального або матеріального характеру), яких він має зазнати;

6) реалізується у відповідних процесуальних формах.

Похідні ознаки адміністративної відповідальності визначаються її юридичною природою.

Тривалий час у правовій науці підставою адміністративної відповідальності вважалася протиправна винна дія або бездіяльність, що порушує встановлене адміністративно-правовою нормою правило, але за своїм характером і наслідками не тягне за собою кримінального покарання.

Отже, першим вихідним моментом була теза про те, що порушення правил поведінки, встановлених будь-якою адміністративно-правовою нормою, тягне за собою адміністративну відповідальність. Друге вихідне положення полягало в тезі про те, що притягнення до адміністративної відповідальності можливе тільки при порушенні норми адміністративного права. Проте сучасна юридична практика довела, що ці відправні позиції не завжди вірні. Дослідження інституту адміністративної відповідальності свідчать про те, що вона настає, по-перше, при порушенні не всіх, а тільки певної групи адміністративно-правових норм, і, по-друге, при порушенні норм не тільки адміністративного права.

Це пояснюється специфікою адміністративного права, що, як відомо, регулює суспільні відносини, які виникають у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності держави. Внаслідок багатоманітності суспільних відносин, які виникають у даній галузі, всі норми адміністративного права утворюють кілька груп. Це такі, що:

- закріплюють порядок утворення і правове положення суб'єктів;
- визначають форми і методи управлінської діяльності;
- встановлюють порядок проходження державної служби, права й обов'язки державних службовців;
- визначають способи і порядок забезпечення законності в державному управлінні;
- регулюють управління окремими галузями (соціально-культурною, адміністративно-політичною тощо), державними функціями і територіями;

- встановлюють права і обов'язки різних категорій фізичних осіб у сфері виконавчої і розпорядницької діяльності держави.

Як правило, адміністративна відповідальність настає за порушення найменшої частини адміністративно-правових норм, а саме за порушення фізичними особами деяких обов'язків у сфері державного управління, тобто за вчинення адміністративних правопорушень (проступків).

Щодо основної маси норм адміністративного права, то порушення встановлених ними правил тягне дисциплінарну відповідальність. Більш того, у ряді випадків окремі категорії фізичних осіб (наприклад, військовослужбовці) при вчиненні адміністративних правопорушень підлягають дисциплінарній відповідальності, тоді як за загальним правилом встановлена відповідальність адміністративна.

Таким чином, не всяке порушення правил, встановлених адміністративно-правовою нормою, спричиняє адміністративну відповідальність. Адміністративну відповідальність тягне порушення тільки тієї норми адміністративного права, що охороняється адміністративними санкціями.

Соціальна роль адміністративної відповідальності є надзвичайно важливою насамперед тому, що вона виникає як правовий наслідок неналежної реалізації громадянами та юридичними особами своїх прав та обов'язків в суспільстві. Вона включає не тільки ретроспективну відповідальність, як наслідок правопорушення, але й позитивний аспект, тобто певний внутрішній стан особи, її ставлення до дорученої справи, суспільства, своєї поведінки.

У сучасній науці адміністративного права здебільшого адміністративну відповідальність пов'язують із застосуванням заходів державного примусу, розглядають як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення, як реалізацію застосування санкцій, як форму забезпечення адміністративних стягнень.

Як адміністративному примусу, так і заходам відповідальності за порушення адміністративно-правових установлень притаманні такі властивості: вони мають офіційний, державно-владний характер; множинність та розмаїття суб'єктів застосування; численність осіб, щодо яких здійснюється застосування цих заходів; відсутність службового підпорядкування між суб'єктами застосування; багатоаспектну цільову спрямованість; примусовий характер застосування; вони мають тільки правовий характер.

Багато вітчизняних вчених у своїх наукових працях досліджували поняття адміністративної відповідальності.

Так, наприклад, Т. Коломієць формулює адміністративну відповідальність як різновид юридичної відповідальності, специфічну форму негативного реагування з боку держави в особі уповноважених органів на відповідну категорію протиправних діянь, а особи, які вчинили зазначені правопорушення, повинні відповісти перед уповноваженим державним органом за свої неправомірні дії і понести адміністративне стягнення в установлених законом формах і порядку [3, с. 65].

І. Галаган вважає, що «під адміністративною відповідальністю слід розуміти застосування у встановленому порядку уповноваженими на це органами і службовими особами адміністративних стягнень (сформульованих у санкціях адміністративно-правових норм) до винних у вчиненні адміністративних проступків, які містять державний і громадський осуд, засудження їх особи і протиправного діяння, що виявляється у негативних для них наслідках, має на меті їх покарання, виправлення і перевиховання тощо». [2, с. 251]

М. Студенікіна вважає, що «під адміністративною відповідальністю найчастіше розуміють застосування частини заходів адміністративного примусу, а саме – адміністративних стягнень» [7]. Але на думку С. Потапова, «адміністративна відповідальність передбачає можливість також заходів впливу і до неповнолітніх і адміністративно-дисциплінарних заходів для окремих категорій працівників (затримка у присвоєнні чергового рангу державному службовцю, попередження про неповну службову відповідальність) тощо» [6, с. 40].

Проведене дослідження поняття та сутності адміністративної відповідальності дозволяє зробити деякі висновки. На нашу думку, адміністративна відповідальність – це такий вид юридичної відповідальності, під яким розуміється застосування уповноваженим на те органом певного адміністративного стягнення за вчинене адміністративне правопорушення, яке не передбачає кримінальної відповідальності.

1. Адміністративна відповідальність розглядається як: діяльність щодо застосування адміністративних стягнень; специфічна форма негативного реагування; різновид правовідносин.

2. За основу вище приведених дефініцій адміністративної відповідальності науковці беруть дві основні ознаки: адміністративний проступок та адміністративне стягнення.

3. Традиційно адміністративну відповідальність пов'язують із застосуванням примусових заходів, розглядають її як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення і здійснення санкцій.

4. Поняття “адміністративна відповідальність” не слід зводити до поняття “адміністративне стягнення”. Оскільки адміністративна відповідальність включає такі елементи, як державний осуд діяння і особи, яка його скоїла, і застосування до порушника заходів, визначених санкцією порушеної статті закону, тобто адміністративного стягнення.

5. Вважаємо безпідставним визначення адміністративної відповідальності як такої, яка настає за порушення норм адміністративного права, так як норми адміністративного права регулюють і: порядок утворення та правове становище суб'єктів державного управління; форми і методи управлінської діяльності; процедуру проходження державної служби; управління окремими галузями тощо.

6. Необґрунтованим вважаємо визначення адміністративної відповідальності як застосування до правопорушників лише адміністративних стягнень, так як в передбачених КпАП випадках можуть застосовуватись заходи впливу (ст.13, 15), які за своєю суттю не є адміністративними стягненнями.

Список використаних джерел:

1. Адміністративна відповідальність в Україні : навчальний посібник / За заг. ред. доц. А. Т. Комзюка. — 2-е вид., перероб. і доп. — Харків : Ун-т внутр. справ, 2000. — 99 с.
2. Галаган И.А. Административная ответственность в СССР / И.А. Галаган. – Воронеж, 1970. – 251 с.
3. Коломієць Т.О. Структура адміністративної відповідальності: сучасний доктринальний погляд / Т.О. Коломієць // Підприємство, господарство і право. – 2002. – № 4. – С. 65–66.
4. Колпаков В.К. Адміністративне право України. Навчальний посібник - К.: Юрінком Інтер, 2004.- 544 с.
5. Лук'янець Д. Теорія правового регулювання як концептуальне джерело інституту адміністративної відповідальності / Д. Лук'янець // Право України. – 2005. – № 8. – С. 22-25.
6. Потапова С. Поняття адміністративної відповідальності та її ознаки / С. Потапова // Підприємство, господарство і право. – 2008. – № 9 – С. 40.
7. Студенікіна М. С. Що таке адміністративна відповідальність? - М.: Сов. Росія, 1990. - 128 с.

Сидоренко М.В., студент групи МСР-101
факультет соціальної роботи, спеціальність: соціальна робота
Науковий керівник: **Коленіченко Т.І.**, к.пед.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
mvsidorenko@mail.ru

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ ЗА КОДОНОМ

Соціальна робота з людьми похилого віку займає важливе місце в діяльності соціального працівника. Розвиток медицини, фармацевтики, просвітницька робота в різних сферах життя зумовила те, що багато ендегенних причин смертності людству вдалося подолати. Рівень смертності новонароджених в розвинених країнах значно знизився, внаслідок чого змінилися демографічні показники. Вплив науково-технічного розвитку та діяльність організації в сфері охорони праці значно зменшили рівень смертності людей в дорослому віці. Внаслідок таких досягнень, людство зіштовхнулося з проблемою постаріння населення. На відміну від вікової структури населення ще століття тому, яка мала вигляд загостреного трикутника (велика кількість осіб молодого віку, мала кількість людей похилого віку) сучасна структура все більше стає схожою на прямокутник (кількість осіб

молодого віку рівна кількості людей похилого віку). Окремі розвинені країни (Швеція, Японія) відносяться, за списком ООН, до «старих суспільств». Дані особливості призводять до формування нових проблем суспільства та шляхів їх подолання.

Люди похилого віку мають свої особливості та потребують специфічного підходу до вирішення їх проблем. В даному віці відбувається акцентуація певних рис характеру, від набутого досвіду, вони починають по іншому сприймати оточуючий їх світ. У людей похилого віку виникають проблеми, пов'язані із зменшенням комунікативного кола, непотрібністю суспільству, неспроможністю бути корисним, проблеми у стосунках із молодими членами сім'ї. Деякі люди похилого віку потребують допомоги із-за неспроможності задовольнити свої фізіологічні потреби.

В Україні кількість осіб похилого віку постійно збільшується. В зв'язку з цим, актуальним на сучасний час є дослідження досвіду соціальної роботи з людьми похилого віку за кордоном. Адже в покращенні роботи соціальних служб з людьми похилого віку не можна не враховувати досвід, накопичений впродовж кількох десятиліть у розвинених країнах Західної Європи та США, який може досить помітно вплинути на розвиток нових форм та методів такої роботи з даною категорією клієнтів у нашій країні.

Вивченню проблем людей похилого віку в Україні присвячена наукові доробки таких вчених, як А.Й. Капської, Т.І. Коленіченко, Ю. Мацкевич, Т.О. Голубченко та інших. Дослідженням зарубіжного досвіду соціальної роботи з людьми похилого віку, займалися такі науковці, як Р.В. Корнюшиної, С.О. Кубіцького, В.К. Милькамановича, Г.А. Миннигалаєвої.

Отже, проаналізувавши наукові доробки вчених, предметом дослідження яких була соціальна робота з людьми похилого віку в зарубіжних країнах, ми можемо стверджувати, що важливою задачею соціальних працівників в розвинених країнах є опіка над даною категорією клієнтів, формування таких умов, які б дозволили їм комфортно прожити своє життя та бути задоволеними від пройдених років.

Мета нашої статті – проаналізувати зарубіжний досвід соціальної роботи з людьми похилого віку.

Об'єкт дослідження – процес соціальної роботи в зарубіжних країнах.

Предмет дослідження – особливості соціальної роботи з людьми похилого віку в зарубіжних країнах.

Відповідно до мети, нами визначено завдання дослідження:

а) проаналізувати ситуацію у світі щодо проблеми старіння населення;

б) розглянути особливості соціальної роботи з людьми похилого віку в зарубіжних країнах.

Вважаємо за доцільне визначити масштаб висвітленої проблеми. Так, відділ народонаселення Департаменту з економічних і соціальних питань ООН визначає, що старіння населення відбувається майже у всіх країнах світу. Старіння є результатом зниження смертності, і, найголовніше, зниження народжуваності. Цей процес призводить до відносного скорочення частки дітей і збільшення частки людей похилого віку у структурі населення. Світова частка осіб похилого віку (віком 60 років або старше) збільшилася з 9,2 % у 1990 році до 11,7 % в 2013 році і буде продовжувати рости, як частка світового населення, досягнувши 21,1 % до 2050 році [1, с. 12].

Загалом, у глобальному масштабі кількість літніх людей (віком 60 років і старше), як очікується, збільшиться більш ніж у два рази, з 841 мільйонів осіб в 2013 до більш ніж 2 мільярдів в 2050 році. В даний час близько двох третин осіб похилого віку в світі живуть в країнах, що розвиваються. Це зумовлено тим, що в менш розвинених регіонах населення зростає швидше, ніж у більш розвинутих. Прогнози показують, що літні люди будуть бути більше концентруватися в менш розвинених регіонах світу. До 2050 року, майже 8 з 10 осіб похилого віку в світі будуть жити в менш розвинених регіонах.

В такому стані все більше зростає роль спільної співпраці держав світу в вирішенні проблеми старіння населення. Розуміючи необхідність вирішення даної проблеми в 2002 році ООН був розроблений Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння. Він висуває ряд вимог та заходів, направлених на покращення життя осіб похилого віку в країнах, що розвиваються. Крім того, певна роль приділяється науковим дослідженням з проблем старіння у всіх країнах, насамперед у країнах, що розвиваються. Наукові дослідження, включаючи збір та аналіз даних, що враховують вікові та гендерні особливості, забезпечують суттєво важливу інформацію, необхідну для розробки та ефективної політики [2, с. 53].

Доцільним є надання визначення для даної категорії клієнтів соціальної роботи. Так, людина похилого віку – це особистість, яка пройшла періоди розвитку та знаходиться на завершальному етапі свого життя, коли відбуваються зміни на фізіологічному, психологічному та соціальному рівнях, що ведуть до акцентуації певних рис характеру [3, с. 8].

Варто визначити, що розвинені країни заходу давно сформували свої підходи до роботи з людьми похилого віку. Основні системи з надання найбільш важливих видів послуг даній групі клієнтів отримали назву «формальних» і «неформальних». До формальних послуг відносяться державні, благодійні, приватні установи та агентства, а до неформальних – члени сім'ї, друзі і сусіди. Характерна особливість надання формальних послуг у розвинених західних країнах і США в тому, що вони виявляються за місцем проживання літніх людей [4, с. 65].

У розвинених країнах заходу соціальне обслуговування громадян здійснюється, як правило, за рахунок об'єднаних зусиль державних, комерційних та суспільно-добровольчих структур. Наприклад, в США і Канаді держава забезпечує базовий рівень потреби в будинках постійного і тимчасового проживання, в той же час широко розвинена мережа невеликих за розмірами приватних напів-пансіонатів денного перебування, де за помірну плату літня людина може отримати необхідний йому догляд (їжу, гігієнічні, медичні, оздоровчі процедури, і т.д.). Велика увага приділяється організації їхнього дозвілля – організуються екскурсії, танці, доступні спортивні ігри, бесіди або диспути на різні теми із залученням лікарів, психіатрів, сексопатологів, працює салон краси. Крім цього, важливе значення надається, і можливості звільнення родичів інвалідів від необхідності постійного догляду за ними, у найближчі роки в країні може бути створено близько десяти тисяч центрів подібного типу.

Однією із найпоширеніших моделей надання соціальних послуг людям похилого віку в розвинених країнах є Денний центр для людей похилого віку або Денний центр для людей похилого віку та дорослих з проблемами фізичного здоров'я. Так у Великобританії з'явилися в 60-х рр. XX ст.. В основу їх організації була покладена гнучка концепція, а очікувані результати не зв'язувалися з матеріальною стороною справи. Вони були створені

для розширення обсягу послуг у рамках громад. Зазвичай у таких центрах є кафе, перукарня, майстерні, працюють у них і співробітники, які допомагають клієнтам продовжити освіту.

У Великобританії тимчасове або постійне мешкання пропонують пансіонати, більшість із яких призначена для немолодих, таких, що не мають сімей і за якими родичі не мають можливості доглядати. Форма догляду за літніми людьми - це «Пом'якшені умови мешкання». Призначені такі умови для ще активних немолодих осіб. Це група невеликих будинків, квартир або котеджів, де мешканці можуть жити незалежно. У випадках необхідності приходять опікун. Такими опікунами можуть бути патронажні працівники, які виступають як помічники, посередники між сім'єю і старою людиною [5, с. 110].

Центри денного догляду в США, хоч і спиралися на британську модель, мали принципові відмінності. Передбачалося розділити медичну та соціальну сторону довготривалого догляду. Тобто в них обслуговувалися літні люди, які потребували догляду у денний час, але не потребували стаціонарного догляду. Такі послуги, поряд з іншими, включалися організація харчування, особистий догляд, відпочинок, навчання, відновлення фізичних і професійних здібностей і медичне обслуговування. В останні десятиліття в США багато зусиль було спрямовано на збільшення числа центрів денного догляду і пов'язування їх в єдину мережу послуг в рамках громади [4, с. 65].

В даний час, крім центрів денного догляду, в зарубіжних країнах існують установи, які пропонують не тільки тимчасове, але і постійне проживання.

За кордоном громадські організації літніх людей в змозі реально впливати на соціальну політику держави. Зокрема, лідери-волонтери Американської Асоціації Пенсіонерів виступають в Конгресі, перешкоджають проведенню законів, що ущемляють права літніх. Ця організація також надає своїм членам величезний набір послуг і можливостей: від безкоштовного підвищення кваліфікації, проходження навчання по «освіщенню» навичок водіння на автомобілі, консультацій з юридичних та фінансових питань, до знижок в готелях і магазинах та надання різного роду інформації [6, с. 12].

У Західній Європі та Північній Америці реалізація соціальних програм в будь-якій організації здійснюється невеликим числом штатних службовців та численними добровольцями з різних громадських, релігійних, благодійних, молодіжних та інших організацій. У Північній Європі значний відсоток добровольців становить саме літнє населення.

У роботі західних суспільних і державних структур соціальної допомоги значний акцент робиться на добровольчу роботу в місцевому співтоваристві. Саме на спільноту розрахована діяльність денних центрів. У цих денних центрах діють клуби, майстерні, можуть надаватися послуги медичного обслуговуючого персоналу, викладачів для отримання подальшої освіти. Денні центри, як правило, розташовуються поблизу місць проживання обслуговуваних осіб і в районах з хорошим транспортним сполученням. Їх відвідують жителі даного району. І добровольці, що працюють в центрі, як правило, теж проживають в цьому районі.

Не менш цікавим є досвід Японії у вирішенні проблем осіб похилого віку. Як відомо, Японія належить до «старих суспільств», хоча і знаходиться за цим показником позаду Швеції. В Японії в 90-х роках уряд прийняв стратегію покращення медичного забезпечення і підвищення добробуту осіб похилого віку, так званий «золотий план», який розрахований на 10 років. Дана стратегія направлена на створення системи обслуговування громадян цього віку як вдома, так і будівництво будинків-пансіонатів з повним комплексом соціальних послуг. Перед виборами в палату представників в жовтні 1996 р. до програм всіх політичних партій увійшло прийняття закону про обслуговування пристарілих людей вдома. Органи місцевого самоврядування, які включені у виконання «золотого плану», розробили конкретні програми на місцях. Також «золотий план» був розширений і доповнений шляхом збільшення кількості послуг, які б надавалися літнім людям, його було названо «Новим золотим планом» [7, с. 108].

Активна допомога в даній країні надається особам похилого віку, яка полягає в створенні реабілітаційних центрів і будинків для престарілих, їм надається медична допомога вдома. До цих заходів держава активно залучає волонтерські організації з метою участі населення до активної діяльності за місцем к проживання.

Узагальнюючий вищевикладений матеріал, ми дійшли висновку, що на сучасний час проблема осіб похилого віку досить актуальна. Розвинені країни зустрілися з нею в минулому столітті і вже встигли виробити певні механізми вирішення. Україні ще необхідно розробити певні шляхи вирішення даної проблеми. Саме тому, розгляд досвіду соціальної роботи з людьми похилого віку за кордоном є важливим завданням для формування в майбутньому європейської якості життя для даних осіб в нашій країні.

Список використаних джерел:

1. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2013). World Population Ageing 2013. ST/ESA/SER.A/348. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/ageing/WorldPopulationAgeing2013.shtml> – Назва з екрана
2. Мадридский план действий. Руководящие принципы обзора и оценки Мадридского международного плана действий по проблемам старения 2002 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/ageing_progr.pdf – Назва з екрана
3. Коленіченко Т.І. Особливості адаптації людей похилого віку до умов нового соціального середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Коленіченко Тетяна Іванівна ; НПУ імені М.П.Драгоманова. – К., 2010. – 22 с.
4. Корнюшина Р.В. Зарубежный опыт социальной работы / Корнюшина Р.В. - Владивосток, ТИДОТ ДВГУ, 2004. - 84 с.
5. Капська А.Й. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах. Навчальний посібник / Капська А.Й., Завацька Л.М., Грищенко С.В. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. - 248 с.
6. Миннигалеева Г.А. Технологии и роль НКО в повышении качества жизни людей пожилого возраста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kdobru.ru/>.
7. Кубицький С.О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах: навчальний посібник / Кубицький С.О. – К.: ДАККІМ, 2009. – 298 с.

ПОЗИТИВНА ПСИХОТЕРАПІЯ У ПРАКТИЦІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Постановка проблеми. У житті кожної людини виникають ситуації коли їй необхідна допомога, підтримка з боку інших, в той же момент коли одна людина приходиться по допомогу до іншої, це означає, що є потреба звернутися до самої себе, отримати потрібні базові знання, подивитись збоку на те, що відбувається, зрозуміти, оцінити, проаналізувати ситуацію і започаткувати зміни. Звичайно, бажано, щоб це була кваліфікована консультація, допомога спеціаліста, зокрема психолога, соціального працівника при наданні соціальних послуг. У процесі консультативного діалогу людина відновлює належний внутрішній порядок через особливий досвід самопізнання. Із самопізнання починається психологія взагалі, ним і завершується безкінечна кількість культурологічних кіл у пізнанні людиною самої себе. Заклик до самопізнання М.Фуко пов'язує з вимогою виявляти турботу про самого себе. Він розкривав ідею, згідно з якою турбота про себе є основою належної поведінки в будь-якій формі активного життя, котре відповідає принципам духовної раціональності [3]. Традиційно психологічне консультування розглядається як процес, спрямований на допомогу людині в розв'язанні проблем і подоланні труднощів психологічного характеру, що виникають у неї. Уявлення про людину та її природу, згідно з яким кожна людина є не лише носієм та автором проблем і конфліктів, але й носієм здібностей та зміни життя на краще самостійно завдяки усвідомленню своїх можливостей є основними положеннями методу позитивної психотерапії. Актуальністю теми дослідження є те, що метод позитивної психотерапії є відносно новим для науково-методологічної розробки, тим більше для практичного застосування та апробація його на теренах нашої держави тільки ще розпочинається. Тому **метою написання статті** є розгляд основних понять, положень про метод позитивної психотерапії охарактеризувати та проаналізувати принципи на яких базується цей метод та прослідкувати необхідність щодо застосування у соціальній роботі соціальними працівниками.

Результати теоретичного аналізу. Позитивна психотерапія – це новітній психодинамічний метод психотерапії, який базується на гуманістичному баченні природи людини та крос-культурному підході. Особливостями методу є його ресурсо-орієнтованість та конфлікт-центрованість. Взагалі слово «позитивний» в контексті назви позитивної психотерапії походить від лат. слова «**Positus**» (ситуація, позиція, ставлення, упорядкування) або ж слова «**Positum**» (лат.: дане, наявне, фактичне; те, що є) [5]. Метод засновано у 1968 році професором, доктором медицини Носсратом Пезешкіаном, який займався психосоматикою, тобто зв'язком тілесних захворювань із психологічними проблемами. Після того, як він захистив наукову дисертацію, проводив лекції та семінари, спочатку для медиків, де навчав лікувати пацієнтів не тільки ліками, а й психологічною підтримкою, щоб пацієнт розумів, що його хвороби не тільки тілесні, а ще залежать від стану його душі, від життя, балансу тощо. Пізніше була заснована Вісбаденська Академія позитивної психотерапії та окремий метод позитивної психотерапії, який поширився на інші сфери життя і застосовується не тільки в психотерапії, а і в бізнесі, соціальній роботі, психологічному консультуванні, освіті тощо [7]. Зробивши потужне крос-культурне дослідження, дослідивши культуру 67 країн світу Носсрат Пезешкіан вивів загальні закономірності, які не залежать від культури і є універсальними для всіх людей та дозволяють людині за досить короткий час справлятися зі своїми проблемами, йти до більшої самореалізації, та відкривати нові грані своєї особистості.

Позитивну психотерапію можна віднести з одного боку до психодинамічних методів, а з іншого - до гуманістичних напрямків психотерапії. У 1996 році позитивну психотерапію офіційно визнано ЕАР (**European Association for Psychotherapy**). <http://www.europsyche.org/> У 2008 році Світова рада психотерапії (World Council for Psychotherapy) <http://www.worldpsyche.org/> вклjučила позитивну психотерапію Пезешкіана до 16 офіційно визнаних модальностей психотерапії. В Україні метод почав розвиватися з 1992 року, коли Навід Пезешкіан (син Носсрата Пезешкіана) відвідав Україну та провів низку ознайомчих семінарів з позитивної психотерапії. Офіційним провайдером методу позитивної психотерапії в Україні є Український Інститут Позитивної крос-культурної психотерапії та менеджменту (м. Черкаси), що уповноважений здійснювати допомогу, навчання та супервізію у даному методі, а також готувати тренерів-викладачів до міжнародної сертифікації. Починаючи з 2010 року Івано-Франківським осередком Всеукраїнської Асоціації Позитивної психотерапії щорічно в Карпатах проводиться Табір Особистісного Розвитку і Творчості (ТОРТ), захід, що поєднує тренінги та майстер-класи практикуючих психологів і психотерапевтів на актуальні теми розвитку особистості, гармонізації стосунків із собою, з партнером, зі світом, а також тренінги бізнес-орієнтованої тематики; релаксаційно-терапевтичні майстерні тілесної та арт-терапії [6].

Позитивна психотерапія має оригінальний підхід, який складається з набору базових моделей, описаних простими загальновідомими словами. Це дає можливість психотерапевту(консультанту) і клієнту говорити однією мовою і добре розуміти один одного. Такі особливості методу ппозитивної психотерапії не тільки складають основу для результативного та короткотермінового терапевтичного процесу, але й дозволяють використовувати її як платформу для узгодження та інтеграції різних методів психотерапії. Позитивна психотерапія ґрунтується на переконанні, що усі люди за своєю природою хороші та мають дві базові здібності: здібність до любові та здібність до пізнання. Головне призначення позитивної психотерапії – турбота про фізичне, психічне, соціальне і духовне здоров'я особистості, сім'ї і соціальної групи [2]. У позитивній психотерапії зазначається, що хвороби, конфлікти, стреси, життєві негаразди є в житті кожної людини, і це треба визнавати. Водночас потрібно враховувати, що людина наділена здібностями, завдяки яким здатна сама знаходити розв'язки найскладніших

проблем та втілювати їх у життя. Спираючись не це бачення, були розроблені численні терапевтичні концепції і техніки. Концептуально позитивна психотерапія базується на трьох основних принципах:

I Принцип надії: кожна людина є здібною і відтак має шанс змінити існуючий стан речей на краще. Сфокусованість на ресурсах клієнта передбачає спрямованість аналітичної процедури не лише на локалізацію конфлікту, але, більшою мірою, на розуміння ресурсів, що проявляються в симптомі або конфлікті. Така спрямованість допомагає людині відчути свої здібності та прийняти на себе відповідальність.

II Принцип балансу та гармонізації: проблеми, конфлікти та розлади, якими ми наповнюємо своє життя, виникають внаслідок дисбалансу між певними дієвими факторами різної природи; якщо ми реагуємо на проблему, конфлікт, негарзд дисгармонійно (неадекватними даній ситуації здібностями та у невідповідних ідентичностях), то цим лише посилюємо проблему; і навпаки: ми маємо шанс реагувати таким чином, такими здібностями і з таких позицій, що відновить баланс і покращить ситуацію [4].

Відповідно до моделі балансу чотирьох сфер життя, людина живе та розвивається у чотирьох сферах, які прагнуть до природного балансу:

1) *Тіло (відчуття)*: на передньому плані стоїть тіло-Я-сприйняття, тобто як людина сприймає своє тіло, як переживає різні відчуття та інформацію з навколишнього світу. Окремі характеристики відчуттів можуть бути конфліктними в зв'язку з подібного роду переживаннями. За допомогою своїх відчуттів дитина з самого початку розвитку встановлює контакт з навколишнім світом та її загальна активність контролюється відчуттями. Ураження того або іншого органу у пацієнта з психосоматичним захворюванням стає зрозумілим при погляді на концепції, яких він дотримується у відношенні до тіла вцілому, окремим його органам і їх функціям, а також до здоров'я і хвороби.

2) *Діяльність (розум)*: Рефлексія та інтелект роблять можливим обґрунтовано і цілеспрямовано вирішувати проблеми і оптимізувати діяльність, але не завжди при наявності певних проблем. Можливі дві різно-направлені реакції втечі: а) "втеча" в роботу; б) "втеча" від вимог діяльності. Типові симптоми - проблеми самооцінки, переважанення, стресові реакції, страх звільнення, порушення уваги і "дефіцітарні симптоми", такі як пенсійний невроз, апатія, зниження активності і т.д. Концепції: "Якщо ти щось можеш, тоді ти щось з себе представляєш"; "Закінчив справу - гуляй сміливо"; "Час - гроші" і т.д [7].

3) *Контакти (традиція)*: ця сфера має на увазі здатність встановлювати і підтримувати відносини з самим собою, партнером, сім'єю, іншими людьми, групами, соціальними шарами, взагалі ставлення до тварин, рослин і речей. Соціальна поведінка формується під впливом досвіду і отриманої традиції, особливо це стосується становлення наших можливостей налагоджувати контакти. Існують соціально обумовлені критерії вибору, які ними управляють: наприклад, людина чекає від партнера ввічливості, щирості, справедливості, спільності певних інтересів і т.д. і вибирає собі партнера відповідно до цих критеріїв [5].

4) *Фантазія (інтуїція)*: можна реагувати на конфлікти, активізуючи фантазію, уявляючи рішення конфліктів, представляючи в думках бажаний успіх або караючи і навіть вбиваючи в мріях людей, на яких зосередилась злість та негатив. Фантазія і інтуїція можуть, наприклад, порушувати і навіть задовольняти потребу при творчих дослідженнях і сексуальних фантазіях. Як "особистий світ" фантазія відгороджує від травмуючих і хворобливих втручань дійсності і створює тимчасово комфортну атмосферу (наприклад, алкоголь, токсикоманія).

Розглянуті чотири сфери переробки конфлікту можуть вже тут вказати соціальному працівникові на істотні аспекти розладу клієнта саме з психологічної точки зору, які звичайно непомітні в звичайній медичній діагностиці і терапії. У застосування чотирьох форм переробки конфлікту можна провести аналогію з терезами на чашах яких завжди повинно бути по 25% щоб зберегти душевну рівновагу. Вирішальною для урівноваженого душевного стану є здатність мислити позитивно, творчо, нажаль ця якість майже втрачена багатьма людьми, але її дуже легко відновити. В особистісній сфері однобічність в чотирьох якостях життя виявляється зовні у відкритих формах чотирьох реакцій "втечі" - ця "втеча" в хворобу (соматизація), в активну діяльність (раціоналізація), в самотність або спілкування (ідеалізація або знецінення) і у фантазії (заперечення).

III Принцип консультування та самодопомоги: ідея позитивної психотерапії – не просто вилікувати людину, покращити її самопочуття, а і навчити її цей шлях проходити самостійно без допомоги психолога-консультанта чи психотерапевта. Якщо казати стародавньою притчею: "Щоб допомогти голодній людині, треба не дати їй рибу, щоб вона наїлась, а дати вудочку і навчити її ловити рибу"[7].

Методологічно, кожному з трьох принципів позитивної психотерапії відповідає конкретна методична складова, у рамках якої відбувається практична робота з клієнтом: позитивний крос-культурний підхід - реалізація принципу надії; змістовний диференційний аналіз - реалізація принципу балансу та гармонізації; п'ятикрокова модель консультування - реалізація принципу консультування та самодопомоги [4].

Особливостями методу позитивної психотерапії є:

- самодопомога – не має залежності клієнта від консультанта;
- відносно коротка терміновість методу, якщо брати класичний психоаналіз, там можна роками працювати з психотерапевтом над однією і тою самою проблемою. Позитивна психотерапія за 5-20 сеансів опрацює глибокі проблеми [7];
- проста і універсальна мова, що застосовується у даному методі, вона дозволяє інтегрувати різні техніки і методи з інших психотерапевтичних методів;
- орієнтація на ресурси та здібності людини (людина як цілісна система);
- конфліктцентрованість (на відміну від симптомозетрованості);
- універсальність для різних проблем та конфліктів;
- відкритість/еклектичність (легко інтегрує техніки інших методів, є платформою для створення єдиної теорії психотерапії); пропонує своїм змістовним процесом таку концепцію, в рамках якої можуть раціонально застосовуватися і доповнювати один одного різні методи і спеціальні напрями;
- крос-культурний підхід, транскультурне мислення є основою позитивної психотерапії;
- члени сім'ї як індивідууми і соціальні чинники включаються в терапевтичний процес;
- використання в якості інструментів метафор, притч, афоризмів різних народів, притчі сприяють ліквідації внутрішнього опору і полегшують здійснення самодопомоги, доповнюючи психотерапевтичні заходи;

- спрямованість на майбутнє, а саме позитивне майбутнє [1].

Висновки. Отже, позитивна психотерапія – це мета-підхід, який спрямований як на психологічну допомогу, так і на виховання, самопізнання, самовиховання, самопомогу. Застосування цього методу просто необхідно у практиці соціальної роботи, так як важливо не тільки надати певні види послуг клієнту, а і розкрити першооснову всіх негараздів, і проблем які виникають у житті кожної людини. Спеціаліст, який працює в галузі позитивної психотерапії, не прагнучиме «поставити діагноз», конкретно визначити категорію справи по шаблону, а буде намагатися зрозуміти людину в її життєвих ситуаціях, в яких у неї з'являються порушення, захворювання. Людині дані ресурси і здібності, за допомогою яких вона зможе перебороти труднощі і розв'язати свої проблеми, а позитивна психотерапія дає можливість зрозуміти та усвідомити це.

Список використаних джерел :

1. Доморацкий В. А. Краткосрочные методы психотерапии / В. А. Доморацкий. – М.: Издательство Института психотерапии, 2007. – 221 с.
2. Москаленко Людмила. Позитивная психология и позитивная психотерапия: отличия и общие черты. Научно-практический журнал Позитум Украина. Спецвыпуск №4, 2011, С.55.
3. Роменець В. А. Історія психології ХХ століття: Навч. посібник. - К.: Вища шк., 1998. - 990 с. С.693
4. Основы позитивной психотерапии. Первичное интервью / [Карикаш В. И., Босовская Н. А., Кравченко Ю. Е., Кириченко С. А.]. - Черкассы: Украинский институт позитивной кросс-культурной психотерапии и менеджмента, 2011.- 64 стр.
5. Пезешкиан Н. Роль идентичности и культуры в современном мире с точки зрения позитивной психотерапии / Носсрат Пезешкиан // Научно-практический журнал Позитум Украина. – 2008. – № 2. – С. 4-14. 6. Позитивна психотерапія в Україні. Український інститут позитивної крос-культурної психотерапії та менеджменту. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]/Режим доступу: <http://positum.org.ua/>
7. Позитивна психотерапія (Інтерв'ю з Павлом Бачинським)// Пробудження. - 10 травня 2010 р. [Електронний ресурс]/Режим доступу: <http://waking-up.org/psychologiya-i-psyhoterapiya/pozytyvnapsyhoterapiyaintervyu/?lang=uk>

Слюсарчук І.В., студентка

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
група Т-111, факультет природокористування і туризму

спеціальність: туризм

Науковий керівник: **Коваль П.Ф.**, к.е.н., доц., **Андрєєва Г.П.**, к.е.н.

ilosyl@mail.ru

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Останнім часом в усьому світі стали активно розвиватися нові напрямки туризму, що привертають увагу мільйонів відвідувачів та приносять значні прибутки країні базування об'єктів альтернативного туризму. Зважаючи на привабливість України для туристів, а також на її культурне та природне розмаїття, стає зрозумілим, що і Україна може унаслідувати традиції надання іноземцям незвичних туристичних послуг та можливостей. Одним із найперспективніших серед видів альтернативного туризму для України є індустриальний туризм.

Індустриальний туризм (промисловий туризм) – це дослідження туристами територій, будівель та інженерних споруд виробничого або спеціального призначення, а також будь-яких закинутих споруд з метою отримання психологічного, естетичного або дослідницького задоволення.

Індустриальний туризм стимулює розвиток малонаселених і слаборозвинених регіонів. Він дозволяє використовувати існуючі промислові об'єкти в повному обсязі і їй не вимагає створення додаткової інфраструктури в промисловому регіоні. Завдяки використанню вже наявних промислових об'єктів індустриальний туризм потребує менше часу для свого розвитку, ніж інші види туризму й, відповідно, меншого розміру інвестицій. Таким чином, цей вид туризму окупається набагато швидше інших туристичних проектів, що, безсумнівно, позитивно позначається на показниках розвитку регіональної економіки [1].

Цей вид туризму – дуже перспективний для тих промислових регіонів, на території яких розташовано декілька підприємств. Від комплексних турів туроператори отримують більше прибутку, ніж від індивідуальних маршрутів. Досвід зарубіжних країн показує, що поряд із іншими видами туризму індустриальний туризм користується попитом серед туристів. Він приносить вигоду не тільки туроператорам, а й підприємствам, на яких проводяться екскурсії [2].

Одним із найпоширеніших видів індустриального туризму є відвідування залишених (занедбаних) об'єктів. Це можуть бути залишені недобудовані спорудження, що колись діяли, промислові, господарські й військові об'єкти, кинуті житлові будинки, райони й навіть міста (так звані міста-примари). Міста-примари і села із залишеними мешканцями, які складають особливу частину туристичного індустриального капіталу. В Україні це – Чорнобиль і Прип'ять.

В Україні найбільш придатними для розвитку індустриального туризму є Схід країни. Подолання обмеженості перспектив розвитку економіки цього регіону вимагає пошуку нових напрямків економічної діяльності, диверсифікації виробництва, зокрема – розвитку сфери послуг. В умовах реформування економіки старопромислових регіонів розвиток такої галузі як промисловий (індустриальний) туризм є нагальною потребою, оскільки це не тільки активізуватиме громадське та економічне життя депресивних територій (монофункціональних міст та міст-супутників Сходу України), але й сприятиме залученню потенціалу промислових об'єктів до роботи в нових галузях сфери послуг (у т.ч. у сфері туризму).

Ближче всього до втілення ідей індустриального туризму в Україні знаходиться м. Кривий Ріг Дніпропетровської області, де сконцентровано значну кількість помешкань та мостів дореволюційного будівництва, «законсервованих» заводів, залізничних шахт, кар'єрів, тому що екологічна ситуація краща ніж в інших

промислових регіонах країни. Вони вже включені в туристичні маршрути, що розроблені фахівцями Криворізьського педуніверситету.

В Луганській області також з 2002 р. відпрацьовується питання створення технопарку "Рудник". У місцях, де вперше почалося видобування кам'яного вугілля, втілюється ідея відновлення в театралізованій формі металургійного виробництва початку минулого століття та древності з відновленням обладнання, паровозу, а також імітуванням для туристів обвалу та аварії на шахтах, відвідування землянки, переодягнення в робітничий одяг та ін.

Важливим центром розвитку індустріального туризму може бути м. Харків. У самому місті є багато привабливих для вказаної категорії туристів об'єктів цивільної оборони, закинутих чи демонтованих заводів і споруд, а для архітекторів будуть цікаві типові житлові будинки, що побудовані в ХІХ ст. Індустріальні (промислові) об'єкти м. Харкова (райони "Турбоатом", ХЕМЗ, ХТЗ, "Електротяжмаш", Рогань та ін.) розташовано майже в одному секторі міста з гарними транспортними розв'язками та транспортними артеріями (Холодногірсько-заводська лінія метрополітену), розвинутою інфраструктурою харчування та відпочинку. Найближчі приміські залізничні станції, автомагістралі також проходять поблизу промислової зони. Науково-дослідні містечка (наприклад, селища Жуковського, П'ятихатки) теж розташовано в міській зоні з гарними транспортними можливостями [3].

В основу диференціації міст за придатністю до індустріального туризму можна взяти критерій різноманітності об'єктів промислового туризму. Так було виділено монофункціональні міста, тобто міста, в яких існують умови для розвитку одного напрямку туризму – або гірничопромислового (як правило, представлений у невеликих містах типу Марганця, Токмак, Червоноград, Олександрія, Торез тощо) або фабрично-заводського (представлений переважно у великих містах, типу Харкова, Дніпропетровська, Запоріжжя, Києва), а також поліфункціональні міста, де ймовірний розвиток обох напрямків, прикладами є Кривий Ріг, Маріуполь, Донецьк.

Додатковими стимулами розвитку індустріального туризму є те, що Україна володіє цілим рядом унікальних всесвітньовідомих промислових підприємств, таких як "Міттал Стіл Кривий Ріг", Дніпрогес і "Запоріжсталь", "Південмаш" та завод ім. Петровського у Дніпропетровську, Харківський "Турбоатом" тощо [4].

Найбільш доступними, найбільш відвідуваними та, відповідно, найбільш прибутковими з позиції індустріального туризму є підприємства харчової промисловості. В основному в Україні шляхом залучення відвідувачів йдуть виробники різних алкогольних напоїв: це пивзаводи "Оболонь" та "Сармат", Одеський та Артемівський заводи шампанських вин, Інститут вина і виноробства "Магарач", Харківський ЛГЗ "Prime".

Особливого значення для розвитку міжнародного індустріального туризму в Україні є Чорнобильська АЕС. Візити до цієї території організовували ще з 90-х років минулого сторіччя. Зараз як українці, так і іноземні туристи можуть замовити ознайомчий тур до місця трагедії. Чорнобиль має позитивне інфраструктурне забезпечення: по-перше, важливим є факт розповсюдження інформації про історичне місто (так, у м. Стокгольм (Швеція) на одній зі станцій метро висіли об'яви про документальний фільм «Чорнобиль» у липні 2012 року); по-друге, застосування новітніх комунікаційних можливостей дозволяє іноземцям замовляти тури до Чорнобилю шляхом використання спеціалізованих сайтів мережі Інтернет (крім того, подібні тури пропонуються і відвідувачам Києва); по-третє, є спеціальні транспортні засоби, що забезпечують подорожі до Чорнобиля; по-четверте, у пункті призначення також розвинена інфраструктура з точки зору приймання туристів [5].

Серед проблем розвитку індустріального туризму в Україні можна виділити : недостатній розвиток правової бази, відсутність єдиних методик і стандартів оцінювання послуг індустріального туризму, відсутність якісних рекламно-інформаційних матеріалів, незацікавленість і необізнаність місцевої влади та керівництва промисловими установами в організації діяльності з індустріального туризму, низькі доходи від діяльності індустріального туризму.

В той же час, розвиток індустріального туризму на Україні має низку порівняльних переваг, що виявляються у: значному розмаїтті об'єктів індустріальної спадщини; комплексності та поліфункціональності індустріальних ландшафтів східних областей, де представлені як об'єкти гірничодобувної, так і обробної промисловості; доволі значному хронологічному спектрі об'єктів індустріального туризму, що представлений як пам'ятками індустріальної археології, так і об'єктами сучасної промислової архітектури; високій територіальній концентрації різноманітних підприємств-рекордсменів, як європейського, так і світового значення; підвищеному інтересі іноземців спрямованому на індустріальні об'єкти нашої країни. Індустріальний туризм має всі перспективи, для того, щоб зайняти певний сегмент туристичного ринку України для цього в Україні існує потужний ресурсний промисловий потенціал.

Список використаних джерел:

1. Богомолова Е. С. Организация и регулирование туристско-рекреационного комплекса региона : монография / Е.С. Богомолова. - Майкоп, 2005. - 153 с.
2. Свірідова Н. Д. Роль та значення індустріального туризму для соціально-економічного розвитку регіону / Н.Д. Свірідова // Економічний часопис-XXI. — 2010. — № 9-10. — С. 30-32. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.
3. Якушко О. «Харьков дают туристам в довесок» / Газета «Сегодня», - №153, 2008.
4. Пацюк В.С. Індустріальний туризм і перспективи його розвитку в Україні/ В.С. Пацюк, - Вінниця: Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. - Серія: Географія, - 2008, С. 82 - 85.
5. Туризм в зоне отчуждения Чернобыльской АЭС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Туризм_в_зоне_отчуждения_Чернобыльской_АЭС

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Процеси державотворення в Україні вимагають підвищення якості й ефективності управлінської діяльності в сфері культури, функціональної результативності роботи органів державного управління у цій сфері, формування, на підґрунті сучасних наукових досліджень, відповідних методів управління з урахуванням специфіки цієї сфери суспільних відносин.

Культура є головним чинником, що визначає духовний розвиток нації, вона є показником її самобутності. Саме через культуру утверджуються її духовні та моральні ідеали, втілюються гуманістичні ідеї, загально визнані людські цінності, забезпечується збереження і примноження культурних надбань. Як свідчить світовий досвід, розвиток і вдосконалення культури є однією з вирішальних умов суспільного й соціального прогресу.

В умовах сьогодення культура відчуває на собі певні проблеми, пов'язані в основному з недостатнім її фінансуванням і неефективним використанням бюджетних ресурсів, з неузгодженістю між офіційною культурною політикою держави й сучасними тенденціями розвитку культури, практичною відсутністю всебічного аналізу й моніторингу культурної діяльності, невідповідністю законодавства в цій сфері європейським нормам і стандартам та ін. При цьому, однією з основних причин такого стану, як уявляється, є недостатньо високий рівень ефективності державного управління культурою.

Метою цієї статті є дослідження державного управління в сфері культури: сучасний стан та перспективи розвитку.

Завданням даної статті є дослідження та аналіз сутності та особливостей реалізації державної політики України у сфері культури, проблем вдосконалення державного управління розвитку української держави.

Зазначену проблематику досліджували такі відомі вчені, як: К. Барбакова, Е. Васильєва, В. Карлова, О. Гриценко, Н. Фесенко, однак багато теоретичних питань правового управління у сфері культури потребують вирішення.

Культура як самостійна галузь соціально-культурного будівництва включає в себе широке коло державних і громадських органів, підприємств, установ, організацій, закладів культури. До цієї галузі належать: театральне, музичне, хореографічне, образотворче, декоративно-прикладне, естрадне і циркове мистецтво; концертні організації, музеї, бібліотеки, будинки культури та ін.; кінематографія, телебачення і радіомовлення; видавнича справа, поліграфія і книготоргівля.

Управління культурою полягає в:

- організації створення, розповсюдження і популяризації творів літератури і мистецтва;
- забезпеченні поширення інформації і пропаганди досягнень культури;
- збереженні і використанні культурних цінностей;
- охороні творів мистецтва і пам'яток культури, підвищенні культурного рівня населення;
- керівництві підприємствами, організаціями, установами і закладами культури.

Діяльність сфери культури України здійснюється на основі нормативно-правових актів. Умовно їх можна поділити на 3 групи: основні, які регулюють загальні питання у сфері культури, галузеві - нормативно-правові акти, які регулюють окремі ділянки сфери культури; місцеві - регіональні та обласні. Крім Закону «Про культуру», діяльність окремих сфер культури регулюють такі закони: «Про охорону культурної спадщини», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про видавничу справу», «Про музеї та музейну справу», «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» та ін. [1].

Закон «Про культуру» визначає правові, економічні, соціальні, організаційні засади розвитку культури, регулюють суспільні відносини у галузі створення, поширення, збереження та використання культурних цінностей і спрямовані на: реалізацію суверенних прав в галузі культури; відродження і розвиток культури нації та культур національних меншин, які проживають на території України; забезпечення свободи творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, професійної та самодіяльної художньої творчості; реалізацію прав громадян на доступ до культурних цінностей; соціальний захист працівників культури, створення матеріальних і фінансових умов розвитку культури.

Зазначене законодавство регулює:

1. діяльність у сфері культури:

- художньої літератури, кінематографії, театального, музичного, хореографічного, пластичного, образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, архітектури, фотомистецтва, дизайну;
- нематеріальної культурної спадщини, в тому числі народної культури;
- охорони національного культурного надбання, в тому числі культурної спадщини;
- музейної справи, колекціонування;
- архівної справи;
- бібліотечної справи;
- книговидавництва, створення видавничої продукції, її розповсюдження і використання;
- створення і розповсюдження фонограмної та аудіовізуальної продукції;
- художньо-естетичної освіти, спеціальної культурно-мистецької освіти, позашкільної освіти сфери культури, педагогічної діяльності у закладах освіти сфери культури;

- наукових досліджень у сфері культури;
- міжнародних культурних зв'язків, а також переміщення культурних цінностей через державний кордон;
- виробництво матеріалів та обладнання, необхідних для збереження, створення і використання культурних цінностей та культурної спадщини;

2. іншу діяльність, основною метою якої є створення, збереження, розповсюдження і використання культурних цінностей, культурної спадщини та культурних благ [3].

Пріоритетні напрямки розвитку культури визначаються цільовими загальнодержавними програмами, які затверджуються Верховною Радою України (ст. 85 Конституції України). Держава створює умови для розвитку культури української нації та культур національних меншин; збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища; естетичного виховання дітей та юнацтва; проведення досліджень в галузі теорії та історії культури України; розширення культурної інфраструктури села; матеріального та фінансового забезпечення закладів, підприємств, установ, організацій культури [4, с. 42].

Політику держави у сфері культури, правові, економічні та соціальні гарантії її реалізації, систему соціального захисту працівників культури визначає Верховна Рада України. Кабінет Міністрів вирішує найважливіші питання у сфері соціального розвитку і культури. Так, у сфері культури Кабінет Міністрів та підвідомчі йому органи державного управління: забезпечують реалізацію політики держави у сфері культури; здійснюють за участю громадських об'єднань розробку державних програм розвитку культури та їх фінансування; створюють умови для відродження й розвитку культури української нації, культур національних меншин, які проживають на території України та ін.

Барбакова К. та Васильєва Е. зазначали, що головним завданням державної політики у сфері культури - забезпечення громадянам необхідних умов для культурного розвитку - доступу до культурних надбань і цінностей вітчизняної й світової культури, активної участі в культурному житті з максимальним урахуванням при цьому культурних потреб та інтересів усіх суб'єктів культурного процесу - залишається невирішеним і, по суті на сьогодні здебільшого є декларативним. Відчутно посилюються духовна деградація суспільства, цінності й норми, що утворюють духовне ядро вітчизняної культури, є нестійкими і розпливчастими [3, с. 67].

Управлінська діяльність у сфері культури здійснюється системою органів виконавчої влади, кожен з яких реалізує свою компетенцію на окремих ділянках культурного будівництва: безпосередньо культура, телебачення і радіомовлення, кінематографія, друкарська справа та ін. Систему державних органів управління культурою складають; Міністерство культури України, управління культури обласних, Київської міської державної адміністрації, відділи культури районної державної адміністрації, підвідомчі їм театри, концертні організації, художні колективи, цирки, бібліотеки, музеї, клуби та інші театральні-видовищні підприємства і заклади культури, спеціальні навчальні заклади культури і мистецтва, музичні та художні школи.

Міністерство культури України (Мінкультури України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Мінкультури України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади щодо формування державної політики у сфері кінематографії, формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, а також спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин України.

В. Карлова вважала, що основні напрями державної політики в галузі культури мають визначатися реаліями суспільно-економічного життя країни, а також вирішенням тих завдань, які є першочерговими для їх розв'язання на певному етапі. Дослідження сучасного стану правового регулювання державного управління культурою України дозволило віднести до найголовніших завдань:

- забезпечення належного рівня фінансування цієї галузі;
- створення нормативно-правової бази у сфері культури, що відповідає сучасним світовим вимогам;
- забезпечення охорони культурної спадщини;
- підвищення ролі й престижності професії працівника культури [5, с. 256].

Нині в українській державі культурна сфера перебуває у важкому, кризовому стані. Суттєвою проблемою залишається забезпечення доступу населення до культурно-мистецьких цінностей. Відчутно посилюються процеси духовної деградації суспільства. У зв'язку із цим актуальним стає переосмислення державної політики у сфері культури з метою забезпечення необхідних умов для підтримки вітчизняної культури як основи прогресивного розвитку суспільства.

Кардинальні зміни в культурній сфері, зумовлені демократичними й ринковими перетвореннями, сприяли виникненню різноманітних суб'єктів культурної діяльності - закладів, організацій, підприємств і осередків культури, заснованих як на державній, так і на недержавній формах власності, підвищенню активності творчих спілок, національно-культурних товариств, громадських організацій, зацікавлених в оновленні культурно-мистецького життя, відродженні традицій вітчизняної культури. За цих обставин збільшилася кількість суб'єктів політики держави у сфері культури, виникла потреба в пошуку нових підходів до організації і здійснення державного управління.

Зроблене дослідження правового регулювання державного управління у сфері культури дозволяє зробити деякі висновки. Нині в українській державі культурна сфера перебуває у важкому, кризовому стані. Потрібне подальше вдосконалення законодавчої бази культури. Суттєвою проблемою залишається відсутність належного правового регулювання забезпечення доступу населення до культурно-мистецьких цінностей. Відчутно посилюються процеси духовної деградації суспільства. У зв'язку із цим актуальним стає переосмислення державної політики у сфері культури з метою забезпечення необхідних умов для підтримки вітчизняної культури як основи прогресивного розвитку суспільства. Особливого значення набуває формування такої моделі управління у сфері культури, яка б ґрунтувалась на законодавчій основі правових відносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування й громадськістю щодо вирішення питань управління у сфері культури.

Список використаних джерел:

1. Фесенко Н.С. Особливості законодавчого регулювання сфери культури в Україні [Текст] / Н.С. Фесенко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. : у 2 ч. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. - №2 (28). - Ч.1. – 234-241 с.
2. Закон України. Про культуру : із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами N 1166-VII від 27.03.2014 р. [Електронний ресурс] : [закон від 14.12.2010 № 2778-VI]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Гриценко, О.А. Культурна політика в Україні: аналітичний огляд: Підготовлений в рамках участі України в програмі оглядів національних культурних політик Ради Європи [Текст] / Гриценко О.- К. : Український центр культурних досліджень, 2007. - 160 с.
4. Барбакова, К.Г. Управленцы в сфере культуры: проблемы подготовки и профессиональной деятельности [Текст] / К.Г. Барбакова, Е.Н. Васильева // Социологические исследования. - 2007. - № 4. - С. 65-69
5. Карлова, В. Проблеми правового забезпечення функціонування культурної сфери [Текст] / В. Карлова // Вісн. УАДУ. - 2002. - № 2. - С. 256-262.

Сухаренко Н.О., студентка групи СЗ-121
факультет господарського права та соціального забезпечення
спеціальність: соціальна робота
Науковий керівник: **Сіра І. В.**, викладач
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
natashasuharenko@mail.ru

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ

Проголошення України демократичною, правовою і соціальною державою вимагає здійснення активної та послідовної політики, спрямованої на досягнення соціальної злагоди, миру і спокою у суспільстві та забезпечення високої якості життя і умов гідної праці. Сучасна соціально-економічна і політична ситуація в Україні передбачає необхідність узгодження інтересів різних соціальних груп та органів влади цивілізованим, безконфліктним шляхом.

Світовий досвід показує, що саме в рамках легітимних способів розв'язання соціально-політичних суперечностей та конфліктів може використовуватися соціальний діалог, який виступає одним з ефективних механізмів узгодження політичних та соціально-економічних інтересів різних соціальних груп і владних структур.

Розвиток ефективного соціального діалогу є необхідною умовою європейської інтеграції України, оскільки, крім іншого, саме завдяки соціальному діалогу країни Європейського Союзу досягли високого економічного розвитку та гідного рівня життя.

1. Соціальний діалог – процес визначення та зближення позицій, досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, роботодавців та органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин [1].

Соціальний діалог - це складне суспільне явище, процес взаємодії різних соціальних груп і владних структур щодо узгодження їх інтересів у політичній, соціально-економічній і трудовій сферах.

2. У широкому розумінні соціальний діалог - це суспільний діалог між класами і соціальними групами щодо узгодження їх інтересів у політичній та економічній сфері, а також у сфері праці. У цьому значенні передбачається широкий формат учасників: дві, три або більше сторін на партнерській основі рівноправно беруть участь у діалозі, причому жодна зі сторін не домінує з огляду на свій статус та не має переваг.

3. У вузькому розумінні соціальний діалог - це процес визначення та зближення позицій, досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень у сфері праці сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, роботодавців та держави.

4. Сторонами (суб'єктами) соціального діалогу є його учасники: наймані працівники (профспілки, їх об'єднання), роботодавці (їх організації та об'єднання) і держава (органи влади). Профспілки і роботодавці (їх організації й об'єднання) виступають соціальними партнерами.

5. Серед рівнів ведення соціального діалогу слід виділити: міжнародний, національний, галузевий, територіальний, локальний. 6. Соціальний діалог здійснюється на принципах:

- законності та верховенства права;
- репрезентативності і правоможності сторін та їх представників;
- незалежності та рівноправності сторін;
- конструктивності та взаємодії;
- добровільності та прийняття реальних зобов'язань;
- взаємної поваги та пошуку компромісних рішень;
- обов'язковості розгляду пропозицій сторін;
- пріоритету узгоджувальних процедур;
- відкритості та гласності;
- обов'язковості дотримання досягнутих домовленостей;
- відповідальності за виконання прийнятих зобов'язань [1].

7. Відповідно до класичної моделі Міжнародної організації праці, соціальний діалог упроваджується на засадах трипартизму або двопартизму.

Трипартизм – це процес взаємодії держави, роботодавців та працівників (через їхніх представників) як рівних і незалежних партнерів у прагненні знайти способи вирішення тих питань, що становлять взаємний інтерес.

Двопартизм (або біпартизм) – це процес взаємодії, за допомогою якого досягаються, заохочуються або схвалюються прямі домовленості про співпрацю між роботодавцями та працівниками (або їхніми організаціями).

8. Соціальний діалог – це механізм, який не існує сам по собі. Він може розвиватись та виконувати свої функції тільки за наявності певних умов, а саме:

- сильні, незалежні і достатньо репрезентативні представники роботодавців та працівників, які мають технічні можливості та доступ до відповідної інформації, необхідної для участі в соціальному діалозі;
- політична воля й відданість справі участі в соціальному діалозі з боку всіх сторін;
- сприятливе політичне середовище, зокрема політична демократія;
- соціально зорієнтована ринкова економіка;
- відсутність адміністративно-командних методів управління економікою;
- поміркованість регуляторної політики держави щодо втручання в діяльність соціальних партнерів;
- повага до таких основних прав, як свобода асоціації та право на ведення колективних переговорів;
- відповідна інституційна підтримка (створення органів соціального діалогу);
- законодавча база, що регулює питання соціального діалогу.

9. Сутністю соціального діалогу є встановлення форуму для представлення і ведення переговорів щодо інтересів між окремими його учасниками. Обсяг та форма участі партнерів може бути різною, але, у принципі, йдеться про будь-які форми регулярних контактів та узгоджень між роботодавцями та працівниками. Навіть сама назва «соціальний діалог» вказує на дію, що відбувається в його рамках: спілкування партнерів.

10. Соціальний діалог може здійснюватися в різних формах. До головних із них належать:

- обмін інформацією;
- консультації;
- узгоджувальні процедури;
- колективні переговори з укладення колективних договорів і угод.

11. Найважливіші очікувані результати соціального діалогу – це досягнення консенсусу в суспільстві, а також збільшення залучення соціальних груп до досягнення домовленостей щодо узгодження соціально-економічних інтересів.

12. Соціальний діалог розглядається відповідно до трьох аспектів його визначення: мети, методики ведення та змісту.

Мета соціального діалогу відрізняється залежно від його змісту і може значною мірою відрізнятись в різних країнах. Її можна представити у формі піраміди: в основі буде широкий спектр питань, із яких соціальні партнери просто обмінюються інформацією без бажання впливати на позиції один одного. З обмеженої кількості інших питань партнери надають перевагу консультуванню один з одним із метою зближення своїх позицій. Лише дуже вузький спектр питань зазвичай є предметом справжніх переговорів із метою досягнення домовленості, найчастіше у формі компромісу, прийняттого для всіх сторін.

Методика ведення соціального діалогу залежить від того, чи віддають сторони перевагу участі держави, чи просто зустрічаються між собою. При тому, що на галузевому рівні біпартизм є загальним правилом, на національному (міжпрофесійному) рівні участь держави є бажаною, і може бути навіть необхідною. У більшості країн-кандидатів на вступ до Європейського Союзу держава активно залучається до діалогу від самого початку реформ і є зазвичай ініціатором тристоронніх зустрічей для обговорення невідкладних і широкомасштабних реформ. У деяких країнах соціальний діалог поширюється і на інших учасників, таких як громадські організації та суспільні групи.

Зміст соціального діалогу на національному рівні, перш за все, визначається реаліями соціально-економічного життя і тому може бути різним залежно від потреб суспільства на різних етапах розвитку, проте часто він повинен реагувати на термінові події.

Предметом соціального діалогу можуть бути питання, які належать до компетенції партнерів, у сфері їх діяльності та інтересів. У найзагальніших рисах можна сказати, що предметом соціального діалогу є розробка та впровадження соціально-економічної політики держави і регулювання умов праці та працевлаштування, відносин між партнерами і їх взаємними зобов'язаннями.

13. Соціальний діалог виконує такі функції:

- пізнавальну (у ході соціального діалогу можна одержати нове знання про проблемну ситуацію);
- регулюючу (спільні угоди між учасниками діалогу втілюються в суспільній практиці);
- контролюючу (суб'єкти діалогових відносин взаємно перевіряють виконання раніше ухвалених рішень);
- консолідуючу (можливість об'єднання сторін для досягнення загальних цілей);
- прогностичну (визначення тенденцій подальшого розвитку відносин між учасниками діалогу);
- комунікативну (обмін думками, визначення позицій);
- інформаційну (у процесі діалогу отримується нова інформація);
- когнітивну (загальний для сторін предмет обговорення сприяє взаємному пізнанню суб'єктів діалогу);
- емотивну (формує взаємини людей);
- конативну (засіб узгодження спільних зусиль в організаційно-управлінській і предметно-практичній діяльності суб'єктів);
- креативну (взаємопереконуючий вплив сторін одна на одну).

14. Таким чином, соціальний діалог є одним з ефективних механізмів узгодження соціально-економічних інтересів різних соціальних груп і владних структур із метою досягнення соціальної злагоди, миру і спокою в суспільстві. Він сприяє досягненню соціального миру та злагоди, що є важливою умовою забезпечення соціальної та політичної стабільності в суспільстві. Соціальний діалог є одним із головних факторів розвитку громадянського суспільства й запобігання соціальним конфліктам.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про соціальний діалог в Україні» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>.

Ткаченко В.В., студентка
група Т-122, факультет природокористування і туризму
спеціальність: туризм
Науковий керівник: **Андрєєва Г.П.**, к.е.н.
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
tkachenko-viktoriya@mail.ua

ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖІ ЕКОГОТЕЛІВ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Туризм як галузь економіки в сучасному світі дуже швидко розвивається. Нині туризм вважається потужною індустрією, яка приносить значні прибутки. Туристична індустрія - це поєднання виробництв різних галузей господарства, закладів культури, освіти, науки, що забезпечують створення матеріально-технічної бази туризму, підготовку кадрів та процес виробництва, реалізації і споживання туристичного продукту на основі використання природних багатств, матеріальних і духовних цінностей суспільства.

Готельне господарство – одна зі складових частин туристичної індустрії в формуванні якої чи не головну роль відіграє матеріальна база, яка призначена для розміщення туристів. Якість проживання та відповідне обслуговування впливають на рівень туристичного сервісу. Тому готельна індустрія стрімко розвивається, що приносить значні грошові надходження, у тому числі валютні. [1]

Готельне господарство – це складова сфери послуг, основним видом діяльності якої є приймання, розміщення, надання різноманітних видів послуг, пов'язаних із перебуванням споживачів за межами свого постійного місця проживання. [2]

Одним із видів готелів є еко-готелі. Екологічний готель – це екологічно-сертифіковане житло, яке слідує меті поліпшення стану навколишнього середовища шляхом зведення до мінімуму власного негативного впливу на довкілля.

Еко-готелі прийнято ділити на декілька типів. Перші знаходяться у спеціальних природоохоронних заповідниках. Матеріал будівлі готельного комплексу є екологічно чистим продуктом. В таких місцях встановлюються певні обмеження по висоті та ширині будинку. Подібні комплекси будуються з метою усамітнення і відпочинку на природі, забезпечення взаємодії з екосистемою і виховання відповідальності у клієнтів за чистоту і порядок в природній зоні. Другі знаходяться в звичайних містах або мегаполісах, представляють із себе невеликі або ж величезні будівлі класу люкс, однак, ці готелі в своїй роботі використовують органічні продукти та екологічні предмети. [3]

Зараз такі готелі стають дедалі популярнішими та актуальними. Поштовхом для створення еко-готелів стало нерациональне використання таких ресурсів як енергія та вода, а також надмірна кількість відходів. Це три основні області впливу готелів на навколишнє середовище.

Еко-готель має деякі відмінності із звичним поняттям готелю. Екологічні готелі мають залежність від природного середовища, здійснюють внески у збереження навколишнього середовища, забезпечують екологічну програму підготовки кадрів.

Екологічні готелі повинні дотримуватися суворих «зелених правил» для того щоб їх відвідувачі були впевнені, що вони перебувають в безпечному не токсичному та енергозберігаючому житлі.

Основними критеріями яким повинен відповідати еко-готель є: використання для енергозабезпечення відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна або енергія вітру; енергозберігаюче освітлення; рециркуляція стічних вод, які повторно використовуються кухнею, лазнею і пральнею, а також для саду та озеленення; системи подачі свіжого повітря; програма утилізації відходів; господарське використання нетоксичних миючих засобів і пральних порошків; використання білизни з 100% органічної бавовни; номери для людей які не палять; перевезення на місцях «зеленими» автомобілями; харчування органічною продукцією місцевого вирощування; заборона використання одноразового посуду. Важливим критерієм для еко-готелю є будівництво такого готелю із екологічно чистих будівельних матеріалів. [4]

Для того щоб такий тип готелю мав статус «екологічний» йому необхідно пройти сертифікацію. Екологічна сертифікація – це система еко-маркування для туристичних закладів, основною метою якої є сприяння зменшення тиску на природне середовище від експлуатації туристичних об'єктів. При проведенні сертифікації та наданні готелю статусу «еко» організації використовують в основному критерії оцінювання що відображають лише вплив готелю на навколишнє середовище.

В Україні недостатньо готелів, побудованих за екологічними стандартами. На сьогодні на території України всього 14 підприємств готельного господарства яким надано еко-сертифікат. Такі готелі розміщені в Київській, Львівській, Миколаївській, Запорізькій, Дніпропетровській та Харківській областях. Першим готелем який отримав статус еко-готелю став Radisson Blu Hotel в Києві, діяльність якого відповідає критеріям програми еко-сертифікації. В основі сертифікації лежить 12 основних критеріїв, що включають екологічний менеджмент на підприємстві, моніторинг споживання води та енергії, поводження з відходами, підвищення екологічної обізнаності серед персоналу та гостей, співпрацю із місцевою спільнотою, в якій працює готель. Також до міжнародної системи оцінювання національним представником в кожній країні додаються національні критерії, які враховують місцеві особливості, але не суперечать міжнародним стандартам. [5]

Поруч з готелями яким присвоєно еко-сертифікати з'являються готелі, які ще не сертифіковані, проте ідуть в цьому напрямку. Відомим таким готелем є «Шішкін» в Чернігівській області. Це замський клуб побудований на околиці села Снов'янка, в сосновому лісі на березі річки Снов з максимально можливим збереженням природної

рослинності. Вся інфраструктура готелю органічно вписана в природний ландшафт - будівлі оточені віковими соснами, доріжки і стежки проходять між мохами і папороттю, територія всяна хвоєю та шишками. розташований у мальовничому місці. В обробці використані екологічно чисті матеріали. Вода, якою користуються на території готелю, - добувається з артезіанської свердловини. На території власного городнього господарства вирощуються виключно органічні фрукти, овочі і трави. Також клуб «ШишкіNN» для потреб гостей пропонує: два конференц-зали, розраховані на розміщення від 40 до 200 гостей, обладнані новітньою проекційною та демонстраційною технікою. Російська лазня на дровах, столи для російського більярду. Еко-готель «ШишкіNN» пропонує різні форми для активного відпочинку і послуги професійних егерів. Завдяки унікальній природі, повітря насичене аромами сосен, що забезпечує безперервний сеанс фітотерапії на весь час перебування гостей на території готелю.. [6]

Розвиток екологічних готелів є перспективним напрямом в індустрії гостинності. Зокрема, в останні роки відбулися серйозні зміни в сфері екологічної сертифікації підприємств готельного господарства України. На готельний ринок вийшла міжнародна програма екологічної сертифікації готелів та курортів Green key, яка є одним із 5 проектів міжнародної недержавної незалежної організації «Міжнародна Організація з екологічної освіти» головний офіс якої знаходиться в Копенгагені.

В Україні є всі умови для розвитку екологічних готелів: наявність рекреаційних ресурсів та технологій, які придатні для розташування еко-готелів; поява підприємств, що виготовляють екологічно сертифіковану будівельну продукцію; наявність значної кількості навчальних закладів підготовки фахівців у сфері гостинності. Також зростання інвестицій з-за кордону в готельну індустрію, наявність попиту на послуги еко-готелів серед внутрішніх та іноземних туристів є вагомим поштовхом для розвитку еко-готелів.

Список використаних джерел:

1. Коцан Н.Н., Мазурець Р.Р., Хоружина О.О. Роль туризму в розвитку готельного господарства України //Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2009. - С.378-382.
2. Руденко О.П. Основи гостинничного дела [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://uchebnikonline.com/turizm/>
3. Особливості еко-готелів: їх розвиток та маркування, [Електронний ресурс], 2014. - Режим доступу: <http://rhn.cc/ua/analytics/>
4. Данілова О.М., Погинайко І.В. «Еко-маркетингові тенденції в розвитку готельного господарства// Географія, ЧНУ ім. Юрія Федьківця, С. 633-634
5. Марцин Т.О., Бурак Т.В. Сучасні тенденції розвитку ринку готельних послуг України, КНТЕУ.
6. Заміський клуб «ШишкіNN» [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://shishkinn.com/otel/o-nas/>

Топал А.С., студентка

група Мен-132, факультет проектного менеджменту та управління якістю спеціальність: менеджмент

Науковий керівник: **Шакун Н.В.**, к.філос.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
mle.anastasiia@yandex.ua

МЕНТАЛІТЕТ НАЦІЇ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сьогодні в світі існує безліч народів. Більшість з них має власні держави, деякі проживають на території автономій, інші ж розкидані по всьому світу. Проте кожна нація має власні особливості, що відрізняє її від всіх інших народів. Такою головною рисою є менталітет нації. В умовах глобалізації, коли об'єднання держав стирає національні особливості, проблема дослідження менталітету народу стає актуальною. Розробкою даної теми займалися такі вітчизняні вчені, як В.Антонович, М.Бахтін, М.Драгоманов, О.Потебня, І.Франко, М.Грушевський, О.Кульчицький, М.Шлемкевич, Д.Чижевський. Дослідженню даної теми також приділили увагу зарубіжні мислителі: М.Вебер, В.Вундт, Л.Февр, К.Юнг та ряд інших дослідників.

В науці існує визначення поняття менталітету з трьох точок зору [3, с.44-45]. По-перше, менталітет – наявність у людей того або іншого суспільства, належного до однієї культури, визначеного спільного «розумового інструментарію, «психологічної оснастки», котра дає їм можливість по-своєму сприймати і усвідомлювати своє природне і соціальне оточення і самих себе. Згідно з другою точкою зору, менталітет розглядається як сукупність психологічних рис соціальної групи чи нації, «спільне психологічне оснащення» представників певної культури, що дає змогу хаотичний потік різноманітних вражень інтегрувати свідомістю у певне світобачення. У межах третього підходу, менталітетом визнається властива культурі кожного народу єдність переживань, почуттів, пізнавальних процесів, яка склалася на основі переважаючих у цій культурі традицій світовідношень або стиль світосприйняття.

Виходячи з вищезазначеного, стає зрозумілим, що менталітет – це не просто сприйняття світу окремою групою людей, а певна манера взаємодії з ним. Поєднавши в собі емоційний, розумовий, духовний рівні, менталітет виступає «інтегрально-синкретичним формоутворенням, у якому життєві сенси (цінності) становлять моделюючу домінуючу світовідчуття, світосприйняття та світорозуміння» [1, с.167]. В цьому сенсі менталітет виконує важливу соціальну функцію, оскільки моделює соціальне середовище, спрямовує історичний поступ, зумовлює історичну долю кожної нації.

Менталітет є найбільшою консолідуючою силою нації. Національна духовність стає підґрунтям національної безпеки, оскільки може як роз'єднувати, так і об'єднувати народ довкола спільних переконань, цінностей, духовних орієнтирів. Національний менталітет формується під впливом історії [2]. Історична пам'ять народу зберігає згадки про події, образи та певні перипетії на шляху становлення народу. Історичний шлях має великий вплив на стиль поведінки кожного представника нації. В цьому плані досить яскравим є приклад України. Протягом багатьох століть український народ вів боротьбу за свою незалежність. Проте, отримавши її, українська

інтелектуальна еліта не сформувала головної національної ідеї, що впливає і на національну безпеку, оскільки відсутність загальнонаціональної стратегії значно ускладнює здійснення як внутрішньої, так і зовнішньої політики.

Окремо потрібно зазначити, що загальнонаціональний менталітет обумовлює поведінку кожного представника народу шляхом встановлення певних прийнятих норм та правил поведінки.

Виходячи з вище зазначеного, можна зробити висновок, що національний менталітет – це консолідуючий елемент, що відображає спільний для певного народу спосіб сприйняття світу. Проте, враховуючи великий вплив менталітету на поведінку людей, питанням формування національної духовності варто приділяти першочергову увагу, оскільки від їх вирішення залежить політика держави та об'єднання нації. Саме духовна консолідація народу є найбільшою запорокою національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Донченко О., Романенко Ю. Архетип соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення): Монографія / Донченко О., Романенко Ю. – К.: Либідь, 2001. – 334 с.
2. Ларцев В.С. Формування української особистості: духовно-ментальні фактори в контексті сучасності / В.С. Ларцев. [Електронний ресурс]. - [Режим доступу]: <http://www.iai.donetsk.ua/u/iai/dtp/CONF/10/articles/sec1/s1a1.html>.
3. Шакун Н.В. Національна ментальність і філософія. До питання про теоретико-методологічний вимір філософії В.І.Шевченка / Н.В.Шакун // «Людина. Культура. Освіта» Другі всеукраїнські читання, присвячені пам'яті доктора філософських наук, професора Володимира Ісаковича Шевченка (м. Чернігів, 17 лютого 2012 р.) [Текст]: Статті та тези доповідей. – Чернігів: ЧДІУ, 2012. – С. 42-49.

Топал А.С., студентка, група Мен-132
факультет проектного менеджменту та управління якістю
спеціальність: менеджмент
Науковий керівник: **Пономаренко О.В.**, ст. викладач
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
mle.anastasiia@yandex.ua

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

В сучасних умовах суспільного життя України, як ніколи раніше, стає актуальною проблема становлення громадянського суспільства на теренах нашої держави. З огляду на всі події, що сталися за минулий рік, налагодження діалогу між урядом та населенням країни набуває пріоритетного значення. Найсучаснішою формою спілкування громадян та членів адміністративного апарату будь-якої країни є електронне урядування. Дослідженням даної теми займалися такі вітчизняні вчені, як В.Бех, М.Демкова, О.Ємельяненко, І.Клименко, К.Линьов, О.Голобуцький, Є.Цукор, О.Шевчук. Приділили увагу даній темі й такі зарубіжні дослідники, як А.Белл, М.Бонем, М.Боунс, С.Зурідіс, Дж.-А.Еноксен, С.Кліфт, С.Бурас, Н.Катріс, П.Норіс.

Політичний світ сьогодні є дуже рухливим. Громадяни отримують все більше і більше доступу до сфери публічного життя своєї країни та впливу на урядові рішення. В свою чергу, головні керівники держави вимушені постійно звітувати перед своїми виборцями про результати власної діяльності. Дані особливості сучасної політики обумовлюють необхідність чіткого визначення меж прав та повноважень кожного з учасників діалогу та водночас розширення можливостей досягнення компромісу.

Визначення та застосування поняття і самої системи електронного урядування в кожній країні мають свої культурологічні особливості та аспекти. Проте й загальною чіткою сформованою терміну «електронне урядування» досі не існує. Так, Світовий Банк визначає електронне урядування як «використання урядовими агенціями інформаційних технологій, які мають можливість трансформувати відносини з громадянами, бізнесменами та іншими гілками уряду» [1, с. 202]. Європейський Союз під електронним урядом розуміє «використання інформаційних та комунікаційних технологій у державному управлінні, поєднане з організаційною зміною та новими навичками, для впровадження державних послуг та демократичних процесів, а також для зміцнення підтримки публічних політик» [1, с. 202]. Кабінет Міністрів України дає наступне визначення електронного урядування: «форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян» [2]. На наш погляд, електронне урядування – це спосіб побудови адміністративної системи держави, за якої процес управління відбувається шляхом використання інформаційних технологій.

Основною складовою електронного урядування є електронний уряд – «єдина інфраструктура міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання» [2].

Електронне урядування має цілу низку переваг: прозорість прийняття управлінських рішень, індивідуальна відповідальність як громадян, так і представників влади, розширення можливостей для забезпечення демократії шляхом впровадження вільного висловлення думок. Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що дана форма організації управління є головним інструментом побудови інформаційного суспільства в Україні та основною гарантією демократії. Проте, електронне урядування не позбавлене певних недоліків. По-перше, зазначений спосіб формування адміністративного апарату вимагає наявності відповідних технічних засобів. По-друге, використання електронного уряду потребує високої інформаційної обізнаності та освіти. І нарешті, електронний уряд будується на усвідомленні свого громадянського обов'язку, індивідуальний відповідальності та

активності. Потрібно зазначити, що хоча останнім часом з'явилося багато свідомих людей, рівень громадянської культури в нашій країні залишається недостатньо розвинутим.

Отже, узагальнюючи все вище написане, можна зробити висновок, що електронне урядування – це найпрогресивніша форма побудови політичного та суспільного життя країни, яке має як великі переваги, так і вимагає якісного технічного оснащення. Дана форма управління державою має великі перспективи розвитку на теренах нашої держави, оскільки прозорість та гласність прийняття суспільно важливих рішень може слугувати першим кроком на шляху боротьби з бюрократією та корупцією державного апарату України.

Список використаних джерел:

1. Бех В., Цукор Є. Електронне урядування у контексті світових тенденцій соціального розвитку [Текст] // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць.- К., 2013. Випуск 75. – С.201-204.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р. N 2250-р Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-p>.

Холяк О.І., магістр, викладач

Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту (м. Чернігів)
olya10081987@rambler.ru

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Згідно з чинним законодавством (зокрема, Положенням про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах) навчально-виробничий процес у професійно-технічному навчальному закладі – це система організаційно-педагогічних, методичних і технічних заходів, спрямованих на реалізацію змісту і завдань ступеневої професійно-технічної освіти відповідно до державних стандартів. Навчально-виробничий процес у професійно-технічних навчальних закладах ґрунтується на принципах гуманістичної особистісно орієнтованої педагогіки, демократизму, незалежності від політичних, громадських, релігійних об'єднань, спільній діяльності педагогічних працівників, учнів, слухачів, батьків, колективів підприємств, установ, може включати природничо-математичну, гуманітарну, фізичну, загальнотехнічну, професійно-теоретичну, професійно-практичну підготовку, а також виховну роботу з учнями, слухачами. Динаміка кількості професійно-технічних навчальних закладів і їх студентів представлена на рис. 1.

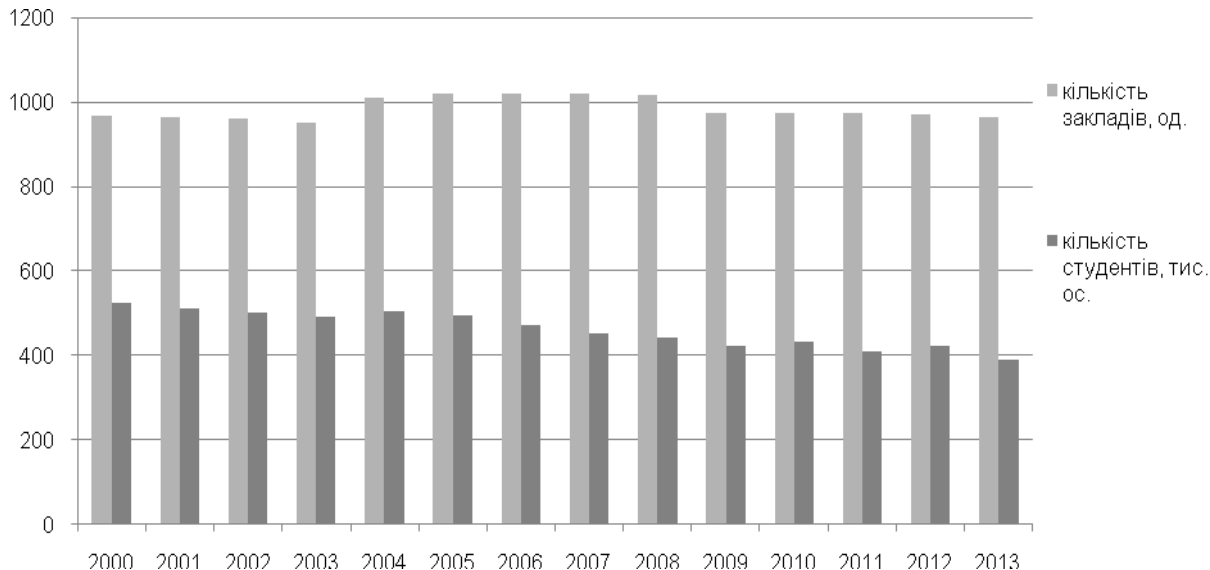

Рис. 1. Динаміка кількості професійно-технічних навчальних закладів і студентів у них

Джерело: побудовано автором на основі даних офіційного сайту Державної служби статистики України (www.ukrstat.gov.ua)

Планування процесу виробничого навчання у професійно-технічних навчальних закладах є вагомим умовою його успішності, адже забезпечує цілеспрямовану діяльність (раціональне використання можливостей і резервів) усіх структурних підрозділів. Причому йдеться не тільки про роботу майстрів виробничого навчання та процесу здобуття високоякісної професійної освіти учнями професійно-технічних навчальних закладів, а й діяльність низки відділів професійно-технічних навчальних закладів, функціонування яких спрямовано на забезпечення навчального процесу всіма необхідними ресурсами. Зокрема, підготовка фахівців у сфері кулінарії, формування у них належних теоретичних знань, практичних умінь і навичок вимагає наявності відповідного обладнання та устаткування (навчально-виробничих приміщень, кухонних плит, посуду тощо). Специфіка виробничого навчання

полягає у невід'ємній необхідності практичного здобуття навичок і професійного досвіду. Іншими словами, опанування професії кулінара (кухаря) неможливе лише шляхом вивчення теоретичного матеріалу.

Планування дає змогу уникнути дублювання, заздалегідь визначити питання, на яких слід зосередити увагу, спланувати роботу й особистий час майстрів виробничого навчання та учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Планування виробничого навчання має здійснюватись на кількох рівнях. По-перше, на макрорівні (загальнодержавному) Міністерство освіти і науки України визначає головні принципи та пріоритети підготовки фахівців у системі професійної освіти. По-друге, на мезорівні (рівні освітньої установи) кожен професійно-технічний навчальний заклад зобов'язаний планувати процес підготовки студентів відповідно до визначених державних вимог і стандартів. При цьому головною вимогою до планування виробничого навчання на мезорівні є єдність, що означає спрямованість усіх планів на досягнення спільної мети, реалізації місії професійно-технічних навчальних закладів – підготовку висококваліфікованих дипломованих фахівців. По-третє, на мікрорівні розробляються плани виробничого навчання для конкретної спеціальності (кухар, токарь, швачка тощо) і конкретної навчальної групи.

Важливим у плануванні є передбачення того, яким чином здійснюватиметься контроль за виконанням розроблених та погоджених керівництвом планів виробничого навчання. Причому, плануватись має як діяльність професійно-технічних навчальних закладів, так і процес підготовки учнів за програмами виробничого навчання (таблиця 1).

Таблиця 1

Характеристика видів контролю в системах управління організацією і підготовки учнів у професійно-технічних навчальних закладах

Види контролю в системах:	
Управління професійно-технічним навчальним закладом	Управління підготовкою учнів у професійно-технічних навчальних закладах
<i>Вхідний</i>	
Вхідний (попередній) контроль здійснюється до фактичного початку навчального року і спрямований на дотримання відповідних правил та процедур виробничого навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів	Призначений для визначення загального рівня підготовки студентів перед початком певного етапу виробничого навчання (практичного заняття, нової теми тощо) з метою цілеспрямованого планування та організації процесу навчання
<i>Проміжний</i>	
Поточний (проміжний, направляючий) здійснюється безпосередньо у процесі навчальної діяльності та спрямований на визначення ступеня досягнення проміжних цілей	Проводиться викладачем під час повсякденної навчальної діяльності студентів з метою оперативного отримання об'єктивних даних про рівень їх професійних знань
<i>Періодичний</i>	
Періодичний (фільтруючий) контроль, на відміну від проміжного, застосовується періодично, під час перевірки здійснення запланованих операцій, з метою виявлення та своєчасного усунення помилок у роботі професійно-технічних навчальних закладів	Це плановий, заздалегідь визначений контроль, який полягає у визначенні рівня та обсягу набутих знань, умінь і навичок учнів професійно-технічних навчальних закладів із комплексу тем з виробничого навчання з метою визначення рівня оволодіння ними
<i>Підсумковий</i>	
Підсумковий (заключний, остаточний) контроль здійснюється після навчального періоду стадії навчального року для інтегральної оцінки результатів	Полягає у перевірці рівня професійних знань, умінь і навичок студентів за певний період: за курс, семестр або рік навчання, з метою встановлення їх системи і структури

Орієнтовно схему плану уроку майстра виробничого навчання можна представити наступним чином:

1) тема заняття – конкретизація теми та ознайомлення з нею учнів концентрує та скоординує діяльність на занятті в потрібному напрямі;

2) мета заняття – визначення мети скеровує діяльність майстра виробничого навчання та учнів на досягнення єдиних (спільних) цілей залежно від конкретного заняття;

3) об'єкти робіт, на яких буде здійснюватися навчання – маєтись на увазі характеристика майстерні, лабораторії професійно-технічного навчального закладу чи відділу підприємства, де планується безпосереднє проведення заняття з виробничого навчання;

4) обладнання, матеріали, інструмент і необхідна технологічна документація – даний елемент плану уроку майстра виробничого навчання є необхідним з точки зору обмеженості (лімітованості) матеріально-технічного забезпечення;

5) час, місце проведення і зміст вступного інструктажу, заходи із забезпечення техніки безпеки учнів на занятті з виробничого навчання – невід'ємна необхідність даної складової плану обумовлена ключовим значенням дотримання правил безпеки;

6) розподіл учнів професійно-технічного навчального закладу на робочих місцях, визначення завдань, вказівка норм часу – визначення цих показників важливе з огляду на необхідність забезпечення своєчасної реалізації учнями професійно-технічного навчального закладу поставлених перед ними завдань;

7) визначення основних компонентів поточного інструктажу – інформування про правила безпечної діяльності на робочому місці є важливим і в ході самого заняття з виробничого навчання;

8) час на оцінювання роботи, виконаної учнями професійно-технічного навчального закладу, – даний елемент плану уроку майстра виробничого навчання викликаний необхідністю оцінки результатів учнівської роботи безпосередньо після її завершення, у межах відведеного на заняття з виробничого навчання часу;

9) заключний інструктаж – планування і проведення якого майстром виробничого навчання є невід’ємною складовою його діяльності;

10) підбиття підсумків заняття з виробничого навчання – проводиться з метою систематизації отриманих знань учнями професійно-технічного навчального закладу.

Разом з тим, майстер виробничого навчання має після кожного заняття з учнями професійно-технічного навчального закладу проводити самоаналіз, об’єктивно критично оцінюючи власну діяльність, виокремлюючи свої переваги та недоліки. Необхідність самоаналізу пояснюється проведенням на його основі вдосконалення та підвищення кваліфікації майстра виробничого навчання. Останнє, у свою чергу, призводить до впровадження нових методик, засобів та інструментів навчально-виробничої діяльності, підвищення рівня знань учнів, зростання конкурентоспроможності випускників на ринку праці (тобто підвищення показників їх працевлаштування після завершення навчання) та поліпшення рейтингу професійно-технічного навчального закладу в регіоні чи в Україні в цілому

Отже, на основі вищенаведеного можемо зробити обґрунтований висновок, що планування процесу виробничого навчання є досить трудомістким процесом і вимагає значних витрат часу майстрів. Тому одним із факторів, що зумовлює ефективність і результативність планування, є його організація. Правильна та раціональна організація планування процесу виробничого навчання передбачає: забезпечення взаємозв’язку та взаємоузгодженості в розробці окремих планів по професійно-технічному навчальному закладу; чіткий розподіл обов’язків між виконавцями; координацію дій окремих виконавців; забезпечення складання планів виробничого навчання; багатоваріантність планування та вибір найбільш оптимальної альтернативи; доведення основних положень бізнес-плану до всіх майстрів і учнів професійно-технічних навчальних закладів. Планування навчально-виробничої діяльності є однією з важливих умов її успішності, оскільки забезпечує цілеспрямовану діяльність (раціональне використання можливостей і резервів) усіх підрозділів професійно-технічних навчальних закладів.

Шерендяк Ю.С., студентка
група ОА-32, обліково-економічний факультет, спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Жаворонок А.В.**, асистент
Буковинський державний фінансово-економічний університет (м. Чернівці)
sherendyak@gmail.com

РОЛЬ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день складна як економічна, так і політична ситуація України, а саме суттєве зниження темпів виробництва, високий рівень інфляції, дефіцит державних фінансів з чого випливає заборгованість по заробітній платі, стипендіях, пенсіях, низький рівень життя населення, конфлікти в середині країни та деяких інших політичних, поряд із впливами глобальних кризових процесів. У процесі вирішення цих проблем важливо враховувати формування та розвиток військового збору. Потрібно звернути увагу на систему функціонування військового збору як дохідної частини бюджету України.

Дослідженням ролі військового збору в податковій системі України займаються такі науковці: Ушакова Л. В. [4], Наумов С.І. [5] та інші.

Перейдемо до аналізу ролі військового збору в податковій системі України. Верховна Рада України 31 липня ухвалила зміни до Податкового кодексу, якими ввела 1,5% військовий податок. Військовий збір запроваджений з 03.08.2014 по 01.01.2015 Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 № 1621-VII, але відповідно до складної економіко-політичної ситуації, яка склалася на території України справляння військового збору було продовжене на 2015 рік.

Поява нового платежу породила низку запитань: хто є платниками збору, що є об’єктом оподаткування, які особливості оподаткування та багато інших.

Згідно з законодавчим трактуванням платниками тимчасового податку є платники податку з доходів фізичних осіб, до яких можна віднести:

- фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- податковий агент [1].

Військовий збір утримується з доходи у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв’язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами (виграшу в державну та недержавну грошову лотерею, виграшу гравця (учасника), отриманого від організатора азартної гри) без вирахування сум податку на доходи фізичних осіб, єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Накопичувального фонду, у випадках, передбачених законом. Згідно з вище сказаним, до об’єкта обкладання збором крім звичних виплат можна віднести лікарняні, дивіденди [4, 25].

Також потрібно зауважити, що фізичні особи - суб’єкти підприємницької діяльності, незалежно від того, на якій системі оподаткування вони знаходяться, не сплачують за себе військовий збір із доходів, отриманих у межах їх підприємницької діяльності [4, 25].

Потрібно сказати, що в ПКУ відсутнє окреме положення щодо визначення бази обкладення тимчасового податку. З офіційного роз'яснення податківців можемо зауважити, що база обкладення військового збору — це сума нарахованого доходу, зазначеного як об'єкт оподаткування. Тобто при визначенні бази обкладення військового збору доходи, які є об'єктом обкладення, не зменшують на суми утриманих із них податку з доходів фізичних осіб, єдиного соціального внеску, інших платежів, а також податкової соціальної пільги (за наявності права на неї) [5, 48].

Відповідно ПКУ відповідальність за утримання (нарахування) та сплату (перерахування) військового збору до бюджету лягає на податкових агентів, тобто на юридичні та само зайняті особи, які нараховують (виплачують) доходи, зазначені як об'єкт обкладення військовим збором [1].

Статтею 127 ПКУ передбачено, що ненарахування, неутримання та/або несплата (неперерахування) податків платником податків, у тому числі податковим агентом, до або під час виплати доходу на користь іншого платника податків, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 25% суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом 1095 днів, тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі 50% суми податку, а дії, що вчинені втретє передбачають накладення штрафу у розмірі 75% суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

Хоча потрібно зауважити, що при самостійному виявленні податковим агентом ненарахування, неутримання та/або несплата (неперерахування) суми податку при проведенні перерахунку військового збору та виправлення цього в наступних податкових періодах зазначені вище штрафи не застосовуються.

Крім того, відповідно до ст. 129 ПКУ у день настання строку погашення податкового зобов'язання, визначеного податковим агентом при виплаті (нарахуванні) доходів на користь платників податків - фізичних осіб, та/або контролюючим органом під час перевірки такого податкового агента нараховується пеня.

Зокрема, пеня нараховується із розрахунку 120% річних облікової ставки Національного банку України, діючої на день виплати (нарахування) доходів на користь платників податків - фізичних осіб [1].

Військовий збір за два тижні з моменту його запровадження забезпечив надходження до бюджету у розмірі майже 450 тисяч гривень. Хоча міністерство фінансів запевняло введення такого податку дозволить акумулювати до кінця 2014 року 2,9 млрд. гривень на цілі оборони [3].

Станом на 14.11.2014 року згідно з прес-службою Державної фіскальної служби України у жовтні поточного року до бюджету надійшло 544,7 млн. грн. військового збору, індикативний показник виконано на 108,9 % . Загалом, за статистикою ДФС України, з початку запровадження військового збору до бюджету надійшло майже 1,4 млрд. гривень [2].

У проекті закону про внесення змін до ПКУ (№5079) пропонується продовжити дію військового збору до 1 січня 2016 року і підвищити ставку збору до 2%.

Отже, військовий збір – це тимчасовий податок, який відіграє важливу роль в податковій системі України за наявної економіко-політичної ситуації. Можна стверджувати, що військовий збір є суттєвим джерелом доходу державного бюджету, хоча залишається нововведенням. Даний податок має високий фіскальний потенціал у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755 – VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>.
2. Державна фіскальна служба України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sfs.gov.ua>
3. Міністерства фінансів України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
4. Ушакова Л. В. Військовий збір: найважливіше / Л.В. Ушакова // Податка та бухгалтерський облік. – 2014. – № 64 – с. 23-27
5. Наумов С.І. Офіційна думка. Об'єкт і база обкладення військовим збором / С. І. Наумов // Податка та бухгалтерський облік. – 2014. – № 64 – с. 46-50

Шило Н.В., студентка

група П-121, факультет господарського права та соціального забезпечення спеціальність: правознавство

Науковий керівник: **Пономаренко О.В.**, ст. викладач

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
cheburek1994@mail.ru

РОЗБІЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХАРТІЇ У ГАЛУЗІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Прагнення України до Європейського простору позначилось і на законодавстві України, проте процес узгодження спільних стандартів наштовхується на велику кількість протиріч.

Отже, метою даної розвідки є визначення протиріч між окремими правовими актами та європейським законодавством, а також розробка пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання місцевого самоврядування в Україні.

Завданням нашого дослідження є порівняльний аналіз українського законодавства та Європейської хартії місцевого самоврядування, а також аналіз шляхів вирішення та усунення протиріч.

Цим питанням займалися такі науковці, як В.Кампо, В. Прошко, Г. Салівон, В. Васильєв, В. Кравченко та інші.

Після тривалого періоду розвитку місцевого самоврядування в Україні започатковується, як основа громадського суспільства, але існують певні проблеми, пов'язані, перш за все, з відсутністю злагодженого законодавства, яке б не суперечило Європейським вимогам і стандартам.

Першою і дуже важливою проблемою є те, що немає чіткого розмежування правомочностей органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, тобто нема чіткого визначення кола їх компетенції.

Наступною проблемою є фінансування органів місцевого самоврядування з місцевих бюджетів, які є досить нестабільними.

Також проблемою є те, що кошти до місцевих бюджетів розподіляються згори, тож можна допустити, що не всі гроші доходять до бюджету.

Також немає врегульованості делегованих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування та низка інших проблем.

Вченими досить активно вивчаються та аналізуються проблеми місцевого самоврядування особливо ті, що стосуються правової онови, яка регулює всю галузь місцевого самоврядування.

Відповідно до даних, взятих з інтернет-порталу Верховної Ради України (ст. 3 Хартії) «місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою **супільних** справ, **які належать до їхньої компетенції**, в інтересах місцевого населення».

А в офіційному тексті англійської версії Хартії (ст. 3) «місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою **публічних** справ, **під власну відповідальність**, в інтересах місцевого населення» [1].

Отже, ми погоджуємось з думкою В. Прошко про невідповідність українського перекладу щодо оригіналу тексту Європейської хартії місцевого самоврядування, адже кожен переклад суперечить один одному і не дає чіткої, однозначної відповіді.

Європейська хартія місцевого самоврядування, до якої колись приєдналась Україна, тлумачить низку принципів, яких повинні дотримуватись країни-учасниці, і на які вони повинні спиратись при побудові своїх систем місцевого самоврядування.

Якщо проаналізувати ці принципи, то можна зробити висновок, що вони є важливим елементом, який гарантує громадянам право на самоврядування.

Також якщо ретельно вивчити справи, які склались в Україні, то можна з впевненістю сказати, що цих принципів Україна не дотримується.

Статті 2 та 7 Конституції України гарантують право на місцеве самоврядування, але основний закон України розмиває це гарантоване право іншими статтями (ст.142-143 КУ) [2]. В цих статтях можна побачити, як цілком на законному рівні утворюється двохбюджетна система, яка дає початок конфліктам між центральною владою та органами місцевого самоврядування[2].

Дуже важливою є проблема відносин між центральною владою та органами місцевого самоврядування щодо їх фінансування. До цих пір існує певна, так звана традиція, щоб реформувати місцеве самоврядування згори під контролем центрального державного апарату. І це впливає перш за все через те, що не існує такої системи, яка б передбачала прийняття бюджетів на різних рівнях.

Якщо відштовхуватись від вищесказаного, то можна зробити висновки про те, що місцеве самоврядування в Україні потребує серйозного реформування, яке повинно проходити в кілька етапів.

По-перше, потрібно доповнити Конституцію України і нормативно-правові акти так, щоб вони не суперечили один одному і не порушували принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.

По-друге, треба прийняти низку законів, які б чітко розмежовували повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та їх компетенцію.

І по-третє, ми вважаємо, що територіальним громадам потрібно надати статус первинного та основного суб'єкта місцевого самоврядування.

Отже, підводячи підсумки можна сказати, що в законодавстві України існує чимало недоліків та протиріч, а також у місцевому самоврядуванні існує чимало проблем, які потребують перш за все законодавчого вирішення.

Необхідно також на законодавчому рівні зміцнити структури місцевого самоврядування, створити дієві механізми відповідальності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб за реалізацію делегованих повноважень.

Список використаних джерел:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]:[Міжнародний документ від 15.10.1985]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036
2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. [Текст]: // Відомості Верховної Ради України. –1996. – № 30. – Ст. 141.

Богдан Ю.М., старший викладач

Заровна С.О., студентка

факультет господарського права та соціального забезпечення
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)
lafeemistique@mail.ru

РИНОК ДЕРЖАВНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Світова практика свідчить, що державні цінні папери виступають головним інструментом державних запозичень, дозволяючи залучати значні фінансові ресурси на прийнятних умовах

Ринок державних цінних паперів є одним із важливих компонентів фінансового ринку країни. Цей ринок є невід'ємною частиною фінансової системи. Емісія державних цінних паперів більш зручна та ефективна порівняно із запозиченням грошових ресурсів Національним банком, дозволяє оперативно здійснювати дії по управлінню державним боргом. Держава, залучаючи додаткові ресурси, укріплює вторинний ринок цінних паперів,

що і забезпечує задоволення потреби в додаткових грошових коштах переважно через емісію цінних паперів. Головне завдання ринку є оптимальне забезпечення потреб державного бюджету.

До видів державних цінних паперів належать: **облігації внутрішніх державних позик України, цільові облігації внутрішніх державних позик України, облігації зовнішніх державних позик України, казначейське зобов'язання та інші.**

У вітчизняних економічних дослідженнях проблеми розвитку ринку державних запозичень розглядаються такими науковцями, як: О. Барановським, Т. Вахненко, О. Гаврилюком, Т. Ковальчуком, В. Козюком, В. Корнєєвим, Г. Кучер, І. Луїною, І. Лютим, О. Мозговим, Л. Новосад та ін. Основною формою державної заборгованості є державні цінні папери. Саме цей інститут регулює кредитні відносини між державою та юридичними, фізичними особами, які оформляються шляхом випуску і розміщення державних цінних паперів.

До цінних паперів, в цілому, і до державних цінних паперів, зокрема, відносяться грошові документи, які:

· Засвідчують право володіння або відносини позики;

· Визначають взаємини між особою, що випустила ці документи, та їх власником;

· Передбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або відсотків, а також можливість передачі грошових та інших прав, що впливають з цих відносин, іншим особам [1, с. 30].

До причин випуску державних цінних паперів відносять наступні:

- Регулювання грошової маси в обігу;
- Переоформлення раніше випущених цінних паперів;
- Касове виконання державного бюджету;
- Згладжування нерівномірного надходження податкових платежів;
- Забезпечення комерційних банків ліквідними активами.

На сьогодні існує необхідність у розвитку ринку державних цінних паперів, що пов'язано із виконанням певних завдань, а саме : структурувати фінансовий ринок України, створити умови для зниження вартості державних запозичень але при цьому з мінімізацією ризиків.

Удосконалення та розвиток ринку державних цінних паперів України потребують розробки і запровадження цілісної стратегії, яка поєднуватиме завдання вдосконалення нормативно – правового та інституційного забезпечення політики державних запозичень, інструменти радикального підвищення ефективності інвестиційної складової бюджетних видатків.

Одним з перспективних проєктів, що запроваджений і діє, на українському ринку державних цінних паперів є проєкт FINREP або «Розвиток фінансового сектору». Даний проєкт був запроваджений у жовтні 2009 року Агентством США з міжнародного розвитку (USAID).

На основі проєкту FINREP кожного тижня обробляються дані та готують підсумками з результатами аукціонів із розміщення державних облігацій - FINREP FOCUS.

Взагалі можна стверджувати про постійне вдосконалення ринку державних цінних паперів України незважаючи на деякі невідповідності у порівнянні із світовим фондовим ринком. Саме тому необхідно постійно здійснювати моніторинг динаміки ринку цінних паперів та інших елементів фінансового ринку для формування ефективного ринку державних облігацій. Якщо максимально гармонізувати саме економічні інтереси інвесторів на ринку державних цінних паперів та держави, то це призведе до позитивних зрушень та ефективного розвитку.

Для збільшення кількості учасників серед фізичних осіб на державному ринку цінних паперів необхідно запровадити державні ощадні облігації. Дані облігації повинні випускатися лише для населення на постійній основі, але в міру розміщення попереднього обсягу випуску. Не менш важливим фактором може стати можливість продажу облігації емітенту у будь – який час за форс-мажорних обставин. Але при цьому мають накладатися або певні обмеження, або санкції, якщо продаж відбуватиметься раніше ніж строк настання їх погашення. Взагалі перш ніж стимулювати населення до покупки державних цінних паперів слід відновити імідж держави в цілому.

Успішними могли б стати й лотерейні облігації, які розміщувалися б на ринку державних цінних паперів. Наприклад, дані облігації випускалися б лише у вигляді зобов'язань на пред'явника. Звичайно, що доходи за ними повинні виплачуватися не лише у вигляді плаваючої відсоткової ставки , а й у формі неоподаткованого виграшу. Не менш важливим є проведення розіграшу призів два або три рази на рік, оскільки даний фактор заохотив би значну частину населення.

Перспективним напрямом у розвитку ринку державних цінних паперів є випуск облігацій місцевих позик до яких належать облігації внутрішніх та зовнішніх місцевих позик. У багатьох країнах світу облігації місцевих позик є одним з найпопулярніших інструментів фондового ринку, за рахунок яких забезпечуються надійні інвестиції в економіку. В Україні цей інструмент фондового ринку ще не набув належного поширення, хоча деякий досвід у цій сфері вже є. Перші місцеві позики в Україні було здійснено у 1995 році, коли на залучені кошти було збудовано житло для мешканців Києва. Також були здійснені випуски облігацій місцевих позик у Харкові, Дніпропетровську, Черкасах, Запоріжжі та в ряді інших великих міст. [2, с. 93-94]

Відповідно до Бюджетного кодексу України місцеві запозичення здійснюються з метою фінансування бюджету розвитку бюджету Автономної Республіки Крим (далі - АР Крим), міських бюджетів та використовуються для створення, природу чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань Верховної Ради АР Крим та міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення АР Крим і територіальних громад міст.

Таким чином необхідно посилювати роль держави на ринку також збільшити прозорість ринку та посилити присутність іноземних фінансових установ задля залучення додаткових інвестицій в країну [3, с. 65].

Однією із провідних проблем сучасного ринку державних інструментів залишається недостатність на ньому індивідуальних інвесторів. Якщо не вирішити дану проблему, то й не варто розраховувати на зростання інвестиційного потенціалу даного сегменту на фондовому ринку.

Існуючі в Україні види державних цінних паперів не задовольняють потреб інвесторів, оскільки потенційні інвестиційні можливості населення України, страхових компаній, пенсійних фондів, інвестиційних фондів не використовуються повною мірою. Ринок державних цінних паперів не в змозі задовольнити їхніх потреб

існуючими інструментами, адже кожна з перелічених груп інвесторів має певні особливості, що визначають різні цілі інвестування. Вирішення даної ситуації вбачається у створенні нових видів державних цінних паперів, враховуючи цілі кожної з категорій потенційних інвесторів [4, с.37].

Для подальших позитивних змін у борговій політиці запозичень необхідно, щоб уряд продовжував реалізовувати комплекс заходів фінансової політики, направлених на економічне зростання, підвищення інвестиційної активності, застосування дієвих заходів, що спрямовані на покращення платіжної дисципліни і мобілізацію доходів бюджету, поступове і вчасне погашення та обслуговування державного боргу тощо.

Важливим фактом є розподіл державних цінних паперів на ринкові та неринкові. Оскільки, ринкові цінні папери частіш за все є основними при фінансуванні бюджетного дефіциту країни і вони можуть вільно купуватися та продаватися на внутрішньому ринку. Не ринкові на противагу попереднім не можуть так вільно змінювати свого власника і випускаються вони державою задля залучення індивідуальних інвесторів.

Покращення на ринку державних цінних паперів більшою мірою залежить саме від політики уряду і буде неможливим без удосконалення законодавства країни, у якому повинно чітко регулюватися усі види операцій з цінними паперами [5, с.16].

3
метою підвищення довіри до держави як високо надійного позичальника необхідно забезпечити прозорість діяльності держави щодо випуску державних цінних паперів, що є загальноприйнятою практикою для багатьох розвинених країн. Забезпечити передбачуваність емісії державних облігацій, створити сполучну ланку між фінансовим і реальним секторами економіки та забезпечити ринковий механізм стимулювання інвестиційної діяльності для сталого економічного і правового зростання.

Список використаних джерел:

1. Боринець, С. Я. Економічна природа та призначення державних цінних паперів / С. Я. Боринець, Л.В. Могилко // Інвестиції: практика та досвід. - 2011. - № 13. - С. 29-31.
2. Віхров О.П. Правове регулювання ринку цінних паперів України: Навчальний посібник / О. П. Віхров, Г. В. Ільющенко, В. П. Богун та ін.; за ред. О.П. Віхрова. - К.: Видавничий Дім „Слово”, 2014. - 304 с.
3. Ільченко В. Ринок державних цінних паперів у сегментованому поділі фінансового ринку / В. Ільченко // ринок цінних паперів України. – 2009. - № 1/2. – с.63-67.
4. Рак Р.В. Вплив державних запозичень на фінансову систему країни // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Серія. Економіка. - 2004. - № 70. - С. 37-39
5. Івахненко, І. Активізація діяльності ринку цінних паперів як наслідок зростання його інвестиційних можливостей / І. Івахненко // Ринок цінних паперів України. - 2010. - № 5/6. - С.13-19.

Богдан Ю.М., старший викладач,

Кайрод Т.Г., студентка

факультет господарського права та соціального забезпечення
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
evdji3370@ukr.net

ПРОЦЕДУРА ЛІСТИНГУ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Лістинг у перекладі з англійської мови «listing» - складання списків. Світові фондові біржі тлумачать цей термін як допуск цінних паперів до обігу, квотування на фондовій біржі та з наступною підтримкою біржового курсу цінних паперів.

Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» лістинг - це сукупність процедур із включення цінних паперів до реєстру фондової біржі та здійснення контролю за відповідністю цінних паперів і емітента умовам та вимогам, установленим у правилах фондової біржі.

Цінні папери можуть підлягати обігу на фондовій біржі тільки після проходження спеціальної процедури, та включення їх до котирувального списку. Завдяки біржовому котируванню біржа підтримує цілісність біржового ринку.

Лістинг визначає якість, кількість та відповідність цінних паперів щодо встановлених вимог і ліквідності цінних паперів, тим самим забезпечує достатню ліквідність. Тобто, чим вищі вимоги, тим вищою є ліквідність фондової біржі.

Цінні папери, що пройшли дану процедуру, мають переваги перед іншими. Ми можемо зробити висновок, що процедура лістингу має переваги в тому, що вона дає зрозуміти яка придатність цінного паперу для реалізації на ринку, підвищує рівень ліквідності, дає змогу забезпечити охорону від шахрайств та зловживань в процесі укладання біржових угод. Тобто біржа може самостійно вживати заходи для забезпечення безпеки покупця.

Нажаль, на даному етапі розвитку українських фондових бірж лістинг не здійснює достатнього впливу на оцінку цінних паперів, як на світових біржах. Це залежить не тільки від рівня розвитку, але й від законодавства. Наприклад, у деяких країнах лістинг є основою для надання суттєвих знижок при оподаткуванні, краще складаються відносини з банками у разі потреби позики та кредиту, полегшує подальші розміщення цінних паперів.

Як правило, закордоном процедура лістингу є уніфікованою. Тому в емітентів не виникає проблеми лістингом на інших фондових біржах. Наприклад, у Німеччині достатньо пройти цю процедуру на одній із бірж, як цінні папери емітента можуть котируватися на інших біржах.

В Україні правила лістингу встановлює сама фондова біржа. Відповідно до Положення про функціонування фондових бірж, правила фондової біржі, а також зміни до них затверджуються біржовою радою та реєструються Комісією з цінних паперів та фондового ринку. Правила фондової біржі, а також зміни до них є дійсними після їх реєстрації в Комісії згідно з вимогами законодавства України.

Для того, щоб було прийнято питання про розгляд щодо включення цінних паперів до котирувального списку емітент повинен подати: письмову заяву, анкету цінного паперу та пакет документів.

На вітчизняних біржах існує два рівні лістингу: перший та другий. Відмінність між ними полягає у вимогах, які встановлені Положенням про функціонування фондових бірж.

Внесення та перебудова цінних паперів у першому рівні лістингу здійснюється при умові відповідності їх мінімальним вимогам, встановленим для різних видів цінних паперів Положенням про функціонування фондових бірж [7].

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 24 Закону України «Про акціонерні товариства», публічне акціонерне товариство зобов'язане пройти процедуру включення акцій до біржового списку хоча б однієї фондової біржі.

Обов'язкова процедура лістингу для акцій дає можливість зробити прозорий продаж, надає більші гарантії для виплати дивідендів інвесторам.

Але, запроваджуючи обов'язкову процедуру лістингу, законодавець не в повному обсязі оцінює ризики, які створює для товариства примусовий лістинг. Він несумісний із природою виходу емітента на організований ринок цінних паперів, адже цей вихід є складним, відповідальним і ризикованим бізнес-рішенням. Примусовий характер лістингу налякає реальних і потенційних емітентів, які шукатимуть інші джерела залучення коштів (менш витратні та більш прогнозовані) [6].

Хочу звернути увагу на Нью-Йорську фондову біржу (New York Stock Exchange) - це найбільша фондова біржа у світі, була заснована 17 травня 1792 року. У 1853 році біржа одна з перших ввела поняття лістингу акцій trading (listing). Тобто, для того, щоб цінні папери могли бути в обігу на Нью-Йорській фондовій біржі, емітент повинен задовольнити певні вимоги.

На відміну від бірж європейських країн на Нью-Йоркській фондовій біржі не існує поняття «цінних паперів першого, другого та третього списку». Існують єдині вимоги для всіх цінних паперів, які можуть підлягати обігу на даній біржі. Вимоги є досить жорсткими. Для того щоб бути допущеними, цінні папери повинні відповідати таким вимогам:

1. прибуток до виплати податків за останній рік - 2,5 млн. дол.;
2. прибуток за 2 попередніх роки - 3,0 млн. дол.;
3. чиста вартість матеріальних активів - 18,0 млн. дол.;
4. кількість акцій у публічному володінні - на 1,1 млн. дол.;
5. курсова вартість акцій - 19,0 млн. дол.;
6. мінімальне число акціонерів, що володіють 100 акціями і більше, - не менше 2 000 осіб;
7. середньомісячний обсяг торгівлі акціями даного емітента повинен складати не менше 100 тис. дол. протягом останніх 6 місяців.

Протягом майже п'ятисотрічної історії розвитку фондового ринку були відпрацьовані загальноприйняті вимоги до емітентів та їх цінних паперів, а також умови і механізм здійснення допуску до котирування цінних паперів на біржі. Вони спрямовані перш за все на захист прав інвесторів і покликані захищати їх інтереси від негативних наслідків фінансово-економічної діяльності емітентів, тобто звести ризик при покупці цінних паперів до мінімуму. Зазначимо, що ці механізми повністю використовуються на Українській фондовій біржі [5].

Оскільки вітчизняні фондові біржі молоді та законодавство не повною мірою врегульовує питання які виникають в ході діяльності, включаючи лістинг, що призводить до відсутності іноземних цінних паперів на фондовому ринку України. На фондових біржах України поки що не закріпилось також бажання емітента вживати заходи для постійного використання лістингових вимог, вимог розкриття інформації.

Нажаль, в Україні на законодавчому рівні не дозволено проведення крос-лістингу. Крос-лістинг - це допуск до торгів цінних паперів на кількох фондових біржах одночасно. Він є механізмом консолідації біржі на глобальному рівні, надає широкий доступ покупцям до найпривабливіших цінних паперів.

Теперішня процедура лістингу має достатньо проблем. Для їх вирішення необхідно створити законодавчі заходи для податкових привілеїв емітентів, знизити вимоги до фінансових показників, що надають доступ до лістингу, посилити вимоги до ліквідності, запровадити більш зручні умови для обігу іноземних цінних паперів, ввести крос-лістинг та запровадити інші заходи для розвитку фондових бірж в нашій країні.

Список використаних джерел:

1. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 06.11.2014 № 3480-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> - Заголовок з екрану.
2. Базидевич В.Д. Цінні папери : підручник / В. Д. Базилевко, Н. В. Шелудько, Н. В. Ковтун та ін. ; за ред. В. Д. Базидевича. – К. : Знання, 2011. – 1094 с.
3. Положення про функціонування фондової біржі / Національна Комісія з цінних паперів та фондового ринку від 22.11.2012 № 1688.
- Порівняльна характеристика процедур лістингу на ПФТС та «Українській фондовій біржі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sesia.in.ua/archives/2080>. - Заголовок з екрану.
- Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514-17>. - Заголовок з екрану.
5. Берлач А.І. . Організаційно-правові основи біржової діяльності [Електронний ресурс]: навч. посібник / А. І. Берлач, Н. А. Берлач, Ю. В. Ілларіонов. - К.: Фенікс, 2000. - 336 с. - Бібліогр.: с. 332. - Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/617/> - Заголовок з екрану.
6. Бойко І. Ю. Особливості лістингу цінних паперів в Україні / І. Ю. Бойко. - Режим доступу: www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5261/. [Електронний ресурс].-http1 - Заголовок з екрану.
7. Віхров О.П. Правове регулювання ринку цінних паперів України: Навчальний посібник / О. П. Віхров, Г. В. Ільющенко, В. П. Богун та ін.; за ред. О.П. Віхрова. - К.: Видавничий Дім „Слово“, 2014. - 304 с.
8. Серпенінова Ю. С. Лістинг як засіб досягнення ліквідності фондового ринку / Ю. С. Серпенінова // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції. 18 – 19 жовтня 2012 р. / Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2012. – С. 395–397.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ БІРЖ В УКРАЇНІ

Біржова торгівля є однією з основних форм організації торгівлі на світовому ринку господарювання. Біржовий товарний ринок України, на відміну від глобалізації та інтенсифікації розвитку світового, за останні 20 років свого існування не набув класичних рис становлення, які характерні для країн з ринковою економікою.

Більшість з існуючих в Україні товарних бірж не є класичними біржовими - інституціями, оскільки досить часто вони створюються для здійснення нехарактерних для товарної біржі видів діяльності. Одним із таких видів є реєстрація біржових угод, як альтернатива нотаріального посвідчення.

Проблема удосконалення та розвитку біржової діяльності в аграрному секторі економіки країни за нинішніх умов складна і багатогранна. Її розв'язання потребує повномасштабного використання ринкових механізмів та методів організації торгівлі сільськогосподарською продукцією, що забезпечує актуальність дослідження.

Метою дослідження є оцінка формування біржової діяльності в аграрному секторі економіки України та встановлення основних чинників, що стримують її розвиток у нинішніх умовах.

Аграрне виробництво вважається одним з найризикованіших видів людської діяльності, бо на нього, крім економічних і політичних чинників впливають, зокрема, невизначеність у цінах на продукцію, зменшення урожайності або продуктивності, стихійні лиха тощо.

При виробництві основних сільськогосподарських культур найбільшими ризиками є зменшення урожайності та зниження цін.

Сільськогосподарські підприємства можуть уникнути цих ризиків за допомогою товарних бірж, які забезпечують страхування проти ризику цінних змін передаванням ризиків спекулянтам.

Водночас, аграрний сектор економіки є стратегічно важливим для України. Завдяки його діяльності забезпечується продовольча незалежність країни і надходження валюти від зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією. Становлення ринкової агроінфраструктури тісно пов'язане з розвитком ринку збуту, адже для виробника проблемним є не лише виробництво продукції, а й можливість її реалізації. Вирішуючи питання реалізації продукції, сільськогосподарські товаровиробники поповнюють вичерпані протягом періоду вирощування та збирання врожаю матеріально-технічні та сировинні ресурси [5].

Ситуація, що склалася на аграрному ринку, особливо в останні роки, свідчить про відсутність прозорого об'єктивного ціноутворення, яке б відображало потреби усіх учасників ринку, а саме виробників, споживачів, посередників і одночасно віддзеркалювало ціноутворюючі процеси, що відбуваються на світових ринках. Такий стан, поряд з іншими причинами, обумовлений примітивним розвитком товарного (аграрного) біржового ринку [3].

Аграрна біржа наділена такими правами: встановлювати обов'язкові для виконання всіма членами біржі Правила біржової торгівлі; регулювати розмір вступних і періодичних внесків для учасників біржових торгів; установлювати та справляти плату за реєстрацію біржових контрактів; приймати міри по застосуванню штрафних санкцій за порушення чинного законодавства України регулюючого біржову діяльність; створювати регіональні відділення біржі та затверджувати положення про них; розробляти на основі діючих нормативних актів власні біржові стандарти, біржові контракти; передавати право укладати від імені біржі контракти іншим товарним біржам; зупиняти проведення біржових торгів при наявності певних порушень законодавства про біржову діяльність; вносити до органів державної влади конкретні пропозиції по покращенню біржової торгівлі.

Крім прав у аграрній біржі існують і обов'язки: створення необхідних умов для проведення біржових торгів; застосовуючи принципи рівності сторін, недопущення дискримінації учасників біржової торгівлі; впровадження справедливої цінової політики; дотримання вимог чинного законодавства України, статусу біржі, Правил біржової торгівлі, рішень органів управління біржі; вивчення та розповсюдження біржової продукції.

Порядок проведення біржових торгів сільськогосподарською продукцією на аграрній біржі регулюється статутом Аграрної біржі та правилами біржової торгівлі на аграрній біржі, затвердженими наказом Аграрного фонду від 01.07.2010 року, відповідно до яких учасниками біржових торгів являються брокери фізичні особи, зареєстровані на біржі, зобов'язані виконувати доручення членів біржі під час проведення біржових у операцій, відшукуючи контракти, подаючи здійснені операції на реєстрацію біржею; біржові маклери.

Біржові торги проходять у торговому залі біржі. Для кожної групи сільськогосподарської продукції біржа визначає конкретне місце у торговому залі біржі. Брокери зобов'язані подати замовлення на участь в біржовій торгівлі конкретної сільськогосподарської продукції. З урахуванням замовлення складається бюлетень купівлі-продажу зазначеної сільськогосподарської продукції, якість якої повинна

відповідати державним стандартам. Ціна на сільськогосподарську продукцію формується вільно, з урахуванням попиту та пропозиції, що склалися на момент проведення біржових торгів.

На аграрній біржі можуть укладатися такі угоди:

- *спотові*, передбачаючи негайну (від 1 до 30 днів) взаємну передачу прав та обов'язків щодо реальної сільськогосподарської продукції;
- *форвардні*, коли має місце відстрочка (від 30 до 360 днів), взаємної передачі прав та обов'язків що до реальної сільськогосподарської продукції;
- *ф'ючерсні*, які фіксують взаємну передачу прав та обов'язків, стосовно стандартного контракту;

– опціонні, при укладанні котрих має місце поступка прав на майбутню передачу або набуття прав і обов'язків щодо реального товару, стандартного контракту.

Станом на 1 квітня 2012р. в Україні зареєстровано 569 бірж. Практичну діяльність здійснювали 259 бірж, серед них універсальних, товарно-сировинних і товарних – 233 бірж, агропромислових – 13, нерухомості – 12 та одна валютна біржа. Статутний капітал бірж становив 140,4 млн.грн. На біржах працювало 680 осіб, крім того за сумісництвом – 175 осіб. Фонд оплати праці працівників бірж становив 5,3 млн.грн. На кожній з бірж у середньому діяло по 8 брокерських контор.

За I квартал 2012 року на біржах України було проведено 1,4 тис. торгів, на яких для продажу запропоновано товарів і послуг на суму 26,9 млрд.грн. і укладено 15,4 тис. угод на суму 26,4 млрд.грн. Середній обсяг одного торгу за звітний період на біржах становив 18,3 млн.грн., що у 1,8 раза більше, ніж за I квартал 2011 року.

Найбільший обсяг угод припадав на агропромислові біржі (93,9%), товарно-сировинні та товарні (5,8%). На універсальних біржах обсяг угод становив лише 0,3% від загального обсягу біржових угод.

Із загальних обсягів укладених угод на торгівлю продукцією рослинництва припадало 58% (15,3 млрд.грн.), на операції з продажу продовольчих товарів – 32,1% (8,5 млрд.грн.), палива – 4,1% (1,1 млрд.грн.) та продукцію тваринництва – 2,7% (0,7 млрд.грн.) [2].

Біржова торгівля продукцією і товарами за I квартал 2012 року представлена, в основному, спотовим ринком. На умовах спотових угод було укладено 99,3% усіх біржових угод. У структурі цих угод найбільша частка припадала на угоди з продукції рослинництва (58,3%) та з продовольчих товарів (32,6%).

Форвардні контракти (угоди на реальний товар з відстроченою поставкою) становили 0,6%. Найбільша частка їх припадала на угоди з продукції лісоматеріалів, деревини та виробів з деревини (76,5%).

Біржова діяльність поширена на усі регіони України, разом з тим, на біржах, що діють у трьох регіонах України, було укладено 98% усіх біржових угод. Найбільша частка угод припадала на біржі м.Києва (97,5%), Київської (0,5%) та Дніпропетровської (0,3%) областей [2].

Не дивлячись на велику кількість бірж, що торгують сільськогосподарською продукцією та продовольством, вони характеризуються примітивним рівнем розвитку, недостатньою кадровою та технічною оснащеністю, егоїстичною спрямованістю бізнесових інтересів, неможливістю проведення державного впливу на формування цінової політики.

Відсутність у структурі вітчизняного біржового обороту товарних деривативів (ф'ючерсних контрактів та опціонів) свідчить, що на сучасному етапі товарні біржі в Україні практично не виконують цінової та стабілізаційної функцій [1].

Серед заходів, котрі мали б передувати впровадженню ф'ючерсних та опціонних контрактів на сільськогосподарську продукцію, варто виділити:

- визначення центрального державного органу з питань регулювання біржового товарного ринку;
- стандартизація біржових контрактів;
- впровадження процедури біржового клірингу;
- організація ефективної роботи всіх суб'єктів інфраструктури аграрного ринку;
- ліцензування та сертифікація учасників біржового товарного ринку;
- активізація роботи координаційної ради з питань біржового товарного ринку;
- створення механізмів нагляду за діями учасників ринку при здійсненні ними біржової торгівлі

сільськогосподарською продукцією [4].

Діяльність біржового товарного ринку України свідчить про існування ряду проблем щодо діяльності товарних бірж, а саме: відсутність безперервного, постійно діючого механізму виявлення цін на внутрішньому біржовому аграрному ринку; відсутність прозорих правил його роботи та скоординованих дій бірж, офіційної інформації про їх діяльність та формування експортних партій на позабіржовому ринку, що не дозволяє сформувати реальну ціну на сільськогосподарську продукцію; залучення до відкритих публічних торгів широкого кола сільськогосподарських товаровиробників,

комерційних структур, посередницьких фірм; тощо.

На сучасному етапі в цілому біржова діяльність в Україні знаходиться на значно нижчому рівні, ніж в розвинених країнах Європи. Для зміни цієї ситуації в кращу сторону необхідно:

- розробити єдину концепцію розвитку біржової діяльності в Україні;
- вдосконалити нормативно-правову базу в цій галузі;
- забезпечити на державному рівні виконання біржових зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Бугіль С. Я. Товарні біржі України: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / С. Я. Бугіль. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vldfa/2009_16/BugilS.pdf
2. Солодкий М.О., Гниляк В.О. Куди рухається біржовий аграрний ринок? [Електронний ресурс] / М. О. Солодкий, В.О. Гниляк. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nvnaueamb/2011_168_2/11sno.pdf
3. Третяк О.М. Основні напрями активізації біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні [Електронний ресурс] / О. М. Третяк. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/13110/1/11tom.pdf>
4. Соловйов А. В. Проблемні питання правового регулювання участі держави у біржових відносинах / А. В. Соловйов // Юридична наука. – 2011. – № 1. – С. 107–112.
5. Шарапа О.М. Розвиток біржової торгівлі в аграрній сфері економіки України [Електронний ресурс] / О.М. Шарапа. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Agroin/2010_4-6/SHARAPA.pdf

СЕКЦІЯ 6	СУЧАСНІ АСПЕКТИ МАРКЕТИНГУ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СЕКЦІЯ 6	СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ МАРКЕТИНГА И МЕНЕДЖМЕНТА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рященко Виктория , асоц. професор (Dr.oec., prof.)
Дегтярь Евгения, асоц. професор (Dr.oec., prof.)
Институт менеджмента информационных систем
(г. Рига, Латвия)
viktorii.riashchenko@isma.lv
jevgenija.dehtjare@isma.lv

КОНЦЕПЦИЯ РЕБРЕНДИНГА РЕСТОРАНА

Актуальность темы ребрендинга ресторана является то, что есть идеи, которые могут быть ценными для посетителей в течение многих лет которые успешно аккумулируются в прибыльный бренд. Но идеи в течение некоторого времени устаревают и становятся неинтересными для посетителей, что является сигналом о неблагоприятной ситуации в бизнесе. В этом случае возникает необходимость в переориентации, поиске прибыльного бренда. Одним из эффективных и быстрых способов для стабилизации спроса на продукт, особенно в условиях жесткой конкуренции является ребрендинг.

Объектом данного исследования является описание современной концепции ребрендинга ресторана, как основы сильной позиции ресторана на рынке, повышения общественного мнения, определения уникального предложения для потребителя.

Цель написания данного исследования - определение современных тенденций в ребрендинга ресторанов в изменяющейся внешней среде.

На основе исследований Национальной Ассоциации ресторанов, определяющем в концепции сильных сторон бренда ресторана является варианты заказа и оплаты услуг ресторана, наличия приложений и социальных медиа.

Это исследование показало, что более половины потребителей будут использовать электронную платежную систему, если это доступно и электронные платежные системы станут более популярными.

Клиентам становится все более комфортно с технологиями, поэтому ребрендинг должен включать интеграцию технологий в ресторане. В исследовании подчеркивается, что очень важно для имиджа ресторана создание приложения в смартфоне.

Как вывод , можно утверждать, что современная концепция ребрендинга ресторана должна учитывать изменения в коммуникационных инструментах между потребителем и рестораном .

Апецько М.О., студентка
група МБС-42, факультет банківських технологій
спеціальність: управління продажем банківських продуктів
Науковий керівник: **Афанасьєва О.Б.**, к.е.н., ас.
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми, Україна)
apetsko@mail.ru

КОНЦЕПЦІЯ «ЗЕЛЕНОГО ОФІСУ» ЯК ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку економіки успішна та стабільна діяльність підприємства залежить від створення ефективної стратегічної програми функціонування підприємства та виокремлення шляхів її реалізації.

Добре продумана стратегія, за допомогою якої менеджмент підприємства буде здійснювати управління її діяльністю, дасть можливість як активного розвитку, так і забезпечить конкурентні переваги підприємства в довгостроковій перспективі [1].

Підтримка фінансових та економічних показників на високому рівні є важливим методом конкурентної боротьби. Але на сьогодні не менш важливим фактором для споживачів та інвесторів виступає участь підприємства в корпоративній соціальній відповідальності, від чого залежить репутація та імідж компанії [1].

Ведення соціально відповідального бізнесу, спрямованого на збереження навколишнього середовища, виступає одним із основних чинників, на основі якого формується думка покупців при виборі того чи іншого товару серед широкого спектру товарів з приблизно однаковою ціною та якістю [2]. Саме тому в умовах глобальної конкуренції важливою є реалізація концепції «зеленого офісу».

Так, поняття «зелений офіс» можна охарактеризувати як стратегію розумного управління підприємством, яка базується на принципах раціонального використання ресурсів, енергозбереження, зменшення кількості відходів, що забезпечує зниження негативного впливу на навколишнє середовище та збереження його для наступних поколінь.

Комплексний підхід до реалізації концепції «зеленого офісу» включає ряд дій, спрямованих на раціональне використання лісових, водних, енергоресурсів та транспортних ресурсів, збільшення обсягів відходів, що підлягають вторинній переробці, ефективну утилізацію відходів [3].

У світовій практиці дана концепція взяла свій початок близько 30 років тому. В українській практиці філософія зеленого офісу почала свій розвиток набагато раніше, близько 10 років тому [4].

Важливим аспектом впровадження програми «зеленого офісу» є правильна організація управління підприємства на всіх етапах виробництва, а саме: закупівлі, використанні, утилізації [4].

Етап закупівлі передбачає дотримання вимог екологічного маркування і належного енергозберігання товарів та обладнання без втрати їх якісних характеристик. Зниження негативного впливу від транспортування товару на великі відстані можливе також за рахунок придбання товарів місцевого виробництва [2].

Позитивним аспектом організації етапу закупівель якнайкращим чином є акумулювання інвестицій для придбання більш якісного та інноваційного обладнання, а також створення мотивації для місцевих виробників використовувати прогресивні технології та отримання екологічних сертифікатів [5].

Використання пов'язане уже безпосередньо з виробничими та науково-технологічними процесами на підприємстві, де соціально відповідальні працівники використовують лише справну техніку або негайно її ремонтують в разі необхідності, вимикають техніку, що не працює, або переводять в режим очікування обладнання з метою енергозбереження [4].

Етап утилізації представлений у вигляді трьох невід'ємних компонентів (концепція 3-R: reduce, reuse, recycle), а саме: зменшуй, повторно використовуй, переробляй. При здійсненні закупівель для того, щоб зменшити частку первинних товарів, необхідно вибирати товари, де є маркування вторинної переробки. Такі товари можна повторно переробляти, що збереже довкілля та сприятиме розвитку інноваційних процесів [2].

Принцип «зменшуй» передбачає спрямування зусиль підприємства на скорочення вживання обсягів електроенергії, води, паперу, тепла. Цей принцип досягається шляхом використання інноваційних технологій, а також проведення організаційних та агітаційних заходів [4].

Згідно з принципом «повторно використовуй» необхідним є використання матеріалів вторинної переробки, а також зниження викидів в атмосферу (наприклад, вуглекислого газу) за рахунок скорочення транспортних перевезень [4].

Правило «переробляй» передбачає здійснення підприємством утилізації відходів. Наприклад, це може бути проведення збору та здачі макулатури, утилізації офісної техніки та батарейок [4].

Реалізація концепції «зеленого офісу» дозволяє не тільки зберегти навколишнє середовище від забруднення, але й зменшити адміністративні витрати організації [2].

У міжнародній практиці концепція «зеленого офісу» набула широкого поширення серед багатьох країн-учасників Глобального Договору ООН [6]. Принципи концепції, наприклад, застосовують такі країни як Великобританія, Канада, США, Китай, Нова Зеландія, Австралія [6]. Серед компаній із світової практики впровадження програм «зеленого офісу» є «Хегох», «Canon», «Adidas», «Yahoo!» та інші [6]. Щодо українських підприємств, то в більшості випадків вони лише визнають юридичну екологічну відповідальність, тобто організують свою діяльність відповідно до вітчизняного законодавства, і не впроваджують принципів «зеленого офісу». Незважаючи на це, все ж таки дана концепція набуває все більшого поширення з кожним роком [6]. Серед вітчизняних соціально відповідальних організацій, що реалізують програми «зеленого офісу» є: "Діксі груп", НАСК "Оранта", ГК "Фокстрот", ТОВ «Астеліт», «ВОЛЯ», ВАТ «Концерн Галнафтогаз», ПАТ КБ «Надра», ЗАТ «Оболонь» та інші [2].

Так, наприклад, у 2014 році підприємство ТОВ «Сандора» стало переможцем III Міжнародного форуму Green Mind і отримало міжнародний екологічний сертифікат за стандартом «Зелений офіс». Сертифікат коштує у 60-ти країнах світу і дає право розмішувати знак екологічного маркування «Зелений журавлик» в офісних приміщеннях адміністративних будівель [7]. Даний сертифікат є підтвердженням відповідності товарів ТОВ «Сандора» міжнародним нормам безпеки для навколишнього середовища і безпосередньо для споживача. Тобто, це означає, що збільшується попит на таку екологічну продукцію, відбувається завоювання підприємством нових міжнародних ринків збуту, на яких українські товари ТОВ «Сандора» мають конкурентні переваги.

Отже, впровадження філософії «зеленого офісу» є не тільки запорукою збереження Землі від забруднення, завдяки чому відбувається скорочення об'ємів спожитих ресурсів, викидів в атмосферне середовище, а і є запорукою покращення іміджу та репутації підприємства у стосунках зі стейкхолдерами, зменшення витрат та ризиків пов'язаних з діяльністю підприємства, підвищення інвестиційної привабливості, зростання обсягів продажу через популярність бренду серед споживачів і, як наслідок, отримання конкурентних переваг на ринку.

Список використаної літератури:

1. Корюгін А.В. Особливості формування стратегії розвитку енергопостачальних підприємств [Текст]: стаття / А.В. Корюгін // Університетські наукові записки, 2011 № 4 (40), с. 469 – 475.
2. Маслюківська О., Сіваш І. Зелений офіс: з турботою про довкілля з вигодою для бізнесу [Текст]: журнал / О. Маслюківська, І Сіваш, 2009, с. 8 – 12.
3. Войтович С.А. Механізми управління природоохоронною діяльністю [Текст]: стаття / С.А. Войтович. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка» - 2011. – Вип. 4(56). – С. 47 – 52.
4. Шпак О.Г. Концепція «зеленого офісу» як джерело досягнення конкурентної переваги підприємств [Текст]: стаття / О.Г. Шпак // Національний університет "Львівська політехніка", 2012, с. 460 – 462.
5. Степаненко Б.В. Концептуальні підходи до визначення поняття «зелений бізнес» [Текст]: стаття / Б.В. Степаненко // НАН України, 2010, с. 22 – 38.
6. Проект «Зелений Офіс» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.greenoffice.ukma.kiev.ua
7. PepsiCo в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pepsico.ua/media/press_releases/releases_944.html

Буракова Ю.Н., студентка
Чижонек Е.А., студентка
группа 1171Ф, факультет экономики и права
Научный руководитель: **Калашников А.Н.**, магистр экон. наук
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО»
(г. Гомель, Республика Беларусь)
kalashnik-gomel11@yandex.by

ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ОРГАНИЗАЦИЙ

В связи с переходом к рыночным отношениям большинство предприятий и организаций испытывают потребность в финансовых ресурсах, источником которых являются собственные и заемные средства. Для осуществления уставных видов деятельности предприятия и организации должны располагать необходимыми факторами, обеспечивающими их успешное развитие – внеоборотными и оборотными активами. Формируются они за счёт собственных и привлечённых финансовых ресурсов.

Ежегодно предприятия должны производить обновления основных фондов, покрывать расходы на социальные нужды коллектива, производить финансирование культурно – бытовых объектов. Эти расходы покрываются за счет собственных источников, тем самым обеспечивается их самофинансирование. При недостатке собственных источников в оборот предприятия привлекаются ссуды банков, которые в дальнейшем погашаются за счет прибыли, остающейся в распоряжении предприятия [1].

Самофинансирование тесно связано с полной финансовой самостоятельностью и ответственностью предприятий. Им предоставлено право самостоятельно распоряжаться своими собственными финансовыми ресурсами, изыскивать и пускать в оборот привлеченные и заемные средства. Государство уже не может перераспределять финансовые ресурсы предприятий и организаций. Доходы, получаемые предприятием, служат источником формирования фондов финансовых ресурсов и денежных средств предприятий. На предприятии за счет доходов формируются: прибыль, амортизационный фонд, фонд заработной платы, резервный фонда и другие финансовые ресурсы, обеспечивающие в комплексе производственные и непроизводственные потребности.

Финансовые ресурсы предприятия потенциально образуются на стадии производства, когда создается новая стоимость и осуществляется перенос старой. Реальное же формирование финансовых ресурсов происходит на стадии распределения, когда стоимость реализована, и в составе выручки определяются конкретные экономические формы реализованной стоимости. Создание целевых денежных фондов за счет финансовых ресурсов и использование их позволяет обеспечить денежными средствами воспроизводственный процесс на микроуровне. Фондовая форма использования финансовых ресурсов предопределена потребностями расширенного воспроизводства и обладает некоторыми преимуществами по сравнению с нефондовой формой.

Фондовая форма финансовых ресурсов – самый эффективный путь их использования, так как обеспечивает концентрацию ресурсов на основных направлениях развития общественного производства.

Финансовые ресурсы сосредотачиваются в определённых фондах денежных средств, имеющих строго целевое назначение.

Основным источником формирования финансовых ресурсов на предприятиях выступает стоимость реализованной продукции, работ, услуг, различные части которой в процессе распределения выручки принимают форму денежных доходов и накоплений. Финансовые ресурсы предприятия формируются за счёт собственных средств и приравненных к ним средств, мобилизации ресурсов на финансовом рынке, поступлений денежных средств в порядке перераспределения через кредитную систему.

Главной задачей предприятия является хозяйственная деятельность, направленная на получение прибыли для удовлетворения социальных и экономических интересов членов трудового коллектива и интересов собственников имущества предприятия.

Для определения основных направлений поиска резервов увеличения прибыли следует: повысить производительность и качества оборудования, использовать прогрессивные виды материалов и технологии их обработки, ускорить оборачиваемость краткосрочных активов, повысить квалификацию и производительность труда персонала, снизить трудоемкость и материалоемкость продукции.

Задача формирования финансовых ресурсов предприятия является одной из главных, стоящей перед предприятиями любой формы собственности и принадлежности. И если она не будет успешно решена, то предприятие ждет медленная стагнация, увязание в долгах, и, в конечном итоге, банкротство. Следовательно формирование и эффективность использования финансовых ресурсов предприятий будут актуальны во все времена [2].

Список использованных источников:

1. Финансовые ресурсы [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.fin.resurs.by> – Дата доступа: 12.11.2014.
2. Пути улучшения финансовых ресурсов предприятия [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.resurs.info> – Дата доступа: 12.11.2014.

Бут І.А., студент
група ФЕУ-513, факультет економіки та управління
спеціальність: менеджмент організацій та адміністрування
Науковий керівник: **Гудзь П.В.**, д.е.н, професор
Запорізький навчальний технічний університет (м. Запоріжжя)
butigor7@gmail.com

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВВЕДЕННЯ І РОЗШИРЕННЯ ПЛАТНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ

Вступ

Введення і розширення платних освітніх послуг є актуальним для сільських шкіл, які потребують фінансування. Рішення цієї проблеми допоможе знайти оптимальний вихід зі складної фінансової ситуації.

Область дослідження

Об'єктом даного дослідження є процес обґрунтування введення і розширення платних освітніх послуг у сільській школі, а предметом є теоретичні підходи до економічного обґрунтування введення платних послуг.

Методи дослідження

Метою даного дослідження є виявлення діяльності фінансування освітніх послуг у сільських школах, а саме: кількість виділених державою грошей на ремонті роботи, підтримку роботи гуртків тощо. Визначити, чи є достатнім фінансування та що треба робити, аби задовільно утримувати державний навчальний заклад. За приклад пропонується взяти сільську школу запорізької області.

Результати дослідження

Після відвідування сільської школи та зустрічі з директором, з'явилися певні дані щодо фінансування платних освітніх послуг у даному закладі. Схема послідовності розпорядження фінансування є такою: вищими органами держави виділяється сума грошей, яка направляється до Райдержадміністрації, в свою чергу відділи Райдержадміністрації розподіляють ці гроші між освітніми закладами даного регіону. Звичайно, що сума виділених грошей для різних шкіл буде не однаковою, на цю ознаку впливають різні фактори: розмір закладу, необхідність у підтримці ремонтних робіт, технічному облаштуванні, підвищенні класифікації школи, чисельність робочого складу, чисельність учнів тощо. Зробивши аналіз досліджуваної школи запорізької області, визначилося, що заклад має велику територію, на яку вимагалось виділяти значну суму грошей для підтримки її чистоти, безпеки та інше. У школі працює 75 людей робочого персоналу, серед них 43 вчителів та 32 представника техперсоналу. З вчителів 10 представників відносяться до вищої категорії, які отримують підвищену зарплату. Це для сільської школи великий показник, цей фактор при розподіленні грошей також враховується. У школі працює 10 гуртків, які теж потребують фінансової підтримки. Чисельність учнів не є дуже високою, але серед них є діти, які отримують стипендію, активісти, які заохочуються різноманітними призами, грамотами тощо. Великий розмір закладу вимагає частих ремонтних робіт, виділення грошей на оплату електроенергії, опалення. У школі знаходиться два комп'ютерних класи, які потребують технічної оснащеності. Враховуючи всі ці дані та фактори на 2012 рік Райдержадміністрацією було виділено 4 669 021 грн. Всі гроші були здійснені у житті школи, завдяки фінансуванню всі вище виділені фактори та дані були задоволені.

Висновки

Сільські школи потребують фінансування не в меншій ступені, ніж міські. Держава повинна заохочувати сільське населення до навчання, для цього створювати умови для комфортного навчання, всебічного розвитку, адже якщо підніматиметься рівень освіти і у сільських місцевостях, і у міських, держава виходитиме на новий рівень, який буде гідним серед інших держав світу. Тому економічне обґрунтування введення і розширення платних економічних послуг у сільській школі є проблемою державного рівня, яка повинна розглядатися, аби приймати рішення для удосконалення системи освіти загалом.

Вафіна А.О., студентка
група ФЕУ-513, факультет економіки та управління
спеціальність: менеджмент організацій та адміністрування
Науковий керівник: **Гудзь П.В.**, д.е.н, професор
Запорізький національний технічний університет (м. Запоріжжя)
vafina.anastasiya2015@yandex.ru

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО АСОРТИМЕНТУ ПРОДУКЦІЇ РЕСТОРАНУ

Вступ:

Існує багато ресторанів, які конкурують між собою і виходять з ринку через неефективний менеджмент. Найчастішою помилкою є неправильні рішення щодо асортименту ресторану. Тож постає питання пошуку розумних та потрібних управлінських рішень щодо цієї проблеми.

Об'єктом моєї роботи є прийняття управлінських рішень у ресторані .

Предмет: теоретичні, методологічні, практичні аспекти вияву впливу фактів на прийняття управлінських рішень щодо асортименту у ресторані.

Мета: визначення впливу фактів на прийняття управлінських рішень щодо асортименту ресторану.

Методи: факторний, структурний аналіз, маркетинг, використання статистичних даних, використання економіко-математичних методів моделювання.

Виклад матеріалу:

Управлінське рішення – це найважливіший вид управлінської праці, а також сукупність взаємопов'язаних, цілеспрямованих і логічно послідовних управлінських дій, які забезпечують реалізацію управлінських завдань.

Прийняття управлінських рішень — це визначальний процес управлінської діяльності, оскільки формує напрямки діяльності організації та її окремих працівників.

Ресторан - торговельний заклад (іноді з музикою, танцями), де подаються страви та напої. Один з видів закладів громадського харчування, від інших відрізняється вищою якістю послуг, широким меню, окрім харчування як правило ресторани також надають послуги з розваг та відпочинку.

Асортимент товарів - набір товарів, об'єднаних по якій-небудь сукупності ознак. Встановлення вимог до раціональності асортименту починається з виявлення запитів споживачів до товарів певної асортиментної приналежності.

На прийняття управлінських рішень впливають фактори, які можна розглянути на прикладі порівняння двох ресторанів:

Критерії порівняння	Бистро «Домашня кухня»	Ресторан кавказької кухні «Ануш»
1. Вид ресторану	Бистро	Національний ресторан
2. Рівень доходу споживача	Середній	Середній, високий
3. Сезонність роботи ресторану	Працює цілий рік	Працює цілий рік
4. Рівень ресторану: якість обслуговування, дизайн інтер'єру	Середній рівень обслуговування, непримхливий інтер'єр	Високий рівень обслуговування, інтер'єр оформлений коштовними меблями та іншою фурнітурою
5. Місце знаходження	Спальний район міста	Історичний центр міста
6. Тематика ресторану	Заклад присвячений домашній кухні	Ресторан оформлений в національний стилістиці

Загальними чинниками, що впливають на формування торгового асортименту, є попит і рентабельність.

Попит-потреба, підкріплена платоспроможністю споживачів - визначальний фактор формування асортименту. У свою чергу, попит залежить від сегмента споживачів (їх доходів, національних, демографічних та інших особливостей).

Рентабельність виробництва і реалізації визначається собівартістю, витратами виробництва та обігу, на розміри яких надають певний вплив державні заходи з підтримки вітчизняних виробників (пільгове оподаткування, митні тарифи та ін).

Таким чином, управління асортиментом - діяльність, спрямована на досягнення вимог раціональності асортименту.

З усього сказаного можна зрозуміти, що основними етапами управління є встановлення вимог до раціональності асортименту, визначення асортиментної політики організації і формування асортименту.

Висновок:

Аналіз впливу факторів на прийняття управлінських рішень є основним і першочерговим завданням для людини, яка хоче ефективно управляти рестораном, стабільно триматися на ринку і отримувати високі прибутки від свого закладу.

Ганжа І.В., студентка

група МОА (mag)-141, факультет проектного менеджменту та управління якістю спеціальність: менеджмент організацій і адміністрування

Науковий керівник: **Ладонько Л.С.**, к.е.н., доцент кафедри менеджменту Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

ira0993@yandex.ua

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ ЗМІНАМИ НА БАЗІ МОДЕЛІ В. ХОУП-ХЕЙЛІ І ДЖ. БАЛОГАН «КАЛЕЙДОСКОП»

На сьогодні українські підприємства повинні постійно вносити зміни в господарську діяльність для підвищення ефективності, розвитку та забезпечення конкурентоспроможності. Це обумовлено перш за все стрімкими змінами в зовнішньому та внутрішньому середовищі.

В умовах нестабільного зовнішнього економічного середовища ефективне управління підприємством неможливе без впровадження стратегічних змін, які спрямовані на якісні позитивні зрушення і мають значний вплив на функціонування підприємства в довгостроковій перспективі.

Стратегічні зміни на підприємстві – це зміни, викликані бурхливим розвитком ринку, або зміною цільових орієнтирів підприємства. Вони стосуються всіх аспектів діяльності підприємства [1, с.56].

Існує багато моделей управління стратегічними змінами, авторами яких є К. Левін, Л. Грейнер, Дж. Коттер та інші [2]. До їх числа належить і модель «Калейдоскоп», запропонована В. Хоуп-Хейлі і Дж. Балоган. Згідно цієї моделі управління стратегічними змінами передбачає здійснення аналізу зовнішнього і внутрішнього організаційного контексту підприємства, який визначає можливості та напрями проведення змін на підприємстві.

Ефективне управління стратегічними змінами передбачає першочерговий аналіз зовнішнього контексту та поступовий перехід на основі проведеного аналізу до внутрішнього, де керівництво має можливість обирати найоптимальнішу з альтернатив щодо управління змінами. В. Хоуп-Хейлі і Дж. Балоган наголошують, що будь-які зміни будуть успішними, якщо їх впровадження відбуватиметься з врахуванням організаційного контексту [3, с.158].

Калейдоскоп змін (рис.1) дозволяє агентам змін здійснити дослідження контексту впровадження змін. Зовнішнє коло калейдоскопа охоплює широкий організаційний контекст, середнє відноситься до більш конкретних параметрів контексту, а внутрішнє показує набір варіантів, якими можуть скористатись агенти, приступаючи до впровадження змін [4, с.536]. Вісім характеристик контексту залишаються ті самі, але постійно змінюються місцями, створюючи унікальну картину для кожної ситуації змін, що виникає на підприємстві [3, с.158].

Рис.1. Калейдоскоп змін В. Хоуп-Хейлі і Дж. Балоган [4, с.537]

Для застосування моделі «Калейдоскоп» українським підприємствам, по-перше, потрібно:

а) виявити стратегічні зміни, які будуть реалізуватись, в широкому стратегічному контексті, який відображає зміни в масштабах ринку, конкурентному середовищі і цілях, тобто, що потрібно змінити, як та чому;

б) визначити внутрішні характеристики контексту змін - середнє коло калейдоскопа. До цих характеристик відносяться:

- час (потрібно з'ясувати скільки часу має підприємство для проведення змін, час, коли організація повинна займатися цими змінами);

- масштаб змін (менеджери повинні заздалегідь вивчити ступінь перетворень, тобто глибину та розмах змін. На масштаб змін впливає те, якою мірою зміни обмежені рамками окремого підрозділу або відносяться до всієї організації);

- збереження ключових параметрів (керівництву необхідно визначити ступінь, в якій необхідно підтримувати колишні способи роботи, зберігати конкретні групи персоналу, матеріальні та нематеріальні активи або компетенції);

- різноманітність (ступінь різноманітності з точки зору цінностей, норм і відносин у групах персоналу, які повинні брати участь у змінах. У цих груп може бути своя культура. Різні підрозділи можуть мати різні характеристики. Все це потрібно проаналізувати агентам змін);

- топ-характеристики (здатність керівництва управляти змінами необхідного типу і здатність персоналу займатися окремими змінами. Потрібно з'ясувати чи є в підприємства здібності, досвід та необхідний потенціал для змін);

- потужність (потрібно проаналізувати наявні ресурси підприємства: час, гроші і співробітники, яких можна виділити на пропоновані зміни і з'ясувати чи відповідають вони необхідному рівню);

- готовність до змін (полягає у поінформованості персоналу про необхідність змін і готовність дійсно ними займатися);

- повноваження (обсяг повноважень або автономності, які мають особи, що займаються змінами) [4, с.548-555];

в) розглянути кожну з перерахованих вище характеристик, так як вони суттєво впливають на вибір варіанту змін;

г) обрати можливий варіант проведення змін, що знаходиться у внутрішньому колі моделі «Калейдоскоп»:

- зміна шляху полягає у перегляді характеру перетворень та кінцевого результату. Модель «Калейдоскоп» передбачає чотири основні шляхи здійснення змін: еволюція, революція, адаптація, реконструкція;

- зміна стартової точки - це зміна галузі контролю та ланки, в якій проводитиметься вплив на процес перетворень. Калейдоскоп змін надає менеджерам чотири підходи: зверху вниз, знизу вгору, створення прототипів / пілотних проектів і "скарбнички" хороших прийомів;

- зміна стилю полягає у зміні засобів впливу менеджера змін на підлеглих та їх взаємовідносин . Розглянута модель «Калейдоскоп» пропонує сукупність п'яти стилів, що починаються від високого ступеня співпраці і закінчуються високим ступенем директивності : освіта і комунікації, співпраця, участь, направлення (наставництво), застосування влади;

- зміна точок втручання передбачає зміну необхідних важелів і механізмів, у тому числі технічних (структури і системи), політичних (хто впливає, на що і на кого) і культурних (стиль і міжособова динаміка відносин);

- зміна ролей передбачає визначення особи, відповідальної за управління та реалізацію змін .У процес реалізації стратегічних змін включається безліч людей, що входять в команди змін, співробітники отримують різні ролі і різні сфери відповідальності. Більш того, в ході реалізації змін ролі будь-якої людини або команди можуть змінюватися [4, с.538-548].

Отже, базовою моделлю, здатною допомогти українським підприємствам прискорити процес змін, погоджувати організаційні зміни і зміни стратегій дій на ринку, є модель «Калейдоскоп змін». Застосування даної моделі дозволяє створити унікальну картину для кожної ситуації змін, що виникає на підприємстві. Шляхом просування від зовнішнього кола до внутрішнього агент змін може обрати оптимальний спосіб дій, адаптований до специфіки підприємства і управління стратегічними змінами.

Крім того, використання даної моделі управління стратегічними змінами на українських підприємствах дасть змогу зменшити витрати часу, обрати найбільш оптимальний спосіб проведення змін для конкретного підприємства, з урахуванням його особливостей та запитів зовнішнього середовища і підвищити ефективність процесу управління стратегічними змінами.

Список використаної літератури

- 1.Воронков Д .К. Управление змінами на підприємстві: теорія та прикладні аспекти : монографія / Д .К. Воронков. – Х . : ВД «Інжек», 2010. – 340 с.
- 2.Эстер Камерон, Майк Грин. Управление изменениями (Making Sense of Change Management: A Complete Guide to the Models, Tools & Techniques of Organizational Change).- М: Добрая книга, 2006 г. -360 с.
3. Стеців С.Р. Формування елементів системи управління змінами на підприємстві. / Вісник СумДУ, Серія «Економіка» № 4, 2012. с. 155-163.
- 4.Балоган Дж., Хоуп-Хейли В. Стратегические преобразования: разработка контекстуального подхода к их осуществлению./Курс MBA по стратегическому менеджменту.-М.: Альпина Паблишер, 2002 - с. 534-563.

Ганжа М.В., студентка

група МОА(мар)-141, факультет проектного менеджменту та управління якістю спеціальність : менеджмент організацій і адміністрування

Науковий керівник : Ладонько Л.С., к.е.н., доцент кафедри менеджменту

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

mg0993@yandex.ua

ВИКОРИСТАННЯ ОРИГІНАЛЬНИХ МОДЕЛЬНИХ РІШЕНЬ ПРИ АНАЛІЗІ ТА ОЦІНЦІ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах розвитку бізнесу України успішне функціонування підприємств значною мірою залежить від визначення, аналізу, оцінки та ефективного використання їх стратегічного потенціалу.

Стратегічний потенціал є інтегрованою й повною характеристикою розвитку підприємства, що визначає його економічні можливості, які можуть бути використані для досягнення стратегічних цілей [1].

За своєю сутністю стратегічний потенціал визначає складові потенціальних можливостей підприємства у майбутньому та забезпечує реалізацію його стратегічних напрямків розвитку як у короткострокових, так і в довгострокових періодах [2].

Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу дозволяє визначити чи володіє підприємство достатніми силами і ресурсами, які мають вирішальне значення для досягнення стратегічних цілей та можливих меж функціонування у майбутньому, виходячи з прогнозованих умов зовнішнього середовища.

При аналізі стратегічного потенціалу підприємства найчастіше використовують методи, які ґрунтуються на аналізі зовнішнього і внутрішнього середовища, теорії конкурентних переваг, теорії конкурентоспроможності товару, концепції життєвого циклу, тощо [3]. Поєднання цих методів дає змогу більш об'єктивно визначити стратегічний потенціал та можливості підприємства : SWOT- аналіз (аналіз факторів внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, які впливають на його діяльність), матриця БКГ (передбачає класифікацію напрямів діяльності компанії за критерієм потенційної прибутковості), матриця GE / McKinsey (здійснює оцінку потенціалу за показниками привабливості галузі та конкурентоспроможності підприємства), матриця Shell / DPM (передбачає оцінку підприємства на основі оцінки показників конкурентоспроможності та перспектив ділового сектору), модель ADL (полягає у оцінці стратегічного потенціалу за показниками життєвого циклу галузі і показником конкурентної позиції підприємства) [4].

Оригінальну концепцію визначення та аналізу стратегічного потенціалу розробив український вчений-практик В.В.Тарасенко [5]. Згідно його концепції «64 Стратегеми» стратегічний потенціал залежить від того, на якій стадії життєвого циклу знаходиться галузь, у якій працює підприємство, якою є стадія життєвого циклу самого підприємства та його керівників – лідерських груп. Для визначення можливих варіантів стратегічного розвитку підприємства враховують три виміри існуючого стану підприємства : лідерська група, внутрішнє середовище, зовнішнє середовище.

Згідно даної концепції від того, в якому актуальному стані (тобто на якій стадії життєвого циклу) знаходиться в даний момент підприємство з урахуванням цих компонентів і залежить його стратегічний потенціал та можливі напрямки розвитку. Візуалізація можливих станів підприємства, лідерських груп і бізнес-середовища в залежності від стадій життєвого циклу можна представити у вигляді матриці (табл.1).

Таблиця 1

Матриця можливих станів підприємства, лідерських груп і бізнес-середовища в залежності від стадій життєвого циклу

Стадія життєвого циклу	Предмет розвитку		
	Лідерська група	Внутрішнє середовище	Зовнішнє середовище
Народження	Романтики	Молоде	Таке, що формується
Розвиток	Місіонери	Таке, що розвивається	Таке, що розвивається
Стабілізація	Функціонери	Стабільне	Сформоване
Деградація	Фундаменталісти	Деградує	Депресивне

Так як на практиці одночасне знаходження всіх компонентів підприємства на однаковій стадії життєвого циклу майже неможливе, Тарасенко виділяє 64 комбінації можливих станів – стратегем. Позначення стратегеми конкретного підприємства здійснюється латинськими літерами :

1-а літера характеризує етап розвитку лідерської групи;

2-а літера характеризує етап розвитку підприємства;

3-а літера характеризує етап розвитку зовнішнього середовища.

Потенціал будь-якої з 64-х можливих стратегем визначається за кількісною (бальною) оцінкою (табл.2). Загальна оцінка потенціалу стратегеми розраховується як добуток стратегічного потенціалу кожного елемента: лідерської групи, внутрішнього середовища і зовнішнього середовища.

Таблиця 2

Шкала кількісної характеристика потенціалу стратегеми

Етап розвитку	Кількісна характеристика	Якісна характеристика
Народження (А)	2	Середній
Розвиток (В)	4	Високий
Стабілізація (С)	3	Достатньо високий
Деградація (D)	1	Низький

Максимально можливий потенціал стратегеми дорівнює 64 бали (BBB — місіонери в організації, що розвивається, і діє на ринку, що розвивається). Мінімальний потенціал стратегеми дорівнює 1 бал (DDD — фундаменталісти в деградуєчій організації на депресивному ринку). Кількісні значення потенціалу усіх можливих стратегем зведені у табл.3.

Таблиця 3

Кількісні значення потенціалу стратегем

Етап розвитку лідерської групи	Етап розвитку підприємства	Етап розвитку ринку							
		Народження		Розвиток		Стабілізація		Деградація	
Романтики	молоде	AAA	8	AAB	16	AAC	12	AAD	4
	розвивається	ABA	16	ABB	32	ABC	24	ABD	8
	стабільне	ACA	12	ACB	24	ACC	18	ACD	6
	деградує	ADA	4	ADB	8	ADC	6	ADD	2
Місіонери	молоде	BAA	16	BAV	32	BAC	24	BAD	8
	розвивається	BBA	32	BBV	64	BBC	48	BBD	16
	стабільне	BCA	24	BCV	48	BCC	36	BCD	12
	деградує	BDA	8	BDB	16	BDC	12	BDD	4
Функціонери	молоде	CAA	12	CAV	24	CAC	18	CAD	6
	розвивається	CBA	24	CBV	48	CBC	36	CBD	12
	стабільне	CCA	18	CCV	36	CCC	27	CCD	9
	деградує	CDA	6	CDV	12	CDC	9	CDD	3
Фундаменталісти	молоде	DAA	4	DAV	8	DAC	6	DAD	2
	розвивається	DBA	8	DBV	16	DBC	12	DBD	4
	стабільне	DCA	6	DCV	12	DCC	9	DCD	3
	деградує	DDA	2	DDV	4	DDC	3	DDD	1

Отже, на основі аналізу та оцінки компонентів підприємства можна виділити три типи стратегем (стратегічного потенціалу) :

1. Сильні — з потенціалом від 32 до 64 балів.

2. Середні — з потенціалом від 10 до 32 балів.

3. Слабкі — з потенціалом від 1 до 9 балів.

Високий стратегічний потенціал забезпечує ефективне використання ресурсів, резервів підприємства, розробку та реалізацію його стратегій на всіх етапах розвитку, що впливає на досягнення стратегічних цілей та визначених напрямів розвитку підприємства у майбутньому.

Таким чином, визначення, аналіз і оцінка стратегічного потенціалу є однією з найважливіших складових процесу стратегічного управління будь-яким українським підприємством. Застосування на них концепції В.В.Тарасенка «64 стратегеми» дасть змогу більш ефективно виділити, проаналізувати та об'єктивно оцінити

стратегічний потенціал, розробити стратегії розвитку підприємства з урахуванням відповідних умов зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

- 1.Богацька Н.М., Ковальчук Д. Стратегічний потенціал підприємства /Н.М.Богацька// www.rusnauka.com/33_DWS_2010/Economics/
- 2.Довгань Л. Є., Каракай Ю.В., Артеменко Л.П. Стратегічне управління : Навчальний посібник. — К. : Центр учбової літератури, 2009. - 440 с.
3. Горелов Д.О. Стратегія підприємства: навч.-метод. посіб. [для студ. вищ.навч. закл.] / Д.О. Горелов, С.Ф. Большенко. – Харків: Вид-во ХНАДУ, 2010. - 133 с.
4. Саенко М.Г. Стратегія підприємства: Підручник. – Тернопіль: «Економічна думка». – 2006. – 390 с.
5. Тарасенко В.В. Книга бизнес-перемен. 64 стратегемы – М.: Генезис, 2006. - 324с.

Дранник В. А., преподаватель
кафедра философии, факультет социологии и права
Национальный Технический Университет Украины «Киевский политехнический институт» (г. Киев)
vita-26@ukr.net

ОПТИМАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ЗАЛОГ УСПЕШНОЙ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Одной из составляющих успешной предпринимательской деятельности, является процесс создания управления и обеспечение взаимодействия между людьми, входящими в состав организации.

Обеспечение взаимодействия между работниками достигается, прежде всего, разработкой организационной структуры данной организации. При этом необходимо основываться на исчерпывающем перечне функций организации, определенных ее уставом (положением), то есть состав групп организационной структуры должен находиться в полном соответствии с поставленными целями и задачами организации. Именно этим определяется оптимизация численности (количественный параметр) сотрудников организации.

Для обеспечения целенаправленного взаимодействия между работниками организационной структуры важна разработка положений, в которых определяются задачи и функции предприятия, перечень документов, сроки предоставления услуг и т. д.

Необходимо обратить внимание на важность и приоритетность разработки организационной структуры организации, так как любая ошибка при ее разработке приводит к сбоям в работе подчиненных и организации в целом, выражающимся либо в неисполнении или слабом исполнении какой-либо определенной функции. А также, при разработке организационной структуры очень тяжело заранее предусмотреть выполнение вновь появляющихся в процессе практической деятельности задач, возникающих «на стыке» уже существующих. К таким задачам относятся обычно работы разового характера.

Качество разработки организационной структуры предприятия и положений о его структурных подразделениях (группах) является критерием регламентированности поведения каждого члена этого предприятия.

Завершающим этапом обеспечения взаимодействия между членами коллектива на предприятии является разработка должностных инструкций (рабочих инструкций, квалификационных характеристик). В них необходимо наиболее полно отразить задачи и обязанности, квалификационные требования к работникам, а также их права и ответственность в случае невыполнения обязанностей

Важно обозначить значение наличия положений о структурных подразделениях и должностных инструкций (рабочих инструкций, квалификационных характеристик и пр.), которое заключается в возможности на их основе более объективно оценивать работу каждого работника – члена группы.

Таким образом обеспечивается максимальная эффективность наиболее важной функции в любой организации – функции управления. На основе проведенной регламентации менеджеры данного предприятия будут иметь возможность выполнять важнейшие функции управления: планирования, организации, комплектации кадрами, мотивации, контроля, принятия решений и т. п.

Євтушенко А.С., студентка
групи МЕК-41, факультет банківських технологій
спеціальність: економічна кібернетика
Науковий керівник: **Афанасьєва О.Б.**, к.е.н., старший викладач кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
anastasiia.yevtushenko@gmail.com

СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ

Соціально відповідальний маркетинг є однією з важливих компонент корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) як по відношенню до конкретного споживача, так і до суспільства в цілому. Кожен керівник в процесі формування стратегії розвитку підприємства приходить до необхідності розроблення системи заходів соціальної відповідальності, адже КСВ є невід'ємною складовою конкурентоспроможності підприємства.

Проблема даного дослідження висвітлена в наукових працях таких дослідників як Г. Краюхін, В. Окрепілов, А. Градов, В. Дроздова, Ф. Котлер, М. Браун та ін..

Соціальний маркетинг з'явився в процесі розвитку маркетингу, фундаментальною задачею якого є дослідження потреб споживачів. Соціально відповідальний маркетинг – це концепція управління маркетингом, де метою компанії виступає визначення потреб та інтересів цільових ринків і їх задоволення більш ефективними, ніж у конкурентів, способами при збереженні або підвищенні добробуту, як споживачів, так і суспільства в цілому [1].

Якщо розглядати місце соціально відповідального маркетингу на практиці, то до нього можна віднести такі стратегії фірм, що включають в себе різноманітні акції, проекти, програми, які мають на меті охорону навколишнього середовища та вирішення соціально значущих питань. З урахуванням особливостей поведінки споживачів не можна сказати, що такі стратегії в більшості випадків мають великий успіх.

Розглядаючи безвідповідальний маркетинг, можна згадати історію 2008-го року про газований напій з суперечливою назвою «Кокаїн». Daily Mail звернув увагу на те, що цей напій з високим вмістом кофеїну виробники пропонують покупцям як легальну альтернативу сильнодіючому наркотичному засобу (наркотику класу А). Британські організації, що займаються боротьбою з наркоманією серед молоді засудили просування цього продукту на ринок [2].

Як приклад ефективної діяльності зі соціально відповідального маркетингу можна назвати акцію компанії «American Express», яка направляла кожний цент з будь-якої операції клієнта в спеціальний фонд на реставрацію статуї Свободи. Тоді при розрахунку кредитною картою AmEx, один цент прямував на ремонт Статуї Свободи. В результаті цієї акції вже в першому місяці кількість розрахунків картками компанії зросла на 28%, а число нових користувачів збільшилася на 45% [3].

Подібні заходи в Україні проводились іноземною компанією «Procter and Gamble» у 2004 році, коли вона запустила програму «Children's Safe Drinking Water». Зміст цієї програми полягав в тому, що 57 країнам світу повинні бути передані 4 млрд. літрів якісної питної води. Програма передбачала роздачу фільтрів для очищення води, які були розроблені «Procter and Gamble» спільно з низкою чинних в США центрів з контролю і профілактики захворювань. Будучи учасником глобальної соціальної ініціативи «Live, Learn and Thrive», програма «Чиста питна вода для дітей» була спрямована на боротьбу з великою кількістю дитячих хвороб та з дитячою смертністю від зараженої питної води.

Компанія «Київстар» є яскравим прикладом вітчизняного соціально відповідального маркетингу. 28 травня 2014 мобільний додаток «Добре бачу» завоював золото у номінаціях «Мобільні кампанії та сервіси» і «Соціальна реклама та благодійність». Цей додаток надає такі можливості, як:

- пройти тест для виявлення симптомів найбільш поширених захворювань очей, щоб вчасно вжити необхідні заходи;
- виконати вправи для очей, тим самим запобігаючи появі проблемам із зором;
- отримати професійні поради офтальмологів щодо нагляду за здоров'ям очей та інші.

Слід відмітити, що соціальна кампанія «Київстар» «Розкажи дітям про безпеку в інтернеті» визнана одним із кращих соціальних проектів 2012 року [4].

Згідно з проведеними дослідженнями компанії «Waddock Graves USA», соціально відповідальні компанії набагато успішніші соціально незацікавлених компаній. Підтвердженням цього є наступні показники: дохід на інвестований капітал вище на 9,8%, дохід з активів – на 3,55%, дохід з продажів – на 2,79%, прибуток – на 63,5%. Що може слугувати поштовхом впровадження соціально відповідального маркетингу на підприємстві.

Таким чином, на рисунку 1 відображено послідовність впливу соціально відповідального маркетингу на ефективність діяльності підприємства.

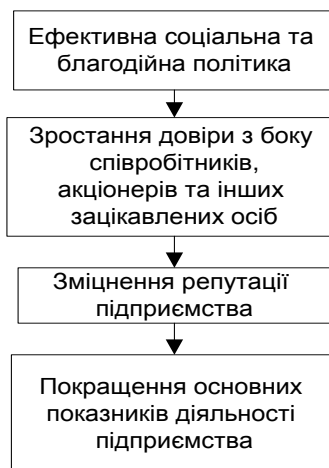

Рис. 1. Вплив соціально відповідального маркетингу на діяльність підприємства

«Council on Foundations & Walker Information» провели цікаве дослідження в 1996 році по оцінці впливу соціальної активності компанії на її репутацію та на основні показники діяльності. У ході дослідження була розроблена модель факторів впливу і визначена питома вага кожного з коефіцієнтів на прикладі промислової і торговельної компаній (рис 2.). В даній моделі соціальна відповідальність розглядається як фактор, що впливає на репутацію компанії, а репутація, в свою чергу, – як чинник, що впливає на відданість бренду. Коефіцієнти впливу були розраховані на основі результатів опитування, використовуючи експертні методи. Респондентам пропонувалося оцінити ступінь впливу кожного фактора. Коефіцієнти кількісно виражають зв'язок між такими залежними змінними, як складові соціальної відповідальності, соціальна вигода, економічна вигода, репутація

компанії і відданість бренду. Коефіцієнт впливу показує, на скільки одиниць змінюється значення одного фактора при зміні іншого [5].

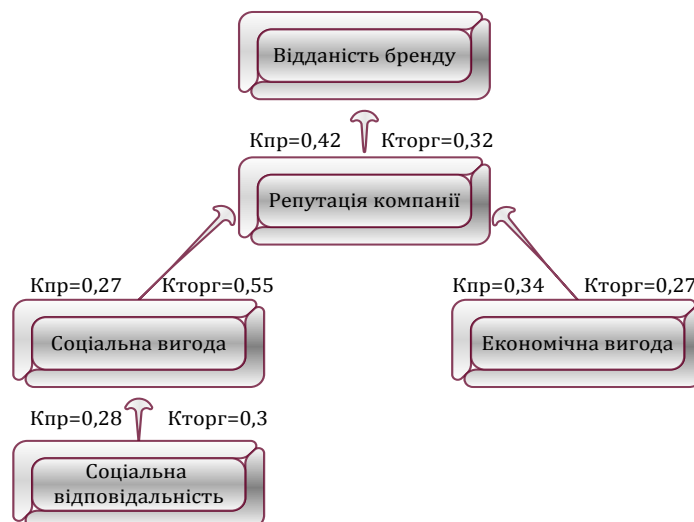

Рис. 2. Модель соціально відповідальної компанії

Як бачимо, для торговельної компанії збільшення показника економічної вигоди на 1 одиницю призведе до збільшення репутації компанії на 0,32 одиниці. Інтерпретувати значення коефіцієнтів: значення 0,5 означає значний зв'язок, значення 0,1 – незначний.

Отже, як світовий досвід показує, просування ідеї отримання користі для компанії від соціальної благодійності стає важливою складовою мотивації участі бізнесу в соціальній сфері. В сучасних умовах застосування соціально відповідального маркетингу надає переваги для всіх учасників ринку. Споживач як представник суспільства задовольняє свою зацікавленість у підвищенні рівня життя. Компанія, у свою чергу, зміцнює репутацію та імідж, винагороджується збільшенням обсягу продажів, покращенням фінансових показників діяльності, а також, налагоджує стосунки із суспільством.

Список використаних джерел:

1. Шевченко Д. А. Маркетинг – философия современного бизнеса / Д. А. Шевченко // Личность. Культура. Общество. – 2010. – № 63 – 64, ч. 2. – С. 139 – 151.
2. Daily mail [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1031896/The-soft-drink-called-Cocaine-claims-legal-alternative-drugs.html>.
3. Cause related marketing: подарок вашим клиентам [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.adme.ru/tvorchestvo-reklama/cause-related-marketing-podarok-vashim-klientam-34586/>.
4. Київстар [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kyivstar.ua/ru/kr/about/about/achievements/>.
5. Council on Foundations (1996) Measuring the Value of Corporate Citizenship, Council on Foundations, pp. 13 – 20.

Іванова А.О., студентка
група ФЕУ-513, факультет і управління
спеціальність: менеджмент організацій і адміністрування
Науковий керівник: **Гудзь П.В.**, д.е.н., проф., академік АЕН України
Запорізький національний технічний університет (м. Запоріжжя)
f1u9n9t6ik@mail.ru

ФАКТОРИ ЗАПОЧАТКУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ КОСМЕТИЧНИХ ПОСЛУГ

Актуальність. Після закінчення вищого навчального закладу кожен випускник стикається з проблемою працевлаштування. Куди піти працювати? Як знайти роботу із задовільною заробітною платнею, відповідним рівнем зацікавленості та престижу? Кожен намагається досягти цих цілей різними шляхами. Хтось реєструється у центрі зайнятості. Інші намагаються самостійно працевлаштуватися у відповідній сфері ринку праці. У наш час багато студентів, переважно дівчата, зацікавлені відкрити свою справу у сфері косметичних послуг. І хоча ринок послуг розвивається досить швидкими темпами, даний вид послуг завжди буде користатися популярністю, тому що більшість жителів хочуть виглядати чарівними і привабливими. Тому тема актуальна для працевлаштування студентів.

Область дослідження. Об'єктом дослідження є функціонування молодіжного підприємництва у сфері послуг. Предметом є теоретичні і методичні основи визначення факторів щодо функціонування молодіжного підприємництва у сфері косметичних послуг.

Методи дослідження – аналізу, порівняльного аналізу, маркетингових досліджень, статистичний метод.

Результати дослідження. Проблеми становлення та розвитку молодіжного підприємництва можуть вивчатися в різних аспектах: економічному, правовому, соціологічному. Соціологічні опитування допомагають

забезпечувати безперебійну роботу механізму зворотного зв'язку для органів управління, доповнюючи і конкретизуючи статистичну інформацію реалістичними якісними оцінками досліджуваних процесів з боку суб'єктів цих процесів. Соціологічний підхід у вивченні молодіжного підприємництва полягає в концентрації уваги дослідників не тільки на виявленні проблем його розвитку, а й на мотиваційно-поведінковому сторону підприємницької діяльності, на виявленні того, чи є соціальні якості суб'єктів підприємницької діяльності самодостатніми у здійсненні ними їх інноваційно-економічної ролі в суспільстві. Вільний розвиток підприємництва є одним із атрибутів громадянського суспільства, що дає право кожному громадянину власними силами покращувати особистий добробут та добробут своєї сім'ї.

Молодіжне підприємство – це елемент підвищення рівня зайнятості серед молоді та створення нових малих підприємств і додаткових робочих місць. Не можна не помітити особливої ролі молодіжного підприємства у вирішенні проблем додання реформаційних процесів в Україні соціальної спрямованості, порівняно швидкого формування нового шару підприємців, підвищення рівня зайнятості населення, залучення його заощаджень та зростання рівня життя громадян України. Своєю діяльністю молоді підприємці створюють матеріальні блага для суспільства. Тому бізнес необхідно обирати, виходячи з власних уподобань та прагнень. Необхідно врахувати і те, чим на початковому етапі підприємницької діяльності може допомогти держава. Неможна не погодитись, що формування досконалих ринкових відносин не можливо без ефективного функціонування підприємницької діяльності, що вимагає створення умов, які сприяють організації підприємництва усіх категорій населення і молоді в першу чергу. З рівнем розвитку молодіжного підприємництва тісно пов'язаний творчо пошуковий інноваційний тип господарювання. У рамках економічної функції молоді підприємці можуть використовувати нові ідеї, а також застосовувати прийнятні способи для досягнення поставленої мети.

Косметичні послуги - перелік косметичних процедур, що надаються в установах комунально-побутового призначення і в спортивно-оздоровчих установах і не вимагають медичного контролю. Індустрія краси переживає період бурхливого розвитку, стрімко зростає попит на косметичні послуги і, як наслідок, ми бачимо все нові й нові салони краси. Бізнес, пов'язаний з красою, вважається одним з найприбутковіших. Навіть в умовах кризи косметичні салони рідко несуть істотні збитки. Навпаки, жінки починають посилено вкладати гроші в свою зовнішність. Цільова аудиторія салону краси - це в більшості своїй жінки, хоча і чоловіки зараз намагаються стежити за собою. Салон краси на сьогоднішній день класифікуються за виконуваними функціями, типами, місцезнаходження підприємства, характером обслуговуваного контингенту, націночної категорії і т.д. Підприємства індустрії краси діляться за трьома складовими: типи (варіанти комплектації, розташування та орієнтації на цільові групи клієнтів); види (ступінь відкритості та доступності для клієнтів); класи (рівні бізнесу, що характеризують нішу, зайняту на ринку). Найбільш затребувані на сьогодні косметичні послуги є традиційними: для створення іміджу - послуги зі стрижки, укладання і догляду за волоссям, манікюр, педикюр, візаж, засмага, тату, пірсинг; для релаксу - масаж, таласотерапія і SPA, світлотерапія, ароматерапія; медичні - корекція недоліків особи і фігури, омолодження, антицелюлітні програми, лікувально-косметологічні процедури.

В процесі дослідження виявлено фактори, що впливають на відкриття молодіжного підприємства, які поділяються на позитивні та негативні (табл.1).

Таблиця 1

Фактори впливу на започаткування молодіжного підприємства

Позитивні	Негативні
1. Досягнення особистої та фінансової свободи.	1. Відсутність правової захищеності молодого підприємця.
2. Втілення власних творчих ідей.	2. Високий рівень інфляції порівняно з розвиненими західними країнами.
3. Творчо-іноваційний підхід у розвитку власного бізнесу.	3. Корупція і недосконале податкове законодавство.
4. Отримання досвіду у введених власної справи.	4. Постійна зміна податкового законодавства.
5. Прояв індивідуальних якостей лідера.	5. Брак коштів
6. Самореалізація молоді.	6. Невпевненість у собі

Висновки. Отож, підсумувавши вищевикладений матеріал, можна сказати, що молодіжне підприємство є ефективним способом підвищення рівня зайнятості серед молоді, що сприяє економічному розвитку країни загалом. Дана сфера господарювання стикається з багатьма проблемами на своєму шляху, але незважаючи на це, молоді люди мають шанс досягти успіху у цій діяльності, використовуючи свої знання та творчо-іноваційний потенціал. Тому не треба боятися ризику на шляху до своєї особистої та фінансової свободи, а впевнено йти до поставленої мети, переборюючи всі труднощі та перешкоди. Адже наше майбутнє залежить від ініціативи, позицій молодих, їхнього бажання брати участь у державотворенні.

Список використаних джерел:

1. Бех Н. Особливості розвитку та функціонування малого і середнього бізнесу в Україні / Н. Бех // Галицький економічний вісник. - 2010. - №1(26). — С.16-18.
2. Ткаченко Ю.О. Особливості розвитку ринку побутових послуг у регіонах України. [Електронний ресурс]. Доступно з: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/679/1/Ткаченко.pdf>
3. Молодіжний портал. [Електронний ресурс]. Доступно з: <http://www.mpravda.com>.
4. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. Доступно з: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Дугін О. М., Слепцов В. Б., Галайчук А. А. Збірник законодавчих та нормативних документів, що регламентують діяльність підприємств внутрішньої торгівлі. — К., 2004. — 304 с.
6. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібн. / Н. С. Краснокутська. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 352 с.
7. Ринку послуг салонів краси росте на 25% в рік. // «Бізнес», 25.05.05.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ПРАКТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Діяльність підприємств спирається на використання різних видів підприємництва, маркетингу і менеджменту.

Підприємництво, або підприємницька діяльність – це особливий творчий вид діяльності людини з поєднання інших чинників виробництва на власний страх і ризик з метою отримання прибутку [1].

Успіх підприємництва залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників. До перших відносять роль держави, насамперед, законодавство, природні ресурси, поведінку інших людей, до других – достатній рівень стартового капіталу, ефективність чинників виробництва.

У сучасних умовах конкуренції дуже складно досягти успіху, тому компанії, що володіють кадрами з професійним потенціалом і маркетинговим інтелектом, сміливо переступають межі труднощів у період світової економічної кризи.

Категорія "*маркетинг*" дослівно перекладається як заняття ринковою діяльністю.

Існують такі сучасні аспекти маркетингової діяльності як брендинг та інтернет-маркетинг.

1. Брендинг.

Багато експертів відмічають, що брендом є не сам товар, а те, як його сприймають покупці; це образ у свідомості покупця, який має визначене відношення до товару. Чарльз Р. Петтис називає брендом «запатентований візуальний, раціональний та культурний образ, який асоціюється з компанією чи продуктом» [2].

В загальному розумінні бренд — це комбінація унікального дизайну, назви, символу, слова або іміджу, яка використовується для створення певного образу, що ідентифікує продукт та вирізняє його серед конкурентів. З часом цей образ (його атрибути) починають асоціюватись з певним рівнем довіри, якості та рівнем задоволення в споживацькому сприйнятті [3].

Таким чином, бренд — це інструмент, який дозволяє споживачу визначитись у конкуренто напруженому ринковому середовищі й обрати «свій» товар серед інших за допомогою упізнання певних переваг торгової марки [4].

Головна сучасна тенденція - створення «брендів чесної комунікації».

2. Інтернет-маркетинг.

Не останню роль відіграє й те, що у інтернет-маркетологів з'являється безліч унікальних можливостей із просування товарів і послуг, які недоступні в реальному світі. Бурхливе зростання електронного бізнесу та електронної комерції стали основою для появи Інтернет-маркетингу (он-лайн маркетингу).

Інтернет-маркетинг - це комплекс заходів по просуванню і продажу на ринку товарів і послуг за допомогою мережевих технологій Інтернет [5].

До основних переваг Інтернет-маркетингу в порівнянні з оф-лайнними засобами маркетингу відносяться:

- найширше охоплення цільової аудиторії (глобалізація ринку);
- персоналізація взаємодії з клієнтами;
- зниження транзакційних витрат.

Визначимо елементи маркетингу підприємств:

- концепція, тобто мета і головні засоби її досягнення;
- стратегія, тобто прогноз довгострокового розвитку;
- план, тобто тактичний перелік дій на деяку перспективу;
- програма, тобто ведення поточної діяльності [7].

Менеджмент – це особлива модель управління, яка спирається на розвинутий ринковий механізм, включаючи досконалу ринкову інфраструктуру [1].

Визначають два аспекти менеджменту:

- теоретичний в якості науки управління;
- практичний в якості конкретних управлінських дій.

Практичний менеджмент здійснює такі основні функції:

- розробка і виконання бізнес-плану;
- формування структури управління;
- комплектування штатів;
- керування працівниками на підставі мотивації;
- налагоджування маркетингу;
- координація виробництва.

Таким чином, практичний менеджмент функціонально реалізує комплекс управлінські потреби у формах фінансового, адміністративного, інвестиційного, операційного та інших видів [6].

Виділяють три основні рівні менеджменту підприємства:

- вищий, або топ-менеджмент;
- середній, або мідл-менеджмент;
- нижній, або лауер-менеджмент.

Список використаних джерел:

1. Маркетинг менеджмент. Наукове видання / За ред. Туган-Барановського М., Балабановою Л.В. - Донецьк: ДонДУЕТ, 2001. - 594 с.
2. В.М. Домнин. Брендинг: новые технологии в России. – СПб.: Питер, 2002. – 352с.: ил. – (Серия «Маркетинг для профессионалов»).
3. Татьяна Беркут: бренд как компас // журнал «&СТРАТЕГИИ» - 2009. - №3.
4. Олена Канищенко: ідентифікація бренда: юридичне визнання та маркетингові реалії. // Журнал «Маркетинг в Україні» - 2009. – №6.
5. Ірина Литовченко: інтернет-маркетинг як інструмент антикризових програм підприємства. // Журнал «Маркетинг в Україні» - 2009. - №5.
6. Сучасний менеджмент: теорія і практика. / під. Ред. Г. В. Щекіна. – К.: МЗУУП, 1994 (144с.)
7. <http://www.lessons-tva.info/edu/trainbus/4.html>

Кобылинский А.С., студент
група 1171Э, факультет экономики и права
Научный руководитель: **Коваленко С.А.**, к.с.-х.н., доцент
Гомельский филиал Международного университета «МИТСО» (г. Гомель, Республика Беларусь)
snejana.kovalenko@mail.ru

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ РАБОТЫ ПРОФСОЮЗОВ

Профсоюзные организации в сегодняшней экономической действительности призваны сглаживать неудовлетворенность, вызываемую у сотрудников условиями труда и заработной платы, и тем самым способствовать более эффективной мотивационной политике, проводимой руководителями и кадровой службой предприятий и организаций.

Социальная политика представляет собой мероприятия, связанные с предоставлением своим работникам дополнительных льгот, услуг и выплат социального характера, то есть элементов материального стимулирования.

Основные цели социальной политики:

- отождествление работника со своим предприятием (удовлетворение потребности в причастности к предприятию);
- рост производительности труда и желание работников трудиться, социальная защищенность работников;
- улучшение нравственной атмосферы на предприятии, благоприятный социально-психологический климат;
- стабилизация интересов социальных субъектов (работник, работодатель, государства), реализуемая через их согласование.

Система нематериальной мотивации, где большую роль в мотивации эффективного труда сотрудников, оздоровлении климата принадлежит сохранению традиций. Наличие традиций, безусловно, положительно характеризует социальную политику в этой части. Учитывая добровольность вступления и выхода из профсоюза, на профсоюз возлагается обязанность мотивации работников.

К наиболее важным аргументам для убеждения работников вступить в профсоюз относятся: сохранение и улучшение заработной платы и условий труда; защита от несправедливости и дискриминации; улучшение условий охраны труда; обеспечение влияния на решение администрации; сохранение рабочих мест, гарантия занятости; предоставление профсоюзных льгот; обеспечение политического и общественного авторитета; обеспечение равноправия, справедливости и социального партнерства в отношениях с нанимателями.

Социальная роль профсоюзов начинается с их организационной функции объединения. Организационная работа профсоюзов – это совокупность специфических методов и форм их внутренней деятельности, обеспечивающая выполнение профсоюзами их социальной роли в обществе. Она базируется на общих для всех социальных институтов принципах, строгое соблюдение которых необходимо для успешной деятельности профсоюзов. Эффективность организационной деятельности профсоюзов во многом зависит от того, насколько точно соблюдаются и такие принципы, как гласность в работе, коллективность руководства, связь с рядовыми членами профсоюза и первичными организациями, единство слова и дела.

В практической деятельности профсоюзов в качестве активно действующего принципа все больше утверждается гласность. Без гласности не может быть демократизма, осознанного и творческого участия работников в повышении производительности труда, росте экономического и производственного потенциала предприятия, фирмы. Профсоюзные органы всех уровней должны создавать такую обстановку, чтобы члены профсоюзов постоянно были в курсе того, какие вопросы и как решаются руководящими профсоюзными органами, чем живут сегодня отраслевые профсоюзы, их республиканские (центральные) комитеты (советы). В этих целях должны полнее использоваться большие возможности информационной работы профсоюзов: печать, средства массовой информации, Интернет и т. д. Пример профсоюзная печать («Беларускі час», страничка профкома в многотиражке), должны показывать пример открытого, объективного отражения общественного мнения, конструктивной критики и широкой гласности.

Коллективность руководства на практике означает:

- активное участие всех членов профсоюзной организации в формировании коллегиальных руководящих органов сверху донизу и в контроле за их работой;
- организационное обеспечение совместного обсуждения вопросов профсоюзной деятельности и учет мнения каждого члена профсоюзного органа при коллективной выработке решений;
- участие всех членов организации в выполнении совместно принятых решений;
- персональную ответственность каждого за порученное ему дело и за свою деятельность перед организацией.

В соответствии с этим принципом все вопросы профсоюзной жизни должны решаться коллективно – на профсоюзных собраниях, конференциях, съездах, а в период между ними – на заседаниях советов и комитетов профсоюзов. Чем теснее связь с рядовыми членами профсоюза, первичными организациями тем сильнее общественные организации и их органы управления, тем эффективнее решаются уставные цели, задачи и возникающие проблемы. Принцип единства слова и дела применительно к организационной стороне деятельности профсоюзов заключается, прежде всего, в единстве намеченного и достигнутого, в единстве постановлений профсоюзных органов и практических действий по их выполнению.

На практике эти принципы реализуются через специфические формы и методы работы профсоюзных органов, составляющие сущность их организационного механизма. У каждого из них они свои, отличаются динамизмом и своеобразием. И, потому, нельзя слепо копировать, заимствовать формы и методы работы других общественных организаций, органов государственного управления применительно к профсоюзам без творческого их переосмысления.

Одним из важнейших направлений организационной работы профсоюзов является вовлечение в профсоюз новых членов, работа по укреплению количественного и качественного состава профсоюза. Профсоюзы – самая массовая и демократическая организация. Это означает, что профсоюзная работа должна быть открыта для всех и реализована всеми членами профсоюзов. Профсоюзные организации постоянно заботились о расширении своих рядов, но не всегда забота о пополнении профсоюзных рядов сочетается с воспитательной работой среди членов профсоюза по развитию у них сопричастности к делам организации, повышению ответственности за ее работу. Профсоюзные комитеты должны нацелить членов профсоюзов на активную творческую деятельность, на участие в социалистическом самоуправлении, а не на пассивное ожидание социальных благ. И на вопрос «Что мне дает профсоюз?» следует задать встречный: «Что ты сделал для профсоюза, чтобы он в полном объеме мог реализовать свои возможности по защите твоих прав и законных интересов».

В социальной работе, когда приходится решать многочисленные проблемы, реальное воздействие на людей немисливо без соответствующего порядка и правил дисциплины. Имеется в виду не только соблюдение трудовой дисциплины, но и установление личной и профессиональной ответственности перед клиентами, коллективами, группами. Правильное сочетание различных видов ответственности повышает эффективность и действенность организационных методов управления. Все это включает в себя дисциплинарный метод.

Главная задача социальной работы как процесса управления в системе социальной защиты персонала – помочь развить творческий, жизненный потенциал, заключенный в каждом работнике, посредством полномочий и административных методов. В условиях рыночной экономики значительно возрастает роль социально-экономических факторов, воздействующих на рост производительности труда. К важнейшим из них относятся: повышение культурно-технического уровня трудящихся; качество подготовки специалистов с высшим и средним образованием; повышение деловой квалификации кадров; творческое отношение к труду и др. Важным фактором повышения эффективности производства являются духовный рост людей, социальная активность, как отдельных участников общественного производства, так и целых коллективов на основе развития демократии.

Управление человеческими ресурсами было и остается в любом государстве наиболее актуальной проблемой, сравниться с которой не может никакая другая проблема, так как правильным разрешением проблемы управления трудом во многом будет определяться поступательное социально-экономическое развитие предприятий и государств в целом. Но успешное использование творческого потенциала во многом определяется, и будет определяться в будущем разработкой научно-обоснованных рекомендаций по повышению эффективности деятельности персонала, включающих подбор, расстановку кадров и их деятельность. В результате исследования методик эффективности управления персоналом выяснилось, что организации могут оценивать такие аспекты своей деятельности, как текучесть кадров, производительность труда, здоровье персонала, безопасность труда. Характеристика качественной стороны трудового потенциала также может быть произведена с использованием количественных показателей.

На сегодняшний день под воздействием исключительно субъективных условий значительно снизилась эффективность деятельности работников, их социальная и творческая активность под воздействием неэффективной системы мотивации и других факторов (политических, экономико-правовых, организационно-технологических). Именно поэтому проблеме разработки и внедрения технологий и методов стимулирования и мотивации в современном управлении персоналом уделяется все больше внимания.

Коваль Р.Ю., студент
Група МОА(м)-141, факультет менеджменту
Спеціальність: менеджмент організацій і адміністрування
Науковий керівник: **Михайловська О.В.**, к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
romko93@e-mail.ua

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

На соціально-економічний розвиток будь-якої країни впливає стан дорожнього господарства. Наявність розвиненої дорожньої інфраструктури є важливим показником цивілізованості суспільства. Однією з умов підвищення рівня ефективності функціонування автодорожніх підприємств є потреба формування та вдосконалення управління логістичними системами, в межах яких набуває довершеності транспортне забезпечення виробничо-комерційної діяльності підприємств. Зазначене вимагає відповідного наукового забезпечення.

Логістичні системи відіграють особливу роль у розвитку дорожнього господарства. Тому, враховуючи стан та перспективи розвитку автодорожньої сфери Чернігівської області, виникає необхідність створення відповідних департаментів логістичного розвитку в Чернігівській області задля забезпечення більш комплексного, ефективного й економічного виконання та обслуговування робіт з будівництва, експлуатаційного утримання та ремонту автомобільних доріг, при цьому фінансування даного механізму має реалізовуватись на засадах державно-приватного партнерства, що потребує спільних дій органів державного управління, регіону, місцевих виконавчих органів та структур приватного бізнесу щодо транспортно-дорожнього комплексу. Під «департаментом логістичного розвитку» мається на увазі структурна одиниця підприємства ДП «Чернігівський облавтодор», що бере на себе виконання значної частини логістичних операцій (транспортування, складування, пакування, комплектацію тощо) та відноситься до сфери транспорту, логістики, розподілу і сортування вантажів з метою їх перевезення.

Питаннями формування та ефективності функціонування логістичних систем і розвитку транспортної логістики досліджувались такими вченими, як Б. Анікін, Д. Бауерсокс, А. Гаджинський, О. Глогусь, Є. Голюков, А. Кальченко, Д. Клос, Є. Крикавський, Е. Мате, Л. Міротін, Ю. Неруш, В. Ніколайчук, М. Окландер, Ю. Пономарьова, О. Семененко, В. Сергеев, І. Смирнов, В. Стаханов, И. Ташбаєв, Д. Тіксє, В. Українцев, Н. Чухрай та ін. Проблеми моделювання вантажопотоків та логістичних ланцюгів висвітили В. Боков, В. Лукинський, Ю. Малевич, К.-Ю. Ріхтер, О. Ульяновченко та ін.

Розвиток логістичних систем дорожнього господарства визначається системою економічних, інформаційно-організаційних, техніко-технологічних та соціальних заходів, реалізація яких дозволяє комплексно вдосконалювати організацію і управління дорожніми господарством з метою економії часу при виконанні будівельних та ремонтних робіт з одночасним дотриманням безпеки та економічної ефективності.

При розгляді причин вибору логістичних систем у кожному конкретному випадку слід оцінювати всі прямі та непрямі витрати, зв'язані тим чи іншим видом діяльності. Однак, не меншу роль відіграють стратегічні інтереси, тобто прагнення забезпечити доступ до ключових ресурсів, знань, технологій, конкурентних переваг, прискорення процесу впровадження нововведень, зниження ступеню ризику.

Найбільш важливими стратегічними перевагами логістичної системи є: 1) створення умов організаційної єдності матеріальних, фінансових, інформаційних поточкових процесів; 2) створення технологічної єдності відтворення та розподілу; 3) сприяння спільному генеруванню інформації, підвищення інноваційної адаптації, прискорення процесів впровадження нововведень, розподіл ризиків [1].

Необхідність створення департаменту логістичного розвитку дорожнього господарства полягає у забезпеченні комплексного та ефективного обслуговування таких процесів: 1) доставки необхідних матеріалів до місця проведення робіт; 2) проведення робіт на об'єкті; 3) контроль якості виконуваних робіт. Департамент логістичного розвитку може бути створений як окрема одиниця, або бути складовим елементом в дорожній організації.

Слід зауважити, що важливе місце у створенні департаменту логістичного розвитку відводиться формуванню організаційної структури. Підрозділи департаменту логістичного розвитку виконуватимуть окремі операції, які взаємопов'язані в єдиний процес. Організаційна структура департаменту логістичного розвитку автодорожнього будівництва зображена на рис. 1.

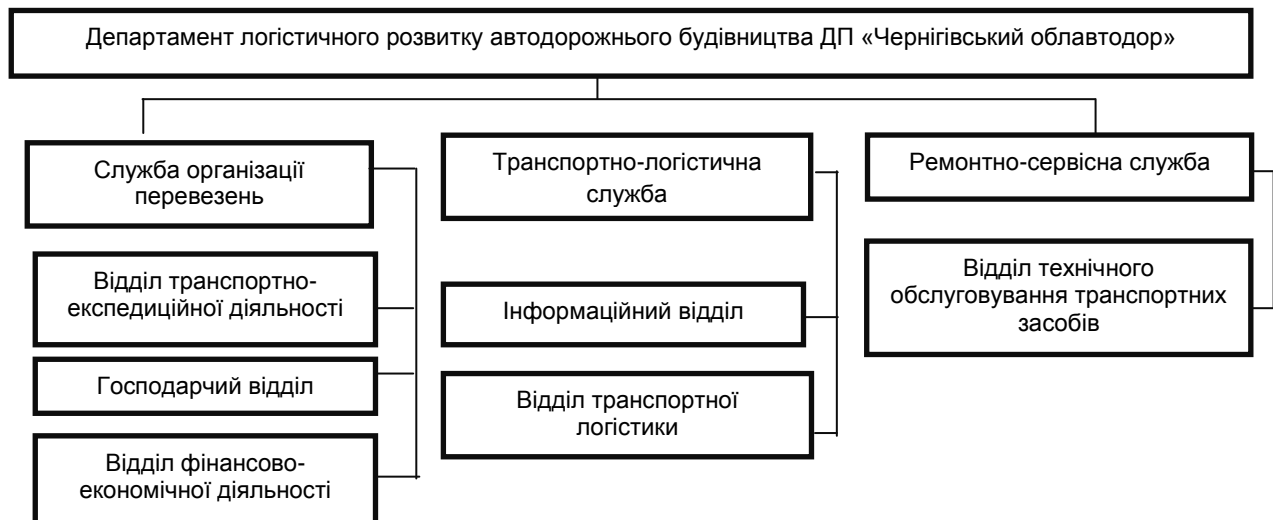

Рис. 1. Організаційна структура департаменту логістичного розвитку автодорожнього будівництва

Слід зазначити, що дорожньо-будівельне підприємство виступає як внутрішньовиробнича логістична система, в якій перетворюються матеріальні потоки (паливо, запасні частини, будівельні матеріали і т.д.) у матеріальні послуги – транспортні, будівельні, ремонтні. Також варто зазначити, що у дорожніх системах не існує логістичної функції «складування та складська обробка готової продукції» [2].

Слід наголосити на необхідності оцінки ризиків у процесі функціонування дорожньої логістичної системи, таких як: 1) Комерційний ризик (можливі порушення термінів та зривів поставок, недоотримання продукції, невиконання фінансових зобов'язань, втрати частки доходу (прибутку) і т.д.); 2) Ризик втрати майна (незадовільні природні умови, стихійні лиха); 3) Ризик, що виникає у зв'язку з розкраданням товарно-матеріальних цінностей (враховуючи угон автотранспортних засобів); 4) Екологічний ризик (шкода довкіллю, наприклад, при транспортуванні або зберіганні продукції); 5) Ризик настання цивільної відповідальності (яка виникає у зв'язку зі збитком, нанесеним

юридичним або фізичним особам у процесі логістичної діяльності); 6. Технічний ризик (пов'язаний з експлуатацією технічних засобів логістичної системи) [3].

Зауважимо, що вищенаведений механізм розвитку логістичних систем буде мати більш позитивний ефект, якщо його створення відбуватиметься на засадах державно-приватного партнерства в автодорожній сфері. Комплексний характер вимог до розвитку мережі автомобільних доріг і автодорожнього господарства в цілому потребує спільних дій органів державного управління, регіонів, місцевих виконавчих і самоврядних органів та структур приватного бізнесу. Насамперед, це пов'язано з необхідністю виконання у стислі терміни значного обсягу робіт та обмеженими бюджетними можливостями, що в свою чергу вимагає розробки і застосування концептуально нових фінансово-економічних та організаційно-управлінських інструментів розбудови автодорожнього господарства. Одним із таких інструментів є приватно-державне партнерство.

Застосування приватно-державних джерел у створенні департаменту логістичного розвитку дорожнього господарства потребує впровадження нових управлінських відносин. Необхідною умовою успішного впровадження департаменту логістичного розвитку на засадах державно-приватного партнерства у розвиток автодорожнього господарства є наявність прозорого нормативно-правового регламентування діяльності його учасників. Визначальними завданнями щодо успішної реалізації проекту створення департаменту логістичного розвитку для розбудови автодорожнього господарства на засадах приватно-державного партнерства є фінансові та економічні завдання. Масштабність проекту створення департаменту логістичного розвитку вимагає великих обсягів інвестиційних ресурсів.

Оскільки автодорожнє господарство складається із об'єктів, які негативно впливають на навколишнє середовище, а розвиток мережі автомобільних доріг передбачає подальше збільшення інтенсивності руху автотранспортних засобів, що у свою чергу спричинятиме зміни в екологічній системі регіону, тоді зазначене потребуватиме проведення адекватних захисних заходів.

Реалізація проекту створення департаменту логістичного розвитку в автодорожній сфері потребує високоякісного кадрового забезпечення.

Для визначення оптимальних підходів до проектування та створення департаменту логістичного розвитку важливо здійснювати моніторингові заходи. Насамперед, необхідно враховувати специфіку та динаміку соціокультурних, економічних та адміністративно-територіальних показників розвитку регіону. Таким чином, здійснення вищенаведених заходів потребуватиме створення відповідного інформаційного відділу в межах департаменту логістичного розвитку [4].

Для реалізації розробленої концепції пропонується створення департаменту логістичного розвитку дорожнього господарства Чернігівської області за участю представників держави (а саме центру сприяння розвитку державно-приватного партнерства регіону) та приватного бізнесу, які відповідатимуть за розробку ефективних проектів, їх супровід, визначення умов для всіх його учасників. В результаті впровадження пропонованого алгоритму буде мати місце очікувана ефективність від створення департаменту логістичного розвитку (рис. 2).

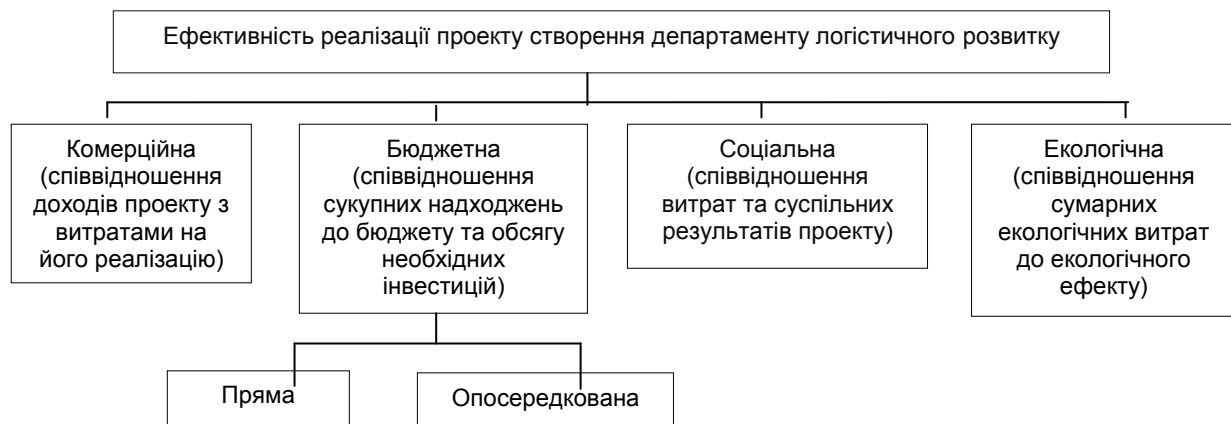

Рис. 2 Очікувана ефективність від створення департаменту логістичного розвитку

Опосередкована бюджетна ефективність визначає приріст надходжень до бюджету за рахунок поживлення ділової активності.

Соціальна ефективність характеризується співвідношенням витрат та суспільних результатів проекту, що відповідають меті та завданням проекту державно-приватного партнерства.

Екологічна ефективність – це відношення сумарних екологічних витрат до екологічного ефекту, результатів, з точки зору держави та суспільства. Система екологічного менеджменту покликана стати ефективним інструментом управління, спрямованим на економію споживаних ресурсів і зниження шкідливого впливу на довкілля.

Екологічна і соціальна ефективність проекту враховують спільну дію всіх учасників проекту на соціальний та екологічний стан регіону, а також можливі наслідки реалізації проекту для здоров'я населення та його добробуту.

Додатковий ефект від проекту у формі державно-приватного партнерства може бути обумовлений: 1) економією бюджетних коштів або скороченням витрат суб'єкта промислового бізнесу; 2) зростанням масштабів реалізації проекту, за рахунок чого забезпечується досягнення вищого рівня соціальної ефективності; 3) скороченням терміну реалізації соціально-економічних проектів і програм [5].

Отже, можна стверджувати, що створення департаментів логістичного розвитку сприятиме розвитку логістичних систем дорожнього господарства та забезпечуватиме комплексний та ефективний розвиток галузі будівництва автомобільних доріг Чернігівської області.

Список використаних джерел:

1. Фролова Л. В. Логістичне управління підприємством: теоретико-методичні аспекти : [монографія] / Фролова Л. В. – Донецьк: Дон дует, 2004. – 261 с.
2. Демиденко В.В. Логістичне забезпечення інноваційного розвитку промислового виробництва / В.В. Демиденко // Економіка та держава. - 2006. - № 2. - С. 49 - 52.
3. Сокур І. М., Транспортна логістика: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. М. Сокур, Л. М. Сокур, В. В. Герасимчук – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 222 с.
4. Лебеда Т. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні / Т. Лебеда, І. Запатріна // Економіст. – 2011. – № 3. – С. 52-58.
5. Ларіна Р.Р. Формування та забезпечення надійності регіональних логістичних систем: [монографія] / Ларіна Р.Р. – Донецьк: "Норд-Пресс", 2005. – 284с.

Коляда К.Г., студентка
група ФЕУ-513, факультет менеджменту
спеціальність: менеджмент організацій і адміністрування
Науковий керівник: **Гудзь П.В.**, д.е.н., професор
Запорізький національний технічний університет (м. Запоріжжя)
katy14911@rambler.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ДОМОГОСПОДАРСТВІ

Актуальність дослідження

Робота по дому одна із найскладніших і трудомістких видів діяльності. Якщо робота за фахом потребує певного кола знань і умінь, то домашні роботи вимагають від людини найрізноманітніших здібностей і навиків. Тут доводиться бути поперемінно кухарем, прибиральницею, художником, кравчиною, економістом, пралею, педагогом, слюсарем, садівником і освоїти ще багато професій. Для розумного ведення домашнього господарства необхідно вміло розподіляти обов'язки, і види робіт між членами сім'ї, використовуючи елементи менеджменту. Для прийняття рішень у домогосподарстві необхідно чітко знати сімейний бюджет, моніторити доходну і витратну частину, уникати необдуманих витрат, що вимагає відповідальності у прийнятті рішень на різних етапах життєвого циклу сім'ї.

Область досліджень

Об'єкт дослідження – управління домогосподарством.

Предмет дослідження : теоретичні і практичні прийоми виявлення особливостей прийняття управлінських рішень у домогосподарстві.

Мета роботи: визначити особливості прийняття управлінських рішень в домогосподарстві на основі розподілу повноважень.

Результати дослідження

Значний інтерес становить аналіз сімейного доходу, у структурі якого прийнято виділяти чотири основних джерела: заробітну плату, соціальні трансферти, доходи від господарської діяльності та доходи від власності. З 1990 р. частка заробітної плати в сукупному доході сім'ї в динаміці знижувалася (1990 р. - 77,1%; 1999 р. - 49,6%; 2000 р. - 48,7%; 2003 р. - 42,6%; 2004 р. - 43%; 2005 р. - 40,5%), що є соціально небезпечним явищем, оскільки означає, що суспільство мало цінує працю, а це, у свою чергу, веде до втрати трудової мотивації.

Частка соціальних трансфертів у структурі сімейного доходу, навпаки, у динаміці істотно збільшилася (1999 р. - 23,8%; 2000 р. - 20,9%; 2001 р. - 20,5%; 2002 р. - 39,4%; 2003 р. - 39%; 2004 р. - 37,6%; 2005 р. - 42%), що, безумовно, свідчить про позитивний розвиток сфери соціального захисту населення, але посилює у психології людей небажання працювати, формує психологію утриманців держави.

Частка доходів від господарської діяльності сім'ї є невисокою (від 4,6% до 6,9%) і засвідчує, що їх вага частинна перебуває "в тіні". Аналіз структури витрат сім'ї показав, що частка витрат на придбання товарів і оплату послуг виросла з 70,3% у 1999 р. до 87,9% у 2004 р., а в 2005 р. сягнула 83,7%, що свідчить про низький рівень добробуту. У 2005 р. за субсидіями на оплату житлово-комунальних послуг звернулося 80,4% сімей.

До 56-59% витрат сім'ї припадає на продукти харчування. У 2002 р. вартість набору продуктів харчування, який відповідає фізіологічним нормам, на 1 людину віком, старшим від 18 років, становила в середньому 368,4 грн. на місяць, тоді як середня заробітна плата у деяких регіонах України не перевищувала 268,3 грн., а в сільському господарстві - 135,8 грн. Інакше кажучи, у той період заробітної плати не вистачало навіть на забезпечення потреб в основних продуктах харчування, що не відповідає умовам виживання людини як біологічної та соціальної істоти і є, по суті, порушенням Декларації прав людини (ООН, 1948 р.) і ст. 48 Конституції України.

У 2005 р. на споживчому ринку ціни на продовольчі товари зросли на 10,7%. Найбільшим було зростання цін на рибу, м'ясо, ковбасні вироби, молочну продукцію, цукор. Це значно вплинуло на загальне зростання споживчих цін, оскільки продовольчі товари мають найбільшу (56,6%) питому вагу у структурі грошових споживчих витрат населення.

У теорії менеджменту відомі основні підходи щодо прийняття управлінських рішень: централізований і децентралізований, груповий і індивідуальний, демократичний і ком промісний, що в повній мірі можна віднести і для аналізу рішень у сім'ї. Централізований підхід - більшість рішень приймається вищим рівнем управління. Хоча, навіть за надмірно централізованої системи деякі рішення про операції в банку можуть прийматися на більш низькому управлінському рівні. Наприклад, менеджер середнього рівня може бути наділений відповідальністю із залучення консалтингових фірм для того, щоб визначити через поступове вивчення, як

найкраще мінімізувати чергу споживачів, що формується з ряду ощадних відділів і позикових інститутів.

Децентралізований підхід - передача відповідальності з прийняття рішення на більш низький управлінський рівень. Цей підхід охороняє головних менеджерів від ризику "потонути" в дрібних деталях щоденних операцій. За децентралізованого підходу менеджер середнього рівня в банку, що був призначений спостерігати за рухом черговості, мав би значно більшу свободу дій під час вирішення виникаючих специфічних проблем. Одна з очевидних переваг децентралізованого підходу полягає в тому, що він дає більшу відповідальність і владу в прийнятті рішень людям з більш низьких рівнів управління.

Груповий і індивідуальний підхід має свої відмінності. У груповому підході до прийняття рішень менеджер і один або більше службовців працюють разом над однією проблемою. Індивідуальний підхід - це прийняття рішень тільки менеджером. Індивідуальний підхід має більшу перевагу тоді, коли часу на ухвалення рішення мало чи ухвалення групового рішення неможливо чисто фізично. З іншого боку, групове ухвалення рішення краще тоді, коли в менеджера є досить часу і засобів для прийняття рішення і його виконання. Важлива перевага групового підходу полягає в тому, що він дає людині, яка приймає рішення, шанс зібрати більше інформації з альтернативних варіантів рішення. Використання групового підходу базується на двох припущеннях:

- група приймає рішення легше, ніж одна особа;
- групове рішення легше виконується.

Якщо групове рішення - це управлінське рішення, менеджер повинен вибрати в кожному конкретному випадку, чи залучати підлеглих до прийняття рішення, чи ні.

Все більшого розвитку у сучасному управлінні організаціями набуває демократичний і компромісний підходу. Демократичний підхід передбачає прийняття рішень на користь більшості. Компромісний - знаходження консенсусу.

Демократичний підхід рідко використовується в організаціях, тому що він веде до того, що голосуючі з кожного питання поділяються на "переможців" і "переможених". Крім того, демократичний підхід має схильність до конфліктів з ієрархічною побудовою більшості організацій. Компромісний підхід, звичайно, використовується як форма групового підходу. Центром уваги є з'ясування точок зору якомога більшого числа людей, що мають відношення до цього рішення, а потім з них формується загальна думка. Голосування тут часто застосовується як метод знаходження консенсусу. Деякі спостерігачі помітили два негативних явища, що можуть виникнути в груповому процесі перевага груп з однієї чи двох особистостей і "групове мислення".

Групове мислення - це процес, за якого у відповідь, на соціальний тиск індивідуми погоджуються з загальним рішенням, навіть якщо не підтримують його, щоб уникнути конфліктів, а свою думку намагаються не висловлювати. У цих випадках рішення приймається порівняно невеликою групою, що бере участь, але носить статус установленого консенсусу. Прийняття рішень групою більш відкрито для зіткнення особистих думок, ніж за всіх інших підходів. Крім того, щоб проконтролювати переваги і недоліки групових рішень, менеджери повинні усвідомлювати, що іноді вони можуть бути збентежені результатами прояву особистої ініціативи.

Структура та характер домашнього праці багато в чому визначаються кількісним складом сім'ї, кількістю дітей, наявністю пенсіонерів і хворих, віком всіх членів сім'ї, професійної зайнятості, рівнем грошових і натуральних доходів, сімейним мікрокліматом, життєвими орієнтирами й установками, розміру жилюї площі, рівнем забезпеченості побутовою технікою, станом гардеробу, рівнем побутових зручностей, попитом на товари і пропозицією їх.

У домашньому господарстві повинні бути наступні принципи і передумови для при зняття ефективних рішень у менеджменті сім'ї:

кожен член родини повинен мати вільний простір, свободу і рівні права в родині, включаючи дітей старше п'ятирічного віку;

єдність напрямку - сім'я повинна мати чіткі і усвідомлювані усіма її членами цілі;

групування завдань для визначення видів робіт повинно проводитися так, щоб за кожну з них відповідав свій «працівник», член родини;

розподіл праці, мета якого - виконання певних видів робіт окремими членами сім'ї з урахуванням їх здібностей, здоров'я, досвіду. Навіть якщо поділ праці не призведе до скорочення часу робіт, то обов'язково зменшить навантаження;

повноваження і відповідальність. Кожен член родини повинен мати свої повноваження і нести певну відповідальність за їх виконання; повноваження мають розподілятися між усіма членами сім'ї;

дисципліна; підпорядкованість особистих інтересів загальним;

справедливість, об'єктивна оцінка діяльності кожного члена сім'ї; поєднання доброти і критичності в оцінці діяльності кожного члена сім'ї.

Весь тягар домашніх справ не повинен лежати тільки на жіночих чи чоловічих плечах. У створенні умов, що спонукають «працівників» вносити максимальний внесок у досягнення цілей, допоможуть добре ласкаве слово, спільність інтересів всіх членів сім'ї. Система комунікацій повинна бути зорієнтована на забезпечення ефективності прийняття рішень, контролю та координації. У цьому допомагають сімейна рада, спільне планування, складання та обговорення бюджету сім'ї, графіку робіт тощо;

Моя родина є неповною, тому розподіл обов'язків відбувається між мамою і мною. Що стосується фінансових зобов'язань (плата за комунальні послуги, різноманітні ремонтні роботи, купівля нової техніки та меблів тощо), вони більшою мірою належать моїй мамі, але я, звісно, намагаюся їй допомагати фінансово. Щодо не фінансових домашніх господарських обов'язків (приготування їжі, прання, прасування, догляд за тваринами, прибирання та ін.), ми виконуємо їх по черзі, або по наявності часу спільно. Наприклад, якщо хтось готує, інший прибирає та миє посуд. Більш за все я люблю робити щось разом, це об'єднує нас і значно прискорює процес, завдяки чому у нас є більше вільного часу для відпочинку.

Висновки

Аналіз виробничого менеджменту стосовно до сімейного господарства показує, що в сім'ї здійснюється управління, в основі якого лежать такі завдання: розкриття творчого потенціалу кожного «працівника»; формування згуртованого сімейного колективу і традицій; задоволення потреб членів сім'ї.

Особливостями прийняття рішень є форма - демократична компромісна; побудова відносин на основі довіря і партнерства, поведінковий підхід до прийняття управлінського рішення, який витікає із попередніх принципів.

Коробова Г.О., студентка
група ЕПмб - 17а МГ, інститут економіки, менеджменту і права в будівництві
спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: **Веретенникова О. В.**, к.е.н., доцент
Донбаська національна академія будівництва і архітектури (м. Макіївка)
anchitoc@mail.ru

ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ В ПРОЦЕСІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ВУГЛЕВИДОБУВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. Структура енергоспоживання практично всіх держав світу складається, насамперед, із власних паливних ресурсів. Наявність власної паливодобувної галузі забезпечує енергетичну незалежність держави, посилює її енергетичну безпеку. Україна за обсягами видобутку вугілля належить до першої десятки провідних країн світу, але, незважаючи на це, переважна більшість вугільних шахт є збитковими. Останнім часом все більше вугледобувних підприємств знаходяться в умовах фінансово-економічної кризи, що робить актуальною розробку стратегій антикризового управління. Практика діяльності вугледобувних підприємств свідчить про неефективне використання маркетингових інструментів під час розробки таких стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми антикризового управління на сьогодні є актуальними і розглядаються в працях українських вчених, серед яких В.О. Василенко, Л.О. Лігоненко, Л.С.Ситник, О.О. Терещенко, З.Є. Шершньова та інші. Питання проблематики антикризового маркетингу на стадії пошуку шляхів виходу з економічної кризи знайшли своє відображення в наукових працях таких вчених, як: М. Боднар, Д. Гонгальський, В. Руденко. Проте більшість питань щодо формування механізму антикризового управління на засадах маркетингу потребують подальшого удосконалення та поглибленого дослідження.

Метою дослідження є визначення особливостей застосування інструментів маркетингу в антикризовому управлінні на вугледобувних підприємствах.

Основний матеріал дослідження. Серед науковців, які досліджують роль маркетингу в антикризовому управлінні підприємством, не існує спільної думки щодо визначення категорії «антикризовий маркетинг» як виду маркетингової діяльності із власним змістом і засобами [2]. Поняття «антикризовий маркетинг» застосовується до конкретної програми дій досягнення цілей підприємства в нових умовах. В антикризовому управлінні маркетинг є фундаментом, на якому ґрунтується робота всіх підрозділів. На думку Ю.М. Мельник, місце та роль маркетингу в антикризовому управлінні підприємством можна представити у схематичному вигляді (рис.1) [9].

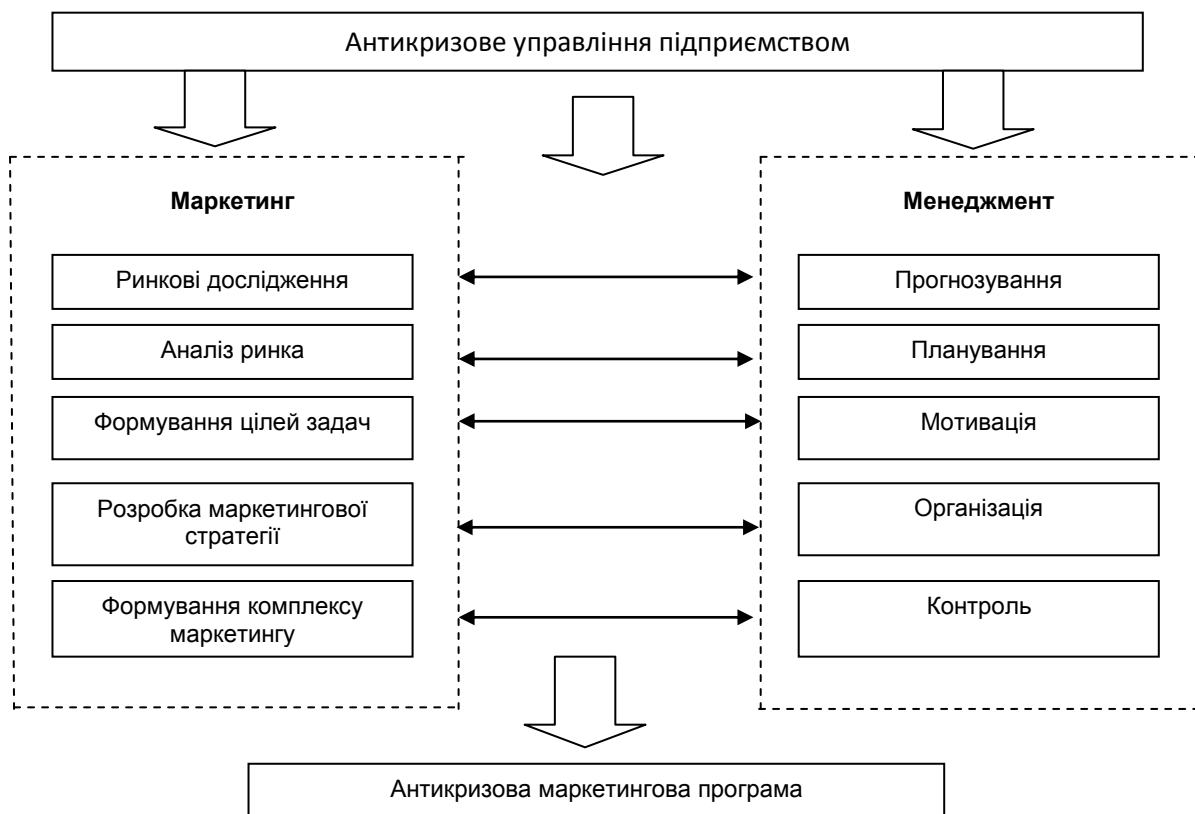

Рис. 1. Місце та роль маркетингу в антикризовому управлінні підприємством [9]

Кожному окремому виду діяльності властиві специфічні особливості маркетингу. Неможливо розробити універсальну антикризову програму для усіх підприємств. Дана програма має враховувати особливості та обставини діяльності кожного підприємства.

Саме ефективний маркетинг може дати підприємству низку конкурентних переваг і забезпечити розуміння того, яким чином в умовах обмеженого бюджету можна побудувати маркетингову діяльність підприємства так, щоб під час кризи не тільки вижити, а ще і поліпшити свою ринкову позицію. Це є дуже актуальним для вуглевидобувних підприємств.

У складні для економіки часи більшість вуглевидобувних підприємств стикаються з низкою проблем. Маркетингова інформація про зміну факторів маркетингового середовища є основою для прийняття антикризових управлінських рішень, спрямованих на стабілізацію і вихід підприємства з кризи за допомогою розроблення відповідних стратегій [10].

Необхідність розробки стратегій антикризового управління на вуглевидобувних підприємствах пояснюється тим, що в Україні склалася парадоксальна ситуація: обсяг споживаного імпортованого газу в 1,7 рази більший за обсяг вітчизняного вугілля, яке використовується на власні потреби, що є явищем необґрунтованим, економічно невігідним і навіть становить загрозу для національної енергетичної й економічної безпеки. Тому необхідно зменшити залежність української економіки від імпортованих енергоносіїв, що можливо лише за рахунок збільшення обсягів видобування і споживання власного вугілля, яке сьогодні дешевше за імпортоване польське та значно дешевше, ніж імпортований газ [11].

Як свідчить практика вуглевидобувних підприємств України, впровадження інструментів маркетингу хоча й набуває все більшого поширення, проте повною мірою ще не використовуються всі форми управління маркетинговою діяльністю. Застосуванню маркетингу на вуглевидобувних підприємствах перешкоджає ряд проблем, серед яких: дефіцит оборотних коштів, недосконалі принципи ціноутворення тощо.

У галузі майже відсутні шахти, що видобувають вугілля однієї марки й одного класу. Для кожної марки і для кожного класу вугілля необхідно виробити свої параметри збуту, тобто знайти оптимальні варіанти обсягів видобутку, обґрунтувати ціну, систему стимулювання. Це припускає використання цільового маркетингу - розмежування сегментів ринку, вибір одного чи декількох сегментів і розробку продукції і комплексу маркетингу в розрахунок на кожний з відібраних сегментів.

Висновки. В антикризовому управлінні підприємством роль маркетингу є провідною, але застосування його елементів в діяльності вуглевидобувних підприємств потребує подальшого удосконалення. Ефективно організована маркетингова діяльність в умовах кризи забезпечує підтримку ефективного функціонування підприємства, сприяє підвищенню його конкурентоспроможності та виходу з фінансово-економічної кризи.

Список використаної літератури:

1. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: Підручник. - 2-ге вид., Перероб. и доп. - К.: КНЕУ, 2004. - 699 с.
2. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник / В. О. Василенко - К., 2003. - 504 с.
3. Лігоненко, Л. О. Антикризове управління підприємством [Текст] / Л. О. Лігоненко. - К.: КНТЕУ, 2005. - 824 с.
4. Терещенко, О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві [Текст]: навч. посіб. / О. О. Терещенко. - К.: КНЕУ, 2004. - 560с.
5. Ситник Л. С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л. С. Ситник. - Донецьк: ІЕП НАН України, 2000. - 503 с.
6. Бондар М. Реклама не найкращих часів // Контракти. – 2008. – № 24. – С. 32–36.
7. Гонгальський Д. Криза інструкції // Контракти. – 2009. – № 41.С.4.
8. Руденко В. Велике прання // Контракти. – 2009. – № 33. –С. 40.
9. Мельник Ю. М. Роль та значення маркетингових інструментів в антикризовому управлінні підприємством / Ю. М. Мельник // Науково-техн. конф. викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту ["Економічні проблеми сталого розвитку"], 21–24 квітня 2009 р. –Суми : Вид-во СумДУ, 2009. – Ч. 1. – С. 8–9.
10. Максимова Т., Жданова О., Івченко Є. Особливості формування маркетингової політики на українських промислових підприємствах в умовах кризи // Маркетинг в Україні. – 2009. – № 6. – С. 22–26.
11. Петрик О. Фінансова криза в Україні та заходи щодо її подолання // Вісник НБУ. – 2009. – № 8. – С. 4–11.

Косенко Ю.В., студентка
група ФЕУ-513, факультет економіки та управління
спеціальність: менеджмент організацій та адміністрування
Науковий керівник: **Гудзь П.В.**, д.е.н., професор
Запорізький національний технічний університет (м. Запоріжжя)
Julia.zp@mail.ru

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ТАНЦЮВАЛЬНОГО КЛУБА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Вступ

Сьогодні танцювальний бізнес є дуже прибутковим. При досить малих витратах, що потрібні для відкриття школи танців, управлінець отримує високі прибутки та попит на послуги. Тому виникає необхідність детального аналізу функцій управління у танцювальних школах.

Область дослідження

Предмет наукового дослідження – методи ідентифікації функцій управління діяльністю танцювального клубу. Об'єкт дослідження - управління його діяльністю. Мета – визначити функції управління діяльністю танцювального клубу(КСТ «РОНДО») та шляхи їх вдосконалення.

Методи дослідження

Дослідження діяльності клубу «РОНДО» базується на таких основних методах та напрямках: метод аналізу окремих складових об'єкту дослідження, метод синтезу, метод конкретизації, метод гіпотези. Окрім цих методів, слід провести методи спостереження (анкетування учнів та тренерів, діагностику прибутковості КСТ «РОНДО» за вказаний період по місяцях та кварталах з урахуванням внесених змін у організацію діяльності); розрахунково-аналітичні прийоми, що зможуть дослідити ефективність гуртка як у фінансовому, так і в результативному аспектах, аналіз маркетингового плану розвитку (реклама, знижки, безкоштовні заняття та бонуси, організація конкурсів тощо) та його ефективності.

Результати дослідження

Управління – це цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт управління за допомогою певної системи методів і технічних засобів з використанням особливої технології для досягнення поставленої мети.

Танцювальний клуб – це організація, що надає послуги навчання дітей та дорослих мистецтву танцю.

Після проведення аналізу функцій управління в діяльності танцювального клубу та застосування різних методів дослідження, можна ідентифікувати першочергові та другорядні функції управління та скласти певний зв'язок між ними. Насамперед, менеджер має виконувати функції організації та планування – це є найголовнішим на перших етапах створення та діяльності танцювального клубу. Сюди входить підбір кадрів, організація їх роботи, вибір цін на послуги, місця розташування, основних напрямів танців, які пропонуватимуться для навчання тощо. На наступному етапі розвитку необхідно залучити функцію мотивації – як для тренерів, керівників, так і для танцюристів. І, звісно, функція контролю є обов'язковою та важливою, адже вона включає в себе багато аспектів, таких як контроль за розвитком клубу, за його не тільки економічною, але й соціальною структурою, за репутацією гуртка на регіональному та всеукраїнському рівні.

Окрім основних функцій, існують специфічні функції управління, які мають вплив на діяльність клубу:

- Управління фінансами;
- Функція підготовки та додаткового покращення кваліфікації кадрів;
- Управління допоміжними та обслуговуючими ресурсами (доставка води, спеціального оснащення, його ремонт, чистка і т.д.);
- Маркетингове управління тощо.

У процесі розвитку діяльності клубу ці функції слід удосконалювати та покращувати за рахунок:

- 1) Покращення функції планування (промоделювати кілька варіантів, а потім вибрати оптимальний з відповідною організаційною структурою управління клубом);
- 2) пробалансувати систему відповідних показників та визначити напрямок пропорційного розвитку клубу;
- 3) здійснювати взаємозв'язок прогнозування, перспективного, поточного та оперативного планування діяльності клубу тощо.

Висновки

Таким чином, ефективність та успішність діяльності танцювального гуртка залежить насамперед від вияву та реалізації функцій управління та методів їх удосконалення. КСТ «РОНДО» потребує великої уваги у сфері планування, мотивації та маркетингового розвитку. Тому слід звернути увагу на методи планування його діяльності, вибрати ті напрямки у діяльності, що мають найбільший попит. Підняття рейтингу гуртка серед інших гуртків міста Запоріжжя за рахунок мотивації та маркетингу є основною метою, якої має досягти підприємство за рахунок удосконалення функції управління.

Малютіна С.В., студентка
група ЕПмб - 17а МГ, інститут економіки, менеджменту і права в будівництві
спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: **Веретенникова О.В.**, к.е.н., доцент
Донбаська національна академія будівництва і архітектури (м. Макіївка)
sofya.malyutina@yandex.ru

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ

Постановка проблеми. Останнім часом економічна ситуація в Україні набуває все більш кризового характеру. Динамічне та мінливе зовнішнє середовище формує жорсткі умови для існування та діяльності вітчизняних підприємств. За таких обставин великого значення набуває якісне стратегічне управління суб'єктом господарювання, адже недостатньо розвинута система стратегічного управління ставить підприємства у вразливе становище та перешкоджає їхній ефективній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження різних аспектів стратегічного та антикризового управління підприємством, а також його удосконалення в сучасних умовах господарювання присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: І. Бланк, Д. Вовк, Т. Гавриленко, А. Грязнова, Г. Іванова, Є. Кайлюк, Д. Карлоф, Л. Костирко, В. Кошкіна, Ю. Лисиченко, В. Маркова, М. Мартиненко, В. Пономаренко, І. Портер, Н. Толстая та ін. Однак проблема удосконалення стратегічного управління на підприємствах України в сучасних умовах господарювання потребує подальшого розгляду.

Мета дослідження. З огляду на актуальність обраної теми, за основну мету обрано визначення принципів удосконалення стратегічного управління на підприємстві та напрямків подолання кризової ситуації.

Основний матеріал дослідження. Стратегічне управління є визначальною умовою для успішного розвитку підприємств всіх галузей національної економіки. Це зумовлено, насамперед, необхідністю адекватного реагування та адаптації системи життєдіяльності підприємства відповідно до існуючих змін [3].

Для ефективної діяльності підприємств в умовах конкурентного середовища необхідне формування організаційно-економічного механізму на базі систематичного вивчення ринку, поведінки споживачів, їх вимог до товару. Це в свою чергу потребує створення переважно нової системи стратегічного планування й управління підприємствами, адаптованої до проблем розвитку економіки України, її трансформації на ринкових засадах [2].

Стратегічне управління – це система управління підприємством, яка ґрунтується на розробці та реалізації стратегії підприємства. В основі стратегічного управління лежить стратегія розвитку виробництва, розроблена на тривалу перспективу, яка дозволяє йому за більш короткий проміжок часу адаптуватись до реалій ринку, своєчасно реагувати на зміни як внутрішнього, так і зовнішнього середовища [1].

Удосконалення стратегічного управління в нестабільних ринкових умовах функціонування можливо лише тоді, коли підприємство стратегічно орієнтоване. Стратегічно орієнтоване підприємство – це таке підприємство, в якому персонал має стратегічне мислення, застосовується система стратегічного планування, що дає змогу розробляти та використовувати інтегровану систему стратегічних планів, і поточна, повсякденна діяльність, підпорядкована досягненню поставлених стратегічних цілей [1].

На сьогоднішній день вдалому застосуванню в практику підприємств ідей і технологій стратегічного управління повинно надаватися велике значення, адже вони знаходяться у критичній ситуації, що породжена динамікою ринку, яка важко прогнозується, безліччю нових директивних рішень і законодавчих актів, вичерпністю внутрішніх ресурсів і зростанням агресивності зовнішнього середовища, особливо у фінансовій сфері [1].

Враховуючи дані обставини, для удосконалення стратегічного управління підприємства повинні додержуватись наступних принципів:

1. Встановлення ефективних зв'язків. Обґрунтовані плани можна розробити за участю всіх зацікавлених підсистем усередині підприємства та інших організацій, які надають необхідну інформацію, беруть участь в узгодженні інтересів, висувають пропозиції щодо змісту планів і механізмів їхнього виконання.

2. Участь усіх підсистем підприємства у плануванні. Важливим є те, що кожна посадова особа, яка бере участь у реалізації планів, має змогу впливати на швидкість виконання окремих заходів, їх порядок і зміст. Щоб запобігти помилок у планах на етапі їх виконання, а також розширити «поле альтернативних рішень» при розробці планів, доцільно залучати якомога більшу кількість фахівців – представників різних зацікавлених сторін. Це сприяє кращій обґрунтованості планів, їх координації та забезпечує менший опір їм.

3. Розробка альтернативних планів. Гнучкість того чи іншого плану також має певні межі. Відхилення від прогнозованих подій можуть бути досить значними. Тоді з метою запобігання кризі управління підприємством менеджмент може перейти до виконання альтернативних планів, які більшою мірою відповідають ситуації, що склалася [2].

Представлені принципи є запорукою успішного управління, що дозволить здійснити плавний перехід із найменшими втратами на виконання планів. Саме тоді, коли альтернативні плани на підприємстві регулярно розробляються та коригуються, постійно відстежується взаємозв'язок між діючими та альтернативними планами, механізми реалізації основних та альтернативних планів однакові чи дуже близькі, а персонал підприємства бере участь у розробці та коригуванні альтернативних планів, функція стратегічного управління виконується в повному обсязі [2].

Проте, на сьогоднішній день також існує ще ряд питань, які потрібно вирішити: відсутність показників, за допомогою яких можна проводити диференційований підхід з урахуванням кризового стану підприємств; не існує можливості візуального відображення стану підприємства; недосконалість вивчення особливостей вибору цілей та стратегій підприємства з урахуванням рівня його кризового стану; недосконалість дослідження підходів формування та реалізації антикризових програм.

Тому для вирішення представлених вище проблем необхідно удосконалити методичний підхід до визначення основної стратегії, виходячи з необхідності обґрунтування критеріїв, які відображають взаємозалежність ресурсів та попиту, за допомогою якого процес прийняття управлінських рішень стає більш простим стосовно розвитку підприємства у подальшій перспективі; формування підходу до стратегічного управління як системи, що передбачає такі ознаки як вхід, цілі, вихід, функцію, структуру і зворотні зв'язки. Складова організаційної системи управління може бути представлена системою стратегічного управління.

З вирішенням перелічених проблем можна буде своєчасно виявити рівень кризового стану та його причини на підприємстві, визначити ціль та стратегію підприємства, розробити та впровадити систему антикризових програм, враховуючи рівень кризового стану та можливості даного підприємства. Завдяки цьому підвищиться ефективність процесу прийняття управлінських рішень.

Висновки. Отже, стратегічне управління підприємством спрямоване на створення конкурентних переваг і утримання стійкої стратегічної позиції, що забезпечить майбутню життєздатність підприємства в мінливих умовах. Удосконалення стратегічного управління є дуже важливим аспектом діяльності підприємства, адже тільки чітко уявляючи положення свого підприємства на ринку, враховуючи його особливості, можна досягти поставлених цілей та задовільних фінансових результатів.

Література:

1. Вовк Д. М. Необхідність удосконалення стратегічного управління на промислових підприємствах в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Д.М. Вовк, О. Л. Кандиба // Відповідальна економіка. - 2012. - Вип. 4. - С. 107-110.
2. Лисиченко Ю. О. Формування системи стратегічного управління на підприємстві в умовах конкурентного середовища [Електронний ресурс] / Ю.О. Лисиченко // Управління розвитком. - 2013. - № 17. - С. 73-75.
3. Толстая Н. В. Управління стратегічним потенціалом корпоративних підприємств в сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / Н.В. Толстая // Економічний простір. - 2013. - № 73. - С. 254-266.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Підприємства житлово-комунального господарства є складовою інфраструктури, що забезпечує життєдіяльність відповідних місцевих громад, а також діяльність підприємств різних форм власності. Таким чином, належна діяльність комунальних підприємств є запорукою соціального та економічного розвитку відповідного регіону та країни загалом.

В умовах значного зношення основних засобів, гострої нестачі оборотних коштів комунальних підприємств, а також зростання заборгованості населення та підприємств з комунальних платежів науковцями все частіше розглядаються питання джерел формування фінансових ресурсів підприємств комунальної форми власності, а зокрема напрямків їх розширення та диверсифікації.

Фінансовими ресурсами підприємств комунальної форми власності, на думку О.П.Кириленко, слід розуміти сукупність грошових коштів, резервів і надходжень цільового призначення, що є в розпорядженні підприємств, які закріплені за ними на правах оперативного управління або повного господарського відання і використовуються на власні статутні потреби [1, с.36]. Фінансові ресурси є економічною основою діяльності комунального підприємства, і тому є доцільним розглянути джерела їх формування.

Джерела формування фінансових ресурсів комунальних підприємств наведено на рис. 1 [2].

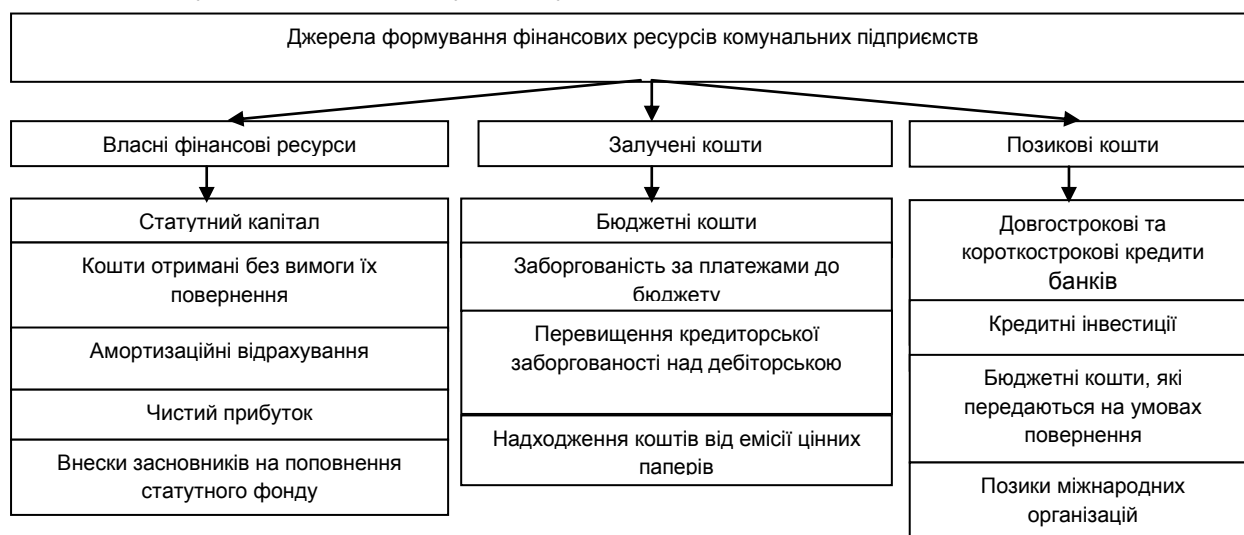

Рис. 1. Основні джерела формування фінансових ресурсів комунальних підприємств

Основним джерелом формування фінансових ресурсів підприємств комунальної форми власності є власні та залучені кошти. До власних коштів належать статутний фонд, амортизаційні відрахування, валовий дохід і прибуток. Первинне формування цих ресурсів проводиться в період створення підприємства шляхом формування статутного фонду, що складається з основних засобів і оборотних коштів. Статутний фонд комунального унітарного підприємства утворюється органом, до сфери управління якого воно належить, у період до його реєстрації як суб'єкта господарювання. Мінімальна величина статутного фонду такого підприємства встановлюється відповідною місцевою владою [3, с. 66].

Для більшості підприємств чистий прибуток є одним з основних джерел фінансового забезпечення його діяльності. Щодо комунальних підприємств, то досить часто їм не вистачає коштів навіть на оплату праці власним працівникам, оскільки більшість таких підприємств є не тільки нерентабельними, але і збитковими, що автоматично виключає з джерел інвестування власний прибуток [4, с. 332]. Все ж прибуток, отриманий підприємствами комунальної форми власності, розподіляється за загальними правилами розподілу прибутку, які діють у країні. Насамперед частина його у формі податку спрямовується на формування фінансових ресурсів держави, частина прибутку може бути вилучена місцевими органами самоврядування для перерозподілу між іншими підприємствами комунальної форми власності. Чистий прибуток підприємств, як правило, спрямовується на розвиток діяльності, задоволення соціальних потреб тощо [3, с. 67].

Оскільки майно підприємств комунальної форми власності перебуває у власності місцевих органів самоврядування, то для фінансування цих підприємств, крім власних джерел, залучаються кошти місцевих бюджетів, а також кошти, отримані в порядку перерозподілу між цими підприємствами. Важливо відзначити, що підприємства комунальної форми власності функціонують як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері, тому організаційно їх можна розділити на три групи: ті, які повністю перебувають на бюджетному фінансуванні; підприємства, які частково фінансуються за рахунок місцевих бюджетів і підприємства, які функціонують на принципі самоопукності [5].

Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською також відноситься до джерел фінансування комунального господарства, хоча не є основним. Дане джерело фінансових ресурсів не так часто використовується комунальними підприємствами, оскільки переважає тенденція зростання на баланс підприємств дебіторської заборгованості за рахунок значної кількості неплатників за наданні комунальних послуг, що в свою чергу означає вилучення з обігу підприємства значної кількості оборотних коштів. Комунальні підприємства на даний момент часу не мають таких важелів впливу на боржників, які могли б змусити їх повернути борги, оскільки в більшості випадків не можуть припинити надання послуг споживачам, які не сплачують комунальні рахунки, а стягнення заборгованостей в судовому порядку сьогодні є практично неможливим через відсутність єдиного правого механізму проведення таких процедур [6, с. 333].

Кредитування комунального господарства здійснюється шляхом надання довгострокових та короткострокових кредитів державою та суб'єктами кредитної системи на принципах повернення, платності, строкості та забезпеченості. Залученню кредитних ресурсів перешкоджає їх висока вартість в порівнянні з низькою рентабельністю підприємств комунальної сфери та відсутністю інвестиційно-привабливого середовища. Крім того, банківські фінансово-кредитні установи не зацікавлені у наданні кредитів таким клієнтам, без відповідних гарантій.

До джерел фінансування комунальних підприємств також відносяться всі види добровільної безповоротної та безоплатної допомоги як передача будь-яких видів майна, благодійні внески, гранти та дарунки, у тому числі внески від спонсорів та меценатів. Ключовими позиціями обґрунтування доцільності такої співпраці виступає вибір об'єктів, партнерів та форм співпраці.

Одним із альтернативних джерел залучення фінансових ресурсів комунальних підприємств є фінансування міжнародними фінансовими організаціями.

В 2008 році в Україні розпочався проект Світового банку «Розвиток міської інфраструктури» загальною вартістю 140 млн. дол. США, який був спрямований на підвищення рівня якості послуг водопостачання та водовідведення, зменшення операційних витрат шляхом ряду інституційних змін і вибіркового інвестицій у реконструкцію та заміну зношених систем водопостачання та каналізації.

Проект «Розвиток міської інфраструктури» реалізовувався на комунальних підприємствах 14 міст: Черкас, Дрогобича, Калуша, Кам'янця-Подільського, Харкова, Коломиї, Нової Каховки, Слов'янська, Борисполя, Новоград-Волинського, Кременчука, Чернігова, Івано-Франківська та Одеси.

В 2014 році стартував проект «Розвиток міської інфраструктури-2» (водопостачання, водовідведення та тверді побутові відходи) на суму 300 млн. дол. США. До участі в проекті відібрані 8 міст: Харків, Коломия, Житомир, Краматорськ, Донецьк, Кіровоград, Київ, Тернопіль. Цей же проект за напрямком підвищення енергоефективності у сфері центрального тепlopостачання в Україні передбачає залучення 350 млн. дол. США. До участі відібрано 7 міст. Реалізація проекту розрахована на 5 років.

Отже, в існуючих умовах необхідно суттєву увагу приділяти пошуку нових джерел фінансування комунальної галузі не тільки на регіональному рівні, але і на рівні держави. Для поліпшення фінансової діяльності комунальних підприємств держава повинна забезпечити спрямування бюджетних коштів на досягнення таких пріоритетних завдань, як:

- 1) адаптація комунальної сфери до ринкових умов господарювання;
- 2) підтримка точок зростання у пріоритетних для суспільства напрямках;
- 3) впровадження комунальних підприємств різних організаційно-правових форм;
- 4) залучення в галузь приватних інвестицій та іноземних інвесторів [7].

Список використаних джерел:

1. Кириленко О.П. Місцеві фінанси: підручник / О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. — 677 с.
2. Некрашук Г.М. Формування ефективного механізму функціонування комунального підприємства [Електронний ресурс] / Г.М. Некрашук. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2012/Economics/7_109268.doc.htm.
3. Нехайчук Д.В. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності / Д.В. Нехайчук // Науковий вісник «Фінанси, банки, інвестиції». – 2009. – № 2 – С. 66-69.
4. Макаров В. В., Хоменко С. Ю. Проблеми фінансування збиткових соціально необхідних комунальних підприємств / В. В. Макаров, С. Ю. Хоменко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2 – С. 234-237.
5. Ярош А. С., Гончаренко А. І. Комунальні підприємства в господарському механізмі місцевої громади [Електронний ресурс] / А.С. Ярош, А.І. Гончаренко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_NPN_2013/Economics/3_138137.doc.htm.
6. Макаров В. В., Хоменко С. Ю. Проблеми фінансування збиткових соціально необхідних комунальних підприємств / В. В. Макаров, С. Ю. Хоменко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2 – С. 234-237.
7. Козинець Г., Попова С. П. Удосконалення фінансування підприємств комунальної форми власності [Електронний ресурс] / Г.Козинець, С. П. Попова. – Режим доступу: <http://refdb.ru/look/2694405.html>.

Моротченко В.Ю., студент

група МОА(мар)-101, факультет проектного менеджменту та управління якістю

спеціальність: менеджмент організацій і адміністрування

Науковий керівник: **Калінько І.В.**, к.т.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

vlad-pruha@yandex.ru

ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Господарський механізм України навряд чи коректно порівнювати із державами з розвиненим ринковим господарством. Існує важливе питання про те, якою мірою до сучасної України, що розвиває конкурентоспроможну економіку, може бути застосована практика розвитку країн з розвиненим ринковим

господарством. Вносячи якісні зміни в організацію промислового сектора, банківської системи, змінюючи регулювання товарних і фінансових ринків за зразком найбільш ефективних систем, Україні необхідно подолати за десятиліття той шлях, який країни з розвинутою ринковою економікою прокладали протягом століть. При вирішенні таких складних і багатограних завдань необхідно з урахуванням міжнародного досвіду звернутися до пошуку нових джерел розвитку економіки.

Світова практика переконує, що тільки з розвитком національного корпоративного сектору економіки, і зокрема акціонерних товариств, акумулюються значні обсяги інвестиційних ресурсів у національній економіці. Саме корпоративне управління та акціонерний капітал становлять важливу складову ефективної інтеграції суб'єктів господарювання в міжнародну економіку. Тому вивчення світового досвіду і практики корпоративного управління є актуальним для українських корпорацій у контексті їхнього входження у світовий економічний простір.

Однак сьогодні через національну специфіку корпоративного управління така форма господарювання виконує в економіці України не характерну для світової практики функцію - залучення ресурсів та забезпечення участі зацікавлених фізичних і юридичних осіб у корпоративному управлінні на основі рішень, які ухвалюються колективно, а функцію перерозподілу власності та встановлення контролю над підприємствами.

Українська фінансова криза стала випробуванням для існуючої системи корпоративних відносин: компанії або адаптуються до нових умов або гинуть. Одним з факторів пристосування та подолання кризових явищ стала система корпоративного управління - в тих компаніях, які відповідали стандартам корпоративного управління негативні наслідки менш загрозливі.

Інституціональна теорія дозволяє досліджувати корпоративне управління як інститут, що є елементом інституціональної матриці економічної системи (Д.Норт) - історично сформованої системи базових інститутів, що регулюють функціонування основних суспільних сфер - економіку, політику, ідеологію. Якщо суспільство намагається організувати своє життя, не враховуючи природу інституціональної матриці, то неминучі соціальні потрясіння, уповільнення розвитку, можуть відбуватися революції чи загибель суспільного організму. Тому процес формування корпоративного управління повинний ґрунтуватися на базових властивостях характерної інституціональної матриці. В Україні інститути корпоративного управління досі знаходяться в стадії формування через те, що в ході проведення реформ була недооцінена необхідність реальних інституціональних змін, а директивне впровадження інститутів та їх насадження з боку держави сприяло економічному занепаду. В процесі інституціоналізації корпоративного управління не можна забувати про те, що через своє специфічне функціональне призначення в соціальній системі інститути завжди відносно стабільні, інертні стосовно своєї основи, консервативні. Причина консерватизму інститутів - у принципі консенсусу, інститут - це спосіб дій, який визнається обов'язковим усіма суб'єктами (або, принаймні, їх більшістю). Відповідно, поки більшість суб'єктів не сприйме (освоїть) новий спосіб дій, старий обов'язково залишається в силі. Тут і криється одна з найбільш глибоких передумов інституційної динаміки - суперечність між діяльною основою і відчуженою речовою формою інституту, в результаті чого суб'єкт вимушений або переступати вузьку інституційну форму, діяти «не так, як всі», або не використовувати нові можливості і напрями діяльності [7, с.6].

Незрілість інституціональних ролей основних суб'єктів корпоративного управління в Україні призводить до того, що суттєво змінюється зміст різних механізмів корпоративного управління. Якщо в американських корпораціях дискреційна поведінка менеджерів здійснюється на шкоду акціонерам, у німецьких - на шкоду акціонерам і працівникам, то в українських - в інтересах менеджерів і пов'язаних з ними осіб: державної бюрократії, політичної еліти, кримінальних авторитетів на шкоду акціонерам, працівникам і безпосередньо державі, оскільки приховування доходів позбавляє її чималої частини податкових надходжень. В Україні головною метою менеджерів є приховування дискреційних доходів від державних органів, а не від акціонерів, оскільки вони практично не мають впливу на менеджмент.

Таким чином, корпоративне управління є інституціональним утворенням, до складових якого належать інститути, учасники корпоративних відносин, правила, норми корпоративного управління та структури, що втілюють ці правила на міжнародному, національному та корпоративному рівнях.

Однією із засадничих характеристик вітчизняної моделі є недостатній інформмент у сфері захисту прав власності (насамперед міноритарних акціонерів), що виявляється у таких найбільш типових для української практики порушеннях: відсутність механізмів впливу на процес прийняття управлінських рішень; різноманітні порушення у сфері дивідендної політики; ускладнення процесу ознайомлення акціонерів з необхідною для управління інформацією та відсутність дієвих процедур оприлюднення інформації. Важливим чинником обмеження інтересів та прав дрібних акціонерів є неефективність інструментів внутрішнього та зовнішнього корпоративного контролю, насамперед неліквідності фондового ринку.

Разом з тим слід звернути увагу, що однією із найважливіших особливостей вітчизняної моделі, яка, щоправда, є досить типовою для більшості перехідних моделей у постсоціалістичних країнах, є те, що домінуючим конфліктом є не класичний принципал-агент конфлікт (між власниками та менеджментом), а конфлікт між міноритарними та мажоритарними акціонерами, інтереси яких представляє цілком підконтрольний їм менеджмент. Це дозволяє мажоритарним акціонерам, використовуючи легальні чи напівлегальні механізми, обмежувати права дрібних власників через: виведення активів; розмивання структури капіталу через додаткові емісії акцій.

Сучасна національна модель корпоративного управління перебуває на стадії формування, являючи собою перехідну конструкцію, в якій формально представлені компоненти різних моделей:

- відносно розпорошена власність, що є ознакою аутсайдерської системи. Дана характеристика, за умови існування неліквідного ринку цінних паперів і нерозвинутої фондової інфраструктури, є гальмом розвитку корпоративного управління як системи реалізації прав акціонерів;

- тенденції до зростання концентрації власності, становлення елементів інсайдерського контролю, запровадження схем перехресного володіння пакетами акцій і формування складних корпоративних структур різного типу (притаманні інсайдерським системам). Названі тенденції потребують інституційного обмеження у вигляді моніторингу діяльності менеджерів з боку банківських установ, який є неефективним в умовах недостатнього розвитку кредитного ринку та відсутності адекватного фінансування вітчизняного корпоративного сектору.

Використання світового досвіду має свої переваги й недоліки, тому при визначенні стратегічних пріоритетів розбудови національної моделі необхідно зважати на найбільш типові загрози та можливості запозичення позитивних рис різних моделей. Як стверджує Носова О.В, «не має сенсу судити про достоїнства кожної моделі та її застосовуваності для перехідних економік без урахування стадії розвитку кожної країни, а також історії її інститутів та правового устрою» [5, с.769].

У процесі побудови власної моделі необхідно керуватися напрацьованим світовою практикою досвідом, орієнтуючись на апробовані тенденції корпоративного управління з урахуванням можливостей їх адаптації до традиційно сформованих умов та особливостей історичного розвитку національного господарства.

Українська модель корпоративного управління знаходиться на стадії формування, тому є досить еkleктичною, вбирає в себе риси різних класичних моделей, які є більш адекватними в різні періоди розвитку транзитивної економіки

Враховуючи, що процес інституціоналізації моделі корпоративного управління в Україні продовжується, реальна інституціоналізація може сприяти формуванню моделі, що відповідає міжнародним стандартам корпоративного управління, або створити специфічну модель, яка відрізняється наявністю суттєвих анахронізмів минулого, інтегрованих в ринкову економіку.

Список використаної літератури:

1. Булеев И.П. Промышленные корпорации./ И.П.Булеев, С.В.Богачев, М.В.Мельникова.- особенности развития и принятия решений - Донецк: 2003. - 116 с.
2. Гриньова В.М. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні / В.М. Гриньова, О.Є. Попов - Х.: Вид. ХДЕУ, 2003. - 324 с.
3. Долгопятова Т. Концентрация акционерной собственности и развитие российских компаний (эмпирические свидетельства) / Т.Долгопятова // Вопросы экономики. - 2007. - №1. - С.84 - 97.
4. Костенко О. Стимули для прозорості / О.Костенко // Цінні папери України. - 2008. - №1. - С.17.
5. Носова О. В. Система корпоративного управления в условиях институционально-рыночной трансформации / О.В.Носова // Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований; под ред. А.А.Гриценко. - Х.: Форт, 2008. - С.769 - 784.
6. Сірко А. Корпоративна власність у транзитивній економіці / А.Сірко // Економіка України. - 2003. - №. -2. - С.57 - 64.
7. Яременко О. Механізм інституційних змін / О.Яременко // Економічна теорія. - 2006. - №1. - С.3 - 12.

Нестеренко А.Г., студентка
група ФЕУ-513, факультет менеджменту
спеціальність: менеджмент організацій і адміністрування
Науковий керівник: **Гудзь П.В.**, д.е.н., професор
Запорізький національний технологічний університет (м. Запоріжжя)
nesterenkolina5@gmail.com

АНАЛІЗ СЕРЕДОВИЩА ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛІГРАФІЧНОГО БІЗНЕСУ

Актуальність теми: Для реалізації потенційних переваг процесного підходу на поліграфічних підприємствах актуальною проблемою є оптимізація управління в контексті аналізу середовища на основі застосування статистичних та соціологічних даних з урахуванням специфіки поліграфічного виробництва. Недостатній рівень науково-практичних розробок методів для організації поліграфічного підприємства у час новітніх технологій та режиму всезагальної економії в Україні.

Область дослідження

Об'єкт дослідження: організації поліграфічного бізнесу.

Предмет дослідження: теоретичні та методичні прийоми вивчення середовища функціонування поліграфічного бізнесу.

Мета роботи – проаналізувати середовище організації поліграфічного бізнесу.

Методи дослідження

Статистичні методи наукового дослідження та синтез багатовимірною середовища діяльності.

Результати дослідження

В процесі аналізу зовнішнього середовища поліграфічного бізнесу виявлено наступні характеристики.

1. Монополізація системи дистрибуції однією- кількома компаніями сприяє удосконаленню інформаційного забезпечення ринку книжкової продукції, але ускладнена через нестабільність попиту, немотивованість видавців надавати дистрибуторам своєчасну релевантну інформацію про нові видання.

Авансові виплати видавцям за постачання товарів малоімовірні через низький попит на книги, тому вітчизняна збутова ланка співпрацює переважно за договорами консигнації.

3. Розвиток суб'єктів ринку за рахунок позикових коштів ускладнений через низький рівень рентабельності, великий термін окупності книжкової продукції.

4. В сучасних умовах необхідний режим економії, цьому сприяє аутсорсинг складських функцій видавництва, книгарень посередницьким книгорозповсюджувальним організаціям. Така практика, типова для розвинених країн, набуває популярності в Україні.

5. Просування продукції на міжнародному рівні збільшує можливості розвитку суб'єктів книжкового бізнесу, але недостатня увага до впровадження прогресивних маркетингових технологій, дефіцит коштів, уповільнюють вихід галузі зі стану стагнації.

6. Пропагування читання на загальнодержавному рівні виховує культуру отримання інформації, сприяє розвитку книжкового бізнесу, але непослідовність, безсистемність політики владних органів забезпечує нетривалий ефект.

Спільна відповідальність видавничих, оптових і роздрібних торговельних ланок, бібліотек, авторського і читацького середовища, інституцій влади, профільних галузевих організацій за підготовку, просування, доступність, платоспроможний інтерес до книг сприятиме становленню повноцінного поліграфічного бізнесу в Україні.

Проведений у роботі аналіз проблем попиту дозволив сформулювати ідеї для їх вирішення на прикладі книгарень. Так, встановлено, що головним фактором, який впливає на формування незадоволеного попиту, є відсутність потрібних відвідувачу книг. Дослідження показало, що майже половина відвідувачів книгарні, які йшли з книготорговельного підприємства без придбання книги, звертались до продавця чи консультанта з питанням - чи наявна потрібна їм книга в книгарні? Основні причини формування незадоволеного попиту:

- книга іноземною мовою;
- навчальні книги;
- книга, яка нещодавно вийшла, але її в книгарні ще немає;
- книги, які вже розкупили.

Іншими причинами можуть бути: режим роботи; розташування книгарні; псування книги; неплатоспроможність. На основні причини припадає 90% всього незадоволеного попиту, на інші – 10%. Відвідувачі, що шукали книги російською мовою, становлять 23% від незадоволених споживачів. Відсутність книг, які нещодавно вийшли, але їх в книгарні ще немає, та книг, які вже розкупили, формує по 14% всього незадоволеного попиту. Найбільшу частку всього незадоволеного попиту – 39% - становлять відвідувачі, яким потрібна навчальна книга.

Статистичні дані демонструють, що покупців більше цікавлять книги сучасних українських і зарубіжних авторів, дитячі книги та книги з історії. Вони не віддають перевагу конкретному видавництву та позитивно відгукуються про саме книготорговельне підприємство. Покупці відвідують книгарню в середньому один-два рази на місяць, спілкуються з працівниками та інколи просять по допомогу.

На нашу думку, незадоволений попит книготорговельного підприємства можна зменшити завдяки наступним заходам:

1. Співпраця з новими видавництвами. Це дозволить розширити асортимент книгарні, не змінюючи вже сформований, а для відвідувачів мати більший вибір книг.

2. Удосконалення рекламної діяльності. Розміщення реклами в газетах, на транспорті, розповсюдження рекламних листівок збільшить попит споживачів даного книготорговельного підприємства. Обов'язково потрібно вказати режим роботи книгарні та зробити акцент на помірних цінах. Також необхідно змінити вивіску книгарні на більш яскраву і помітну.

3. Впровадження системи інформаційних повідомлень про книжкові новинки, надання знижок на певні товари тощо. Це заохочуватиме відвідувачів книготорговельного підприємства частіше відвідувати його та «рекламувати» друзям та знайомим «цікаві новинки».

4. Урізноманітнення форм продажу літератури, створення електронного каталогу видань та надання доступу до нього через мережу Інтернет, а також використання в самому приміщенні магазину.

5. Працівники книгарні повинні приділяти більше уваги формуванню асортименту книгарні, щоб відвідувачі книготорговельного підприємства мали можливість швидко та без перешкод знайти потрібну їм книгу.

6. Працівникам книгарні потрібно удосконалити індивідуальне обслуговування покупців та здійснювати постійний моніторинг незадоволеного попиту.

Ці та інші заходи дозволять зменшити незадоволений попит, залучити більшу кількість потенційних покупців, підвищити увагу до асортименту книгарні зокрема та української книги загалом, позитивно вплинути на покращення товарообігу підприємства, його іміджу та конкурентоспроможності.

Забезпечення випуску книжкових видань є неможливим без діяльності видавничих організацій. Саме вони є основними суб'єктами на книжковому ринку, що можуть виступати в ролі як виробників, так і продавців. Сегментація ринку даного виду продукції може бути проведена за цільовим призначенням (типами та видами), за тематичними розділами, за територіальною ознакою (областями, регіонами, країнами). Згідно з типологічним розмежуванням книжкового ринку можна виокремити як окремий сегмент навчальну літературу для вищої школи. Суб'єктами даного сегменту є переважно спеціалізовані видавничі організації, що випускають літературу для студентів вищих навчальних закладів, видавництва вищих навчальних закладів. Видавництв та видавничих організацій, які спеціалізуються на випуску навчальної літератури, дуже незначна кількість. З-поміж чотирьох тисяч організацій, що займаються видавничою діяльністю, видавництва навчальної літератури становлять близько 1%.

Нині на ринку навчальної книги для ВНЗ України діють такі видавничі організації як: "Академія", "Академвидав", "Вища школа", "Техніка", "Либідь", "Знання", "Кондор", "Центр навчальної літератури", "Вікар", видавництва вищих навчальних закладів, зокрема Видавничий дім "Кисво-Могилянська академія", "МАУП", "Видавництво Європейського університету", "Політехніка", "Україна", "КНЕУ", "Львівська політехніка", "Університетська книга". Дані видавничі організації спеціалізуються на випуску підручників та навчальних посібників для вищої школи переважно гуманітарного спрямування, в незначній кількості наявні навчальні видання з природничо-технічної сфери.

Визначити частку ринку кожного окремого видавництва майже неможливо, у зв'язку з тим, що видавництва не проводять системного моніторингу свого сегменту ринку, і не оприлюднюють цю інформацію. Але опосередкованим показником, який відображає позиціонування видавництва на ринку, може бути рівень задоволеного та незадоволеного попиту. Ці показники можна дослідити такими методами: аналізу документації відділу збуту та проведення соціологічних досліджень: анкетування, усне опитування. Такий моніторинг ринку повинен включатися в маркетингову політику видавництв. Зараз відчувається нестача інформації органів державної статистики, і освіти і науки України про те, скільки і яку літературу випустили видавництва, тому пропонується ввести моніторинг діяльності, за допомогою таких методів:

1. Маркетинговий аналіз (аналіз глибини, ширини, насиченості книжкової продукції).

2. Соціологічний метод (моніторинг незадоволеного попиту на виставках; аналіз запитів у видавництво від потенційних клієнтів, які не задовольняються; аналіз залишків книжкової продукції, що не розпродується). Є два шляхи проведення такого дослідження: зусиллями відділу збуту видавництва та укладанням договору про співпрацю з випускаючими кафедрами вищих навчальних закладів, які готують фахівців з книжкової справи, який передбачав би взаємовигідну співпрацю (студенти, як практичне заняття, виконують збір даних за програмою видавництва). Дослідження показали, що загальноекономічні чинники є пріоритетним для входу в поліграфічний бізнес (конкуренти – 10 балів, економічні – 9 балів) та політичні – які впливають на видавничу політику, преференції, мовні питання тощо (табл.1).

Таблиця 1

Оцінка впливу факторів на функціонування поліграфічного бізнесу за десятибальною шкалою

Фактори впливу	Вага впливу фактору
Демографічні	7
Економічні	9
Політичні	10
Правові	8
Соціальні	8
Культура	5
Конкуренти	10

Позитивним моментом в цьому випадку є те, що можна оцінити ступінь впливу факторів у кількісному вимірі, в бальній системі. Недоліком є те, що різні фактори - правові, демографічні, соціальні, майже не представлені у релевантних джерелах. Тому, пропонується комплексна схема моніторингу цільової інформації, яка включає такі необхідні складові:

обов'язковий масив масової і фахової інформації про систему вищої освіти в Україні.

результати впливу правових факторів.

економічні фактори – загальний і структурний платоспроможний попит.

співвідношення задоволеного і незадоволеного попиту, за документами відділів реалізації видавництва, і підприємств-партнерів. Ця схема може бути індивідуальною для кожного окремого видавництва, ситуації, і можливостей видавництва, але є невід'ємною складовою маркетингових досліджень, і поліпшення свого становища на ринку.

Аналіз ситуації на ринку поліграфічного бізнесу включає кабінетні, польові, пілотні, панельні та експертні дослідження. Кабінетні дослідження виконуються на основі вже оприлюдненої чи опублікованої раніше інформації іншими дослідниками для досягнення певної мети. Польові дослідження проводяться у зовнішньому середовищі з визначеними методами і завданнями та передбачають збирання первинної інформації про суб'єкти і параметри ринку. Пілотні дослідження, або методи пробного продажу, здійснюються шляхом апробації нових дій або методів чи продажу нової продукції. Панельні, експертні дослідження, ділові контакти та інші види, які передбачають різноманітні контакти з визначеними суб'єктами дослідження з використанням соціологічних методів.

Отримана інформація є підставою для прийняття рішення про оптимальну стратегію на основі знань про стратегію в умовах нестабільної економічної ситуації та етапів життєвого циклу товарів. Товарна стратегія передбачає, що дії видавництва спрямовані на пошук вигідного сегменту та формування, на основі результатів дослідження, товарної політики видавництва. Стратегія диверсифікації передбачає освоєння нових напрямів діяльності видавництва, наприклад, якщо видавництво випускало науково-популярну літературу, то дитяча література буде новою сферою. На основі досліджень і враховуючи, що кожне видавництво утвердилось на ринку і має номенклатуру видань, пропонуємо використовувати стратегію диверсифікації.

Моделлю для обрання стратегії визначимо наступну послідовність дій:

визначення споживчих властивостей товару, при цьому враховуючи вікову категорію дітей, на яку орієнтоване видання;

дослідження мотивів покупок;

обрання типу літератури: художня, довідкова, ужитково-розважальна тощо;

визначення кола осіб, які будуть задіяні у редакційній підготовці видання;

вибір матеріальної конструкції видання та бази для поліграфічного виконання;

економічне обґрунтування доцільності випуску видання. Розрахунок витрат на випуск книги має включати витрати на: послуги редактора, коректора, художника, дизайнера, на присвоєння кодів УДК, ББК, ISBN; поліграфічне виконання; на збут видання.

Висновок

Наявність статистичної інформації та застосування аналітичних методів дозволяє зробити висновок стосовно організації поліграфічного бізнесу з урахування зовнішніх та внутрішніх особливостей, які були виявлені під час аналізу середовища. Отже, доцільність випуску має вирішувати керівництво спільно з редакцією та відділом збуту, який має інформацію стосовно динаміки впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Тільки після цього необхідно приймати рішення про реалізацію стратегію у господарській діяльності видавництва.

Підварко О.В., студентка
група 61, факультет економіки та управління
спеціальність: Професійна освіта. Економіка
Науковий керівник: **Гудзь М.В.**, д.е.н., професор
Бердянський державний педагогічний університет (м. Бердянськ)
lenusik.bee@mail.ru

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна ринкова економіка характеризується постійним зростанням кількості господарюючих суб'єктів, посиленням конкуренції та збільшенням асортименту продукції. У цих умовах підприємствам необхідно використовувати всі можливості, ресурси і інструменти для завоювання та утримання споживачів. Продукція або послуга, вироблена підприємством, повинна бути продана, тобто, з урахуванням всіх переваг і побажань клієнтів, і з отриманням найбільшої вигоди. Тому найголовнішим завданням будь-якого підприємця є визначення свого існуючого стану, виявлення невикористаних резервів та розроблення ефективних стратегій розвитку.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблемами дослідження управління маркетинговим потенціалом підприємства займалися багато вітчизняних і зарубіжних вчених: Арзямов А., Ассель Г., Аткина Н., Багрейв В., Балабанова Л., Бандурін А., Баранчев В., Безфамільна С., Берлін А., Котлер Ф., Лавренова Є., Марушков Р., Мерзлікіна Г., Онищенко В., Попова Л., Рожков А., Сандей Є. та ін.

Мета дослідження: висвітлити важливість процесу управління маркетинговим потенціалом підприємства.

Особливу роль в системі елементів потенціалу підприємства відіграє маркетингова складова (маркетинговий потенціал), неухильне зростання значення якої в умовах ринкових відносин обумовлюється сутністю, значенням та функціями маркетингу в господарській діяльності.

Під маркетинговим потенціалом розуміють сукупність внутрішніх можливостей та зовнішніх шансів задовольняти потреби споживачів та отримувати на цій основі максимальні економічні вигоди. Цим поняттям позначають здатність підприємства ефективно виявляти, формувати та найповніше задовольняти потреби споживачів. [1].

Модель маркетингового потенціалу підприємства значною мірою визначається: обсягом та якістю наявних нематеріальних ресурсів; можливостями керівників та інших категорій персоналу до управління цими ресурсами; можливостями менеджменту оптимально використовувати наявні ресурси підприємства.

Важливою складовою процесу управління маркетинговим потенціалом є стратегічний аналіз цього потенціалу, який є початковим етапом розроблення стратегії підприємства. Його метою є вибір конкретної стратегії з багатьох альтернатив і формування всієї системи стратегій. Реалізація обраної стратегії дозволить підприємству збільшити обсяг поставок кожному споживачеві, а також збільшити число кінцевих споживачів, що в принципі повторює збільшення частки ринку і, відповідно, збільшення обсягу продажів.

Мова йде про вибір найбільш ефективної системи, каналів і методів збуту стосовно конкретно визначених ринків. Це означає, що виробництво продукції з самого початку орієнтується на конкретні форми і методи збуту, найбільш сприятливі умови. Тому розробка стратегії має наметі, визначення оптимальних напрямів і засобів, необхідних для забезпечення найбільшої ефективності процесу реалізації товару. Це передбачає обґрунтований вибір організаційних форм і методів збутової діяльності, орієнтованих на досягнення намічуваних кінцевих результатів.

Розглянемо процес управління маркетинговим потенціалом на прикладі ПАТ «Київської кондитерської фабрики «Рошен».

Для забезпечення високої якості продукції, підприємство розробило та впровадило Систему Менеджменту Харчової Безпеки (СМХБ). З цією метою ПАТ «Рошен» поставило наступні завдання:

- провести навчання працівників фабрики основам стандарту ISO 22000: 2005, з інструктажем кожного працівника фабрики щодо дії СМХБ і вказівки особистої відповідальності за безпеку виробничого процесу;
- розробити та впровадити документацію СМХБ;
- вкласти капітал у реконструкцію виробничих приміщень, оснастити додатковим технологічним і лабораторним обладнанням для виконання додаткових вимог по власній гігієні та санітарії виробництва, а також щодо запобігання потрапляння сторонніх предметів в кондитерські вироби та забруднення їх хімічними і біологічними компонентами.

На сьогоднішній день ринок кондитерських виробів досить різноманітний. Тому, одна зі складових збереження лідерства - постійні інновації в області товару. «Рошен» – лідер за кількістю нової продукції, введеної на український ринок. Наприклад, підприємство є виробником карамелі нового рівня і займає 40% карамельного ринку. На другому місці, з великим відривом, - «АВК». З виробництва шоколадно-вафельних тортів у «Рошен» - 70% ринку, друге місце - у «Київ-Конті». Шоколадні цукерки в коробках від «Рошен» займають 50% ринку, багато з них не мають аналогів на українському ринку. [2].

Управління маркетинговим потенціалом відіграє дуже важливу роль у діяльності підприємства. Саме завдяки вдало організованому управлінню маркетинговим потенціалом можна забезпечити 60% успіху компанії. Визначення правильної стратегії, реалізація її на практиці та аналіз результатів дозволяє ефективно використовувати наявний потенціал та створювати його у майбутньому. При постійно мінливих економічних умовах на ринку збуту, підприємству необхідно також використовувати у своїй практичній діяльності нові моделі та методи по формуванню збутової політики, що забезпечить своєчасне реагування на зміни дій як споживачів,

посередників, так і конкурентів. Управління маркетинговим потенціалом на ПАТ «Рошен» здійснюється належним чином, про що говорять його позиції на ринку кондитерських виробів України.

Список використаних джерел:

1. Тучкова, А. А. Оцінка маркетингового потенціалу підприємства [Текст] / А. А. Тучкова ; кер. роботи В. І. Чобіток // XLVII студентська науково-практична конференція (17-20 грудня 2012 р.; м. Харків) : зб. тез доп. / Укр. інж.-пед. акад. - Х., 2012. - Ч. 5, Т. 1. - С. 48.

2. Продукція Рошен [Електронний ресурс] / Агентство з розвитку інфраструктури та фондового ринку України – Режим доступу : <http://roshen.com/ua/products/> - Заг з екрану.

Соколов О.С., студент

спеціальність: економіка підприємств

Науковий керівник: **Гудзь М.В.**, д.е.н., професор

Бердянський державний педагогічний університет (м. Бердянськ)

sokolov.sashuta@mail.ru

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Регулювання цін та цінової політики на сільськогосподарську продукцію має важливе значення. Ціни визначають рентабельність продукції, підприємства, його стан, а також фінансову стабільність.

Цінова політика досліджувалася багатьма вченими. До них можна віднести таких науковців, як В.С. Пінішко, Л.Ф., Чернева, Ю.Г. Тормоса, Л.О.Шкварчук та інші. Їх наукові роботи присвячені проблемам ціноутворення та цінової політики. В них розглядалися різні підходи щодо розуміння сутності та визначення цінової політики та управління цінами. Вони визначають загальні підходи до формування цінової політики. Але багато в чому ціноутворення в аграрному секторі залишається не вирішеним. Це зумовлює необхідність дослідження цінової ситуації на аграрному ринку, збільшення продажу за цінами, які підвищували б ефективність виробництва.

Існують різні погляди на сутність поняття цінової політики: Ю.Г.Тормоса вважає, що цінова політика – це сумісна діяльність місцевих і центральних органів влади для досягнення трьох цілей: проведення цінової лібералізації, державного регулювання цін на окремі види товарів та контроль за їхнім додержанням [3]. Л.Ф.Чернева стверджує, що цінова політика передбачає: дії органів державної влади, місцевого самоврядування та підприємства, спрямовані на регулювання цін у господарстві [1]. Л.О.Шкварчук розглядає регулювання цін, як діяльність держави для встановлення і збереження такого рівня цін, який би забезпечував рентабельну діяльність суб'єкта господарювання, реальність заробітної плати, стійкість валюти та інші параметри держави.

Розробка цінової політики полягає у встановленні початкової ціни на товар, у своєчасній зміні цін у відповідності з ринковими умовами, що змінюються, можливостями підприємства, його цілями і задачами.

Цінова політика на сільськогосподарську продукцію поєднує в собі регульовані та ринкові ціни. Суть цієї політики полягає в встановленні таких цін в залежності від положення на ринку, які забезпечують запланований прибуток і вирішать стратегічні й оперативні завдання.

Уся цінова політика підприємства в умовах ринкової економіки будується на основі поставлених цілей.

Підприємства можуть мати різні цілі (досягнення певної частки ринку, максималізація прибутку, забезпечення лідерства по показниках якості) і відповідно впроваджувати різну цінову політику.

- Максималізація прибутку (підприємство орієнтується на сьогоднішній і менше уваги приділяє перспективі, завдання ціни – забезпечити максимальний поточний прибуток);

- Збільшення долі ринку (підприємство знижує ціну, зростає обсяг збуту, поліпшується позиція підприємства на ринку, що призведе до збільшення прибутку у майбутньому);

- Лідерство за якістю продукції (підприємство пропонує ринку найкращий товар за високою ціною, яка повинна покрити витрати);

- Забезпечення виживання підприємства (ситуація на ринку дуже напружена, гостра конкуренція, виживання, важливіше за прибуток, тому підприємство застосовує програми цінових поступок, а ціни прокривають витрати).

Ціноутворення – це процес встановлення цін на товари та послуги. Є багато методів визначення цін. Їх застосування залежить від політики ціноутворення підприємства та виду продукції. Підприємство визначає базову ціну на продукцію, яка може в подальшому змінюватися.

Процес ціноутворення показано на рис.1.

В Україні середні ціни реалізації плодів та овочів за період з 2000-2012р. зросли: овочі – зросли в 4 рази, плоди в 5 разів, картопля – в 3 рази.

Витрати (собівартість) підприємства	Прибуток	Акцизний збір	ПДВ	Оптова націнка	Торгівельні надбавки
Ціна підприємства					
Відпускна ціна підприємства					
Оптові ціни					
Роздрібна ціна					

Рис. 1. Структура ціни

Динаміка середніх цін показана на рис.3

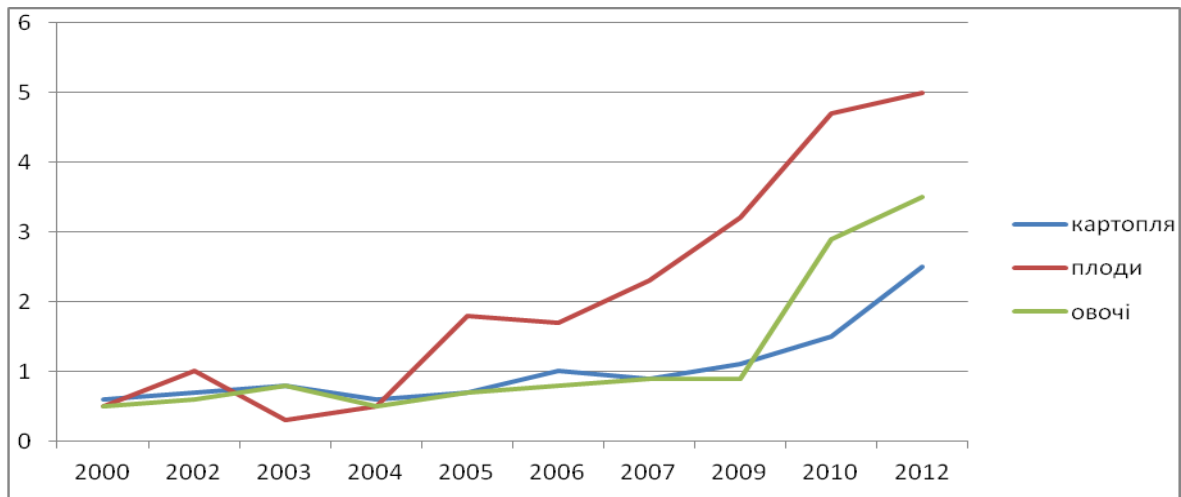

Рис. 2. Динаміка середніх цін реалізації плодовоовочевої продукції

Як бачимо ціни реалізації зросли на всі види плодовоовочевої продукції. Найбільший приріст – на плоди та ягоди (в 9,5 раз), овочі (зросли в 7 разів), найменше зросла ціна на картоплю (в 4 рази). Рівень цін значно нижчий ніж ринкова вартість фруктів і овочів. Це тому, що сільськогосподарські підприємства практично не застосовують маркетингові підходи при реалізації своєї продукції.

На ринку плодовоовочевої продукції в останні роки постійно збільшується конкуренція. Виробники повинні використовувати всі можливі шляхи для підвищення ціни реалізації продукції: вирощування ранньої продукції, використання нових сортів, технологій, спорудження теплиць.

Отже, ціна і ціноутворення є важливим елементом ринкового механізму, впливає на розвиток суспільного виробництва та рівень життя населення.

Для отримання найвищих прибутків сільгоспвиробникам потрібно орієнтуватися на якість продукції; організацію зберігання, транспортування, а також реалізацію в період сезонного підвищення цін. Правильно спрямована цінова політика є запорукою успішної діяльності підприємства в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Лысова Н.А., Чернева Л.Ф. Управление ценами: учеб.пособ/ Лысова Н.А., Чернева Л.Ф. – М.: КНОРУС, 2006. – 200с.
2. Сільське господарство України // Державний комітет статистики України [за ред.Ю.М.Остапчук]. – 2012р. – 375с.
3. Тормоса Ю.Г. Ціни та цінова політика: навч.-метод. посіб. для самос. вивч.дисц. / Тормоса Ю.Г. – К.: КНЕУ, 2003. – 91с.

Солонінко Р.Ю., студент
факультет економіки та маркетингу
спеціальність: маркетинг

Науковий керівник: **Глушко Т.В.**, викладач
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут (м. Хмельницький)

СТРАТЕГІЧНЕ МАРКЕТИНГОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Вступ. В ринковій економіці існує багато факторів впливу на ринок та суб'єктів його діяльності. В сучасній концепції управління підприємством, для врахування всіх можливих факторів впливу у майбутньому та визначення подальшого розвитку, все більше значення віддається розробці стратегії підприємства. Постановка стратегічних цілей розвитку підприємств в Україні набуває в умовах трансформації ринкових відносин особливої актуальності. Ці цілі та напрями розвитку в даний період повинні визначатися новими, властивими ринку елементами. Задача виходу на світовий ринок, яка стоїть перед вітчизняними підприємствами, вимагає не тільки підвищення конкурентоспроможності продукції, а ще й активного використання методів внутрішньо-фірмового планування та управління, що базується на їх стратегічному розвитку.

Недостатньо науково дослідженою та обґрунтованою залишається значна кількість складових елементів та етапів маркетингового стратегічного планування. Дискусійним є зміст процесу маркетингового стратегічного планування (його складових етапів, їх послідовності та пріоритетності), не існує однозначного і конкретного тлумачення (визначення) центральної (фундаментальної) категорії маркетингового стратегічного планування – маркетингової стратегії, не розроблена чітка і логічна класифікація маркетингових стратегій підприємств. Таким чином, розробка методологічних засад маркетингового стратегічного планування діяльності підприємства є об'єктивною нагальною необхідністю.

Результати досліджень. Стратегія – це термін, який не має однозначного визначення. Для його розуміння використовується настільки велика кількість трактувань, що початкове його значення практично втрачене. І. Для розуміння суті стратегічного маркетингового планування детально розглянемо поняття стратегії підприємства.

Встановлення основних довгострокових цілей та намірів організації, а також напрямку дій і ресурсів, які необхідні для досягнення цих цілей

Набір правил для прийняття рішення, якими організація керується у своїй діяльності

Узагальнена модель дій, які необхідні для досягнення встановлених цілей шляхом координації та розподілу ресурсів компанії. Комплексний план, сформований для здійснення місії організації та досягнення її цілей. Принципи та етапи побудови маркетингового стратегічного плану підприємства.

Стратегічний маркетинг виник і одержав бурхливий розвиток в умовах значного посилення конкуренції. Вона створила необхідність чіткого розуміння підприємствами своїх цілей, задач, уміння оптимально розподіляти та використовувати ресурсні можливості, формувати довгострокову товарно-цінову політику, налагоджувати міцні, довгострокові ділові контакти, вивчення та прогнозування макро- і мікросередовища та багатьох інших чинників, які формують ринок та середовище підприємницької діяльності. Маркетингова стратегія – це довгостроковий, якісно визначений, але не фіксований напрям розвитку організації, спрямований на закріплення її конкурентних позицій, задоволення споживачів та досягнення поставлених цілей за рахунок наявних ресурсів, тобто напрям, який враховує досягнення організації, її маркетингові цілі та вплив на їх реалізацію факторів зовнішнього середовища організації і її внутрішніх можливостей.

Розглядаючи стратегічний маркетинг як складову стратегічного менеджменту, ми виходимо з поняття «функціональна стратегія». Адже саме така стратегія визначає напрям діяльності тієї чи іншої функціональної служби в межах ділової стратегії підприємства. Приділяючи належну увагу функціональній стратегії, підприємство має змогу результативно впливати на розмір внеску того чи іншого функціонального підрозділу в ділову стратегію підприємства і на обсяг витрат для фінансування цього підрозділу. Оскільки служба маркетингу є складовою організаційної структури підприємства, то стратегічний маркетинг – важлива невід’ємна частина стратегічного менеджменту підприємства. Місце стратегічного маркетингу у структурі управління маркетингом підприємства (тобто у структурі маркетингового менеджменту) визначається тим, що він охоплює стадію планування маркетингу в аспекті постановки маркетингових цілей і розроблення маркетингових стратегій:

- Встановлення корпоративних цілей
- Проведення маркетингового аудиту та проведення SWOT-аналізу
- Визначення цілей і стратегій маркетингу
- Розробка пропозицій
- Оцінка очікуваних результатів
- Визначення альтернативних планів і їх комбінація
- Складання програм
- Оцінка і контроль реалізація планів

Тому основою для виконання маркетингової стратегії є маркетинговий стратегічний план. Маркетинговий стратегічний план повинен відповідати: – який товар виводиться на ринок, у якому асортименті та за якими цінами; – на якого споживача (сегмент ринку) він розрахований; – які умови треба створити для продажу товару на запланованому рівні; – через які канали і у яких обсягах буде організовано постачання; – яким буде після продажне обслуговування і ким буде здійснюватись; – яких економічних результатів очікують учасники ринку, і які витрати для цього потрібні. Методи вирішення цих питань є тактикою маркетингу.

Стратегія переважно формулюється і розробляється вищим керівництвом, але її реалізація передбачає участь всіх рівнів управління. Стратегічний план повинен обґрунтовуватися різноманітними дослідженнями і фактичними даними. Щоб ефективно конкурувати в сьогоdnішньому світі бізнесу, підприємство повинне постійно займатися збором і аналізом величезної кількості інформації про галузь, конкуренцію і інші чинники. Стратегічний план додає підприємству визначеність, індивідуальність, що дозволяє йому привертати певні типи працівників, і, в той же час, не привертати працівників інших типів. Нарешті, стратегічний план повинен бути розроблений так, щоб не тільки залишатися цілісним протягом тривалих періодів часу, але і бути достатньо гнучким, щоб при необхідності можна було здійснити його модифікацію і переорієнтацію. Загальний стратегічний план слід розглядати як програму, яка направляє діяльність фірми протягом тривалого періоду часу, даючи собі уявлення про те, що конфліктна і постійно змінна ділова і соціальна обстановка робить постійні коректування неминучими.

Висновок. Ухвалюючи обґрунтовані і систематизовані планові рішення, керівництво знижує ризик ухвалення неправильного рішення через помилкову або недостовірну інформацію. Планування допомагає створити єдність загальної мети усередині організації.

Список використаних джерел:

1. Божкова В.В. Стратегічний маркетинг / В.В. Божкова, Ю.М. Мельник, Л.Ю. Сагер. - Суми: СумДУ, 2012. - 93 с.
2. Куденко Н.В. Процес стратегічного маркетингу / Н.В. Куденко // Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу— Суми : ТОВ «ТД «Папірус», 2011. — С. 110-113.
3. Мельник Ю.М. Основні характеристики та особливості маркетингової стратегії підприємства / Ю.М. Мельник // Економічні проблеми сталого розвитку - Суми : СумДУ, 2010. - Ч.ІІІ. - С. 5-6.
5. С.Семенюк Маркетингове планування діяльності підприємств / С.Семенюк // Галицький економічний вісник. — 2010. — № 1(26). — С. 84-92.

ІННОВАЦІЇ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою України, тому, що це є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин. Для України європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентної спроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Детермінанти інноваційного розвитку національної економіки є предметом дослідження таких вчених як Ю. Бажал [1], А. Гальчинський [2], Л. Федулова та іншими. Різні аспекти інноваційної та науково-технічної діяльності, запропоновані заходи щодо її активізації у вітчизняних умовах є однією з поширених тем в наукових колах. Варто також вказати на значний теоретичний внесок в дослідження питань міжнародного руху капіталу іноземних вчених-економістів У. Шарпа, Р.Холта, Д.Бейлі, М.Портера, Л. Гітмана, М. Джонка, Дж.Майєра, І. Бланка та інших дослідників. визнання на теоретичному та практичному рівнях важливості інновацій, формування відповідної законодавчої бази, розробка та впровадження державних інноваційних програм України.

Невирішені раніше питання, що є частиною загальної проблеми. Зростання ролі окремих суб'єктів господарської діяльності, необхідність їх цілеспрямованої взаємодії один з одним і зовнішнім середовищем у рамках, окреслених методами державного і регіонального регулювання, ставить проблему формування організаційно – економічного механізму управління інноваційним розвитком. Він повинен орієнтувати маркетингову, а через неї інноваційну, інвестиційну і виробничу – збутову діяльність господарюючих суб'єктів на виявлення і всебічне використання існуючих і перспективних ринкових можливостей, підтримуючи певний баланс зовнішніх і внутрішніх резервів розвитку, з метою досягнення успіху в конкуренції, максимізації поточних і перспективних доходів.

Вирішення зазначеної проблеми дасть можливість трансформувати процеси стихійного інтуїтивного пошуку напрямів розвитку, що сприятиме створенню в Україні умов стабілізації і зростання.

Мета роботи - визначення особливостей розвитку інновацій в господарській діяльності ПрАТ «Азовкабель» Україна, Запорізька обл., м.Бердянськ, та розробка заходів для підвищення її ефективності.

Серед основних критеріїв успішної інтеграції України до світової економіки можна відзначити:

- 5) зростання міжнародного товарообігу із випереджаючим зростанням обсягів експорту;
- 6) зростання обсягів іноземних інвестицій в Україну;
- 7) зростання обсягів операцій із гривнею на світовому валютному ринку;
- 8) мінімізація рівня кореляції між негативними тенденціями розвитку світової економіки та економіки національної.

Практичне значення обраної теми полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані в процесі формування та вдосконалення інноваційної діяльності підприємства.

У процесі дослідження були використані загальнонаукові методи аналізу та синтезу, економіко-статистичні методи збору та обробки інформації: методи економічного аналізу, групувань, статистичні, порівняльного аналізу та метод експертних оцінок, середніх та відносних величин, економіко-математичні методи.

Найбільш прибутковими у довгостроковій перспективі є не продуктові, а технологічні інновації, які сприяють економічному зростанню не лише у теперішній час, а дозволяють підвищити конкурентоспроможність підприємства на значно більший період у порівнянні з виробництвом лише нових видів продукції.

Найбільша кількість підприємств, які використовують передові технології, розташована у Харківській області (22,5% загальної кількості), Донецькій (7,5%), Запорізькій (6,9%), Одеській (6,7%), Житомирській (6,4%) та Луганській (5,4%) областях; відповідно, найбільшу кількість передових технологій використано у Харківській (19,4% загальної їх кількості), Донецькій (11,1%), Дніпропетровській (9,6%), Запорізькій (5,8%) областях та у м. Києві (9,8%).

Перше, що зробили у ПрАТ «Азовкабель», впровадили передові енергозберігаючі технології, а також, ввели суворий облік споживання енергоресурсів. Почали з багато тарифних лічильників обліку електроенергії типу «Альфа», які дозволяють не тільки точно визначити кількість споживаної енергії, але і вести її річний, місячний, добовий і навіть почасовий облік. Завдяки чому можна проаналізувати завантаження робочого дня, тижня або місяця, будувати графіки, вибирати найбільш дешевий режим технологічних процесів виробництва.

Саме на цьому підприємстві вперше в місті була встановлена особливо точна система обліку використання природного газу «Флоукор», що дозволяє через модемний зв'язок використовувати комп'ютер, для визначення кількості газу, спожитого промисловою котельною.

Надалі планується весь виробничий облік споживання енергоресурсів в цехах вивести на комп'ютер, щоб начальники цехів та ділянок могли аналізувати щодобову кількість і вартість використаних енергоносіїв.

В майбутньому планується зміна графіка роботи підприємства, для того, щоб найбільш енергоємне устаткування працювало вночі, а також використання в технологічному процесі вторинних ресурсів.

Впроваджується передова система виробництва магістральних залізничних кабелів, що не мають аналогів в Україні.

ПрАТ «Азовкабель» розробляє стратегію подальшого розвитку, робить ставку на розширення обсягу виробництва, а також на підвищення якості продукції для того, щоб заволодіти ведучі положення на ринку.

В табл. 1.1 наведено приріст економічних показників за рахунок використання інновацій в діяльності підприємства.

Таблиця 1.1

Приріст економічних показників

Показники	Економічна результативність використання інновацій, тис. грн.
1. Інтегральний ефект (Еінт)	987,138
2. Індекс рентабельності (Jr)	1,3425
3. Період окупності (T0)	3,9

В 2013 році в ПрАТ «Азовкабель» зверталися замовники із замовленням загальним обсягом 26 км, які не знали номенклатуру підприємства. Треба врахувати, що досить багато потенційних замовників, яким необхідний такий кабель, але їм відомо, що ПрАТ «Азовкабель» його не виготовляє.

На підставі викладеного пропоную прийняти умовне річне замовлення на п'ятижильні кабелі, наведені до перетину 240 мм у розмірі 100 км. У такому випадку в грошовому вираженні обсяг в рік складе 50,0 млн. грн. без ПДВ.

Приймемо відсоток прибутку для даного виду кабелю 7%. Річний прибуток складе 3,5 млн. грн.

У табл. 1.2. наведені дані розрахунку обсягів виробництва трьох видів кабелів при повному завантаженні устаткування на ділянці і при однозмінній роботі у фізичному й грошовому вираженні.

Таблиця 1.2

Річний обсяг виробництва кабельно – дротової продукції високовольтних кабелів за 2013 рік

Найменування продукції	Обсяг в фізичному вираженні	Обсяг в грошовому вираженні	Прибуток, млн. грн.
Високовольтний кабель марки ПвПг-240/25	900 км	153,9	7,7
Сталеалюмініювані проведення марки АС-400/51	2831 т	42,69	6,4
Силовий кабель марки ВВГ-5х240	1992,2 км	996,6	69,7
Разом		1192,69	83,8

Виходячи з припущень про можливі замовлення і їхню реалізацію, слід зазначити, що тільки проведення марки АС можна реалізувати в максимальному обсязі.

Кабель високовольтний марки ПвПг – 240/25 і силовий кабель марки ВВГ – 5х240 навряд чи вдасться реалізувати по максимальному випуску.

У табл. 1.3. зазначені передбачувані обсяги виробництва, загальний обсяг у грошовому вираженні й загальному прибутку.

Таблиця 1.3

Передбачуваний обсяг виробництва на 2013 рік

Найменування продукції	Обсяг у фізичному вираженні	Обсяг у грошовому вираженні, млн. грн.	Прибуток, млн.грн.
Високовольтний кабель марки ПвПг-240/25	450 км	76,60	3,83
Сталеалюмініювані проведення марки АС-400/51	2831 т	42,69	6,40
Силовий кабель марки ВВГ-5х240	100 км	50,00	3,50
Разом	-	169,29	13,73

Отже, очікуваний річний прибуток від виробництва кабельно – дротової продукції на ділянці високовольтних кабелів складе 13,73 млн. грн.

Наступним етапом буде закупівля нового обладнання для проведення марки АС – 400/51, а саме чотириохклетневу крутильну машину типу LHD – 450/13, виробництва фірми DEANCELL, Італія.

Нововведення в ПрАТ «Азовкабель» будуть найбільш ефективні тоді, коли всі структурні підрозділи, весь колектив, і кожен працівник будуть залучені в усі фази прийняття рішень і впровадження інновацій.

Тому застосування менеджерами ПрАТ «Азовкабель» стилю керівництва «участь в управлінні», підтримка почуття соціальної захищеності, значимості кожного працівника, ступеня його відповідальності і можливості професійного і посадового росту – невід'ємні складові сприятливого інноваційного клімату в колективі.

Використання комплексу мотиваційних систем, що включає різні форми і методи матеріального заохочення, творчої активності працівників є серйозним додатковим компонентом успішної їхньої діяльності в інноваційних процесах ПрАТ «Азовкабель».

Висновок. Для вітчизняної економіки саме інновації й інноваційний розвиток є тією рушійною силою, що спроможна забезпечити економічну незалежність України і подолання розриву з розвиненими державами за принципом «обганяти не наздоганяючи» [3, с.76]. Як справедливо, на наш погляд, зазначає В. Полтерович, «подібні реформи, модернізуючи інститути, одночасно виступають інструментом процесу перерозподілу. При цьому створюється ілюзія розвитку, який здоганяє, у той час як країна ледь утримується на попередньому відносному рівні або навіть відстає від розвинених економік [4, с.43]. Кожний новий виток реформ породжує надії, але замість випереджаючого зростання ефективності він приводить тільки до інтенсифікації процесів перерозподілу» [5, с.281]. В цьому вчений вбачає потрапляння економіки в «пастку інституціональної відсталості». Як свідчить світовий досвід, ті країни, яким вдалось уникнути «пастки інституціональної відсталості» (Японія, Корея, Тайвань, повоєнні Франція, Португалія, Фінляндія), не обмежувались тільки інституційними реформами на першому етапі перетворень, а сполучали їх з державною політикою стимулювання економічного зростання на інноваційній основі. Тобто, не йдучи шляхом, який інші вже пройшли, здобувши при цьому міцні позиції на світовому ринку, а йти, безсумнівно, у руслі світового розвитку, але своїм шляхом, вишукуючи і реалізуючи свої потенційні переваги, займаючи провідні позиції в тих сферах діяльності, де для цього є умови [6].

При унікальних технологіях та могутній заготівельній ділянці в ПрАТ «Азовкабель», парк технологічного устаткування незбалансований, необхідно його розширювати й оновлювати. Для ефективного використання основних засобів треба зменшувати кількість недіючого устаткування, вивести з експлуатації зайве та швидко залучити у виробництво невстановлене устаткування. Нова технологія є пріоритетним напрямком діяльності ПрАТ «Азовкабель», тому що вона стає основою незалежного економічного розвитку як підприємства так і держави в цілому.

Список використаних джерел:

1. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін: навчальний посібник / Ю. М. Бажал. – К. Заповіт, 1996. – 240 с.
2. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції» / Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. Національний Інститут стратегічних досліджень [Інститут економічного Прогнозування НАН України, Міністерство економіки та питань європейської інтеграції України]. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
3. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи : аналітичні матеріали до парламентських слухань [«Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»] / Л. І. Федулова, Ю. М. Бажал, І. А. Шовкун та ін.] ; за ред. Л. І. Федулової, Г. О. Андрощука ; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 196 с. : табл., рис.
4. Полтерович В. М. Елементи теорії реформ / В. М. Полтерович. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. – 447 с.
5. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ 36 ISSN 2073-9982, Економічний вісник, 2013, №2 282.
6. «Вісник СумДУ. Серія Економіка», № 4' 2013.

Тарасов О.С., студент
група ЕП17а-мб, інститут економіки, менеджменту і права в будівництві
спеціальність: економіка підприємства
Науковий керівник: **Єрмілова К.В.**, к.е.н., доцент
Донбаська національна академія будівництва і архітектури (м. Макіївка)
kateryna-don@yandex.ru

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Трансформаційні процеси у сучасній українській економіці, політична та економічна нестабільність створюють достатньо складні умови для розвитку підприємств. Складна ситуація на ринку призвела до скорочення кількості малих та середніх підприємств протягом останніх трьох років. Це обумовлено безліччю причин, головними з яких є помилки в організації управління підприємством, неефективна фінансова політика, нераціональне використання виробничих ресурсів. За допомогою впровадження системи фінансової діагностики на підприємстві можна визначити диспропорції в процесі функціонування, виявити їх вплив на фінансово-господарську діяльність, встановити причини виникнення даних диспропорцій і визначити шляхи їх усунення, тим самим, формуючи необхідну для управління інформацію про способи підвищення ефективності функціонування організації. Від якості проведення діагностики та її своєчасності залежить те, наскільки швидко отримується сигнал про небезпеку, а від якості проведення – наскільки точним та обґрунтованим буде управлінське рішення, направлене на ліквідацію або зниження впливу загрози

Поняття фінансової діагностики, що зустрічаються у працях науковців, не є однозначними та трактуються по-різному. Так, наприклад, поняття фінансової діагностики дуже часто асоціюють з поняттям «фінансовий аналіз», але ж вони не є тотожними.

Порівняння визначень фінансової діагностики та фінансового аналізу на основі визначень, що надаються науковцями, наведено у таблиці 1.

Розглядаючи табл.1, визначено, що основною відмінністю фінансової діагностики від фінансового аналізу є мета дослідження, що у фінансовому аналізі є визначенням поточного стану підприємства та резервів для подальшого зростання, у фінансовій діагностиці – дослідження стану підприємства, що направлене на виявлення відхилень в його роботі.

З огляду на аналіз методик фінансової діагностики, підтримуємо запропоновану методику, що має врахувати усі позитивні та негативні риси розглянутих методів та покажемо її на рис.1 [1]

Порівняння понять «фінансова діагностика» та «фінансовий аналіз»

Характеристика фінансової діагностики	Характеристика фінансового аналізу
М.В. Мельник, В.В. Бердников [3, С. 9]	
Термін «діагностика» застосовується до окремих об'єктів дослідження: експрес-діагностика, діагностика ризиків, діагностика ймовірності банкрутства	Виражений як проведення фінансових аналітичних розрахунків
Н.Є. Зимин [2, С. 12]	
Стосовно до фінансового стану діагностика є аналітичною процедурою, що має на меті встановити «больові точки» фінансового механізму підприємств, передбачити на основі спостережуваних тенденцій можливий розвиток подій, розробити необхідні управлінські рішення для зниження, попередження або усунення негативного впливу існуючих співвідношень між економічними результатами від виробничо-господарської діяльності та витратами на її здійснення	Є аналітичною процедурою, виражений без визначення - через опис об'єктів аналізу.
Є.Д. Пономаренко [4, С. 2]	
дає миттєвий погляд на ситуацію в компанії і призначена для пошуку і виділення найбільш важливих і складних проблем у керуванні фінансами. Її основною задачею є звуження масштабів пошуку проблем і їхнього вирішення.	Це процес дослідження фінансового стану й основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів подальшого підвищення його ринкової вартості й забезпечення ефективного розвитку.
Н.Ф. Щербакова [5]	
Діагностика здійснюється на підставі зіставлень з допустимими значеннями аналітичних показників. Розглядається у зв'язку з діагностикою банкрутства.	Аналіз фінансових коефіцієнтів, характеризуючи фінансову стійкість

Запропонована методика фінансової діагностики має за мету розглянути показники діяльності підприємства з різних боків, зв'язати показники діяльності з факторами та змінами внутрішнього та зовнішнього середовища та надати кінцевому споживачу максимально детальну та зрозумілу інформацію.

Найважливішим елементом цієї методики є саме визначення показників та їх граничних значень, що має ґрунтуватися на індивідуальних особливостях кожного окремого підприємства. Дану методику доречно використовувати у комплексі з іншими дослідженнями, що можуть дати більш детальну картину дій, що відбуваються на підприємстві.

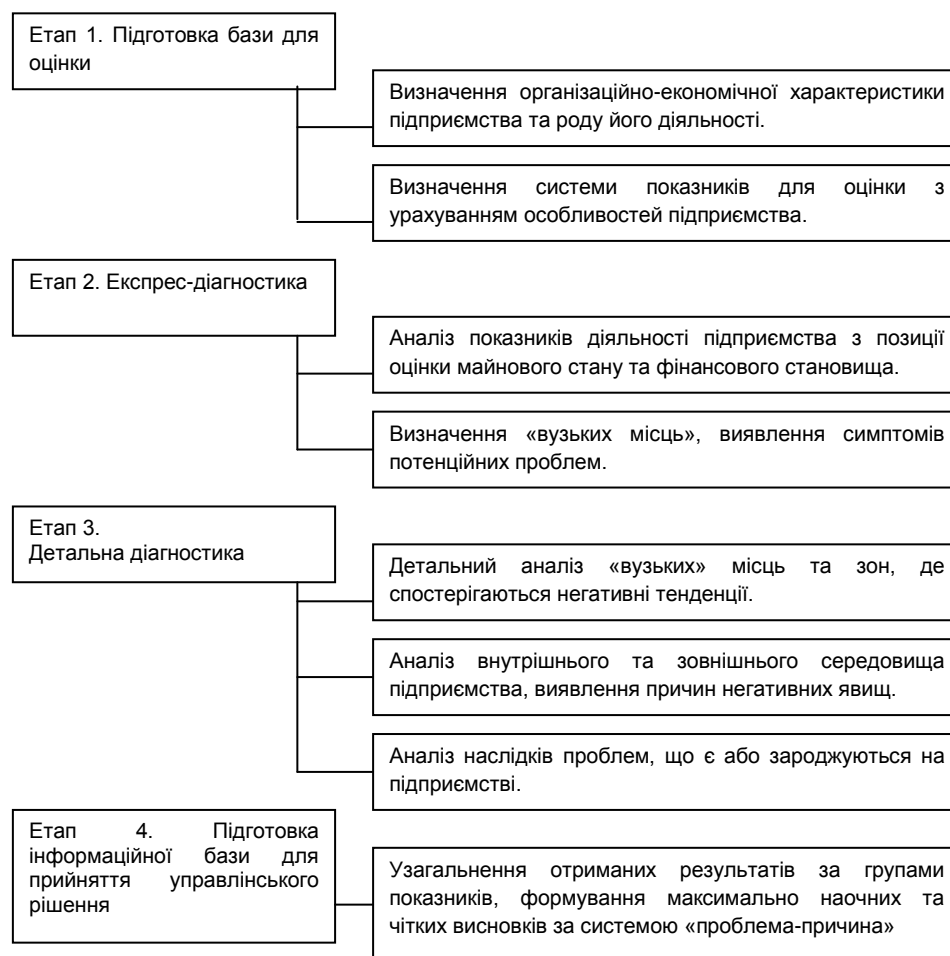

Рис.1. Запропонована методика фінансової діагностики [1]

Дані, отримані завдяки інструментам фінансової діагностики, та висновки, що зроблені, є базою для планування та прогнозування, при цьому якість планів та вірогідність розроблених прогнозів на пряму залежать від того, наскільки ефективно була проведена фінансова діагностика. Посилення слабких місць та використання можливостей розвитку та покращення діяльності підприємства, що були знайдені під час фінансової діагностики, мають знаходити відображення у планах підприємства та корегуватись згідно з результатами проведення подальших діагностичних досліджень.

Запропонована методика фінансової діагностики має за мету розглянути показники діяльності підприємства з різних боків, зв'язати показники діяльності з факторами та змінами внутрішнього та зовнішнього середовища та надати кінцевому споживачу максимально детальну та зрозумілу інформацію.

На першому етапі слід визначити сферу діяльності підприємства, його облікову політику, організаційну структуру, територію, на якій функціонує підприємство, його залежність від зовнішніх та внутрішніх чинників та інші фактори, що максимально повно охарактеризують підприємство з різних боків його діяльності. Також на цьому етапі слід здійснити вибір показників, коефіцієнтів та інших інструментів, за допомогою яких буде здійснюватися діагностика фінансового стану підприємства. На другому етапі проводиться експрес-діагностика фінансового стану підприємства за допомогою обраних на першому етапі інструментів. На третьому етапі аналітику потрібно провести детальний огляд проблем, що зароджуються. На цьому етапі дуже важливий взаємозв'язок між фінансовими та нефінансовими показниками, адже велика кількість проблем може походити від зовнішнього або внутрішнього середовища, що не завжди мають фінансовий характер. Так, на цьому етапі буде дуже доречним проведення супутніх досліджень, наприклад, таких, як SWOT-аналіз, ABC-аналіз та інші. Ефективність висновків, що зробить аналітик, повністю залежить від комплексності його підходу до дослідження проблеми. Для кінцевих висновків та прийняття управлінського рішення дуже важливим буде аналіз наслідків проблем, що зароджуються, тут, також дуже доречним буде дати оцінку швидкості росту проблеми, та детально описати причини, що до цього призвели.

Четвертий етап є підсумковим, його метою є формування найбільш детального та водночас доступного для розуміння висновку, щодо фінансової діяльності підприємства. У висновку потрібно додержуватись принципу викладення матеріалу, що максимально точно висвітлить саму проблему та причину її виникнення, тобто дасть можливість прийняти найбільш обґрунтоване рішення щодо її вирішення.

Таким чином, запропонована методика має наступні переваги:

- 1) Враховує індивідуальні особливості підприємства.
- 2) Дозволяє сформувати таку систему показників експрес-діагностики, що дасть можливість порівняно швидко її проводити, що дозволить проводити її частіше, отже й швидше виявляти назріваючі проблеми.
- 3) Враховує взаємозв'язок з нефінансовими факторами та факторами внутрішнього та зовнішнього середовища.
- 4) Враховує прогноз наслідків проблем.
- 5) Надає кінцевому споживачеві адаптований та зрозумілий висновок про фінансовий стан на підприємстві, що сприяє більш точному та своєчасному управлінському рішенням.

Список використаних джерел:

1. Боряк О.С. Финансовая диагностика в системе управления предприятием / О.С. Боряк // Студентський економічний вісник: збірн. наук. доповід.- Донецьк, 2013.- вип.6.
2. Зимин, Н.Е. Анализ и диагностика финансового состояния предприятий: учеб. пособие/ Н.Е. Зимин. – М.: ИКФ «ЭКМОС», 2004. – 240 с.
3. Мельник, М.В. Финансовый анализ: система показателей и методика проведения [Текст]: учеб. пособие/ М.В. Мельник, В.В. Бердников; под ред. М.В. Мельник. – М.: Экономистъ, 2006. – 159 с.
4. Пономаренко Є.Д. Фінансовий аналіз: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення курсу / Є.Д. Пономаренко – К.: КІМ, 2005. – 123с.
5. Щербаківа, Н.Ф. Финансовая устойчивость и диагностика возможного банкротства организации / Н.Ф. Щербаківа// Аудиторские ведомости. - 2002. - № 10/ Справочная правовая система «Консультант Плюс».

Твердохліб В.В., аспірант

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені В. Стефаніка”

(м. Івано-Франківськ)

tori_tv@i.ua

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

В Україні формування підприємницької структури в аграрному секторі відбувається за рахунок утворення нових форм діяльності. Поняття “форма” розглядається найчастіше у двох проявах: як спосіб організації економічної діяльності і як організаційно-правове поняття. О. Єрмаков під “організаційною формою аграрного виробництва”, пропонує розуміти економічно-відокремлений і господарсько самостійний вид виробничої діяльності, який характеризується певним змістом, способами та структурою його організації [1, с. 31]. Відповідно, будь-яке сільськогосподарське виробництво для реалізації своєї діяльності розвивається і функціонує в певних організаційних формах.

Організаційно-правова форму формалізує суб'єкт в конкретний господарюючий об'єкт у формі, що відповідає нормам діючого законодавства. Як зазначає О.М. Онищенко, кожна організаційно-правова форма господарювання відрізняється від інших способом реалізації відносин власності. “Одна й та сама форма

власності може реалізовуватись у різних організаційно-правових формах господарювання" [2, с. 59]. Тобто, організаційна форма господарювання може мати статус різної організаційно-правової форми.

Організаційні форми господарювання визначаються самими підприємствами, а організаційно-правові форми – відповідним законодавством [3, с. 104].

Формування нових організаційно-правових форм господарської діяльності в аграрному секторі України було розпочато після видання Указу Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" від 3 грудня 1999 року. Прийняття цього Указу надало вітчизняному аграрному законодавству та процесу врегулювання майнових і земельних відносин у сільському господарстві європейських норм. Результатом виконання основних положень Указу було реформування колишніх колективних сільськогосподарських підприємств. Відповідно до цього документу усім членам колективних сільськогосподарських підприємств забезпечувалось право вільного виходу з цих підприємств із земельними частками (паями) і майновими паями та створення на їх основі приватних (приватно-орендних) підприємств, селянських (фермерських) господарств, господарських товариств, сільськогосподарських кооперативів, інших суб'єктів господарювання, заснованих на приватній власності [4].

Результатом реформування стало формування у сільському господарстві України багатуокладної економіки. Перед власниками господарських одиниць постало питання самостійного вибору найбільш оптимальної форми підприємництва, яка б успішно протистояла глобальним загрозам та викликам, забезпечуючи стабільне становище в галузі та отримання максимального економічного ефекту.

Основними законами в сфері здійснення господарської та підприємницької діяльності у сільському господарстві є Земельний, Господарський і Трудовий кодекси, Закони України "Про господарські товариства", "Про сільськогосподарську кооперацію", "Про фермерське господарство", "Про особисте селянське господарство", а також законодавчі акти - Укази Президента України, постанови уряду та різні державні (національні) програми щодо розвитку сільського господарства і села та інші.

Згідно Господарського кодексу України, під господарською діяльністю слід розуміти діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, що спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, які мають цінову визначеність. У господарській діяльності виділяють діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, і називають її підприємництво, і таку, що здійснюється без мети одержання прибутку - некомерційна господарська діяльність [5].

Залежно від способу утворення та формування статутного капіталу в Україні діють підприємства унітарні та корпоративні. Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства [5]. Унітарними є підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника.

Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства [5]. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб.

В аграрному секторі економіки України здійснення господарської діяльності може відбуватись у формі особистих селянських господарств, фермерських господарств, приватних підприємств, господарських товариств, акціонерних товариств, виробничих і обслуговуючих кооперативів. Відповідно частина з них здійснюють підприємницьку діяльність, інші – некомерційну. До форм здійснення підприємницької діяльності відносять фермерські господарства, приватні підприємства, господарські товариства (партнерства та акціонерні товариства) та виробничі кооперативи (Рис. 1).

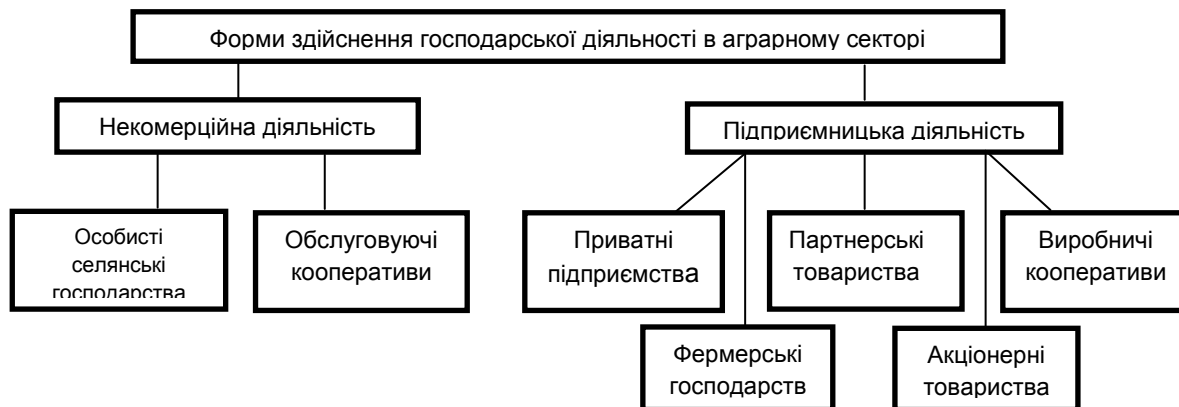

Рис. 1. Форми здійснення господарської діяльності в аграрному секторі

Найпростішою в економічному та правовому плані формою господарської діяльності в сільському господарстві є особисте селянське господарство. Законом України "Про особисте селянське господарство" останнє визначене як господарська діяльність для задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання

сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням особистого майна фізичною особою індивідуально або спільно з іншими особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, без створення юридичної особи [6].

Господарства населення тяжіють до натурального типу виробництва та самозабезпечення. Економічною основою їх діяльності є низький рівень життя населення та відсутність реального вибору місця праці [7, с. 301].

Проте значна частина особистих селянських господарств орієнтована на прибуткову діяльність, хоча законодавчо така діяльність не визнається підприємницькою. Вчені І.В. Свиноус, В.К. Збарський, І.В. Прокопа вважають, що особисті селянські господарства із стійким товарно-споживчим характером діяльності належать до форм малого підприємництва. Науковці аргументують свою позицію тим, що в умовах стабільної економіки, яка забезпечує певний рівень доходів за рахунок суспільного сектору, господарства виконують функції самозабезпечення населення. Але саме за умов кризи і падіння рівня життя сільського населення, самозабезпечуюча функція трансформується за рахунок підвищення рівня товарності [8, с. 113]. Частина особистих селянських господарств характеризується ознаками підприємницької діяльності. Як засвідчують статистичні дані, господарства населення відіграють важливу роль в забезпеченні продовольчої безпеки країни. Можна стверджувати, що на емпіричному рівні вони належать до форм здійснення підприємництва.

Отже, в результаті аграрної реформи в Україні склалась багатуокладна економіка, що характеризується плюралізмом форм підприємництва, які базуються на приватній та приватно-суспільній формах власності. Успіх здійснення підприємницької діяльності значною мірою залежить від вдало вибраної організаційно-правової форми підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Єрмаков О.Ю. Методологія економічного дослідження організаційних форм виробництва // О.Ю. Єрмаков / Економіка АПК. – 2003. – № 1. – С. 31-37.
2. Онищенко О. Зрушення в організаційній структурі сільськогосподарських підприємств // О. Онищенко / Економіка України. – 2004. – № 11. – С. 58-68.
3. Костирко О.І. Форма як економічна категорія та її вплив на сукупні витрати малого підприємництва // О.І. Костирко / Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – Т. 1. – С. 104-106.
4. Указ Президента України „Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки” №1529/99 від 03.12.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
5. Господарський кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
6. Закон України “Про особисте селянське господарство” // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
7. Губені Ю.Е. Підприємство: навчальний посібник. / Ю.Е. Губені. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2012. – 572.
8. Збарський В.К. Управління розвитком малих сільськогосподарських підприємств // В.К. Збарський / Вісник Сумського національного аграрного університету Серія “Фінанси і кредит”. – 2013. – №1. – С. 108-114.

Худоба К.В., аспірант

спеціальність: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Науковий керівник: Білопольський М.Г., д.е.н., проф.
ПВНЗ «Макиївський економіко-гуманітарний інститут» (м. Макиївка)
katrin100987@mail.ru

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

Ефективність інноваційної діяльності – результативний показник, який визначається після впровадження інновації. Для того, щоб результати відповідали поставленим цілям, необхідно говорити про її забезпечення протягом всього життєвого циклу інновації. Забезпечення ефективності інноваційної діяльності зводиться до координації необхідної кількості ресурсів на кожному етапі життєвого циклу інновації для досягнення запланованих кінцевих результатів при управлінні інноваційним проектом. Зважаючи властивості інноваційного процесу, а саме: тривалість, невизначеність результатів, ризики, високі витрати, ніж у звичайному виробництві, виникає необхідність відбудовувати стратегію забезпечення ефективності інноваційного проекту. В даному випадку планування стратегії являє собою єдиним способом формального прогнозування майбутніх проблем і можливостей. Вона є основою створення плану розвитку інноваційної діяльності на тривалий строк, допомагає уточнити певні шляхи дії, знижує ризик прийняття неправильних рішень. Без чіткої розробки стратегії забезпечення ефективності неможливо передбачити майбутні витрати і ресурси, необхідні для реалізації проекту. Отже, стратегічне забезпечення ефективності інноваційного проекту є необхідним та обумовлює отримання прибутку.

Після аналізу літературних джерел, можна зробити висновок, що нема певного визначення категорії «стратегія забезпечення ефективності інноваційного проекту». Питання, пов'язані з визначенням та формуванням стратегії підприємства, знаходять відображення в працях багатьох вчених, а саме: О.Л. Трухана, О.В. Кравченко, А.О. Дергоусової, Д.В. Бударіної, М.Б. Свистович та ін. Теоретичним і практичним аспектам стосовно розробки стратегії інноваційної діяльності приділяли увагу такі дослідники, як А.Е. Курач, О.В. Кравченко, О.М. Коваленко, І.О. Ковтун, Д.С. Рубець, І.В. Феофанова та ін. Отже, мета дослідження полягає в уточненні понятійного апарату стратегії забезпечення ефективності інноваційного проекту.

Для того щоб найповніше зрозуміти сутність стратегії забезпечення ефективності інноваційного проекту, необхідно визначити саме поняття «стратегія». В науковій літературі існує багато різних за змістом трактувань цього поняття, що залежить від обраного об'єкту і предмету дослідження та конкретної ситуації.

Поняття «стратегія» часто розуміють як план дій, розрахований на довгостроковий період. Так, О.М. Таран-Лала трактує стратегію як довгостроковий план з управлінських рішень стосовно вибору цілей та напрямків діяльності та дій щодо розподілу, координації ресурсів, необхідних для забезпечення розвитку підприємства [1, с. 27]. О.М. Поперечна доводить ширше значення цього поняття, що полягає в розробці гнучкої концепції для досягнення поставлених цілей організації враховуючи фактори впливу зовнішнього середовища та обставин [2, с. 160]. О.В. Кравченко визначає стратегію як довгострокову програму діяльності підприємства та також підкреслює необхідність здійснення її постійного контролю, оцінки та корегування у разі виникнення змін [3].

Інша група науковців трактує поняття «стратегія» як набір правил, інструментів. А.Є. Курач розглядає стратегію як набір принципів і правил управління, необхідних для забезпечення досягнення конкурентних позицій і інших головних цілей підприємства [4, с. 7]. Подібне визначення подає Д.В. Бударин, згідно якому стратегія виступає інструментом досягнення довгострокових цілей [5].

На думку М.Б. Свистович стратегія виступає моделлю поведінки, спрямованої на досягнення поставлених цілей підприємства. При цьому на відміну від попередньої групи вчених автор помічає, що правильно обрана стратегія не потребує змін залежно від змін зовнішнього середовища, «оскільки вона сама по собі є необхідною умовою виживання в умовах постійних змін» [6, с. 4]. Аналогічну сутність стратегії приводить А.О. Дергоусова, але використовує для цього інше словосполучення - «сукупність дій», необхідних для досягнення цілей, та відмічає, що стратегія завдає напрямку розвитку організації, що сприяє забезпеченню конкурентних переваг на ринку [7, с. 93].

Комплексно до визначення поняття «стратегія» підходить Т.В. Кореніцина, яке полягає в сукупності цілей, принципів і завдань, що створюють та аргументують напрям діяльності підприємства у майбутньому з урахуванням змін зовнішнього та внутрішнього середовища [8, с. 337].

Найбільш глибоко дослідив змістовну сутність поняття «стратегія» О.Л. Трухан. Науковець зауважує, що воно повинно відповідати вимогам нестабільного зовнішнього середовища та пропонує таке його визначення, а саме: «стратегія – це абстрактно-цільова і ціннісно-орієнтована концепція довгострокового розвитку бізнесу, яка відображає когнітивну індикативну модель адаптивної поведінки підприємства у нестабільному і мінливому ринковому середовищі, що реалізується на основі планового процесу управління організаційними змінами шляхом забезпечення гнучкої відповідності внутрішніх ресурсів і компетенції організації та її зовнішнього середовища» [9, с. 239]. На нашу думку, дане визначення є найбільш узагальнюючим, широким та придатним, якщо говорити про забезпечення ефективності інноваційного проекту в сучасних умовах господарювання.

Отже, можна сказати, що стратегія для підприємства означає набір правил, прийомів і методів, за допомогою яких досягається мета, вирішуються конкретні проблеми і розподіляються ресурси.

Оскільки інноваційна діяльність реалізується через впровадження інноваційних проектів, виникає необхідність розглянути поняття «стратегія інноваційної діяльності» для визначення терміну «стратегія забезпечення ефективності інноваційного проекту». Стосовно дефініції цього терміну, аналіз літературних джерел показав про наявність не лише різних точок зору щодо його тлумачення, а також неоднозначну термінологію: «інноваційна стратегія», «стратегія інноваційної діяльності», «стратегія інноваційного розвитку», що створює плутанину між поняттями та їх визначеннями. На нашу думку, характеру інноваційного процесу в найбільшій мірі відповідає термін «стратегія інноваційної діяльності».

Одним із критеріїв до визначення змістової сутності стратегії інноваційної діяльності є засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства. Так, О.М. Коваленко під інноваційною стратегією розуміє стратегію, яка спрямована на глобальні економічні зміни і пошук масштабних рішень, необхідних для забезпечення конкурентоспроможності і сталого розвитку підприємства [10, с. 130]. І.В. Феофанова також стратегію інноваційної діяльності розглядає як частину стратегії розвитку підприємства та зводить її до «визначення конкурентних переваг підприємства в майбутньому й способів їх реалізації» [11, с. 6]. Слід відзначити, що даний підхід до визначення інноваційної стратегії характеризує взагалі стратегію розвитку підприємства, а не стратегію, спрямовану на розробку та комерціалізацію інноваційного продукту.

Деякі вчені звеличують інноваційну стратегію над іншими стратегіями підприємства. О.І. Ковтун характеризує інноваційну стратегію підприємства як суперстратегію з власним стратегічним набором, який включає корпоративну стратегію, бізнес-стратегії, функціональні стратегії, операційні стратегії [12, с.47]. Можна сказати, що автор не розкрив дане поняття, оскільки визначений ним інноваційний стратегічний набір мало буде відрізнятися від набору головної стратегії підприємства. О.М. Семенюк також підкреслює, що інноваційна стратегія грає найголовнішу роль для підприємства, тому її не можна ставити поряд з іншими напрямками його діяльності. Автор зазначає, що інноваційна стратегія повинна розроблятися на рівні поряд з генеральною стратегією підприємства [13, с. 374].

Інші науковці розглядають інноваційну стратегію як засіб досягнення цілей підприємства новим для нього способом [14, с. 49]. На нашу думку даний підхід носить загальний характер, оскільки не несе за собою конкретних дій та не зовсім відповідає суті інноваційної діяльності, так як не завжди прийняті нові рішення для підприємства будуть сприяти здійсненню інноваційної діяльності. В свою чергу, В.А. Ткаченко уточнює, що інноваційна стратегія спрямована на досягнення цілей підприємства саме через інноваційний процес [15]. Аналогічно розмишляє Т.О. Пожужаєва, яка визначає інноваційну стратегію як комплекс рішень спрямованих на здійснення інноваційної діяльності [16, с. 190].

З нашої точки зору, найкраще визначення інноваційної стратегії надала М. С. Рошка, згідно з яким дане поняття «являє собою комплекс заходів, спрямованих на реалізацію інноваційної діяльності підприємства у відповідності до поставлених стратегічних цілей та отримання бажаного ефекту саме за рахунок впроваджених нововведень» [17].

З вище викладеного можна сказати, що стратегія інноваційної діяльності включає в себе стратегію забезпечення ефективності інноваційного проекту. Унаслідок того, що інноваційна діяльність завдає напрями розвитку підприємства, важливість стратегії забезпечення ефективності інноваційного проекту є дуже високою. Стратегія забезпечення ефективності є радикальним засобом досягнення мети інноваційної діяльності підприємства в умовах високого рівня невизначеності очікуваних результатів і ризиків, яка полягає в отриманні,

головним чином, економічного ефекту. Таким чином, стратегія забезпечення ефективності інноваційного проекту – це комплекс заходів щодо розміщення, розподілу та координації ресурсів на протязі життєвого циклу інновації, необхідних для отримання економічного ефекту.

Список використаних джерел:

- 1) Таран-Лала О.М. Концептуальний погляд на взаємозв'язок понять «стратегія» та «стратегічний розвиток» / О.М. Таран-Лала // Економіка Крима. - 2010. - № 3(32). – С. 24-28.
- 2) Поперечна О.М. Сутність поняття «стратегія» [Текст] / О.М. Поперечна // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2012. – В. 2 (45). – С. 157-162.
- 3) Кравченко О.В. Поняття стратегії розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О.В. Кравченко // Сайт : ДВНЗ «УАБС НБУ». - Режим доступу: http://www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_BOA/kravchenko_023.pdf.
- 4) Курач А.Е. Формирование стратегии развития и управления инновационным потенциалом организации : автореф. дис. канд. экон. наук спец. 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством (менеджмент) / А.Е. Курач. – Санкт-Петербург, 2011. – 21 с.
- 5) Бударин Д.В. Подходы к выбору стратегий для развития среднего и малого бизнеса [Электронный ресурс] / Д.В. Бударин, В.Н. Долгова // Научный электронный архив. - Режим доступа : <http://econf.rae.ru/pdf/2013/07/2600.pdf>.
- 6) Свистович М. Б. Сутність та основні поняття стратегічного планування [Електронний ресурс] / М. Б. Свистович // Державне управління: теорія та практика. – 2013. - № 2. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/06.pdf>.
- 7) Дергоусова А.О. Щодо питання визначення сутності поняття стратегії розвитку транспортного підприємства / А.О. Дергоусова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2010. - № 4(12). – С. 88-101.
- 8) Кореницина Т.В. Теоретико-методологічні основи стратегічного управління фінансово-економічною стійкістю торговельних підприємств [Електронний ресурс] / Т.В. Кореницина // Торгівля і ринок України: Зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 34. – С. 335-344. – Режим доступу : <http://trade.donduet.edu.ua/download/2012/34/Korenic.pdf>.
- 9) Трухан О.Л. Змістовна сутність поняття «стратегія підприємства»: суперечності поглядів [Електронний ресурс] / О.Л. Трухан // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. – 2010. –№ 1(51). – С. 236-240. - Режим доступу : http://www.ztu.edu.ua/ua/science/publishing/visnik/econom/1_51/54.pdf.
- 10) Коваленко О.М. Особливості формування інноваційної стратегії машинобудівного підприємства / О.М. Коваленко // Праці Одеського політехнічного університету. - 2011. - Вип. 3(37). – С. 129-134.
- 11) Феофанова І.В. Формування інноваційної стратегії металургійного підприємства : автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.04. / І.В. Феофанова // Класичний приватний університет. - м. Запоріжжя, 2008. – 23 с.
- 12) Ковтун І.О. Инновационные стратегии предприятия: теоретико-методологические принципы / И.О. Ковтун // Экономика Украины. – 2013. - № 4(609). – С. 44-56.
- 13) Семенюк, О. М. Узагальнення теоретичних підходів до сутності інноваційної стратегії підприємства [Текст] / Олександр Миколайович Семенюк // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет ; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 13. – С. 372-379.
- 14) Кравець І. В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємств галузі свинарства на основі SWOT – аналізу / І. В. Кравець // Агроінком. – 2012. – № 10 – 12. – С. 48 – 50.
- 15) Ткаченко В.А. Инновационно-инвестиционная деятельность предприятий промышленности. Монография. / В.А. Ткаченко, Б.И. Холод, С.И. Чимшит. – Д.: ДУЭП, 2007. – 376 с.
- 16) Пожуєва Т.О. Інноваційні стратегії та економічний розвиток [Текст] / Т.О. Пожуєва // Гуманітарний вісник ЗДІА. - 2011. - № 44. – С. 189-192]
- 17) Рощка М. С. Методичний підхід до формування інноваційної стратегії торговельного підприємства [Електронний ресурс] / М.С. Рощка. – Донецький національний університет економіки і торгівлі. - Режим доступу : <http://www.precon.donduet.edu.ua/pdf/zaschuk/zaschuk4.pdf>.

Швець К.Р., студент

група МД-931, спеціальність: маркетингова діяльність

Науковий керівник: **Глушко Т.В.**

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

(м. Хмельницький)

ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ ЯКОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ В ЗАКЛАДАХ

Одним з заходів нашої країни, направлених на підйом матеріального і культурного рівня громадян, є широкий розвиток і подальше поліпшення ресторанного господарства.

Ресторанне господарство України являє собою сукупність підприємств, об'єднаних за ознакою продукції, що виробляється, сировини, що споживається, характеризується спільністю організації і технології виробництва, матеріально-технічної бази і форм обслуговування споживачів.

Кожен заклад повинен знайти свій ринковий сегмент і забезпечити існування в умовах жорсткої конкуренції. Одним із напрямів підвищення конкурентоздатності підприємств харчування є високий і стабільний стан культури обслуговування споживачів. Якість обслуговування – це ключ до комерційного успіху, а тому вона заслуговує на особливу увагу. Обслуговуванням відвідувачів в закладах ресторанного господарства зайняті метрдотелі, бармени, буфетники, офіціанти, адміністратори залу, кухарі - роздавальники, касири. Їхня діяльність повинна бути спрямована на більш повне задоволення попиту гостей на кулінарну продукцію і послуги закладу харчування. До числа основних чинників, що визначають культуру обслуговування в ресторанному господарстві, відносяться: наявність сучасної матеріально-технічної бази, різноманітний асортимент продукції що випускається, упровадження прогресивних форм і методів обслуговування, надання додаткових послуг відвідувачам, наукова організація праці у всіх ланках обслуговування, вивчення попиту на продукцію і послуги масового харчування, рівень рекламно-інформаційної роботи, рівень кваліфікації обслуговуючого персоналу, Культура обслуговування повністю залежить від персоналу.

Культура обслуговування - широке поняття. Основою її є по - справжньому глибока всебічна турбота про споживача. В найзагальнішому вигляді вимоги споживача зводяться до того, щоб з найменшими затратами часу і найбільшими зручностями його обслужили. Тому перша умова високої культури обслуговування постійно наявність необхідної продукції в широкому асортименті і високої якості. Щоб виконати цю умову, працівники повинні знати попит клієнтів, вивчати всі його зміни, спостерігати за станом товарних запасів, своєчасно подавати замовлення на продукцію, не допускаючи навіть найкороткочаснішої її відсутності, наявної на складах постачальників. Культура обслуговування потребує налагодженої реклами. Основне її призначення – інформувати населення про роботу підприємств і наявну в асортименті продукцію. Реклама допомагає вибрати асортимент продукції, економлячи при цьому час споживача. Велике значення має і зовнішнє оформлення ресторану.

До основних чинників, що визначають якість обслуговування, відносяться: зручність розташування і правильний вибір режиму роботи підприємства, якість кулінарної продукції, що випускається, дотримання санітарно-гігієнічних вимог до утримання приміщень, посуду і меблів, швидкість обслуговування, комфорт в обідньому залі, ввічливість, пильність і зовнішній вигляд обслуговуючого персоналу. Ввічливість, пильність і зовнішній вигляд персоналу створюють обстановку гостинності, забезпечують гарний настрій у відвідувачів, спонукають їх до повторних і кількаразових відвідувань даного підприємства. Критерієм якості обслуговування у закладах ресторанного господарства є її відповідність системі вимог, що випливають із сучасного рівня техніки, організації виробництва і обслуговування, виробничих відносин, моральних і правових норм суспільства, рівня розвитку архітектурно-художнього конструювання, санітарно-гігієнічних норм, сумлінного ставлення до праці. При оцінці якості обслуговування порівнюють фактичні показники якості з показниками, що прийняті за базу даного порівняння. Це дозволяє встановити ступінь досконалості процесу обслуговування і його придатність задовольняти потреби споживачів.

Якість обслуговування – це сукупність властивостей, упорядкованих в систему за своєю структурою. При цьому якість нульового рівня являє собою складні властивості, що характеризують процес обслуговування в найбільш узагальненому вигляді.

Ресторан - публічне місце. В ресторан приходять люди, і в ресторані працюють люди. Відповідно, кажучи про такий елемент людських взаємовідносин, як конфлікти, потрібно розглядати проблему не менше ніж з двох сторін. В даному випадку з одного боку "барикади" персонал, з іншого - клієнти цього ресторану. Отже, персонал, що працює в залі ресторану - офіціанти, метрдотелі, хостес. Їх робота пов'язана з високою нервово-емоційною напругою. Обумовлено воно, перш за все, постійною необхідністю вступати в контакти з самими різними людьми. Вони не вільні у виборі контактів, вони не можуть їх регулювати ні по тривалості, ні по кількості, ні за змістом. Не всі люди через природжені особливості характеру, властивостей нервової системи схильні до постійного і тривалого спілкування з іншими людьми. Необхідність контакту для такого працівника сама по собі - стресова задача. Крім того, на офіціантах замикаються всі незадоволення, всі зауваження, всі негативні емоції гостей ресторану щодо кухні, асортименту, якості обслуговування, режиму роботи, інтер'єру, санітарії, спектру послуг, музичного оформлення і інших складових всього ресторану. Зрозуміло, що таке "спілкування" - досить важке психологічне навантаження. На цьому фоні логічним виглядає затвердження психологів - не кожен може бути офіціантом. У сфері обслуговування повинні працювати люди, що наділені особливими рисами вдачі, здатні переносити нервово-емоційні перевантаження без збитку для здоров'я (і свого, і клієнта). Тільки люди з дуже сильним характером і малою чутливістю і мнимою можуть спокійно приймати необхідність постійних контактів з самими різними людьми і пристосовуватися до них. Кажучи про конфлікти в ресторанах, необхідно звернути увагу і "на ту сторону барикади". Гості такі, які вони є - і приймати їх треба саме такими - в цьому природа ресторанного бізнесу. Важливо звертати увагу на правильне виховання офіціантів: вони не "халдеї" - не хлопчики-дівчатка "принеси-подай". Адже багато кого в професії офіціанта відлякує саме частий прояв неповаги з боку клієнта. Вони теж люди, особи, і гість, прийшовши в ресторан, повинен бачити, що його обслуговує така ж особа. Потрібно дати йому це зрозуміти. Допустимо все, окрім хамства і неповаги. Якщо гості поведуться зовсім некоректно, то є служба безпеки. Але краще зробити так, щоб людина сама зрозуміла, що він не має рації... І при цьому дотримати своє обличчя, "обличчя" або імідж ресторану. Це дуже важливий психологічний момент: поставити себе правильно.

А як же постулат "Клієнт завжди має" рацію? Одне іншому не суперечить, вся справа в дотриманні деякої грані: людина не може мати рації, якщо він відверто грубіянить?! І, до речі, такий клієнт може нагрубити і іншим Вашим гостям, зіпсувати їм вечір.

Рішення конфліктних ситуацій - робота майже ювелірна, що враховує багато психологічних чинників, починаючи від типу клієнта і закінчуючи характером Вашого закладу!

Багато практиків рекомендують дотримувати декілька правил:

1. Якщо офіціант навіть не винен - все одно бажано вибачитися. Адже головне – запобігти конфлікту. І при цьому важливо пам'ятати, що працюєте на імідж закладу!

2. Будьте вишукано ввічливі! І витримані! Офіціанту слід завжди пам'ятати: чим менше ввічливості проявляє клієнт, тим ввічливіше повинен бути офіціант. В процесі спілкування ввічливість виявляється в найрізноманітніших формах: в готовності виконати дрібне прохання відвідувача, в ненав'язливій манері надання послуг, в індивідуальному підході до кожного гостя. Якщо недостатньо ввічливий відвідувач кличе офіціанта, постукуючи ножом по тарілці або стакану, клацаючи пальцями, то потрібно бути витриманим і ввічливо відповісти, що підійдете, як тільки звільнитесь. Вишукана ввічливість - краща відповідь на будь-яку нетактовність.

3. Офіціант зобов'язаний не помітити незручності, допущеної гостем.

4. Ваші книга скарг - це історія Вашого закладу. Завжди важливо подякувати і за добрі слова, і за критику. Чарівні слова, звернені до скаржника: "Ваша думка для нас дуже цінна!"

5. Компенсуйте клієнтам помилки персоналу!

В обслуговуванні немає дрібниць. Щоб не бути голосливими, розглянемо декілька практичних - конфліктних або неординарних ситуацій, які трапляються або можуть трапитися в роботі ресторану щодня: Клієнт незадоволений затримкою обіду. Варіант реакції офіціанта: Спасибі за Ваш вибір - Ви вибрали одну з кращих страв нашого ресторану. На приготування цієї страви буде потрібно 40 хвилин. У нас є декілька цікавих салатів (бутербродів, канапе), чи не бажаєте перекусити в очікуванні основної страви?" Якщо клієнт не бажає нічого більше

замовити, сповістити про це кухаря. Кухар може запропонувати безкоштовну страву "від шефа". Ця невелика безкоштовна страва скрасить очікування основної, увага до клієнта підніме рівень ресторану.

Немає замовленої страви. Намагатись не допускати такої ситуації і наперед вносити в меню виправлення. Якщо раптом це трапилося: „Ви замовили одну з кращих страв нашого ресторану. Для приготування цієї страви потрібна приправа.... На жаль, сьогодні у нас немає цієї суміші. Ми можемо приготувати страву і без..., але вона не буде такою вишукано. Шеф-кухар пропонує Вам спробувати не менше цікаву і незвичайну страву, якою гордиться наш ресторан.

Офіціант помилково приніс гостям інший, більш дешевий сорт вина. Якщо назриває конфлікт, принесіть вибачення, поясніть, що помилка відбулася через велику старанність офіціанта, який поспішав виконати замовлення. Залиште обидві пляшки на столі гостей за рахунок закладу. Гість незадоволений якістю страви. Принесіть вибачення, замініть страву незалежно від того, має рацію гість чи ні. Якщо не вдається погасити конфлікт запропонованим способом і гість продовжує скандалити, викличте охорону, проведіть розрахунок гостя в кімнаті адміністратора і видворіть його із закладу. Якщо гість - важлива персона, завсідник ресторану, повідомте його, що його сьогоднішній вечір буде сплачений закладом.

Офіціант облив гостя. Особисто проводить гостя в санвузол або в кімнату адміністратора. Запропонуйте йому переодягнутися в костюм, припасений вами спеціально для подібних випадків. Проведіть термінове чищення костюма, використовуючи засоби, які є у вас. При необхідності, можна також замовити таксі за рахунок закладу, щоб відправити гостя додому (з представником ресторану), давши йому можливість переодягнутися, сплативши моральний збиток. Запропонуйте гостеві провести сьогоднішній вечір за рахунок закладу як компенсація за доставлені незручності. Якщо цього буде мало, запропонуйте клубну карту - гарант обслуговування із знижками, і так далі. У разі нанесення непоправного збитку костюму запропонуйте сплатити його вартість.

Гість прийшов з капризною дитиною. Дайте щось в руки дитині. Слід пам'ятати, щоб предмет, що дається дитині, був для нього безпечний. Добре мати олівці, фломастери, дрібні іграшки - батьки це оцінять, і ви завоюєте "симпатію нових клієнтів".

Відвідувач вважає, що його неправильно розрахували, скандалить. Загальним правилом рішення будь-якої конфліктної ситуації є її локалізація, тобто перенесення подій, що відбуваються в залі, на очах у інших гостей, в більш ізольоване приміщення, наприклад в кімнату адміністратора. Якщо гість відмовляється йти, слід пояснити, що ви хочете зняти дані каси в його присутності. Друге правило - не допустити розростання конфлікту, тобто за всяку ціну постарайтесь уникнути втягування в нього нових учасників. Якщо ви виконаєте перші два правила, у вас буде набагато більше можливості у використанні аргументів на доказ своєї правоти.

І ще одна важлива рекомендація: офіціанта не можна залишати наодинці з самим собою, він постійно потребує контролю і допомоги. Варто йому зробити декілька успішних кроків - і людина вважає, що він вже досяг вершин. Це дуже швидко і не кращим чином позначається на роботі. Професія офіціанта передбачає постійний розвиток. Тому працюйте з ними, підвищуйте вимоги до обслуговування, відпрацьовуйте ситуації, давайте завдання і обговорюйте проблеми. І, звичайно, цінують нелегку працю офіціанта - він створює "обличчя" вашого ресторану.

Список використаних джерел:

1. Илья Лазерсон, Федор Сокирянський "Как привлечь гостей в ресторан" (2013)
2. Пьянков Александр. "200 идей для вашего ресторана. Полезные советы на каждый день" (2014)
3. Матеріали з сайту: http://pidruchniki.com/10611207/turizm/yakist_obsługovuvannya_gotelniy_sferi
4. Архіпов В.В. "Организація ресторанного господарства" Навчальний посібник для студентів вищих закладів. (2007).

СЕКЦІЯ 7	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА МОДЕЛЕЙ В ЕКОНОМІЦІ
СЕКЦІЯ 7	АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И МАТЕМАТИЧЕСКИХ МЕТОДОВ УПРАВЛЕНИЯ

Бережна М.О., студентка
група МОА-41, факультет обліково-фінансовий
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Шипунова О.В.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
berezhnaya.margo@mail.ru

ПЕРЕВАГИ КОНФІГУРАЦІЇ «1С:БУХГАЛТЕРІЯ 8.2» У ПОРІВНЯННІ З КОНФІГУРАЦІЄЮ «1С:БУХГАЛТЕРІЯ 7.7»

На сьогоднішній день ведення бухгалтерського обліку не можливе без використання інформаційних систем. Із виходом нової конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» у користувачів з'явилося питання щодо доцільності використання нового продукту на противагу конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7». При вирішенні проблеми вибору системи автоматизації обліку потрібно досить обережно обирати саме той програмний продукт, що був би найбільше ефективним для підприємства. Тому питання застосування відповідної інформаційної системи є актуальним на сьогоднішній день.

Питання використання та вибору певних інформаційних технологій у здійсненні господарсько-фінансової діяльності підприємства, а саме: ведення бухгалтерського обліку, було вивчено багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, а саме: Ф. Ф. Бутинець, Т. А. Писаревська, С. В. Іваненко, В. І. Ісаков, С. А. Рогачова, Е. К. Гільде, А. Г. Загородній та ін. Однак залишається багато суперечок, які потребують подальшого дослідження переваг однієї інформаційної системи над іншою [1-2].

Програмний продукт «1С:Бухгалтерія 8.2» має незаперечні переваги перед своїми попередниками. У новій платформі усунені недоліки, що існували у платформі 7.7, а також створені додаткові функції, що дозволяють вирішувати поставлені завдання оперативніше та ефективніше.

Розглянемо загальні переваги застосування конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» на підприємстві у порівнянні з «1С:Бухгалтерією 7.7».

Інформаційна система постійно розвивається та поліпшується. У ній з'являється все більше автоматизованих ділянок, які потребують менших зусиль від бухгалтера. Інформаційна система «1С:Бухгалтерія 8.2» працює швидше та є надійнішою, особливо у разі росту обсягу бази даних. Нові спеціалізовані конфігурації багатьма партнерами «1С» створюють лише для платформи 8.2.

У платформі 8.2 відсутні проблеми щодо сумісності з новими операційними системами порівняно з «1С:Підприємство» платформи 7.7, де були наявні ці проблеми. Облік підприємств, що перебувають на різних формах оподаткування, можливо здійснювати у рамках однієї інформаційної системи. Для платформи 7.7 можливості були обмежені і тому доводилося купувати додаткові спеціалізовані інформаційні системи [3].

Також перевагою нової платформи «1С:Бухгалтерія 8.2» є можливість ведення обліку одразу декількох організацій в одній інформаційній базі. Тобто, для всіх організацій створено єдиний перелік товарів і послуг, контрагентів і статей витрат, це дозволяє уникати повторювання інформації.

У «1С:Бухгалтерія 8.2» передбачено спеціальний навігатор по програмі, довідник кореспонденцій, який є корисний для тих, хто лише починає освоювати «1С:Бухгалтерію 8.2», і є корисним для щоденної роботи досвідчених користувачів при вирішенні задачі реєстрації господарських операцій. У попередній платформі 7.7 подібної можливості не було передбачено.

Для користувачів, які працюють через Інтернет, у платформі 8.2 є можливість працювати в режимі низької швидкості з'єднання. У цьому режимі праці трафік знижується внаслідок зменшення кількості звернень клієнтського додатку до сервера. Це дає можливість здійснювати роботу і на каналах, наприклад з низькою швидкістю GPRS [2].

Стосовно переваг нової платформи щодо звітності, то тут відповідність звітної форми звітному періоду відстежується автоматично, тоді як у попередній платформі 7.7 цю задачу бухгалтеру потрібно було вирішувати самостійно. Якщо працювати з багатосторінковими звітами, що містять кілька розділів, то у платформі 8.2 всі розділи складного звіту доступні в одній екранній формі – можна швидко перейти до потрібного розділу звіту для перегляду та заповнення. У платформі 7.7 для кожного розділу створювалося окреме вікно. Для переходу до заповнення чергового розділу, необхідно було зберегти введені дані поточного розділу і тільки потім відкрити новий розділ. При автоматичній генерації звіту в обох платформах можна корегувати дані, але лише у платформі 8.2 зміни зберігаються і враховуються в наступному автоматичному звіті.

Для конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» також незаперечними перевагами є: окремий план рахунків податкового обліку, ведення партійного обліку, можливість роботи декількох користувачів, робота територіально розподілених інформаційних баз.

Наведені загальні переваги конфігурацій «1С:Бухгалтерія 8.2» порівняно з «1С:Бухгалтерією 7.7» є не повним переліком всіх переваг, однак із зазначеного можна зробити висновок, що платформа 8.2 є ефективнішою, зручнішою та більш практичною у використанні бухгалтерами. Отже, вибір тієї чи іншої платформи 1С залишається за користувачем, але використання «1С:Бухгалтерія 8.2» дозволить з легкістю впоратися з обробкою значної кількості даних, оскільки нова інформаційна система є більш автоматизованою ніж «1С:Бухгалтерія 7.7».

Список використаних джерел:

1. Лаврухіна, О. І. Автоматизація бухгалтерського обліку [Текст] / О. І. Лаврухіна, Ж. О. Пророчук // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2013. – Вип. 1. – С. 16-18.
2. Рогачова, С. А. Проблеми автоматизації обліку на підприємстві [Електронний ресурс] / С. А. Рогачова // Європейські перспективи. – 2012. – № 2. – Ч. 2. – С. 29-33. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/evpe_2012_2\(2\)_7.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/evpe_2012_2(2)_7.pdf).
3. 1С: Бухгалтерія 8 – доступно и всерьез: еще лучше, чем 7.7 [Електронний ресурс] / офіційний сайт 1С Бухгалтерія. – Режим доступу: <http://v8.1c.ru/buhv8/325.htm>.

Василенко Ю.О., студентка
група МОА-41, факультет обліково-фінансовий
Науковий керівник: **Шипунова О.В.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
vasilenko.yulija2015@yandex.ru

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГОТІВКИ У КОНФІГУРАЦІЯХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «1С:ПІДПРИЄМСТВО»

На сьогодні автоматизація ведення касових операцій стає все більш актуальною на підприємствах, в організаціях і установах, незалежно від їх виду діяльності та форми власності, з різним рівнем складності обліку. Комп'ютерна обробка передбачає використання одних і тих самих команд при виконанні ідентичних операцій при веденні обліку касових операцій, що практично виключає появу випадкових помилок, які звичайно притаманні веденню бухгалтерського обліку шляхом ручного заповнення.

Широкі можливості для цього дають програмні продукти фірми «1С».

З виходом нової конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2 для України» при організації обліку готівки на підприємстві у користувачів виникли деякі складнощі у зв'язку з відмінними характеристиками обліку готівки «1С: Бухгалтерія 8.2» з «1С: Бухгалтерія 7.7». Тому дане питання потребує додаткової уваги.

При автоматизованому обліку готівки за новою версією виділяються основні моменти:

- дотримання різних законодавчих обмежень у сфері готівкового обігу (на жаль, тут автоматизація не завжди може допомогти);
- оформлення руху коштів належними документами й обліковими регістрами та звітами;
- відображення в обліку.

Детального розгляду потребують саме два перших пункти, адже порушення за ними відчутно штрафуються. Тому для підприємців, які використовують саме цю платформу дане питання є досить важливим.

Відповідно до законодавства дозволяється ведення первинних касових документів за допомогою комп'ютера і допускається реєстрація касових ордерів і видаткових відомостей. При цьому треба забезпечити можливість друкувати необхідні документи за день, який повинен давати змогу формувати дані для обліку коштів за цільовим призначенням. Законодавством чітко визначаються вимоги до автоматизованого ведення касової книги, електронного подання документів, порядку формування друківаних документів — «Звіт касира», «Вкладний лист касової книги», а також до підпису і зберігання друківаних форм. Усі ці вимоги враховані у конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2 для України»[1].

Конфігурація «1С: Бухгалтерія 7.7» випускається з 1998 року. Настільки довгий термін дозволив внести максимум можливих поліпшень в рішення, але останнім часом ніяких змін (крім змін стосуються законодавства) в « сімці » вже не робиться. Цей факт дає можливість пристосуватися до виду документів, довідників і певної послідовності дій[2].

Другим плюсом конфігурації «1С: Бухгалтерія 7.7» є низькі вимоги до комп'ютера. Немає необхідності купувати новий комп'ютер для роботи з платформою 7.7.

Отже, основні плюси конфігурації «1С: Бухгалтерія 7.7» полягають у наступному:

- мінімум неприємних несподіванок при оновленні програми;
- стабільність роботи на слабких комп'ютерах;
- легкість освоєння програми.

Крім названих плюсів дана програма має ряд мінусів, серед яких:

- немає розвитку програми, що в 21 столітті просто неприйнятно, адже технології крокують вперед;
- дуже багато «ручного» введення даних, мінімум автоматизації.
- погано працює при великих обсягах.

Конфігурація «1С: Бухгалтерія 8.2» на даний момент є найбільш поширеною серед продуктів 1С, отже компанія «1С» постійно удосконалює і розвиває платформу. Покращення стосуються багатьох речей, але з головного можна відзначити збільшення швидкодії, простота освоєння і роботи в системі.

Позитивними сторонами програми конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2» є:

- постійно розвивається і поліпшується, з'являється все більше автоматизованих ділянок, які вимагають все менше зусиль у роботі від бухгалтера;
 - швидше і надійніше працює, особливо при зростанні обсягів даних в базі.
- Мінуси можна виділити такі:
- високі системні вимоги, навіть порожня база даних важить близько 200 мегабайт;
 - більше помилок, ніж в 7.7 при оновленні.

Методологічно облік готівки у конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2» в порівнянні з «1С: Бухгалтерія 7.7» залишилися ідентичними, але слід звернути увагу, що організація аналітичного обліку повністю змінилася.

Аналітичний облік вівся за допомогою довідника «Рахунки нашої фірми», готівкові рахунки в якому представляли каси підприємства. Фактично елементів у ньому було стільки, скільки на підприємстві касових книг, — можна було ввести операційні каси, каси відокремлених підрозділів, каси за кожною валютою. У кожному з цих випадків передбачено окрему касову книгу й аналітичні облікові регістри.

У конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2» розподіл на кілька кас (у т. ч. і РРО) не передбачено. Рахунок 30 «Каса» має єдине оборотне субконто «*Стаття руху грошових коштів*», за яким зберігаються тільки обороти за місяць, але не залишки. Заповнювати довідник пропонується користувачам за їхніми потребами [3].

Однією з найважливіших переваг ведення готівки в конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2» - це існування різних способів оплати для роздрібною торгівлі. Можливий облік оплати платіжними картами, банківськими кредитами, готівкою. У той час як в конфігурації «1С: Бухгалтерія 7.7» оплата платіжними картами і банківськими кредитами не підтримується.

Так само конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2» підтримуються розрахунки з підзвітними особами готівкою через касу і через банк з використанням платіжних карт. В конфігурації «1С: Бухгалтерія 7.7» - підтримуються тільки готівкою через касу.

У конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2» слід виділити перевагу в обліку грошових документів. У ній автоматизовані операції надходження і видачі грошових документів. Надається можливість проаналізувати рух грошових документів. У конфігурації «1С: Бухгалтерія 7.7» облік грошових документів не підтримується.

«1С: Бухгалтерія 8.2» - це універсальна, зручна, доступна програма масового призначення для автоматизації готівки, яка має ряд вагомих переваг перед конфігурацією «1С: Бухгалтерія 7.7».

Список використаних джерел:

1. Звягіна, Ю. С. Використання сучасних бухгалтерських програм [Електронний ресурс] / Ю.С. Звягіна // Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми і перспективи реалізації облікової, контрольної та аналітичної функцій у соціокультурному просторі сучасного бізнесу» Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган Барановського. – 2011. – №17 Режим доступу: <http://www.v8.1c.ru>
2. Кузьміна, Н.М. Деякі методичні аспекти навчання використання інформаційних систем в управлінні підприємством // [Текст] Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія №2 Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наукових праць/ К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – №7(14), С. 110 – 118.
3. Рогачова, С. А. Проблеми автоматизації обліку на підприємстві [Електронний ресурс] / С. А. Рогачова // 2012. – №10. – Режим доступу: http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/rogachova/2012-rogachova-paop.pdf

Вусик В.В., студентка
група МОА-41, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Шипунова О.В.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
vusyk.v.v@mail.ru

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВІ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЛАТФОРМИ «1С: ПІДПРИЄМСТВО 8.2

В умовах ринкових економічних відносин значно збільшуються потреби в оперативній, якісній, достовірній і повній обліковій інформації. З іншого боку, постає проблема інформаційного перенавантаження системи управління підприємством. Ефективне і збалансоване функціонування господарюючого суб'єкта забезпечує автоматизація обліку на підприємстві з використанням процесу комп'ютеризації, що підтверджує актуальність обраної теми в рамках сьогодення.

Дослідженню питань автоматизації обліку на українських підприємствах присвятили свої праці такі науковці як В. Шквира, О. Височана, В. Муравський, А. Олійник Ф. Ф. Бутинець, Е. К. Гільде, С. В. Іваненко, А. Г. Загородній, В. І. Ісаков, Ю. А. Кузьмінський, Т. А. Писаревська та інші.

З метою удосконалення управління підприємством використовуються нові методи й технічні засоби побудови різних інформаційних систем, які відповідають сучасному стану науково-технічного прогресу. Програмне забезпечення «нового покоління» дає змогу повністю автоматизувати обліковий процес, який починається від моменту введення даних з первинних документів, включаючи автоматизоване формування проводок, заповнення відповідних реєстрів обліку та формування звітних форм документів. Це суттєво полегшує та прискорює обліковий процес на підприємстві [1].

Сьогодні неможливо уявити жодне підприємство без використання інформаційних систем. Вони проникли в усі сфери діяльності кожної установи, фірми від процесу організації діяльності до оформлення та представлення результатів господарської діяльності.

Характерними особливостями сучасного стану автоматизації обліку є наступне:

- автоматизація здійснюється локально і як складова інтегрованих систем автоматизації управління підприємствами;
- рівень автоматизації обробки облікової інформації найвищий порівняно з рівнем автоматизації обробки інформації інших функцій управління;
- успішність впровадження значно вища порівняно з іншими підсистемами управління [2].

В сучасних умовах на ринку програмних продуктів представлено широкий спектр програм та інформаційних систем для автоматизації бухгалтерського обліку.

Найбільш популярними програмними продуктами для автоматизації облікового процесу в Україні є: «Парус-Підприємство», «FinExpert», «Фінанси без проблем», «Бест Звіт Плюс», «1С: Бухгалтерія – Проф. для Windows», «1С: Бухгалтерія 7.7 для України», «1С: Бухгалтерія 8.0 для України» та багато інших. Найбільш широкого застосування на сьогодні набула програма «1С: Підприємство» завдяки своїм новим додатковим можливостям. На даний момент із усього обсягу облікових систем, котрі використовуються, близько 90 % - це програмні продукти «1С», що свідчить не тільки про широку поширеність продуктів, а й про їх ефективність.

Платформу інформаційної системи «1С: Підприємство 8» було створено з урахуванням 6-річного досвіду застосування інформаційної системи «1С: Підприємство 7.7», яку сьогодні використовують для автоматизації обліку своєї діяльності більше 700 000 підприємств.

Нове покоління технологічної платформи (версія 8) з'явилося на ринку ще 3 червня 2003 року (14 серпня 2001 р. випущена ознайомлювальна версія), воно прийшло на зміну поточній версії платформи «1С: Підприємство 7.7», вирішуючи при цьому низку основних завдань: підвищення продуктивності та масштабованості, розширення функціональних можливостей та підвищення ефективності процесу розробки. У січні 2008 року платформа оновилася до версії 8.1. Далі розвиток подій став просто і нестримним. Восени 2009 року в Україні виходить платформа 8.2 [3].

У платформі «1С: Підприємство 8» збережено ідеологічну співмірність із попередніми версіями і втілено принципово нові можливості в галузі автоматизації обліку. Це потужна універсальна система нового покоління для автоматизації діяльності підприємства. Нові версії 8.1, 8.2 платформи «1С: Підприємство 8» відображають сучасні тенденції розвитку ринку систем автоматизації управління й обліку: розширення спектру задач, нові технічні умови, у ній розроблено більш гнучкий і зручний інтерфейс, розвинуто довідкову систему. Нова технологічна платформа «1С: Підприємство 8» також є базою для створення спеціалізованих прикладних рішень, тобто конфігурацій із врахуванням специфіки використання. Такий підхід дозволяє автоматизувати облік в організаціях різних галузей на базі єдиної технологічної платформи [4].

Технічні можливості платформи «1С: Підприємство 8.2» дають змогу працювати не тільки в операційній системі «Microsoft», а й в «Linux».

Для користувачів, що працюють через Інтернет, додана можливість працювати в режимі низької швидкості з'єднання. У даному режимі роботи трафік знижується через зменшення кількості звернень клієнтського додатку до сервера. Це дозволяє працювати навіть на низькошвидкісних каналах. Наприклад, це дозволяє користувачам підключатися і працювати з базою навіть зі своїх смартфонів, комунікаторів в будь-якому місці, де є доступ до мережі Інтернет.

У режимі роботи програми інтерфейс користувача не розробляється при створенні системи, а лише описується розробником. А при виклику форми відображається у відповідності до встановлених прав користувача і його персональних налаштувань.

Ще однією особливістю версії 8.2 є підвищена стійкість системи до обриву каналу зв'язку між користувачем і кластером серверів. Тепер у переважній більшості випадків після відновлення розірваного з'єднання користувач зможе продовжити роботу з того «місця», на якому вона була припинена.

Використання механізму агрегатів дозволяє значно скоротити час формування звітів. Цей механізм дозволяє скоротити час здобуття даних для звіту. Для реєстра створюються сховища (агрегат), що містять інформацію в різних розрізах, при цьому система сама вибирає розрізи залежно від інтенсивності використання їх користувачами.

У режимі роботи програми «1С: Підприємство 8.2» використовується новий дизайн інтерфейсу, орієнтований на комфортну і ефективну роботу. Користувач сам може набудувати зовнішній вигляд меню (панелі розділів, панелі навігації, панелі дій), форм довідників, документів, обробок, звітів.

А також розробники створили можливість роботи в різних часових поясах: робота в режимі тонкого клієнта і веб-сервера-клієнта. Тонкий клієнт і веб-сервер-клієнт - це два нових клієнтських додатка. Додатково до можливості звичного користувачам 7.7, 8.0 і 8.1 файлового доступу і підключення до сервера по локальній мережі тонкий клієнт і веб-сервер-клієнт «1С: Підприємство 8.2» дозволяють підключатися до інформаційної бази по протоколу HTTP через спеціально налагоджений веб-сервер-клієнт. Ця можливість дозволяє забезпечити роботу користувачів в новому режимі - режимі керованого застосування. Тонкий клієнт встановлюється на комп'ютер користувача, має значно менший об'єм, ніж клієнтське застосування 8.1, використовує менше ресурсів комп'ютера користувача, ніж у 8.1. Він працює лише в операційній системі Windows. Веб-сервер-клієнт взагалі не вимагає спеціальної установки. Він працює в середовищі звичного користувачеві інтернет-браузера (Explorer, Opera, Mozilla, Safari тощо). Користувачеві досить запустити свій браузер, ввести адресу веб-сервера-клієнта, на якому опублікована інформаційна база і він одержує повноцінний доступ до своїх даних. Таким чином, користувач може працювати в «1С» і на комп'ютерах зі встановленою операційною системою Linux [3].

Отже, застосування комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів, підвищує оперативність обробки даних і вірогідність ділової інформації, сприяє прийняттю більш об'єктивних фінансових й управлінських рішень. Автоматизація процесу обліку дає можливість економити підприємству свій час і кошти, що зумовлює необхідність її впровадження на підприємстві.

Саме з метою більш ефективної автоматизації облікового процесу та вирішення завдання управління всіма ресурсами підприємства була створена нова технологічна платформа «1С: Підприємство 8.2», яка забезпечує високу гнучкість, налаштування, масштабованість, продуктивність і ергономічність прикладних рішень, підтримує роботу в режимі тонкого і веб-клієнта, роботу користувачів через Інтернет, у тому числі із низькошвидкісними

каналами зв'язку. Також нова технологічна платформа враховує сучасні реалії: збільшення середнього масштабу рішень, що будуються на базі інформаційної системи «1С: Підприємство», розширення спектру прикладних задач, які вирішуються при автоматизації підприємств, нові технічні умови, в яких функціонує система.

Список використаних джерел:

1. Подуражня, Ю. Місце інформаційного програмного забезпечення в системі бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Ю. Подуражня. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2010_14/Podurajnya.pdf. - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
2. Клим, О., Труфіна Ж. С. Сучасні автоматизовані системи бухгалтерського обліку як чинник удосконалення діяльності підприємства [Електронний ресурс] / О. Клим, Ж. С. Труфіна. – Режим доступу : <http://conf-cv.at.ua/forum/146-1537-1>. - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
3. Рогачова, С. А. Проблеми автоматизації обліку на підприємстві [Електронний ресурс] / С. А. Рогачова. - Режим доступу : http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/rogachova/2012-rogachova-raop.pdf. - Назва з домашньої сторінки Інтернету.
4. Кузьміна, Н. М., Струтинська О. В. Інформаційні системи і технології в економіці // Навчальний посібник – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – 250 с.

Гродзіцька К.А., студентка
група Ф(маг) – 101, фінансово-економічний факультет
спеціальність: фінанси і кредит
Науковий керівник: **Коваленко Л.О.**, к. е. н., професор
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
e.grodzitskaya@yandex.ru

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Удосконалення системи адміністрування податків є головним інструментом підтримання соціально-економічного розвитку країни в сучасних інтеграційних умовах. Специфіка та складність адміністрування податку на додану вартість зумовлюють потребу в його вдосконаленні так як проблеми ухилення від оподаткування та несвоєчасне відшкодування створює загрози економічній безпеці країни.

Формування і впровадження якісно нового механізму адміністрування ПДВ, а також обліку і контролю за його надходженням і відшкодуванням з боку контролюючих органів, дозволить підвищити його ефективність і створити умови для легального функціонування реального сектора економіки та сприятливого податкового клімату [3].

З метою підвищення ефективності адміністрування податку на додану вартість було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України» відповідно до якого з 1 січня 2015 року діятиме система електронного адміністрування ПДВ. Для її запровадження Кабінет Міністрів України розробив та затвердив Постанову №569 «Порядок електронного адміністрування податку на додану вартість» від 16 жовтня 2014 р. Основним завданням постанови є затвердження порядку електронного адміністрування податку на додану вартість, який визначає механізм відкриття та закриття рахунків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, особливості складання податкових накладних та розрахунків коригування кількісних і вартісних показників до податкових накладних в умовах дії системи електронного адміністрування податку на додану вартість та механізм проведення розрахунків з бюджетом із застосуванням рахунків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість.

Основні положення механізму електронного адміністрування податку на додану вартість включають наступні:

1. Казначейство відкриває кожному платникові ПДВ електронний рахунок автоматично та на безоплатній основі (платникам податку, які застосовують спеціальний режим оподаткування відкривається єдиний електронний рахунок для обліку сум податку за результатами діяльності).

2. Електронні рахунки відкриваються на підставі реєстру платника податку, який Державна Фіскальна служба після присвоєння індивідуального податкового номера платника податку надсилає Казначейству (в даному реєстрі зазначаються найменування або прізвище, ім'я, по батькові платника податку, податковий номер або номер паспорта, індивідуальний податковий номер платника податку та дата його реєстрації платником).

3. Для суб'єктів господарювання, які були зареєстровані платниками ПДВ та реєстри яких Державна фіскальна служба подала до Казначейства до 15 грудня 2014 року., електронні рахунки мають бути відкриті до 25 грудня 2014 р.

4. Датою початку здійснення операцій з використанням електронного рахунку є дата реєстрації його платником податку (для платників податку, зареєстрованих до 1 січня 2015 р., - 1 січня 2015 року).

5. Гроші з ПДВ-рахунку можуть спрямовуватись у двох напрямках: на сплату ПДВ до бюджету за підсумками звітного періоду та на спеціальний рахунок сільськогосподарських підприємств.

6. Платник податку має право зареєструвати податкові накладні та розрахунки коригування в Реєстрі на суму податку ($\Sigma_{\text{Накл}}$), обчислену за такою формулою:

$$\Sigma_{\text{Накл}} = \Sigma_{\text{НаклОтр}} + \Sigma_{\text{Митн}} + \Sigma_{\text{ПопРах}} - \Sigma_{\text{НаклВид}} - \Sigma_{\text{Відшкод}} - \Sigma_{\text{Перевищ}}, \text{ де}$$

$\Sigma_{\text{НаклОтр}}$ - загальна сума податку за отриманими платником податку податковими накладними та розрахунками коригування, зареєстрованими в реєстрі, яка визначається на підставі даних таких податкових накладних, складених за операціями, дата виникнення податкових зобов'язань за якими припадає на податковий період починаючи з 1 січня 2015 р., а також розрахунків коригування до них;

$\Sigma_{\text{Митн}}$ - загальна сума податку, сплаченого платником податку безпосередньо або через уповноважену особу під час ввезення товарів на митну територію України, що визначається на підставі даних митних декларацій з урахуванням змін та виходячи із сум податку, сплачених починаючи з 1 січня 2015 р. під час ввезення товарів на митну територію України;

$\Sigma_{\text{ПопРах}}$ - загальна сума поповнення електронного рахунка з поточного рахунка платника податку, що визначається на підставі даних, які надійшли до ДФС від Казначейства, щодо сум коштів, перерахованих платником податку з власного поточного рахунка на електронний рахунок починаючи з 1 січня 2015 р.;

$\Sigma_{\text{НаклВид}}$ - загальна сума податку за виданими платником податку податковими накладними та розрахунками коригування, зареєстрованими у реєстрі, яка визначається на підставі даних таких податкових накладних за операціями, дата виникнення податкових зобов'язань за якими припадає на податковий період починаючи з 1 січня 2015 р., а також розрахунків коригування до них;

$\Sigma_{\text{Відшкод}}$ - загальна сума податку, заявлена платником податку до бюджетного відшкодування, що визначається на підставі задекларованих до відшкодування на поточний рахунок платника податку сум від'ємного значення податку, розрахованих за операціями, здійсненими після 1 січня 2015 р., згідно з податковими деклараціями з податку та уточнюючими розрахунками до них, поданими контролюючому органу, починаючи з податкової звітності за:

- січень 2015 р. - для платників податку, що застосовують місячний звітний період;
- I квартал 2015 р. - для платників податку, що застосовують квартальний звітний період.

$\Sigma_{\text{Перевищ}}$ - загальна сума перевищення податкових зобов'язань, зазначених платником податку у поданих контролюючому органу податкових деклараціях з податку, суми податку, зазначеної у складених таким платником податковим накладних, зареєстрованих у реєстрі, яка визначається як різниця між:

- сумами податкових зобов'язань за операціями з постачання товарів (послуг) та отримання послуг від нерезидента, місцем постачання яких визначено митну територію України, здійсненими після 1 січня 2015 р., та їх подальшого коригування згідно із статтею 192 Податкового кодексу України, задекларованими платником у податкових деклараціях з урахуванням поданих уточнюючих розрахунків до них;

- сумами податку, зазначеними платником податку в податкових накладних, що складені за такими операціями, здійсненими після 1 січня 2015 р., та розрахунків коригування до них, зареєстрованих в реєстрі.

7. Якщо сума, обчислена відповідно до формули, є меншою, ніж сума податку в податковій накладній, яку платник податку повинен зареєструвати в Реєстрі, такий платник перераховує необхідну суму коштів з поточного рахунку на електронний рахунок. Казначейство перераховує кошти в межах їх залишку на такому рахунку.

8. Розрахунки коригування, які складаються постачальниками товарів, підлягають реєстрації в Єдиному реєстрі в порядку, установленому для податкових накладних. При цьому, якщо таке коригування передбачає збільшення суми компенсації їх вартості або сума компенсації товарів не змінюється, розрахунок реєструється постачальником. Якщо ж коригування передбачає зменшення суми компенсації, то зареєструвати розрахунок має вже покупець таких товарів або послуг.

9. Помилково та/або надміру зараховані кошти до бюджету повертаються платнику податку на поточний рахунок у порядку, визначеному Податковим кодексом України.

10. Підставою для закриття рахунку є анулювання реєстрації платника ПДВ. У разі повторної реєстрації особи платником податку йому відкривається новий електронний рахунок.

Відстеження результативності зазначеного вище порядку буде проводитись Державною фіскальною службою України шляхом моніторингу звернень платників податків та регулюючих органів з відповідних врегульованих питань. Повторне відстеження буде здійснюватись через один рік після набрання чинності постановою шляхом аналізу якісних показників дії цього акта та у разі виявлення неврегульованих і проблемних моментів розглядатиметься можливість їх виправлення шляхом внесення відповідних змін.

Законодавчі зміни торкнулися питання також бюджетного відшкодування. У зв'язку з відкриттям рахунків у системі електронного адміністрування ПДВ Законом запроваджується система автоматичного бюджетного відшкодування (пункт 200.4 статті 200 ПК України) у разі, якщо платник податків відповідає критеріям, визначеним пунктом 200.19 статті 200 ПК України. [5]

Так, оцінка платника ПДВ на право отримати автоматичне бюджетне відшкодування ґрунтується на підставі таких критеріїв:

Критерій 1: платники ПДВ, які не перебувають у судових процедурах банкрутства. Для перевірки на даний критерій використовують відомості з Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб-підприємців та Єдиного банку даних про платників податків – юридичних осіб.

Критерій 2: Платники ПДВ, включені до Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб-підприємців, стосовно яких у державному реєстрі немає записів про:

- відсутність підтвердження відомостей;
- відсутність місця проживання;
- прийняття рішень про виділ, припинення юридичної особи чи підприємницької діяльності фізичної особи;
- визнання повністю або частково недійними установчих документів чи змін до установчих документів юридичної особи;

- припинення державної реєстрації юридичної особи чи підприємницької діяльності фізичної особи та стосовно таких осіб відсутні рішення або відомості, на підставі яких проводиться державна реєстрація припинення.

Критерій 3: платники ПДВ, які мають необоротні активи, залишкова вартість яких на звітну дату за даними податкового обліку утричі більша суми ПДВ, заявленого до відшкодування.

Критерій 4: платники податку, які не мають податкового обороту. Для формування цього критерію використовуються зведені показники загальної суми податкового боргу платників податків до бюджетів усіх рівнів на перше число другого за звітним періодом місяця.

Критерій 5: великі платники податків, які не декларували від'ємне значення об'єкта обкладання податком на прибуток за підсумками останнього звітного року.

Відповідність платника ПДВ зазначеним критеріям звірятимуть в автоматизованому режимі протягом 15 календарних днів після граничного терміну подання ПДВ-звітності. Після зв'язки Державна фіскальна служба формуватиме два переліки платників ПДВ: тих, що відповідають цим вимогам і мають права на автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ, та тих, хто їм не відповідає, а тому не має права на автоматичне відшкодування.

При цьому, слід сказати, що сам механізм автоматичного відшкодування ПДВ законодавчо не регламентується. Не встановлюються ні строки, ні конкретні процедури, що опосередковують перерахування суми бюджетного відшкодування на рахунки платника. Тому процедура автоматичного відшкодування ПДВ з бюджету, потребує більш детальної регламентації, встановлення строків проведення такого відшкодування та конкретизації обов'язків контролюючих органів.

Загалом впровадження системи електронного адміністрування податку на додану вартість дозволить скоротити обсяги тіньової економіки в країні, витрати на адміністрування податку, а також унеможливить формування фіктивного кредиту та отримання незаконного відшкодування податку на додану вартість з бюджету, що в свою чергу сприятиме підвищенню обсягів надходження податку до бюджету країни.

Наслідками запровадження електронного адміністрування може стати зниження тиску на бізнес, зменшення людського фактору та корупції, скорочення кількості обтяжливих для бізнесу перевірок, а також значне спрощення звітності з податку на додану вартість.

Разом з тим, інструктивних матеріалів щодо використання вказаної постанови не розроблено, тому можливе невчасне впровадження системи електронного адміністрування ПДВ.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України» з 1 січня 2015 року
3. Постанову №569 «Порядок електронного адміністрування податку на додану вартість» від 16 жовтня 2014 р
4. Цибульова О.А. Адміністрування податку на додану вартість [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/nauk_zap_14/stat_14/zbirnuk.pdf
5. Макарчук Р. Проблеми впровадження системи електронного адміністрування податку на додану вартість [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://jurblog.com.ua/2014/09/problemi-vprovadzhennya-sistemi-elektronnogo-administruvannya-podatku-na-dodanu-vartist/>

Давыденко М.С., студент

Харитоненко А.Г., студент

група ЭК-21, факультет математический

специальность: экономическая кибернетика

Научный руководитель: Марченко Л.Н., к.т.н., доцент

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины

(г. Гомель, Беларусь)

АНАЛИЗ ПРИМЕНЕНИЯ МОДЕЛЕЙ БРАУНА И ХОЛЬТА ПРИ КРАТКОСРОЧНОМ ПРОГНОЗИРОВАНИИ ЦЕНЫ ЗОЛОТА

При краткосрочном прогнозировании, а также при прогнозировании в ситуации изменения внешних условий, когда наиболее важными являются последние реализации исследуемого процесса, наиболее эффективными являются адаптивные методы, учитывающие неравноценность уровней временного ряда. Модели экспоненциального сглаживания и прогнозирования относятся к классу адаптивных методов прогнозирования.

Модель Брауна или «модель экспоненциальной сглаживающей» используется при прогнозировании нестационарных процессов, в том числе и необратимых. В общем виде модель Брауна имеет вид

$$\hat{y}_{t+1} = \alpha Y_t + (1 - \alpha) y_t.$$

где α – является параметром сглаживания, $\alpha \in (0, 1)$,

\hat{y}_{t+1} – прогнозное значение параметра на наблюдении $t + 1$;

y_t – фактическое значение параметра на наблюдении t .

В данной модели модельные значения зависят от выбора параметра сглаживания α .

Двухпараметрическая модель Хольта имеет вид

$$\begin{aligned} b_1 &= 0, S_1 = y_1, \\ S_t &= \alpha_1 y_t + \alpha_2 (S_{t-1} + b_{t-1}), \\ b_t &= \alpha_1 (S_t - S_{t-1}) + \alpha_2 b_{t-1}, \\ \hat{y}_{t+1} &= S_t + b_t \end{aligned}$$

где y_t – фактическое значение экономического показателя y в период времени t , S_t и b_t – коэффициенты модели; \hat{y}_{t+1} – прогнозное значение показателя y на момент времени t , полученное в предыдущий момент времени.

Для сравнения прогнозов по различным моделям рассчитывалась средняя абсолютная ошибка в процентах по формуле

$$\varepsilon = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left| \frac{\hat{Y}_i - Y_i}{Y_i} \right| \cdot 100\%$$

де n – кількість моментів часу, по яким оцінюється точність прогнозу.

По даним Національного банку Республіки Беларусь о цінах золота за період 01.01.14 – 06.12.14 побудовані моделі Брауна і Хольта.

В результаті вичислення середніх абсолютних помилок для моделей Брауна отримали: при $\alpha=0,1$ $\varepsilon = 1,549\%$, $\alpha=0,2$ $\varepsilon=1,115\%$, $\alpha=0,3$ $\varepsilon=0,905\%$, $\alpha=0,4$ $\varepsilon=0,793\%$, $\alpha=0,5$ $\varepsilon=0,717\%$, $\alpha=0,6$ $\varepsilon=0,669\%$, $\alpha=0,7$ $\varepsilon=0,639\%$, $\alpha=0,8$ $\varepsilon=0,616\%$, $\alpha=0,9$ $\varepsilon=0,601\%$. Таким чином, при $\alpha = 0,9$ середня абсолютна помилка має найменшу величину, порівняно з іншими отриманими значеннями, але графік отримується не згладжений, а більш точний. При $\alpha = 0,1$ згладжуваність більше, т. е. «гасять» коливання часового ряду. В більшості випадків на практиці використовується параметр $0,05 < \alpha < 0,3$. Не всі ж для кожного конкретного ряду дослідник хоче вибрати своє значення α в залежності від цілі прогнозування.

Для моделей Хольта в тому випадку, коли коефіцієнти $\alpha_1 = 0,9$ і $\alpha_2 = 0,1$ маємо $\varepsilon = 0,783\%$; при $\alpha_1 = 0,3$ і $\alpha_2 = 0,7$ абсолютна помилка дорівнює $\varepsilon = 0,899\%$, при $\alpha_1 = 0,2$ і $\alpha_2 = 0,8$ – $\varepsilon = 1,10\%$. При виборі коефіцієнтів $\alpha_1 = 0,9$ і $\alpha_2 = 0,1$ прогнозування цін на золото є найбільш точним.

Побудовані моделі можуть використовуватися для короткотермінових прогнозів ціни золота. Також дані моделі можуть бути використані для короткотермінових економічних прогнозів курсу іноземних валют, біржових індексів і т.п.

Список використаних джерел:

1. Ю.П. Лукашкін. Адаптивні методи короткотермінового прогнозування часових рядів. – М.: Фінанси і статистика. - 2003

Ільєнко Г.М., студент
група МОА-41, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Шипунова О.В.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
halyna.ilienko@mail.ru

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ В СЕРЕДОВИЩІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Становлення і розвиток ринкової економіки в Україні нерозривно пов'язані з пошуком принципово нових методів організації і управління виробництвом для підвищення ефективності господарської діяльності підприємств. Розвиток виробництва неможливий без виготовлення конкурентоспроможної продукції та її реалізації на внутрішніх і зовнішніх ринках збуту. Водночас необхідною передумовою здійснення виробничого процесу є наявність та використання значної кількості виробничих запасів, які становлять основу готових виробів.

Реформування діючої системи обліку та впровадження вітчизняних стандартів внесли суттєві зміни у методику та організацію облікового процесу виробничих запасів. Підприємства одержали значні можливості у виборі правил ведення облікової політики у відповідності до специфіки виробництва. Проте необхідна більша аналітичність та оперативність одержання облікової інформації про рух виробничих запасів з метою ефективного управління виробничо-фінансовою діяльністю підприємства.

Однією із важливих умов якісного обліку матеріалів є застосування комп'ютерних програм для автоматизації обліку з передовими методами організації складського господарства і обліку матеріалів. Технологічний процес автоматизованого оброблення даних з обліку виробничих запасів полягає у виконанні всіх потрібних операцій введення, оброблення, збереження й надання потрібної інформації, групування даних на рахунках, із метою контролю за наявністю та витратами матеріальних засобів зі своєчасним складанням звітності [4].

На даний момент існує багато різних інформаційних систем для ведення обліку, найпоширенішими з яких і найбільш адаптованими до української системи ведення обліку є: «1С: Підприємство» – платформа 7.7 і 8; «Акцент-бухгалтерія»; «Парус – Підприємство»; «Бест Звіт Плюс».

Питаннями автоматизації обліку займалися І.В. Герасимчук, В.М. Жук, М.Т. Білуха, Голов С. Ф., Хом'як Р. Л. та інші. Однак важливість і складність даних питань постійно вимагає їх удосконалення і уточнення.

Автоматизація обліку вносить позитивні зміни до технології роботи бухгалтерії. Один виконавець може поєднувати функції декількох суміжних ділянок обліку, наприклад, касир не тільки виписує прибуткові та видаткові касові ордери, але й розносить їх суми по облікових регістрах. Те ж саме відбувається і при обробці одного первинного документу, який стосується декількох ділянок обліку. При проведенні оплати послуг постачальнику платіжним дорученням одночасно можна обробити і рахунок постачальника, дані якого розносяться по об'єктах та шифрах аналітичного обліку. При цьому одразу ж формуються відомості про витрати на виробництво [5].

Для автоматизації обліку в Україні найбільше розповсюдження отримала інформаційна система 1С:Підприємство, а саме її платформа 7.7 Це універсальна інформаційна система масового призначення для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, що включає підготовку обов'язкової (регламентованою) звітності. Методика бухгалтерського обліку забезпечує одночасну реєстрацію кожного запису господарської

операції як по рахунках бухгалтерського обліку, так і по необхідних розрізах аналітичного обліку, кількісного і валютного обліку.

Все ширшого розповсюдження набуває наступна інформаційна система – конфігурація «1С:Бухгалтерія 8.2». Вона забезпечує рішення всіх задач, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства, якщо до її повноважень повністю входить облік на підприємстві, включно з випискою первинних документів, обліком продажів і т.д. Крім того, інформацію про окремі види діяльності, торгіві і виробничі операції, можуть вводити співробітники суміжних служб підприємства, що не є бухгалтерами. У останньому випадку за бухгалтерською службою залишається методичне керівництво і контроль за настройками інформаційної бази, що забезпечують автоматичне віддзеркалення документів в бухгалтерському і податковому обліку. Дане прикладне рішення також можна використовувати тільки для ведення бухгалтерського і податкового обліку, а завдання автоматизації інших служб, наприклад, відділу продажів, вирішувати спеціалізованими конфігураціями або іншими системами.

Конфігурація 1С:Бухгалтерія 8.2 є сукупністю платформи 1С:Підприємство 8 і конфігурації «Бухгалтерія підприємства для України». У конфігурації 1С:Бухгалтерії 8.2 закладена можливість сумісного використання з прикладними рішеннями «Управління торгівлею» і «Зарплата і Управління Персоналом», також створеними на платформі «1С:Підприємство 8.0».

Конфігурація «1С:Бухгалтерія 8.2» містить засоби для перенесення даних з конфігурації «1С:Бухгалтерії 7.7», В порівнянні з «1С:Бухгалтерією 7.7» «вісімка» має ряд переваг:

1) реалізована можливість ведення обліку декількох організацій в єдиній інформаційній базі. Організації можуть використовувати загальні списки товарів, статей витрат, контрагентів і т.д;

2) поява конфігурації в «1С:Бухгалтерії 8.2» партійного обліку розширює область застосування типового рішення. Крім способу оцінки матеріально-виробничих запасів за середньою собівартістю, стає можливим застосування і такого способу, як ФІФО, незалежно для бухгалтерського і податкового обліку і для кожної організації;

3) реалізований опціональний аналітичний облік по місцях зберігання: кількісний і кількісно-сумовий;

4) реалізована можливість обліку товарів в роздрібній торгівлі за продажними цінами;

5) у конфігурації 1С:Бухгалтерії 8.2 підтримується облік діяльності індивідуальних підприємців, що застосовують спрощену систему оподаткування;

6) у конфігурації 1С:Бухгалтерії 8.2 розширені можливості настройки типових операцій – засоби групового введення часто використовуваних бухгалтерських проводок.

7) сучасний ергономічний інтерфейс конфігурації 1С:бухгалтерії 8.2 робить доступними сервісні можливості інформаційної системи «1С:Підприємства 8» навіть для невеликих організацій [3].

По складах може вестися кількісно-сумовий облік і облік по партіях. Складський облік може бути відключений, якщо в ньому немає необхідності. Автоматизований облік операцій надходження і реалізації товарів і послуг. Для роздрібно торгівлі підтримуються технології роботи як з автоматизованими, так і неавтоматизованими торговими точками. Автоматизований облік комісійної торгівлі як відносно товарів, узятих на комісію, так і переданих для подальшої реалізації.

Оскільки інформаційна система 1С:Підприємство має великі можливості, це полегшує процес обліку виробничих запасів, що полягає у виконанні всіх потрібних операцій введення, оброблення, збереження й надання потрібної інформації, групування даних на рахунках, із метою контролю за наявністю та витратами матеріальних засобів зі своєчасним складанням звітності.

Список використаної літератури

1. П(С)БО 9 - Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Мінфіна України від 20.10.99 р. № 246 із змінами і доповненнями – Домашня сторінка з інтернету: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

2. Бутинець, Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. – 7-мевид., доп. і перероб. [Текст] / Ф. Бутинець. – Житомир:ПП«Рута», 2009. –832 с.

3. Покоса, Є. Автоматизація бухгалтерського обліку запасів з допомогою програми 1С:Бухгалтерія 8.2 [Електронний ресурс] / Є. Покоса. – КНТЕУ. – 2011. – №7. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_7_2011_11_15_16/avtomatizacija_bukhgalterskogo_obliku_zapasis_z_do_pomogoju_programi_1s_bukhgalterija_8_2/9-1-0-253

4. Приймачок, О. М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання [Електронний ресурс] / О. М. Приймачок. – Київ, 2010. – 24 с.– режим доступу: referats/7569/161447.

5.Ловська, І.Д. Організація та ведення обліку виробничих запасів в інформаційному середовищі [Електронний ресурс] / І. Д. Ловська. – ЖДТУ. – 2012. – № 1(22) –Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/3188/1/20.pdf>

Кардаш Т.В., студент
група МОА-41, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Шипунова О.В.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
tatyana.kardash@mail.ru

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В АВТОМАТИЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Кожне підприємство в своїй діяльності прагне досягнути головної цілі, це отримувати максимальні прибутки. Для цього йому необхідно оновлювати свої технології, збільшувати обсяги випуску продукції, підкорювати нові ринку. Це все не можливе без використання основних засобів. Їх головною рисою є те, що вони використовуються з року в рік, поступову зношуються в процесі діяльності. Тому на підприємстві потрібно правильно будувати облік

основних засобів, що дасть змогу контролювати їх надходження та відповідне використання. Також достовірна інформація обліку надасть можливість керівнику приймати рішення, щодо ефективного управління виробничою діяльністю.

На сьогоднішній день на підприємствах існує велика кількість основних засобів, тому не можливо здійснювати ефективний контроль при ручній обробці даних, з'являється потреба впровадженні автоматизованої системи. Найбільш популярним продуктом автоматизації обліку основних засобів на території України є інформаційна система «1С:Підприємство».

Існують задачі з обліку основних засобів в умовах автоматизованої обробки даних, які групуються у такі комплекси:

- облік і контроль об'єктів основних засобів за місцями зберігання та класифікаційними групами;
- правильне та своєчасне відображення руху основних засобів;
- облік правильного нарахування й відображення амортизації;
- облік витрат на ремонт та модернізацію;
- облік переоцінки основних засобів, дооцінка або уцінка;
- облік вибуття об'єктів основних засобів, тощо [1].

Основні засоби становлять найважливішу категорію активів будь-якого підприємства, які складають матеріальну основу ефективної діяльності підприємства. Конфігурація «1С: Бухгалтерія 8.2» містить ефективні механізми управління даними цієї категорії активів.

Підсистема «Основні засоби» призначена для обліку по кожному об'єкту:

1. Основних засобів.

2. Інші необоротні матеріальні активи.

Надходження основних засобів оформляється за правилами бухгалтерського обліку. Куплені основні засоби спочатку реєструються як "обладнання до встановлення" за допомогою документа "Надходження товарів і послуг". При цьому майбутні основні засоби реєструються в якості обладнання до установки в довіднику "Номенклатура" поряд з іншими товарно-матеріальними цінностями.

Введення обладнання в експлуатацію реєструється документом "Прийняття до обліку ОС". Реєстрація даного документа в інформаційній базі означає переведення обладнання в категорію об'єкта основних засобів.

Кількісно-сумовий облік обладнання, що надійшло на підприємство, але ще не введено в експлуатацію, організований аналогічно обліку інших товарно-матеріальних цінностей та з використанням тих же видів документів. Відомості про що надійшов обладнанні відображаються на рахунках бухгалтерського і податкового обліку. Передбачений партійний облік обладнання на реєстрі складського бухгалтерського обліку з точністю не тільки до номенклатури, а й до характеристик і серій, якщо відповідна деталізація вказана в картці номенклатури. Тобто відомості про суму та кількість, необхідні для формування проводки, беруться з даних цього реєстру. Об'єкт основних засобів може бути зареєстрований в результаті завершення будівництва.

У конфігурації автоматизовані всі типові операції обліку основних засобів: прийняття основного засобу до обліку; контроль переміщень і інвентаризація нарахування амортизації; зміна параметрів і способів відображення витрат по амортизації; облік фактичного виробітку основних засобів; переміщення, модернізація, списання та продаж основних засобів[2].

Інформаційна система дозволяє отримувати детальну інформацію про стан основних засобів, аналізувати ступінь їх зносу і відстежувати виконання робіт з обслуговування обладнання.

Виконання виробничої програми в строк і оптимальне використання ресурсів вимагає якісного планування технічного обслуговування і ремонту основних засобів підприємства. Для вирішення цього завдання програмний продукт «1С: Бухгалтерія 8.2» надає наступні можливості: ведення нормативної бази для обслуговування основних засобів; планування обслуговування основних засобів і ресурсів для його проведення; облік результатів проведеного обслуговування основних засобів; аналіз відхилення в терміни та обсяги обслуговування основних засобів.

У рамках підсистеми основні засоби розв'язуються такі завдання:

- автоматизація операцій з обліку обладнання та основних засобів;
- облік витрат на виконання будівельних, монтажних і ремонтних робіт;
- облік витрат на реконструкцію і модернізацію основних засобів;
- формування звітності по необхідних розрізах;
- відображення операцій з обладнанням і основними засобами в регламентованому обліку;
- нарахування амортизації для цілей бухгалтерського і податкового обліку[3].

Автоматизація обробки інформації дозволяє скоротити матеріальні витрати на збір та обробку інформації про основні засоби, яка необхідна для прийняття управлінських рішень керівництвом. Отже, використання програмного забезпечення значно полегшує облік основних засобів, забезпечує зокрема, переміщення, перекомплектацію, зміну стану, модернізацію, списання, передачу. Крім того, можливе отримання друкованих документів згідно уніфікованим формам, а також різних аналітичних та статистичних звітів. Є можливість нараховувати амортизацію різними способами: лінійним, виробничим, зменшенням залишкової вартості, прискореним зменшенням залишкової вартості, кумулятивним.

Використання автоматизованих програма дає можливість отримувати оперативну та достовірну інформацію з обліку господарських операцій основних засобів. Це підвищує рівень управління діяльністю підприємства. Покращує організацію та знижує трудомісткість ведення обліку, зменшує витрати часу на обліковий процес, також це позитивно впливає на первинні документи. По-перше зменшується час на їх оформлення, по-друге менші ризики втрати того чи іншого документу. Конфігурація «1С: Бухгалтерія 8.2» здійснює облік усіх аспектів ведення основних засобів. Ця система дозволяє вести не тільки бухгалтерський облік, але й податковий та управлінський, що дуже важливо для функціонування підприємства. У даній версії автоматизовані всі операції, наведені всі способи нарахування амортизації.

Таким чином, використання автоматизованих систем управління є основним засобом підвищення ефективності діяльності підприємства усіх форм власності.

Список використаних джерел:

1. Шипунова О.В. Основні аспекти організації обліку необоротних активів у середовищі комп'ютерних інформаційних систем // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст] : збірник наукових праць; Вип. 28 / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. - С.187-195.
2. 1С:Предприятие 8. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://v8.1c.ru>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
3. Терещенко, Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку [Текст] : навч. посіб. / Л. О.Терещенко, І. І. Матієнко-Зубенко. - К. : КНЕУ, 2004. - 187 с. - ISBN 966-574-575-1 .

Климков В.И., магістрант
група ФК-1, економічний факультет
Научний керівник: **Марченко Л.Н.**, доцент, к.т.н.
Гомельський державний університет ім. Ф. Скорины (г. Гомель, Беларусь)
klimkovid@mail.ru

НЕДОСТАТКИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ VAR-МОДЕЛИ ПРИ ОЦЕНКЕ ФОНДОВОГО РИСКА БАНКА

Традиционно для ликвидных долевого ценных бумаг под мерой риска подразумевают Value at Risk (VaR) — максимально возможную величину потерь по портфелю для определенного уровня вероятности и в течение определенного временного интервала. Показатель VaR для портфеля долевого ценных бумаг может быть рассчитан с применением следующих методов:

- параметрического (дельта-нормального) метода;
- метода исторического моделирования;
- метода вычислений Monte Carlo.

Каждый метод расчета VaR имеет свои преимущества и недостатки. Так, параметрический метод является самым простым для практической реализации и не требует больших вычислительных мощностей. Однако если в портфеле есть производные финансовые инструменты, то применение параметрического метода к такому портфелю не позволит адекватно оценить присущий фондовый риск. Кроме того, реализация параметрического метода предполагает, что возникновение редких, но значительных по последствиям событий фондового риска крайне маловероятно. Что не соответствует реальности на финансовых рынках, как продемонстрировал мировой финансовый кризис.

Метод Monte Carlo широко применяется для расчета фондового риска производных финансовых инструментов, но при реализации требует большого объема вычислений для достижения необходимого уровня точности расчетов.

В последнее время исторический метод расчета VaR приобрел наибольшую популярность благодаря наличию некоторого баланса между возможностями его применения к разным типам инструментов и относительной простотой и наглядностью в реализации. Для расчета VaR методом исторического моделирования не надо делать никаких предположений о виде распределений доходностей ценных бумаг. Этот метод также дает достаточную точность в оценке риска нелинейных финансовых инструментов, а также учитывает взаимозависимость между различными риск-факторами. Несмотря на то что расчет фондового риска как VaR портфеля долевого ценных бумаг на сегодняшний день является наиболее распространенным, сама мера риска VaR обладает рядом недостатков [1].

Общий недостаток VAR заключается в том, что все модели VAR независимо от применяемых методов вычисления используют исторические данные. При изменении условий на рынке ценных бумаг (резкое изменение волатильности рынка или изменяется корреляция между активами), то VAR-модель учтет эти изменения только через определенный промежуток времени. А до этого момента оценка VAR будет некорректна.

При оценке VAR-моделью фондового риска не учитывается важный параметр фондового рынка, как ликвидность. Это может привести к тому, что в определенные моменты изменение структуры портфеля для уменьшения риска может оказаться затруднительным.

Для оценки риска по данной методике используется определенная выбранная модель, а это означает наличие модельного риска в расчетах. Поэтому периодическая проверка адекватности используемой модели необходима.

VAR-модель оценивает вероятность возникновения потерь больше определенного уровня, то есть оценивает «вес хвоста» распределения, однако она не дает ответа, насколько велики могут быть эти потери. Поэтому дополнительно к VAR-модели рекомендуется проводить стресс-тестирование оцениваемого портфеля ценных бумаг для того, чтобы оценить «длину хвоста» распределения.

Таким образом, совокупность всех вышеприведенных факторов приводят к тому, что VAR-модели хорошо работает в случае стабильного состояния на рынках и перестает адекватно отображать величину риска, если на фондовых рынках происходят стихийные потрясения. Поэтому при оценке фондового риска следует помнить, что VAR-модели - это один из инструментов при управлении фондовым риском, но не является универсальным способом его оценки.

Список использованных источников:

1. Палаева Е., Трофимов А. Оценка фондового риска: какие факторы следует учитывать? – [Электронный ресурс] / ЗАО «Группа РЦБ» – URL: <http://www.rcb.ru/dep/2011-07/170234> (дата обращения 05.12.2014).

ВИЗНАЧЕННЯ КОШТОРИСНОЇ ВАРТОСТІ БУДІВНИЦТВА

Визначення кошторисної вартості будівництва є одним з головних розділів інвестиційного чи бізнес-проекту. Зокрема, прямі витрати розраховуються у локальному кошторисі на основі нормативів та розцінок до них.

Прямі витрати складаються з заробітної плати працівників, вартості експлуатації будівельних машин і механізмів та вартості матеріалів, виробів, конструкцій.

Прямі витрати визначаються в локальних кошторисах шляхом помноження визначеної за РЕКН (ресурсно-елементні кошторисні норми) кількості трудових і матеріально-технічних ресурсів необхідних для виконання обсягів робіт обчислених за робочими кресленнями, множеними на відповідні поточні ціни цих ресурсів.

Заробітна плата буває основна та додаткова.

Обчислюється окремо для будівників, монтажників, для робітників зайнятих на керуванні і обслуговуванні будівельних машин і механізмів.

Розрахунок зарплати виконується на підставі нормативних трудовитрат і вартості людино/годин.

Вартість людино/годин зазначених робітників по об'єктах, що виконуються за бюджетні кошти як правило приймаються в межах рекомендованих Держбудом України.

Вартість експлуатації будівельних машин і механізмів визначається у прямих методах виходячи з нормативного часу їх роботи і вартості експлуатації будівельних машин за одиницю часу їх застосування – машино/година.

Тут же вказується зарплата робітників зайнятих на керуванні і обслуговуванні будівельних машин і механізмів.

Заробітна плата працівників визначається за формулою:

$$T_{зв} = T_{нт} \cdot K$$

де $T_{зв}$ – трудовитрати працівників заробітна плата яких передбачена в загальновиробничих витратах (людино/година); $T_{нт}$ – нормативна трудомісткість робіт; K – усереднений коефіцієнт переходу від норм трудомісткості робіт, що передбачено в прямих витратах до трудових працівників зарплата яких передбачена загальновиробничими витратами.

Кошторис зарплати на стадії складання інвесторської документації визначається за усередненим кваліфікаційним рядом.

Збір на обов'язкове страхування розраховується із врахувань чинного законодавства.

Інші статті розраховуються за формулою:

$$K_{рнв} = T_{нт} \cdot П$$

де $K_{рнв}$ – кошти на покриття інших статей; $T_{нт}$ – нормативна трудомісткість робіт; $П$ – показник для визначення коштів на покриття інших статей загальновиробничих витрат (грн./люд. год.)

Статті загальновиробничих витрат: на керування і обслуговування будівельного виробництва; на основну і додаткову зарплату всіх працівників; на службові відрядження апарату керування; амортизація основних засобів, що обслуговують апарат керування; на утримання, ремонт основних засобів загально-виробничого призначення; на опалення, освітлення, водопостачання та інше утримання виробничих приміщень; на транспортне обслуговування буд. виробництва; витрати пов'язані з кредитно-фінансовою установою, оплатою послуг банку за розрахунково-касове обслуговування; витрати за користування орг. технікою.

При складанні локальних кошторисів застосовуються: ресурсні елементні кошторисні норми України; вказівки по застосуванню РЕКН; ресурсні елементні кошторисні норми на експлуатацію будівельних машин і механізмів; поточні ціни на матеріали, вироби і конструкції; поточні ціни машино-години; поточна вартість людино-години відповідного розряду робіт; поточні ціни на перевезення вантажів для будівництва; правила визначення загальновиробничих витрат.

Залежно від особливостей окремих видів будівництва, спеціалізації будівельних організацій локальні кошториси складаються:

- на будівлі і споруди (будівельні роботи, спеціальні будівельні роботи, внутрішні санітарно-технічні роботи, внутрішнє електроосвітлення електросилові установки, контрольно-вимірювальні прилади і автоматика, слабкострумкові пристрої та інші роботи, монтаж технологічного обладнання, кошторис на придбання обладнання складається окремо, та інші види робіт).

- на загально-майданчикові роботи (вертикальне планування, влаштування інженерних мереж, шляхів і доріг; благоустрій території, малі архітектурні форми та інші роботи).

При складанні локальних кошторисів можна розділяти окремі види робіт по частинах (підземна - роботи «нульового циклу» та надземна частина будівлі або житлова і нежила частина будівлі).

У складі локальних кошторисів окремі конструктивні елементи будівлі (споруди), види робіт та пристроїв, як правило, групуються в розділи.

Порядок розташування робіт у локальних кошторисах та їх угруповання у розділи повинна відповідати технологічній послідовності виконання робіт.

Локальний кошторис на будівельні роботи може складатися з таких розділів, як:

- будівельні роботи - земляні, фундаменти і стіни підземної частини, стіни, каркас, перекриття, перегородки, підлоги, основи, покриття та покрівлі, заповнення прорізів, сходи та майданчики, оздоблювальні роботи, різні роботи;

- спеціальні будівельні роботи - фундаменти під обладнання, спеціальні основи, канали та приямки, ізоляція, мімічні захисні покриття та інші роботи;

- внутрішні санітарно-технічні роботи - водопровід, каналізація, опалення, газопостачання;

- монтаж обладнання - придбання і монтаж технологічного обладнання, технологічні трубопроводи, технологічні металеві конструкції і т.п.;
- вентиляція і кондиціонування;
- низьковольтні мережі;
- КВП і автоматика.

Локальний кошторис складається, виходячи з:

- обсягів робіт за проектними даними;
- номенклатури та кількості обладнання;
- кошторисних нормативів, що діють на момент складання кошторисів.

У загальному випадку кошторис являє собою документ, в який зведені одиничні розцінки, згруповано за розділами, із зазначенням загальновиборничих витрат по кожному розділу і по кошторису в цілому.

Мовою кошторисної справи локальний кошторис складається з прямих витрат, загальновиборничих витрат, які визначаються в певному Держбудом України порядку.

Прямі витрати складаються із заробітної плати робітників-будівельників і монтажників, вартості експлуатації будівельних машин і вартості матеріалів, виробів, конструкцій (всі ці цифри вказуються у стовпцях кошторису). Прямі витрати та їх складові розшифровуються порядково, далі ці рядки називаємо розцінками або позиціями.

У тих випадках, коли відповідно до проектних даних здійснюється розбирання конструкцій (металевих, залізобетонних та ін.), знесення будівель і споруд, у результаті чого намічається одержання конструкцій, виробів і матеріалів, придатних для повторного застосування, або проводиться супутня будівництву видобуток окремих матеріалів (камінь, гравій, ліс та ін.), за підсумком локальних кошторисів на розбирання, знесення, (перенесення) будівель і споруд та інших робіт довідково наводяться зворотні суми.

Зворотні суми показуються окремим рядком під назвою «У тому числі зворотні суми» і визначаються на підставі номенклатури і кількості конструкцій, матеріалів і виробів, одержуваних для повторного використання. Їхня вартість у складі зворотних сум визначається за поточними цінами за вирахуванням з цих сум витрат по приведенню їх у придатний для використання стан.

Порядок складання об'єктних кошторисів.

Об'єктні кошториси складаються шляхом підсумовування даних локальних кошторисів, з групуванням робіт та витрат за відповідними графами кошторисної вартості «будівельних робіт», «монтажних робіт», «устаткування, меблів та інвентарю», «інших витрат».

У об'єктних кошторисах за даними локальних кошторисів показуються кошторисна трудомісткість і кошторисна заробітна плата.

Якщо вартість об'єкта може бути визначена за одним локальним кошторисом, то об'єктний кошторис не складається. У цьому випадку роль об'єктного кошторису виконує локальний кошторис.

У зведений кошторисний розрахунок вартості будівництва включаються окремими рядками підсумки прямих витрат і загальновиборничих витрат за всіма об'єктними кошторисними розрахунками, об'єктними кошторисами і кошторисними розрахунками на окремі види витрат.

Позиції Зведеного кошторисного розрахунку вартості будівництва повинні мати посилання на номер зазначених кошторисних документів (наприклад: Розрахунок № 1)

Кошторисна вартість кожного об'єкта, розподіляється по графах, що визначає вартість: «Будівельних робіт», «Монтажних робіт», «Устаткування, меблів та інвентарю»; «Інших витрат»; «Загальну кошторисну вартість».

У зведених кошторисних розрахунках вартості будівництва кошти розподіляються за наступними розділами:

- Глава 1. Підготовка території будівництва;
- Глава 2. Основні об'єкти будівництва;
- Глава 3. Об'єкти підсобного та обслуговуючого призначення;
- Глава 4. Об'єкти енергетичного господарства;
- Глава 5. Об'єкти транспортного господарства і зв'язку;
- Глава 6. Зовнішні мережі і споруди водопостачання, каналізації, тепlopостачання та газопостачання;
- Глава 7. Благоустрій та озеленення території;
- Глава 8. Тимчасові будівлі і споруди;
- Глава 9. Інші роботи і витрати;
- Глава 10. Утримання служби замовника і авторський нагляд;
- Глава 11. Підготовка експлуатаційних кадрів;
- Глава 12. Проектні та вишукувальні роботи;

Крім того, після підсумку глав 1-12 враховуються:

- кошторисний прибуток;
- кошти на покриття ризику всіх учасників будівництва;
- кошти на покриття додаткових витрат, пов'язаних з інфляційними процесами;
- кошти на страхування ризику;
- податки, збори, обов'язкові платежі, встановлені чинним законодавством і не враховані складовими вартості будівництва.

У главу 1 «Підготовка території будівництва» включаються кошти на роботи і витрати, пов'язані з відведенням і освоєнням забудовуваної території.

У розділ 2 «Основні об'єкти будівництва» включається кошторисна вартість будівель, споруд та видів робіт основного призначення.

У главу 3 «Об'єкти підсобного про обслуговуючого призначення» включається кошторисна вартість об'єктів підсобного та обслуговуючого призначення: для промислового будівництва - будівлі ремонтно-технічних майстерень, заводоуправлінь, естакади, галереї, складські приміщення тощо; для житлового і цивільного будівництва – господарські корпуси, прохідні, теплиці, сміттєзбірники і т.п., а також вартість будівель і споруд соціальної сфери, призначених для обслуговування працюючих - поліклініки, їдальні, магазини, об'єкти побутового призначення та ін.

У глави 4-7 включаються об'єкти, перелік яких відповідає найменуванням глав.

У розділ 8 «Тимчасові будівлі та споруди» включаються кошти на зведення та розбирання тимчасових будівель і споруд.

У розділ 9 «Інші роботи і витрати» включаються кошти на покриття витрат замовника і підрядних будівельно-монтажних організацій, а також на окремі види робіт, які не враховані в кошторисних нормативах.

У главу 10 «Зміст служби замовника і авторський нагляд» включаються кошти призначені на утримання служби замовника і авторський нагляд, а також кошти на проведення геодезичних спостережень за переміщенням і деформаціями будівель і споруд, проведенням тендерів та введенням об'єктів в експлуатацію.

У розділ 11 «Підготовка експлуатаційних кадрів» включаються кошти на підготовку експлуатаційних кадрів для знову споруджуваних підприємств.

У розділ 12 «Проектні та вишукувальні роботи» включаються: кошторисна вартість проектно-вишукувальних робіт, кошторисна вартість експертизи проектно-кошторисної документації, витрати пов'язані з випробуванням паль (частина робіт, що виконується проектно-вишукувальними організаціями).

У зведений кошторисний розрахунок вартості будівництва після підсумку глав 1-12 включаються:

- кошторис на прибуток (розмір прибутку залежить від виду будівництва, технічної, технологічної складності будівництва, термінів будівництва і т.д. і приймається в межах рекомендованих Держбудом України);

- кошти на покриття ризику всіх учасників будівництва (розмір цих коштів залежить від стадії проектування, приймається в межах, рекомендованих Держбудом України, за підсумками глав 1-12);

- кошти на покриття додаткових витрат, пов'язаних з інфляційними процесами (кошти визначаються шляхом експертної оцінки, надаються Держбудом України);

- кошти на страхування ризику (включаються в зведений кошторисний розрахунок за погодженням із замовником, не більше 2% від підсумку глав 1-12);

- податки, збори (обов'язкові платежі), встановлені чинним законодавством (соціальне страхування, пенсійне страхування).

Зазначену роботу доцільно проводити у автоматизованому порядку, зокрема, по програмному комплексу «АВК-5» та «Тендер-контракт».

Кузькін Ю.В., студент
група ЕКК-131, обліково-економічний факультет
спеціальність: економічна кібернетика
Науковий керівник: **Злобіна О.В.**, старший викладач
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
yurkakuzkin96@ukr.net

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний тип суспільства все частіше називають «інформаційним», адже на даний час ІТ-індустрія безпосередньо забезпечує роботою 9 млн. високооплачуваних кваліфікованих співробітників у більш ніж 4 тис. компаній в усьому світі. Крім того, цей сектор економіки створює зайнятість ще для 21 млн. ІТ-фахівців у різних сферах діяльності - від консалтингу до вантажних автоперевезень. Крім того, ІТ-індустрія визначає не тільки специфіку робочого місця сучасного індивіда, але й впливає на усе його повсякденне життя.

Звичка індивіда до перебування в оточенні новітніх приладів, які складають ІТ-сферу, й бажання постійного їхнього оновлення обумовлюють тенденції в розвитку даної складової сучасного світу. В даний час основні тенденції розвитку інформаційних технологій, на думку аналітиків, формуються на стику чотирьох базових елементів: соціальних мереж, мобільних пристроїв, технологій «хмари» та управління інформацією. Ці технології за умови їхнього спільного використання кардинально перетворюють бізнес і суспільство, руйнують старі бізнес-моделі і створюють нових лідерів ІТ-сфери.[1]

Соціальна мережа представляє собою платформу, онлайн-сервіс або веб-сайт, призначення яких полягає в побудові, відображенні та організації соціальних взаємовідносин. Характерними особливостями соціальної мережі є:

- створення особистих профілів (публічних або напів-публічних), в яких часто потрібно вказати реальні персональні дані та іншу інформацію про себе (місце навчання і роботи, хобі, життєві принципи та ін.);

- надання практично повного спектру можливостей для обміну інформацією (розміщення фотографій, відео-записів, розміщення текстових записів (в режимі блогів або мікроблогів), організація тематичних співтовариств, обмін особистими повідомленнями і т. п.);

можливість задавати і підтримувати список інших користувачів, з якими у нього є деякі відносини (наприклад, друзі, спорідненості, ділових і робочих зв'язків та ін.).[2]

Вже сьогодні хмарні технології одержали саме широке поширення. У найближчому майбутньому центральними інструментами для користувачів стануть хмарні сервіси. «Хмари» будуть об'єднувати пристрої в мережі, застосовуватися для зберігання особистої інформації та активніше використовуватися в корпоративних цілях. Вони також дозволяють здійснювати перехід від різнорідних систем до інтегрованих. Позитивність такого переходу безсумнівна, адже даний перехід дозволить отримати меншу вартість, більшу простоту і більш надійний захист. Аналітика буде впроваджуватися в кожен діловий процес, а «хмарні» системи дозволять оптимізувати бізнес-процеси з мобільних пристроїв в будь-якому місці.

Мобільні телефони стають найпопулярнішим пристроєм для виходу в Інтернет, у зв'язку з чим зростає вплив мобільних технологій. Крім того, в мобільних технологіях є свої тенденції розвитку. З основних можна виділити

зниження ваги і енергоспоживання пристроїв. Так, сучасний ноутбук споживає в 10 разів менше електроенергії, ніж це було в 2003 р, разом зі зниженням енергоспоживання підвищилася і продуктивність комп'ютерів.

Щодо управління інформацією, то аналітики очікують поширення концепції BigData, яка описує принципи зберігання великих масивів даних і швидкого отримання інформації з даних. Технологія «In Memory Computing» забезпечить використання пакетної обробки даних, завдяки чому обробка даних може зайняти всього декілька хвилин і навіть секунд. Ця технологія буде цікава для дослідників, які постійно обробляють великі обсяги інформації та аналізують її в реальному часі.

Підводячи підсумок, вкажімо, що інформаційні технології в останні три-чотири десятиліття розвивалися надзвичайно стрімко. Окрім над швидких темпів розвитку IT- технології відрізняються певними тенденціями та напрямками досліджень та пропонування нововведень. Найбільш часто дані новинки стосуються чотирьох основних складових, сучасної IT - сфери: соціальних мереж, мобільних технологій, технологій «хмари» та управління інформацією й доступу до неї.[3]

Список використаних джерел:

1. <http://it-tehnolog.com/statti/suchasni-informatsiyni-tehnologiyi/>
2. Карпенко С.Г., Попов В.В. Інформаційні системи і технології. Київ: МАУП, 2004 р.
3. Маслов В.П. Інформаційні системи і технології в економіці: Навчальний посібник – Київ: "Слово", 2007 р.

Ляшенко В.О., студентка
група МОА-41, обліково-фінансовий факультет
Науковий керівник: **Шипунова О.В.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
Viktoriya2009@ukr.net

ПОРІВНЯННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У КОНФІГУРАЦІЯХ СИСТЕМИ «1С: ПІДПРИЄМСТВО»

В сучасних умовах господарювання головним завданням бухгалтерського обліку є формування повної та достовірної інформації для її користувачів. Важливою складовою даної інформації є інформація щодо стану основних засобів, адже саме вони супроводжують весь процес виробництва.

Процес автоматизації обліку основних засобів дозволяє вирішити питання якості вихідної інформації, однак проблема вибору оптимального програмного забезпечення залишається актуальною понині. Саме тому ми пропонуємо розглянути переваги конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» у порівнянні з конфігурацією «1С:Бухгалтерія 7.7».

Особливості обліку основних засобів в інформаційних системах досліджувались такими вітчизняними вченими як Ф.Ф. Бутинець, А.М. Береза, Т.А. Писаревська, О.В Клименко, Л.О. Терещенко та інші.

Розгляд даного питання, на нашу думку, слід розпочати з визначення загальних принципів введення залишків по основних засобів підприємства. Так в конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7» введення залишків не автоматизовано на рівні документів, дані вносяться за допомогою ручних операцій. На противагу в конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» дані вносяться в єдиній формі «Введення початкових залишків» з відповідного розділу обліку «Основні засоби».

Також конфігурація «1С:Бухгалтерія 8.2» дає можливість зберігати «історію» основного засобу, тобто, інформацію про зміни, що відбувалися з ним (модернізація, знос, ліквідація та ін.). Дана функція дозволяє надалі вести облік такого основного засобу з більшою точністю, а також уникнути ручних коригувань.

При введенні об'єкта основних засобів в експлуатацію у конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7» використовується документ «Введення в експлуатацію ОЗ». Цей документ використовується для всіх видів необоротних активів і формує вартість основного засобу, а також необхідні проводки з бухгалтерського та податкового обліку. Його недоліком є те, що в табличній частині необхідно для кожної одиниці основних засобів формувати окремий запис.

У конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» використовується аналогічний документ, однак в ньому ми можемо обрати вид операції: «обладнання» чи «об'єкт будівництва». Вартість основного засобу з видом операції «обладнання» буде дорівнює вартості однієї одиниці обладнання, а з видом «об'єкт будівництва» буде визначатися ділення загальної суми накопичених витрат на кількість основних засобів. Цим документом формується вартість основного засобу, а також формуються всі початкові інформацію по всіх видах обліку, заповнюючи дані всіх регістрів відомостей, що зберігають інформацію про основні засоби. Також передбачені механізми групового заповнення для однотипних об'єктів основних засобів.

Щодо механізму зберігання інформації для розрахунку амортизації, то він суттєво відрізняється як в бухгалтерському так і в податковому обліку, і поданий в таблиці 1.

Таблиця 1

Механізму зберігання інформації для розрахунку амортизації

1С:Бухгалтерія 7.7	1С:Бухгалтерія 8.2
Бухгалтерський облік	
Параметри нарахування амортизації заповнюються для кожного елемента необоротних активів окремо, незалежно від кількості однакових об'єктів.	Параметри нарахування амортизації зберігаються в окремому довіднику «Способи відображення витрат з амортизації». Кожен рядок табличної частини цього довідника визначає сукупність параметрів для віднесення витрат по амортизації на витрати. Також вказується коефіцієнт розподілу амортизації.
Податковий облік	

Інформація, необхідна для визначення параметрів амортизації зберігається в окремих довідниках (регістрах): довідник «Податкові групи ОЗ» (містить дані про податкові групах основних засобів), реєстри відомостей «Норми амортизації ОЗ (НУ)» (призначений для зберігання норм податкової амортизації розрізі груп) та «Відомості про групи основних засобів (податковий облік)» (зберігає відомості, використовувани для нарахування амортизації основних засобів).	Інформація, необхідна для визначення параметрів амортизації зберігається в окремих довідниках (регістрах): довідник «Податкові групи ОЗ» (містить дані про податкові групах основних засобів), реєстри відомостей «Норми амортизації ОЗ (НУ)» (призначений для зберігання норм податкової амортизації розрізі груп) та «Відомості про групи основних засобів (податковий облік)» (зберігає відомості, використовувани для нарахування амортизації основних засобів).
--	--

Важливу роль в обліку основних засобів займають операції їх модернізації та ремонту (табл. 2).

Таблиця 2

Модернізація та ремонт основних засобів

1С:Бухгалтерія 7.7	1С:Бухгалтерія 8.2
Ремонт	
Спеціального документа для відображення операції ремонту в конфігурації не передбачено. Проведення операції ремонту можливо зазначенням рахунки витрат замість рахунку інвестицій в документі «Модернізація необоротних активів».	У конфігурації накопичення витрат для подальшого ремонту відбувається на спеціально передбачених для цих цілей рахунках. Для відображення безпосередньо операції ремонту основного засобу передбачено документ "Ремонт ОС"
Модернізація	
Відображається документом "Модернізація необоротних активів". Цей документ має такі обмеження: змінити параметри для нарахування амортизації неможливо, для кожного основного засобу необхідно робити окремий документ,	Відображається документом «Модернізація ОЗ», перевагами якого є: зміна прийнятих нормативних показників функціонування, модернізації кількох основних засобів одним документом, суму модернізації можна отримати автоматично та вказати окремо для кожного з видів обліку.

Таким чином, порівнюючи організацію обліку основних засобів в конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» та «1С:Бухгалтерія 7.7» можна зробити висновок, що модель обліку основних засобів, реалізована в конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2», дозволяє якісно покращити виконання операцій надходження, амортизації, ремонту та модернізації основних засобів, перевести їх на новий рівень, прискорити процес обробки інформації та отримання звітів.

Лозовська О.В., студентка
група МОА-41, факультет обліково-фінансовий
Науковий керівник: Шипунова О.В., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
lozovskaya_1992@mail.ru

ОБЛІК ОПЛАТИ ПРАЦІ У КОНФІГУРАЦІЯХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «1С:ПІДПРИЄМСТВО»

На вітчизняному ринку програмного забезпечення для ведення обліку оплати праці та складання звітності пропонується багато інформаційних систем різних виробників. Однією з них є програмний продукт «1С: Підприємство», конфігурація «1С:Бухгалтерія». На даний час на підприємствах широко використовують цю конфігурацію на платформах 7.7 та 8.2. Постає основне питання «Що ж саме обрати серед представлених продуктів?».

Порівняння нової конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» з «1С:Бухгалтерією 7.7» є некоректним, оскільки, крім предметної сфери (бухгалтерський та податковий облік), там мало спільного. Змінилися і платформа, і принципи побудови конфігурації, і технологія роботи, і сам інтерфейс користувача.

Конфігурація «1С:Бухгалтерія 8.2» забезпечує автоматичне нарахування заробітної плати й пов'язаних з нею податків і зборів відповідно до діючого законодавства. В конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» ведеться облік руху персоналу, включаючи працюючих по сумісництву. При цьому внутрішнє сумісництво підтримується опціонально (тобто підтримку можна відключити, якщо на підприємстві це не потрібно). Забезпечується формування уніфікованих форм по праці.

Автоматизовано в конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2»:

- нарахування зарплати по окладу з можливістю вказати спосіб відображення в обліку для кожного виду нарахування;
- ведення взаєморозрахунків із працівниками включно з перерахуванням зарплати на карткові рахунки працівників;
- депонування;
- розрахунок визначених законодавством податків по заробітній платі;
- формування звітів (по ПДФО, внески у ФСС).

В конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» додано нову ділянку з кадрового обліку для використання таких документів, як наказ про прийняття на роботу, кадрове переміщення, відрядження організації, звільнення з підприємства. Для порівняння: в конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7» ця ділянка зовсім відсутня.

Основні кадрові документи, що були додані до конфігурації, забезпечують спрощення ведення бухгалтерського обліку. В конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7» дані документи не були автоматизованими і багато часу витрачалось на паперові носії.

В розрізі обліку заробітної плати передбачено створення довільної кількості видів нарахувань користувачем із зазначенням способів розрахунку (%), фіксованою сумою, за місячною, денною або годинною тарифною ставкою тощо) і параметрів оподаткування, а також створення додаткових утримань (аліменти, позика тощо).

Для порівняння: в конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7» нарахування зарплати передбачає використання чітко заданих видів нарахувань та відсутність можливості створювати додаткові утримання.

Одним із основних аспектів є автоматизація виплати зарплати працівникам через касу та на банківські картки, для цього передбачено можливість розрахунку внесків до фондів, що підлягають перерахуванню до бюджету, на суму часткової виплати зарплати з автоматичним формуванням усіх платіжних документів на підставі платіжної відомості на виплату зарплати. Для порівняння: в конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7» автоматизовано виплату зарплати лише через касу, автоматичне формування платіжних документів щодо внесків до фондів не підтримується.

В конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» створено «Помічник з обліку зарплати», що покроково допоможе виконати всі дії по нарахуванню та виплаті зарплати та відображенню в обліку. Помічник показує список останніх введених документів по зарплаті і кадрам і нагадує, на чому ви зупинилися. Для порівняння: в конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7» він зовсім відсутній.

Порівнюючи конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7» та «1С:Бухгалтерія 8.2», ми бачимо розбіжності у звітах по заробітній платі. Проведемо порівняльну характеристику у таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика звітів з оплати праці конфігурацій

Вид звіту	«1С:Бухгалтерія 7.7»	«1С:Бухгалтерія 8.2»
Розрахунково-платіжна відомість по працівників (П-6)	+	+
Розрахунковий лист	+	+
Розрахунково-платіжна відомість зведена (П-7)	+	+
Уніфікована форма П-50	-	+
Структура заборгованості підприємства	-	+
Аналіз витрат на оплату праці	-	+
Зведення відрахувань у фонди	+	+

Проаналізувавши склад звітів, можемо зробити висновок, що конфігурація «1С:Бухгалтерія 8.2» дає найбільш вичерпний перелік звітів щодо розрахунків з оплати праці, а саме:

1. Звіт «Уніфікована форма П-50» дозволяє отримати друковану форму розрахункової відомості по працівникам.

2. Звіт «Структура заборгованості організації» дозволяє отримати інформацію по заборгованості організацією перед працівником.

3. Звіт «Аналіз витрат на оплату праці» дозволяє отримати інформацію про витрати організації на оплату праці та відрахування на соціальні потреби.

Таким чином, можна зробити висновок, що на ринку інформаційних технологій провідні позиції традиційно мають ті бухгалтерські програми, які задовольняють вимоги користувачів щодо формування різних видів бухгалтерської звітності та автоматичної перевірки складених звітів.

На даний момент конфігурація «1С:Бухгалтерія 8.2» прекрасно застосовується в різних сферах обліку. Головне завдання стосовно обліку оплати праці - зробити більш зручною роботу бухгалтерів та спростити організацію обліку та звітності розрахунків з оплати праці.

Носач Ю.В., магістрант

Буданова Н.І., магістрант

група ОА-10М, економічний факультет

спеціальність: облік і аудит

Науковий керівник: **Сизоненко О.А.**, к.е.н., доцент

Макіївський економіко-гуманітарний інститут (м. Макіївка)

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Діяльність будь-якого підприємства, у тому числі підприємства вугільної промисловості, призводить до виникнення витрат. Виробивши вугільну продукцію, підприємство реалізує її та одержує дохід. Саме на цьому етапі виникає потреба у зниженні рівня витрат з метою збільшення прибутку підприємства. На сьогоднішній день

перед вченими постає проблема ефективного управління витратами вугільної промисловості, що є частиною загальної проблеми виходу галузі з кризового стану.

Багато вчених-економістів у своїх працях розглядали проблеми управління витратами промислових підприємств. Серед них можна виділити дослідження таких науковців, як Р.В. Фроленко, А.Л. Горелкіна, В.І. Ямпольська та ін. Витрати та калькулювання собівартості на підприємствах вугільної промисловості розглядалися у працях Брадула О.М., Нападовської Л.В., Сопка В.В., Шатохіної О.І. та ін.

Як правило, автори солідарні в тому, що для ефективного управління витратами підприємств є необхідним системний підхід, що охоплює всі функції управління витратами виробництва і забезпечує їх повною і достовірною інформацією.

Багато в чому це обумовлено тим, що поняття і методи системного підходу виявляються найбільш корисними і придатними до застосування, ніж інші. Розглядаючи будь-який об'єкт дослідження як систему, що є сукупністю взаємопов'язаних елементів (підсистем), дослідники отримують можливість виявляти закономірності її функціонування та розвитку, оцінювати входи системи (ресурси), аналізувати виходи системи (цілі), виявляти зв'язок із зовнішнім середовищем і зворотний зв'язок [1, с. 14].

Із позиції системного підходу вугледобувне підприємство можна розглядати як виробничо-господарську та соціальну систему, що складається з підсистеми, якою управляють (об'єкта управління), і підсистеми, що управляє (суб'єкта управління, який оперує відповідними механізмами управління) [2, с. 15]. Управління витратами в загальному механізмі управління - це процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями та носіями та постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії. Від рівня витрат залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність [3].

Управління витратами на підприємстві вугільної промисловості передбачає виконання всіх функцій управління через елементи управлінського процесу прогнозування, планування, організації, обліку і контролю. Виконання всіх функцій управління по всіх елементах - це взаємодія керуючої підсистеми (суб'єкт управління) на керовану підсистему (об'єкт управління). Суб'єктами управління витратами є керівники підприємства, які беруть участь у виконанні окремих функцій або елементів управління витратами. Об'єктами управління є витрати на виробництво і реалізацію вугільної продукції.

Управління витратами починається з формування цілей. Основною ціллю є підвищення прибутковості підприємства шляхом оптимізації його витрат, що може бути досягнуто підвищенням ефективності використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів підприємства. Відповідно до поставлених цілей проводиться прогнозування, розробляються довгострокові господарські заходи.

Етап планування спрямований на реалізацію перспективних напрямів діяльності підприємства в галузі витрат та полягає в розробці планів на термін менше 1 року. Планування дозволяє визначити рівень витрат підприємства, їх структуру, джерела фінансування, рівень прибутку підприємства. Планування витрат здійснюється за допомогою складання кошторису витрат на виробництво. Розробка кошторису витрат визначає розмір витрат за їх видами та місцями витрачання, необхідний для досягнення бажаних результатів. Складання кошторису витрат на виробництво вимагає знань методів оцінки тих чи інших видів ресурсів, що використовуються при виробництві продукції.

Кошторис витрат на підприємствах вугільної промисловості може бути представлений формою №10-П «Звіт про собівартість готової вугільної продукції» та додатках до неї. Зазначена форма є головним інформаційним джерелом аналізу витрат вугледобувних підприємств.

На етапі організації управління витратами ведеться узгодження діяльності всіх структурних підрозділів вугледобувного підприємства, визначаються центри відповідальності для подальшого контролю ефективності їх діяльності. При цьому, упоряджується оптимальний взаємозв'язок між доходами і витратами та діями конкретних осіб, які відповідають за окремі ділянки виробничого процесу.

На етапі контролю за витратами ведеться контроль за кожним центром відповідальності, що дозволяє своєчасно реагувати на негативні та позитивні відхилення фактичного рівня витрат від планового, виявити причини та місце виникнення підвищених витрат з метою їх запобігання або зменшення [4].

Система управління витратами передбачає передусім закріплення повного поточного контролю за витратами на виробництво за центрами відповідальності. Завдання системи управління витратами - обґрунтування управлінських рішень виробництва і реалізації продукції, управління дій підрозділів щодо скорочення витрат та підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів та дії інших зовнішніх факторів. За сучасних умов у процесі управління витратами на підставі відомостей виробничого обліку розглядають альтернативні варіанти стратегічних і поточних управлінських рішень щодо виробництва та реалізації продукції.

Великий вплив на управління витратами вугледобувного підприємства має держава. Зокрема, це обумовлено великою кількістю галузевих проблем, таких як: податковий тиск, низька заробітна плата, ціни на продукцію, що не виправдовують витрат на її виробництво.

Підвищити ефективність управління витратами можливо якщо збоку держави будуть прийняті такі кроки:

- придбання та введення в експлуатацію нового обладнання для шахт, за рахунок чого можлива економія ресурсів та робочого часу, яка, в свою чергу, знизить витрати;
- зниження податкового тиску, списання боргів по виплаті податків за минулі роки;
- контроль держави за тарифами на ресурси для вугільної промисловості, а також послуги, які надають шахтам підприємства інших сумісних галузей тощо.

Витрати також можна знизити за рахунок економії матеріальних, паливно-енергетичних та трудових ресурсів. Слід зазначити проблему економії на заробітній платі робочим. Частина заробітної плати в собівартості вугільної продукції є дуже низькою, тому керівництву шахт слід прийняти міри по її підвищенню, бо економія на заробітній платі не принесе бажаного економічного ефекту в системи управління витратами.

Важливим моментом для виходу із кризового стану є цінова політика шахт. Відомо, що ціни на вугілля не виправдовують понесених витрат на виробництво. Тобто, позитивного економічного ефекту можна добитися не лише знизивши витрати на виробництво, а й за рахунок підвищення вугілля до ринкової ціни [5].

Отже, управління витратами вугледобувних підприємств - це складний процес, що включає в себе управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату функціонування підприємства Система управління витратами повинна впроваджуватися на комплексній основі, забезпечуючи взаємозалежне вирішення поставлених задач. Тільки такий підхід буде сприяти різкому росту економічної ефективності роботи підприємства.

Список використаної літератури:

1. Фатхутдинов Р. А. Стратегический менеджмент: учебник для вузов. – 2-е изд., доп. / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1998. – 416 с.
2. Круглов М. И. Стратегическое управление компанией / М. И. Круглов. – М. : Русская деловая книга, 1998. – 768 с.
3. Фроленко Р.В. Інтегрована система стратегічного управління витратами промислових підприємств / Р.В. Фроленко // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. - № 15 (1). – с. 22 – 26.
4. Горелкіна А.Л. Оптимізація системи управління витратами / А.Л. Горелкіна // Державне управління. – 2006, № 2. – С. 251-255.
5. Ямпольская И.Л. Опыт реструктуризации угольной промышленности в странах мира / И. Л. Ямпольская // Энергетика и общество. – 2005. – № 4. – С. 43-56.

Охріменко І.В., студентка
група МОА-41, факультет обліково-фінансовий
Науковий керівник: **Шипунова О.В.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»(м. Суми)
irina_okhrimenko1992@mail.ru

ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКСНОЇ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність бухгалтерського обліку будь-якого суб'єкта господарювання обумовлюється повнотою, своєчасністю, достовірністю його вхідної інформації, що неможливо уявити без використання інформаційних технологій у господарській діяльності.

У сучасних умовах засоби комплексної автоматизації облікового процесу сприяють його прискоренню, дозволяють вчасно приймати управлінські рішення, і як наслідок сприяють підвищенню рентабельності та конкурентоспроможності підприємства.

Сучасний стан та основні проблеми автоматизації облікового процесу висвітлені у працях таких вчених як: В. Б. Захожай, С. В. Перегінська, С. А. Рогачова, Л. С. Стригуль [1-4].

Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері інформатизації та автоматизації сучасних підприємств, ці процеси є актуальними і завжди потребуватимуть детального розгляду та аналізу, адже відбувається постійне оновлення вже існуючих та створення нових інформаційних продуктів.

В епоху постійного динамічного розвитку інформаційних технологій комплексна автоматизація бухгалтерського обліку підприємств є основним завданням як самих суб'єктів господарювання, так і розробників програм.

Під комплексною автоматизацією підприємства Захожай В.Б. розуміє створення та впровадження єдиної інформаційної системи, яка охоплює усі функції підприємства, дає можливість ефективно керувати усіма напрямками його діяльності та дозволяє компанії працювати як єдиному організму[1].

На сьогоднішній день розроблена велика кількість програмних продуктів, які спрямовані на здійснення повної автоматизації бухгалтерського обліку підприємств, не залежно від їх розміру та специфіки діяльності. Найбільш вдалим за своїм функціональним рішенням є система програм "1С:Підприємство", зокрема найпоширеніші її версії: "1С:Підприємство 7.7" та "1С:Підприємство 8.2".

Якщо підприємство вирішує провести автоматизацію бухгалтерського обліку чи переходить з іншої програми на "1С:Підприємство", то воно постає перед проблемою вибору кращої платформи 7.7 чи 8.2.

Аналіз та порівняння програмних продуктів дозволяє виділити такі основні переваги нової платформи "1С:Підприємство 8.2" над "1С:Підприємство 7.7":

- відсутність проблем з сумісністю з новими операційними системами;
- нові спеціалізовані конфігурації багатьма партнерами "1С" пишуться лише під нову версію;
- придатна для використання великими підприємствами, адже виконує багато нових аналітичних розрахунків та більш швидко обробляє інформацію;
- є більш гнучкою, має зручну систему сервісів та різноманітні конструктори;
- є придатною для використання в режимі низької швидкості Інтернет, що дозволяє користуватися програмою навіть зі смартфонів.

Щодо недоліків інформаційної системи "1С:Підприємство 8.2" у порівнянні з "1С:Підприємство 7.7", то можна виділити наступні:

- інформаційна система на платформі 8.2 буде працювати значно повільніше при тих самих умовах, тобто при однаковій кількості користувачів, документів, довідників, але лише для тих організацій, у яких невелика кількість облікового персоналу (менше 10 осіб);
- для користувачів інформаційної системи на платформі 8.2 необхідне додаткове навчання, через суттєві відмінності у функціонуванні версій, а також необхідна мінімальна робоча база (наявність достатньої оперативної пам'яті, високочастотного процесора, тощо);
- для невеликих підприємств велика кількість звітів, можливостей аналізу є просто зайвими;

– звіти, які можна робити в інформаційній системі на платформі 8.2. підприємство може самостійно допрацювати, враховуючи власні потреби, за допомогою спеціально написаних модулів до версії “1С:Підприємство 7.7”, що вийде значно дешевше.

Таким чином, проаналізувавши переваги та недоліки інформаційної системи “1С:Підприємство” на платформах 7.7 та 8.2, рекомендуємо для великих та середніх підприємств, які потребують комплексного аналізу бухгалтерської інформації, при здійсненні комплексної автоматизації використовувати інформаційну систему “1С:Підприємство” на платформі 8.2. Невеликим підприємствам можливостей інформаційної системи “1С:Підприємство” на платформі 7.7 буде цілком достатньо, тому недоцільним буде встановлення більш коштовної та вибагливої інформаційної системи.

Список використаних джерел:

1. Захожай, В. Б. Бухгалтерський облік в галузях економіки [Текст] підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Б. Захожай, М. Ф. Базась. – К. : МАУП, 2005. – 968 с. – ISBN 966-608-372-8
2. Перегінська, С. В. Автоматизація обліку на підприємстві [Електронний ресурс] / С. В. Перегінська, М. В. Косминко // Збірник за результатами онлайн-конференції. – 2010. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Tecnic/68434.doc.htm
3. Рогачова, С. А. Проблеми автоматизації обліку на підприємстві [Електронний ресурс] / С. А. Рогачова // Вісник Миколаївського державного аграрного університету. – 2012.– С. 29-33. – Режим доступу: http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/rogachova/2012
4. Стригуль, Л. С. Сучасний стан та проблеми автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах України [Електронний ресурс] / Л. С. Стригуль, А. Г. Ковальов // Вісник НТУ «ХПІ». – 2010. – Режим доступу: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/

Седнівець М.М., студент
група ЕКК-121, обліково-економічний факультет
спеціальність: економічна кібернетика
Науковий керівник: **Злобіна О.В.**, старший викладач
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
stus-95@mail.ru

ВИКОРИСТАННЯ 3D-ПРИНТЕРІВ У ПРОМИСЛОВОСТІ

Всім відомо, що в умовах сучасної економіки успіху може досягти лише той, хто здатний швидко реагувати на події, які відбуваються навколо, виробляти високоякісну, конкурентну продукцію, пристосовуватися до будь яких умов.

У 21 столітті високоточні технології зробили прорив у багатьох сферах діяльності. Саме тому, я пропоную розглянути одну з них - 3D принтера.

3D-принтер — пристрій, який відносять до шостого технологічного укладу. Він використовує метод пошарового створення фізичного об'єкта за цифровою 3D-моделлю. Особливістю цих принтерів є те, що вони створюють майже будь-які об'єкти дуже швидко, а їхня собівартість неймовірно мала за рахунок того, що зникає необхідність у великій кількості робочої сили. Саме тому, конкурентоспроможність їхньої продукції буде значно перевищувати своїх опонентів. Також одним з найбільших його переваг є те, що завдяки 3D-принтерам можна швидко змінювати напрямки діяльності підприємства. Складність полягатиме лише в знаходженні відповідних матеріалів та створення нової 3D-моделі[1].

При виготовленні продукції 3D-принтера застосовуються дві принципові технології:

1. Лазерна:

- Лазерний друк — ультрафіолетовий лазер поступово, піксель за пікселем, засвічує рідкий фотополімер, або фотополімер засвічується ультрафіолетовою лампою через фотошаблон, мінливий з новим шаром. При цьому він твердне і перетворюється на досить міцний пластик.
- Лазерне спікання — при цьому лазер випалює в порошок з легкоплавного пластику, шар за шаром, контур майбутньої деталі. Після цього зайвий порошок струшується з готової деталі.
- Ламінування — деталь створюється з великої кількості шарів робочого матеріалу, які поступово накладаються один на одного і склеюються, при цьому лазер вирізає в кожному контур перерізу майбутньої деталі.

2. Струменева:

- Застигання матеріалу при охолодженні — роздавальна голівка видавлює на охолоджувану платформу основу краплі розігрітого термопластика. Краплі швидко застигають і злипаються один з одним, формуючи шари майбутнього об'єкта.
- Полімеризація фотополімерного пластику під дією ультрафіолетової лампи — спосіб схожий на попередній, але пластик твердне під дією ультрафіолету.
- Склеювання або спікання порошкоподібного матеріалу — те ж саме що і лазерне спікання, лише порошок склеюється клеєм, що надходить із спеціальної струменевої голівки. При цьому можна відтворити забарвлення деталі, використовуючи сполучні речовини різних кольорів[2].

Розглядаючи сфери використання 3D-принтерів очевидно, що він набуває широкого застосування в усіх напрямках: будівництво, медицина та інше.

Ще 10 років назад фраза «надрукований будинок» викликала б посмішки у кожного з нас, але сьогодні це можливо, таке споруди вже з'явилися у Китаї. Їхня площа складає близько 250 кв. м., а собівартість лише 5 тисяч доларів. Більш того, цей будинок створювався близько однієї доби. Виробництво належить китайській компанії

«Yanchuang New Materials». Саме вони створили один з найбільших 3D-принтерів для виробництва споруд. Цей механізм має наступні фізичні характеристики: висота – 6.5м, ширина – 10 м, довжина – 150м. У майбутньому планується використання схожих принтерів у космічній промисловості, що є дуже перспективним, оскільки створення космічного обладнання та транспортування його на орбіту потребує неймовірних коштів[3].

Людське життя – найцінніша річ, а його порятунок – першочергове завдання. Враховуючи це, варт виділити ще одну відмінність 3D-принтерів, адже вони знайшли свого застосування і в медициноу. В.А. Миронов – людина, якій належить патент по створенню 3D-принтера для друкування людських органів. На сьогоднішній день його лабораторія знаходиться в Москві. Він дав короткий опис процесу виробництва: Пацієнт віддає невелику кількість потрібної тканини, з неї методом послідовної обробки клітин отримують необхідні для виробництва елементи. Створюється тривимірна модель органу, після цього спеціальний принтер безпосередньо починає створення органу. В кінці отриману конструкцію потрібно помістити в спеціальну середу, поки не почалися проблеми з гіпексією (патологічний стан, під час якого тканини і органи недостатньо насичуються киснем). В біореакторі створений орган «дозріває». Після вищезазначених процесів можна імплантувати готовий орган[4,5].

Враховуючи теперішню політичну ситуацію в країні, військові дії на сході, варто зазначити, що однією з переваг 3D-принтерів є те, що вони здатні друкувати комплектуючі зброї, які повністю відповідають вимогам оригіналу. Розвиток подібної технології дасть змогу швидко озброїти військові формування всім необхідним, для миттєвого реагування на дії ворога[6].

3D-принтера – це відносно молода технологія, яка вже встигла набути великої популярності. Вже сьогодні можна придбати собі даний механізм, хоча поки що ціна на нього досить висока, але враховуючи темпи набуття популярності, у найближчому майбутньому скоріше за все 3D-принтера будуть використовуватися у повсякденному житті кожним з нас.

Список використаних джерел:

1. 3D-принтера[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/3D-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80>
2. 3D-друк[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/3D-%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA>
3. 3D-принтера в будівництві[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ridus.ru/news/157956>
4. 3D-принтера в медицині[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://medicena.ru/blogpost/3d-printeryi-v-meditsine-ih-nastoyashhee-i-budushhee/>
5. 3D-принтер для друкування органів людини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://habrahbr.ru/company/invitro/blog/194064/>
6. 3D –принтера створення зброї[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zbroya.info/ru/blog/868_v-ssha-vpervye-sozdali-pistolet-s-pomoshchiu-3d-printera/

Тетерятников Г.В., студент
група ЕКК-131, обліково-економічний факультет
спеціальність: економічна кібернетика
Науковий керівник: **Злобіна О.В.**, старший викладач
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
glebqq@bk.ru

ЗАРОБІТОК В ІНТЕРНЕТІ

Типовий користувач Інтернету часто зустрічається з інформацією про людей, котрі заробляють у мережі чималі гроші. Навіть початківцеві, провівши в Мережі максимум місяць, не раз міг бачити пропозиції швидкого заробітку, без капіталовкладень і при цьому нічого не роблячи. Досвідчені користувачі, відчуваючи чергову неправду, просто ігнорують такі пропозиції. Але є і безліч людей, які в це вірять.[3]

Як це не дивно, але для того, щоб заробляти в Мережі, потрібно працювати. Проте, багатьох вабить перспектива солодкої бездіяльності за яку будуть платити великі гроші. Але такого не буває. Якщо людина отримує гроші, значить, хтось їх платить. Платять гроші тільки за роботу. Кожен часто зіштовхується з фразою "Інтернет-робота". Варто ввести в пошуковик фразу «заробіток в Інтернеті» і сотні сайтів відразу пообіцяють, що заробіток в мережі буде складати сотні і навіть тисячі доларів за кілька місяців.

Для того щоб заробити в Інтернеті потрібно, для початку, створити свій гаманець в системі Webmoney. Саме туди будуть нараховуватися гроші, які вже зароблені. Реєстрація в системі безкоштовна і не потребує великих зусиль, в системі може зареєструватись навіть людина, яка не дуже добре знається в комп'ютерах. [1]

На початку шляху буде звичайний заробіток, а в кінці можна створити свій власний Інтернет-бізнес (свій сайт). Існують різні методи заробітку, як для початківців, так і для досвідчених користувачів:

- Заробіток в Інтернеті на кліках . Це заробіток з якого починало дуже багато людей. На цьому способі заробітку з легкістю можна заробляти в Інтернеті без внесків своїх перших грошей, виконуючи не важкі завдання. Це перший і необхідний спосіб заробітку в Інтернеті. Проте на цьому способі багато заробити дуже важко.
- Заробіток на написанні статей . Деякі люди зупиняються саме на цьому способі заробітку і в Інтернеті. Є люди які цим займаються і щомісячно заробляють на цьому до 1000 \$. І це не межа. Але, щоб досягнути таких заробітків треба дуже старатись і, що найголовніше, працювати.
- Заробіток в Інтернеті на фрілансі . Саме на цьому способі заробітку здобувають більшість знань по створенні сайтів, розробці програм і все тому, що в майбутньому може знадобитись при заробітку на сайті (якщо не зупинятись на цьому способі заробітку). Цей спосіб заробітку в Інтернеті багато чим важкий у вивченні, тому

ледачі можуть його одразу пропустити. А вже після вивчення цього заробітку, багато людей розпочинають роботу над власним сайтом.

- Заробіток на forex. Це доволі тяжкий спосіб заробітку, який потребує великого об'єму знань і великих уложень. Не слід людям без великих знань заробляти в Інтернеті саме цим способом, але дізнатись що це за метод такий усім слід.
- Заробіток на опитуванні в Інтернеті. Насправді робота в Інтернеті вдома на опитуваннях не дуже. Можна заробляти всього біля ста доларів в рік, тратячи на це достатньо велику кількість часу. Вже краще заробляти на кліках, тим більше це приносить набагато більше задоволення.
- Заробіток на Інтернет-казино. Якщо ви хочете в Інтернеті заробляти саме на цьому способі то будь-ласка. Деякі люди заробляють на онлайн казино великі гроші, але якщо людина не дуже досвідчена, то краще вибрати інший спосіб.
- Заробіток на капчі. Цим способом можна заробляти в мережі, але це будуть маленькі суми грошей, які не коштують часу. Треба записувати знаки з картинок і за кожний правильний ввід сплачують певну суму грошей.
- Заробіток на форумах. На цьому методі можна реально заробляти в Інтернеті просто спілкуючись на форумах. Є навіть форуми з оплатою за повідомлення. Тобто цей метод, для людей які люблять спілкуватись.
- Заробіток на сайті. Заробляти на своєму сайті мабуть самий популярний спосіб отримання грошей в Інтернеті. Самий легальний і зручний спосіб заробити на власному сайті - це розміщення реклами на ньому. Даний варіант може застосовуватися і як додатковий заробіток на сайті, і також має всі шанси стати основним джерелом доходу..[2]

Список використаних джерел:

1. Волинь час. [Електронний ресурс] – Режим доступ: <http://volyntimes.com.ua/news/182>
2. Блог про заробіток в Інтернеті на маркетинг. [Електронний ресурс] – Режим доступ: <http://blogchepe.com/zarobitok-v-interneti-na-klikah.html>
3. Заробіток в Інтернеті. Львівський сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступ: http://www.lviv-info.com/dir/robota_i_zarobitok/zarobitok_v_interneti/165

Тимощенко Д.М., студент
група ЕКК-121, обліково-економічний факультет
спеціальність: економічна кібернетика
Науковий керівник: **Злобіна О.В.**, старший викладач
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)
stus-95@mail.ru

ФРІЛАНС ЯК ОКРЕМИЙ ВИД ЗАЙНЯТОСТІ

На протязі всього ХХ століття існував певний стандарт зайнятості, а саме за наймом у штат організації на постійній основі на повний робочий день. Саме стабільність робочого місця, гарантоване джерело доходу та соціальні гарантії відповідали вимогам і умовам, що склалися на тодішньому ринку праці. Однак з плином часу ринок праці став більш гнучким, і, наслідком цього стала поява такого явища як фріланс, який поступово стає популярним способом заробітку, оскільки такий вид зайнятості приваблює гнучкістю графіку, можливістю працювати поза офісом і займатися проектами в зручний час.

Актуальність даної теми полягає в тому, що з кожним роком кількість людей, зайнятих фрілансом зростає та поступово набирає обертів, адже фріланс – це особливий режим роботи, що виник на сучасному ринку працевлаштування та функціонує з відповідних об'єктивно сформованих причин та має всі передумови до його подальшого розвитку.

З тим, що фріланс завойовує все більші позиції, посперечатися важко. Щорічний приріст фахівців, які роблять вибір на користь такого виду зайнятості, досить значний. За деякими оцінками, до 50% співробітників будуть працювати у форматі фрілансу вже через якихось 6 років, до 2020 року. «Технологічний розвиток Інтернет (апаратного та програмного забезпечення, швидкості доступу та фінансових сервісів) дозволяє фрілансерам комфортно та ефективно працювати у віддаленому режимі з будь-якого куточка планети, при цьому не просто заробляючи собі на життя, але і відчуючи себе досить комфортно», - говорить Олег Топчій, засновник сайту Freelancehunt.com. [1]

Фріланс, якщо говорити про інтернет, то це ринок, центрами якого є інтернет-біржі, на яких роботодавці пропонують роботу, а фрілансери оцінюють пропозиції, зіставляючи їх бюджет з передбачуваним часом виконання роботи і своїми можливостями. У разі досягнення домовленості з роботодавцем про терміни і формі оплати завдання береться в роботу або відхиляється, якщо фрілансеру не подобається величина оплати, немає часу або просто не сподобався замовник. Найпопулярнішою світовою фріланс-біржею в наш час є біржа [Elance](http://Elance.com), в Україні такою біржею є WebLancer.net та Freelance.ua.

Фріланс, як напрям діяльності, зародився в США, і саме ця країна продовжує утримувати лідерство за кількістю фахівців-фрілансерів. «Згідно з даними останнього дослідження, проведеного виконавчим директором Freelancers Union Сарою Горовіч і CEO Elance-oDesk Фабіо Росаті, близько 53 мільйонів американців займаються фрілансом. Це становить 34% трудових ресурсів країни» - говорить Стефан Каср, старший Віце-президент платформи Elance-oDesk. Тим не менш, незважаючи на широку поширеність подібного виду зайнятості в Штатах, далеко не всім вдається досягати в ньому висот. Це обумовлено специфікою фрілансу і віддаленої роботи в загальному. «Найбільшою проблемою є старт», - вважає Ніккі Паркер, регіональний директор сайту Freelancer.com, - «Працюючи в масштабі однієї місцевості, міста, країни дуже важливо мати хорошу репутацію та

напрацювати контакти для того, що клієнти були впевнені, вибираючи вас. при роботі на світовій арені, на перший план виходять відгуки та онлайн-репутація».[1]

Українці, в свою чергу, також не упускають можливості стати фрілансерами. Більшою мірою це стосується сфери ІТ. Українських фахівців, згідно зі звітом Elance і Odesk, найчастіше наймають роботодавці з США, Великобританії, Австралії, Канади та Німеччини. В цілому, темпи зростання українських фахівців на світовому ринку фрілансу становлять від 10 до 25% в рік. У 2013 році Україна посіла четверте місце за загальною сумою заробітку фрілансерів в світі і перше - в СНД.[1]

Слід також відмітити, що українці потрапили до списку найбільш високооплачуваних фрілансерів, посівши третє місце в світі. Випереджають Україну у цьому рейтингу тільки Сполучені Штати Америки та Індія. За минулі шість років українські працівники за кордоном отримали 52 мільйони доларів. Такі дані дослідження однієї з найбільших фріланс-бірж Elance. При цьому більша половина вітчизняних фрілансерів – ІТ-фахівці. Їм «наступають на п'яти» дизайнери, перекладачі та копірайтери.[2]

Від так, постає питання, які спеціальності користуються найбільшим попитом на ринку фрілансу світу, та України, зокрема?

«Одними з найпопулярніших категорій є web and app development, дизайн, включаючи розробку логотипів, графічний дизайн, дизайн сайтів, створення контенту - написання блогів, статей, контент маркетинг», - коментує це питання Ніккі Паркер. У свою чергу, Elance-фрілансерів. представляє наступну статистику по США: виходячи з прибутку, одержуваної фрілансерами-представниками різних напрямів і професій, найбільше зростання демонструє сфера розробки мобільних додатків (94%), адміністрування (36%), продажу та маркетинг (36%), дизайн та мультимедіа (34 %) і т.д. Таким чином, можна констатувати, що в напрямку фрілансу рухаються переважно ті спеціальності, які можуть легко функціонувати віддалено і без наявності постійного місця в офісі.

В Україні ж ситуація не надто відрізняється від іноземної. «Традиційно користуються попитом дизайнери, SEO-оптимізатори (для багатьох бізнесів межа між Інтернет і реальним світом стає все менш видимою), копірайтери і рерайтери (завдяки досить низькому порогу входження), програмісти (реакція на триваючий дефіцит ІТ-ресурсів). Крім цього, продовжують набирати популярність такі спеціалізації, як SMM (Social Media Marketing), розробка для мобільних платформ (IOS і Android) і створення посадочних сторінок (сторінки входу)», - зазначає Олег Топчій.[1]

Також слід визначити плюси та мінуси фрілансу. До плюсів фрілансу можна віднести:

- Немає необхідності щодня ходити на роботу і підкорятися правилам компанії. Можна самостійно планувати свій графік і розподіляти навантаження.

- Відповідальність потрібно нести лише за власні дії.
- Відсутні транспортні витрати.
- Можливість творчої самореалізації, якщо займатися тим, що подобається.
- Постійне самонавчання.
- Самостійний вибір робочого місця. Працюйте там, де захочете.

В свою чергу мінусами є:

- Нестабільність заробітку. Важко точно передбачити скільки ви заробите за конкретний місяць. Можна за один місяць виконати великий обсяг роботи, а в наступному отримати лише кілька замовлень. При цьому заробіток за один місяць може забезпечити вас наперед, але передбачити свій прибуток проблематично.

- Робота вдома може бути одночасно і мінусом. Може бути важко контролювати самого себе і пояснити родині, що ви працюєте і зайняті, а не відпочиваєте.

- Потрібно завжди залишатися на зв'язку. Стежити за безперебійною роботою Інтернету і мобільним зв'язком.

- Відсутність постійного спілкування з колегами.
- Існує ймовірність обману з боку наймача.[3]

Відтак, фріланс має низку переваг як для окремого працівника, так і для економіки країни. Зокрема фріланс по-перше є інструментом для зниження рівня безробіття, також він сприяє надходженню іноземної валюти в економіку країни, він спонукає збільшення доходів населення, що супроводжується підвищенням купівельної спроможності населення та зростанням інвестицій, зокрема у нерухомість, до того ж таки, фріланс зменшує еміграційні процеси.

Список використаних джерел:

1. Особенности успешного фриланса в Украине и мире: советы и мнения экспертов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ubr.ua/business-practice/own-business/osobennosti-uspeshnogo-frilansa-v-ukraine-i-mire-sovety-i-mneniia-ekspertov-311333>
2. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>
3. Work.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.work.ua>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СКЛАДАННЯ РЕГЛАМЕНТОВАНИХ ЗВІТІВ НА БАЗІ ПЛАТФОРМИ «1С: ПІДПРИЄМСТВО 8.2»

Питання складання та подання регламентованих звітів є досить актуальними, оскільки всі суб'єкти господарювання періодично мають складати та подавати такі звіти. Засоби платформи «1С: Підприємство 8.0» покликані максимально спростити процедуру складання таких звітів.

Дослідженням питань автоматизації різних ділянок обліку на підприємствах займалися різні вчені та науковці, серед яких В. Івахненко, О. Волинця, О. Шатохіна, В. Плаксієнка та інші.

До регламентованої звітності належать звіти, що мають чітко встановлені нормативними документами форму, порядок заповнення, строки та порядок подання.

До регламентованих звітів належать:

- форми бухгалтерської звітності;
- податкові декларації та інші документи, що слугують підставою для нарахування та сплати податків;
- статистична звітність;
- звіти, що подаються до не бюджетних соціальних фондів;
- звіти, підготовлені згідно норм Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1].

Державні органи інколи приймають рішення щодо змін окремих форм регламентованих звітів. Фірмарозробник конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2» слідує за подібними змінами і надає можливість оперативного оновлення форм регламентованих звітів у конфігураціях, що використовуються суб'єктами господарювання. З цією метою використовується механізм оновлення конфігурації.

Звіт, що був автоматично сформований в середовищі конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2», можна з легкістю виправити або доповнити, його можна роздрукувати або ж зберегти в електронному форматі. При внесенні виправлень, підсумкові значення звіту перераховуються автоматично. Вже заповнений звіт можна також зберегти в інформаційній базі для повторного використання.

В залежності від того, який звітний період буде вибраний користувачем, програма автоматично обере необхідну для цього звіту форму (актуальну – для підготовки поточної звітності, застарілу – для формування виправної звітності за попередні періоди). Дана функція допомагає уникати користувачам програми, особливо тим, що мають невеликий досвід роботи на бухгалтерській посаді, уникати ряду типових помилок. Наприклад, одна із найпоширеніших помилок – подання розрахунку авансових платежів за податковий, а не за звітний період.

Раніше збережені звіти можна використовувати для складання нових звітів [2].

Для зручності при роботі з регламентованими звітами форми регламентованої звітності на базі платформи «1С: Підприємство 8.2» занесені в довідник «Регламентовані звіти». Усі форми звітності у списку розбито на групи (бухгалтерська звітність, податкова звітність тощо).

Для управління процесом заповнення регламентованого звіту використовують діалогову область, яка знаходиться у верхній частині екранної форми.

Дані та суми потрапляють до звітів із довідників, залишків на бухгалтерських та податкових рахунках на початок та на кінець звітного періоду, оборотів рахунків бухгалтерського та податкового обліку, реєстрів даних та накопичень тощо.

Таким чином, основними джерелами даних для регламентованих звітів при їх автоматичному заповненні є довідники та документи. Тому, чим повніше та уважніше користувачі заповнюватимуть довідкову інформацію та строки в документах, тим коректніше будуть заповнені автоматично складені регламентовані звіти. Зазвичай після проведення документа перевіряється лише його сума операції та рахунки бухгалтерського обліку, таким чином. Бухгалтер ризикує отримати недостовірні звіти. При формуванні документів завжди потрібно звертати увагу на те, у який звіт має потрапити інформація щодо кожної господарської операції, описаної в документі. Для цього необхідно вказувати «статті витрат», «статті доходів», «спосіб відображення в податковому обліку» та іншу аналітичну інформацію.

Вже заповнений звітний бланк частково можна редагувати. Придатними для редагування є лише деякі комірки звіту. Визначити, чи придатна та чи інша комірка редагуванню можна завдяки її кольору. Неможливо редагувати комірки білого кольору, а от комірки, що забарвлені жовтим кольором, розраховані на те, що користувач зможе занести до них відповідну інформацію. Дані, що містяться в комірках зеленого кольору, розраховуються автоматично на основі даних, що містяться в інших комірках (у тому числі в тих, що самостійно заповнюються користувачем).

Для забезпечення зручності роботи зі вже сформованими регламентованими звітами існує спеціальний журнал. Можна встановити певні критерії відбору (для цього в верхній частині журналу містяться управляючі елементи). Критерії відбору можуть бути різними (за організацією, за звітним періодом, за конкретною формою звітності тощо). Відбори можна встановлювати як незалежно один від одного, так і в різноманітних поєднаннях. Наприклад, встановивши відбір за періодом, можна вивести список всіх звітів, що представлені за цей звітний період. Ця функція є зручною для при складанні поточної звітності.

У журналі, що містить регламентовані звіти можна здійснювати ті ж самі дії, що і в будь-якому іншому журналі (відкривати вже існуючі звіти для перегляду та редагування, створювати нові звіти, відмічати поміткою на видалення вже непотрібні звіти).

Регламентована звітність у конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2» має ряд переваг у порівнянні з конфігурацією «1С:Бухгалтерія 7.7».

Перш за все, при автоматичному формуванні звіту можна використовувати форми, що були дійсними у попередніх періодах, при чому в залежності від обраного періоду складання звіту, програма автоматично обирає відповідну редакцію звітної форми із збереженням можливості змінювати її вручну.

Також існують покращені інтерактивні механізми для корекції автоматично заповнених звітів. Користувач може додати свої коригування до розрахункових показників, які не будуть «затиратися» при наступних автоматичних перерахунках.

Для зручності при роботі зі звітами, що можуть містити кілька розділів та велику кількість сторінок, існує можливість додавати рядки та цілі сторінки.

Також передбачений зручний механізм для роботи із друком звітів. При підготовці до друку система автоматично розбиває звіт на сторінки та нумерує їх.

Склад списку регламентованих звітів можна змінювати. До списку можна додавати нові звіти, реалізовані у вигляді окремих файлів [1].

Також в середовищі програми існує можливість автоматично перевіряти заповнені регламентовані звіти на предмет зв'язків показників звіту, вказаних у різних розділах звіту або у звітах, складених за різні періоди, а також з іншими регламентованими звітами.

Звіти, для яких передбачена така перевірка, містять на своїй верхній панелі кнопку «Перевірка». Результати такої перевірки надаються у вигляді окремого звіту [3].

Таким чином, механізм формування регламентованих звітів у конфігурації «1С: Бухгалтерія 8.2» є досить зручним та ефективним, має ряд переваг у порівнянні з попередніми конфігураціями програми. Автоматизоване заповнення регламентованих звітів дозволяє економити час та зусилля працівників, а також у деяких звітах існує можливість їх автоматичної перевірки.

Список використаних джерел:

1. Регламентована звітність в «1С: Бухгалтерія 8.0» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://buh.ru/articles/>
2. Регламентована звітність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://aleanza.com.ua/1c_enterprise-8/
3. Формування регламентованих звітів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: – <http://www.v8.1c.ru/>

Філатова Г.П., студент
група МОА-41, обліково-фінансовий факультет
спеціальність: облік і аудит
Науковий керівник: **Шипунова О.В.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)
hanna_filatova@mail.ru

ФОРМУВАННЯ РЕГЛАМЕНТОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ У КОНФІГУРАЦІЯХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «1С: ПІДПРИЄМСТВО»

Зміни принципів ведення бізнесу, Податкового Кодексу України, а також потреба в потужних інструментах управління підприємствами, ведення обліку та складання звітності, спонукає підприємства переходити на нові платформи програми «1С:Бухгалтерія» інформаційної системи «1С: Підприємство». У зв'язку з цим у бухгалтерів виникають безліч питань, щодо доцільності зміни платформи, а також щодо плюсів та переваг нових версій програм. Одне з таких питань є переваги застосування конфігурації «1С:Бухгалтерія 8» порівняно з конфігурацією «1С:Бухгалтерією 7.7» при формуванні регламентованої звітності.

Підприємство зобов'язане у визначені строки подавати звітність, порядок заповнення якої передбачено нормативними документами. Така звітність в конфігурації «1С:Бухгалтерія» називається регламентованою

До регламентованої звітності відносять:

- податкові декларації та розрахунки;
- бухгалтерську звітність;
- статистичну звітність
- звітність до соціальних позабюджетних фондів.

З появою платформи конфігурації «1С:Бухгалтерія 8» процес формування регламентованої звітності спростився та став зручнішим. Зокрема, основними перевагами конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» у порівнянні з «1С:Бухгалтерією 7.7» є:

1. Можливість вибору форми звіту.

В системі конфігурації «1С:Бухгалтерія 8» підтримуються не тільки поточні форми звітності, але і всі форми, які діяли в попередніх звітних періодах. При цьому відповідність форми регламентованої звітності звітному періоду здійснюється автоматично. Вартим уваги є те, що користувач може обрати форму вручну. В той час як при формуванні звітності в конфігурації «1С:Бухгалтерія 7.7» потрібно уважно стежити за відповідністю форми звітності звітному періоду.

2. Збереження заповнених звітів в інформаційній базі.

У конфігурації «1С:Бухгалтерії 8» всі заповнені звіти зберігаються безпосередньо в інформаційній базі, у спеціальному журналі. Збережені звіти можна змінювати, вивантажувати в електронному вигляді, роздруковувати. Будь-який звіт можна підготувати і зберегти в декількох варіантах.

У конфігурації «1С:Бухгалтерії 7.7» такої можливості немає.

3. Робота з багатосторінковими звітами.

Працювати з багатосторінковими розділами звітів стало значно зручніше: конфігурація «1С:Бухгалтерія 8» надає можливість швидкого переходу до потрібного розділу звіту для перегляду або заповнення, оскільки складна звітність доступна в одній екранній формі. При необхідності можна додавати рядки і цілі сторінки. Також у конфігурації на платформі 8.2 передбачено зручний і гнучкий механізм управління друкуванням (при підготовці до друку система автоматично розбиває звіт на сторінки і нумерує їх).

В конфігурації «1С:Бухгалтерії 7.7» кожен розділ складного звіту відкривається в новому вікні, а для переходу до заповнення наступного потрібно попередньо зберегти дані поточного розділу.

4. Ручне коригування показників.

При використанні конфігурації на платформі 8. користувачам надається можливість скоригувати показники звітів, що заповнені автоматично. При цьому, здійснені коригування зберезуться і при подальшому автоматичному заповненні.

У платформі 7.7 такі коригування при наступному автоматичному заповненні звіту не враховуються.

5. Планування підготовки та здачі звітності.

Зручним засобом у конфігурації «1С:Бухгалтерії 8» який допомагає спланувати роботу з підготовки звітності та сплати податків є календар бухгалтера. Він наочно показує терміни здачі звітності, сплати авансових платежів, податків і нагадує про це при наближенні відповідних подій. В конфігурації «1С:Бухгалтерії 7.7» такий засіб з контролю платежів відсутній.

6. Перевірка заповнення звітності.

У конфігурації на платформі 8.2 перевірка правильності заповнення звітності найбільш важливих форм виконується автоматично: перевіряються співвідношення окремих показників звітності як в рамках однієї форми, так і у взаємопов'язаності з іншими формами. Про виявлені невідповідності в показниках звітності повідомляється користувачеві.

У конфігурації «1С:Бухгалтерії 7.7» автоматична перевірка правильності заповнення звітності відсутня.

7. Управління списком звітів.

Користувач може управляти складом списку регламентованих звітів і формою його подання. У список можна включати нові звіти, реалізовані у вигляді файлів зовнішніх обробок. У платформі 7.7 форми списків звітів задані жорстко і не можуть бути змінені користувачем.

Таким чином, можна зробити висновок що у програмному продукті конфігурації «1С:Бухгалтерія 8.2» «1С:Бухгалтерії 8» при формуванні регламентованої звітності враховані та усунені майже всі недоліки попередньої версії «1С:Бухгалтерії 7.7», конфігурації на платформі 7.7, а також додано нові засоби, такі як календар бухгалтера, з метою спрощення процесу складання звітності та максимальної зручності для користувачів нової версії.

Список використаних джерел:

1. Сравнение функционала конфигураций на платформе 1С 8 и 1С 7.7 [Электронный ресурс] / «Проектные решения» 1С:Франчайзи – Режим доступа : <http://www.prorise.ru/soft/sravnienie8i77/>. – Загл. с экрана.

2. Регламентированная отчетность [Электронный ресурс] / «1С:Предприятие 8» система програм – Режим доступа : <http://v8.1c.ru/ka/18/>. – Загл. с экрана.

Шевченко Ю.О., студентка
група ФЕУ-514, факультет менеджменту
Науковий керівник: **Гудзь П.В.**, д.е.н., професор
Запорізький національний технічний університет
julia18.06. @rambler.ru

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В МЕЖАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Вступ

Актуальність. В умовах глобалізації значно зростає роль інформаційних технологій. Менеджмент туристичних підприємств базується на інформаційному забезпеченні. Тому їх успішне функціонування залежить від того наскільки інформаційне забезпечення задовольняє вимоги системи менеджменту.

Мета – обґрунтувати підхід до підвищення ефективності інформаційного менеджменту туристичного підприємства на основі організації функціонування інформаційної системи.

Область дослідження

Об'єкт – розвиток інформаційного менеджменту туристичного підприємства.

Предмет – теоретичні та практичні засади побудови і функціонування інформаційної системи з метою вдосконалення інформаційного менеджменту туристичного підприємства.

Методи дослідження

Дослідження проводилося з використанням описового, структурно-логічного методів.

Результати дослідження

Туристичні підприємства – це ті підприємства, основними функціями яких є: організаційна (формування комплексних маршрутів для туристських груп та туристів-індивідуалів на основі договорів підприємствами туристичної індустрії); посередницька (комплектування і продаж послуг та товарів туристського призначення за дорученням підприємств-постачальників туристичних послуг); торговельно-банківська (операції з обміну валют, страхування життя та майна туристів).

Від достовірності та своєчасності інформаційних потоків залежить оперативне виявлення тенденцій розвитку ринку туристичних послуг, зміни смаків споживачів, аналіз і прогнозування поведінки конкурентів, підтримка стабільного інформаційного обміну з постачальниками послуг та інше. Забезпечення туристичних підприємств інформацією про стан зовнішнього середовища визначає рівень інформаційної озброєності персоналу, а внутрішня інформаційна динаміка сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень, задоволенню інформаційних потреб, формуванню інформаційно-узгодженої туристичної послуги.

За належних якісних і кількісних характеристик, інформаційні потоки є інструментом формування і оптимального використання наявних і потенційних ресурсів підприємства, засобом дотримання вимог щодо якості туристичної продукції. Крім того, забезпечення системи менеджменту постійно функціонуючими потоками інформації відповідає тенденціям розвитку конкурентної боротьби і відкриває нові ринкові можливості.

Існують різні підходи до визначення змісту інформаційного менеджменту – це процес надання потрібної інформації в потрібному вигляді й у потрібний час; спосіб управління процесом взаємодії бізнесу та інформаційних технологій. На наш погляд, інформаційний менеджмент – новий тип управління організацією на основі комплексного використання всіх видів інформації: науково-дослідної, технологічної, матеріально-технічної, кадрової, фінансової, організаційної.

Побудова інформаційного менеджменту туристичного підприємства передбачає розробку і фінансування інформаційної системи (рис.1).

Головною ознакою роботи туристичного підприємства є постійне підтримання спілкування з клієнтом, урахування всіх його бажань та можливостей.

Основними завданнями інформаційного забезпечення системи менеджменту туристичних підприємств слід визнати: формування, обробку, використання, зберігання та підтримку в актуальному стані інформації та знань; забезпечення менеджменту нормативно-правовою, довідково-аналітичною, методичною, прогнозною та поточною інформацією, а також комплексом програмних засобів, необхідних для підтримки прийняття управлінських рішень.

Рис.1 Структура інформаційної системи туристичного підприємства

Висновки

Запропоновано підхід до підвищення ефективності інформаційного менеджменту туристичного підприємства на основі організації функціонування інформаційної системи шляхом чіткого означення виробничо-інформаційних блоків: «вхід – система обробки інформації – вихід», функціями якої є: збір та обробка даних, обробка інформації та її реалізація. Дана модель дозволяє отримувати оперативний доступ до баз даних інформації з тим, щоб в подальшому ефективно її використовувати для вирішення поставлених завдань, а саме забезпечення якості обслуговування туристів у сфері туристичного бізнесу.

Правильне функціонування інформаційної системи та технологій робить будь-яке туристичне підприємство більш конкурентоспроможним за рахунок підвищення його керованості й адаптованості до змін ринкового середовища.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

Поряд з вже зарекомендованими традиційними формами навчання (очною, заочною), використовується дистанційна освіта. Дана форма навчання є найбільш прийнятною з точки зору економії як фінансового, так і часового ресурсу. У порівнянні з іншими формами освіти дистанційне навчання здатне задовольняти потреби самого широкого кола споживачів освітніх послуг.

Використання дистанційного навчання сприяє вирішенню завдань підвищення ефективності навчальної діяльності учнів, організації навчального процесу, використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій при організації навчально-виховного процесу.

Дистанційне навчання (ДН) - це універсальна форма навчання, яка базується на використанні широкого спектра традиційних, нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, і технічних засобів, що створюють умови вільного вибору освітніх дисциплін, для того хто навчається, та відповідають стандартам діалогового обміну з викладачем, і при цьому процес навчання не залежить від розташування того, кого навчають, у просторі і в часі [2].

Характерними рисами, що відрізняють дистанційне навчання від традиційних його форм є:

1. *Гнучкість*. Можливість навчатися в зручний для себе час, у зручному місці й темпі. Нерегламентований відрізок часу для освоєння дисциплін. Учні, в основному, не відвідують регулярних занять у вигляді лекцій та семінарів. Кожний може навчатися стільки, скільки йому особисто необхідно для освоєння курсу, дисципліни й одержання необхідних знань по обраній спеціальності.

2. *Модульність*. В основу програм ДН закладається модульний принцип. Кожна окрема дисципліна чи ряд дисциплін, що освоєні студентом, створюють у нього цілісне уявлення про певну предметну галузь. Це дозволяє формувати навчальний план, який відповідає індивідуальним чи груповим потребам із набору незалежних навчальних курсів.

3. *Асинхронність*. Мається на увазі той факт, що в процесі навчання вчитель і учень можуть реалізовувати технологію навчання й вивчення незалежно в часі, тобто по зручному для кожного із них розкладу й у зручному темпі.

4. *Паралельність*. Паралельне з професійною діяльністю навчання, тобто "без відриву від виробництва".

5. *Віддаленість*. Відстань від місця перебування учня до освітньої установи (за умови якісної роботи зв'язку) не є перешкодою для ефективного освітнього процесу.

6. *Охоплення*. Одночасне звертання до багатьох джерел навчальної інформації (до електронних бібліотек, банків даних, баз знань і т.п.) великої кількості учнів. Спілкування через мережі зв'язку один з одним і з викладачами. Цю особливість іноді називають "масовістю". Кількість слухачів у системі ДО не є критичним параметром.

7. *Рентабельність*. Під цією особливістю розуміють економічну ефективність ДН. Середня оцінка закордонних освітніх систем ДН показує, що вони обходяться приблизно на 10-50% дешевше від традиційних, і переважно за рахунок більш ефективного використання існуючих навчальних площ, технічних засобів, інформаційних технологій (ІТ), а також подання більш концентрованого й уніфікованого змісту навчальних матеріалів, доступності інформації, орієнтованості технологій ДН на велику кількість учнів та деяких інших факторів.

8. *Технологічність*. Використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій (комп'ютерів, аудіо - відеотехніки, систем й засобів телекомунікації та ін., які сприяють просуванню людини у світовий постіндустріальний інформаційний простір.

9. *Соціальна рівноправність*. Рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я, елітарності і матеріальної забезпеченості для тих, хто навчається та прагне навчатись.

10. *Інтернаціональність*. Експорт та імпорт світових досягнень на ринку освітніх послуг.

11. *Нова роль викладача*. ДО розширює й оновлює роль викладача, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати курси, які він викладає, консультувати, керувати навчальними проектами, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій. Взаємодія з учнями здійснюється, в основному, асинхронно за допомогою систем зв'язку. Допускаються й вітаються також і очні контакти.

12. *Позитивний вплив*. Підвищення творчого та інтелектуального потенціалу слухача за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, уміння взаємодіяти з комп'ютерною технікою і самостійно приймати відповідальні рішення.

13. *Якість*. Якість ДО не поступається якості очної форми навчання. Вона поліпшується за рахунок залучення видатного кадрового професорсько-викладацького складу й використання в навчальному процесі найкращих учбово-методичних видань і контролюючих тестів по дисциплінах.

Розвиток системи дистанційної освіти в Україні повинно призвести до:

- появи нових можливостей для оновлення змісту навчання та методів викладання дисциплін і розповсюдження знань;

- розширення доступу до всіх рівнів освіти, реалізації можливості і одержання для великої кількості молодих людей, включаючи тих, хто не може навчатись у вищих навчальних закладах за традиційними формами внаслідок браку фінансових або фізичних можливостей, професійної зайнятості, віддаленості від великих міст, престижних навчальних закладів тощо;
- реалізації системи безперервної освіти "через все життя", включаючи середню, довузівську, вищу та післядипломну;
- індивідуалізації навчання при масовості освіти.

Для дистанційного навчання з використанням комп'ютерних технологій існує декілька систем і принцип їхнього функціонування стандартний - розподіл навчальної програми на курси.

Найпопулярнішими системами ДО є: Moodle, Ilias та продукти компанії IBM Lotus Domino. Дві перші - системи з відкритим кодом (Open Source), розповсюджуються безкоштовно та дозволяють редагувати й змінювати програмний код відповідно до потреб споживача [1,3].

Послугами ДО вже нині користуються банківські установи, торговельні мережі, наукові та навчальні заклади і т.п., для навчання своїх співробітників, підвищення кваліфікації чи перепрофілювання персоналу. Наразі це курси з опанування іноземних мов, банківської справи, менеджменту, бухгалтерського обліку, логістики, основ підприємництва, тощо. Здебільшого, це корпоративні курси, або ж курси, що реалізуються на платній основі та, як правило, не мають відповідної акредитації в освітній сфері України.

Інтерес до системи дистанційного навчання зростає, і з часом (за прогнозами аналітиків – до 2017 року) понад 70% - більшість освітніх установ зосередять свої зусилля саме на дистанційній формі освіти. І, започаткована в університетах робота по створенню курсів ДН, вже за декілька років змінить традицію – дарувати книгу, на традицію – дарувати пароль реєстрації на освітньому порталі [1].

Основу освітнього процесу при дистанційному навчанні складає цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який може навчатися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контактів з викладачем по телефону, електронною і звичайною поштою, а також очно. Інтенсивність і тривалість занять студент може регулювати самостійно, і це теж важливо [2]. Отже дистанційне навчання – це форма здобуття освіти, поряд з очною та заочною, при якій в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби, а також форми навчання, що ґрунтуються на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях

Список використаних джерел:

1. Особливості дистанційного навчання, необхідність і можливості дистанційної освіти, напрямки її використання в освіті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2009/Pedagogica/53826.doc.htm.
2. Дистанційна освіта в Україні: досвід, проблеми та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://inmeds.com.ua/Distance_Learning/14160/.
3. Програмні засоби реалізації мережевих технологій дистанційного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bizztobizz.net/templates/library/zhura_isdn.html.

Деркач А.П., студентка 5 курсу гр. ЕКК-01
 Наук. керівник: к.е.н., доцент **Мостова М.А.**

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Виробничі ресурси — це важлива економічна та облікова категорія, невід'ємна умова функціонування будь-якого підприємства. Питання сутності виробничих запасів з різним ступенем теоретичного і практичного висвітлення розглянуто в багатьох виданнях сучасного часу. Серед науковців, які достатню увагу приділяють дослідженню цього питання, можна назвати таких як: Ф.Ф. Бутинець, П.С. Безруких, С.Ф. Голов, В. С. Лень, М.С. Пушкар, Н.В. Ткачук та ін. Не дивлячись на значні напрацювання щодо розкриття проблемного питання сутності виробничих запасів, єдиної позиції серед вчених не існує. Це питання потребує подальших досліджень та напрацювань.

До виробничих ресурсів відносяться не всі елементи, які беруть участь у процесі створення продукції. Виробничі ресурси є чинниками і основою матеріального виробництва, тому вони пов'язані з продуктивними силами, ресурсним потенціалом та виробничим потенціалом. Виходячи з того, що виробничі ресурси підприємства повинні перебувати у органічній єдності для забезпечення виробництва продукції, ресурси підприємства – це необхідні умови і фактори здійснення процесу виробництва продукції, які за умови поєднання здатні її виробляти.

В економічній літературі приділена недостатня увага аналізу ефективності використання ресурсного потенціалу. Це, в свою чергу, негативно вплинуло на формування методології та методики його аналізу на промислових підприємствах. Тому, постає об'єктивна необхідність у нових підходах до економічного аналізу ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств.

З огляду на це, особливої актуальності набуває дослідження ефективності застосування економіко-математичних методів оптимізації наявних виробничих ресурсів.

Математичне програмування — один з основних інструментів управління економічними системами, що полягає в розробці методів розв'язування оптимізаційних задач та дослідження отриманих розв'язків.

Моделювання широко використовується в процесі ухвалення рішень. Причинами, що обумовлюють застосування моделювання, являються: природна складність багатьох організаційних ситуацій, неможливість проведення експериментів в реальному житті і орієнтація керівництва на майбутнє.

У науці управління використовуються наступні інструменти:

- теорія ігор;
- моделі теорії черг;
- моделі управління запасами;
- модель лінійного програмування;
- імітаційне моделювання;
- мережевий аналіз;
- економічний аналіз.

Теорія ігор. Одна з найважливіших змінних, від якої залежить успіх організації, – конкурентоспроможність. Очевидно, здатність прогнозувати дії конкурентів означає перевагу для будь-якої організації. Теорія ігор – метод моделювання оцінки дії прийнятого рішення на конкурентів. Теорія ігор використовується не так часто, як інші моделі. Проте, теорія ігор корисна, коли вимагається визначити найбільш важливі і вимагаючі обліку чинники в ситуації ухвалення рішень в умовах конкурентної боротьби.

Модель теорії черг або модель оптимального обслуговування використовується для визначення оптимального числа каналів обслуговування по відношенню потреби в них.

Модель управління запасами використовується для визначення часу розміщення замовлень на ресурси і їх кількості, а також маси готової продукції на складах. Будь-яка організація повинна підтримувати деякий рівень запасів щоб уникнути затримок на виробництві і у збуті.

Модель лінійного програмування застосовують для визначення оптимального способу розподілу дефіцитних ресурсів за наявності конкуруючих потреб. Цей тип моделювання найбільш поширений на промислових підприємствах. Він полягає в тому, що допомагає максимізувати прибуток за наявності одного декількох ресурсів, кожен з яких використовується для виробництва декількох видів товару.

Імітаційне моделювання. Усі описані вище моделі мають на увазі застосування імітації в широкому сенсі, оскільки усі є заміниками реальності. Проте, як метод моделювання, імітація конкретно означає процес створення моделі і її експериментальне застосування для визначення змін реальної ситуації. Головна ідея імітації полягає у використанні деякого пристрою для імітації реальної системи для того, щоб досліджувати і зрозуміти її властивості, поведінку і характеристики. Імітаційне моделювання є тим інструментом, що дозволяє не лише імітувати динаміку реального об'єкта, але й оптимізувати його діяльність, використовуючи ефективні методи управління, отримувати прогнозовані оцінки діяльності підприємства.

За допомогою імітаційного моделювання проводяться окремі експерименти з моделями економічних систем. Використання ЕОМ значно полегшує та прискорює ці експерименти та дозволяє проводити дослідження як у статичному, так і в динамічному режимах.

Мережевий аналіз. З мережевого аналізу в основному використовується теорія графів. Теорія графів дозволяє складати оптимальні графіки здійснення різних проектів. Це дозволяє мінімізувати як час здійснення проекту, так і витрати по ньому.

Знаходження оптимальних варіантів створюється методами дослідження операцій, математичного програмування за допомогою оптимізаційних економіко-математичних моделей. Критерієм оптимізації є цільова функція або функціонал.

Цільова функція в загальному виді визначається залежними перемінними, не залежними параметрами (які залежать від зовнішнього середовища) і видом (формою) залежності між ними (видом функції).

Загальний вигляд оптимізаційної моделі:

$$\left\{ \begin{array}{l} Z = f(\bar{X}, \bar{A}) \Rightarrow \text{Ext}(\text{MAX или MIN}) \\ q_i(\bar{X}, \bar{A}) \left\{ \begin{array}{l} \geq \\ \leq \\ = \end{array} \right\} b_i, i = \overline{1, m} \end{array} \right.$$

де:

- $f(\bar{X}, \bar{A})$ – цільова функція;
- $\bar{X}(X_1, X_2 \dots X_n)$ – вектор незалежних змінних;
- $\bar{A}(A_1, A_2 \dots A_n)$ – вектор параметрів;
- $q_i(\bar{X}, \bar{A})$ – обмеження на змінні;
- b_i – вільний член обмежень.

Оптимізаційні моделі мають широку класифікацію. Більшість із них зводяться до задач лінійного програмування і можуть бути розв'язані за допомогою симплекс-методу або пакету прикладних програм (наприклад, QSB, EXCEL).

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах кожне підприємство, керуючись чинними законодавчими актами загальнодержавного характеру, що регламентують правила ведення господарської діяльності, а також виходячи із кон'юнктури відповідного ринку, самостійно приймає основні стратегічні рішення.

Високий рівень невизначеності та турбулентності ринкового середовища, що супроводжують її прояви, необхідність урахування різноманітних стратегічних несподіванок і вирішення суперечливих задач управління вимагають особливого виваженого підходу до формування стратегічної поведінки, наукового обґрунтування стратегічних рішень, спрямованих на активізацію розвитку підприємства. Саме даний аспект допомагає зекономити фінансові та людські ресурси, час на розробку стратегій, та їх подальшу корекцію й адаптацію відповідно до зміни умов, функціонування, сформувати конкурентні переваги та забезпечити сталий розвиток підприємства.

На сьогоднішній день головною проблемою стратегічного моделювання на підприємствах є відсутність вірно розроблених цілей діяльності підприємства по основним напрямкам та стратегії їх досягнення. В сучасних умовах діяльність по розробці комплексної економічної стратегії підприємства повинна бути пріоритетною. Таким чином, якщо зовнішньоекономічна стратегія – це набір правил та прийомів, за допомогою яких досягаються поставлені цілі розвитку підприємства, то розробка комплексної стратегії виходу на зовнішній ринок включає в себе як поставлені цілі діяльності по основним напрямкам, так і шляхи їх досягнення.

Під стратегією слід розуміти обґрунтований план дій, необхідних для досягнення довгострокових цілей підприємства. Характерні риси стратегії: стратегія не буває простою; від стратегії залежить добробут організації; стратегія - це і зміст, і процес; стратегію неможливо продумати до кінця; стратегії існують на різних рівнях; стратегія повинна бути пророблена не лише концептуально, але й аналітично. Під «стратегією» почали розуміти виробництво товарів високої якості при мінімальних витратах або консолідацію галузі. Наслідком подібних поглядів багатьох організацій стали «інтелектуальні провали»: компанії втратили здатність думати про стратегію і розуміти її сутність.

Розробка стратегії логічно починається із зовнішнього аналізу, тобто аналізу тих факторів, які знаходяться поза сферою постійного контролю керівництва підприємства і можуть впливати на його стратегію. Аналіз зовнішнього середовища включає в себе дослідження економічного, соціального, політичного, технологічного, ринкового та міжнародного середовища підприємства. Основне призначення - визначити можливості та загрози, які виникатимуть для підприємства сьогодні і в майбутньому, а також визначити стратегічні альтернативи.

Не менш важливим моментом в процесі розробки стратегії розвитку є комплексний аналіз факторів внутрішнього середовища підприємства, який дозволяє оцінити його конкурентні позиції, розробити пріоритетні напрями розвитку, встановити відповідність ринкових потреб реальним можливостям підприємства. Оцінку факторів внутрішнього середовища доцільно вести за такими напрямками: виробнича потужність, матеріальні ресурси, кадровий потенціал, фінансовий стан, зовнішньоекономічна діяльність. SWOT-аналіз - це аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища організації. Аналіз підлягають сильні та слабкі сторони внутрішнього, а також можливості і загрози зовнішнього середовища організації. Ідея SWOT-аналізу полягає в наступному: а) спрямуванні зусиль на перетворення слабкостей в силу та загроз в можливості; б) розвитку сильних сторін фірми у відповідності з її обмеженими можливостями. Методологія SWOT-аналізу передбачає виконання наступних етапів:

На першому етапі детально аналізуються сили - конкурентні переваги фірми в наступних областях: патентоспроможність продукції, ціна товарів, прогресивність технології, кваліфікація кадрів, географічне розташування фірми, інфраструктура, система менеджменту, сила конкуренції тощо.

На другому етапі SWOT-аналізу вивчаються слабкості фірми. Він починається з аналізу конкурентоспроможності товарів, що випускаються на всіх ринках. Будується дерево показників конкурентоспроможності: на 0-му рівні - комплексний показник конкурентоспроможності певного товару; на 1-му рівні - корисний ефект (інтегральний показник якості), сукупні витрати, умови використання товару; на 2-му - конкретні показники і т.д. Розраховуються показники у відповідності з побудованим деревом. Збір або прогнозування цих показників здійснюється на основі аналогічних показників конкуруючих товарів.

На третьому етапі SWOT-аналізу вивчаються фактори макросередовища з метою прогнозування стратегічних та тактичних загроз фірми та своєчасного попередження можливих збитків.

На четвертому етапі SWOT-аналізу досліджуються можливості - позитивні тенденції та явища зовнішнього середовища, які можуть призвести до збільшення обсягів продажу і прибутку. Завдання аналізу полягає в тому, щоб виділити реальні можливості на основі яких можна забезпечити конкурентну перевагу підприємства.

На останньому етапі узгоджуються сили з можливостями для формування проекту окремих розділів стратегії фірми.

На стадії розробки створюється загальна концепція стратегії та в її межах — набір варіантів; на стадії доведення варіанти допрацьовуються доти, доки не будуть найбільш адекватно відбивати поставлену мету в усій різноманітності її проявів. Нарешті, на стадії стратегічного вибору варіанти аналізуються й оцінюються, у результаті чого кращий із них приймається як базовий для спеціальних і функціональних стратегій. В більш зручному вигляді процес розробки і реалізації стратегії можна подати так :

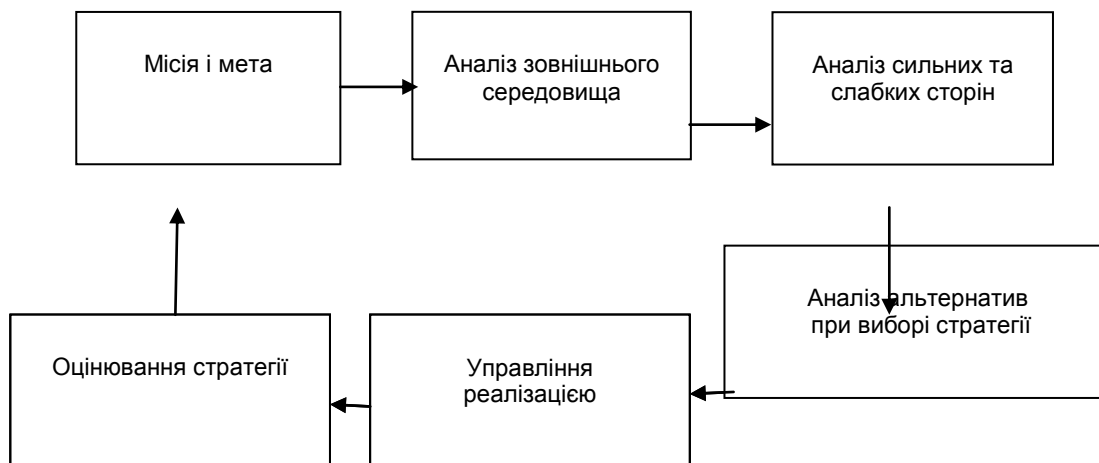

Рис.1. Процес розробки і реалізації стратегії

Рак П.О., студент 5 курсу гр. ЕКК-101
 Наук. керівник: к.е.н., доцент **Мостова М.А.**
 Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ НА ПРИКЛАДІ ПАТ КБ “ПРИВАТБАНК”

Ефективна діяльність і підвищення конкурентоспроможності підприємств в довгостроковій перспективі значною мірою визначаються рівнем їх інвестиційної активності. Процес формування в Україні сприятливого інвестиційного клімату є першочерговою задачею з розвитку економіки України у напрямі вдосконалення фондового ринку. Активність учасників інвестиційного процесу тіснопов'язана з оцінкою та прогнозуванням динаміки процесів на фондовому ринку.

Одним з основних інструментів реалізації стратегічних цілей підприємств є ефективне управління портфелем інвестиційних проектів. Портфель доступних інвестиційних проектів формує будь-яка зацікавлена в розвитку компанія. При цьому кожна компанія прагне включити в портфель найбільш ефективні проекти, достатньою мірою відповідні її стратегії, що відповідають поставленим оперативним цілям і завданням, що приносять максимальний економічний результат в умовах обмежених інвестиційних ресурсів. Відомо, що успішне управління проектами дозволяє компанії збільшувати вартість свого бізнесу, в той час як успішне управління портфелем проектів дає можливість максимізувати прибуток.

Таким чином, портфель інвестиційних проектів можна визначити як набір проектів, об'єднаних для підвищення ефективності управління інвестиційним процесом.

Однак аналіз літературних джерел свідчить про недостатній рівень застосування інвестиційних стратегій у процесі формування портфеля ЦП в умовах сучасного вітчизняного фондового ринку. З огляду на це, особливої актуальності набуває дослідження ефективності застосування інвестиційних стратегій для формування оптимального портфеля цінних паперів.

Метою роботи є розробка ефективного економіко-математичного інструменту визначення оптимального інвестиційного портфеля. Це означає запропонувати альтернативні, більш ефективні за існуючі, підходи до передбачення майбутньої доходності активів, врахування ризику та побудови оптимального інвестиційного портфеля.

В процесі виконання роботи мною було проведено дослідження теоретичних та практичних аспектів організації управління інвестиційним портфелем комерційного банку. Портфельне інвестування дозволяє банку планувати, оцінювати, контролювати кінцеві результати всієї інвестиційної діяльності в різних секторах фондового ринку.

Як правило, портфель являє собою визначений набір з корпоративних акцій, облігацій з різним ступенем забезпечення і ризику, а також паперів з фіксованим доходом, гарантованим державою, тобто з мінімальним ризиком втрат по основній сумі і поточним надходженням. Оптимальна кількість елементів портфеля залежить від можливостей інвестора, найбільш розповсюджена величина – від 8 до 20 різних елементів інвестиційного портфеля. Розглядаючи питання про формування портфеля, інвестор повинний визначити для себе значення основних параметрів, якими він буде керуватися. До основних параметрів інвестиційного портфеля відносяться: тип портфеля; сполучення ризику і прибутковості портфеля; склад портфеля; схема управління портфелем.

Складність задачі формування інвестиційного портфеля полягає в прагненні максимізувати очікувану прибутковість інвестицій при визначеному, прийнятному для інвестора рівні ризику.

Проведений аналіз доходності та ризику інвестиційного портфелю “Приватбанку” дозволив констатувати успіхи інвестиційних менеджерів “Приватбанку”, оскільки їм за аналізований період вдалося підвищити доходність портфелю на 0,9% при тому, що рівень портфельного ризику був знижений на 0,5%. Аналіз показників

рентабельності інвестиційного портфелю ПАТ КБ “Приватбанк” дозволив зробити висновки, що найбільш рентабельними є відповідно найбільш ризиковані фондові інструменти – акції корпорацій, які забезпечують рентабельність на рівні 15,6%; найменш рентабельними є відповідно найбільш надійні активи – внутрішні та зовнішні державні зобов’язання.

На мій погляд, існують такі можливі напрямки оптимізації управління портфелем цінних паперів в КБ “Приватбанк”: по-перше, це відмова від орієнтації портфеля корпоративних цінних паперів виключно на цінні папери підприємств базових галузей промисловості (енергетичної, металургійної, нафтохімічної) і включення до портфелю акцій компаній інших галузей, які демонструють високі показники ефективності фінансово-господарської діяльності і які є більш цікавими з точки зору портфельного інвестування. Також, на мій погляд банку буде доцільним збільшити в портфелі цінних паперів частку облігацій внутрішньої державної позики, а також збільшити присутність в портфелі зовнішніх боргових зобов’язань держави. Зазначимо також, що зараз виникла об’єктивна необхідність у включенні до портфелю акцій нових підприємств, що ставить перед управлінням фінансових інвестицій “Приватбанку” проблему вибору найбільш перспективних з них. Головним орієнтиром при виборі підприємства для інвестування повинні служити саме перспективи росту компанії, а не недооціненість цінних паперів, виходячи з чого всі інвестиції повинні ґрунтуватися на серйозних фундаментальних дослідженнях. При цьому доцільним було б утримання в портфелі “Приватбанку” на рівні близько 10-15% акцій саме розвиваючихся компаній.

Також мною з використанням оптимізаційної моделі Шарпа була проведена оптимізація структури портфелю КБ “Приватбанк”, на підставі якої мною була сформована більш оптимальна структура інвестиційного портфелю банку, яка дозволить підвищити доходність портфелю та знизити рівень портфельного ризику. Враховуючи, що ліквідність фондових інструментів, з якими працює “Приватбанк”, знаходиться на достатньо високому рівні і тому банк має можливість досить легко продати частку одних активів та придбати частку інших з метою зміни структури портфелю та її оптимізації, виходячи з цього можна реально говорити про можливість досягнення оптимальної структури інвестиційного портфелю “Приватбанку”.

Осипенко Є.Л., студент
група ЕКК-101, обліково-економічний факультет
Наук. керівник: к.е.н. **Мостова М.А.**
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів)

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Джерелами зниження собівартості продукції є ті затрати, за рахунок економії яких знижується собівартість продукції, а саме: затрати уречевленої праці, які можуть бути знижені за рахунок покращення використання засобів і предметів праці; затрати живої праці, які можуть бути скорочені за рахунок росту продуктивності праці; адміністративно-управлінські витрати.

План по собівартості продукції на підприємстві включає такі елементи:

- планування зниження собівартості товарної продукції;
- складання кошторису витрат на виробництво;
- складання планових калькуляцій окремих видів продукції.

Планування зниження собівартості товарної продукції здійснюють шляхом планування зниження затрат на 1 грн. товарної продукції. Всі фактори, що впливають на зміну цих витрат, можуть бути об’єднані у перелічені вище групи.

Розрахунок зниження собівартості продукції за факторами виконують в такій послідовності: мета складання кошторису витрат на виробництво — встановлення всієї суми затрат на виробництво в плановому році. Сюди входять всі затрати на виробництво товарної продукції, а також витрати, пов’язані із зміною залишків незавершеного виробництва, витрати майбутніх періодів та інші.

Основні напрями розв’язування проблеми. Зниження цін - це легкий спосіб швидко привернути увагу клієнтів, але поганий спосіб для забезпечення успіху на довгостроковий період. Причина в тому, що, знизивши ціну на 10%, ви ризикуєте понизити свій прибуток на 50%. Підприємства часто намагаються понизити ціну, але “знизити ціни взмозі кожний, але не кожному вистачає розуму зробити товар кращим.

Собівартість продукції – це грошова форма витрат підготовку її виробництва, виготовлення і збут. Відображаючи рівень витрат на виробництво, собівартість комплексно характеризує ступінь використання усіх ресурсів підприємства, а значить, і рівень техніки, технології та організації виробництва. Чим краще працює підприємство, інтенсивніше використовує виробничі ресурси, успішніше удосконалює техніку, технологію і організацію виробництва, тим нижча собівартість продукції. Тому собівартість є одним з важливих показників ефективності виробництва. Собівартість продукції має тісний зв’язок а її ціною. Це проявляється в тому, що собівартість слугує базою ціни товару і її нижньою межею для виробника (рис.1).

Рис. 1. Резерви зниження собівартості продукції

При обчисленні собівартості продукції важливе значення має визначення складу витрат, які в неї включаються. Як відомо, витрати підприємства відшкодовуються за рахунок двох власних джерел: собівартості і прибутку. Тому питання про склад витрат, які включаються у собівартість, є питання їх розмежування між зазначеними джерелами відшкодування. Загальний принцип цього розмежування полягає в тому, що через собівартість повинні відшкодовуватися витрати підприємства, що забезпечують просте відтворення усіх факторів виробництва; предметів, засобів праці, робочої сили і природних ресурсів. Відповідно до цього у собівартість продукції включаються витрати на: дослідження ринку і виявлення потреби у продукції; підготовку і освоєння нової продукції; виробництво, включаючи витрати на сировину, матеріали, енергію, амортизацію основних фондів, оплату праці персоналу; обслуговування виробничого процесу і управління ним; збут продукції (пакування, транспортування, реклама, комісійні витрати); розвідку, використання і охорону природних ресурсів (витрати на геологорозвідувальні роботи, плата за воду, деревину, витрати на рекультивацию земель, охорону повітряного, водного басейнів); набір і підготовку кадрів; поточну раціоналізацію виробництва (удосконалення технології, організації виробництва, праці, підвищення якості продукції), крім капітальних витрат.

Треба мати на увазі, що з різних причин на практиці повної відповідності між дійсними витратами на виробництво і собівартістю продукції. Так, згідно з їм порядком не включаються у собівартість її, а відшкодовуються за рахунок прибутку або джерел витрати на підготовку і освоєння нової продукції серійного і масового виробництва. Разом з тим є витрати, які включаються у собівартість продукції, але не мають прямого зв'язку з виробництвом. До них належать оплата часу виконання державних обов'язків працівниками підприємства, скорочення робочого дня підлітків, матерів, які мають дітей віком до одного року та ін.

Непродуктивні витрати підприємства, пов'язані з виробничою діяльністю (втрати від браку, недостач і псування матеріалів, простоїв тощо), включаються у фактичну собівартість продукції, а втрати від порушення договорів з іншими підприємствами і організаціями (штрафні санкції) відшкодовуються за рахунок прибутку.

Склад витрат, які включаються у собівартість, не є незмінним. Він може дещо змінюватися з різних практичних міркувань. Але загальною тенденцією таких змін повинно бути повніше відображення у собівартості дійсних витрат на виробництво продукції.

Шляхи зниження собівартості продукції є чимало: це і використання менш дорогих матеріалів, це і вдосконалення процесу виробництва, автоматизації робочих місць та скорочення кількості працюючих, це і кооперація з іншими підприємствами, які можуть виготовляти ті чи інші складові за меншими цінами тощо. Однак існує чимало проблем пов'язаних з цим. Так, зменшення витрат на придбання якісних матеріалів та заміна більш дешевими може призвести до пониження якості кінцевого продукту, а це може негативно відбитися на реалізації продукції. Зменшення кількості працівників і автоматизація виробництва вимагає на перших етапах чималі капіталовкладення тощо.

Найбільш ефективним шляхом зниження собівартості продукції є впровадження економних технологій виробництва, переймання світового досвіду по зменшенню собівартості. Так, Японія навчилася економити все: електроенергію, метали, робочу силу для створення більшості матеріальних продуктів. Чому ми не можемо перейняти їхній досвід? Ресурсоекономні, ресурсозберігаючі технології – це вихід для українського товаровиробника.

Також важливим є дотримання всіх головних принципів ефективного розміщення продуктивних сил: це скорочення шляхів між виробником та покупцем, між виробництвом і сировинною базою.

Дотримання загальних економічних принципів та законів – важливий шлях для зниження собівартості продукції, яка не буде призводити до погіршення кінцевого продукту і дасть для вітчизняного товаровиробника можливість отримувати додаткових покупців та додаткові прибутки.

Наукове видання

**III МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

**«ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК І ТРАНСКОРДОННА БЕЗПЕКА:
ЕКОНОМІЧНІ, ЕКОЛОГІЧНІ, ПРАВОВІ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ»**

16 грудня 2014 року

Збірник матеріалів конференції

Упорядник: Гонта О. І.

Комп'ютерний набір: Кормило І. М.

Коректура: Кормило І. М., Холявко Н.І.

Чернігівський національний технологічний університет

Навчально-науковий інститут економіки

14033, м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1.

Черниговский национальный технологический университет

Учебно-научный институт экономики

14033, г. Чернигов, ул. Стрелецкая, 1.

Свідоцтво про внесення
суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготовників та розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК №4802 від 01.12.14 р.

**Чернігівський національний технологічний університет
14027, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95**

www.stu.cn.ua

**Навчально-науковий інститут економіки
14033, м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1.**

www.geci.cn.ua